Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/platonisphilosop09plat

The Institute of Mediaeval Studies
LIBRARY
Toronto, Ontario

ΠΛΑΤΩΝ

PLATONIS PHILOSOPHI
QUAE EXSTANT

GRAECE AD EDITIONEM HENRICI STEPHANI
ACCURATE EXPRESSA
CUM MARSILII FICINI INTERPRETATIONE
ACCEDIT VARIETAS LECTIONIS
STUDIIS SOCIETATIS BIPONTINAE

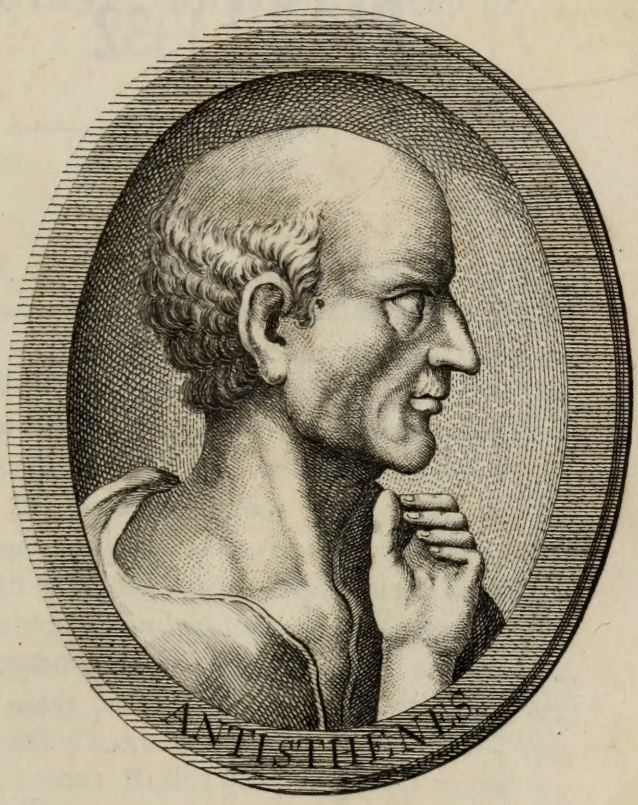

VOLUMEN NONUM

BIPONTI
EX TYPOGRAPHIA SOCIETATIS
CIↃIↃCCLXXXVI

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
10 ELMSLEY PLACE
TORONTO 5, CANADA.

MAR 3 1 1932

4853

CONTINUATIO
NOTITIAE LITERARIAE
Io. Alb. Fabricii
AUCTIORIS
DE SINGULIS LIBRIS PLATONIS.

TIMAIOΣ, ἢ περὶ φύσεως, φυσικός. *De natura* dialogus, qui *arx quaedam & vertex philoſophiae* eſt, ſi *Claudianum Mamertum* audimus L. II de ſtatu animae c. 7 (in Bibl. Patrum T. V.) Proclus Theol. Platon. L. I, c. 7. Τὴν περὶ φύσεως ἐπιστήμην σύμπασαν ὁ Τίμαιος περιέχειν ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖται τῶν καὶ σμικρὰ συνορᾶν δυναμένων. Apuleius in Apologia: *Plato Philoſophus in illo praeclariſſimo Timaeo, coeleſti quadam facundia univerſum mundum molitus.* Fingit vero Socratem diſputantem de rebus naturalibus & univerſi conſtitutione cum *Timaeo Locro*, Pythagoreo. Macrobius quidem L. I Saturnal. c. 1 de hoc ait, *quem conſtat eodem ſeculo non fuiſſe*; ſed fallitur ille, ſi verum eſt, quod Cicero de finibus V, c. 29, ſ. 87, Hieron. in Apol. contra Rufin. non longe ab extremo, aliique teſtantur, Timaeum hunc a Platone fuiſſe in Italia auditum; cf. quae dixi L. II, c. XIII. E Pythagorae magiſterio aſtronomicae diſciplinae perfecte peritum vocat Chalcidius p. 75. Laudatur vero etiam a Platone tanquam Ἀστρονομικότατος & Naturae univerſae diligentiſſi-

mus inquisitor. Atque huius Timaei libellus Dorice scriptus περὶ ψυχᾶς κόσμω καὶ φύσιος adhuc exstat servatus a Proclo, & ipsius commentariis in Platonis Timaeum praemissus. Prodiit primum *Latine* cum aliis veterum libellis, ex *Georgii Vallae* versione Venet. 1498 fol. (cf. Ludewigianae Biblioth. Catal. P. IV, n. 10931); *Graece* in editt. Platonis Aldina ac Basilienſi. Transtulit vero post primam versionem denuo *Ludovicus Nogarola*, cum cuius interpretatione & commentariis prodiit Venet. 1555, 8, & eodem anno *Graece ac Latine* Paris. ex offic. Morelli, 8; in ed. Platonis Stephaniana cum Io. Serrani argumento & animadversionibus, quam sequuntur edd. Plat. Lugd. 1590 & Francofurt. 1602. Graece cum versione Nogarolae & Io. Serrani argumento ac notulis recusus est a *Thoma Galeo* inter Opuscula mythologica, physica & ethica, Cantabr. 1671, 8, & Amstel. 1688, 8. In praefat. ed. Cantabrig. haec inter alia doctissimus *Galeus: Timaeus maior, occasione huius scriptus a Platone, potes dubitare, illustrioremne an obscuriorem reddiderit. Certe dum dialogum suum κτηνίζων καὶ βοστρυχίζων huic Locro lucem dare studuit Plato, in nonnullis locis simplicem & rectum scriptorem anili superstitione corrupit. Erat animus, quaedam huc, quod facile fieri poterat, ex Iamblicho περὶ κοινῆς Μαθηματικῆς, Proclo, Syriano & Damascio afferre, (qui quidem & ipsi in maiorem Timaeum commentati sunt, aliosque eiusdem commentatores, Crantorem, Longinum, Numenium, Origenem, Porphyrium, Severum, Taurum, saepe multis verbis citant) sed in aliud tempus reieci.* Anglice versum Timaei Locri opusculum est a *Thoma Stanleio*, in cuius hist. philos. iam saepius lucem vidit. Gallice vertit & cum textu Graeco edidit, sed amplioribus notis suis, opinionum ac digressionum plenis, contaminatum, Marchisius d'Argens Berol. ap. Ambr. Haude & Spen. 1763, 8. Praestantior est, quam eius aeque & Ocelli Lucani editionem versione nova Gallica ornatam vulgavit Batteuxius Paris. 1768, 8.

Ex hoc autem Timaei libello Platonem concinnasse dialogum suum, quem inscripsit Timaeus, iam pridem notavit Timon, libri amarulenti, qui Σίλλος inscribitur, scriptor apud Gellium L. III, c. 17 & Iamblichum ad Nicomachi Arithmetica p. 148. Proclus p. 3: Ὁμολογεῖται παρὰ πάντων, ὅτι τοῦ Πυθαγορικοῦ Τιμαίου τὸ βιβλίον ὁ Πλάτων λαβὼν ὃ περὶ τοῦ παντὸς αὐτῷ σύγκειται, τὸν τῶν Πυθαγορείων τρόπον Τιμαιογραφεῖν ἐπεχείρησεν. Synesius de dono Astrolabii p. 307: Ἰταλία μὲν γὰρ πάλαι τοὺς αὐτοὺς ἔχουσα Πυθαγόρου τε ἀκουστὰς καὶ τῶν πόλεων ἁρμοστὰς, Ἕλλας ἡ μεγάλη προσαγορεύετο. Καὶ μάλα ἐν δίκῃ, παρ' οἷς Χαρόνδας μὲν ἐνομοθέτει καὶ Ζάλευκος, ἐστρατήγουν δὲ Ἀρχύται καὶ Φιλόλαοι, ὁ δ' Ἀστρονομικώτατος Τίμαιος — ἐπολιτάρχει τε καὶ ἐπρέσβευε καὶ τἄλλα ἐπολιτεύετο. — Παρ' οὗ καὶ Πλάτων ἡμῖν περὶ κόσμου φύσεως διαλέγεται. Allegatur Timaeus a Plinio Hist. Nat. II, 8 (& in Indice L. V & L. XVI, 22 Timaeus Mathematicus, nesci[illegible]an diversus; plures enim fuere Timaei, & praeter Io[illegible] p. 32 & 125 notatos, Timaeus Crotoniata, & Timaeus Parius, Pythagorei, Iamblicho memorati in vita Pythag. cap. ult.), a Clemente Alex. V Strom. p. 604, Theodorito L. II Therapeut. p. 36 &c. Suidas, non satis accuratus scriptor, Timaeo Locro praeter libellum hunc περὶ φύσεως tribuit Μαθηματικὰ & librum de vita Pythagorae: sed de vita Pyth. merito ambigunt viri docti; vide Ionsium p. 32. Porro librum περὶ φύσεως respicit Syrianus in XIV Metaph. ubi docet, Peripateticam philosophiam Ocelli & Timaei vestigiis insistere.

Timaeus Platonis plures nactus est interpretes, quia omnium dialogorum huius philosophi est obscurissimus. Cicero quidem II de finib. c. 5 cum dixisset, obscuram orationem duobus modis sine reprehensione fieri, *si aut de industria facias, ut Heraclitus — aut cum rerum obscuritas, non verborum facit, ut non intelligatur oratio, qualis* (inquit) *est in Timaeo Platonis.* Sic & IV Acad. c. 39 s. 123.

* *

B
353
1781

atque hoc etiam Platonem in Timaeo dicere quidam arbitrantur, ſed paulo obſcurius; cf. Chalcidium initio Commentarii & p. 420. Praecipue numerorum harmonicorum, qui in hoc dialogo tractantur, ratio plurimum caliginis habet, atque ab interpretibus Platonis intacta fere tranſmiſſa eſt, notante Sexto Empirico lib. I contra Math. c. 13 ſ. 301. Inde in proverbium abiere *Platonis numeri* (vide quae his illuſtrandis praeter Chalcidium, & Proclum p. 193 ſq. Macrobius I, 13 & II, 2 in ſomn. Scip. habet) Hinc idem Cicero VII ad Attic. ep. 13: *Aenigma Oppiorum ex Velia plane non intellexi. eſt enim* numero Platonis *obſcurius.* (alii MSt. legunt, quod minus probetur, *Timaeo Platonis*) Hieron. L. II Comm. in Amoſum: *Obſcuriſſimus Platonis liber, qui ne Ciceronis quidem aureo ore fit planior.* Idem praefat. ad L. XII in Eſai. *Denique Timaeum de mundi harmonia aſtrorumque curſu & numeris diſputantem ipſe, qui interpretatus eſt, Tullius, ſe non intelligere confitetur.* Claudii *Galeni* libri IV de his, quae in Timaeo medice dicta ſunt, iam pridem interciderunt. Periere etiam commentaria in Timaeum Platonis, ſcripta ab *Adraſto* Peripatetico (Porphyr. p. 270 in Harmonica Ptolemaei) *Aeliano* Platonico (id. p. 216) *Albino, Ariſtocle, Aſclepiodoto* (Olympiodor. in 4 Meteorolog.) *Clearcho, Crantore, Damaſcio, Dercyllide, Iamblicho, Longino, Numenio, Origene* (diverſo ab Adamantio), *Plutarcho* Athenienſi, *Porphyrio, Poſidonio* Stoico (Sext. p. 154 contra Mathem.) *Ptolemaeo* Platonico, *Severo, Syriano, Tauro* (Philopon. VI, 8, 21, 22, 27; XIII, 15. de mundi aeternitate) & *Theodoro* Aſinaeo. Quos propemodum omnes laudat, & hinc inde expendit *Proclus*, cuius & ipſius intercidit ἐπίσκεψις τῶν πρὸς τὸν Πλάτωνος Τίμαιον ὑπ' Ἀριστοτέλους ἀντειρημένων, *Conſideratio eorum, in quibus Platonis Timaeo contradixit Ariſtoteles;* quem librum ſaepius allegat Io. Philoponus de mundi aeternitate contra Proclum II, 2; IV, 11, 14; VI, 7, 15, 27, 29; VIII, 1; IX, 2; XIII, 1, 15; XVI, 4; XVIII, 5.

In Bibliothecis latet *Mich. Pſelli εἰς τὴν Πλάτωνος ψυχογονίαν*; vide Allatium de Pſellis p. 87 & 91.

Ex editis Graecis ſcriptoribus huc ſpectant *Plutarchi* liber *περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογονίας*, (qui & cum Adr. Turnebi verſione prodiit Pariſ. 1552, 4 & Gallice verſus a Ludov. Regio ibid. 4) & liber de Muſica; & *Procli* commentarius in Timaeum, in V libros diſtributus, ſed vix tertiam partem Timaei perſequens Platonici. Editus ille primum eſt in editione Operum Platonis Graeca Baſil. I, 1534 fol.

Latinae verſionis a Cicerone factae nonniſi fragmentum ad nos pervenit, quod illuſtrare aggreſſus eſt *Georgius Valla* ad calcem commentarii in Ciceronem de fato, Venet. 1492 fol. & cum Graecis Platonis confert *Ioach. Perionius* ad calcem verſionis Nicomacheorum Ariſtotelis, Pariſ. 1540, 4 & Baſil. 1542, 8, atque *Henr. Stephanus* in Lexico Ciceroniano.

Chalcidii (qui ſec. IV initio vixiſſe videtur) quoque verſio non integra eſt, ac ne dimidium quidem dialogum refert; neque commentarius eiuſdem ulterius procedit, quam translatio. Prodiit primum ex Auguſtini Iuſtiniani Epiſcopi Nebienſis recenſione Pariſ. ap. Iac. Badium Aſcenſium a. 1520 fol. inſertis paſſim figuris mathematicis & variis quibuſdam lectt. ex alio Codice in margine notatis: deinde cum fragmentis Ciceronianae verſionis Pariſ. 1563, 4, qua eadem forma ibidem Timaeus ipſe Platonis *Graece* excuſus eſt 1579 apud Guil. Morellum. Chalcidii Timaeus Plat. translatus & Comm. illuſtratus cum fragm. verſ. Cic. ex rec. Io. Meurſii cum eiuſd. notis Lugd. Bat. 1617, 4. Sed in utraque poſteriori edit. & Morelliana & Meurſii omiſſae ſunt figurae mathem. quas Iuſtinianus e MS. Auguſtano ediderat: quare denuo ſcriptorem integrum cum Graecis Plat. & verſione Cic. collatum recenſuit, annotationibuſque illuſtratum, reſtitutis figg. geometricis, & Meurſii no-

* * *

tis additis, edidit I. Alb. Fabricius ad calcem vol. II Operum S. Hippolyti &c. Hamburgi 1718 fol.

E recentioribus Timaeum Platonis illuſtrarunt praeter ea, quae illuſtrandis numeris Platonicis diſputata ſunt a *Io. Keplero* in opere de Harmonia mundi &c. Seb. *Foxius Morzillus*, Baſil. 1554 fol. *Matthaeus Fragillanus* Bellovacus Pariſ. 1560, 4. *Paulus Benius* in Plat. Timaeum Decades III, Rom. 1594, 4. *Gallice* vertit illuſtravitque egregie *Lud. Regius*, Pariſ. 1551, 4 cum nonnullis Iſocratis, Demoſthenis & Xenophontis, & 1581, 4. *Italice Seb. Ericius* Venetus, cum notis, in quibus ſubinde etiam obſervat, Marſilium Ficinum quaedam non ſatis recte interpretari, Venet. 8. Idem ſimiliter illuſtravit dialogos Tetralogiae I quatuor. cf. Lambecium de Bibl. Vindob. VIII, p. 37. Spectat & ad locum Timaei inſignem illuſtrandum *Celſi Mancini* Ravennatis Synaugia Platonica, ſ. tractatus de modo, quo fit viſio, Ferrar. 1591, 4. Denique addimus *Iani Bircherodii* ſchediaſma in Platonis Timaeum, Altdorf. 1683, 4.

ERRATUM.

p. 13. lin. 10. νομεδετῶν, leg. νομοδετῶν.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΝΟΜΩΝ
Η
ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ
ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΕΝΝΑΤΟΣ.

PLATONIS
DE LEGIBUS
SIVE
DE LEGUM INSTITUTIONE
DIALOGUS NONUS.

ARGUMENTUM.

Duorum horum librorum, noni & decimi, communis est thesis, De iudiciis. Primum autem generalia quaedam praecepta tradit de ratione iudiciorum bene constituendorum: non quidem ut de singulis criminibus agat, sed de maximis, sacrilegiis nimirum, Maiestatis sive perduellionis, caedium, vulnerum. Quodnam iudicis, & legislatoris sit officium, docet: videlicet ut hic leges, quantum fieri poterit, accurate tradat, ex honesti aequique formula, criminumque discriminibus expensis, supplicia quoque varia constituat pro criminis merito: ille leges ad facta applicet atque accommodet, factorum circumstan-

tias prudenter & sobrie notet, & ex illa factorum ἰδιοσυγκρισίᾳ, ex legum praescripto & mandato describat sententias. Porro constituendorum iudiciorum regulas tradit generales, quas ex ipsius contextus lectione commodius perspicere est.

P. 853 a. ΔΙΚΑΙ δὴ τὰ μετὰ ταῦτα, ἀκόλουθοι ταῖς ἔμπροσθεν πράξεσιν ἁπάσαις οὖσαι, κατὰ φύσιν γίγνοιντο ἂν τὴν τῆς διακοσμήσεως τῶν νόμων. ὄντινων οὖν δὴ πέρι δεῖ γίγνεσθαι δίκας, τὰ μὲν εἴρηται, τὰ κατὰ γεωργίας τε καὶ ὅσα τούτοις εἵπετο· τὰ δὲ μέγιστα οὔτε εἴρηταί πω, οὔτε καθ' ἓν ἑκάστου τε λεγόμενον ῥηθὲν, ἣν δεῖ λαμβάνειν αὐτὸ τιμωρίαν, b. καὶ τίνων ποτὲ δικαστῶν τυγχάνειν. μετ' ἐκεῖν' οὖν ἑξῆς ταῦτα ῥητέον. ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘ. Αἰσχρὸν μὲν δή τινα τρόπον, καὶ νομοθετεῖν πάντα ὁπόσα νῦν μέλλομεν τοῦτο δρᾶν ἐν τοιαύτῃ πόλει, ἣν φαμὲν οἰκήσεσθαί τε εὖ καὶ τεύξεσθαι πάσης ὀρθότητος, πρὸς ἐπιτήδευσιν ἀρετῆς. ἐν δὲ τῇ τοιαύτῃ τὸ καὶ ἀξιοῦν τῆς τῶν ἄλλων μοχθηρίας τῶν μεγίστων ἐμφύεσθαι τινὰ μεθέξοντα, ὥστε δεῖν νομοθετεῖν, προκαταλαμβάνοντα, c. καὶ ἀπειλοῦντα ἐάν τις τοιοῦτος γίγνηται, καὶ τούτων ἀποτροπῆς τε ἕνεκα, καὶ γενομένων κολάσεως, τιθέναι ἐπ' αὐτοῖς νόμους, ὡς ἐσομένους, ὅπερ εἶπον, αἰσχρὸν μὲν τινὰ τρό-

IUDICIA vero si post haec superioribus omnibus actionibus convenientia reddantur, naturalis utique ferendarum legum ordo servabitur. Sed de iudiciis quidem agriculturae, similibusque, dictum est: de maximis vero iudiciis & iudicibus sigillatim nondum diximus. de his ergo deinceps dicemus. *Cli.* Probe. *Athen.* Turpe quodammodo videri potest, leges de huiusmodi rebus, quales tractabimus, illi civitati tribuere, quam dicimus recte se omnino ad virtutis possessionem habituram. Nam cui absurdum non videatur, si quis in civitate instituta putet hominem nequissimum, sicut in aliis, nasciturum: adeo ut opus sit legum minis hunc praevenire, ne talis fiat, neve tale committatur, & commissa positis legibus

πον· ἐπειδὴ δὲ οὐ, καθάπερ οἱ παλαιοὶ νομοθέται, θεῶν παισὶ νομοθετούμενοι τοῖς ἥρωσιν, ὡς ὁ νῦν λόγος, αὐτοί τ' ἐκ θεῶν ὄντες, ἄλλοις τε ἐκ τοιούτων γεγονόσιν ἐνομοθέτουν, ἀλλ' ἀνθρωποί τε καὶ ἀνθρώπων σπέρμασι νομοθετοῦμεν ταυῦν· ἀνεμέσητον δὴ φοβεῖσθαι μή τις ἐγγίγνηται τῶν πολιτῶν ἡμῖν οἷον κεραυβόλος· ὃς ἀτεράμων εἰς τοσοῦτον φύσει γίγνοιτ' d.
ἂν, ὥστε μὴ τήκεσθαι καθάπερ ἐκεῖνα τὰ σπέρματα πυρί. νόμοις οὗτοι καίπερ οὕτως ἰσχυροῖς οὖσιν, ἄτηκτοι γίγνωνται. ὧν δὴ χάριν, οὐκ ἐπίχαριν λέγοιμ' ἂν πρῶτον νόμον, ἱερῶν πέρι συλήσεως, ἄν τις τοῦτο δρᾷν τολμᾷ. καὶ πολίτην μὲν τῶν τεθραμμένων ὀρθῶς, οὔτ' ἂν βουλοίμεθα, οὔτε ἐλπιοῦν πάνυ τι νοσῆσαι ποτὲ ἂν ταύτην τὴν νόσον· οἰκέται δὲ ἂν τούτων καὶ ξένοι καὶ ξένων δοῦλοι πολλὰ ἂν ἐπιχειρήσειαν τοιαῦτα. ὧν ἕνεκα μὲν μάλιστα, ὅμως δὲ καὶ ξύμπασαν τὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀσθένειαν εὐλαβούμενος, p.
ἐρῶ τὸν τῶν ἱεροσύλων πέρι νόμον, καὶ τῶν ἄλλων πάντων 854
τῶν τοιούτων ὅσα δυσίατα καὶ ἀνίατα. προοίμια δὲ τούτοισι, a.
κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ὁμολογηθέντα, προρρητέον ἁπα-

puniantur: quasi possint in hac quoque republica flagitiosissimi homines reperiri? Verum quoniam non ut prisci legumlatores agimus, qui, cum Deorum filii essent, heroibus, qui & ipsi e Diis nati dicuntur, leges ferebant, sed homines hominibus ista sancimus: vereri par est, ne quis civium ita natura indomitus & inexorabilis nobis gignatur, ut quasi legumina fulminis tactu praedura, igni legum etiam fortissimarum decoqui nequeat. Quamobrem si quis forte sacrilegium committere audeat, legem de hoc feremus, quamvis onerosam nobis atque molestam. Enimvero educatum recte civem, nec volumus, nec valde timemus, tam gravi morbo laboraturum: sed servi istorum forsan & peregrini, peregrinorumque servi huiusmodi multa aggredientur: quorum gratia maxime, & quia universa natura hominum imbecillis est, tam de sacrilegio, quam de aliis, quae aut vix, aut nullo modo sanari possunt, leges conscribam. Sed prooemia primum, se-

σιν ὡς βραχύτατα. λέγοι δή τις ἂν, ἐκείνῳ διαλεγόμενος ἅμα καὶ παραμυθούμενος ὃν ἐπιθυμία κακὴ παρακαλοῦσα μεθ' ἡμέραν τε, καὶ ἐπεγείρουσα νύκτωρ, ἐπί τι τῶν ἱερῶν ἄγει συλήσοντα, τάδε, Ὦ θαυμάσιε, οὐκ ἀνθρώπινον σὲ κα-
b. κὸν οὐδὲ θεῖον κινεῖ τονῦν ἐπὶ τὴν ἱεροσυλίαν προτρέπον ἰέναι· εἶερος δὲ ἐσί τις ἐμφυόμενος ἐκ παλαιῶν καὶ ἀκαθάρτων τοῖς ἀνθρώποις ἀδικημάτων, περιφερόμενος ἀλιτηριώδης· ὃν εὐλαβεῖσθαι χρεὼν παντὶ σθένει. τίς δ' ἐσὶν εὐλάβεια μάθε· ὅταν σοὶ προσπίπτῃ τι τῶν τοιούτων δογμάτων, ἴθι ἐπὶ τὰς ἀποδιοπομπήσεις, ἴθι ἐπὶ θεῶν ἀποτροπαίων ἱερὰ ἱκέτης, ἴθι ἐπὶ τῶν λεγομένων ἀνδρῶν ὑμῖν ἀγαθῶν ξυνουσίας· καὶ τὰ μὲν
c. ἄκουε, τὰ δὲ πειρῶ λέγειν αὐτὸς, ὡς δεῖ τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια πάντα ἄνδρα τιμᾷν. τὰς δὲ τῶν κακῶν ξυνουσίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί. καὶ ἐὰν μέν σοι δρῶντι ταῦτα λωφᾷ τι τὸ νόσημα· εἰ δὲ μὴ, καλλίω θάνατον σκεψάμενος, ἀπαλλάττου τοῦ βίου. ταῦτα ἡμῶν ἀδόντων προοίμια τοῖς πάντα ταῦτα ἐπινοοῦσιν ὅσα ἀνόσια ἔργα καὶ πολιτοφθόρα, τῷ

cundum ordinem in superioribus institutum, his omnibus quam breviſſime praeponenda. Ad eum igitur, qui nefaria cupiditate & die tractus, & nocte excitus, templa, ut furetur, petit, haec aliquis inſtructionis & monitionis gratia diceret: O mirabilis vir, non humanum te malum, neque divinum, ad ſacrilegia vertit: ſed exitialis quidam aſilus, a priſcis atque inexpiatis flagitiis innatus hominibus, circumagitans, quem cunctis viribus effugere debes. quomodo autem effugies, audi. Cum talis oboritur in animo cogitatio, confuge ad expiationes, obſecro: confuge ad liberatorum Deorum ſacrificia ſupplex: confuge ad bonorum virorum conſuetudines: ubi partim audias, partim tu quoque dicas, iuſta honeſtaque ab omnibus eſſe colenda. malorum vero conſuetudines apprime fugias. Quae ſi feceris, ceſſaveritque morbus, bene tecum actum erit. aliter autem, mori ſatius fore arbitratus, deſine vivere. Cum illis haec exordia cecinerimus, quorum in animos incidit impia quaedam & civitati peſtifera cogitatio,

μὲν πειθομένῳ τὸν νόμον ἐᾷν σιγῇ δεῖ· τῷ δὲ ἀπειθοῦντι, μετὰ τὸ προοίμιον ᾄδειν μέγα· Ὃς δ' ἂν ἱεροσυλῶν ληφθῇ, d. ἐὰν μὲν ᾖ δοῦλος ἢ ξένος, ἐν τῷ προσώπῳ καὶ ταῖς χερσὶ γραφεὶς τὴν συμφορὰν, καὶ μαστιγωθεὶς ὁπόσας ἂν δόξῃ τοῖς δικασταῖς, ἐκτὸς τῶν ὅρων τῆς χώρας γυμνὸς ἐκβληθήτω. τάχα γὰρ ἂν δοὺς ταύτην τὴν δίκην, γένοιτ' ἂν βελτίων, σωφρονισθείς. οὐ γὰρ ἐπὶ κακῷ δίκη γίγνεται οὐδεμία, γιγνομένη κατὰ νόμον. δυοῖν δὲ θατέρου ἀπεργάζεται σχεδόν· ἢ γὰρ βελτίονα ἢ μοχθηρότερον ἧττον ἐξειργάσατο τὸν τὴν c. δίκην παρασχόντα. πολίτης δὲ ἄν τις ποτέ τι τοιοῦτον ὁρῶν ἀναφανῇ, περὶ θεοὺς ἢ περὶ γονέας ἢ περὶ πόλιν ἠδικηκὼς τῶν μεγάλων τινὰ καὶ ἀπορρήτων ἀδικιῶν, ὡς ἀνίατον ἤδη τοῦτον ὄντα ὁ δικαστὴς διανοείσθω, λογιζόμενος οἵας παιδείας τε καὶ τροφῆς ἐκ παιδὸς τυγχάνων, οὐκ ἀπέσχετο τῶν μεγίστων κακῶν. δίκη δὴ τούτῳ θάνατος ἐλάχιστον τῶν κακῶν· τοὺς δὲ ἄλλους παράδειγμα ἀνήσει, γενόμενος ἀκλεὴς καὶ ὑπὲρ τοὺς τῆς χώρας ὅρους ἀφανισθείς. παισὶ δὲ καὶ γένει, p. ἐὰν φύγωσι τὰ πατρῷα ἤθη, κλέος ἔξω, καὶ λόγος ἔντιμος 853 a.

quicunque ex his paruerint, eos cum silentio dimittemus: sed hominibus prooemio non persuasis, ferentes post haec legem, altius intonabimus: Qui deprehensus in sacrilegio fuerit, si servus peregrinusve erit, in facie ac manibus calamitate ipsius literis inusta, verberatus, prout iudicibus videbitur, nudus extra fines pellatur. forte enim hoc supplicio continentior factus, evadet denique melior. Nullum quippe supplicium lege factum, ad malum tendit: sed duorum alterum fere semper solet efficere; nam aut melior, aut certe minus pravus, qui poenas dedit, fieri solet. Si vero civis quispiam aliquid tale in Deos, aut in parentes, aut in patriam perpetrare, & ad maximam iniuriam induxisse animum deprehendatur: hunc iudex, quia ex puero bene doctus educatusque a maximo scelere non abstinuit, sanari non posse existimet. poena huic mors malorum minimum. Vituperatus autem, ut exemplo alios iuvet, extra fines perdatur. filiis vero eius,

λεγόμενος, ὡς εὖ τε καὶ ἀνδρείως εἰς ἀγαθὸν ἐκ κακοῦ διαπεφευγότων. δημόσια δὲ χρήματα οὐδενὸς τῶν τοιούτων τῇ πολιτείᾳ πρέπον ἂν εἴη γίγνεσθαι, ἐν ᾗ δεῖ τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ καὶ ἴσους ὄντας διατελεῖν κλήρους. ζημίας δ' ἐκτίσεις ὅταν ἀδικεῖν ἄξια δοκῇ τις χρημάτων, ἐκτίνειν· ἂν ᾖ τι τῶν τοῦ
b. κλήρου κατεσκευασμένου περιττεῦον, μέχρι τοσούτου ζημιωθέντα· τὸ δὲ πλέον, μή. τὰς δ' εἰς ταῦτα ἀκριβείας ἐκ τῶν ἀπογραφῶν νομοφύλακες σκοποῦντες, τὸ σαφὲς ἐξαγγελλόντων ἀεὶ τοῖς δικασταῖς· ὅπως ἂν τῶν κλήρων ἀργὸς μηδεὶς μηδέποτε γίγνηται δι' ἀπορίαν χρημάτων. ζημίας δὲ ἂν τις πλέονος ἄξιος εἶναι δοκῇ, ἐὰν ἄρα μή τινες ἐθέλωσιν αὐτὸν τῶν φίλων ἐγγυᾶσθαί τε καὶ ξυνεκτίνοντες ἀπελευθεροῦν, δεσμοῖς τε χρονίοις καὶ ἐμφανέσι καί τισι προπηλακισμοῖς κο-
c. λάζειν· ἄτιμον δὲ παντάπασι μηδένα εἶναι μηδέποτε μηδ' ἐφ' ἑνὶ τῶν ἁμαρτημάτων, μηδ' ὑπερορίαν φυγάδα· θάνατον δὲ, ἢ δεσμοὺς, ἢ πληγὰς, ἤ τινας ἀμόρφους ἕδρας, ἢ ςάσεις ἢ παραςάσεις εἰς ἱερὰ ἐπὶ τὰ τῆς χώρας ἔσχατα, ἢ χρημάτων καθάπερ ἔμπροσθεν εἴπομεν ἐκτίσεις γίγνεσθαι δεῖν, τὴν

& generi universo, si mores paternos fugerint, quia nati ex malo, fortiter virtutem secuti sunt, honor exhibeatur & laus. Nullius autem istorum pecuniae in fiscum redigantur in republica, in qua sortes easdem semper & aequales permanere oportet. sed quando quis ea patravit, quae pecuniarum mulcta luenda sunt, quod supra sortem possidetur, id impendatur, sors integra maneat. Cuius rei exactam veritatem a descripto censu legum custodes semper iudicibus deferant, ne quis unquam propter indigentiam pecuniarum sua sorte privetur. Quod si quis maiore dignus damno videatur, nec fideiussione liberalitateque amicorum liberetur, manifestis diuturnisque vinculis & ceteris opprobriis puniatur. Peccatum nullum impunitum sit; neque profugus ullus, & impunis abeat: sed aut morte plectatur, aut vinculis, aut verberibus, aut ignobiliter sedendo standoque in sacris ad extremitates regionis productus, aut pecuniis, ea ratione, quam dixi-

δίκην ταύτην γιγνέσθω. δικασαὶ δὲ ἔχωσαν θανάτου πέρι νο-
μοφύλακές τε, καὶ τὸ τῶν περυσινῶν ἀρχόντων ἀριστίνδην
ἀπομερισθὲν δικαστήριον. εἰσαγωγὰς δὲ τούτων, καὶ προσκλή- d.
σεις, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ ὡς δεῖ γίγνεσθαι, τοῖς νεωτέροις
νομοθέταις χρὴ μέλειν. τὴν διαψήφισιν δὲ ἡμέτερον ἔργον
νομοθετεῖν. ἔχω δὴ φανερὰ μὲν ἡ ψῆφος τιθεμένη· πρὸ τούτου
δὲ, κατὰ τὸ χόμα τοῦ διώκοντός τε καὶ φεύγοντος, ὁ δικα-
στὴς ἑξῆς ἡμῖν ἐγγύτατα κατὰ πρέσβιν ἱζέσθω. πάντες δ' οἱ
πολῖται ὅσοιπερ ἂν ἄγωσι σχολὴν, ἐπήκοοι ἔχωσαν σπουδῇ
τῶν τοιούτων δικῶν. λέγειν δὲ ἕνα λόγον, πρῶτον μὲν, τὸν
διώκοντα· τὸν δὲ φεύγοντα, δεύτερον. μετὰ δὲ τοὺς λόγους e.
τούτους, ἄρχεσθαι μὲν τὸν γεραίτατον ἀνακρίνοντα, ἰόντα
εἰς τὴν τῶν λεχθέντων σκέψιν ἱκανήν· μετὰ δὲ τὸν πρεσβύ-
τατον, ἑξῆς ἅπαντας δεῖ διεξελθεῖν ὅ, τι ἂν παρ' ἑκατέρου
τὶς τῶν ἀντιδίκων ῥηθὲν ἢ μὴ ῥηθὲν ἐποθῇ τινα τρόπον. ὁ
δὲ μηδὲν ποθῶν, ἄλλῳ τὴν ἀνάκρισιν ἀποδιδότω. τῶν δὲ ῥη-
θέντων ἐπισφραγισαμένους ὅσα ἂν εἶναι καίρια δοκῇ, γράμ-

mus, mulctatus, poenas luat. iudices autem capitalis criminis legum custodes sint, & optimi quique ex eorum numero electi, qui anno proxime praeterito functi magistratibus fuerint. Quo autem modo accusationes, citationesque, & similia fieri debeant, posteriores legumlatores determinent. Suffragiorum autem sententiaeque modum, nostri officii est lege praescribere. Manifeste igitur ista ferantur. sed ante haec coram accusante defendenteque, quam proxime servata ipsorum dignitate, iudices sedeant. Ubi cives, qui otio abundant, omnes adsint, taliaque iudicia diligenter audiant. In quibus cum prima oratio ab accusatore fuerit habita, defensor alteram dicat. Deinde senior de iudicibus, quae dicta sunt, omni adhibita diligentia sufficienter examinet. post eum ceteri omnes considerent, quodcunque ab adversariis dictum, vel non dictum, perquirendum singuli putant: qui autem nihil discussione sua dignum censet, alteri examinationem ipsam relinquat. At tandem in Vestae sacrario scripta, quae

p. μασι σημεῖα ἐπιβάλλοντας πάντων τῶν δικαζῶν, θεῖναι ἐπὶ
856 τὴν Ἑστίαν· καὶ πάλιν αὔριον εἰς ταυτὸν ξυνελθόντας, ὡσαύ-
a. τως τε ἀνακρίνοντας, διεξελθεῖν τὴν δίκην, καὶ σημεῖα ἐπιβάλλοντας αὖ τοῖς λεχθεῖσι· καὶ τρὶς δράσαντας τοῦτο, τεκμήριά τε καὶ μάρτυρας ἱκανῶς παραλαβόντας, ψῆφον ἱερὰν ἕκαζον φέροντα, καὶ ὑποσχόμενον πρὸ τῆς Ἑστίας εἰς δύναμιν τὰ δίκαια καὶ ἀληθῆ κρίνειν, οὕτω τέλος ἐπιθεῖναι
b. τῇ τοιαύτῃ δίκῃ. μετὰ δὲ τὰ περὶ θεοὺς, τὰ περὶ κατάλυσιν τῆς πολιτείας· ὃς ἂν ἀγὼν εἰς ἀρχὴν ἀνθρωπον, δουλῶται μὲν τοὺς νόμους, ἑταιρείαις δὲ τὴν πόλιν ὑπήκοον ποιῇ, καὶ βιαίως δὴ πᾶν τοῦτον πράττων, καὶ ῥάσιν ἐγείρων παρανομῇ· τοῦτον δὴ διανοεῖσθαι δεῖ πάντων πολεμιώτατον ὅλῃ τῇ πόλει. τὸν δὲ κοινωνοῦντα μὲν τῶν τοιούτων μηδενὶ, τῶν μεγίστων δὲ μετέχοντα ἀρχῶν ἐν τῇ πόλει, λελῆθότα τε ταῦτα αὐτὸν ἢ μὴ λελῆθότα, δειλίᾳ δ' ὑπὲρ πατρίδος αὐτοῦ μὴ τιμω-
c. ρούμενον, δεῖ δεύτερον ἡγεῖσθαι τὸν τοιοῦτον πολίτην κάκῃ. πᾶς δὲ ἀνὴρ οὗ καὶ σμικρὸν ὄφελος, ἐνδεικνύτω ταῖς ἀρχαῖς,

tunc concluſa fuerunt, inſertis omnium iudicum ſignis deponantur. Poſtridie rurſus eodem in loco congregati, eodem modo examinent, iudicentque: &, ſignis appoſitis, omnibus quae dicta fuerint, deponant. cumque hoc ſimiliter tertio fecerint, ſignis teſtibuſque ſufficienter aſſumtis, ſacrum ſinguli ferentes ſuffragium, iureiurando per Veſtam vere iuſteque pro viribus ſe iudicaturos affirment: atque ita huic iudicio finem imponant. Poſt peccata in Deos commiſſa, de his dicatur, quae in reipublicae perniciem committuntur. Qui principatum ad hominis arbitrium redigit, eique leges ſubigit, atque ita civitatem ſubiicit factionibus, &, vi adhibita, contra leges ſeditionibus eam replet: hic univerſae civitati hoſtis eſt maximus omnium iudicandus. Secundus ille hoſtis eſt, qui, quamvis particeps huius ſceleris non ſit, tamen, cum ampliſſimis fungatur in ea republica magiſtratibus, eas coniurationes non animadvertit, &, ſi animadvertit, timiditate quadam patriae non ſuccurrit. Quare unuſquiſque vir, qui mo-

εἰς κρίσιν ἄγων τὸν ἐπιβουλεύοντα βιαίου πολιτείας μεταστάσεως ἅμα καὶ παρανόμου. δικασταὶ δὲ ἔστωσαν τούτοις οἵπερ τοῖς ἱεροσύλοις· καὶ πᾶσαν τὴν κρίσιν ὡσαύτως αὐτοῖς γίγνεσθαι καθάπερ ἐκείνοις· τὴν ψῆφον δὲ θάνατον φέρειν τὴν πλήθει νικῶσαν. ἑνὶ δὲ λόγῳ, πατρὸς ἀνειδη καὶ τιμωρίας παίδων μηδενὶ ξυνέπεσθαι, πλὴν ἐάν τινι πατὴρ καὶ πάππος καὶ d.
πάππου πατὴρ ἐφεξῆς ὄφλωσι θανάτου δίκην. τούτους δὲ ἡ πόλις ἔχοντας τὴν αὐτῶν οὐσίαν, πλὴν ὅσον κατεσκευασμένου τοῦ κλήρου παντελῶς, εἰς τὴν αὐτῶν ἀρχαίαν ἐκπεμπέσθω πατρίδα καὶ πόλιν. οἷς δ' ἂν τῶν πολιτῶν υἱεῖς ὄντες τυγχάνωσι πλείους ἑνὸς, μὴ ἔλαττον δέκα ἔτη γεγονότες, κληρῶσαι μὲν τούτων δέκα οὓς ἂν ἀποφήνῃ πατὴρ, ἢ πάππος ὁ πρὸς πατρὸς ἢ μητρός· τῶν δὲ λαχόντων τὰ ὀνόματα εἰς Δελφοὺς πεμφθέντων· ὃν δ' ἂν ὁ θεὸς ἀνέλῃ, κληρονόμον εἰς c.
τὸν οἶκον καταστῆσαι τὸν τῶν ἐκλιπόντων, τύχῃ ἀμείνονι. ΚΛ. Καλῶς. ΑΘ. Κοινὸς δ' ἔτι τρίτος εἷς ἕξω νόμος, περὶ δικαστῶν τε οὓς δεῖ δικάζειν αὐτοῖς, καὶ ὁ τρόπος τῶν δικῶν, οἷς ἂν προδόσεως αἰτίαν ἐπιφέρων τις εἰς δικαστήριον ἄγῃ. καὶ

do alicuius pretii civis fore ſtudet, haec iudicibus referat, eumque in iudicium trahat, qui patriae inſidiatus, vi ad iniquam gubernationem vertere illam conatur. Iudices autem huius ſceleris ſint, qui & ſacrilegii, totumque iudicium ſimiliter peragatur: & ſuffragia, quae multitudine vincunt, morte condemnent. Et, ut breviter dicam, peccata patris non luant filii: niſi pater, avus, ac proavus deinceps capitis rei ſint. Hos autem cum bonis ſuis, ſorte ſemper excepta, in antiquam civitas patriam mittat. Et de filiis civium, quibus plures, quam unus, ſunt, non pauciores quam decem annos nati, eos ſorte deligant, quos patres, aut avi paterni maternive nominaverint, nominaque ipſorum Delphos mittant: & qui oraculo Apollinis approbabitur, huic feliciori fortuna ſors & domus deſtituta reddatur. *Cli.* Recte id quidem. *Athen.* Communis praeterea tertia lex de iudicibus, iudiciique modo, adverſus eos, qui proditionis accuſati ſunt. & de

περὶ μονῆς ὡσαύτως τοῖς ἐκγόνοις καὶ ἐξόδου τῆς πατρίδος
p. εἷς ἔσω περὶ ταῦτα νόμος οὗτος τρισὶ, προδότῃ, καὶ ἱεροσύ-
857 λῳ, καὶ τῷ τοὺς τῆς πόλεως νόμους βίᾳ ἀπολλύντι. κλέπτῃ
a. δὲ, ἐάν τε μέγα ἐάν τε σμικρὸν κλέπτῃ τὶς, εἷς αὖ νόμος
κείσθω καὶ μία δίκης τιμωρία ξύμπασι. τὸ μὲν γὰρ κλαπὲν
δὴ, χρεὼν διπλάσιον πρῶτον ἐκτίνειν, ἐὰν ὄφλῃ τὶς τὴν τοι-
αύτην δίκην, καὶ ἱκανὴν ἔχῃ τὴν ἄλλην οὐσίαν ἀποτίνειν ὑπὲρ
τοῦ κλήρου· ἐὰν δὲ μὴ, δεδέσθαι, ἕως ἂν ἐκτίσῃ, ἢ πείσῃ τὸν
b. καταδικασάμενον. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ κλοπῆς δημοσίᾳ δίκην,
πείσας τὴν πόλιν, ἢ τὸ κλέμμα ἐκτίσας διπλοῦν, ἀπαλλαττέσθω τῶν δεσμῶν. ΚΛ. Πῶς δὴ λέγομεν, ὦ ξένε, μηδὲν διαφέρειν τῷ κλέπτοντι, μέγα ἢ σμικρὸν ὑφελομένῳ, καὶ ἐξ ἱερῶν ἢ ὁσίων, καὶ ὅσα ἄλλα ἐςὶ περὶ κλοπὴν πᾶσαν ἀνομοιότητα ἔχοντα; οἷς δεῖ ποικίλοις οὖσιν ἕπεσθαι τὸν νομοθέτην, μηδὲν ὁμοίαις ζημίαις ζημιοῦντα; ΑΘ. Ἄρις', ὦ Κλεινία, σχεδόν τι μὲ ὥσπερ φερόμενον ἀντικρούσας ἀνήγειρας· ἐν-
c. ενοηκότα δὲ καὶ ἕτερον ὑπέμνησας, ὅτι τὰ περὶ τὴν τῶν νό-

manſione filiorum atque nepotum, ſive exitu e patria, una lex adverſus tres ſimiliter ſit, proditorem, ſacrilegum, & violentum legum civilium everſorem. De furto autem, ſive magnum quid, ſeu parvum quis furatus ſit, una lex poenaque ſimilis omnibus ſit. damnatus enim quiſpiam furti, ſi ultra ſortem bona ſua ſufficiunt, duplum reddat: aliter vinciatur, donec aut illi perſuaſerit, cui debet, aut reddiderit. Quod ſi publicum furtum fuerit, tum demum a carcere liberetur, cum civitati perſuaſerit, vel duplum reddiderit. *Cli.* Quonam modo dicimus, hoſpes, nihil differre, ſive magnum ſeu parvum ſit furtum, ſive a ſacro loco, ſeu non ſacro ſublatum ſit, ſeu quomodocunque aliter id fiat? quippe cum multis modis committi furtum poſſit, ſceleris varietatem diſſimilitudinemque coniicere legislator debet, nec ſimilibus poenis, quae ſimilia non ſunt, punire. *Athen.* Opportune, o Clinia, impetu currentem me retraxiſti, & in memoriam, quae olim quandoque cogitaveram, redegiſti, ad hunc uſque diem

μων ἔσιν οὐδενὶ τρόπῳ πώποτε γέγονεν ὀρθῶς διαπεπονημένα, ὥσγε ἐν τῷ νῦν παραπεπτωκότι λέγειν. πῶς δ' αὖ καὶ τοῦτο λέγομεν, οὐ κακῶς ἀπεικάσαμεν, ὅτε δούλοις, ὡς ἰατρευομένοις ὑπὸ δούλων, ἀπεικάζομεν πάντας τοὺς νῦν νομοθετουμένους. εὖ γὰρ ἐπίσασαι δὴ τὸ τοιόνδε, ὡς εἰ καταλάβοι ποτέ τις ἰατρὸς τῶν ταῖς ἐμπειρίαις ἄνευ λόγου τὴν ἰατρικὴν μεταχειριζομένων, ἐλεύθερον ἐλευθέρῳ νοσοῦντι διαλεγόμενον ἰατρὸν, καὶ τοῦ φιλοσοφεῖν ἐγγὺς, χρώμενον μὲν τοῖς λόγοις, ἐξ ἀρχῆς τε ἁπτόμενον τοῦ νοσήματος, περὶ φύσεως πάσης ἐπανιόντα τῆς τῶν σωμάτων, ταχὺ καὶ σφόδρα γελάσειεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἄλλους εἴποι λόγους ἢ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτ' ἀεὶ προχείρους ὄντας τοῖς πλείοσι λεγομένοις ἰατροῖς. φαίη γὰρ ἄν, ὦ μῶρε, οὐκ ἰατρεύεις τὸν νοσοῦντα, ἀλλὰ σχεδὸν παιδεύεις, ὡς ἰατρὸν ἀλλ' οὐχ ὑγιῆ δεόμενον γίγνεσθαι. ΚΛ. Οὐκοῦν λέγων τὰ τοιαῦτα, ὀρθῶς ἂν λέγοι; ΑΘ. Τάχ' ἂν εἰ προσδιανοοῖτό γε ὡς ὅστις περὶ νόμων οὕτω διεξέρχεται, καθάπερ ἡμεῖς τανῦν, παιδεύει τοὺς πολιτας, ἀλλ' οὐ νομοθετεῖ, ἆρ' οὖν οὐ καὶ τοῦτ' ἂν πρὸς τρόπου λέ-

d.

e.

leges nullo modo recte conſtitutas fuiſſe, ut nobis praeſentia conſiderantibus ſuccurrit dicere. *Cli.* Quomodo rurſus id dicimus? *Athen.* Congrua profecto imagine uſi ſumus, quando omnes, qui hactenus leges recipiunt, ſervis illis contulimus, qui ab aliis ſervis curarentur. illud certe ignorare non decet, quod ſi medicus quiſpiam, eorum, qui uſu quodam abſque ratione medentur, liberum medicum philoſophiaeque ſtudioſum aegrotanti libero colloquentem audiat, dum morbi initia rationibus indagat, & de natura corporum diligentius diſſerit, ridebit protinus: & adverſus illum ea dicet, quae hac in re plurimis medicorum in promtu ſemper eſſe ſolent. Non mederis, inquiet, aegrotanti, o fatue: ſed, quaſi doctrina, non ſanitate, indigeat, doces. *Cli.* An non recte ſic loqui videbitur? *Athen.* Nonne & nobis merito idem obiiciet, quod quicunque de legibus, ut modo nos, diſſerit, non leges condit, ſed cives erudit? *Cli.* Fortaſſe. *Athen.* Sed feliciter in

γειν φαίνοιτο; ΚΛ. Ἴσως. ΑΘ. Εὐτυχὲς δὲ ἡμῶν τὸ παρὸν
γέγονε. ΚΛ. Τὸ ποῖον δή; ΑΘ. Τὸ μηδεμίαν ἀνάγκην εἶναι
p. νομοθετεῖν, ἀλλ' αὐτοὺς ἐν σκέψει γενομένους, περὶ πάσης
858 πολιτείας πειρᾶσθαι κατιδεῖν τό, τε ἄριστον καὶ τὸ ἀναγκαιό-
a. τατον, τίνα τρόπον ἂν γιγνόμενον γίγνοιτο. καὶ δὴ καὶ τὸ
νῦν ἔξεσιν ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, εἰ μὲν βουλόμεθα, τὸ βέλτιστον
σκοπεῖν· εἰ δὲ βουλόμεθα, τὸ ἀναγκαιότατον, περὶ νόμων.
αἱρώμεθα οὖν ὁπότερον δοκεῖ. ΚΛ. Γελοίαν, ὦ ξένε, προτι-
θέμεθα τὴν αἵρεσιν· καὶ ἀτεχνῶς ὥσπερ κατεχομένοις νομο-
θέταις ὁμοῖοι γιγνοίμεθ' ἂν ὑπὸ μεγάλης τινὸς ἀνάγκης ἤδη
b. νομοθετεῖν, ὡς οὐκέτ' ἐξὸν εἰς αὔριον. ἡμῖν δ' εἰπεῖν σὺν θεῷ
ἔξεσι, καθάπερ ἢ λιθολόγοις, ἢ καί τινος ἑτέρας ἀρχομένοις
συσάσεως, παραφορήσασθαι χύδην, ἐξ ὧν ἐκλεξόμεθα τὰ
πρόσφορα τῇ μελλούσῃ γενήσεσθαι συσάσει, καὶ δὴ καὶ κα-
τὰ σχολὴν ἐκλέξασθαι. τιθῶμεν οὖν, ἡμᾶς νῦν εἶναι μὴ τοὺς
ἐξ ἀνάγκης οἰκοδομοῦντας, ἀλλὰ τοὺς ἐπὶ σχολῆς ἔτι τὰ
μὲν παρατιθεμένους, τὰ δὲ ξυνιςάντας. ὥστε ὀρθῶς ἔχει τὰ
c. μὲν ἤδη τῶν νόμων λέγειν ὡς τιθέμενα, τὰ δ' ὡς παρατιθέ-

praesentia nobis contingit. *Cli.* Quidnam? *Athen.* Quod nihil ad ferendas leges nos urget: sed ipsi sponte hac consideratione susceptа, de omni reipublicae disciplina, quid optimum atque necessarium sit, quomodoque id peragatur, perspicere nitimur. Cum ergo liceat, si volumus, quid optimum sit aut quid maxime necessarium in legibus considerare, utrum nobis videtur, tractandum in praesentia eligamus. *Cli.* Ridicula haec, hospes, optio est: manifesteque nos illis similes facit, qui necessitate ingenti leges ferre ita in praesentia compelluntur, ut in crastinum licere non videatur. Nobis autem Dei auxilio, quemadmodum illis, qui ex lapidibus, vel ex alia quavis materia aliquid construunt, licet susim ea colligere, ex quibus futura commoda operi absque ulla festinatione deligentur. Quasi ergo aedificatores minime festinantes, alia modo sundemus, alia hinc ad aedificandum sumamus: adeo ut in ferendis legibus, alia, quasi modo ponantur, alia vero,

μενα. ΑΘ. Γένοιτο γοῦν ἂν ἡμῖν, ὦ Κλεινία, κατὰ φύσιν μᾶλλον ἡ σύνοψις τῶν νόμων. ἴδωμεν γὰρ οὖν, ὦ πρὸς θεῶν, τὸ τοιόνδε περὶ νομοθετῶν. ΚΛ. Τὸ ποῖον δή; ΑΘ. Γράμματα μέν που καὶ ἐν γράμμασι λόγοι καὶ ἄλλων εἰσὶ πολλῶν ἐν ταῖς πόλεσι γεγραμμένοι· γράμματα δὲ καὶ τὰ τοῦ νομοθέτου, καὶ λόγοι. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Πότερον οὖν τοῖς μὲν τῶν ἄλλων συγγράμμασι, ποιητῶν, καὶ ὅσοι ἄνευ μέτρων καὶ μετὰ μέτρων τὴν αὑτῶν εἰς μνήμην ξυμβουλὴν d.
περὶ βίου κατέθεντο συγγράψαντες, προσέχωμεν τὸν νοῦν, τοῖς δὲ τῶν νομοθετῶν μὴ προσέχωμεν; ἢ πάντων μάλιστα; ΚΛ. Πολύ γε. ΑΘ. Ἀλλὰ δῆτα οὐ χρὴ τὸν νομοθέτην μόνον τῶν γραφέντων περὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ δικαίων ξυμβουλεύειν, διδάσκοντα οἷά τέ ἐστι καὶ ὡς ἐπιτηδευτέον αὐτὰ τοῖς μέλλουσιν εὐδαίμοσιν ἔσεσθαι. ΚΛ. Καὶ πῶς οὔ; ΑΘ. Ἀλλὰ αἰσχρὸν δὴ μᾶλλον Ὁμήρῳ τε καὶ Τυρταίῳ, e.
καὶ τοῖς ἄλλοις ποιηταῖς περὶ βίου τε καὶ ἐπιτηδευμάτων κακῶς ἔσεσθαι γράψαντας, Λυκούργῳ δὲ ἧττον καὶ Σόλωνι, καὶ ὅσοι δὴ νομοθέται γενόμενοι, γράμματα ἔγραψαν; ἢ

quasi iam positis, apponantur. *Athen.* Sic utique secundum naturam magis, o Clinia, compendiaria nobis fiet legum conspectio. Sed illud per Deos de legumlatoribus consideremus. *Cli.* Quidnam? *Athen.* Multorum scripta sermonesque in civitatibus exstant: sunt autem & legislatoris scripta, & sermones. *Cli.* Quidni? *Athen.* Utrum igitur poëtarum ceterorumque scriptorum operibus de ratione vivendi compositis animum applicabimus: legum vero latorum, nequaquam? an his maxime omnium? *Cli.* Istis omnino. *Athen.* Legislatorem ergo scribentium solum oportet de honesto, bono, iustoque consulere, docereque, qualia haec sint, & quomodo his agenda, qui felices futuri sunt. *Cli.* Quidni? *Athen.* Turpe enim est, cum Homerus, Tyrtaeus, ceterique poëtae probe de vita studiisque hominum scripserint: turpe, inquam, Lycurgo atque Soloni, ceterisque legumlatoribus minus id facere. Rectum igitur ipsum, prae ceteris omnibus scriptis,

τόγε ὀρθὸν, πάντων δεῖ γραμμάτων τῶν ἐν ταῖς πόλεσι τὰ περὶ τοὺς νόμους γεγραμμένα φαίνεσθαι διατυπούμενα μακρῷ κάλλιστά τε καὶ ἄριστα· τὰ δὲ τῶν ἄλλων, ἢ κατ' ἐκεῖνα,
p. ξυνεπόμενα, ἢ διαφωνοῦντα αὐτοῖς, εἶναι καταγέλαστα; οὕτω διανοώμεθα περὶ νόμων δεῖν γραφῆς γίγνεσθαι ταῖς πόλεσιν, ἐν πατρός τε καὶ μητρὸς σχήμασι φιλούντων τε καὶ
a. νοῦν ἐχόντων φαίνεσθαι τὰ γεγραμμένα· ἢ κατὰ τύραννον καὶ δεσπότην, τάξαντα καὶ ἀπειλήσαντα, γράψαντα ἐν τοίχοις, ἀπηλλάχθαι. σκοπῶμεν οὖν δὴ καὶ ταυῦν ἡμεῖς πότερα ταύτῃ πειρώμεθα λέγειν διανοηθέντες περὶ νόμων, εἴτ' οὖν
b. δυνάμεθα εἴτε μὴ, ἀλλ' οὖν τό γε πρόθυμον παρεχόμενοι· καὶ κατὰ ταύτην τὴν ὁδὸν ἰόντες, ἂν ἄρα τι καὶ δέῃ πάσχειν, πάσχωμεν. ἀγαθὸν δ' εἴη τε, καὶ, ἂν θεὸς ἐθέλῃ, γίγνοιτ' ἂν ταύτῃ. ΚΛ. Καλῶς εἴρηκας· ποιῶμέν τε ὡς λέγεις. ΑΘ. Διασκεπτέον ἄρα πρῶτον, ὥσπερ ἐπεχειρήσαμεν, ἀκριβῶς περὶ τῶν τε ἱεροσυλούντων, καὶ κλοπῆς πάσης πέρι καὶ ἀδικημάτων ξυμπάντων. καὶ οὐ δυσχεραντέον εἰ μεταξὺ
c. νομοθετοῦντες, τὰ μὲν ἔθεμεν, τῶν δ' ἔτι διασκοποῦμεν πέρι. νομοθέται γὰρ γιγνόμεθα, ἀλλ' οὐκ ἐσμέν πω· τάχα δὲ

leges mirifice prae se ferre debent: ceterorum vero scripta probari, si legibus consentanea sunt: sin dissona, derideri. Sic igitur leges civitatibus conscribantur, ut patris matrisque personam lator legum penitus gerat: scriptaque caritatis prudentiaeque virtutem habeant potius, quam domini tyrannique imperium minitantis tantum & describentis, rationem vero nullam penitus assignantis. Consideremus igitur, an hac via nobis progrediendum sit, sive possimus, sive non. Sed accingamur iam, & pro viribus hac via procendentes, etiam si pati quidquam necesse sit, toleremus. quod utinam felix sit! eritque profecto, si Deus voluerit. *Cli.* Recte locutus es: quare sic faciamus. *Athen.* Considerandum est ergo primum, ut coepimus, diligenter de sacrilegio, de furto, de ceteris omnibus iniuriis: nec graviter ferendum, si in ea ipsa legum descriptione, aliam iam posuimus, de aliis adhuc disceptamus.

ἴσως ἂν γενοίμεθα. εἰ δὴ δοκεῖ περὶ ὧν εἴρηκα, ὡς εἴρηκα, σκοπεῖσθαι, σκοπώμεθα. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Περὶ δὴ καλῶν καὶ δικαίων ξυμπάντων πειρώμεθα κατιδεῖν τὸ τοιόνδε, ὅπη ποτὲ ὁμολογοῦμεν νῦν καὶ ὅπη διαφερόμεθα ἡμεῖς τε ἡμῖν αὐτοῖς (οἱ δὴ φαῖμεν ἂν προθυμεῖσθαί γε, εἰ μηδὲν ἄλλο, διαφέρειν τῶν πλείστων) οἱ πολλοί τε, αὐτοὶ πρὸς αὐτοὺς αὖ. ΚΛ. Τὰς ποίας δὲ δὴ διαφορὰς ἡμῶν ἐννοηθεὶς d. λέγεις; ΑΘ. Ἐγὼ πειράσομαι φράζειν. περὶ δικαιοσύνης ὅλως καὶ τῶν δικαίων ἀνθρώπων τε καὶ πραγμάτων καὶ πράξεων πάντες πως ξυνομολογοῦμεν πάντα εἶναι ταῦτα καλά. ὥστε οὐδ' εἴτις διϊσχυρίζοιτο εἶναι τοὺς δικαίους ἀνθρώπους, ἂν καὶ τυγχάνωσιν ὄντες αἰσχροὶ τὰ σώματα, κατ' αὐτό γε τὸ δικαιότατον ἦθος ταύτῃ παγκάλους εἶναι, σχεδὸν οὐδεὶς ἂν λέγων οὕτω, πλημμελῶς δόξειε λέγειν. οὐκοῦν ὀρθῶς; ΚΛ. e. Ἴσως. ΑΘ. Ἴδωμεν δὲ ὡς εἰ πάντ' ἐσὶ καλὰ, ὅσα δικαιοσύνης ἔχεται, τῶν πάντων τοι καὶ παθήματα ἡμῖν ἐσι σχεδὸν τοῖς ποιήμασιν ἴσα. ΚΛ. Τί οὖν δή; ΑΘ. Ποίημα μὲν, ὅπερ ἂν ᾖ

non enim legumlatores iam ſumus, ſed efficimur modo: & cito fortaſſis erimus. Verum ſi de his, quae propoſui, ita ut dixi, conſiderandum videtur, conſideremus. *Cli.* Sic omnino. *Athen.* De honeſtis igitur iuſtiſque rebus omnibus inſpicere id conemur, quo nos, qui ceteros, ſi non poſſumus, certe cupimus praecellere, nobis ipſis convenimus, & quo diſcrepamus, quo item alii a ſe ipſis. *Cli.* Quas, quaeſo, inter nos differentias dicis? *Athen.* Conabor exponere. De iuſtitia omnino, iuſtiſque hominibus, & rebus & actionibus, omnes quodammodo conſentimus, quod videlicet omnia haec honeſta pulchraque ſint: ita ut ſi quis iuſtos homines, etiamſi corpore deformes ſint, ſecundum ipſum iuſtitiae habitum pulcherrimos aſſerat, nemo ſit iudicium illius reprobaturus. *Cli.* Nemo fere, qui ita loquatur, perperam loqui videbitur. *Athen.* Recte igitur. *Cli.* Forte. *Athen.* Sed videamus, age, ſi omnia, quae iuſte fiunt, honeſta pulchraque ſunt. Omnium vero paſſiones nobis ſunt ferme actionibus ſimiles. *Cli.* Quid hoc?

δίκαιον, σχεδὸν ὅσονπερ ἂν τοῦ δικαίου κοινωνῇ, κατὰ τοσοῦτον καὶ τοῦ καλοῦ μετέχον ἐσί. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Οὐκοῦν καὶ
p. παθος ὅπερ ἂν δικαίου κοινωνῇ, κατὰ τοσοῦτον γίγνεσθαι
850 καλὸν ὁμολογούμενον, οὐκ ἂν διαφωνοῦντα παρέχοι τὸν λό-
a. γον. ΚΛ. Ἀληθῆ. ΑΘ. Ἐὰν δέ γε δίκαιον μὲν ὁμολογῶμεν, αἰσχρὸν δὲ εἶναι πάθος, διαφωνήσει τό, τε δίκαιον καὶ τὸ καλὸν, λεχθέντων τῶν δικαίων αἰσχίσων εἶναι. ΚΛ. Πῶς τοῦτο εἴρηκας; ΑΘ. Οὐδὲν χαλεπὸν ἐννοεῖν. οἱ γὰρ ὀλίγῳ πρόσθεν τεθέντες ἡμῖν νόμοι, πάντων ἐναντιώτατα παραγγέλλειν δόξαιεν ἂν τοῖς νῦν λεγομένοις. ΚΛ. Ποίοις; ΑΘ.
b. Τὸν ἱερόσυλόν που ἐτίθεμεν, δικαίως ἂν ἀποθνήσκειν, καὶ τὸν τῶν εὖ κειμένων νόμων πολέμιον· καὶ μέλλοντες δὴ νόμιμα τοιαῦτα τιθέναι πάμπολλα, ἐπέσχομεν, ἰδόντες ὡς ταῦτα ἐσὶ μὲν ἄπειρα παθήματα πλήθει τε καὶ μεγέθει· δικαιότατα δὲ πάντων παθημάτων, καὶ ξυμπάντων αἴσχιστα. μῶν οὐχ οὕτως ἡμῖν τά τε δίκαια καὶ τὰ καλὰ, τοτὲ μὲν, ὡς ταυτὰ ξύμπαντα, τοτὲ δὲ, ὡς ἐναντιώτατα, φανεῖται;

Athen. Actio utique, quaecunque iusta est, quatenus iustitiae, eatenus & honesti est particeps. *Cli.* Cur non? *Athen.* Quare passio quoque iusta, si aequi, honesti, atque iustitiae particeps esse dicatur, haud dissona nobis erit oratio. *Cli.* Vera loqueris. *Athen.* Si autem passionem aliquam iustam quidem esse affirmabimus, honestam vero negabimus, iustum & honestum inter se dissonabunt. iusta enim turpissima esse dicentur. *Cli.* Quomodo id dixisti? *Athen.* Nihil difficile cognitu. leges enim, quae paulo prius nobis positae sunt, contraria penitus praecipere his verbis videbuntur. *Cli.* Quo pacto? *Athen.* Sacrilegum censebamus iuste moriturum: legum quoque bene positarum hostem similiter. cumque multas huiusmodi leges scripturi essemus, retraximus nos, considerantes, has passiones tam multitudine, quam magnitudine, infinitas esse: iustissimas quidem omnium passionum, sed turpissimas quoque omnium. Nonne sic honesta iustaque, modo quasi eadem, modo quasi contraria, videbuntur? *Cli.* Ita videtur.

ΚΛ. Κινδυνεύει. ΑΘ. Τοῖς μὲν τοίνυν πολλοῖς οὕτω περὶ τὰ c.
τοιαῦτα ἀσυμφώνως τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια διεῤῥιμμένα
προσαγορεύεται. ΚΛ. Φαίνεται γοῦν, ὦ ξένε. ΑΘ. Τὸ τοί-
νυν ἡμέτερον, ὦ Κλεινία, πάλιν ἴδωμεν, πῶς αὖ περὶ αὐτὰ
ταῦτα ἔχει τῆς συμφωνίας. ΚΛ. Ποίας δὴ πρὸς ποίαν; ΑΘ.
Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις οἶμαι διαῤῥήδην ἐμὲ εἰρηκέναι.
ΚΛ. Πῶς; ΑΘ. Εἰ δ' οὖν μὴ πρότερον, ἀλλὰ νῦν ὡς λέγου-
τα μὲ τιθετε. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Ὡς οἱ κακοὶ πάντες, εἰς d.
πάντα εἰσὶν ἄκοντες κακοί· τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, ἀνάγ-
κη που τούτῳ ξυνέπεσθαι τὸν ἑξῆς λόγον. ΚΛ. Τίνα λέγεις;
ΑΘ. Ὡς ὁ μὲν ἄδικός που, κακός· ὁ δὲ κακὸς, ἄκων τοιοῦ-
τος. ἀκουσίως δὲ ἑκούσιον οὐκ ἔχει πράττεσθαι ποτὲ λόγον.
ἄκων οὖν ἐκείνῳ φαίνοιτ' ἂν ἀδικεῖν ὁ ἀδικῶν τῷ τὴν ἀδικίαν
ἀκούσιον τιθεμένῳ. καὶ δὴ καὶ νῦν ὁμολογητέον ἐμοί. ξύμφημι
γὰρ ἄκοντας ἀδικεῖν πάντας, εἰ καί τις, φιλονεικίας ἢ φι-
λοτιμίας ἕνεκα, ἄκοντας μὲν ἀδίκους εἶναι φησὶν, ἀδικεῖν e.
μὴν ἑκόντας πολλούς. ὅγ' ἐμὸς λόγος ἐκεῖνος, ἀλλ' οὐχ οὗ-

Athen. Multi igitur diſſone ſic honeſta iuſtaque, quaſi diſcrepantia, nuncupant. *Cli.* Ita prorſus apparet. *Athen.* Sed rurſus videamus, o Clinia, quomodo nos de his conſentimus. *Cli.* Quem dicis conſenſum? *Athen.* In ſuperioribus diſerte mihi dictum arbitror. *Cli.* Quo pacto? *Athen.* Quod ſi ſupra dictum non eſt, nunc ſaltem me dicere exiſtimate. *Cli.* Quidnam? *Athen.* Malos omnes omnino non ſponte malos eſſe. quod ſi ita eſt, illud quoque ſequi neceſſe eſt. *Cli.* Quid? *Athen.* Iniuſtum eſſe malum, & malum non ſponte huiuſmodi eſſe. non ſponte vero fieri, quod voluntarium eſt, nulla unquam ratione poteſt. qui igitur iniuſtitiam involuntariam putat, iniuſte agentem hominem iniuſte agere non ſponte putabit. Mihi quoque mecum modo conveniendum eſt, cum omnes non ſponte iniuriari fatear: quamvis poſſit quiſpiam ambitionis contentioniſve cauſa illud nobis obiicere, Iniuſtos quidem non ſponte iniuſtos eſſe, multos tamen illorum ſponte iniuriari. mea quippe ſententia non haec, ſed illa

τος. τίνα οὖν αὖ τρόπον ἔγωγε ξυμφωνοίην ἂν τοῖς ἐμαυτοῦ λόγοις, εἴ με, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, ἐρωτῷτε, Εἰ δὴ ταῦτα οὕτως ἔχοντα ἐστὶν, ὦ ξένε, τί συμβουλεύεις ἡμῖν περὶ τῆς νομοθεσίας τῇ τῶν Μαγνητῶν πόλει; πότερον νομοθετεῖν, ἢ μή; Πῶς γὰρ οὔ; Φήσω. Διοριεῖς οὖν αὐτοῖς ἀκούσιά τε καὶ ἑκούσια ἀδικήματα; καὶ τῶν μὲν ἑκουσίων ἁμαρτημάτων τε καὶ ἀδικημάτων μείζους τὰς ζημίας ἆρ' ἥσομεν, τῶν
p. δ' ἐλάττους; ἢ πάντων ἐξ ἴσης; ὡς οὐκ ὄντων ἀδικημάτων
861 τοπαράπαν ἑκουσίων; ΚΛ. Ὀρθῶς μέντοι λέγεις, ὦ ξένε.
a. καὶ τούτοις δὴ τί χρησόμεθα τοῖς νῦν λεγομένοις; ΑΘ. Καλῶς ἤρου. πρῶτον μὲν τοίνυν αὐτοῖς τόδε χρησόμεθα. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Ἀναμνησθῶμεν ὡς ἔμπροσθεν νῦν δὴ καλῶς ἐλέγομεν ὅτι περὶ τὰ δίκαια εἴη παμπόλλη τὶς ἡμῶν ταραχή τε καὶ ἀσυμφωνία. τοῦτο δὲ λαβόντες, πάλιν ἐρωτῶμεν ἡμᾶς
b. αὐτοὺς, ἆρ' οὖν περὶ τὴν τούτων ἀπορίαν οὔτ' ἐξευπορήσαντες, οὔτε διορισάμενοι τί ποτ' ἐστὶ ταῦτα ἀλλήλων διαφέροντα, ἃ δὴ κατὰ πάσας τὰς πόλεις ὑπὸ νομοθετῶν πάντων τῶν πώποτε γενομένων ὡς δύο εἴδη τῶν ἀδικημάτων ὄντα, τὰ

est. Quomodo ergo verbis meis ipse conveniam, si me ita, o Clinia & Megille, interrogabitis: Si ita haec se habent, hospes, quid nobis de Magnesiensium civitate consulis? darene leges ipsis, an non? Ego vero dare leges consulam. Tum vos ita: Distingues igitur ipsis, sponte, atque item non sponte, factas iniurias: & illarum maiores, harum vero minores mulctas conscribes? an omnium pares, cum nullae penitus iniuriae sponte fiant? *Cli.* Recte tu, hospes. sed his, quae modo dicta sunt, ad quid utemur? *Athen.* Probe interrogasti. utemur enim in primis ad illud. *Cli.* Ad quidnam? *Athen.* Memoria repetamus, probe in superioribus nos dixisse, multam magnamque de re iusta turbationem inter nos esse atque dissensionem. quod resumentes, nos ipsos interrogemus, deceatne, cum differentiam horum nequaquam declaraverimus, quae in qualibet civitate ab omnibus priscis legumlatoribus quasi duae iniuriarum species positae

μὲν, ἑκούσια, τὰ δὲ, ἀκούσια, ταύτῃ καὶ νομοθετεῖται· ὁ δὲ παρ' ἡμῶν νῦν δὴ ῥηθεὶς λόγος, ὥσπερ παρὰ θεοῦ λεχθεὶς, τοσοῦτον μόνον εἰπὼν ἀπαλλάξεται; δοὺς δὲ οὐδένα λόγον ὡς ὀρθῶς εἴρηκε, κατανομοθετήσει τινὰ τρόπον; οὐκ ἔστιν· ἀλ- c.
λὰ ἀνάγκη πως ταῦτα ἔμπροσθεν τοῦ νομοθετεῖν δηλῶσαι δύο τε ὄντα, καὶ τὴν διαφορὰν ἄλλην. ἵνα, ὅταν ἑκατέρῳ τὶς τὴν δίκην ἐπιτιθῇ, πᾶς ἑπακολουθῇ τοῖς λεγομένοις, καὶ δυνατὸς ᾖ τό, τε πρεπόντως τεθὲν ἀμυγέπη κρῖναι καὶ τὸ μή. ΚΛ. Καλῶς ἡμῖν φαίνῃ λέγειν, ὦ ξένε. δυοῖν γὰρ θάτερον ἡμᾶς χρεὼν, ἢ μὴ λέγειν ὡς πάντα ἀκούσια τὰ ἀδικήματα, ἢ τοῦτο ὡς ὀρθῶς εἴρηται, πρῶτον διορίσαντας δηλῶσαι. ΑΘ. Τούτοιν τοίνυν τοῖν δυοῖν τὸ μὲν οὐκ ἀνεκτὸν ἐμοὶ πάντως που d.
γίγνεται, τόγε δὴ μὴ λέγειν, οὕτως οἰόμενον ἔχειν τἀληθές· (οὐ γὰρ ἂν νόμιμον οὐδ' ὅσιον ἂν εἴη) κατὰ τίνα δὲ τρόπον ἐστὸν δύο, εἰ μὴ τῷ τε ἀκουσίῳ καὶ τῷ ἑκουσίῳ διαφέρετον ἑκάτερον, ἀλλὰ ἄλλῳ τινὶ δή ποτε πειρατέον ἀμωσγέπως δηλοῦν. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν, ὦ ξένε, τοῦτό γε οὐχ οἷόν

sunt, sponte scilicet & non sponte factae, atque ita varie puniuntur, opinionem hanc nostram, quasi divinitus dicta sit, in medium inducere: nec eam ulla ratione, quomodo recte se habet, confirmare? Minime vero sic decet: verum necesse est, antequam leges ponamus, quemadmodum haec duo sint, & quam differentiam habeant, significare: ut, quando supplicium utrique imponimus, quisque intelligat, iudicareque valeat quodammodo, convenienterne, an contra, impositum fuerit. *Cli.* Recte nobis loqui videris, hospes. Oportet enim alterum de duobus nos facere: vel non dicere, nullas iniurias sponte fieri; vel, antequam ad alia pergamus, quomodo recte dicatur, exponere. *Athen.* Horum ego alterum minime patiar, ut videlicet, quod ita esse existimo, negem. nec officii mei id esset, neque pium. Quomodo autem haec, si in eo, quod est sponte fieri, & non sponte, minime differant, duo sint, & quo alio differant, quodammodo aperire conemur. *Cli.* Non aliter certe, hospes, ista nos intelligere possumus.

τε ἄλλως πως ἡμᾶς διανοηθῆναι. ΑΘ. Ταῦτα ἔσαι. Φέρε δή,
e. βλάβαι μὲν, ὡς ἔοικεν, ἀλλήλων τῶν πολιτῶν ἐν ταῖς κοινωνίαις τε καὶ ὁμιλίαις πολλαὶ γίγνονται· καὶ τόγε ἑκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον ἐν αὐταῖς ἄφθονόν ἐσι. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Μὴ τοίνυν τὶς τὰς βλάβας πάσας, ἀδικίας τιθεὶς, οὕτως οἴηται καὶ τὰ ἄδικα ἐν αὐταισὶ ταύτῃ γίγνεσθαι διπλᾶ· τὰ μὲν, ἑκούσια δὴ, τὰ δ', ἀκούσια. βλάβαι γὰρ ἀκούσιοι τῶν πάντων οὔτ' ἀριθμοῖς οὔτε μεγέθεσιν ἐλάττους εἰσὶ τῶν
p. ἑκουσίων. σκοπεῖσθε δὲ εἴτέ τι λέγω, λέγων ἃ μέλλω λέγειν,
862 εἴτε καὶ μηδὲν τοπαράπαν. οὐ γάρ φημι ἔγωγε, ὦ Κλεινία
a. καὶ Μέγιλλε, εἴτις τινά τι πημαίνει μὴ βουλόμενος, ἀλλ' ἄκων, ἀδικεῖν μὲν, ἄκοντα μήν; καὶ ταύτῃ μὲν δὴ νομοθετήσω τοῦτο, ὡς ἀκούσιον ἀδίκημα νομοθετῶν; ἀλλ' οὐδὲ ἀδικίαν τοπαράπαν θήσω τὴν τοιαύτην βλάβην, οὔτε ἂν μείζων οὔτε ἂν ἐλάττων τὶ γίγνηται. πολλάκις δὲ ὠφέλειαν οὐκ ὀρθὴν γενομένην, τὸν τῆς ὠφελείας αἴτιον ἀδικεῖν φήσομεν,
b. ἐὰν ἥγε μὴ νικᾷ. σχεδὸν γὰρ, ὦ φίλοι, οὔτ' εἴτις τῳ δίδωσί τι τῶν ὄντων, οὔτ' εἰ τοὐναντίον ἀφαιρεῖται, δίκαιον ἁπλῶς ἡ

Athen. Ita fiet. Age igitur, nonne multa inter cives in commutatione consuetudineque damna & incommoda fiunt, in quibus voluntarium & involuntarium abundare videntur? *Cli.* Quidni? *Athen.* Nemo vero, cum incommoda nocumentaque iniurias putet, duplicem quoque in ipsis esse iniuriam arbitretur: non sponte alteram, alteram sponte commissam. damna enim omnium non sponte facta, nec numero, nec magnitudine, minora illis sunt, quae sponte fiunt. Sed considerate, quaeso, utrum deinceps veri aliquid afferam, an penitus nihil. Num enim, o Clinia & Megille, si quis cuiquam nocet nolens, dicam, iniuriari nolentem? aut propterea, quasi iniuriam non sponte factam, in legibus istud ponam? immo nullam id damnum iniuriam dicam, sive maius, sive minus sit. Saepe etiam eum, qui utilitatem minus recte contulit, iniuriari dicimus, si haec minime superat. Nam ferme, o amici, nec si quis conferat, nec si contra quidquam auferat,

ἄδικον χρὴ τὸ τοιοῦτον οὕτω λέγειν· ἀλλ' ἐὰν ἦθει καὶ δικαίῳ τρόπῳ χρώμενός τις ὠφελῇ τινά τι καὶ βλάπτῃ, τοῦτό ἐστι τῷ νομοθέτῃ θεατέον· καὶ πρὸς δύο ταῦτα δὴ βλεπτέον, πρός τε ἀδικίαν καὶ βλάβην. καὶ τὸ μὲν βλαβὲν, ὑγιὲς τοῖς νόμοις εἰς τὸ δυνατὸν ποιητέον, τό, τε ἀπολόμενον σώζοντα, καὶ τὸ πεσὸν ὑπό του πάλιν ἐξορθοῦντα, καὶ τὸ θανάτωθὲν ἢ c.
τρωθὲν, ὑγιές· τὸ δὲ ἀποίνοις ἐξιλασθὲν τοῖς δρῶσι καὶ πάσχουσιν ἑκάσας τῶν βλάψεων, ἐκ διαφορᾶς εἰς φιλίαν πειρατέον ἀεὶ καθιςάναι τοῖς νόμοις. ΚΛ. Καλῶς ταῦτά γε· τὰς τοίνυν ἀδίκους αὖ βλάβας καὶ κέρδη δὲ, ἐάν τις ἀδικῶν τινα κερδαίνειν ποιῇ, τούτων ὁπόσα μὲν ἰατὰ, ὡς οὐσῶν ἐν ψυχῇ νόσων, ἰᾶσθαι· τὸ δὲ τῆς ἰάσεως ἡμῖν τῆς ἀδικίας τῇδε ῥέπειν χρὴ φάναι. ΚΛ. Πῇ; ΑΘ. Ὅπως ὅ, τι τὶς ἂν d.
ἀδικήσῃ μέγα ἢ σμικρὸν, ὁ νόμος αὐτὸν διδάξῃ, καὶ ἀναγκάσῃ τοπαράπαν εἰς αὖθις τὸ τοιοῦτον ἢ μηδέποτε ἐκόντα τολμῆσαι ποιεῖν, ἢ διαφερόντως ἧττον πολὺ, πρὸς τῇ τῆς βλάβης ἐκτίσει. ταῦτα εἴτε ἔργοις ἢ λόγοις, ἢ μεθ' ἡδονῶν ἢ λυ-

par est, ut iustus aut iniustus ita simpliciter appelletur. Non igitur id, sed si probis moribus iustoque modo prosit alicui, vel obsit, an contra, hoc est legumlatori considerandum: & ad haec duo illi respiciendum, ad iniuriam dico, & nocumentum: ita ut ad indemnem integrumque statum pro viribus quaeque perducat, amissum restituat, quod decidit, erigat, occisum vulneratumque reparet: semperque conandum, ut discordiae nocumentis suscitatae, per leges in amicitam redigantur. *Cli.* Probe ista dicuntur. *Athen.* Iniusta itaque damna emolumentaque, si quid forte ex iniuria sequatur lucri, quasi morbos animi, si sanabilia sunt, curare oportet. Cura vero iniustitiae illuc feratur. *Cli.* Quonam? *Athen.* Ut quisquis iniurias seu magnas, sive parvas commisit, per doctrinam corrigatur a lege, cogaturque omnino, ut vel nunquam amplius tale quid audeat sponte committere, vel rarius admodum, poenae impositione deterritus. Profecto legum optimarum officium esse dicimus, ita animos hominum instituere, ut oderint iniustitam: iusti vero

πῶν, ἢ τιμῶν ἢ ἀτιμιῶν, καὶ χρημάτων ζημίας ἢ καὶ δώρων, ἢ καὶ τοπαράπαν ὅτινι τρόπῳ ποιήσῃ τὶς, μισῆσαι μὲν τὴν ἀδικίαν, σέρξαι δὲ ἢ μὴ μισεῖν τὴν τοῦ δικαίου φύσιν,
e. αὐτό ἐσι τοῦτο ἔργον τῶν καλλίσων νόμων. ὃν δ' ἂν ἀνιάτως εἰς ταῦτα ἔχοντα αἴσθηται νομοθέτης, δίκην τούτοισι καὶ νόμον θήσει τινά· γιγνώσκων που τοῖς τοιούτοις πᾶσιν, ὡς οὔτε αὐτοῖς ἔτι ζῆν ἄμεινον, τούς τε ἄλλους ἂν διπλῇ ὠφελοῖεν, ἀπαλλαττόμενοι τοῦ βίου· παράδειγμα μὲν τοῦ μὴ ἀδικεῖν τοῖς ἄλλοις γενόμενοι, ποιοῦντες δὲ ἀνδρῶν κακῶν
p. ἔρημον τὴν πόλιν. οὕτω μὲν δὴ τῶν τοιούτων πέρι νομοθέτῃ
863 κολασὴν τῶν ἁμαρτημάτων θάνατον ἀνάγκη νέμειν· ἄλλως
a. δὲ, οὐδαμῶς. ΚΛ. Ἔοικε μέν πως λέγεσθαι τὰ παρὰ σοῦ καὶ μάλα μετρίως· ἥδιον δ' ἂν ἔτι σαφέσερον ἀκούσαιμεν ταῦτα ῥηθέντα, τὸ τῆς ἀδικίας τε καὶ βλάβης διάφορον, καὶ τὸ τῶν ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων ὡς ἐν τούτοις διαπεποίκιλται. ΑΘ. Πειρατέον τοίνυν ὡς κελεύετε δρᾶν καὶ λέγειν. δῆλον
b. γὰρ ὅτι τοσόνδέ γε περὶ ψυχῆς καὶ λέγετε πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀκούετε, ὡς ἓν μὲν ἐν αὐτῇ τῆς φύσεως εἴτέ τι πάθος εἴτέ

naturam vel diligant, vel saltem non oderint: sive operibus seu verbis legislator id assequatur, seu voluptate sive dolore, vel honore vel infamia, aut pecunia mulctando aut donis, aut alio quovis modo id faciat. Quos vero insanabiles legislator esse senserit, ultimo supplicio hos afficiet, non ignorans, satius fore his, qui insanabiles sunt, mori, quam vivere: ac si vita privantur, dupliciter prodesse ceteris. nam horum exemplo a peccato ceteri deterrentur, & improbis hominibus civitas ipsa mundatur. Hac de causa insanabiles homines morte legis conditor plectet: alia, minime. *Cli.* Moderate admodum haec abs te dicta videntur. sed iterum iniuriae damnique differentiam, & quomodo sponte fiant, clarius te dicentem libenter audiremus. *Athen.* Et facere conabor, & dicere, ut iubetis. Constat sane, quod de anima inter vos differentes hoc saepe dicitis, & auditis, unum in ea affectum sive partem natura inesse, quam iracundiam dicimus, contentiosam

τι μέρος ὢν ὁ θυμὸς, δύσερι καὶ δύσμαχον κτῆμα ἐμπεφυκὸς, ἀλογίστῳ βίᾳ πολλὰ ἀνατρέπει. ΚΛ. Πῶς δ' οὔ; ΑΘ. Καὶ μὴν ἡδονήν γε οὐ ταυτὰν τῷ θυμῷ προσαγορεύομεν· ἐξ ἐναντίας δὲ αὐτῷ φαμὲν, ῥώμης δυναστεύουσαν, πειθοῖ μετὰ ἀπάτης βιαίου, πράττειν ὅ, τι περ ἂν αὐτῆς ἡ βούλησις ἐθελήσῃ. ΚΛ. Καὶ μάλα. ΑΘ. Τρίτον μὴν ἄγνοιαν λέγων ἄν c.
τις τῶν ἁμαρτημάτων αἰτίαν, οὐκ ἂν ψεύδοιτο. διχῇ μὴν διελόμενος αὐτὸ ὁ νομοθέτης ἂν βελτίων εἴη· τὸ μὲν ἁπλοῦν αὐτοῦ, κούφων ἁμαρτημάτων αἴτιον ἡγούμενος· τὸ δὲ διπλοῦν, ὅταν ἁμαθαίνῃ τὶς μὴ μόνον ἀγνοίᾳ ξυνεχόμενος, ἀλλὰ καὶ δόξῃ σοφίας, ὡς εἰδὼς παντελῶς περὶ ἃ μηδαμῶς οἶδε· μετὰ μὲν ἰσχύος καὶ ῥώμης ἑπομένης, μεγάλων καὶ ἀμούσων ἁμαρτημάτων τιθεὶς αἴτια τὰ τοιαῦτα· ἀσθενείας δὲ ἑπομένης, παιδῶν τε ἁμαρτήματα καὶ πρεσβυτέρων γι- d.
γνόμενα, θήσει μὲν ἁμαρτήματα, καὶ ὡς ἁμαρτάνουσι νόμους τάξει, πραοτάτους γε μὴν πάντων, καὶ συγγνώμης πλείστης ἐχομένους. ΚΛ. Εἰκότα λέγεις. ΑΘ. Ἡδονῆς μὲν

atque difficilem, quae inconsiderata vi multa evertit. *Cli.* Procul dubio. *Athen.* Voluptatem autem non eandem cum ira dicimus, sed ex contraria potentia dominantem: quae persuasione simul & violenta quadam deceptione compellit, ut, quidquid ipsa velit, hoc peragas. *Cli.* Et maxime quidem. *Athen.* Tertiam delinquendi causam quisquis ignorantiam posuerit, non errabit. Sed qui hanc bipartito distinxerit, legumlator melior erit: alteram quippe simplicem is ponet, alteram duplicem. & simplicem quidem, levium peccatorum causam arbitrabitur: duplicem vero vocabit, quando non ignoratione solum quispiam detinetur, sed etiam sapientiae opinione inflatus, quae omnino ignoret, ea scire se prorsus existimat. Hanc, si vires roburque consecuta fuerit, ingentium turpissimorumque scelerum causam esse censebit: sin autem imbecillitate prematur, peccata & puerorum & seniorum inde profecta, peccata quidem esse putabit, & illis tanquam peccantibus leges praescribet, sed mitissimas omnium, plurima-

τοίνυν καὶ θυμοῦ λέγομεν σχεδὸν ἅπαντες ὡς ὁ μὲν κρείττων ἡμῶν, ὁ δὲ, ἥττων ἐσί· καὶ ἔχει ταύτῃ. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Ἀγνοίας δέ γε ὡς ὁ μὲν ἡμῶν, κρείττων, ὁ δὲ,
e. ἥττων, οὐδ' ἠκούσαμεν πώποτε. ΚΛ. Ἀληθέστατα. ΑΘ. Πάντα δέ γε προτρέπειν ταῦτα φαμὲν εἰς τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἐπισπώμενον ἕκαστον εἰς τἀναντία πολλάκις ἅμα. ΚΛ. Πλειστάκις μὲν οὖν. ΑΘ. Νῦν δή σοι τό, τε δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον ὅγε ἐγὼ λέγω, σαφῶς ἂν διορισαίμην, οὐδὲν ποικίλλων. τὴν γὰρ τοῦ θυμοῦ καὶ φόβου καὶ ἡδονῆς καὶ λύπης καὶ φθόνων καὶ ἐπιθυμιῶν ἐν ψυχῇ τυραννίδα, ἐάν τε τὶ βλάπτῃ καὶ ἐὰν
p. μὴ, πάντως ἀδικίαν προσαγορεύω· τὴν δὲ τοῦ ἀρίστου δόξαν,
864 ὅπῃπερ ἂν ἔσεσθαι τούτων ἡγήσωνται πόλεις, εἴτε ἰδιῶται τι-
a. νὲς, ἐὰν αὕτη κρατοῦσα ἐν ψυχῇ διακοσμῇ πάντα ἄνδρα, κἂν σφάλληταί τι, δίκαιον μὲν πᾶν εἶναι φατέον τὸ ταύτῃ πραχθὲν, καὶ τὸ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς γιγνόμενον ὑπήκοον ἑκάστων, καὶ ἐπὶ τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων βίον, ἄριστον· δοξάζεσθαι δὲ ὑπὸ πολλῶν, ἀκούσιον ἀδικίαν εἶναι τὴν τοιαύτην

que venia & indulgentia plenas. *Cli.* Aequum id eſt. *Athen.* De voluptate atque ira conſentimus ferme omnes, alios quidem homines illas vincere, alios vinci. atque ita eſt omnino. *Cli.* Ita prorſus. *Athen.* Ignorantiam vero alios ſuperare, & ab aliis ſuperari, nunquam audivimus. *Cli.* Vera narras. *Athen.* Singula haec ad ſe rapere hominem dicimus, ſaepe ſimul ad contraria tractum. *Cli.* Immo ſaepiſſime. *Athen.* Nunc iam tibi, quid iuſtum, quidve iniuſtum dico, clare abſque ulla ambiguitate exponam. Irae namque atque timoris, voluptatis & doloris, invidiaeque & cupiditatis tyrannidem in animo, ſive noceat, ſive non, omnino iniuſtitiam nomino. Sed opinionem optimi, qua videlicet ratione civitas, vel privati aliqui putabunt, ſi animo dominata omnem virum exornet, etiamſi quid minus recte illi ſucceſſerit, iuſtitiam nomino: & quidquid inde geſtum eſt, iuſtum appello: atque eos, qui huiuſmodi principatui libenter parent, optime vivere duco. illiuſmodi vero damnum, iniuriam non ſponte commiſſam

βλάβην. ἡμῖν δὲ οὐκ ἔστι ταῦν ὀνομάτων πέρι δύσερις λόγος· ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν ἁμαρτανομένων τρία εἴδη δεδήλωται γι- b.
γνόμενα, ταῦτα εἰς μνήμην πρῶτον ἔτι μᾶλλον ἀναληπτέον. λύπης μὲν οὖν, ἣν θυμὸν καὶ φόβον ἐπονομάζομεν, ἓν εἶδος ἡμῖν ἐστι. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Ἡδονῆς δ' αὖ καὶ ἐπιθυμιῶν, δεύτερον· ἐλπίδων δὲ καὶ δόξης τῆς ἀληθοῦς περὶ τὸ ἄριστον ἕφεσις, τρίτον ἕτερον. τούτου δὲ αὖ τοῦ τρίτου διχῇ τμηθέντος, πέντε εἴδη γέγονεν, ὡς νῦν φαμέν· οἷς νόμους διαφέροντας ἀλλήλων πέντε εἴδεσι θετέον, ἐν δυοῖν γένεσι. c.
ΚΛ. Τίσι τούτοις; ΑΘ. Τὸ μὲν, διὰ βιαίων καὶ ξυμφώνων πράξεων πραττόμενον ἑκάστοτε· τὸ δὲ, μετὰ σκότους καὶ ἀπάτης λαθραίως γιγνόμενον· ἔστι δ' ὅτε καὶ δι' ἀμφοῖν τούτοιν πραχθέν. ᾧ δὴ καὶ νόμοι τραχύτατοι γίγνοιτο ἄν, εἰ τὸ προσῆκον μέρος ἔχοιεν. ΚΛ. Εἰκὸς γοῦν. ΑΘ. Ἴωμεν δὴ τὰ μετὰ ταῦτα ἐκεῖσε ὁπόθεν ἐξέβημεν δεῦρο, περαίνοντες τὴν θέσιν τῶν νόμων. ἦν δὲ ἡμῖν κείμενα περί τε τῶν συλώντων, d.
οἶμαι, τοὺς θεοὺς καὶ τὰ περὶ τῶν προδοτῶν· ἔτι δὲ τῶν τοὺς νόμους διαφθειρόντων ἐπὶ καταλύσει τῆς παρούσης πολιτείας.

plurimi opinantur. Nos autem de vocabulis non contendimus. verum quoniam tres peccatorum ſpecies dictae ſunt, memoria hae primo diligentius repetendae. Doloris quidem, quam iram timoremque vocamus, unam ſpeciem arbitramur. *Cli.* Prorſus. *Athen.* Voluptatis rurſus cupiditatumque, alteram: ſpei autem ac de optimo verae opinionis appetitionem deſideriumque, ſpeciem tertiam. Quibus rurſus bipartito diviſis, ſpecies quinque conficiuntur: quibus leges inter ſe differentes ſpeciebus quinque in duobus generibus ſunt ponendae. *Cli.* Quae ſunt iſta genera? *Athen.* Alterum, quod vi & aperte committitur: alterum, quod clam & cum deceptione in tenebris. at nonnunquam utroque agitur. Quod ſi iure tractabitur, aſperrimis legibus coërcebitur. *Cli.* Aequum eſt. *Athen.* Sed redeamus illuc iam, unde huc digreſſi ſumus, terminandiſque legibus incumbamus. Erat autem nobis propoſitum de ſacrilegis, de proditoribus, de his, qui mutan-

τούτων δή τις ἂν ἴσως πράξειέ τι μανείς, ἢ νόσοις ἢ γήρᾳ ὑπερμέτρῳ ξυνεχόμενος, ἢ παιδίᾳ χρώμενος· οὐδέν πω τῶν τοιούτων διαφέρων· ὧν ἂν γίγνηταί τι φανερὸν τοῖς ἐκλεχθεῖσιν ἑκάστοτε δικασταῖς, ἀναφέροντος τοῦ δράσαντος, ἢ τοῦ σκηπτομένου ὑπὲρ τοῦ ποιήσαντος, κριθῇ δὲ οὕτω διατεθεὶς παρα-
e. νομῆσαι· τὴν μὲν βλάβην ἣν ἂν τινα καταβλάψῃ, πάντως ἁπλῆν ἀποτινέτω, τῶν δὲ ἄλλων δικαιωμάτων ἀφείσθω. πλὴν ἂν ἄρα τινὰ ἀποκτείνας, μὴ καθαρὸς ᾖ τὰς χεῖρας φόνου. οὕτω δ' εἰς ἄλλην χώραν καὶ τόπον ἀπελθὼν, οἰκείτω τὸν ἐνιαυτὸν ἐκδημῶν. πρότερον δὲ ἐλθὼν τοῦ χρόνου ὃν ὁ νόμος ὥρισεν, ἢ καὶ πάσης ἐπιβὰς τῆς οἰκείας χώρας, ἐν δημοσίῳ δεσμῷ δεθεὶς ὑπὸ τῶν νομοφυλάκων δύο ἐνιαυτούς,
p. οὕτως ἀπαλλαττέσθω τῶν δεσμῶν. φόνου δὴ καθάπερ ἠρξά-
865 μεθα, πειρώμεθα διὰ τέλους παντὸς εἴδους περὶ φόνου θεῖναι
a. τοὺς νόμους. καὶ πρῶτον μὲν τὰ βίαια καὶ ἀκούσια λέγωμεν. εἴτις ἐν ἀγῶνι καὶ ἄθλοις δημοσίοις ἄκων, εἴτε παραχρῆμα, εἴτε καὶ ἐν ὑστέροις χρόνοις, ἐκ τῶν πληγῶν ἀπέκτεινε τινὰ φίλον, ἢ κατὰ πόλεμον ὡσαύτως, ἢ κατὰ μελέτην τὴν πρὸς

do rempublicam, leges corrumpunt. Horum aliquid quis forte committet propter insaniam, vel morbo, vel senio pressus, vel in aetate puerili constitutus, ita ut ab istis nihilo differat. Ac si tale quippiam electis iudicibus feciſſe declarabitur, ipsoque aut defensore referente sic affectus iudicabitur commisisse, damnum, quod intulit, simplex omnino restituat: cetera sibi remittantur, nisi homine interfecto, mundus adhuc a caede non sit. sic enim alio profectus, annum peregrinetur. & si prius, quam constitutum a lege tempus praeterierit, reversus fuerit, aut etiam intra fines deprehendatur, in publico carcere biennio a legum custodibus detineatur: posthac liber a vinculis esto. Sed, ut incepimus, de unaquaque specie caedis leges absolutius conscribamus. Et primo quidem de vi & non sponte factis dicamus. Si quis in certamine publicisque gymnasiis non sponte, sive confestim, sive postea ex vulneribus secuta mors sit, amicum hominem interfecerit, vel in

πόλεμον, ποιουμένων ἄσκησιν τῶν ἀρχόντων, ψιλοῖς σώμα-
σιν ἢ μετὰ τινῶν ὅπλων ἀπομιμουμένων τὴν πολεμικὴν πρᾶ- b.
ξιν καθαρῶς, κατὰ τὸν ἐκ Δελφῶν κομισθέντα περὶ τούτων
νόμον, ἔχω καθαρός. ἰατρῶν δὲ πέρι πάντων, ἂν ὁ θεραπευό-
μενος ὑπ' αὐτῶν ἀκόντων τελευτᾷ, καθαρὸς ἔχω κατὰ νό-
μον. ἐὰν δὲ αὐτόχειρ μὲν, ἄκων δὲ ἀποκτείνῃ τὶς ἕτερος ἕτε-
ρον, εἴτε τῷ ἑαυτοῦ σώματι ψιλῷ, εἴτε ὀργάνῳ, ἢ βέλει, ἢ
πόματος ἢ σιτου δόσει, ἢ πυρὸς ἢ χειμῶνος προσβολῇ, ἢ ἐκ-
ρήσει πνεύματος, αὐτὸς τῷ ἑαυτοῦ σώματι, ἢ δι' ἑτέρων σω- c.
μάτων πάντως ἔχω μὲν ὡς αὐτόχειρ, δίκας δὲ τινέτω τὰς
τοιάσδε· ἐὰν μὲν δοῦλον κτείνῃ, νομίζων τὸν ἑαυτοῦ διεργά-
σθαι, τὸν τοῦ τελευτήσαντος δεσπότην ἀβλαβῆ παρεχέτω
καὶ ἀζήμιον· ἢ δίκην εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ τελευτήσαντος ὑπο-
σχέτω διπλῆν. τῆς δὲ ἀξίας οἱ δικασταὶ διάγνωσιν ποιείσθω-
σαν. καθαρμοῖς δὲ χρησάσθω μείζοσί τε καὶ πλείοσι τῶν περὶ
τὰ ἄλλα ἀποκτεινάντων. τούτων δ' ἐξηγητὰς εἶναι κυρίους
οὓς ἂν ὁ θεὸς ἀνέλῃ. ἐὰν δὲ αὐτοῦ δοῦλον, καθυβρίμενος d.
ἀπαλλαττέσθω τοῦ φόνου κατὰ νόμον. ἐὰν δέ τις ἐλεύθερον

bello ſimiliter, vel in exercitatione bellica magiſtratibus inſti-
tuta, ſive nudis corporibus, ſeu ad imitationem veri belli ar-
matis, ſecundum legem a Delphico Apolline latam mundus
ſit. Omnes autem medici, qui curantes non ſponte occide-
rint, mundi ſint. Quod ſi manu ſua quiſpiam non ſponte,
ſive nudo corpore, ſive inſtrumento, telo, vel cibo potuve,
ignis frigoriſve & fluctus adiectione, aut privatione ſpiritus,
ſive id ſuo corpore, ſive per alia quaedam faciat, aliquem
interfecerit, omnino ut manu propria interfector exiſtimetur:
atque ita, ut dicam, plectatur. Si alienum ſervum interemerit,
ſuumque putaverit, domino damnum reſtituat, vel duplum
pretii reddat. quanti vero pretii fuerit ſervus, a iudicibus
ſtatuatur. Purgationibus vero pluribus maioribuſque utatur,
quam qui certando aliquem interfecerunt. quarum idonei ſunt
interpretes hi, quos Dei comprobavit oraculum. Sin vero ſer-
vum ſuum, purgatus ſecundum legem, ſit abſolutus. At ſi

ἄκων ἀποκτείνῃ, τοὺς μὲν καθαρμοὺς τοὺς αὐτοὺς καθαρδήτω τῷ τὸν δοῦλον ἀποκτείναντι· παλαιὸν δέ τινα τῶν ἀρχαίων μύθων λεγόμενον μὴ ἀτιμαζέτω. λέγεται δὲ ὡς ὁ θανατωθεὶς ἄρα βιαίως, ἐν ἐλευθέρῳ φρονήματι βεβιωκὼς, θυμοῦταί τε τῷ δράσαντι νεοθνὴς ὢν, καὶ φόβου καὶ δείματος ἅμα διὰ
c. τὴν βίαιον πάθην αὐτὸς πεπληρωμένος, ὁρῶν τε τὸν ἑαυτοῦ φονέα ἐν τοῖς ἤθεσι τοῖς τῆς ἑαυτοῦ συνηθείας ἀναστρεφόμενον, δειμαίνει, καὶ ταραττόμενος αὐτὸς ταράττει κατὰ δύναμιν πᾶσαν τὸν δράσαντα, μνήμην ξύμμαχον ἔχων αὐτόν τε καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ. διὸ δὴ χρεών ἐστιν ἄρα ὑπεξελθεῖν τῷ παθόντι τὸν δράσαντα τὰς ὥρας πάσας τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ ἐρημῶσαι πάντας τοὺς οἰκείους τόπους ξυμπάσης τῆς πατρίδος. ἐὰν δὲ ξένος ὁ τελευτήσας ᾖ, καὶ τῆς τοῦ ξένου
p. 866 χώρας εἱργέσθω τοὺς αὐτοὺς χρόνους. τούτῳ δὴ τῷ νόμῳ
a. ἐὰν μὲν ἑκὼν πείθηταί τις, ὁ τοῦ τελευτήσαντος γένει ἐγγυτάτω, ἐπίσκοπος ὢν τούτων πάντων γενομένων, ἐχέτω συγγνώμην τε, καὶ ἄγων πρὸς αὐτὸν εἰρήνην, μέτριος ἂν εἴη πάντως· ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ, καὶ πρῶτον μὲν, ἀκάθαρτος ὢν

liberum quis non ſponte hominem interfecerit, iiſdem purgationibus utatur, quibus qui ſervum peremit: & priſcum myſterium non contemnat. fertur enim, interfectum vi hominem, qui libere vixit, interfectori proximo ſtatim poſt mortem tempore iraſci, ac propter violentam mortem, terrore turbationeque plenum, maxime ſi viderit interfectorem inter ſuos more ſolito vivere, interfectorem ipſum, eiuſque actiones, vim ad hoc ſuppeditante memoria, cunctis viribus terrere, atque turbare. Quare opus eſt, ut homicida interfecti hominis gratia anno integro exſul a patria omnique ea regione procul vitam ducat. Sin vero, qui interiit, peregrinus fuerit, a patria quoque peregrini annuo tempore homicida pellatur. Huic legi ſi lubens obtemperaverit, genere proximus interemto, qui, utrum paruerit, attendet, illi veniam praeſtet, qui etiam pacé ipſi reconciliatus & aequus omnino erit. ſin vero non obediverit, ſed, cum immundus ſit, templa Deorum pe-

εἰς τὰ ἱερὰ τολμᾷ πορεύεσθαι καὶ θύειν, ἔτι δὲ τοὺς χρόνους
μὴ ἐθέλῃ πληροῦν ἀποξενούμενος τοὺς εἰρημένους, ὁ τοῦ τε-
λευτήσαντος γένει ἐγγύτατα, ἐπεξίτω μὲν φόνου τῷ κτείναν- b.
τι διπλᾶ δὲ πάντα ἔξω τὰ τιμωρήματα τῷ ὄφλοντι. ἐὰν δ' ὁ
προσήκων ἐγγύτατα, μὴ ἐπεξίῃ τῷ παθήματι, τὸ μίασμα
ὡς εἰς αὐτὸν περιελήλυθὸς, τοῦ παθόντος προστρεπομένου τὴν
πάθην, ὁ βουλόμενος ἐπεξελθὼν τούτῳ δίκην, πέντε ἔτη ἀπο-
σχέσθαι τῆς αὐτοῦ πατρίδος ἀναγκαζέτω κατὰ νόμον. ἐὰν δὲ
ξένος ἄκων ξένον κτείνῃ τῶν ἐν τῇ πόλει, ἐπεξίτω μὲν ὁ βουλό-
μενος ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις· μέτοικος δὲ ὢν, ἀπενιαυτησάτω. c.
ξένος δὲ ἂν ᾖ παντάπασι, πρὸς τῷ καθαρμῷ, ἐάν τε ξένον, ἐάν
τε μέτοικον, ἐάν τε ἀστὸν κτείνῃ, τὸν βίον ἅπαντα τῆς χώ-
ρας εἰργέσθω τῆς τῶν νόμων τῶνδε κυρίας. ἐὰν δ' ἔλθῃ παρα-
νόμως, οἱ νομοφύλακες θανάτῳ ζημιούντων αὐτόν· καὶ ἐὰν
ἔχῃ οὐσίαν τινὰ, τῷ τοῦ παθόντος ἐγγύτατα γένει παραδι-
δόντων. εἰ δὲ ἄκων ἔλθοι, ἂν μὲν κατὰ θάλατταν ἐκπίπτῃ
πρὸς τὴν χώραν, σκηνησάμενος ἐν θαλάττῃ τέγγων τοὺς d.

tere, ſacrificareque audeat, vel ſtatuto tempore univerſo non peregrinabitur: genere proximus interemto id iudicibus deferat, eumque de caede accuſet, & dupla omnia ſumat ab eo ſupplicia. Quod ſi proximus ille neglexerit: quaſi ſcelere in ipſum revoluto, ipſo videlicet interemto paſſionem in illum convertente, a quolibet volente accuſetur, & quinque annos patria carere cogatur. Si peregrinus non ſponte peregrinum in civitate occiderit, eadem lege a volente quocunque id iudicibus deferatur, & ſimiliter iudicetur. ſin vero incola id fecerit, anno exſulet uno. quod ſi peregrinus omnino peregrinum, ſive incolam, ſive civem, necaverit, ultra purgationem tota etiam a regione, in qua leges huiuſmodi dominantur, per omnem exſulet vitam. Ac ſi contra leges redierit, morte a legum cuſtodibus puniatur: & bona, ſi qua poſſideat, proximo interfecti tradantur. Quod ſi non ſponte quiſpiam in eam regionem delatus fuerit, tempeſtatis quidem vi & fluctu maris depulſus, navigandi opportunitatem pedibus

πόδας, πλοῦν ἐπιφυλαττέτω· κατὰ γῆν δὲ ἂν βίᾳ ὑπό τινων ἀχθῇ, ἡ πρώτη προστυχοῦσα ἀρχὴ τῶν ἐν τῇ πόλει, λύσασα, εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐκπεμπέτω ἄσυλον. ἐὰν δ' ἄρα τὶς αὐτόχειρ μὲν κτείνῃ ἐλεύθερον, θυμῷ δὲ ἧ τὸ πεπραγμένον ἐκπραχθὲν, διχῇ δεῖ πρῶτον τὸ τοιοῦτο διαλαβεῖν. θυμῷ γὰρ δὴ πέπρακται καὶ τοῖς ὅσοι ἂν ἐξαίφνης μὲν καὶ ἀπροβουλεύτως τοῦ ἀποκτεῖναι, πληγαῖς ἢ τινι τοιούτῳ διαφθείρωσι τινὰ, παραχρῆμα τῆς ὁρμῆς γενομένης, μεταμέλειά τε εὐθὺς τοῦ πεπραγμένου γίνηται· θυμῷ δὲ, καὶ ὅσοι προπηλακισθέντες λόγοις ἢ καὶ ἀτίμοις ἔργοις, μεταδιώκοντες τὴν τιμωρίαν, ὕστερον ἀποκτείνωσι τινὰ, βουληθέντες κτεῖναι, καὶ τὸ πεπραγμένον αὐτοῖς ἀμεταμέλητον γίγνηται. διττοὺς μὲν δὴ τοὺς φόνους, ὡς ἔοικε, θετέον, καὶ σχεδὸν ἀμφοτέρους θυμῷ γεγονότας· μεταξὺ δή που τοῦ τε ἑκουσίου καὶ ἀκουσίου δικαιότατ' ἂν λεγομένους. οὐ μὴν ἀλλ' εἰκὼν ἑσθ' ἑκάτερος. ὁ μὲν τὸν θυμὸν φυλάττων, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐξαίφνης, ἀλλὰ μετὰ ἐπιβουλῆς ὕστερον χρόνῳ τιμωρούμενος, ἑκουσίῳ ἔοικεν· ὁ δὲ ἀταμιεύτως ταῖς ὀργαῖς καὶ ἐκ

c. p. 867 a.

mare tangens exſpectet: vi autem per terram ab aliquibus adductus, a magiſtratu, cui primo res delata fuerit, ſolvendus eſt, & intactus in exſilium retrudendus. Si quis vero manu ſua liberum hominem ira concitus interfecerit, bipartito iram primo oportet diſtinguere. per iram enim facit & qui ſubito abſque voluntate interimendi, verberibus, vel quovis modo interfecit, ita ut confeſtim poſt impetum poenitentia ſequatur: & qui contumelia, vel iniuria laceſſiti, ideoque in vindictae cupiditate perſeverantes, poſtea volentes interfecerunt; nec poenitet ea feciſſe. Duplicem igitur caedem ponere placet, utramque ira factam. quas inter voluntarias & involuntarias actiones medias iure poſuerint. neutra enim voluntaria revera, vel involuntaria eſt: ſed altera alterius eſt imago. nam ille quidem, qui iram ſervat, nec repente, ſed cum inſidiis ſe poſtea vindicat, homicidae voluntarii eſt perſimilis: & qui non ſervat, ſed primo irae impetu fertur, &

τοῦ παραχρῆμα εὐθὺς χρώμενος ἀπροβουλεύτως, ὅμοιος μὲν
ἀκουσίῳ, ἐξὶ δὲ οὐδ' οὗτος αὖ παντάπασιν ἀκούσιος, ἀλλ' εἰ-
κὼν ἀκουσίου. διὸ χαλεπὸν διορίζειν οἱ τῷ θυμῷ πραχθέντες b.
ὅσοι, πότερον ἑκουσίους αὐτοὺς ἢ τινας ὡς ἀκουσίους νομο-
θετητέον. βέλτιστον μὴν καὶ ἀληθέστατον εἰς εἰκόνα μὲν ἄμφω
θεῖναι, τεμεῖν δὲ αὐτὼ χωρὶς, τῇ ἐπιβουλῇ καὶ ἀπροβουλίᾳ.
καὶ τοῖς μετ' ἐπιβουλῆς τε καὶ ὀργῆς κτείνασι τὰς τιμωρίας
χαλεπωτέρας, τοῖς δὲ ἀπροβουλεύτως τε καὶ ἐξαίφνης, πρᾳο-
τέρας νομοθετεῖν. τὸ γὰρ ἐοικὸς μείζονι κακῷ, μειζόνως· τὸ
δ' ἐλάττονι, τιμωρητέον ἐλαττόνως. ποιητέον δὴ καὶ τοῖς c.
ἡμετέροις νόμοις οὕτω. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Πά-
λιν ἐπανελθόντες τοίνυν λέγομεν, ἂν ἄρα τὶς αὐτόχειρ μὲν
κτείνῃ ἐλεύθερον, τὸ δὲ πεπραγμένον ἀπροβουλεύτως ὀργῇ
τινι γένηται πραχθὲν, τὰ μὲν ἄλλα, καθάπερ ἄνευ θυμοῦ
κτείναντι προσῆκέ τῳ πάσχειν, πασχέτω· δύο δ' ἐξ ἀνάγκης
ἔτη φευγέτω, κολάζων τὸν αὐτοῦ θυμόν. ὁ δὲ θυμῷ μὲν,
μετ' ἐπιβουλῆς δὲ, κτείνας, τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τὸν πρόσθεν d.

absque praemeditatione interficit, involuntarii homicidae ſimilis iudicatur. non tamen omnino involuntarius eſt, ſed involuntarii habere ſimilitudinem dicitur. Quocirca per iram commiſſae caedes, difficile determinantur, utrum voluntariae, an contra, ponendae ſint. Optima igitur & veriſſima ſententia eſt, utraſque imagines appellare, eaſque ſeorſum ita diſtinguere, ut altera conſulto, altera inconſulto committi dicatur. Maiora vero ſupplicia illis decet imponere, qui conſulto per iram interfecerunt: illis contra, qui repente & inconſulto, leviora. Nempe quod graviori malo ſimile, aſperius: quod vero leviori, mitius puniendum. Ita certe noſtris legibus agendum eſt. *Cli.* Ita prorſus. *Athen.* Sed de ira iterum repetentes ita dicamus. Si quis manu propria liberum hominem ira concitus inconſulto occiderit, cetera quidem eadem patiatur mala, quae & homicidae, qui non per iram occiderit, debentur: ſed duobus omnino ad iram ſuam coërcendam exſulet annis. Qui vero per iram quidem, ſed ex inſidiis, liberum

αὖ· τρία δὲ ἔτη, καθάπερ ἕτερος ἔφευγε τὰ δύο, φευγέτω, μεγέθει θυμοῦ πλείω τιμωρηθεὶς χρόνον. καθόλου δὲ περὶ τούτων ὧδ' ἔχω. χαλεπὸν μὲν ἀκριβῶς νομοθετεῖν. ἔστι γὰρ ὅτε τούτοιν ὁ τῷ νόμῳ ταχθεὶς χαλεπώτερος, ἡμερώτερος ἂν· ὁ δὲ ἡμερώτερος, χαλεπώτερος ἂν εἴη. καὶ τὰ περὶ τὸν φόνον, ἀγριωτέρως ἂν πράξειεν· ὁ δὲ ἡμερωτέρως· ὡς δὲ τοπο-
e. λὺ, κατὰ τὰ νῦν εἰρημένα ξυμβαίνει γινόμενα. τούτων οὖν πάντων ἐπιγνώμονας εἶναι χρὴ νομοφύλακας. Ἐπειδὰν δὲ ὁ χρόνος ἔλθῃ τῆς Φυγῆς ἑκατέρῳ, πέμπειν αὐτῶν δικαστὰς δώδεκα ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς χώρας, ἐσκεμμένους ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ τὰς τῶν φευγόντων πράξεις ἔτι σαφέστερον· καὶ τῆς αἰδοῦς τε πέρι καὶ καταδοχῆς τούτων δικαστὰς γίνεσθαι. τοὺς δὲ αὖ τοῖς δικασθεῖσιν ὑπὸ τῶν τοιούτων ἀρχόντων ἐμμένειν.
p. ἐὰν δ' αὖθις ποτὲ κατελθὼν ὁπότερος αὐτοῖν, ἠτιμωθεὶς ὀρ-
868 γῇ, πράξῃ ταυτὸ τοῦτο, φυγὼν, μηκέτι κατέλθῃ· κατελθὼν
a. δὲ, κατὰ τὴν τοῦ ξένου ἄφιξιν, ταύτῃ πασχέτω. δοῦλον δὲ ὁ κτείνας, ἑαυτοῦ μὲν, καθαρὰς θω· ἐὰν δὲ ἀλλότριον θυμῷ,

quemquam occiderit: cetera, similiter ac primus, cogatur facere. Non autem biennium tantum, ut ille, sed triennium, exsulet, ut ira eius diuturnior diutius puniatur. Universalis autem istorum haec dispositio sit. Nempe difficile est, sigillatim exacteque de his leges ponere. aliquando enim, quae truculentior caedes lege statuta est, levior videtur: nonnunquam contra, quae levior, truculentior; prout atrocius, aut mitius gesta est. ut plurimum vero, quemadmodum modo diximus, ista contingunt. Sed haec omnia legum custodes cognoscent. Cum vero restituendorum exsulum tempus advenerit, duodecim ad fines regionis iudices mittant, qui diligenter consideratis omnibus per id tempus exsulum actionibus, pudoris eorum receptionisque iudices fiant. illi vero horum magistratuum iudicio acquiescant. Quod si post restitutionem alteruter horum ira commotus similiter peccaverit, perpetuo exsulet: & si rursus redierit, non aliter, quam peregrinus rediens, puniatur. Si quis ira servum suum necaverit, purgetur: si alie-

διπλῆ τὸ βλάβος ἐκτισάτω τῷ κεκτημένῳ. ὅστις δ' ἂν τῶν
ἀποκτεινάντων πάντων μὴ πειθηται τῷ νόμῳ, ἀλλ' ἀκάθαρ-
τος ὢν ἀγορᾶν τε καὶ ἄθλα καὶ τἄλλα ἱερὰ μιαίνῃ, ὁ βου-
λόμενος, τόν τε ἐπιτρέποντα τῶν προσηκόντων τῷ τελευτή- b
σαντι καὶ τὸν ἀποκτείναντα εἰς δίκην καταςήσας, τὴν δι-
πλασίαν χρημάτων τε καὶ τῶν ἄλλων πράξεων ἀναγκαζέτω
πράττειν τε καὶ ἐκτίνειν· τὸ δὲ ἔκτισμα αὐτὸς αὐτῷ κομιζέ-
σθω κατὰ νόμον. ἐὰν δέ τις θυμῷ δοῦλος δεσπότην αὑτοῦ
ἀποκτείνῃ, τοὺς προσήκοντας τοῦ τελευτήσαντος, χρωμένους
τῷ κτείναντι χρείαν ἣν ἀνέλωσι, πλὴν μηδαμῇ μηδαμῶς
ζωγροῦντας, καθαροὺς εἶναι. ἐὰν δὲ ἄλλός τις δοῦλος ἐλεύ- c
θερον ἀποκτείνῃ θυμῷ, παραδιδόντων οἱ δεσπόται τὸν δοῦλον
τοῖς προσήκουσι τοῦ τελευτήσαντος· οἱ δὲ ἐξ ἀνάγκης μὲν θα-
νατωσάντων τὸν δράσαντα, τρόπῳ δὲ ᾧ ἂν ἐθέλωσιν. ἃ δὲ γί-
γνεται μὲν, ὀλιγάκις δὲ, ἂν διὰ θυμὸν πατὴρ ἢ μήτηρ υἱὸν
ἢ θυγατέρα πληγαῖς ἤ τινι τρόπῳ βιαίῳ κτείνῃ, καθάρσεις
μὲν τὰς αὐτὰς τοῖς ἄλλοις καθαιρέσθω, καὶ ἐνιαυτοὺς τρεῖς
ἐκτενιαυτείτω· κατελθόντων δὲ τῶν ἀποκτεινάντων, ἀπαλλάτ- d

num, damnum domino in duplo reſtituat. Si quis homicida legibus non paruerit, ſed nondum purgatus, forum, gymnaſia, ceteraque ſacra ingreſſu ſuo contaminaverit; quicunque velit, tam iſtum, quam interfecti cognatum, haec negligentem, in iudicium vocet, & in duplo tum pecuniam, tum cetera, perſolvere cogat: quodque ſolutum eſt, ipſe ſecundum legem accipiat. Si ſervus ira concitus dominum ſuum interimat, occiſi hominis cognati, quomodo velint, ipſum interficiant: mundique a crimine ſint, dummodo vivum non conſervaverint. ſin vero ſervus non dominum ſuum, ſed alium liberum, per iram necarit, a domino ſuo interfecti cognatis tradatur: qui, utcunque velint, omnino ipſum interimant. Si pater aut mater (accidit enim, quamvis raro) per iram verberibus, ſeu quovis modo, filium vel filiam interficiat, perinde ac ceteri homicidae purgetur, & triennium exſulet. ac poſt ipſam reſtitutionem maritus ab uxore, uxorque a marito ſepa-

τεσθαι γυναῖκά τε ἀπὸ ἀνδρὸς, καὶ τὸν ἄνδρα ἀπὸ γυναικὸς· καὶ μήποτέ τι κοινῇ παιδοποιήσασθαι, μηδὲ ξυνέσιον ὧν ἔκγονον ἢ ἀδελφὸν ἀπεσέρηκε γίγνεσθαι ποτέ· μηδὲ κοινωνεῖν ἱερῶν. ἀσεβῶν τε περὶ ταῦτα καὶ ἀπειθῶν, ὑπόδικος ἀσεβείας γιγνέσθω τῷ ἐθέλοντι. γυναῖκα δὲ γαμετὴν ἐὰν ἀνὴρ δι' ὀργὴν κτείνῃ τινά τις, ἢ γυνὴ ἑαυτῆς ἄνδρα ταυτὸν τοῦτο
e. ὡσαύτως ἐργάσηται, καθαίρεσθαι μὲν τοὺς αὐτοὺς καθαρμοὺς, τριετεῖς δὲ ἀπενιαυτήσεις διατελεῖν. κατελθὼν δὲ ὁ τὶ τοιοῦτον δράσας, τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἱερῶν μὴ κοινωνείτω, μηδὲ ὁμοτράπεζος γινέσθω ποτέ. ἀπειθῶν δὲ ὁ γεννήτωρ, ἢ ὁ γεννηθεὶς, ἀσεβείας αὖ ὑπόδικος γινέσθω τῷ ἐθέλοντι. καὶ ἂν ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν, ἢ ἀδελφὴ ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν θυμῷ κτείνῃ, τὰ μὲν τῶν καθαρμῶν καὶ ἀπενιαυτήσεων ὡσαύτως καθάπερ εἴρηται τοῖς γονεῦσι καὶ τοῖς ἐκγόνοις, εἰρήσθω δεῖν γίγνεσθαι καὶ τούτοις ὧν ἀδελφούς τε ἀδελφῶν καὶ γονέας ἐξέρηκε παίδων· τούτοις δὲ ξυνέσιος αὐτοῖς μηδέποτε γιγνέσθω, μηδὲ κοινωνὸς ἱερῶν. ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ, τῷ
p. τῆς περὶ ταῦτα ἀσεβείας νόμῳ ὑπόδικος ὀρθῶς ἂν γίγνοιτο
869 μετὰ δίκης. ἐὰν δ' ἄρα τὶς εἰς τοσοῦτον ἀκρατὴς θυμοῦ γέ-
a.

rentur, nec ſimul amplius liberis procreandis operam dent: neuterque horum ſimul cum eo habitet, cuius filium vel fratrem occidit, nec una cum eo ſacris communicet. Et qui impietate animi his legibus non paruerit, ut impietatis reus a volente quolibet accuſetur. Si vir uxorem, aut uxor virum per iram necaverit, purgetur ſimiliter, & triennium integrum exſulet: cumque redierit, nec ſacris cum liberis ſuis communicet, nec una menſa utatur. Quod ſi non ſervet genitor, aut filius, impietatis reus a volente quolibet accuſetur. Frater vero ſi fratrem aut ſororem, & ſoror ſi ſororem vel fratrem ira occiderit, non aliter, quam parentes, qui liberos interfecerunt, & purgetur, & exſulet: nec poſt reditum ſacris & menſa cum illis communicet, quos fratribus, aut ſororibus, filiiſve privavit. Qui legem hanc tranſgredietur, iure ut impius condemnabitur. At vero cum quis adeo victus ab ira fuerit,

νηται πρὸς τοὺς γεννήσαντας, ὥστε μανίαις ὀργῆς τῶν γεννητόρων τολμῆσαι κτεῖναί τινὰ, ἐὰν μὲν ὁ τελευτήσας, πρὶν τελευτῆσαι, τὸν δράσαντα φόνου ἀφίῃ ἑκών, καθάπερ οἱ τὸν ἑκούσιον ἐξεργασάμενοι φόνον καθαρθεὶς, καὶ τἄλλα ὅσαπερ ἐκεῖνοι πράξας, καθαρὸς ἔξω· ἐὰν δὲ μὴ ἀφῇ, πολλοῖς ἔνοχος ἔξω νόμοις ὁ τοῦτο δράσας. καὶ γὰρ αἰκίας δίκαις ταῖς b. ἐσχάταις ἔνοχος ἂν γένοιτο, καὶ ἀσεβείας ὡσαύτως καὶ ἱεροσυλίας, τὴν τοῦ γεννήτου ψυχὴν συλήσας. ὥστ' εἴπερ εἶόντ' ἦν τὸ πολλάκις ἀποθνήσκειν τὸν αὐτὸν, καὶ τὸν πατροφόνον ἢ μητροκτόνον, ἐξεργασάμενον θυμῷ τοῦτο, δικαιότατον θανάτων πολλῶν ἦν τυγχάνειν. ᾧ γὰρ μόνῳ οὐδ' ἀμυνομένῳ θάνατον, μέλλοντι ὑπὸ τῶν γονέων τελευτήσεσθαι, παρέξει νόμος οὐδεὶς κτεῖναι τὸν πατέρα ἢ μητέρα, τοὺς εἰς c. φῶς τὴν ἐκείνου φύσιν ἀγαγόντας, ἀλλ' ὑπομείναντα τὰ πάντα πάσχειν πρίν τι δρᾷν τοιοῦτον, νομοθετήσει, πῶς τούτῳ δίκης γε ἄλλως προσῆκον ἂν τυγχάνειν γίγνοιτο ἐννόμῳ; κείσθω δὴ τῷ πατέρα ἢ μητέρα ἀποκτείναντι θυμῷ, θάνατος ἡ ζημία. ἀδελφὸς δὲ ἂν ἀδελφὸν κτείνῃ, ἐν στάσεσι μάχης γενομένης, ἢ τινι τρόπῳ τοιούτῳ, ἀμυνόμενος ἄρχοντα

ut insano iracundiae furore parentem interemerit, si parens, antequam mortem obiret, sponte interfectorem suum a caede liberavit, sicuti qui sponte caedem commiserunt, purgatus, ceterisque similiter factis, mundus sit: sin vero non liberavit, multis legibus reus sit, qui necavit. nam ultimis suppliciis caedis, impietatis, sacrilegii subiectus erit, quia sacrilegio genitoris animam abstulit. Quare si possibile esset, saepius aliquem mori, iustissimum esset, saepius parricidam interfici. nam cui ne pro defensione quidem sua, si a parentibus videt se interfectum iri, lege ulla conceditur, ut parentes, a quibus in lucem editus est, interimat, sed omnia potius sustinere praecipitur, quam quidquam huiusmodi facere: quomodo aliter iuste punire hunc oportebit? Lege igitur ira concitato ad parricidium mors sanciatur. Si orta seditione, vel quovis modo, frater fratrem in se impetum facientem pro defensione sua in-

d. χειρῶν πρότερον, καθάπερ πολέμιον ἀποκτείνας, ἔχω καθαρός· καὶ ἐὰν πολίτης πολίτην, ὡσαύτως, ἢ ξένος ξένον. ἐὰν δὲ ἀχὸς ξένον, ἢ ξένος ἀχὸν ἀμυνόμενος κτείνῃ, κατὰ ταυτὰ ἔχω, τοῦ καθαρὸς εἶναι· καὶ ἐὰν δοῦλος δοῦλον, ὡσαύτως. ἐὰν δὲ αὖ δοῦλος ἐλεύθερον ἀμυνόμενος ἀποκτείνῃ, καθάπερ ὁ κτείνας πατέρα, τοῖς αὐτοῖς ἔνοχος ἔχω νόμοις. ὃ δὲ περὶ τῆς ἀφέσεως εἴρηται φόνου πατρὶ, ταυτὸν τοῦτο ἔχω περὶ ἁπάσης
e. τῶν τοιούτων ἀφέσεως, ἐὰν ὁστισοῦν ὁτῳοῦν ἀφίῃ τοῦτο ἑκών, ὡς ἀκουσίου γεγονότος τοῦ φόνου, οἱ καθαρμοὶ γιγνέσθωσαν τῷ δράσαντι. καὶ ἐνιαυτὸς εἷς ἔχω τῆς ἐκδημίας ἐν νόμῳ. καὶ τὰ μὲν δὴ βίαιά τε καὶ ἀκούσια καὶ κατὰ τὸν θυμὸν γιγνόμενα περὶ φόνους, μετρίως εἰρήσθω. τὰ δὲ περὶ τὰ ἑκούσια καὶ κατ' ἀδικίαν πᾶσαν γιγνόμενα, τούτων πέρι, καὶ ἐπιβουλῆς δι' ἧττης ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ φθόνων, ταῦτα μετ' ἐκεῖνα ἡμῖν λεκτέον. ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις. ΑΘ. Πάλιν δὴ πρῶτον περὶ τῶν τοιούτων εἰς δύναμιν εἴπωμεν ὁπόσα ἂν
p. εἴη. τὸ μὲν δὴ μέγιστον, ἐπιθυμία, κρατοῦσα ψυχῆς ἐξηγριω-
870
a. terimat, quasi hoste peremto, purus sit. Quin etiam si civis civem, aut peregrinus peregrinum, vel peregrinum civis, vel e converso, defendendo se, interfecerit, similiter mundus sit. Eodem modo, si servus servum. Sin vero servus liberum se defendens interimat, iisdem legibus, quibus & parricida, sit subiectus. Quod vero de liberatione a caede parentis diximus, idem quoque de liberatione omnium dictum intelligatur. Si quis ergo aliorum omnium alicui sponte dimiserit, quasi non sponte caede commissa, purgetur, qui interfecit, & annum exsulet unum. Sed violenta iam & involuntaria ac per iram commissa de caede mediocriter exposita sunt. quae vero sponte in his secundum omnem iniustitiam ex insidiis propter voluptatum, cupiditatumque, invidiaeque tyrannidem committuntur, deinceps dicamus. *Cli.* Recte dicis. *Athen.* Primum igitur quot voluntariae caedis causae sint, pro viribus declaremus. Maxima vero huius causa est, cupiditas animae libidinibus exagitatae dominans: quae in eo ardore consistit ma-

μένης ὑπὸ πόθων. τοῦτο δ' ἐστὶ μάλιστα ἐνταῦθα οὗ πλεῖστός τε
καὶ ἰσχυρότατος ἵμερος ὢν τυγχάνει τοῖς πολλοῖς τῶν χρη-
μάτων, τῆς ἀπλήστου καὶ ἀπείρου κτήσεως ἔρωτας μυρίους ἐν-
τίκτουσα δύναμις, διὰ φύσιν τε καὶ ἀπαιδευσίαν τὴν κακήν.
τῆς δὲ ἀπαιδευσίας ἡ τοῦ κακῶς ἐπαινεῖσθαι πλοῦτον αἰτία
φήμη πρὸς τῶν Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων. πρῶτον γὰρ τῶν
ἀγαθῶν αὐτὸ προκρίνοντες, τρίτον ὄν, τούς τ' ἐπιγιγνομένους b.
λωβῶνται καὶ ἑαυτούς. τὸ γὰρ ἀληθὲς λέγεσθαι περὶ τοῦ
πλούτου κατὰ πόλεις πάσας, πάντων κάλλιστον καὶ ἄριστον,
ὡς ἕνεκα σώματός ἐστι, καὶ σῶμα ψυχῆς ἕνεκα. ἀγαθῶν μὲν-
οὖν ὄντων ὧν ἕνεκα ὁ πλοῦτος εἶναι πέφυκε, τρίτον ἂν εἴη
μετὰ σώματος ἀρετὴν καὶ ψυχῆς. διδάσκαλος οὖν ἂν ὁ λό-
γος οὗτος γίγνοιτο ὡς οὐ χρὴ πλουτεῖν ζητεῖν τὸν εὐδαίμονα
ἐσόμενον, ἀλλὰ δικαίως πλουτεῖν καὶ σωφρόνως. καὶ φόνοι c.
οὕτως οὐκ ἂν γίγνοιντο ἐν πόλεσι, φόνοις δεόμενοι καθαίρε-
σθαι. νῦν δὲ (ὅπερ ἀρχόμενοι τούτων εἴπομεν) ἓν μὲν τοῦτ'
ἐστὶ καὶ μέγιστον, ὃ παιεῖ φόνου ἑκουσίου τὰς μεγίστας δίκας·

xime, qui multorum animos vehementer inflammat. haec sane ea vis est, quae propter naturam & ignorantiam, divitiarum inexplebilem gignit aviditatem. Ignorantiae vero causa est, quod non recte laudantur divitiae. quippe tam Graeci, quam barbari, divitias, cum tertium bonorum teneant locum, in primo ponunt: atque hac sententia se ipsos simul, & posteros perdunt. Optime sane & pulcherrime viveremus, si vera de divitiis sententia ubique praedicaretur. ea est, quod divitiae corporis gratia sint, corpus autem animi gratia. quare cum bona ea sint, quorum gratia possidendae divitiae sunt, tertium gradum post virtutem animi corporisque tenebunt. Haec ergo ratio nos tanquam magistra docebit, non oportere hominem, qui felix sit futurus, divitias quomodocunque, sed cum iustitia & temperantia, quaerere. sic enim caedes caedibus puniendae in civitatibus nullae committerentur. Nunc vero, quemadmodum in huius disputationis principio diximus, unum hoc est & maximum, quod voluntariae caedis

δεύτερον δὲ, φιλοτίμου ψυχῆς ἕξις, φθόνους ἐντίκτουσα, χαλεποὺς ξυνοίκους, μάλιστα μὲν αὐτῷ τῷ κεκτημένῳ τὸν φθόνον, δευτέρους δὲ, τοῖς ἀρίστοις τῶν ἐν τῇ πόλει. τρίτον δὲ, οἱ δειλοὶ καὶ ἄδικοι φόβοι πολλοὺς δὴ φόνους εἰσὶν ἐξειργασ-
d. μένοι· ὅταν ᾖ τῳ πραττόμενα ἢ πεπραγμένα ἃ μηδένα βούλονται σφίσι ξυνειδέναι γιγνόμενα ἢ γεγονότα. τοὺς οὖν τούτων μηνυτὰς ἀναιροῦσι θανάτοις, ὅταν ἄλλῳ μηδενὶ δύνωνται τρόπῳ. τούτων δὴ πάντων πέρι προοίμια μὲν εἰρημένα ταῦτ' ἔχω· καὶ πρὸς τούτοις, ὃν καὶ πολλοὶ λόγον τῶν ἐν ταῖς τελεταῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐσπουδακότων ἀκούοντες, σφόδρα πείθονται, τὸ τῶν τοιούτων τίσιν ἐν ᾅδου γίγνεσθαι·
e. καὶ πάλιν ἀφικομένοις δεῦρο ἀναγκαῖον εἶναι τὴν κατὰ φύσιν δίκην ἐκτίσαι, τὴν τοῦ παθόντος ἅπερ αὐτὸς ἔδρασεν, ὑπ' ἄλλου τοιαύτῃ μοίρᾳ τελευτῆσαι τὸν τότε βίον. πειθομένῳ μὲν δὴ, καὶ πάντως φοβουμένῳ ἐξ αὐτοῦ τοῦ προοιμίου τὴν τοιαύτην δίκην, οὐδὲν δεῖ τὸν ἐπὶ τούτῳ νόμον ὑμνεῖν· ἀπει-
p. θοῦντι δὲ νόμος ὅδε εἰρήσθω τῆς γραφῆς· Ὃς ἂν ἐκ προνοίας
871
a. maxima ſupplicia facit. alterum eſt, ambitioſi animi habitus: unde invidiae naſcuntur, primum quidem ipſi invido truculentae, deinde etiam optimatibus civitatis. Tertium locum ingentes iniuſtaeque formidines poſſident: quae caedes multas pariunt, quando ea ſunt alicui geſta, vel ad praeſens geruntur, quorum neminem vellet eſſe conſcium. quare illos, qui talia indicaturi videantur, ſi non aliter poteſt, morte e medio tollit. Ad haec omnia, prooemia ſint, quae diximus: ac praeterea ſermo, quem multi ex his, qui ſacris ſtudent ſolemnitatibus, & audiunt, & credunt, quod homicidae apud inferos puniuntur; & rurſus huc reverſi, poenas neceſſario ſecundum naturam debitas pendunt. quippe quae aliis fecerunt, ab aliis quoque perpeti ſimili ſorte in hac vita coguntur. Illi igitur, qui perſuaſus fuerit, & huiuſmodi prooemio monitus talia ſupplicia extimuerit, nullam ad haec opus eſt legem ponere: ſed homini contra affecto, lex iſta ſcribatur: Qui conſulto civem ſuum manu propria per iniuriam inter-

τε καὶ ἀδίκως ἐντινασοῦν τῶν ἐμφυλίων αὐτόχειρ κτείνῃ,
πρῶτον μὲν τῶν νομίμων εἰργέσθω, μήτε ἱερὰ, μήτε ἀγορὰν,
μήτε λιμένας, μήτε ἄλλον κοινὸν ξύλλογον μηδένα μιαίνων·
ἐάν τε τὶς ἀπαγορεύῃ τῷ δράσαντι ταῦτα ἀνθρώπων, καὶ
ἐὰν μή. ὁ γὰρ νόμος ἀπαγορεύει, καὶ ἀπαγορεύων ὑπὲρ πάσης
τῆς πόλεως ἀεὶ φαίνεταί τε καὶ φανεῖται. ὁ δὲ μὴ ἐπεξιὼν,
δέον, ἢ μὴ προσαγορεύων εἴργεσθαι, τῶν ἐντὸς ἀνεψιότητος, b.
πρὸς ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν προσήκων τῷ τελευτήσαντι,
πρῶτον μὲν τὸ μίασμα εἰς αὐτὸν καὶ τὴν τῶν θεῶν ἔχθραν
δέχοιτο, ὡς ἡ τοῦ νόμου ἀρὰ τὴν φήμην προτρέπεται· τὸ δὲ
δεύτερον, ὑπόδικος τῷ ἐθέλοντι τιμωρεῖν ὑπὲρ τοῦ τελευτήσαν-
τος γιγνέσθω. ὁ δὲ ἐθέλων τιμωρεῖν, τῶν τε ἐπὶ τούτοις λου-
τρῶν φυλακῆς πέρι, καὶ ὅσων ἂν ἕτερων ὁ θεὸς περὶ ταῦτα
νόμιμα παραδῷ, πάντα ἀποτελῶν, καὶ τὴν πρόῤῥησιν προα- c.
γορεύων, ἴτω ἀναγκάζων τὸν δράσαντα ὑπέχειν τὴν τῆς δίκης
πρᾶξιν κατὰ νόμον. ταῦτα δὲ ὅτι μὲν γίγνεσθαι χρεών ἐστι
διὰ τινῶν ἐπευχῶν καὶ θυσιῶν θεοῖς τισιν, οἷς τῶν τοιούτων
μέλει, φόνους μὴ γίγνεσθαι κατὰ πόλεις, ῥᾴδιον ἀποφαίνε-

fecerit, primum a templis, a foro, a portubus, & ab omni coetu communi, ne praeſentia ſua haec maculet, procul abſit, ſive quis adeſſe interdixerit, ſive nullus. Lex enim ipſa interdicit, atque ita id vetat, ut pro univerſa civitate interdicere ſemper, & interdictura eſſe videatur. deinde, qui eum non proſequitur, ut decet, nec ab his arcet, de cognatione interfecti uſque ad patrueles & conſobrinos, primum ſcelus Deorumque odia in ipſum vertantur, ſicut vulgo legis imprecatio & maledictio dictat: deinde reus ſit cuique, interfectum ulciſci volenti. Qui autem perſequi volet, cum omnia fecerit, quae vel de luendi criminis obſervatione, vel de aliis quibuſcunque facienda Deus inſtituit, &, quae praedicenda ſunt, praedixerit, pergat, homicidamque ſecundum legem dare poenas compellat. Haec autem facienda eſſe precibus ſacrificiiſque Deorum, quibus, ne caedes in urbibus fiant, curae eſt, facile legislator ſuadere poteſt. ſed qui Dii ſint iſti, & quo-

σθαι νομοθέτην· τίνες δ' εἰσὶν οἱ θεοὶ, καὶ τίς ὁ τρόπος τῶν τοιούτων δικῶν τῆς εἰσαγωγῆς ὀρθότατα πρὸς τὸ θεῖον ἂν γιγνόμενος εἴη, νομοφύλακες μετ' ἐξηγητῶν καὶ μάντεων καὶ
d. τοῦ θεοῦ νομοθετησάμενοι, τὰς δίκας εἰσαγόντων ταύτας. δικασὰς δὲ αὐτῶν εἶναι τοὺς αὐτοὺς οὕσπερ τοῖς τὰ ἱερὰ συλῶσι διαδικάζειν ἐρρήθη κυρίως. ὁ δὲ ὄφλων, θανάτῳ ζημιούσθω, καὶ μὴ ἐν τῇ τοῦ παθόντος χώρᾳ ταπτέσθω, ἀναιδείας ἕνεκα πρὸς τῷ ἀσεβεῖν. φυγὼν δὲ, καὶ μὴ θελήσας κρίσιν ὑποσχεῖν, φευγέτω ἀειφυγίαν. ἐὰν δέ τις ἐπιβῇ τούτων τῆς τοῦ φονευθέντος χώρας, ὁ προστυχὼν πρῶτος τῶν οἰκείων τοῦ ἀπο-
e. θανόντος ἢ καὶ τῶν πολιτῶν, ἀνατεὶ κτεινέτω· ἢ δήσας, τοῖς ἄρχουσι τῶν τὴν δίκην κρινάντων, κτεῖναι παραδότω. ὁ δὲ ἐπισκηπτόμενος, ἅμα καὶ κατεγγυάτω τὸν ᾧ ἂν ἐπισκήπτηται· ὁ δὲ παρεχέτω τοὺς ἐγγυητὰς ἀξιόχρεως, οὓς ἂν ἡ τῶν περὶ ταῦτα δικαζῶν ἀρχὴ κρίνῃ, τρεῖς ἐγγυητὰς ἀξιόχρεως παρέξειν, ἐγγυωμένους εἰς δίκην. ἐὰν δὲ ἢ μὴ ἐθέλῃ ἢ ἀδυνατῇ τις καθῆσθαι, τὴν ἀρχὴν παραλαβοῦσαν, δήσασαν φυλάττειν καὶ παρέχειν εἰς τὴν τίσιν τῆς δίκης. ἐὰν δὲ αὐτόχειρ

modo secundum Dei mentem maxime haec iudicia peragantur, legum custodes cum interpretibus haruspicibusque & Deo declarent, atque ita iudicia poenasque disponant. Iudices vero harum rerum illi sint, quibus sacrilegii puniendi data est auctoritas. Qui autem condemnatus fuerit, morte poenas luat. & quoniam non impie solum, sed imprudenter quoque peccavit, in regione interfecti sepeliri non debet. quod si fugerit, neque iudicium sustinuerit, perpetuo exsulet. & si unquam citra fines fuerit deprehensus, qui primus illi obvius erit cognatorum interfecti vel civium, impune interimat: aut vinctum magistratibus tradat huius rei iudicibus occidendum. Quod si quis hunc defensurus accesserit, pro eo fideiubeat, quem tutatur: tresque is fideiussores, quos iudices ipsi sufficientes putaverint, praebeat, qui iudicio illum se sistere promittant. Id si quis facere noluerit, vel non potuerit, vinctus a magistratibus, iudicio reservetur. Verum si quis non propria manu,

μὲν μὴ, βουλεύσῃ δὲ θάνατόν τις ἄλλος ἑτέρῳ, καὶ τῇ βουλήσει τε καὶ ἐπιβουλεύσει ἀποκτείνας, αἴτιος ὢν καὶ μὴ καθαρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ φόνου ἐν πόλει ἐνοικῇ, γιγνέσθων καὶ τούτῳ κατὰ ταυτὰ αἱ κρίσεις τούτων πέρι, πλὴν τῆς ἐγγύης· τῷ δὲ ὄφλοντι, ταφῆς τῆς οἰκείας ἐξέστω τυχεῖν. τὰ δὲ ἄλλα κατὰ ταυτὰ, ὡσαύτως τῷ πρόσθεν ῥηθέντι, περὶ αὐτὸν γιγνέσθω. τὰ αὐτὰ δὲ ἔστω ταῦτα ξένοισί τε πρὸς ξένους, καὶ ἀστοῖσι καὶ ξένοις πρὸς ἀλλήλους· δούλοις τε αὖ πρὸς δούλους, τῆς τε αὐτοχειρίας πέρι καὶ ἐπιβουλεύσεως, πλὴν τῆς ἐγγύης. ταύτην δὲ, καθάπερ εἴρηται, τοὺς αὐτόχειρας κατεγγυᾶσθαι. τὸν δὲ προαγορεύοντα τὸν φόνου, ἅμα κατεγγυᾶν καὶ τούτους. ἐὰν δὲ δοῦλος ἐλεύθερον ἑκὼν, εἴτε αὐτόχειρ, εἴτε βουλεύσας, ἀποκτείνῃ, καὶ ὄφλῃ τὴν δίκην, ὁ τῆς πόλεως κοινὸς δήμιος ἄγων πρὸς τὸ μνῆμα τοῦ ἀποθανόντος, ὅθεν ἂν ὁρᾷ τὸν τύμβον, μαστιγώσας ὁπόσας ἂν ὁ ἑλὼν προστάττῃ, ἐάν περ βιῷ παιόμενος ὁ φονεὺς, θανατωσάτω. ἐὰν δέ τις δοῦλον κτείνῃ μηδὲν ἀδικοῦντα, φόβῳ δὲ μὴ μηνυτὴς αἰσχρῶν ἔργων καὶ κακῶν αὐτοῦ γίγνηται, ἤ τινος ἕνεκα ἄλλου τοιού- p. 872 a. b. c.

sed voluntate, consilio, insidiisque hominem interfecerit, &, cum causa caedis sit, animoque impurus, in civitate habitet: condemnatus similiter puniatur, praeterquam quod fideiussores non praebebit, & condemnatus propria non carebit sepultura. Cetera huic, quemadmodum de superiore diximus, fiant. Haec eadem peregrinis adversus peregrinos, civibusque ac peregrinis vicissim, & servis adversus servos, de caede propria manu facta, & de illa, quae consilio insidiisque commissa est, statuta sint: nisi quod fideiussionem praebere istos, quemadmodum illos, qui propria manu interfecere, censemus. Si servus liberum sponte, sive manu sua, sive consilio interemit, condemnatusque fuit, trahatur a publico lictore ac vindice ad interfecti monumentum, vel unde illud cernere queat: verberatusque, prout iubet, qui iudicio eum convicit, si ita caesus adhuc vivat, ad necem usque caedatur. Si quis servum nihil iniuriantem, timens, ne turpe quid a se factum

του, καθάπερ ἂν εἰ πολίτην κτείνας ὑπεῖχε φόνου δίκας, ὡσαύτως καὶ τοῦ τοιούτου δούλου κατὰ τὰ αὐτὰ ἀποθανόντος, οὕτως ὑπεχέτω. ἐὰν δὲ δὴ γίγνηται ἐφ' οἷσι καὶ νομοθετεῖν δεινὸν, καὶ οὐδαμῶς προσφιλὲς, μὴ νομοθετεῖν δὲ ἀδύνατον,
d. ξυγγενῶν αὐτόχειρας φόνους, ἢ δι' ἐπιβουλεύσεως γενομένους, ἑκουσίους τε καὶ ἀδικους πάντως· (οἳ τὰ μὲν πολλὰ ἐν κακῶς οἰκουσαις καὶ τρεφομέναις γίγνονται πόλεσι· γένοιτο δ' ἄν που τι καὶ ἐν ᾗ μήποτε τις ἂν προσδοκήσειε χώρᾳ) λέγειν μὲν δὴ χρεὼν αὖ πάλιν τὸν ἔμπροσθεν σμικρῷ ῥηθέντα λόγον· ἂν ἄρα τις ἀκούων ἡμῶν, οἷος ἀποσχέσθαι γένηται μᾶλλον ἑκὼν διὰ τὰ τοιαῦτα φόνων τῶν πάντη ἀνοσιωτάτων. ὁ γὰρ δὴ μῦθος, ἢ λόγος, ἢ ὅ, τι χρὴ προσαγορεύειν αὐ-
e. τὸν, ἐκ παλαιῶν ἱερέων εἴρηται σαφῶς, ὡς ἡ τῶν ξυγγενῶν αἱμάτων τιμωρὸς δικη ἐπίσκοπος νόμῳ χρῆται τῷ νῦν δὴ λεχθέντι· καὶ ἐταξεν ἄρα δράσαντι τὶ τοιοῦτον, παθεῖν ταυτὰ ἀναγκαίως ἅπερ ἔδρασεν. εἰ πατέρα ἀπέκτεινέ τις ποτὲ, αὐτὸν τοῦτο ὑπὸ τέκνων τολμῆσαι βιᾳ πάσχοντα ἔν τισι χρόνοις· κἂν εἰ μητέρα, γενέσθαι τε αὐτὸν, θηλείας μετασχόν-

indicet, vel alia huiuſcemodi cauſa inductus, morti tradiderit: quaſi civem necaverit, ſic puniatur. Accidunt quandoque nonnulla, de quibus leges ponere grave eſt atque moleſtum, & non ponere impoſſibile. Huiuſmodi ſunt cognatorum voluntariae & iniuſtae caedes, ſive manu propria, ſive conſilio inſidiiſque illatae: quae in civitatibus male gubernatis plurimum committuntur, ſed nonnunquam etiam, ubi nemo exſpectaret, fiunt. Ad haec ſcelera devitanda, oratio ſuperior repetatur. forte namque, his auditis, a ſceleratiſſima caede ſponte aliquis abſtinebit. Fabula enim, vel ſermo, vel quovis alio nomine appellanda oratio, manifeſte a priſcis ſacerdotibus dicta eſt, Iuſtitiam ſpeculatricem omnium atque vindicem, ad cognatum ſanguinem ulciſcendum, lege, quam modo diximus, uti. Nempe illam conſtituiſſe, ut, quiſquis aliquid huiuſmodi perpetravit, idem neceſſario patiatur. ut, ſi quis patrem morti tradidit, ipſe poſtea certis temporibus violenter

τα φύσεως, ἀναγκαῖον, γενόμενόν τε ὑπὸ τῶν γεννηθέντων λιπεῖν τὸν βιον ἐν χρόνοις ὑστέροις. τοῦ γὰρ κοινοῦ μιανθέντος αἵματος οὐκ εἶναι κάθαρσιν ἄλλην, οὐδὲ ἔκπλυτον ἐθέλειν γίγνεσθαι τὸ μιανθὲν πρὶν φόνον φόνῳ, ὁμοίῳ ὅμοιον, ἢ δράσασα ψυχὴ τίση, καὶ πάσης τῆς συγγενείας τὸν θυμὸν ἀφιλασαμένη κοιμήσῃ. ταῦτα δὲ παρὰ θεῶν μὲν τινὰ φοβούμενον τὰς τιμωρίας εἴργεσθαι χρὴ τὰς τοιαύτας· εἰ δέ τινας οὕτως ἄθλια ξυμφορὰ καταλάβοι, ὥστε πατρὸς ἢ μητρὸς, ἢ ἀδελφῶν ἢ τέκνων, ἐκ προνοίας ἑκουσίως ψυχὴν τολμῆσαι ἀποζερεῖν σώματος, ὁ παρὰ τοῦ θνητοῦ νομοθέτου νόμος ὧδε περὶ τῶν τοιούτων νομοθετεῖ· προρρήσεις μὲν τὰς περὶ τῶν νομίμων εἴργεσθαι, καὶ ἐγγύας τὰς αὐτὰς εἶναι καθάπερ ἐρρήθη τοῖς ἔμπροσθεν. ἐὰν δέ τις ὅφλῃ φόνου τοιούτου, τούτων κτείνας τινὰ, οἱ μὲν τῶν δικαζῶν ὑπηρέται καὶ ἄρχοντες ἀποκτείναντες, εἰς τεταγμένην τρίοδον ἔξω τῆς πόλεως ἐκβαλλόντων γυμνόν· αἱ δὲ ἀρχαὶ πᾶσαι ὑπὲρ ὅλης τῆς πόλεως, λίθον ἕκαστος φέρων, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ βάλ- p. 873 a. b.

a filiis occidatur. ſin vero matrem peremit, ipſe poſtea particeps naturae muliebris effectus, neceſſario tandem a filiis ſuis interimatur. communi enim ſanguine maculato non eſſe aliam purgationem, nec poſſe aliter abſtergi maculam, niſi caedem caede ſimili ſimilem anima ſcelerata luſtraverit, totiuſque cognationis iram ſedaverit. Ab his ergo ſceleribus coërcere homines oportet, ſuppliciorum eiuſmodi, quae a Diis inferuntur, metu. Si qui vero in tam miſeram calamitatem inciderint, ut patrem vel matrem, fratrem vel filium ſponte atque conſulto vita privare audeant: mortalis legumlator ſic de huiuſmodi ſcelere ſanciet, ut & promulgatione facta arceantur a publicis ſacriſque locis, ut ſupra dictum eſt, & vades ſimiliter requirantur. Et qui caedis huiuſmodi condemnatus fuerit, tam a iudicum miniſtris, quam a magiſtratibus occidatur, trahaturque extra urbem in ſtatutum trivium nudus, ubi ſinguli magiſtratus pro univerſa civitate in mortui caput lapidem mittant, atque ita civitatem omnem purificent. de-

λων, ἀφοσιούτω τὴν πόλιν ὅλην· μετὰ δὲ τοῦτο εἰς τὰ τῆς
c. χώρας ὅρια φέροντες ἐκβαλλόντων τῷ νόμῳ ἄταφον. τὸν δὲ
δὴ πάντων οἰκειότατον καὶ λεγόμενον φίλτατον ὃς ἂν ἀπο-
κτείνῃ, τί χρὴ πάσχειν; λέγω δὲ ὃς ἂν ἑαυτὸν κτείνῃ, τὴν
τῆς εἱμαρμένης βίᾳ ἀποζερῶν μοῖραν, μήτε πόλεως ταξάσης
δίκην, μήτε περιωδύνῳ ἀφύκτῳ προσπεσούσῃ τύχῃ ἀναγκα-
σθεὶς, μηδὲ αἰσχύνης τινὸς ἀπόρου καὶ ἀβίου μεταλαχὼν,
ἀργίᾳ δὲ καὶ ἀνανδρίας δειλίᾳ ἑαυτῷ δίκην ἄδικον ἐπιθῇ· τού-
d. τῳ δὴ τὰ μὲν ἄλλα θεὸς οἶδεν ἃ χρὴ νόμιμα γίγνεσθαι περὶ
καθαρμούς τε καὶ ταφάς· ὧν ἐξηγητάς τε ἅμα καὶ τοὺς περὶ
ταῦτα νόμους ἐπανερομένους χρὴ τοὺς ἐγγύτατα γένει ποι-
εῖν αὐτοῖσι κατὰ τὰ προσταττόμενα. τάφους δ' εἶναι τοῖς οὕ-
τω θαρεῖσι, πρῶτον μὲν κατὰ μόνας, μηδὲ μετ' ἐνὸς ξυν-
τάφου· εἶτα ἐν τοῖς τῶν δώδεκα ὁρίοισι μερῶν τῶν ὅσα ἀργὰ
καὶ ἀνώνυμα, θάπτειν ἀκλεεῖς αὐτοὺς, μήτε στήλαις μήτε
ὀνόμασι δηλοῦντας τοὺς τάφους. ἐὰν δ' ἄρα ὑποζύγιον ἢ ξῶον
e. ἄλλό τι φονεύσῃ τινὰ, πλὴν τῶν ὅσα ἐν ἀγῶνι τῶν δημοσίᾳ
τιθεμένων ἀθλεύοντα τὶ τοιοῦτον δράσῃ, ἐπεξίτωσαν μὲν οἱ

mum ultra regionis fines portatum, ſecundum leges inſepultum eiiciant. Sed quid de illo iudicandum, qui proximum atque amiciſſimum caede perdiderit? qui, dico, ſe ipſum vita & ſorte fatorum vi ſcelerata privaverit: non iudicio civitatis, nec triſti & inevitabili fortunae caſu coactus, neque pudore aliquo extremo compulſus; ſed ignavia & formidoloſi animi imbecillitate, iniuſte ſibi mortem conſciverit? Quae purgationes, & quae ſepultura huic lege conveniat, Deus ipſe novit: proximi tamen huic genere ab interpretibus legibuſque harum rerum haec exquirant: &, quemadmodum ab his ſtatutum fuerit, ita faciant. Sepultura igitur iſtis ſolitaria fiat, ubi alius nemo condatur: deinde, in his locis ſepeliantur, quae de duodecim regionis partibus ultima, deſerta, innominataque ſunt: ſic obſcuri, ut nec ſtatua, nec inſcripto nomine ſepulcra notentur. Si iumentum aut aliud animal hominem interficiat, niſi publico in certamine id fecerit, interfecti homi-

προσήκοντες τοῦ φόνου τῷ κτείναντι· διαδικαξόντων δὲ τῶν ἀγρονόμων οἵσιν ἂν καὶ ὁπόσοις προστάξῃ ὁ προσήκων· τὸ δὲ ὄφλον, ἔξω τῶν ὅρων τῆς χώρας ἀποκτείναντας διορίσαι. ἐὰν δὲ ἄψυχόν τι ψυχῆς ἄνθρωπον ϛερήσῃ, πλὴν ὅσα κεραυνὸς, ἢ τι παρὰ θεοῦ τοιοῦτον βέλος ἰὸν, τῶν δὲ ἄλλων ὅσα τινὸς προσπεσόντος ἢ αὐτὸ ἐμπεσὸν κτείνῃ τινὰ, δικαϛὴν μὲν αὐτῷ καθιζέτω τῶν γειτόνων τὸν ἐγγύτατα ὁ προσήκων γένει, ἀφοσιούμενος ὑπὲρ αὐτοῦ τε καὶ ὑπὲρ τῆς συγγενείας ὅλης· τὸ δὲ ὄφλον ἐξορίζειν, καθάπερ ἐῤῥήθη, τὸ τῶν ζώων γένος. ἐὰν δὲ τεθνεὼς μὲν αὖ τις φανῇ, ἄδηλος δὲ ὁ κτείνας ᾖ, καὶ μὴ ἀμελῶς ζητοῦσιν ἀνεύρετος γίγνηται, τὰς μὲν ποῤῥήσεις, τὰς αὐτὰς γίγνεσθαι καθάπερ τοῖς ἄλλοις· προσαγορεύειν δὲ τὸν φόνον τῷ δράσαντι· καὶ ἐπιδικασάμενον ἐν ἀγορᾷ, κηρύξαι τῷ κτείναντι τὸν καὶ τὸν, καὶ ὠφληκότι φόνου, μὴ ἐπιβαίνειν ἱερῶν μηδὲ ὅλης χώρας τῆς τοῦ παθόντος· ὡς, ἂν φανῇ καὶ γνωσθῇ, ἀποθανούμενον, καὶ ἔξω τῆς τοῦ παθόντος χώρας ἐκβληθησόμενον ἄταφον. οὗτος δὴ νόμος εἷς ἔϛω κύριος, περὶ φόνου κείμενος. καὶ τὰ μὲν περὶ τὰ τοιαῦτα μέ- p. 874 a. b.

nis propinqui id iudicibus deferant. Et agrorum curatores illi, quibus quotque propinquus ipſe mandavit, iudicent, & damnatum iumentum extra regionis fines interficiant. Quod ſi quid inanime, praeter fulmen, aut aliud telum divinitus miſſum, anima hominem cadentem ipſum, aut ipſum cadens privaverit: genere propinquus interfecto, proximum in vicinia ad hoc conſtituat iudicem, atque haec & cetera, prout erga mortuum ipſum convenit, pro ſui ipſius & cognationis totius expiatione perficiat. quod vero damnatum fuerit, ut de animalibus dictum eſt, exterminetur. Si quiſpiam vita privatus reperiatur, & ignotus homicida ſit, nec diligenter quaerentibus inveniatur, praedictiones, ut in aliis, fiant: & in foro publice praeconio praedicetur, ut, qui hunc vel hunc necavit, quia caedis reus ſit, ſacra loca non ingrediatur, & univerſam deſerat regionem: nam ſi deprehenſus fuerit, occidetur, atque extra regionis fines inſepultus eiicietur. Una ergo lex

χρι τούτων, οὕτως. ὧν δὲ ὁ κτείνας ἐφ' οἷς τε ὀρθῶς ἂν καθαρὸς εἴη, τάδ' ἔξω. νύκτωρ φῶρα εἰς οἰκίαν εἰσιόντα ἐπὶ κλοπῇ χρημάτων ἐὰν ἕλὼν κτείνῃ τὶς, καθαρὸς ἔξω· καὶ ἐὰν
c. λωποδύτην ἀμυνόμενος ἀποκτείνῃ, καθαρὸς ἔξω· καὶ ἐὰν ἐλευθέραν γυναῖκα βιάζηται τις ἢ παῖδα περὶ τὰ ἀφροδίσια, νηποινεὶ τεθνάτω ὑπό τε τοῦ ὑβρισθέντος βίᾳ, καὶ ὑπὸ πατρὸς, ἢ ἀδελφῶν, ἢ υἱέων. ἐάν τε ἀνὴρ ἐπιτύχῃ γαμετῇ γυναικὶ βιαζομένῃ, κτείνας τὸν βιαζόμενον, ἔξω καθαρὸς ἐν τῷ νόμῳ. καὶ ἐάν τις πατρὶ βοηθῶν θάνατον, μηδὲν ἀνόσιον δρῶντι, κτείνῃ τινὰ, ἢ μητρὶ, ἢ τέκνοις, ἢ ἀδελφοῖς, ἢ ξυγγεννήτορι
d. τέκνων, πάντως καθαρὸς ἔξω. τὰ μὲν τοίνυν περὶ τροφήν τε ζώσης ψυχῆς καὶ παιδείαν, ὧν αὐτῇ τυχούσῃ μὲν βιωτὸν, ἀτυχησάσῃ δὲ, τοὐναντίον, καὶ περὶ θανάτων τῶν βιαίων ὰς δεῖ τιμωρίας γίγνεσθαι, νενομοθετήσθω. τὰ δὲ περὶ τὴν τῶν σωμάτων τροφὴν μὲν καὶ παιδείαν, εἴρηται. τὸ δ' ἐχόμενον τούτων, αἱ βίαιοι πράξεις ὑπ' ἀλλήλων ἀκούσιοί τε καὶ ἑκούσιοι γιγνόμεναι, διορισέον εἰς δύναμιν αἵ τε εἰσὶ καὶ ὅσαι, καὶ

ista nobis praecipua de caede ſancita ſit. ac de his ſatis. Nunc dicamus, in quibus recte mundus eſt, qui occidit. Qui noctu furem domum ſuam ingreſſum interemit, mundus ſit. Et qui ſpoliatorem in defenſionem ſuam, ſimiliter. Et qui mulierem liberam, aut puerum, ad rem veneream vi ſubegit, impune non ab eo ſolum, cui vis eſt illata, verum etiam a patre, fratribus, filiiſque vita privetur. Maritusque, ſi vim uxori inferentem perimat, lege mundus ſit. Ac ſi quis etiam patri, haudquaquam per ſcelus caedem patranti, aut matri, aut filiis, fratribuſve, aut coniugi opem ferens, quempiam interfecerit, mundus ſit. Hactenus de viventis animae educatione & diſciplina, qua ſi praedita eſt, vivendum illi ſit, ſin contra, non ſit vivendum, leges conſcripſimus. praeterea de caedibus violentis, quomodo puniendae ſint, ac etiam de nutritione diſciplinaque corporum, ſatis in ſuperioribus dictum fuit. Deinceps, quae violentae ſunt actiones, & voluntariae & involuntariae, quae & quot ſint, & quibus ſuppliciis commode re-

ὧν ἂν τυγχάνουσαι τιμωρήσεων, τὸ πρόσφορον ἔχοιεν ἂν e.
ἕκαστα. ταῦτα μετ' ἐκεῖνα, ὡς ἔοικεν, ὀρθῶς ἂν νομοθετοῖτο.
τραύματα δὴ καὶ πηρώσεις ἐκ τραυμάτων, τά γε δεύτερα
μετὰ θανάτους, καὶ ὁ φαυλότατος ἂν τάξειε τῶν ἐπὶ νόμον
τρεπομένων. τὰ δὴ τραύματα, καθάπερ οἱ φόνοι διῄρηντο,
διαιρετέον· τὰ μὲν, ἑκούσια· τὰ δὲ, θυμῷ· τὰ δὲ, φόβῳ· τὰ
δὲ, ὁπόσα ἐκ προνοίας ἑκούσια συμβαίνει γιγνόμενα. προρρη-
τέον δή τι περὶ πάντων τῶν τοιούτων τοιόνδε· ὡς ἄρα νόμους
ἀνθρώποις ἀναγκαῖον τίθεσθαι, καὶ ζῆν κατὰ νόμους, ἢ μη-
δὲν διαφέρειν τῶν πάντη ἀγριωτάτων θηρίων. ἡ δὲ αἰτία τού- p.
των, ἥδε, ὅτι φύσις ἀνθρώπων οὐδενὸς ἱκανὴ φύεται ὥστε 875
γνῶναί τε τὰ συμφέροντα ἀνθρώποις εἰς πολιτείαν, καὶ, a.
γνοῦσα τὸ βέλτιστον, ἀεὶ δύνασθαί τε καὶ ἐθέλειν πράττειν.
γνῶναι μὲν γὰρ πρῶτον χαλεπὸν ὅτι πολιτικῇ καὶ ἀληθὲ.
τέχνῃ οὐ τὸ ἴδιον ἀλλὰ τὸ κοινὸν ἀνάγκη μέλειν· (τὸ μὲν γὰρ
κοινὸν ξυνδεῖ, τὸ δὲ ἴδιον διασπᾷ τὰς πόλεις) καὶ ὅτι ξυμ-
φέρει τῷ κοινῷ τε καὶ ἰδίῳ τοῖν ἀμφοῖν, ἢν τὸ κοινὸν τιθῆται
καλῶς μᾶλλον ἢ τὸ ἴδιον. δεύτερον δὲ, ἐὰν ἄρα καὶ τὸ γνῶναι b.

primendae, pro viribus determinetur. recte enim post haec illa tractantur. Vulnera namque, membrorumque per vulnera truncationes, vilis etiam legumlator post caedem locabit. Haec, sicut caedes, distinguuntur. nam alia non sponte, alia ira, quaedam timore, quaedam sponte consultoque fiunt. Quorum omnium huiusmodi exordium sit. Necesse est leges hominibus ponere, ut secundum leges vivant. nam si absque his viverent, nihilo a feris atrocissimis discreparent. cuius rei causa est, quia nullius hominis ingenium ita natura institutum est, ut, quae ad publicum humanae vitae bonum conferunt, sufficienter cognoscat: & si cognovit, ut optimum id, quod novit, semper agere possit ac velit. nam primum difficile est nosse, quod civili veraeque arti non proprium, sed publicum, necessarium est curandum: (publicum quippe civitates connectit atque coniungit, proprium dissipat) quodve tam publice, quam privatim, praestat commune, quam proprium, bene dis-

τὶς ὅτι ταῦτα οὕτω πέφυκε, λάβῃ ἱκανῶς ἐν τέχνῃ, μετὰ δὲ τοῦτο ἀνυπεύθυνός τε καὶ αὐτοκράτωρ ἀρχὴ πόλεως, οὐκ ἄν ποτε δύναιτο ἐμμεῖναι τούτῳ τῷ δόγματι, καὶ διαβιῶναι τὸ μὲν κοινὸν ἡγούμενον τρέφων ἐν τῇ πόλει, τὸ δὲ ἴδιον, ἑπόμενον τῷ κοινῷ· ἀλλ' ἐπὶ πλεονεξίαν καὶ ἰδιοπραγίαν ἡ θνητὴ Φύσις αὐτὸν ὁρμήσει ἀεὶ, φεύγουσα μὲν ἀλόγως τὴν λύπην, διώκουσα δὲ τὴν ἡδονήν· τοῦ δὲ δικαιοτέρου τε καὶ
c. ἀμείνονος ἐπίπροσθεν ἄμφω τούτω συσήσεται· καὶ σκότος ἀπεργαζομένη ἐν αὐτῇ, πάντων κακῶν ἐμπλήσει πρὸς τὸ τέλος αὐτήν τε καὶ πόλιν ὅλην. ἐπεὶ ταῦτα εἴποτε τὶς ἀνθρώπων Φύσει ἱκανὸς, θείᾳ μοίρᾳ γεννηθεὶς, παραλαβεῖν δυνατὸς εἴη, νόμων οὐδὲν ἂν δέοιτο τῶν ἀρξόντων ἑαυτοῦ. ἐπιστήμης γὰρ οὔτε νόμος οὔτε τάξις οὐδεμία κρείττων· οὐδὲ θέμις ἐστὶ νοῦν οὐδενὸς ὑπήκοον οὐδὲ δοῦλον ἀλλὰ πάντων ἄρχοντα εἶναι,
d. ἐάν περ ἀληθινὸς ἐλεύθερός τε ὄντως ᾖ κατὰ Φύσιν. νῦν δὲ οὐ γάρ ἐστιν οὐδαμοῦ οὐδαμῶς, ἀλλ' ἢ κατὰ βραχύ. διὸ δὴ τὸ

ponere. deinde, licet aliquis forsan, haec ita se habere, sufficienter arte cognoscat, tamen, si tanta cum licentia civitatis imperium teneat, ut nulli rationum relationi subiectus sit, nunquam in ea sententia per totam vitam permanere poterit, ut publicum in civitate, tanquam praecipuum, bonum augeat, privatum vero post publicum ponat: sed ad utilitatem propriam, privatamque commoditatem natura ipsum semper mortalis impellet, quae absque ratione tam dolorem fugit, quam voluptatem prosequitur: atque haec utraque iustiori meliorique praeponet, & tenebris obruta, malis omnibus tandem se ipsum omnino civitatemque replebit. Profecto, si quis hominum divinae sortis favore ea natura praeditus esset, ut cognosceret publicum bonum, ad idque generose ac semper intenderet, nullis legibus sibi dominaturis egeret: quoniam nulla lex, nullus ordo scientia melior praestantiorque habetur; nec fas est, mentem alicui subiici atque servire; sed potius, si ita vera liberaque sit, omnibus dominari. nunc vero nusquam haec reperitur, sed minimum quid ipsius apparet. Qua-

δεύτερον αἱρετέον, τάξιν τε καὶ νόμον· ἃ δὴ τὸ μὲν ὡς ἐπιτοπολὺ ὁρᾷ καὶ βλέπει, τὸ δ' ἐπίπαν ἀδυνατεῖ. ταῦτα δὴ τῶνδε εἵνεκα εἴρηται. νῦν ἡμεῖς τάξομεν τί χρὴ τὸν τρώσαντα ἢ τι βλάψαντα ἕτερον ἄλλον, παθεῖν ἢ ἀποτίνειν. πρόχειρον δὴ παντὶ περὶ παντὸς ὑπολαβεῖν ὀρθῶς, τὸ, τί τρώσαντα, ἢ τίνα, ἢ πῶς, ἢ πότερα λέγεις; μυρία γὰρ ἕκαστα ἐξὶ τούτων, καὶ πάμπολυ διαφέροντα ἀλλήλων. ταῦτ' οὖν δὴ δικαστηρίοις ἐπιτρέπειν κρίνειν πάντα, ἢ μηδένα, ἀδύνατον. ἓν μὲν γὰρ κατὰ πάντων ἀναγκαῖον ἐπιτρέπειν κρῖναι, τὸ, πότερον ἐγένετο ἢ οὐκ ἐγένετο ἕκαστον τούτων· τὸ δὲ μηδὲν ἐπιτρέπειν αὖ περὶ τοῦ τί δεῖ ζημιοῦσθαι, καὶ πάσχειν τί χρεὼν τὸν ἀδικήσαντα τούτων τι, ἀλλ' αὐτὸν περὶ πάντων νομοθετῆσαι σμικρῶν καὶ μεγάλων, σχεδὸν ἀδύνατον. ΚΛ. Τίς οὖν ὁ μετὰ τοῦτον λόγος; ΑΘ. Ὅδε· ὅτι τὰ μὲν ἐπιτρεπτέον δικαστηρίοις, τὰ δὲ οὐκ ἐπιτρεπτέον, ἀλλ' αὐτῷ νομοθετητέον. ΚΛ. Ποῖα δὴ νομοθετητέον τε, καὶ ποῖα ἀποδοτέον κρίνειν τοῖς δικαστηρίοις; ΑΘ. Τάδε δὴ μετὰ ταῦτα ὀρθότατ' ἂν εἰπεῖν εἴη· c. p. 876 a.

re, quod secundo loco est, eligere decet ordinem atque legem, a quibus plurima quidem perspiciuntur, omnia vero videri nequeunt. Sed his horum gratia propositis, statuamus iam, quid pati vel solvere debeat, qui alium vulneravit, vel aliter obfuit. cuique enim facile est, singula huiusmodi recte comprehendere, utrum videlicet quis vulneraverit, an non, quem, qua in parte, quo pacto. haec enim singula innumerabilia paene sunt, & inter se maxime differunt. Haec autem iudicio cuncta, vel nihil horum, committere impossibile est. Quippe illud unum in omnibus committere necesse est, utrum factum unumquodque horum sit, an non. nihil etiam de mulcta iniuriantis committere, sed magna parvaque omnia lege determinare, prope impossibile est. *Cli.* Quomodo igitur post haec dicendum est? *Athen.* Sic utique: quod quaedam iudicio concedere legislator debet, quaedam non debet; sed ipse determinare. *Cli.* Ceterum quae arbitrio & prudentiae iudicum relinquenda sunt, quaeve ab ipso legum conditore de-

ὡς, ἐν πόλει ἐν ᾗ δικαστήρια φαῦλα καὶ ἄφωνα κλέπτοντα
b. τὰς αὐτῶν δόξας κρύβδην τὰς κρίσεις διαδικάζει, καὶ ὅ, τι τούτου δεινότερον, ὅταν μηδὲ σιγῶντα, ἀλλὰ θορύβου μεστὰ, καθάπερ θέατρα, ἐπαινοῦντά τε βοῇ καὶ ψέγοντα τῶν ῥητόρων ἑκάτερον ἐν μέρει, κρίνῃ, χαλεπὸν τότε πάθος ὂλῃ τῇ πόλει γίγνεσθαι φιλεῖ. τοῖς οὖν δὴ τοιούτοις δικαστηρίοις νομοθετεῖν ὑπό τινος ἀνάγκης ληφθέντα, οὐκ εὐτυχὲς μὲν, ὅμως δὲ ἐξ ἀνάγκης εἰλημμένον, ὅτι περὶ σμικρότατα ἐπιτρεπτέον
c. αὐτοῖς τάττειν τὰς ζημίας, τὰ δὲ πλεῖστα αὐτὸν νομοθετεῖν διαῤῥήδην, ἂν τις ἄρα τοιαύτῃ πολιτείᾳ νομοθετῇ ποτέ. ἐν ᾗ δὲ ἂν πόλει δικαστήρια εἰς δύναμιν ὀρθῶς καθεστῶτα ᾖ, τραφέντων τε εὖ τῶν μελλόντων δικάζειν, δοκιμασθέντων τε διὰ πάσης ἀκριβείας, ἐνταῦθα ὀρθὸν, καὶ ἔχον εὖ καὶ καλῶς, τὰ πολλὰ ἐπιτρέπειν κρίνειν τοῖς τοιούτοις δικασταῖς, τῶν ὀφλόντων πέρι, τί χρὴ πάσχειν αὐτοὺς ἢ ἀποτίνειν. ἡμῖν δὲ ταυῦν
d. ἀνεμέσητον τὸ μὴ νομοθετεῖν αὐτοῖς τὰ μέγιστα καὶ πλεῖστα· ἃ καὶ φαυλοτέρως ἂν πεπαιδευμένοι δικασταὶ δύναιντο κατιδεῖν, καὶ προσάπτειν ἑκάστῳ τῶν ἁμαρτημάτων τὴν ἀξίαν

terminanda? *Athen.* Ea hoc modo quam optime deinceps exponemus. Gravis profecto & toti civitati communis ibi pestis innascitur, ubi iudicia ignava mutaque sunt: opiniones iudicum invicem occultae manent, & clam sententiam ferunt. at id praeterea durius, quando non silentio agitur, sed ceu theatra clamore omnia personant, & rhetores tum laudant, tum vituperant, atque ita vicissim diiudicant. Talibus quidem iudiciis, si quis necessitate quadam urgeatur, dare leges infortunatum esse ducimus. sed qui dare cogetur, minimas dumtaxat mulctas iudicibus iis committat: plurima vero & maxima quaeque in ferendis legibus ipse declaret. Ubi vero iudicia recte pro viribus constituta sunt, iudicesque bene educati, & omni diligentia approbati, rectissime multa iudicibus de punitione conditioneque condemnatorum committi possunt. Nemo igitur nos incuset, si ipsis nunc maxima multaque praeterea legibus non ordinamus, quae vel minus eruditi iu-

τοῦ πάθους τε καὶ πράξεως. ἐπειδὴ δὲ οἷς ἡμεῖς νομοθετοῦμεν, οὐχ ἥκιστα ἐμμελεῖς αὐτοὺς οἰόμεθ' ἂν τῶν τοιούτων γίγνεσθαι κριτὰς, ἐπιτρεπτέον δὴ τὰ πλεῖστα. οὐ μὴν ἀλλ', ὅπερ πολλάκις εἴπομέν τε καὶ ἐδράσαμεν ἐν τῇ τῶν ἔμπροσθεν νομοθετήσει νόμων, τὸ περιγραφήν τε καὶ τοὺς τύπους c.
τῶν τιμωριῶν εἰπόντας, δοῦναι τὰ παραδείγματα τοῖσι δικασταῖς, τοῦ μήποτε βαίνειν ἐξω τῆς δίκης, τότε τε ἦν ὀρθότατα ἔχον, καὶ δὴ καὶ νῦν τοῦτ' αὐτὸ ποιητέον, ἐπανελθόντας ἤδη πάλιν ἐπὶ τοὺς νόμους. ἡ δὲ γραφὴ περὶ τραύματος ὧδε ἡμῖν κείσθω· ἐάν τις διανοηθεὶς τῇ βουλήσει κτεῖναί τινα φίλιον, πλὴν ὧν ὁ νόμος ἐφίησι, τρώσῃ μὲν, ἀποκτεῖναι δὲ ἀδυνατήσῃ, τὸν διανοηθέντα τε καὶ τρώσαντα οὕτως οὐκ ἄξιον ἐλεεῖν, οὐδὲ αἰδούμενον ἄλλως ἢ καθάπερ ἀποκτείναντα, ὑπέ- p.
χειν τὴν δίκην φόνου ἀναγκάζειν. τὴν δὲ οὐ παντάπασι κα- 877
κὴν τύχην αὐτοῦ σεβόμενον, καὶ τὸν δαίμονα, ὃς αὐτὸν καὶ a.
τὸν τρωθέντα ἐλεήσας ἀπότροπος αὐτοῖς ἐγένετο, μὴ τῷ μὲν ἀνίατον ἕλκος γενέσθαι, τῷ δὲ ἐπάρατον τύχην καὶ ξυμφο-

dices poſſent conſpicere, dignamque ſingulis delictis mulctam poenamque accommodare. Quoniam vero eos, quibus nos leges deſcribimus, non ineptos harum rerum iudices futuros ſperamus, multa eis committenda cenſemus. Verum quod ſaepe in ſuperioribus diximus fecimuſque, putantes, deſcriptione formaque punitionum dicta, exempla iudicibus, quae nunquam tranſgrediantur, dari oportere: id & tunc recte factum eſt, & nunc quoque obſervare volumus, ad leges ferendas iterum redeuntes. De vulneribus igitur ita ſanciamus: Si quis voluerit cogitaveritque amicum hominem ex iis, quos prohibet lex, interficere: vulneraverit autem, nec interficere potuerit: hunc, omni remota miſericordia, non aliter quam ſi vita privaſſet, dare caedis ſupplicium cogeremus: niſi fortunam eius non omnino protervam, daemonemque coleremus, qui tam vulneratum, quam vulnerantem, miſericordia proſecutus, infelicitati utriuſque obſtitit, fecitque, ne vulnus huic letiferum, illi fortuna calamitaſque exſecranda infligere-

ρὰν, τούτῳ δὴ χάριν τῷ δαίμονι διδόντα, καὶ μὴ ἐναντιούμενον, τὸν μὲν θάνατον ἀφελεῖν τοῦ τρώσαντος, μετάξασιν δὲ εἰς τὴν γείτονα πόλιν αὐτῷ γίγνεσθαι, διὰ βίου καρπούμενον ἅπασαν τὴν αὐτοῦ κτῆσιν. βλάβος δὲ, εἰ κατέβλαψε τὸν τρωθέντα, ἐκτίνειν τῷ βλαφθέντι· τιμᾶν δὲ τὸ δικαστήριον ὅπερ ἂν τὴν δίκην κρίνῃ· κρίνειν δὲ οἵπερ ἂν τοῦ φόνου ἐδίκασαν, εἰ ἐτελεύτησεν ἐκ τῆς πληγῆς τοῦ τραύματος. γονέας δ' ἂν παῖς ἢ δοῦλος δεσπότην ὡσαύτως ἐκ προνοίας τρώσῃ, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν. καὶ ἐὰν ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν, ἢ ἀδελφὴ ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν τρώσῃ, καὶ ὄφλῃ τραύματος ἐκ προνοίας, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν. γυνὴ δὲ ἄνδρα ἑαυτῆς ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ ἀποκτεῖναι τρώσασα, ἢ ἀνὴρ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, φευγέτω ἀειφυγίαν. τὴν δὲ κτῆσιν, ἐὰν μὲν υἱεῖς ἢ θυγατέρες αὐτοῖς ὦσι παῖδες ἔτι, τοὺς ἐπιτρόπους ἐπιτροπεύειν, καὶ ὀρφανῶν τῶν παίδων ἐπιμελεῖσθαι· ἐὰν δὲ ἄνδρες, μὴ ἐπάναγκες ἔχω τρέφεσθαι τὸν φεύγοντα ὑπὸ τῶν ἐκγόνων· τὴν δὲ οὐσίαν ἐᾷν αὐτοὺς κεκτῆσθαι. ἅπαις δὲ ὅστις ἂν τοιαύταις συμφοραῖς περιπέσῃ, τοὺς συγγενεῖς

tur. Huic ergo daemoni habebimus gratiam, utque eius beneficio minime adverſati, ab eo, qui vulneravit, ſupplicium mortis auferemus, & in vicina civitate per totam vitam exſulare ſtatuemus, nullo rerum ſuarum omnium fructu carentem; damno tamen prius reſtituto, ſi quid obfuit vulnerato, quod a iudicio rei huius fuerit conſtitutum. Iudices autem ſint, qui caedis eſſent, ſi vulneratus obiiſſet. Si parentes filius, aut ſervus dominum conſulto ſimiliter vulneraverit, atque ita feciſſe condemnatus fuerit, ſcelus morte luat. Quin etiam ſi frater fratrem aut ſororem, vel ſoror ſororem aut fratrem interficiendi conſilio vulneret, ſcelus morte luat: uxorque ſi virum interficiendi conſilio vulneret, aut vir uxorem, ſimiliter perpetuo exſulet. His ſi filii filiaeve pueri adhuc ſunt, rem familiarem exſulantis tutores adminiſtrent, qui eos orbos tutentur. ſin adulti ſunt, res quidem ipſas permittantur habere, alere tamen exſulem non cogantur. Si quis vero

συνελθόντας, μέχρις ἀνεψιῶν παίδων τοῦ πεφευγότος, ἀμφο- d.
τέρωθεν πρός τε ἀνδρῶν καὶ πρὸς γυναικῶν, κληρονόμον εἰς
τὸν οἶκον τοῦτον τῇ πόλει τετταρακονταπενταχισχιλιοστὸν
καταστῆσαι βουλευομένους, μετὰ νομοφυλάκων καὶ ἱερέων,
διανοηθέντας τρόπῳ καὶ λόγῳ τοιῷδε, ὡς οὐδεὶς οἶκος τῶν
τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίων τοῦ ἐνοικοῦντος ἐστὶν, οὐ-
δὲ ξύμπαντος τοῦ γένους, οὕτως ὡς τῆς πόλεως δημόσιός
τε καὶ ἴδιος. δεῖ δὴ τήν γε πόλιν τοὺς αὐτῆς οἴκους ὡς ὁσιω-
τάτους τε καὶ εὐτυχεστάτους κεκτῆσθαι κατὰ δύναμιν. ὅταν e.
οὖν τις ἅμα δυστυχηθῇ καὶ ἀσεβηθῇ τῶν οἰκων, ὥστε τὸν
κεκτημένον ἐν αὐτῷ παῖδας μὲν μὴ καταλιπεῖν, ἤθεον δὲ,
ἢ καὶ γεγαμηκότα ἄπαιδα τελευτῆσαι, φόνου ὄφλοντα ἑκου-
σίου, ἤ τινος ἁμαρτήματος ἄλλου τῶν περὶ θεοὺς ἢ πολίτας,
ὧν ἂν θάνατος ἐν τῷ νόμῳ ζημία διαῤῥήδην ἢ κειμένη, ἢ καὶ
ἐν ἀειφυγίᾳ τὶς φεύγῃ τῶν ἀνδρῶν ἅπαις· τοῦτον πρῶτον
μὲν καθήρασθαι καὶ ἀποδιοπομπήσασθαι τὸν οἶκον χρεὼν
ἔξω κατὰ νόμον· ἔπειτα συνελθόντας (καθάπερ εἴπομεν νῦν
δὴ) τοὺς οἰκείους ἅμα νομοφύλαξι, σκέψασθαι γένος ὅ, τι- p.
857
a.

liberis carens in huiuſmodi calamitates inciderit, cognati eius uſque in ſobrinos conſobrinoſque, tam ex virorum, quam ex mulierum parte, conveniant, &, una cum legum cuſtodibus ſacerdotibuſque conſilio habito, in hanc exſulantis domum, unam de quadraginta & quinque millibus domibus civitatis, heredem conſtituant. in quo ſane id cogitare debent, nullam domum de quinque millibus & quadraginta, habitantis ipſius ſuique generis magis eſſe, quam civitatis & privatim & publice. Oportet utique, ut civitas quam ſanctiſſimas & feliciſſimas pro viribus ſuas domus poſſideat. quando igitur aliqua domus infortunio & impietate aliqua inquinatur: quia qui poſſedit, ſine liberis obiit, voluntariae caedis aut cuiuſvis in Deos vel cives facinoris condemnatus, cuius mors, vel ſempiternum exſilium, poena eſt: primo domus ipſa ſecundum legem expietur: deinde cognati, ut diximus, cum legum cuſtodibus convenientes, genus in civitate aliquod virtute prae-

περ ἂν ᾖ τῶν ἐν τῇ πόλει εὐδοκιμώτατον πρὸς ἀρετὴν, καὶ ἅμα εὐτυχὲς, ἐν ᾧ ἂν παῖδες γεγονότες ὦσι πλείους. ὅθεν ἕνα τῷ τοῦ τελευτήσαντος πατρὶ, καὶ τοῖς ἄνω τοῦ γένους, υἱὸν ὡς ἐκείνων εἰσποιοῦντας, φήμης ἕνεκα ἐπονομάζοντας, γεννήτορά τε αὐτοῖς καὶ ἑστιοῦχον καὶ θεραπευτὴν ὁσίων τε καὶ ἱερῶν ἐπ' ἀμείνοσι τύχαις γίγνεσθαι τοῦ πατρὸς· τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐπευξαμένους, αὐτὸν κληρονόμον καταστῆσαι κατὰ
b. νόμον. τὸν δ' ἐξαμαρτόντα, ἀνώνυμον ἐᾷν καὶ ἄπαιδα καὶ ἄμοιρον κεῖσθαι, ὁπόταν αὐτὸν καταλάβωσιν αἱ τοιαῦται ξυμφοραί. ἔστι δὲ οὐ πάντων, ὡς ἔοικε, τῶν ὄντων ὅρος ὅρῳ προσμιγνὺς, ἀλλ' οἷς ἔστι μεθόριον, τοῦτο ἐν μέσῳ ὅρων πρότερον ἑκατέρῳ προσβάλλον γίγνοιτ' ἂν ἀμφοῖν μεταξύ. καὶ δὴ καὶ τῶν ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων τὸ θυμῷ γιγνόμενον ἔφαμεν τοιοῦτον εἶναι. τραυμάτων οὖν ἐνεστώτων ὀργῇ γενο-
c. μένων, ἐὰν ὀφλῇ τις, πρῶτον μὲν τίνειν τοῦ βλάβους τὴν διπλασίαν, ἂν τὸ τραῦμα ἰάσιμον ἀποβῇ· τῶν δὲ ἀνιάτων, τὴν τετραπλασίαν. ἐὰν δὲ ἰάσιμον μὲν, αἰσχύνην δὲ μεγάλην τινὰ προσβάλλῃ τῷ τρωθέντι καὶ ἐπονείδιστον, τὴν τετραπλα-

ſtantiſſimum fortunatumque perquirant, in quo plures adoleſcentes ſint, quorum unum patri deficientis illius ſuiſque ſuperioribus quaſi filium adoptent, Deum precati, hunc felicioribus patriſfamilias auſpiciis prolis propagatorem, ſucceſſorem domus, ſacrorumque & reliquorum omnium cultorem fore: tandem heredem ipſum ſecundum legem conſtituant. eum vero, qui peccavit, ſine nomine, ſine liberis, ſine ſorte ulla iacere, quandoquidem huiuſmodi calamitatibus premitur, patiantur. Non eſt autem in omnibus rebus terminus termino coniunctus. nam ubi confinium aliquod commune eſt, ibi hoc inter rerum terminos utriſque conventum, medium fit. Atqui inter ea peccata, quae ſponte, & ea, quae non ſponte committuntur, quod per iram fit, tale quiddam eſſe diximus. Vulneris igitur ira facti qui condemnabitur, ſi ſanabile fuiſſe vulnus eventus ipſe monſtrabit, duplum damni reſtituet: ſin vero inſanabile, quadruplum. Quod ſi ſanabile quidem ſit, tur-

σίαν ἐκτίνειν. ὅσα δέ τις τρώσας τινὰ, μὴ μόνον βλάπτῃ τὸν παθόντα, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν ποιήσας ἀδύνατον τῇ πατρίδι πρὸς πολεμίους βοηθεῖν, τοῦτον δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ζημιῶν ἐκτίνειν καὶ τῇ πόλει τὴν βλάβην. πρὸς γὰρ ταῖς αὐτοῦ στρατείαις, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀδυνατοῦντος στρατευέσθω, καὶ τὰς d.
ὑπὲρ ἐκείνου πολεμικὰς ταττέσθω τάξεις. ἢ, μὴ δρῶν ταῦτα, ὑπόδικος τῷ ἐθέλοντι τῆς ἀστρατείας γιγνέσθω κατὰ νόμον. τὴν δὲ δὴ τῆς βλάβης ἀξίαν, εἴτε διπλῆν, εἴτε τριπλῆν, εἴτε καὶ τετραπλασίαν, οἱ καταψηφισάμενοι δικασταὶ ταττόντων. ἐὰν δὲ ὁμόγονος ὁμόγονον τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτῳ τρώσῃ, τοὺς γενήτας καὶ τοὺς συγγενεῖς, μέχρις ἀνεψιῶν παίδων πρὸς γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, γυναῖκάς τε καὶ ἄνδρας συνελθόντας κρίναντας παραδιδόναι τιμᾶν τοῖς γεννήσασι κατὰ e.
φύσιν. ἐὰν δὲ ἀμφισβητήσιμος ἡ τίμησις γίγνηται, τοὺς πρὸς ἀνδρῶν εἶναι τιμῶντας κυρίους. ἐὰν δὲ ἀδυνατῶσιν αὐτοὶ, τοῖς νομοφύλαξι τελευτῶντας ἐπιτρέπειν. ἐκγόνοις δὲ πρὸς γονέας εἶναι τῶν τοιούτων τραυμάτων δικασὰς μὲν, τοὺς

pitudinem autem vulnerato ingentem afferat, quadruplum ſolvet. At vero ſi quis non ſolum obfuit vulnerato, verum etiam patriae nocuit, quod milite ipſam adverſus hoſtes privaverit, ſimiliter puniatur: ac praeterea damnum civitati reſtituat, & ultra eam, quam ipſe debet, militiam, pro vulnerato etiam militet: & quidquid illi gerendum erat in bello, ipſe agat. quod ſi non fecerit, reus ſit ſecundum legem volenti cuique ipſum tanquam neglectorem militiae accuſare: & damnum duplum triplumve aut quadruplum, prout iudicibus viſum fuerit, reſtituat. Si germanus germanum ſimiliter vulneraverit, contribules & cognati uſque ad ſobrinos conſobrinoſque ex viris ſimul & mulieribus convenientes, tam mares, quam feminae iudicent, genitoribuſque ipſum tradant, ut ipſi ſecundum naturam puniant. quod ſi punitio ambigua fuerit, propinqui ex parte viri determinent. qui ſi ipſi non poſſint, tandem ad cuſtodes legum cauſam deferant. Si nati nepoteſve tale quid genitoribus intulerunt, ſolum hi iudicent,

ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη γεγονότας ἐπάναγκες, οἷς ἂν παῖδες μὴ ποιητοὶ ἀλλὰ γνήσιοι δὲ ὦσιν· ἂν δέ τις ὀφλῇ, τιμᾶν εἰ τεθνάναι χρὴ τὸν τοιοῦτον, εἴτέ τι μεῖζον ἕτερον τούτου πάσχειν, ἢ καὶ μὴ πολλῷ σμικρότερον. καὶ τῶν ξυγγενῶν τοῦ δράσαντος μηδένα δικάζειν, μηδ' ἐὰν γεγονὼς ἧ τὸν χρόνον ὅσον ὁ
p. 879 a. νόμος εἴρηκε. δοῦλος δὲ ἂν τις ἐλεύθερον ὀργῇ τρώσῃ, παραδότω τὸν δοῦλον ὁ κεκτημένος τῷ τρωθέντι χρῆσθαι ὅ, τι ἂν ἐθέλῃ· ἐὰν δὲ μὴ παραδιδῷ, αὐτὸς τὴν βλάβην ἐξιάσθω. ἐὰν δὲ ἐκ συνθήκης αἰτιᾶται τοῦ δούλου καὶ τοῦ τρωθέντος μηχανὴν εἶναι τὶς τὸ γεγονὸς, ἀμφισβητησάτω· ἐὰν δὲ μὴ ἕλῃ, τριπλασίαν ἐκτισάτω τὴν βλάβην· ἑλὼν δὲ, ἀνδραποδισμοῦ ὑπόδικον ἐχέτω τὸν τεχνάζοντα μετὰ τοῦ δούλου. ὃς
b. δ' ἂν ἄκων ἄλλος ἄλλον τρώσῃ, τὸ βλάβος ἁπλοῦν ἀποτινέτω. τύχης γὰρ νομοθέτης οὐδεὶς ἱκανὸς ἄρχειν. δικασταὶ δὲ ὄντων οἵπερ τοῖς ἐκγόνοις πρὸς τοὺς γεννήτορας ἐρρήθησαν, καὶ τιμώντων τὴν ἀξίαν τῆς βλάβης. βίαια μὲν δὴ πάνθ' ἡμῖν τὰ προειρημένα πάθη, βιαιον δὲ καὶ τὸ τῆς αἰκίας πᾶν γένος. ὧδε οὖν χρὴ περὶ τῶν τοιούτων πάντα ἀν-

qui annum ſexageſimum tranſegerunt, quibus veri, non adoptivi, liberi ſint. & condemnatus, aut morte, aut maiore aliquo, vel non multo minore ſupplicio puniatur: nec de genere ſuo quiſquam, etiamſi aetatem a lege praeſcriptam impleverit, iudicet. Sin vero ſervus liberum ira concitus vulneravit, a domino tradatur vulnerato, ut arbitratu ſuo iniuriam ulciſcatur: niſi vel.t damnum ipſe recuperare. Quod ſi ſervi vulneratique malitia per compoſitionem factum fuiſſe quis ambigat, ad iudices deferat; quod ſi non convicerit ita eſſe, triplum damni reſtituat: ſin vero convicerit, ſervitutis reum habeat eum, qui doloſe cum ſervo egit. Qui vero non ſponte aliquem vulneravit, ſimpliciter damnum perſolvat. nullus quippe legumlator imperare fortunae poteſt. Iudices autem ſint, qui & natis nepotibuſque ad parentes: a quibus, quantum damnum fuerit, declaretur. Violentae quidem paſſiones ſunt omnes, quas diximus: violentum quoque omne verbe-

ἄρα καὶ παῖδα καὶ γυναῖκα ἀεὶ διανοεῖσθαι, τὸ πρεσβύτερον
ὡς οὐ σμικρῷ τοῦ νεωτέρου ἐξὶ πρεσβευόμενον, ἔν τε θεοῖσι c.
καὶ ἐν ἀνθρώποις τοῖς μέλλουσι σώζεσθαι καὶ εὐδαιμονεῖν.
αἰκίαν οὖν περὶ πρεσβύτερον ἐν πόλει γενομένην ὑπὸ νεωτέρου
ἰδεῖν, αἰσχρὸν καὶ θεομισές. ἔοικε δὲ νέῳ παντὶ ὑπὸ γέροντος
πληγέντι, ῥᾳθύμως ὀργὴν ὑποφέρειν, αὐτῷ τιθεμένῳ τιμὴν
ταύτην εἰς γῆρας. ὧδε οὖν ἔχω· πᾶς ἡμῖν αἰδείσθω τὸν ἑαυτοῦ
πρεσβύτερον ἔργῳ τε καὶ ἔπει· τὸν δὲ προέχοντα εἴκοσιν ἡλι-
κίας ἔτεσιν, ἄῤῥενα ἢ θῆλυν, νομίζων ὡς πατέρα ἢ μητέρα,
διευλαβείσθω· καὶ πάσης τῆς δυνατῆς ἡλικίας αὐτὸν φιτύσαι d.
καὶ τεκεῖν ἀπέχοιτο ἀεὶ, θεῶν γενεθλίων χάριν. ὡς δ' αὕτως
καὶ ξένου ἀπείργοιτο, εἴτε πάλαι ἐνοικοῦντος, εἴτε νεήλυδος
ἀφιγμένου. μήτε γὰρ ὑπάρχων μήτε ἀμυνόμενος τοπαράπαν
τολμάτω πληγαῖς τὸν τοιοῦτον νουθετεῖν. ξένον δὲ ἂν ἀσελ-
γαίνοντα καὶ θρασυνόμενον, ἑαυτὸν τύπτοντα, οἴηται δεῖν
κολασθῆναι, λαβὼν πρὸς τὴν ἀρχὴν τῶν ἀζυγόμων ἀπαγέ-
τω, τοῦ τύπτειν δὲ εἰργέσθω· ἵνα πόῤῥω γίγνηται τοῦ τὸν

randi genus. Oportet igitur omnes homines, mulieres ſimul ac viros, adoleſcentes ac ſenes, ita de his ſemper exiſtimare: Seniorem non parvo intervallo iunioribus praeponendum eſſe, & apud Deos, & apud homines, qui victuri feliciter ſint. caedi ergo ſenem a iuniore, & turpe eſt, & odio a Diis habetur. decet autem, iuvenem verberatum a ſeniore, id ob ſenectutis reverentiam patienter ferre. Sic itaque ſanciamus: Quilibet ſeniorem & re, & verbo colat. Ac ſi viginti annis maior eſt, quaſi patrem, ſi vir fuerit; aut matrem, ſi mulier, revereatur: atque adeo omnibus ſemper abſtineat, qui in ea aetate ſint, qua procreare parereque ipſum potuerint, natales Deos veritus. abſtineat autem ſimiliter a peregrino, ſive ille iampridem in civitate habitet, ſive nuper eo commigrarit. etenim neque laceſſens, neque propugnans, omnino audeat plagas ei infligere. Peregrinum vero audentem civem caedere, ſi, qui caeditur, puniendum cenſet, ad praefectos urbi perducat; nec ipſe verberet: ut eo magis a cae-

e. ἐπιχώριον ἂν τολμῆσαι ποτὲ πατάξαι. οἱ δ' ἀσυνόμοι παραλαβόντες τε καὶ ἀνακρίναντες, τὸν ξενικὸν αὖ θεὸν εὐλαβούμενοι, ἐὰν ἄρα ἀδίκως δοκῇ ὁ ξένος τὸν ἐπιχώριον τύπτειν τῇ μάσιγι, τὸν ξένον, ὅσας ἂν πατάξῃ τοσαύτας δόντες, τῆς θρασυξενίας παυόντων· ἐὰν δὲ μὴ ἀδικῇ, ἀπειλήσαντές τε καὶ ὀνειδίσαντες τῷ ἀπαγαγόντι, μεθιέντων ἄμφω. ἥλιξ δὲ ἥλικα καὶ τὸν ἄπαιδα προέχοντα ἡλικίᾳ ἑαυτοῦ ἂν τύπτῃ,
p. γέρων τε γέροντα, καὶ ἐὰν νέος νέον, ἀμυνέσθω κατὰ φύσιν,
880 ἄνευ βέλους, ψιλαῖς ταῖς χερσίν. ὁ δὲ ὑπὲρ τετταράκοντα γε-
a. γονὼς ἔτη, ἐὰν τολμᾷ τῳ μάχεσθαι εἴτε ἄρχων εἴτε ἀμυνόμενος, ἄγροικος καὶ ἀνελεύθερος ἂν λεγόμενος, ἀνδραποδώδης τε, δίκης ἂν ἐπονειδίσου τυγχάνων τὸ πρέπον ἔχοι. καὶ ἐὰν μέν τις τοιούτοις παραμυθίοις εὐπειθὴς γίγνηται, εὐήνιος ἂν εἴη· ὁ δὲ δυσπειθὴς, καὶ μηδὲν προοιμίου φροντίζων, δέχοιτ'
b. ἂν τὸν τοιόνδε ἑτοίμως νόμον· Ἐάν τις τύπτῃ τὸν πρεσβύτερον εἴκοσιν ἔτεσιν ἢ πλείοσιν ἑαυτοῦ, πρῶτον μὲν ὁ προστυγχάνων, ἐὰν μὴ ἥλιξ μηδὲ νεώτερος ἢ τῶν μαχομένων,

dendis civibus ſuis abſtineat, quando etiam a peregrinis ſe continet. Hic vero magiſtratus, hoſpitalem Deum veritus, rem diligenter inquirat, &, ſi peregrinus iniuria civem percuſſerit, verbera totidem ei publico flagello reddantur, ne quid tale amplius impudenter audeat. Sin vero innocens peregrinus videbitur, minis eo caſtigato, qui perduxit, ambos dimittant. Aequalis autem ſi aequalem, vel paulo maiorem, nondum tamen patrem, aut ſenex ſenem, ſive iuvenis iuvenem, verberibus caedant, ſecundum naturam nudis manibus ac ſine telo ſe defendant. Si quis ultra quadraginta natus annos, ſive dum alium invadit, ſive dum ſe defendit, caedere quemquam audeat, ſervilis ruſticuſque habitus, hoc opprobrio ſatis punitus videbitur. Quicunque his monitis obtemperabit, modeſtus & manſuetus habebitur. qui vero prooemia haec ſpernet, hac lege coërceatur: Qui aliquem viginti annis vel pluribus natu maiorem pulſavit, primum quidem qui forte interfuerit, ſi nec iunior, nec aequalis ſit, prohi-

διειργέτω, ἢ κακὸς ἔξω κατὰ νόμον. ἐὰν δὲ ἐν τῇ τοῦ πληγέντος ἡλικίᾳ, ἢ ἔτι νεώτερος, ἀμυνέτω ὡς ἀδελφῷ ἢ πατρὶ, ἢ ἔτι ἀνωτέρω, τῷ ἀδικουμένῳ. πρὸς δ' ἔτι δίκην ὑπεχέτω τῆς αἰκίας ὁ τὸν πρεσβύτερον, ὡς εἴρηται, τολμήσας τύπτειν. καὶ ἐὰν ὀφλῇ τὴν δίκην, δεδέσθω μηδὲν ἐνιαυτοῦ σμικρότερον· ἐὰν δὲ οἱ δικασταὶ τιμήσωσι πλείονος, ἔξω κύριος ὁ τιμηθεὶς c.
αὐτῷ χρόνος. ἐὰν δὲ ξένος ἢ τῶν μετοίκων τὶς τύπτῃ τὸν πρεσβύτερον εἴκοσιν ἔτεσιν ἑαυτοῦ, περὶ μὲν τῶν παραγενομένων τῆς βοηθείας ὁ αὐτὸς νόμος ἐχέτω τὴν αὐτὴν δύναμιν· ὁ δὲ τὴν τοιαύτην δίκην ἡττηθεὶς, ξένος μὲν ὢν καὶ μὴ ξύνοικος, δύο ἔτη δεδεμένος ἐκτινέτω ταύτην αὐτὴν τὴν δίκην. ὁ δὲ μέτοικός τε ὢν καὶ ἀπειθῶν τοῖς νόμοις, τρία ἔτη δεδέσθω, ἐὰν μὴ τὸ δικαστήριον πλείονος αὐτῷ χρόνου τιμήσῃ τὴν δίκην. d.
ζημιούσθω δὲ καὶ ὁ παραγενόμενος ὁτῳοῦν τούτων, καὶ μὴ βοηθήσας κατὰ νόμον, ὁ μὲν μεγίστου τιμήματος ὢν, μνᾶ· δευτέρου δὲ ὢν, πεντήκοντα δραχμαῖς· τρίτου δὲ, τριάκοντα· εἴκοσι δὲ, τοῦ τετάρτου. δικαστήριον δὲ γιγνέσθω τοῖς τοιούτοισι, στρατηγοὶ καὶ ταξίαρχοι φύλαρχοί τε καὶ ἵππαρχοι.

beat: &, ſi non prohibuerit, ſecundum leges improbus habeatur. ſin autem verberato aequalis, aut iunior ſit, quaſi fratrem aut patrem, aut quaſi ſuperiorem defendat. Ac praeterea iudicio ſubiectus ſit, qui ſeniorem, ut diximus, verberavit: & ſi damnabitur, non minore, quam annuo tempore vinciatur, immo etiam maiore, ſi modo iudicibus id videbitur. Si peregrinus vel incola, viginti annis vel pluribus ſeniorem pulſet, praeſentes ea lege, qua diximus, opitulentur. & qui condemnatus fuerit, ſi peregrinus quidem eſt, ſed non incola urbis, biennium vinciatur: ſin autem incola urbiſque habitator legibus non obtemperat, triennium; niſi iudices decreverint diutius detinendum. Qui vero praeſens fuerit, nec opitulatus ſecundum legem ſit, ſi de primo maximoque ſit cenſu, mina damnetur: ſecundi vero cenſus ſi fuerit, drachmis quinquaginta: tertii, triginta: quarti, viginti. Horum iudices ſint ductores exercitus, praefecti ordinum, tribuni, equi-

νόμοι δὲ, ὡς ἔοικεν, οἱ μὲν, τῶν χρηστῶν ἀνθρώπων ἕνεκα γίγνονται, διδαχῆς χάριν τοῦ τίνα τρόπον ὁμιλοῦντες ἀλλήλοις ἂν φιλοφρόνως οἰκοῖεν· οἱ δὲ, τῶν τὴν παιδείαν διαφυγόντων, ἀτεράμονι χρωμένων τινὶ φύσει, καὶ μηδὲν τεγχθέντων, ὥστε μὴ οὐκ ἐπὶ πᾶσαν ἰέναι κάκην. οὗτοι τοὺς μέλλοντας λόγους ῥηθήσεσθαι πεποιηκότες ἂν εἶεν· οἷς δὴ τοὺς νόμους ἐξ ἀνάγκης ὁ νομοθέτης ἂν νομοθετοῖ, βουλόμενος αὐτῶν μηδέποτε χρείαν γίγνεσθαι. πατρὸς γὰρ ἢ μητρὸς ἢ τούτων ἔτι προγόνων ὅστις τολμήσει ἅψασθαι ποτὲ βιαζόμενος αἰκίᾳ τινὶ, μήτε τῶν ἄνω δείσας θεῶν μῆνιν, μήτε τῶν ὑπὸ γῆς τιμωριῶν λεγομένων, ἀλλὰ ὡς εἰδὼς ἃ μηδαμῶς οἶδε, καταφρονῶν τῶν παλαιῶν καὶ ὑπὸ πάντων εἰρημένων παρανομεῖ, τούτῳ δεῖ τινος ἀποτροπῆς ἐσχάτης. θάνατος μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἔσχατον· οἱ δὲ ἐν ᾅδου τούτοισι λεγόμενοι πόνοι, ἔτι τε τούτων εἰσὶ μᾶλλον ἐν ἐσχάτοις, καὶ ἀληθέστατα λέγοντες, οὐδὲν ἀνύτουσι ταῖς τοιαύταις ψυχαῖς ἀποτροπῆς. οὐ γὰρ ἂν ἐγίγνοντο ποτὲ μητραλοῖαί τε καὶ τῶν ἄλλων γεννητόρων ἀνόσιοι πληγῶν τόλμαι. δεῖ δὴ τὰς ἐνθάδε

e.

P. 881 a.

tumque magiſtri. Legum vero, ut videtur, aliae ad bonorum hominum doctrinam ponuntur, ut per eas intelligant, quo pacto inter ſe amice verſentur: aliae ad compeſcendam illorum pertinaciam, qui indomiti natura ſunt, ſpretaque omni diſciplina, nulla ratione moventur, quin ad omnem ruant improbitatem. Hi ſequentium verborum cauſa ſunt: his legislator neceſſitate coactus leges imponit. ipſe namque nullum vellet uſum neceſſitatemque legum unquam fore. Quicunque igitur parentibus aut avis inferre manus auſus fuerit, nec ſuperorum indignationem Deorum, nec inferorum ſupplicia veritus: ſed, quaſi ſciat, quae neſcit, dicta a priſcis omnibus deſpiciens, iniuſte agit: is ultimo, ut avertatur expieturque, remedio indiget. Mors autem ultimum non eſt; ſed extrema magis ſunt inferorum ſupplicia: quae licet veriſſime narrentur, avertere tamen huiuſmodi animos nequeunt: quoniam, ſi averterent, nulli, qui parentes ſcelerate pulſarent, unquam reperi-

κολάσεις περὶ τὰ τοιαῦτα τούτοισι τὰς ἐν τῷ ζῆν, μηδὲν τῶν b.
ἐν ᾅδου λείπεσθαι κατὰ δύναμιν. ἔχω δὴ λεγόμενον τὸ μετὰ
τοῦτο τῇδε· ὃς ἂν τολμήσῃ πατέρα ἢ μητέρα ἢ τούτων πα-
τέρας ἢ μητέρας τύπτειν, μὴ μανίαις ἐχόμενος, πρῶτον μὲν
ὁ προστυγχάνων (καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν) βοηθείτω· καὶ
ὁ μὲν μέτοικος ἢ ξένος εἰς προεδρίαν τῶν ἀγώνων καλείσθω,
βοηθῶν· μὴ βοηθήσας δὲ, ἀειφυγίαν ἐκ τῆς χώρας φευγέτω.
ὁ δὲ μὴ μέτοικος, βοηθῶν μὲν, ἔπαινον ἐχέτω· μὴ βοηθῶν δὲ, c.
ψόγον. δοῦλος δὲ, βοηθήσας μὲν, ἐλεύθερος γιγνέσθω· μὴ
βοηθήσας δὲ, πληγὰς ἑκατὸν τῇ μάσιγι τυπτέσθω· ἐν ἀγορᾷ
μὲν ἂν γίγνηται τὸ γιγνόμενον, ὑπ' ἀγορανόμων· ἐὰν δ'
ἐκτὸς ἀγορᾶς ἐν ἄστει, τῶν ἀστυνόμων κολάζειν τὸν ἐπιδημοῦν-
τα· ἐὰν δὲ κατ' ἀγροὺς τῆς χώρας που, τοὺς τῶν ἀγρονό-
μων ἄρχοντας. ἐὰν δ' ἐπιχώριος ὁ παρατυγχάνων ἤ τις, ἐάν
τε παῖς ἐάν τε ἀνὴρ, ἐάν τ' οὖν γυνὴ, ἀμυνέτω πᾶς, τὸν d.
ἀνόσιον ἐπονυμάζων. ὁ δὲ μὴ ἀμύνων, ἀρᾷ ἐνεχέσθω Διὸς

rentur. Quare oportet horum flagitiorum ſupplicia in hac vita non inferiora illis, quae apud inferos ſunt, ſed aequalia, pro viribus ponere. Ita igitur ſanciamus: Si quis non furioſus patrem aut matrem, eorumve ſuperiores, pulſare audebit, primum, ut in ſuperioribus, opem praeſentes ferant. & incola quidem, vel peregrinus, ſi opitulabitur, in publicis certaminibus tanquam praeſes aliis praeponatur: ſin minus, a regione univerſa perpetuo exterminetur. Sin autem incola non ſit, auxiliatus quidem laudem, non auxiliatus, vituperium conſequatur. Servus opitulatus liberetur: non opitulatus, centies publico caedatur flagello. & ſi in foro id contigerit, ibidem a venalium rerum curatoribus puniatur: in aliis partibus urbis ſimiliter ab aedilibus, qui praeſentes fuerint: eodem modo extra urbem in agro, ab his, qui curandis agris tunc praeſident. Quod ſi civium aliquis parentibus a filio verberatis praeſens fuerit, ſive vir, ſeu mulier, ſive adoleſcens, ſeu ſenior, defendat protinus, ſcelus conclamans. qui auxiliari noluerit, Iovis patrii, ac gentis cognationiſque ſervato-

δμογνίου καὶ πατρῴου κατὰ νόμον. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ δίκην αἰκίας γονέων, πρῶτον μὲν φευγέτω ἀειφυγίαν ἐξ ἄκρας εἰς τὴν ἄλλην χώραν, καὶ πάντων ἱερῶν εἰργέσθω· μὴ δὲ εἰργόμενον κολαζόντων αὐτὸν ἀγρονόμοι πληγαῖς, καὶ πάντως ὡς ἂν ἐθέλωσι. κατελθὼν δὲ, θανάτῳ ζημιούσθω. ἐὰν δέ τις τῷ τοιούτῳ ὅσοι ἐλεύθεροι συμφάγῃ ἢ συμπίῃ, ἢ τινα τοιαύτην c. ἄλλην κοινωνίαν κοινωνήσῃ, ἢ καὶ μόνον ἐντυγχάνων που προσάπτηται ἑκών, μήτε εἰς ἱερὸν ἔλθῃ μηδὲν, μήτ' εἰς ἀγορὰν, μήτ' εἰς πόλιν ὅλως, πρότερον ἢ καθήρηται, νομίζων κεκοινωνηκέναι ἀλιτηριώδους τύχης. ἐὰν δὲ ἀπειθῶν νόμῳ, ἱερὰ καὶ πόλιν μιαίνῃ παρανόμως, ὃς ἂν τῶν ἀρχόντων αἰσθόμενος μὴ ἐπάγῃ δίκην τῷ τοιούτῳ, ἐν εὐθύναις ἔχω τῶν κατ- p. ηγορημάτων τῶν μεγίστων ἐν τούτῳ αὐτῷ. ἐὰν δὲ αὖ δοῦλος 882 τύπτῃ τὸν ἐλεύθερον, εἴτ' οὖν ξένον, εἴτε ἀστὸν, βοηθείτω μὲν a. ὁ προστυγχάνων, ἢ κατὰ τὸ τίμημα τὴν εἰρημένην ζημίαν ἀποτινέτω. συνδήσαντες δὲ οἱ προστυγχάνοντες μετὰ τοῦ πληγέντος, παραδόντων τῷ ἀδικουμένῳ· ὁ δὲ, παραλαβὼν,

ris, imprecatione per legem prematur. Demum quicunque pulsasse parentes condemnabitur, primum perpetuo exsulet, deinde & a sacris omnibus arceatur: quibus si minus abstineat, a principibus agri verberibus, & omnino, utcunque voluerint, plectatur: &, si ab exsilio revertatur, morte peccata luat. Quisquis vero liber cum huiusmodi homine comedet, aut bibet, vel aliquo pacto una quidquam geret, aut tanget, aut sponte loquetur, is nec in templum ingrediatur, nec in forum, nec omnino in civitatem proficiscatur, antequam mundetur. putare namque debet, scelerato se commercio contaminatum. quod si non obtemperaverit, sed civitatem & templa inique coinquinet: quicunque magistratus fieri hoc senserit, nisi confestim punierit, maximarum iniuriarum reus est habendus. Si servus liberum hominem, seu civem, sive peregrinum, pulset, praesens quilibet auxilium afferat. sin minus, praedicta secundum censum mulcta puniatur. Qui ergo praesentes erunt, pulsato succurrant: vinciantque pulsantem,

δήσας ἐν πέδαις, καὶ μασιγώσας ὁπόσας ἂν ἐθέλῃ, μηδὲν b.
βλάπτων τὸν δεσπότην, παραδότω ἐκείνῳ κεκτῆσθαι κατὰ
νόμον. ὁ δὲ νόμος ἔχω· Ὃς ἂν ἐλεύθερον δοῦλος ὢν τύπτῃ, μὴ
τῶν ἀρχόντων κελευόντων, παραλαβὼν ὁ κεκτημένος παρὰ
τοῦ πληγέντος δεδεμένον αὐτὸν, μὴ λύσῃ πρὶν ἂν ὁ δοῦλος
πείσῃ τὸν πληγέντα, ἄξιος εἶναι τοῦ λελυμένος ζῆν. τὰ
αὐτὰ δὲ γυναιξί τε ἔχω πρὸς ἀλλήλας περὶ πάντων τῶν τοι-
ούτων νόμιμα, καὶ πρὸς ἄνδρας γυναιξὶ, καὶ ἀνδράσι πρὸς
γυναῖκας.

& ei vinctum tradant, cui fecit iniuriam: qui in compedibus teneat, verberibusque, ut velit, ita pulset, ut nullum domino inferat damnum, deinde ipsum domino habendum reddat secundum legem. quae ista sit: Si servus liberum hominem non imperantibus magistratibus verberaverit, dominus a pulsato vinctum ea conditione accipiat, ut non antea solvat, quam pulsato servus ipse, solutione se dignum esse, iam persuaserit. Hae vero eaedem leges ad haec omnia mulieribus invicem & ad viros, virisque ad mulieres, communes esse debent.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΝΟΜΩΝ
Η
ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ
ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ.

PLATONIS
DE LEGIBUS
SIVE
DE LEGUM INSTITUTIONE
DIALOGUS DECIMUS.

ARGUMENTUM.

Huius disputationis thesis notata est in nono: hic vero tractat pulcherrimum locum adversus impietatem, quam & sacrilegii nomine designat. Ut autem illam ab ipsis radicibus convellat atque exstirpet, impiorum hominum de Deo profane loquentium, & tamen infelicis cuiusdam eruditionis specie atque obtentu instituentium cum ratione insanire, obiectiones affert & refutat. Noster igitur philosophus, omni animi contentione adversus impietatem invehitur, ut non modo suppliciorum severitate e Republica, sed ex animis hominum, solidis rationi-

lus eam exterminet. Et ne haec orationis copia prolixitatis damnetur, cauſam, cur in eo ſermone diutius immoretur, docet. His ita conſtitutis, ſupplicia adverſus impietatem legibus latis conſtituit: & diſtinctis impietatis quibuſdam diſcriminibus, varias quoque poenas illi indicit: meae impietati, ut capitali ſceleri, capitales quoque poenas ſancit. Reliqua ex ipſa diſputatione petantur.

ΜΕΤΑ δὲ τὰς αἰκίας, περὶ παντὸς ἐν εἰρήσθω τοιόνδέ τι νόμιμον βιαίων πέρι· τῶν ἀλλοτρίων μηδένα μηδὲν φέρειν μηδὲ ἄγειν· μηδ' αὖ χρῆσθαι μηδενὶ τῶν τοῦ πέλας, ἐὰν μὴ πείσῃ τὸν κεκτημένον. ἐκ γὰρ δὴ τοῦ τοιούτου πάντα ἠρτημένα τά τε εἰρημένα κακὰ γέγονε, καὶ ἔσι καὶ ἔσαι. μέγιστα δὲ δὴ τῶν λοιπῶν αἱ τῶν νέων ἀκολασίαι τε καὶ ὕβρεις· εἰς μέγιστα δὲ, ὅταν εἰς ἱερὰ γίγνωνται. καὶ διαφερόντως αὖ μεγάλα, ὅταν εἰς δημόσια καὶ ἅγια ἢ κατὰ μέρη κοινὰ Φυλετῶν ἢ τινῶν ἄλλων τοιούτων κεκοινωνηκότων· εἰς ἱερὰ δὲ ἴδια καὶ τάφους, δεύτερα καὶ δευτέρως. εἰς δὲ γονέας, τρίτα, χωρὶς τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, ὅταν ὑβρίζῃ τις. τέταρτον δὲ γένος ὕβρεως, ὅταν ἀφροντιςῶν τις τῶν ἀρχόντων ἄγῃ ἢ p. 884 p. 885 a.

POST leges de caede, vulneribuſque, & verberibus, communis lex illa de omni vi ſanciatur, Ut nemo ferat aſportetque rem alienam, aut vicini re ulla utatur, niſi poſſidenti antea perſuaſerit. hinc enim mala omnia, quae narravimus, dependerunt, pendentque iam, & in poſterum dependebunt. Reliquorum vero maxima ſunt petulantium iuvenum contumeliae atque iniuriae. quae tunc maxima, quando in ſacra committuntur: praeſertim cum in publica atque ſancta, vel in tribuum aliquarum communionem, vel aliorum huiuſcemodi. ſecundo vero loco habenda ſunt, quando in ſacra privata atque ſepulcra. tertio, quae in parentes, ſeorſum ab his, quae de inferenda iniuria narravimus. Quartum contumeliae iniuriaeque genus eſt, quando quis, contemtis magiſtratibus, rem il-

Φέρῃ ἢ χρῆται τινὶ τῶν ἐκείνων, μὴ πείσας αὐτούς. πέμπτον δὲ, τὸ πολιτικὸν ἂν εἴη ἑκάστου τῶν πολιτῶν ὑβρισθὲν, δίκην ἐπικαλούμενον. οἷς δὴ δοτέον εἰς κοινὸν νόμον ἑκάστοις. ἱεροσυλία μὲν γὰρ εἴρηται ξυλλήβδην, βίαιός τε καὶ λάθρα ἐὰν
b. γίγνηται, τί χρὴ πάσχειν. ὅσα δὲ λόγῳ καὶ ὅσα ἔργῳ περὶ θεοὺς ὑβρίζει τὶς λέγων ἢ πράττων, τὸ παραμύθιον ὑποθεμένῳ ῥητέον ἃ δεῖ πάσχειν. ἔγω δὴ τόδε· θεοὺς ἡγούμενος εἶναι κατὰ νόμους οὐδεὶς πώποτε οὔτε ἔργον ἀσεβὲς εἰργάσατο ἑκὼν, οὔτε λόγον ἀφῆκεν ἄνομον. ἀλλὰ ἓν δή τι τῶν τριῶν πάσχων, ἢ τοῦτο ὅπερ εἶπον οὐχ ἡγούμενος, ἢ τὸ δεύτερον, ὄντας, οὐ φροντίζειν ἀνθρώπων, ἢ τρίτον, εὐπαραμυθήτους εἶναι, θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς παραγομένους. ΚΛ. Τί
c. οὖν δὴ δρῶμεν ἂν ἢ καὶ λέγοιμεν πρὸς αὐτούς; ΑΘ. Ὦ γαθὲ, ἐπακούσωμεν αὐτῶν πρῶτον ἃ τῷ καταφρονεῖν ἡμῶν προσπαίζοντας αὐτοὺς λέγειν μαντεύομαι. ΚΛ. Ποῖα δή; ΑΘ. Ταῦτα τάχ' ἂν ἐρεσχελοῦντες εἴποιεν, ὦ ξένε Ἀθηναῖε

lorum abducit, vel ea utitur, antequam illis perſuaſerit. quintum, cum civis alicuius civilis dignitas laeditur vel offenditur: quod genus omnino ultionem poſcit. Atque his ſingulis communiter providere lex debet. De ſacrilegio quidem ſummatim dictum eſt, quid fieri oporteat, ſi vi aut clam peragatur. de his autem, quae verbo vel opere in Deorum contemtum aguntur, quomodo punienda ſint, deinceps, prooemio quodam propoſito, dicendum videtur. Huiuſmodi vero prooemium ſit: Qui Deos eſſe putat ſecundum leges, nec facit unquam ſponte impium quidquam, nec loquitur. Faciunt autem, aut dicunt impium aliquid in Deos, vel quia Deos eſſe negant, vel quia, etſi putant eſſe Deos, de rebus tamen humanis curare ipſos minime arbitrantur: vel tertio, quamvis & ſint, & de hominibus curam habeant, facile tamen placari eos votis & ſacrificiis opinantur. *Cli.* Quid faciemus igitur? vel quid ad ipſos dicemus? *Athen.* Audiamus, o bone vir, prius, quid in noſtrum contemtum ioco quodam dicturos illos coniicio. *Cli.* Quidnam dicent? *Athen.* Ita ferme in nos

καὶ Λακεδαιμόνιε καὶ Κνώσιε, ἀληθῆ λέγετε. ἡμῶν γὰρ οἱ μὲν τοπαράπαν θεοὺς οὐδαμῶς νομίζουσιν· οἱ δὲ, μηδὲν ἡμῶν φροντίζειν· οἱ δὲ, εὐχαῖς παράγεσθαι· οἵους ὑμεῖς λέγετε. ἀξιοῦμεν δὴ, καθάπερ ὑμεῖς ἠξιώκατε περὶ νόμων, πρὶν ἀπειλεῖν ἡμῖν σκληρῶς, ἡμᾶς πρότερον ἐπιχειρεῖν πείθειν καὶ διδάσκειν ὡς εἰσὶ θεοὶ, τεκμήρια λέγοντες ἱκανά· καὶ ὅτι βελτίους ἢ παρὰ τὸ δίκαιον ὑπὸ τινῶν δώρων παρατρέπεσθαι κηλούμενοι. νῦν μὲν γὰρ ταῦτα ἀκούοντές τε καὶ τοιαῦθ' ἕτερα τῶν λεγομένων ἀρίστων εἶναι ποιητῶν τε καὶ ῥητόρων καὶ μάντεων καὶ ἱερέων, καὶ ἄλλων πολλάκις μυρίων, οὐκ ἐπὶ τὸ μὴ δρᾶν τὰ ἄδικα τρεπόμεθα οἱ πλεῖστοι, δράσαντες δ' ἐξακεῖσθαι πειρώμεθα. παρὰ δὲ δὴ νομοθετῶν φασκόντων εἶναι μὴ ἀγρίων, ἀλλὰ ἡμέρων, ἀξιοῦμεν πειθοῖ πρῶτον χρῆσθαι πρὸς ἡμᾶς, εἰ μὴ πολλῷ βελτίω τῶν ἄλλων λέγοντας περὶ θεῶν ὡς εἰσὶν, ἀλλ' οὖν βελτίω γε πρὸς ἀλήθειαν. καὶ τάχα πειθοίμεθ' ἂν ἴσως ὑμῖν. ἀλλ' ἐπιχειρεῖτε, εἴτι μέτριον λέγομεν, εἰπεῖν ἃ προκαλούμεθα. ΚΛ. Οὐκοῦν, ὦ ξένε, δοκεῖ d. e.

nugabuntur, O Athenienſis hoſpes, voſque Lacedaemonie atque Gnoſſie, vere illud dicitis, quod noſtrum alii nequaquam eſſe Deos, alii nihil noſtra curare, alii muneribus facile placari exiſtiment. Quod igitur vos in omnibus legibus ferendis faciendum eſſe putaviſtis, hoc & nunc a vobis fieri volumus, ut ſcilicet ante legum minas ſufficientibus ſignis, Deos eſſe, nobis perſuadeatis, nec poſſe illos, praeterquam fas eſt, muneribus ullis moveri. Nunc enim, haec & ſimilia quaedam audientes praedicari quotidie ab iis, qui excellere putantur, poëtis, oratoribus, vatibus, ſacerdotibus, aliiſque permultis, ab iniuria quidem facienda non removemur: ſed, cum fecerimus, placare Deos conamur. A vobis autem, qui atroces nullo modo, ſed mites legumlatores eſſe gloriamini, poſcimus, ut perſuaſione prius adhibita, quod Dii ſint, ita doceatis, ut, etiamſi non multo meliora, quam alii, veriora tamen loquamini. forte namque vobis credemus. Quare, ſi aequum quid poſtulamus, morem gerite. *Cli.* Atqui, o amice, facile eſt veritatem hanc

p. ῥᾴδιον εἶναι ἀληθεύοντας λέγειν ὡς εἰσὶ θεοί. ΑΘ. Πῶς; ΚΛ.
886 Πρῶτον μὲν γῆ καὶ ἥλιος, ἄστρά τε τὰ ξύμπαντα, καὶ τὰ
a. τῶν ὡρῶν διακεκοσμημένα καλῶς οὕτως, ἐνιαυτοῖς τε καὶ μησὶ διειλημμένα· καὶ ὅτι πάντες Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι νομίζουσιν εἶναι θεούς. ΑΘ. Φοβοῦμαί γε, ὦ μακάριε, τοὺς μοχθηροὺς (οὐ γὰρ δή ποτε εἴποιμ' ἂν ὥσγε αἰδοῦμαι) μήπως ὑμῶν καταφρονήσωσιν. ὑμεῖς μὲν γὰρ οὐκ ἴσε αὐτῶν πέρι τὴν τῆς διαφορᾶς αἰτίαν, ἀλλ' ἡγεῖσθε ἀκρατείᾳ μόνον
b. ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν ἐπὶ τὸν ἀσεβῆ βίον ὁρμᾶσθαι τὰς ψυχὰς αὐτῶν. ΚΛ. Τὸ δὲ τί πρὸς τούτοις αἴτιον ἂν, ὦ ξένε, εἴη; ΑΘ. Σχεδὸν ὃ παντάπασιν ὑμεῖς ἔξω ζῶντες οὐκ ἂν εἰδείητε, ἀλλὰ ὑμᾶς ἂν λανθάνοι. ΚΛ. Τί δὴ τοῦτο φράζεις τανῦν; ΑΘ. Ἀμαθία τις μάλα χαλεπὴ, δοκοῦσα εἶναι μεγίστη φρόνησις. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Εἰσὶν ἡμῖν ἐν γράμμασι λόγοι κείμενοι, οἳ παρ' ὑμῖν οὐκ εἰσὶ, δι' ἀρετὴν πολι-
c. τείας, ὡς ἐγὼ μανθάνω· οἱ μὲν, ἔν τισι μέτροις, οἱ δὲ, καὶ ἄνευ μέτρων· λέγοντες περὶ θεῶν, οἱ μὲν παλαιότατοι, ὡς

oſtendere, quod Dii ſint. *Athen.* Quod pacto? *Cli.* Primum quidem terra, ſol, ſidera, ipſumque univerſum, temporum quoque ornatiſſima varietas, annis, menſibuſque diſtincta, id oſtendunt: Graecorum praeterea barbarorumque omnium conſenſus, Deos eſſe fatentium. *Athen.* Timeo, o beate vir, ſceleſtos homines: timeo, inquam, non erubeſco, nec vereor, ne forte vos contemnant. vos enim differentiae iſtorum cauſam ignoratis, & incontinentia voluptatum cupiditatumque tantummodo putatis ad impiam animos eorum vitam corruere. *Cli.* Sed quaenam praeter iſta, alia iſtorum cauſa, hoſpes, eſt? *Athen.* Quod vos ipſius expertes penitus fugit. *Cli.* Quid hoc? *Athen.* Ignorantia quaedam certe graviſſima, quae maxima videtur eſſe prudentia. *Cli.* Quo pacto inquis? *Athen.* Feruntur apud nos ſermones, partim metro, partim ſoluta oratione conſcripti, qui apud vos propter diſciplinae civilis excellentiam, ut audio, non reperiuntur. quorum antiquiſſimi, primam coeli aliorumque naturam Deorum factam fuiſſe, af-

γέγονεν ἡ πρώτη φύσις οὐρανοῦ, τῶν τε ἄλλων· προϊόντες δὲ
τῆς ἀρχῆς οὐ πολὺ θεογονίαν διεξέρχονται, γενόμενοί τε ὡς
πρὸς ἀλλήλους ὡμίλησαν. ἃ τοῖς ἀκούουσιν εἰ μὲν εἰς ἄλλό τι
καλῶς ἢ μὴ καλῶς ἔχοι, οὐ ῥᾴδιον ἐπιτιμᾶν παλαιοῖς οὖσιν.
εἰς μέντοι γονέων τε θεραπείας καὶ τιμὰς οὐκ ἂν ἔγωγε ποτὲ
ἐπαινῶν εἴποιμι, οὔτε ὡς ὠφέλιμα, οὔτε ὡς τοπαράπαν ὀρθῶς
εἴρηται. τὰ μὲν οὖν δὴ τῶν ἀρχαίων πέρι μεθείσθω καὶ χαι- d.
ρέτω, καὶ ὅπῃ θεοῖσι φίλον λεγέσθω ταύτῃ· τὰ δὲ τῶν νέων
ἡμῖν καὶ σοφῶν αἰτιαθήτων ὅπῃ κακῶν αἴτια. τὸ δὲ οὖν οἱ
τῶν τοιούτων ἐξεργάζονται λόγοι. ἐμοῦ γὰρ καὶ σοῦ, ὅταν
τεκμήρια λέγωμεν ὡς εἰσὶ θεοί, ταῦτα αὐτὰ προσφέροντες,
ἥλιόν τε καὶ σελήνην καὶ ἄστρα καὶ γῆν, ὡς θεοὺς καὶ θεῖα
ὄντα, ὑπὸ τῶν σοφῶν τούτων ἀναπεπεισμένοι ἂν λέγοιεν ὡς
γῆν τε καὶ λίθους ὄντα αὐτὰ, καὶ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπείων
πραγμάτων φροντίζειν δυνάμενα, λόγοισι δὲ ταῦτα εὖ πως e.
εἰς τὸ πιθανὸν περιπεπεμμένα. ΚΛ. Χαλεπόν γε λόγον, ὦ
ξένε, εἰρηκὼς τυγχάνεις, εἴ γε εἷς ἦν μόνον· νῦν δὲ ὅτε πάμ-
πολλοι τυγχάνουσιν, ἔτι χαλεπώτερον ἂν εἴη. ΑΘ. Τί οὖν

firmant: nec multum progreſſi, Deorum generationem conſuetudinemque inter ſe narrant. quae quoniam priſca ſunt, quantum ad alia quidem ſive recte, ſive non recte ſe habeant, reprehendere non facile eſt: ad cultum tamen honoremque progenitorum, nec utilia ipſa, nec vera eſſe, fatebor. Priſca igitur dimittamus, deque illis, ut Diis placet, dicamus: iuniorum vero ſapientum verba, ſicubi mala hominibus afferant, incuſemus. Profecto iſtorum verbis illud efficitur, ut cum ego & tu, haec ipſa ſigna eſſe, quod Dii ſint, aſſerimus, ſolemque ac lunam, ſidera & terram, quaſi Deos & res divinas, in medium adducimus, tunc iuvenes, ab iſtis ſapientibus aliter perſuaſi, terram & lapides haec eſſe dicant, nullamque humanarum rerum curam habere poſſe, ſed verbis tantum ornatis veriſimiliter ſermonem de iſtis eſſe digeſtum. *Cli.* Gravem certe, hoſpes, & periculoſum ſermonem habuiſti, etiamſi ſolummodo unus fuiſſem. nunc vero eo gravior & moleſtior

δὴ τὶ λέγωμεν; τί χρὴ δρᾶν ἡμᾶς; πότερον ἀπολογησώμεθα οἷον κατηγορήσαντος τινὸς ἐν ἀσεβέσιν ἀνθρώποις ἡμῶν, φεύγουσι περὶ τῆς νομοθεσίας, λέγουσιν ὡς δεινὰ ἐργαζόμεθα,
p. νομοθετοῦντες ὡς ὄντων θεῶν; ἢ χαίρειν ἐάσαντες, ἐπὶ τοὺς
887 νόμους τρεπώμεθα πάλιν, μὴ καὶ τὸ προοίμιον ἡμῖν μακρότερον γίγνηται τῶν νόμων; οὐ γὰρ βραχὺς ὁ λόγος ἐκταθεὶς
a. ἂν γίγνοιτο, εἰ τοῖσιν ἐπιθυμοῦσιν ἀσεβεῖν, τὰ μὲν ἀποδείξαιμεν μετρίως τοῖς λόγοις, ὧν ἔφραζον δεῖν πέρι λέγειν· τὰ δὲ, εἰς φόβον τρέψαιμεν· τὰ δὲ, δυσχεραίνειν ποιήσαντες ὅσα πρέπει, μετὰ ταῦτα ἤδη νομοθετοῖμεν. ΚΛ. Ἀλλ', ὦ ξένε,
b. πολλάκις μὲν ὥσγε ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τοῦτ' αὐτὸ εἰρήκαμεν, ὡς οὐδὲν ἐν τῷ παρόντι δεῖ προτιμᾶν βραχυλογίαν μᾶλλον ἢ μῆκος. οὐδείς γὰρ ἡμᾶς, τὸ λεγόμενον, ἐπείγων διώκει. γελοῖον δὴ καὶ φαῦλον τὸ πρὸ τῶν βελτίζων τὰ βραχύτερα αἱρουμένους φαίνεσθαι. διαφέρει δ' οὐ σμικρὸν ἀμωσγέπως πιθανότητα τινὰ τοὺς λόγους ἡμῶν ἔχειν, ὡς θεοί τ' εἰσὶ καὶ ἀγαθοὶ, δίκην τιμῶντες διαφερόντως ἀνθρώπων. σχεδὸν γὰρ
c. τοῦτο ἡμῖν ὑπὲρ ἁπάντων τῶν νόμων κάλλιζόν τε καὶ ἄριζον

est, quo plures sunt. *Athen.* Quid ergo dicere, quidve facere nos oportet? Utrum, quasi apud impios homines accusati simus, quod falso Deos esse legibus affirmaverimus, ad defensionem accingemur? an, his dimissis, ad legum tractationem iterum revertemur, ne prooemium legum nobis hoc excrescat in longum? cum oratio brevis futura non sit, si pronis ad impietatem hominibus, quae requirunt, sufficienter ostendere voluerimus, atque etiam terrore illos a scelere amovere, demum vero, quemadmodum convenit, leges ferre. *Cli.* Saepenumero in hoc brevi tempore, hospes, a nobis dictum est, brevitatem non esse prolixitati anteponendam. nihil enim nos, ut dicitur, urget. quare ridiculum simul & pravum esset, si breviora melioribus praeferremus. Multum enim conferet, si verisimili ratione sermo noster ostenderit, quod Dii sint, & boni sint, iustitiamque multo magis, quam homines, colant. quod fere optimum pulcherrimumque legum

προοίμιον ἂν εἴη. μηδὲν οὖν δυσχεράναντες μηδὲ ἐπειχθέντες ἥντινα ποτὲ ἔχομεν δύναμιν εἰς πειθὼ τῶν τοιούτων λόγων, μηδὲν ἀποθέμενοι, διεξέλθωμεν εἰς τὸ δυνατὸν ἱκανῶς. ΑΘ. Εὐχὴν μοὶ δοκεῖ παρακαλεῖν ὁ λεγόμενος ὑπὸ σοῦ νῦν λόγος, ἐπειδὴ προθύμως συντείνεις· μέλλειν δὲ οὐκέτι ἐγχωρεῖ λέγειν. φέρε δή, πῶς ἄν τις μὴ θυμῷ λέγοι περὶ θεῶν, ὡς εἰσίν; ἀνάγκη γὰρ δὴ χαλεπῶς φέρειν καὶ μισεῖν ἐκείνους οἳ τούτων ἡμῖν αἴτιοι τῶν λόγων γεγένηνται καὶ γίγνονται. νῦν d. οὖν πειθόμενοι τοῖς μύθοις, οὓς ἐκ νέων παίδων ἔτι ἐν γάλαξι τρεφόμενοι, τροφῶν τε ἤκουον καὶ μητέρων, οἷον ἐν ἐπῳδαῖς μετά τε παιδιᾶς καὶ μετὰ σπουδῆς λεγομένους, καὶ μετὰ θυσιῶν, ἐν εὐχαῖς αὐτοὺς ἀκούοντές τε, καὶ ὄψεις ὁρῶντες ἑπομένας αὐτοῖς, ἃς ἥδιξα ὅγε νέος ὁρᾷ τε καὶ ἀκούει πραττομένας, θυόντων ἐν σπουδῇ τῇ μεγίστῃ τῶν αὐτῶν γονέων, ὑπὲρ αὐτῶν τε καὶ ἐκείνων ἐσπουδακότων, ὡς ὅτι μάλιστα οὕσι θεοῖς εὐχαῖς προσδιαλεγομένων καὶ ἱκετείαις· ἀνατέλ- e. λοντός τε ἡλίου καὶ σελήνης καὶ πρὸς δυσμὰς ἰόντων, προκυ-

omnium erit exordium. Quamobrem abſque ulla moleſtia atque feſtinatione, pro viribus nihil praetermittamus, quod ad hanc rem perſuadendam pertineat. *Athen.* Iſte ſermo tuus adeo te paratum promtumque oſtendit, ut ad preces votumque videatur provocare, nec moram amplius patiatur. Verum quomodo abſque offenſione eſſe aliquis Deos differat? praeſertim cum neceſſe ſit, graviter ferre odiſſeque eos, qui horum verborum nobis cauſam praebuerunt. Hi certe a pueritia ad Deos affirmandos eo maxime inducere animum potuerunt, quod, dum lacte nutrirentur, a nutricibus matribuſque multa de illis ioco & ſerio dicta decantataque in orationibus audiebant, & in ſacrificiis videbant conſentanea quaeque illis fieri, quae ſuaviſſime pueri & vident, & audiunt, dum parentes eorum ſummo ſtudio pro ſe liberiſque ſacrificare, & ſupplices orare Deos, quaſi quam maxime Dii ſint, viderent: nec non quotidie in ortu & occaſu ſolis ac lunae Graecos & barbaros omnes, tam in rebus adverſis, quam ſecundis,

λίσεις ἅμα καὶ προσκυνήσεις ἀκούοντές τε καὶ ὁρῶντες Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων πάντων ἐν συμφοραῖς παντοίαις ἐχομένων καὶ ἐν εὐπραγίαις, οὐχ ὡς οὐκ ὄντων, ἀλλ' ὡς ὅτι μάλιστα ὄντων, καὶ οὐδαμῇ ὑποψίαν ἐνδιδόντων ὡς οὐκ εἰσὶ θεοί. τούτων δὴ πάντων ὅσοι καταφρονήσαντες οὐδὲ ἐξ ἑνὸς ἱκανοῦ λόγου, ὡς φαῖεν ἂν ὅσοι καὶ σμικρὸν νοῦ κέκτηνται,
p. νῦν ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς λέγειν ἃ λέγομεν, πῶς τούτους ἄν
888 τις ἐν πραέσι λόγοις δύναιτο νουθετῶν ἅμα διδάσκειν περὶ
a. θεῶν πρῶτον ὡς εἰσί; τολμητέον δέ. οὐ γὰρ ἅμα γε δεῖ μανῆναι, τοὺς μὲν, ὑπὸ λαιμαργίας ἡδονῆς, ἡμῶν, τοὺς δ' ὑπὸ τοῦ θυμοῦσθαι τοῖς τοιούτοις. ἴτω δὴ πρόρρησις τοιάδέ τις ἄθυμος τοῖς οὕτω τὴν διάνοιαν διεφθαρμένοις· καὶ λέγωμεν πράως, σβέσαντες τὸν θυμὸν, ὡς ἐνὶ διαλεγόμενοι τῶν τοιούτων, Ὦ παῖ, νέος εἶ· προϊὼν δέ σε ὁ χρόνος ποιήσει
b. πολλὰ ὧν νῦν δοξάζεις μεταβαλόντα, ἐπὶ τἀναντία τίθεσθαι. περίμενον οὖν εἰς τότε κριτὴς περὶ τῶν μεγίστων γίγνεσθαι. μέγιστον δὲ, ὃ νῦν οὐδὲν ἡγῇ σὺ, τὸ, περὶ τοὺς θεοὺς ὀρθῶς διανοηθέντα, ζῆν καλῶς ἢ μή. πρῶτον δὲ περὶ αὐτῶν ἔν τι

conſpicerent ſuppliciter adorare : atque ex hoc non ſuſpicionem, quod Dii non ſint, afferre; ſed teſtimonium, quod ſint, abſque controverſia perhibere. At vero qui haec omnia, nulla ratione, ut mentis compos quilibet diceret, moti deſpiciunt, proptereaque nos ad haec dicenda compellunt : quo pacto eos nunc manſuetis verbis corrigere, & primum, quod Dii ſint, docere poſſumus? Audeamus tamen. nec enim decet, cum illi voluptate perdantur, nos quoque ira in eos corrumpi. Quapropter omni concitatione animi exſtincta, prooemium ad eos, qui ita mente corrupti ſunt, aggrediamur, & quaſi ad unum eorum ita orationem manſuete vertamus: O fili, iuvenis adhuc es : nec dubito, quin progreſſio temporis faciat, ut de multis aliter, quam nunc, ſentias. exſpecta igitur, oro, ut tunc de rebus maximis iudices. Maximum autem eſt, quod tu modo nihil arbitraris, ut recte de Diis ſentientes, bene vivamus. Verum ſi hoc in his permagnum tibi certi-

μέγα σοὶ μηνύων οὐκ ἄν ποτε φανείην ψευδὴς, τὸ τοιόνδε· οὐ σὺ μόνος οὐδὲ οἱ σοὶ φίλοι πρῶτοι καὶ πρῶτον ταύτην δόξαν περὶ θεῶν ἔσχετε· γίγνονται δὲ ἀεὶ πλείους ἢ ἐλάττους ταύτην τὴν νόσον ἔχοντες. τὸ δὲ τοίνυν σοὶ παραγεγονὸς αὐτῶν πολλοῖς φράζοιμ' ἄν, τὸ μηδένα πώποτε λαβόντα ἐκ νέου c.
ταύτην τὴν δόξαν περὶ θεῶν ὡς οὐκ εἰσὶ, διατελέσαι πρὸς γῆρας μείναντα ἐν ταύτῃ τῇ διανοήσει. τὰ δύο μέντοι πάθη περὶ θεοὺς μεῖναι, πολλοῖσι μὲν οὔ, μεῖναι δὲ οὖν τισὶ, τὸ τοὺς θεοὺς εἶναι μὲν, φροντίζειν δὲ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων· καὶ τὸ μετὰ τοῦτο, ὡς φροντίζουσι μὲν, εὐπαραμύθητοι δὲ εἰσὶ θυμασι καὶ εὐχαῖς. τὸ δὴ σαφὲς ἂν γενόμενόν σοι περὶ αὐτῶν κατὰ δύναμιν δόγμα, ἂν ἐμοὶ πείθῃ, περιμενεῖς ἀνασκοπῶν εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει· πυνθανόμενος παρά d.
τε τῶν ἄλλων, καὶ δὴ καὶ μάλιστα καὶ παρὰ τοῦ νομοθέτου. ἐν δὲ δὴ τούτῳ τῷ χρόνῳ μὴ τολμήσῃς περὶ θεοὺς μηδὲν ἀσεβῆσαι. πειρατέον γὰρ τῷ τοὺς νόμους σοὶ τιθέντι νῦν, καὶ εἰς αὖθις διδάσκειν περὶ αὐτῶν τούτων ὡς ἔχει. ΚΛ. Κάλλιστ' ἡμῖν, ὦ ξένε, μέχρι γε τοῦ νῦν εἴρηται. ΑΘ. Παντάπασι μὲν

cavero, minime mentiar. Non tu ſolus, nec amici tui primi, hanc de Diis opinionem habetis: ſed aliqui ſemper, tum plures, tum pauciores, hoc morbo laborant. quod vero plurimis illorum contigit, tibi narrabo. Profecto nullus eorum ab adoleſcentia uſque ad ſenectam in hac opinione, quod Dii non ſint, perſeveravit. Reliqui autem duo morbi quamvis non multis, nonnullis tamen permanſerunt, quod Dii ſint quidem, ſed de rebus humanis nihil curent: vel quod curent, ſed facile precibus ſacrificiiſque placentur. Tu igitur, ſi mihi credes, exſpectabis, donec plane conſtet tibi pro viribus, quid de his iudicandum ſit. utque id aſſequaris, diligenter conſiderabis, ſive ſic, ſive aliter ſe res habeat: & a ceteris omnibus, & a legumlatore maxime, ſciſcitaberis. Interea noli tam temerarius eſſe, ut impie de Diis ſentias. is enim, qui tibi leges ponit, & nunc, & poſtea, quomodo iſta ſe habeant, docere conabitur. *Cli.* Optime hucuſque, hoſpes, nobis eſt

οὖν, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία· λελήθαμεν δ' ἡμᾶς αὐτοὺς
εἰς θαυμαστὸν λόγον ἐμπεπτωκότες. ΚΛ. Τὸν ποῖον δὴ λέ-
e. γεις; ΑΘ. Τὸν παρὰ πολλοῖς δοξαζόμενον εἶναι σοφώτατον
ἁπάντων λόγων. ΚΛ. Φράζ' ἔτι σαφέστερον. ΑΘ. Λέγουσί
που τινὲς ὡς πάντα ἐστὶ τὰ πράγματα γιγνόμενα, καὶ γενό-
μενα, καὶ γενησόμενα, τὰ μὲν, φύσει, τὰ δὲ, τέχνῃ, τὰ δὲ
διὰ τύχην. ΚΛ. Οὐκοῦν καλῶς. ΑΘ. Εἰκός γέ τοι που σο-
φοὺς ἄνδρας ὀρθῶς λέγειν. ἑπόμενοί γε μὴν αὐτοῖς, σκεψώ-
p. μεθα τοὺς ἐκεῖθεν, τί ποτε καὶ τυγχάνουσι διανοούμενοι.
889 ΚΛ. Πάντως. ΑΘ. Ἔοικε, φασὶ, τὰ μὲν μέγιστα αὐτῶν
a. καὶ κάλλιστα ἀπεργάζεσθαι φύσιν καὶ τύχην, τὰ δὲ σμικρό-
τερα, τέχνην. ἣν δὴ παρὰ φύσεως λαμβάνουσαν τὴν τῶν με-
γάλων καὶ πρώτων γένεσιν ἔργων, πλάττειν καὶ τεκταίνε-
σθαι πάντα τὰ σμικρότερα, ἃ δὴ τεχνικὰ πάντες προσαγο-
ρεύομεν. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Ὧδ' ἔτι σαφέστερον ἐρῶ· πῦρ
b. καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα, φύσει πάντα εἶναι καὶ τύχῃ
φασί· τέχνη δὲ οὐδὲν τούτων. καὶ τὰ μετὰ ταῦτα αὖ σώμα-
τα, γῆς τε καὶ ἡλίου καὶ σελήνης, ἄστρων τε πέρι, διὰ τού-

dictum. *Athen.* Prorſus eſt ita, o Megille atque Clinia. ſed in mirabilem quendam ſermonem neſcientes incidimus. *Cli.* Quemnam? *Athen.* Qui a multis ſapientiſſimus eſſe putatur. *Cli.* Dic clarius. *Athen.* Res omnes nonnulli aiunt, quae fiunt, quae futurae, quaeque factae ſunt, vel natura, vel fortuna, vel arte fieri. *Cli.* Et probe quidem. *Athen.* Certe non abſurdum eſt, viros ſapientes probe dixiſſe. quare ſequamur ipſos: inquiramuſque, quidnam intellexerunt. *Cli.* Omnino. *Athen.* Maxima dicunt atque pulcherrima, natura fortunaque fieri: arte vero, minora: eamque dicunt, accepta a natura magnorum primorumque operum generatione, fingere fabricareque minora omnia, quae artificioſa ab omnibus appellantur. *Cli.* Quomodo id ais? *Athen.* Sic planius dicam. Ignem, aquam, terram, aërem, omnia haec non arte, ſed natura & fortuna eſſe dicunt. corpora etiam, quae poſt haec ſunt, rerum terrenarum, ſolis, lunae, ſtellarum omnium, ex iſtis anima pror-

τῶν γεγονέναι, παντελῶς ὄντων ἀψύχων. τύχῃ δὲ φερόμενα
τῇ τῆς δυνάμεως ἕκαστα ἑκάστων, ἥ ξυμπέπτωκεν ἁρμόττοντα
οἰκείως πως, θερμὰ ψυχροῖς, ἠ ξηρὰ πρὸς ὑγρὰ, καὶ μαλακὰ
πρὸς σκληρά· καὶ πάντα ὁπόσα τῇ τῶν ἐναντίων κράσει κατὰ
τύχην ἐξ ἀνάγκης συνεκεράσθη, ταύτῃ καὶ κατὰ ταυτὰ οὕ- c.
τω γεγεννηκέναι τόν τε οὐρανὸν ὅλον καὶ πάντα ὁπόσα κατ'
οὐρανόν· καὶ ζῶα αὖ καὶ φυτὰ ξύμπαντα, ὡρῶν πασῶν ἐκ
τούτων γενομένων· οὐ διὰ νοῦν, φασὶν, οὐδὲ διὰ τινὰ θεὸν,
οὐδὲ διὰ τέχνην· ἀλλὰ, ὃ λέγομεν, φύσει καὶ τύχῃ. τέχνην
δὲ ὕστερον ἐκ τούτων ὑστέραν γενομένην, αὐτὴν, θνητὴν ἐκ
θνητῶν, ὕστερα γεγεννηκέναι παιδείας τινὰς, ἀληθείας οὐ
σφόδρα μετεχούσας, ἀλλὰ εἴδωλ' ἄττα ξυγγενῆ ἑαυτῶν· οἷ' d.
ἡ γραφὴ γεννᾷ καὶ μουσικὴ, καὶ ὅσαι ταύταις εἰσὶ συνέριθοι
τέχναι. αἱ δ' εἴτι καὶ σπουδαῖον ἄρα γεννῶσι τῶν τεχνῶν,
εἶναι ταύτας ὁπόσαι τῇ φύσει ἐκοίνωσαν τὴν αὐτῶν δύναμιν·
οἷον αὖ ἰατρικὴ καὶ γεωργικὴ καὶ γυμναστική. καὶ δὴ καὶ τὴν
πολιτικὴν σμικρόν τι μέρος εἶναι φασὶ κοινωνοῦν φύσει· τέχνῃ
δὲ, τοπολύ. οὕτω δὲ καὶ τὴν νομοθεσίαν πᾶσαν, οὐ φύσει,

sus carentibus facta fuisse aiunt: fortunaque, quo unumquodque vis sua impulit, lata, singula singulis, frigida calidis, ficca humidis, mollia duris, & omnino contraria contrariis, duce fortuna convenisse, ac necessario contemperata fuisse. Hoc pacto coelum totum, & quae in eo sunt omnia, animalia quoque & plantas, & anni tempora fuisse producta: non per intellectum, neque per Deum aliquem, neque per artem, sed natura, ut diximus, atque fortuna. Ex quibus artem postea mortalem a mortalibus factam, posteriores quasdam res genuisse, non penitus veritatis participes, sed simulacra quaedam sibi ipsis cognata: qualia pictura, musica, ceteraeque artes his similes generant. Si quae vero artes serium aliquid faciunt, eas esse, quae vim suam cum natura communicant: qualis est medicina, agricultura, gymnastica. Civilem praeterea peritiam aiunt, parva quadam parte cum natura, magna vero cum arte concurrere: atque ita universam legum

c. τέχνῃ δέ· ἧς οὐκ ἀληθεῖς εἶναι τὰς θέσεις. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Θεοὺς, ὦ μακάριε, εἶναι πρῶτον φασὶν οὗτοι τέχνῃ, οὐ φύσει, ἀλλὰ τισὶ νόμοις· καὶ τούτους ἄλλους ἄλλοις, ὅπῃ ἕκαστοι ἑαυτοῖσι συνωμολόγησαν νομοθετούμενοι. καὶ δὴ καὶ τὰ καλὰ, φύσει μὲν ἄλλα εἶναι, νόμῳ δὲ ἕτερα. τὰ δὲ δὴ δίκαια οὐδ' εἶναι τοπαράπαν φύσει, ἀλλ' ἀμφισβητοῦντας διατελεῖν ἀλλήλοις καὶ μετατιθεμένους ἀεὶ ταῦτα. ἃ δ' ἂν μετάθωνται καὶ ὅταν, τότε κύρια ἕκαστα εἶναι, γιγνόμενα
p. τέχνῃ καὶ τοῖς νόμοις, ἀλλ' οὐ δή τινι φύσει. ταῦτ' ἐστὶν,
890 ὦ Φίλοι, ἅπαντα ἀνδρῶν σοφῶν παρὰ νέοις ἀνθρώποις, ἰδιωτῶν τε καὶ ποιητῶν, φασκόντων εἶναι τὸ δικαιότατον ὅ, τι τὶς ἂν νικᾷ βιαζόμενος. ὅθεν ἀσέβειαί τε ἀνθρώποις ἐμπίπτουσι νέοις, ὡς οὐκ ὄντων θεῶν οἵους ὁ νόμος προστάττει διανοεῖσθαι δεῖν· ᾗσεις τε διὰ ταῦτα, ἑλκόντων πρὸς τὸν κατὰ φύσιν ὀρθὸν βίον, ὃς ἐστι τῇ ἀληθείᾳ κρατοῦντα ζῆν τῶν ἄλλων, καὶ μὴ δουλεύοντα ἑτέροισι κατὰ νόμον. ΚΛ. Οἷον
b. διελήλυθας, ὦ ξένε, λόγον, καὶ ὅσην λώβην ἀνθρώπων νέων

positionem non cum natura, sed cum arte, cuius positiones verae non sint, convenire. *Cli.* Quonam pacto? *Athen.* Deos, o beate vir, non natura, sed arte & legibus quibusdam constare volunt, eosque alii alios, prout singuli secum consentientes lege sanxerunt. Pulchra vero vel honesta, alia natura, alia lege consistere. sed iusta natura minime esse: immo vero homines de his semper invicem disceptare, & nova quotidie constituere: & quae nuper statuerunt, quatenus illis sic placet, eatenus esse iusta, non natura quidem, sed arte & legibus stabilita. Haec sunt, o amici, quae sapientes viri, tum poëtae, tum scriptores alii, iunioribus tradiderunt, dicentes, iustam esse eam possessionem, quae vi & victoria comparatur. unde iunioribus impietas innascitur, ut credant, non esse Deos, quales credere leges iubent. Hinc etiam seditiones oriuntur, per quas ad eam homines vitam, quasi secundum naturam rectam, trahuntur, qua ita vivant, ut ceteros vincant, nec secundum leges aliis serviant. *Cli.* O qualem, ho-

δημοσίᾳ πόλεσί τε καὶ ἰδίοις οἴκοις. ΑΘ. Ἀληθῆ μέντοι λέγεις, ὦ Κλεινία. τί οὖν οἴει χρῆναι δρᾶν τὸν νομοθέτην, οὕτω τούτων πάλαι παρεσκευασμένων; ἢ μόνον ἀπειλεῖν ᾄντα ἐν τῇ πόλει ξύμπασι τοῖς ἀνθρώποις, ὡς, εἰ μὴ φήσουσιν εἶναι θεοὺς καὶ διανοηθήσονται, δοξάζοντες τοιούτους οἵους φησὶν ὁ νόμος; καὶ περὶ καλῶν καὶ δικαίων, καὶ περὶ ἁπάντων τῶν μεγίστων, ὁ αὐτὸς λόγος, ὅσά τε πρὸς ἀρετὴν τείνει καὶ κα- c.
κίαν· ὡς δεῖ ταῦτα οὕτω πράττειν, διανοουμένους ὅπηπερ ἂν ὁ νομοθέτης ὑφηγήσηται γράφων. ὃς δ' ἂν μὴ παρέχηται ἑαυτὸν τοῖς νόμοις εὐπειθῆ, τὸν μὲν δεῖν τεθνάναι, τὸν δέ τινα πληγαῖς καὶ δεσμοῖς, τὸν δὲ, ἀτιμίαις, ἄλλους δὲ πενίαις κολάζεσθαι καὶ φυγαῖς. πειθὼ δὲ τοῖς ἀνθρώποις, ἅμα τιθέντα αὐτοῖς τοὺς νόμους, μηδεμίαν ἔχειν τοῖς λόγοις προσάπτοντα εἰς δύναμιν ἡμεροῦν; ΚΛ. Μηδαμῶς, ὦ ξένε· ἀλλ' εἴπερ τυγχάνει γε οὖσα καὶ σμικρὰ πειθώ τις περὶ τὰ d.
τοιαῦτα, δεῖ μηδαμῇ κάμνειν τόν γε ἄξιον καὶ σμικροῦ νομοθέτην· ἀλλὰ πᾶσαν, τὸ λεγόμενον, φωνὴν ἱέντα, τῷ παλαιῷ

spes, rem narrasti, qualemque pestem iuvenum, & publice civitatibus, & privatim domibus suis illatam! *Athen.* Vera narras, o Clinia. sed cum ita res se habeat, quid legumlatori agendum censes? An solum minari omnibus hominibus debet? eos omnino poenas daturos, nisi Deos esse credant, talesque opinentur, quales a legibus traduntur: deque honestis, & iustis, & maximis quibusque rebus, ac de virtute, & pravitate ita omnino arbitrentur & agant, ut legumlator praescripserit. si igitur non paruerint, alios mortis supplicio, alios plagis & vinculis, alios dedecore, alios exsilio, egestateque puniendos. Itane minabitur quidem tantum legumlator? ut autem in legumlatione persuasionem minis adiungat, qua mitiget, nihil curabit? *Cli.* Minime, hospes: sed si qua in huiuscemodi rebus vel modica persuasio inveniri potest, non debet legumlator, qui modo alicuius pretii sit, labore inde deterreri: sed quam maximo, ut dicitur, clamore potest, priscae legi auxilium ferre, rationibusque ostendere, quod Dii

νόμῳ ἐπίκουρον γίγνεσθαι λόγῳ ὡς εἰσὶ θεοί· καὶ ὅσα νῦν δὴ διῆλθες σὺ, καὶ δὴ καὶ νόμῳ αὐτῷ βοηθῆσαι καὶ τέχνῃ. ὡς ἐξὸν φύσει ἢ φύσεως οὐχ ἧττον, εἴπερ νοῦ γέ ἐσι γεννήματα, κατὰ λόγον ὀρθὸν ὃν σύ τε λέγειν μοὶ φαίνῃ καὶ ἐγώ σοι πιςεύω τανῦν. ΑΘ. Ὦ προθυμότατε Κλεινία, τί δ' οὐ χαλεπά
e. τέ ἐσι ξυνακολουθεῖν λόγοις εἰς πλήθη λεγόμενα, μήκη τε αὖ κέκτηται διωλύγια; ΚΛ. Τί δὲ, ὦ ξένε; περὶ μέθης μὲν καὶ μουσικῆς οὕτω μακρὰ λέγοντας ἡμᾶς αὐτοὺς περιεμείναμεν, περὶ θεῶν δὲ καὶ τῶν τοιούτων οὐχ ὑπομενοῦμεν; καὶ μὴν καὶ νομοθεσίᾳ γέ ἐσι που τῇ μετὰ φρονήσεως μεγίςῃ βοή-
p. θεια, διότι τὰ περὶ νόμους προστάγματα ἐν γράμμασι τε-
891 θέντα, ὡς δώσοντα εἰς πάντα χρόνον ἔλεγχον, πάντως ἠρε-
a. μεῖ. ὥστε οὔτ' εἰ χαλεπὰ κατ' ἀρχὰς ἀκούειν ἐσὶ, φοβητέον ἆγ' ἔσαι καὶ τῷ δυσμαθεῖ πολλάκις ἐπανιόντι σκοπεῖν· οὔτε εἰ μακρὰ, ὠφέλιμα δὲ, διὰ ταῦτα λόγον οὐδαμῇ ἔχει, οὐδὲ ὅσιον ἔμοιγε εἶναι φαίνεται τὸ μὴ οὐ βοηθεῖν τούτοις τοῖς λόγοις πάντα ἄνδρα κατὰ δύναμιν. ΜΕΓ. Ἄριςα, ὦ ξένε,

sunt, & quaecunque ipse paulo ante dicebas; atque ipsi legi & arti ita suffragari, ut vel natura, vel non minus quam natura, constare affirmet, cum mentis ipsius proles sint, ut recta ratio monstrat: quam tu modo dicere mihi videris, & ego credo. *Athen.* O promtissimi animi Clinia, nonne arduum est, ea rationibus prosequi, quae ita per omnes divulgata, ipsaque prolixa sunt, nec brevitatem patiuntur? *Cli.* Quid, hospes? cum tam multa de ebrietate & musica dicerentur, eam prolixitatem aequo animo tulimus: de Diis vero, talibusque rebus, plura dicentem non auscultabimus? Enimvero legumlationi prudenter dispositae magnum hinc patrocinium est futurum, cum legum mandata literis tradita, quae toto tempore futuro redargutioni subiecta esse solent, sic comprobata quiescant. Quare terreri non debemus, si auditu ardua principio sunt, quae vel tardi ingenii homines saepius repetendo animadvertere poterunt. Haec igitur, licet prolixa, si modo utilia sunt, non videntur abiicienda: nec aequum est,

δοκεῖ λέγειν Κλεινίας. ΑΘ. Καὶ μάλα γε, ὦ Μέγιλλε· b.
ποιητέον τε ὡς λέγει. καὶ γὰρ εἰ μὴ κατεσπαρμένοι ἦσαν οἱ
τοιοῦτοι λόγοι ἐν τοῖς πᾶσιν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀνθρώποις, οὐδὲν
ἂν ἔδει τῶν ἐπαμυνούντων λόγων ὡς εἰσὶ θεοί· νῦν δὲ ἀνάγκη.
νόμοις οὖν διαφθειρομένοις τοῖς μεγίστοις ὑπὸ κακῶν ἀνθρώ-
πων τίνα καὶ μᾶλλον προσήκει βοηθεῖν ἢ νομοθέτην; ΚΛ.
Οὐκ ἔστιν. ΑΘ. Ἀλλὰ δὴ λέγε μοὶ πάλιν, Κλεινία, καὶ σύ.
κοινωνὸν γὰρ δεῖ σε εἶναι τῶν λόγων. κινδυνεύει γὰρ ὁ λέγων
ταῦτα, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα, πρῶτα ἡγεῖσθαι τῶν c.
πάντων εἶναι, καὶ τὴν φύσιν ὀνομάζειν ταῦτα αὐτά, ψυχὴν
δὲ ἐκ τούτων ὕστερον. ἔοικε δὲ οὐ κινδυνεύειν ἀλλὰ ὄντως ση-
μαίνειν ταῦτα ἡμῖν τῷ λόγῳ. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Ἆρ'
οὖν, πρὸς Διός, οἷον πηγὴν τινὰ ἀνοήτου δόξης ἀνευρήκαμεν
ἀνθρώπων ὁπόσοι πώποτε τῶν περὶ φύσεως ἐφήψαντο ζητη-
μάτων; σκόπει, πάντα λόγον ἐξετάζων. οὐ γὰρ δὴ σμικρόν
γε τὸ διαφέρον, εἰ φανεῖεν λόγων ἁπτόμενοι ἀσεβῶν, ἄλλοις d.

hos ſermones pro viribus non defendere. *Meg.* Optime mihi, hoſpes, Clinia loqui videtur. *Athen.* Et maxime quidem, o Megille: quare faciendum eſt, ut dicit. Profecto niſi ſermones iſti inter omnes, ut ita dixerim, homines vulgati eſſent, nihil opus eſſet, Deos eſſe, rationibus demonſtrare: nunc vero neceſſe eſt. Cum igitur maximae leges ab improbis hominibus corrupantur, cuiuſnam magis, quam legumlatoris, officium eſt, auxilium ferre? *Cli.* Nullius certe. *Athen.* Verum dic mihi, Clinia, (participem enim te ratione huius eſſe oportet) nonne qui haec dicit, ignem, terram, aquam, & aërem, prima omnium putare videtur? atque haec eadem naturam vocare, & ex his poſteriorem animam arbitrari? Immo non videtur ſolum, ſed iſta nobis oratione ſua vere ſignificat. *Cli.* Ita prorſus. *Athen.* Num igitur, per Iovem, quaſi fontem quendam invenimus ſtultae illorum opinionis, qui unquam quaeſtiones rerum naturalium attigerunt? Conſidera, obſecro, & rationem omnem ſcrutare. non enim parum intereſt, ſi oſtenderimus, eos, qui impiis rationibus innituntur, ceteroſque ad

τε ἐξάρχοντες, μηδὲ εὖ τοῖς λόγοις, ἀλλ' ἐξημαρτημένως χρώμενοι. δοκεῖ τοίνυν μοὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν. ΚΛ. Εὖ λέγεις· ἀλλ' ὅπη, πειρῶ φράζειν. ΑΘ. Ἔοικε τοίνυν ἀηθεξέρων ἅπτέον εἶναι λόγων. ΚΛ. Οὐκ ὀκνητέον, ὦ ξένε. μανθάνω γὰρ ὡς νομοθεσίας ἐκτὸς οἰήσῃ βαίνειν, ἐὰν τῶν τοιούτων ἅπτώμεθα λόγων. εἰ δέ ἐσι μηδαμῇ ἑτέρως συμφωνῆσαι τοῖς
e. νῦν κατὰ νόμον λεγομένοις θεοῖς ὡς ὀρθῶς ἔχουσιν, ἢ ταύτῃ, λεκτέον, ὦ θαυμάσιε, καὶ ταύτῃ. ΑΘ. Λέγοιμ' ἂν, ὡς ἔοικεν, ἤδη σχεδὸν οὐκ εἰωθότα λόγον τινὰ τόνδε· ὃ πρῶτον γενέσεως καὶ φθορᾶς αἴτιον ἁπάντων, τοῦτο οὐ πρῶτον ἀλλὰ ὕσερον ἀπεφήναντο εἶναι γεγονὸς οἱ τὴν τῶν ἀσεβῶν ψυχὴν ἀπεργασάμενοι λόγοι· ὃ δὲ ὕσερον, πρότερον. ὅθεν ἡμαρτήκασι περὶ θεῶν τῆς ὄντως οὐσίας. ΚΛ. Οὔπω μανθάνω. ΑΘ.
p. 892 a. Ψυχὴν, ὦ ἑταῖρε, ἠγνοηκέναι κινδυνεύουσι μὲν ὀλίγου ξυμπαντες οἷόν τε ὂν τυγχάνει καὶ δύναμιν ἣν ἔχει· τῶν τε ἄλλων αὐτῆς πέρι, καὶ δὴ καὶ γενέσεως, ὡς ἐν πρώτοις ἐσὶ, σωμάτων ἔμπροσθεν πάντων γενομένη, καὶ μεταβολῆς τε αὐτῶν καὶ μετακοσμήσεως ἁπάσης ἄρχει, παντὸς μᾶλλον. εἰ

impietatem trahunt, non recte, sed perverse differere. Mihi igitur de his ita videtur. *Cli.* Probe dicis: sed coneris ista ostendere. *Athen.* At videbor rationibus uti non consuetis. *Cli.* Ne verearis, hospes. intelligo enim, quod putabas, longe te a proposito ferendarum legum abire, si disputationem hanc ingrediamur. verum si non aliter convincere possumus, recte se habere, quae de Diis secundum legem modo dicuntur, dicendum est omnino. *Athen.* Dicam iam novam hanc paene, inauditamque rationem: Quod generationis corruptionisque omnium prima causa est, non primum, sed posterius factum illi sermones affirmarunt, qui animos impios effecerunt: quod vero posterius, id prius. quare veram Deorum substantiam ignorarunt. *Cli.* Nondum intelligo. *Athen.* Qualis anima sit, & quam habeat vim, omnes ferme ignorasse videntur, tum quoad alia, tum quoad eius generationem, quod ante omnia corpora nata sit, & transmutationis decorisque corporum ipsa

δὲ ἔτι ταῦτα οὕτως, ἆρα οὐκ ἐξ ἀνάγκης τὰ ψυχῆς συγγενῆ, πρότερα ἂν εἴη γεγονότα τῶν σώματι προσηκόντων, οὔσης ταύ- b.
της πρεσβυτέρας ἢ σώματος; ΚΛ. Ἀνάγκη. ΑΘ. Δόξα δὴ καὶ ἐπιμέλεια καὶ νοῦς καὶ τέχνη καὶ νόμος, σκληρῶν καὶ μαλακῶν καὶ βαρέων καὶ κούφων πρότερα ἂν εἴη· καὶ δὴ καὶ τὰ μεγάλα καὶ πρῶτα ἔργα καὶ πράξεις, τέχνης ἂν γίγνοιτο, ὄντα ἐν πρώτοις· τὰ δὲ φύσει, καὶ φύσις (ἣν οὐκ ὀρθῶς ἐπονομάζουσιν αὐτὸ τοῦτο) ὕστερα καὶ ἀρχόμενα ἂν ἐκ τέχνης εἴη καὶ νοῦ. ΚΛ. Πῶς; ΑΘ. Οὐκ ὀρθῶς φύσιν βούλονται λέγειν c.
γένεσιν τὴν περὶ τὰ πρῶτα. εἰ δὲ φανήσεται ψυχὴ πρῶτον, οὐ πῦρ οὐδὲ ἀήρ, ψυχὴ δ' ἐν πρώτοις γεγενημένη, σχεδὸν ὀρθότατα λέγοιτ' ἂν εἶναι διαφερόντως, ὅτι φύσει ταῦτ' ἔσθ' οὕτως ἔχοντα· ἂν ψυχὴν τὶς ἐπιδείξῃ πρεσβυτέραν οὖσαν σώματος, ἄλλως δὲ οὐδαμῶς. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις. ΑΘ. Οὐκοῦν τὰ μετὰ ταῦτα ἐπ' αὐτὸ δὴ τοῦτο ἕλλώμεθα. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Φυλάττωμεν δὴ παντάπασιν ἀπατηλὸν λό- d.
γον, μή πη πρεσβύτας ἡμᾶς ὄντας νεοπρεπὴς ὢν παραπείσῃ,

sit maxime omnium princeps. Si haec ita sint, nonne quae animae ipsius propria sunt, necessario priora his erunt, quae ad corpus pertinent, cum ipsa corpore sit antiquior? *Cli.* Necesse est. *Athen.* Ergo opinio, cura, intellectus, & ars, & lex, duris & mollibus, gravibus atque levibus priora sunt, quare ingentia & prima opera, operationesque ipsae artis in primis erunt: quae vero natura sunt, & natura ipsa, quam non recte sic appellant, posterius sunt, & artem intellectumque sequuntur. *Cli.* Cur? *Athen.* Non recte naturam generationem circa prima dicere volunt, primaque ponunt corpora. Si autem non ignis, nec aër, sed anima primo esse videbitur, anima ipsa corpore antiquior rectissime affirmabitur: & haec ipsa ita natura constare, si animam corporibus antiquiorem esse constiterit: aliter vero nequaquam. *Cli.* Vera loqueris. *Athen.* Num deinceps ad haec ita pergemus? *Cli.* Ita prorsus. *Athen.* Rationem cavillatoriam fallacemque fugiamus, ne, si forte iuvenilis ipsa nos senes fefellerit, ridiculos

καὶ διαφυγὼν, καταγελάσους ποιήσῃ· καὶ δόξωμεν, μείζονα ἐπιβαλλόμενοι, καὶ τῶν σμικρῶν ἀποτυχεῖν. σκοπεῖτε οὖν, εἰ καθάπερ ποταμὸν ἡμᾶς ἔδει τρεῖς ὄντας διαβαίνειν ῥέοντα σφόδρα, νεώτατος ἐγὼ τυγχάνων ὑμῶν καὶ πολλῶν ἔμπειρος ῥευμάτων, εἶπον ὅτι πρῶτον ἐμὲ χρῆναι πειραθῆναι κατ' c. ἐμαυτὸν, καταλιπόντα ὑμᾶς ἐν ἀσφαλεῖ, σκέψασθαι εἰ διαβατός ἐσι πρεσβυτέροις οὖσι καὶ ὑμῖν, ἢ πῶς ἔχει· καὶ φανέντος μὲν ταύτῃ, καλεῖν ὑμᾶς τότε, καὶ συνδιαβιβάζειν ἐμπειρίᾳ· εἰ δὲ ἄβατος ἦν, ὡς ὑμῖν, ἐν ἐμοὶ τὸν κίνδυνον γεγονέναι· μετρίως ἂν ἐδόκουν λέγειν. καὶ δὴ καὶ νῦν ὁ μέλλων ἐσὶ λόγος σφοδρότερος, καὶ σχεδὸν ἴσως ἄβατος, ὡς τῇ σφῶν ῥώμῃ· μὴ δὴ σκοτοδινίαν ἰλιγγόν τε ὑμῖν ἐμποιήσῃ, παρα- p. φερόμενός τε καὶ ἐρωτῶν ἀήθεις ὄντας ἀποκρίσεων· εἶτ' ἀσχη- 893 μοσύνην ἀπρέπειάν τε ἐντέκῃ ἀηδῆ· δοκεῖ δή μοι χρῆναι ποιεῖν a. οὕτωσὶ τανῦν ἐμέ· ἀνερωτᾷν πρῶτον ἐμαυτὸν, ἀκουόντων ὑμῶν ἐν ἀσφαλεῖ, καὶ μετὰ ταῦτα ἀποκρίνασθαι πάλιν ἐμέ· καὶ τὸν λόγον ἅπαντα οὕτω διεξελθεῖν, ἄχριπερ ἂν ψυχῆς πέρι διαπεράνηται, καὶ δείξῃ πρότερον ὂν ψυχὴν σώματος.

reddat, videamurque magna aggreſſi, ne parva quidem conſecuti fuiſſe. Si amnem profundum rapidumque tres ipſi tranſire vellemus, & ego iunior vobis, fluctuſque magis expertus, dicerem, periculum me primum, vobis in tuto relictis, facere oportere, utrum tranſiri fluvius a vobis ſenioribus poſſit; an non & poſtea, facto periculo, aut adhortari vos ad tranſitum, aut, ſi tranſiri non poſſit, me ſolum periculum ſubiiſſe, modeſte loqui viderer. Non aliter modo, cum ratio profundior adeunda ſit, fermeque veſtris viribus non acceſſibilis, ne vertiginem tenebraſque vobis faciat, ad eas vos quaeſtiones deducens, quibus conſueti non eſtis, atque hoc pacto dedecore triſtitiaque afficiat, periculum in me primo ita faciundum cenſeo, ut & me ipſum interrogem, & mihi ipſi reſpondeam, & hoc pacto, vobis in tuto audientibus, totam hanc de anima diſputationem pertranſeam, qua prior eſſe corpore oſtendatur. *Cli.* Optime, hoſpes, loqui videris: faci-

ΚΛ. Ἄρις', ὦ ξένε, δοκεῖς ἡμῖν εἰρηκέναι ποίει τε ὡς λέγεις.
ΑΘ. Ἄγε δὴ, θεὸν εἴποτε παρακλητέον ἡμῖν, νῦν ἔχω τοῦτο b.
οὕτω γενόμενον· ἐπί γε ἀπόδειξιν ὡς εἰσὶ τὴν αὐτῶν, σπουδῇ
πάσῃ παρακεκλήσθων. ἐχόμενοι δὲ ὥς τινος ἀσφαλοῦς πεί-
σματος, ἐπιβαίνωμεν εἰς τὸν νῦν λόγον. καί μοι ἐλεγχομένῳ
περὶ τὰ τοιαῦτα ἐρωτήσεσι τοιῇσδε, ἀσφαλέσατα ἀποκρίνε-
σθαι φαίνεται. κᾆτα δὲ, ὦ ξένε, ὁπόταν φῇ τις, ἆρα ἕστηκε
μὲν πάντα, κινεῖται δὲ οὐδέν; ἢ τούτῳ πᾶν τοὐναντίον; ἢ
τὰ μὲν αὐτῶν κινεῖται, τὰ δὲ μένει; Τὰ μὲν κινεῖταί που,
φήσω, τὰ δὲ μένει. Μῶν οὖν οὐκ ἐν χώρᾳ τινὶ τά τε ἑστῶτα c.
ἕστηκε, καὶ τὰ κινούμενα κινεῖται; Πῶς γὰρ οὔ; Καὶ τὰ μέν
γε ἐν μιᾷ ἕδρᾳ που ἂν τοῦτο δρῴη, τὰ δὲ, ἐν πλείοσι. Τὰ τὴν
τῶν ἑστώτων ἐν μέσῳ λαμβάνοντα δύναμιν, λέγεις, φήσο-
μεν, ἐν ἑνὶ κινεῖσθαι, καθάπερ ἡ τῶν ἑστάναι λεγομένων κύ-
κλων φέρεται περιφορά; Ναί. Μανθάνομεν δέ γε ὡς ἐν
ταύτῃ τῇ περιφορᾷ τὸν μέγιστον καὶ τὸν σμικρότατον κύκλον
ἅμα περιάγουσα ἡ τοιαύτη κίνησις, ἀνάλογον ἑαυτὴν διανέ-
μει σμικροῖς τε καὶ μείζοσιν, ἐλάττων τε οὖσα καὶ πλείων d.

toque, ut dicis. *Athen.* Age igitur, modo magis, quam unquam, Deum omni ſtudio invocemus, cum Deos eſſe diligenter demonſtrare conemur: rationemque ingrediamur, rudentibus tutiſſime tenſis. in hac autem diſputatione, interrogationibus huiuſmodi ſic ſecuriſſime reſpondere videor. Si quis roget, O hoſpes, ſtantne omnia, nihilque movetur: an contra ſtat nihil, cuncta moventur? vel aliqua moventur, aliqua permanent? huic utique reſpondebo, Manere alia, alia vero moveri. Nonne in aliquo loco ſtant & moventur? Quidni? Nonnulla in una ſede id faciunt, nonnulla in pluribus. Eane dicis, quae ſtantium in medio vires capiunt, in uno moveri: quemadmodum circuli ſtare dicuntur, licet circumferentia eorum vertatur? Ita prorſus. Intelligimus autem, quod in hac circumferentia, cum huiuſmodi motus maximum ſimul minimumque circulum circumducat, ſecundum proportionem ſe ipſum maioribus minoribuſque diſpertit: & ipſe quoque,

κατὰ λόγον. διὸ δὴ τῶν θαυμαζῶν ἁπάντων πηγὴ γέγονεν, ἅμα μεγάλοις καὶ σμικροῖς κύκλοις βραδυτῆτάς τε καὶ τάχη ὁμολογούμενα πορεύουσα, ἀδύνατον ὡς ἄν τις ἐλπίσειε γίγνεσθαι πάθος. Ἀληθέστατα λέγεις. τὰ δέ γε κινούμενα ἐν πολλοῖς φαίνῃ μοι λέγειν, ὅσα φορᾷ κινεῖται μεταβαίνοντα εἰς ἕτερον ἀεὶ τόπον· καὶ τοτὲ μὲν, ἔστιν ὅτε βάσιν ἑνὸς κεκτη-
c. μένα τινὸς κέντρου, τοτὲ δὲ πλείονα, τῷ περικυλινδεῖσθαι. προστυγχάνοντα δ' ἑκάστοτε ἑκάστοις, τοῖς ἐξῶσι μὲν διασχίζεται, τοῖς δ' ἀλλήλοις ἐξ ἐναντίας ἁπαντῶσι καὶ φερομένοις εἰς ἓν γιγνόμενα μέσα τε καὶ μεταξὺ τῶν τοιούτων, συγκρίνεται. λέγω γὰρ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχοντα ὡς σὺ λέγεις. καὶ μὴν καὶ συγκρινόμενα μὲν αὐξάνεται, διακρινόμενα δὲ φθίνει τότε ὅταν ἡ καθεστηκυῖα ἑκάστων ἕξις διαμένῃ· μὴ μενούσης δὲ
p. αὐτῆς, δι' ἀμφότερα ἀπόλλυται. γίγνεται δὴ πάντων γένε-
894 a. σις, ἡνίκ' ἄν τι πάθος ᾖ· δῆλον ὡς ὁπόταν ἀρχὴ λαβοῦσα αὔξην, εἰς τὴν δευτέραν ἔλθῃ μετάβασιν· καὶ ἀπὸ ταύτης, εἰς τὴν πλησίον· καὶ μέχρι τριῶν ἐλθοῦσα, αἴσθησιν σχῇ τοῖς αἰ-

proportione ſervata, maior eſt & minor. Propterea cunctorum factus eſt fons mirabilium. una enim cum magnis parviſque circulis velocitates tarditateſque convenientes ita tranſigit, ut incredibile quiddam peragere videatur. Vera narras. in multis vero moveri, dicere mihi videris, quaecunque ex alio in alium ſemper tranſeunt locum: & nonnunquam alicuius centri unius obtinent baſim, nonnunquam plura, eo quod circumvolvantur: & cum ſingula ſibi invicem paſſim occurrant, ſi ſtantibus reſiſtentibuſque obvia fiunt, ſcinduntur; ſi vero contra latis, unum facta, tam haec, quam ipſorum intermedia, coniunguntur atque condenſantur. Fateor utique, haec ita ſe habere, ut tu ais. Atqui coniuncta denſataque augentur: diſiuncta vero rarefactaque minuuntur, quando prior ſingulorum habitus permanet: quando vero non permanet, propter utraque corruptio ſequitur. Fit igitur omnium generatio, quando paſſio quaedam fit: cum videlicet principium, capto incremento, ad ſecundam perveniat translationem, &

σθανομένοις. μεταβάλλον μὲν οὖν οὕτω καὶ μετακινούμενον γίγνεται πᾶν. ἔστι δὲ ὄντως ὄν, ὁπόταν μένῃ· μεταβαλὸν δὲ εἰς ἄλλην ἕξιν, διέφθαρται παντελῶς. ἆρ' οὖν κινήσεις πάσας εἰρήκαμεν ὡς ἐν εἴδεσι λαβεῖν μετ' ἀριθμοῦ, πλήν γε, ὦ φίλοι, δυοῖν; ΚΛ. Ποίαιν δή; ΑΘ. Σχεδὸν, ὦ 'γαθὲ, ἐκείνκιν, b. ὧν ἕνεκα πᾶσα ἡμῖν ἐστιν ἡ σκέψις ταυτί. ΚΛ. Λέγε σαφέστερον. ΑΘ. Ψυχῆς ἦν ἕνεκά που; ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Ἔστω τοίνυν ἡ μὲν ἑτέρα δυναμένη κινεῖν κίνησις, ἑαυτὴν δὲ ἀδυνατοῦσα αἰεὶ, μία τις· ἡ δ' ἑαυτήν τ' αἰεὶ καὶ ἕτερα δυναμένη κατά τε συγκρίσεις ἔν τε διακρίσεσιν, αὔξαις τε καὶ τῷ ἐναντίῳ, καὶ γενέσεσι καὶ φθοραῖς, ἄλλη μία τις αὖ τῶν πασῶν κινήσεων. ΚΛ. Ἔστω γὰρ οὖν. ΑΘ. Οὐκοῦν τὴν μὲν c. ἕτερον ἀεὶ κινοῦσαν, καὶ μεταβαλλομένην ὑφ' ἑτέρου, θήσομεν ἐνάτην αὖ, τήν τε ἑαυτὴν κινοῦσαν καὶ ἕτερα, ἐναρμόττουσαν πᾶσι μὲν ποιήμασι, πᾶσι δὲ παθήμασι, καλουμένην δὲ ὄντως τῶν ὄντων πάντων μεταβολὴν καὶ κίνησιν· ταύτην

ab hac in proximam: cumque ad tres usque pervenerit, in sentientibus sensum habuerit. Hac ergo transmutatione atque translatione quodlibet gignitur. Vere autem est, quando permanet. quod si in alium habitum permutatum sit, iam penitus est corruptum. Species motuum omnes, praeter duas, o amici, iam diximus. *Cli.* Quas illas? *Athen.* Illos, o bone vir, motus nondum diximus, quorum paene gratia tota haec consideratio est. *Cli.* Dic planius. *Athen.* Animae gratia disputationem hanc aggressi sumus. *Cli.* Maxime. *Athen.* Sit ergo alter motus, quo quid alia semper movere potest quidem, se ipsum vero non potest: alter, quo quid & se ipsum semper & alia potest movere, coniungendo, disiungendo, augendo, & contra: generando praeterea & corrumpendo. qui motus a ceteris omnibus est distinctus. *Cli.* Sint, ut vis. *Athen.* Nonne motum illum nonum ponemus, quo aliquid ab alio movetur, & alia movet? decimum vero collocabimus illum, quo & se movet, & alia: qui certe omnibus actionibus & passionibus se accommodat, rerumque omnium, quaecunque sunt, revera motus & transmutatio

δὲ, δεκάτην σχεδὸν ἐροῦμεν. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Τῶν δὴ δέκα μάλιστα ἡμῖν κινήσεων τίνα προκρίναιμεν ὀρθό-
d. τατα πασῶν ἐρρωμενεστάτην τε εἶναι καὶ πρακτικὴν διαφερόντως; ΚΛ. Μυρίῳ ἀνάγκη που φάναι διαφέρειν τὴν αὐτὴν δυναμένην κινεῖν, τὰς δὲ ἄλλας πάσας, ὑστέρας. ΑΘ. Εὖ λέγεις. ἆρ' οὖν ἡμῖν τῶν νῦν οὐκ ὀρθῶς ῥηθέντων μεταθετέον ἓν ἢ καὶ δύο; ΚΛ. Ποῖα φῄς; ΑΘ. Τὸ τῆς δεκάτης ῥηθὲν, σχεδὸν οὐκ ὀρθῶς εἴρηται. ΚΛ. Πῇ; ΑΘ. Πρῶτον γενέσει τέ ἐσι καὶ ῥώμῃ, κατὰ λόγον· τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ἔχομεν τού-
e. του δεύτερον, ἄρτι ῥηθὲν ἀτόπως ἔνατον. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Ὧδε. ὅταν ἕτερον ἄλλο ἡμῖν μεταβάλῃ, καὶ τοῦτο, ἄλλο ἕτερον ἀεὶ, τῶν τοιούτων ἆρα ἔσαι ποτέ τι πρῶτον μεταβάλλον; καὶ πῶς, ὅταν ὑπ' ἄλλου κινῆται, τοῦτ' ἔσαι ποτὲ τῶν ἀλλοιούντων πρῶτον; ἀδύνατον γάρ. ἀλλ' ὅταν ἄρα αὐτὸ αὐτὸ κινήσαν ἕτερον ἀλλοιώσῃ, τὸ δ' ἕτερον ἄλλο, καὶ οὕτω δὴ χίλια ἐπὶ μυρίοις γίγνηται τὰ κινηθέντα· μῶν
P. 895 a. ἀρχή τις αὐτῶν ἔσαι τῆς κινήσεως ἁπάσης ἄλλη, πλὴν ἡ

nuncupatur? *Cli.* Ita prorsus. *Athen.* Quem potissimum ex decem motibus ceteris omnibus, tanquam robustissimum & efficacissimum, praeponemus? *Cli.* Necesse est eum, quo quid & se & alia movere potest, longissimo intervallo praecedere: ceteros autem omnes esse longe posteriores. *Athen.* Probe dicis. sed unum vel duo non recte locata, aliter ponenda sunt? *Cli.* Quaenam? *Athen.* Quod de motu decimo diximus, non recte est dictum. *Cli.* Quare? *Athen.* Quia qui decimo enumeratus est, tam generatione, quam robore, secundum rationem primus est: secundus vero, quem nono absurde loco enumeravimus. *Cli.* Quomodo haec dicis? *Athen.* Sic. quando aliud ab alio movetur, idque rursus semper ab alio, eritne in talibus aliquid, quod primo moveatur? & quomodo id, cum ab aliquo moveatur, eorum, quae moventur, primum erit? Certe impossibile id est. Sed quando aliquid se ipsum movens, aliud quoque movebit: illudque aliud, & sic deinceps plurima movebuntur: an aliud totius motus principium erit,

τῆς αὐτῆς αὐτὴν κινησάσης μεταβολή; ΚΛ. Κάλλιστα εἶπες· συγχωρητέα τούτοις. ΑΘ. Ἔτι δὴ καὶ τόδε εἴπωμεν, καὶ ἀποκρινώμεθα πάλιν ἡμῖν αὐτοισιν. εἰ ϛαίη πως τὰ πάντα ἅμοῦ γενόμενα, καθάπερ οἱ πλεῖϛοι τῶν τοιούτων τολμῶϛι λέγειν, τίν' ἄρα ἐν αὐτοῖς ἀνάγκη πρώτην κίνησιν γενέϛθαι τῶν εἰρημένων; ΚΛ. Τὴν αὐτὴν δή που κινοῦϛαν. ὑπ' ἄλλου γὰρ οὐ μήποτε ἔμπροϛθεν μεταπέϛῃ, μηδεμιᾶς γε ἐν αὐτοῖς b. οὔϛης ἔμπροϛθεν μεταπτώϛεως. ΑΘ. Ἀρχὴν ἄρα κινήϛεων πασῶν καὶ πρώτην ἔν τε ἑϛῶϛι γενομένην καὶ ἐν κινουμένοις οὖϛαν τὴν αὐτὴν κινοῦϛαν, φήϛομεν ἀναγκαίως εἶναι πρεσβυτάτην καὶ κρατίϛην μεταβολὴν πασῶν· τὴν δὲ ἀλλοιουμένην ὑφ' ἑτέρου, κινοῦϛαν δὲ ἕτερα, δευτέραν. ΚΛ. Ἀληθέϛατα λέγεις. ΑΘ. Ὁπότε δὴ τοίνυν ἐνταῦθα ἐϛμὲν τοῦ λόγου, τόδε ἀποκρινώμεθα. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Ἐὰν ἴδωμέν c. που ταύτην γενομένην ἐν τῷ γηΐνῳ, ἢ ἐνύδρῳ, ἢ πυροειδεῖ, κεχωρισμένῳ ἢ καὶ ξυμμιγεῖ, τί ποτε φήϛομεν ἐν τῷ τοιούτῳ πάθος εἶναι; ΚΛ. Μῶν ἆρα μὲ ἐρωτᾷς εἰ ζῇν αὐτὸ

quam mutatio eius, quod se ipsum movit? *Cli.* Egregie dictum id, & concedendum est. *Athen.* Praeterea sic nos ipsos interrogemus, & ipsi nobis respondeamus: Si quovis modo universa simul steterint, ut plurimi talium audent dicere, quem motum potissimum ex omnibus primum in ipsis fieri asseremus? Eum profecto, quo quid se ipsum movet. motus enim dependens ab alio, non prius incidet, quam alia quaedam ipsis inciderit permutatio. Quapropter initium omnium motionum, primumque motum, qui & in stantibus factus sit, & in his, quae moventur, modo insit, illum fateri necesse est, quo quid se ipsum movet: & hanc esse antiquissimam omnium potentissimamque mutationem: secundam vero illam, qua quid ab alio mutatur, & alia movet. *Cli.* Verissime dicis. *Athen.* Postquam hucusque disputando devenimus, hoc quoque respondeamus. *Cli.* Quidnam? *Athen.* Si primum motum in terreno, vel aquatico, vel igneo corpore, sive simplici, seu mixto viderimus, quam inesse ipsi passionem dicemus? *Cli.*

προσεροῦμεν ὅταν αὐτὸ αὐτὸ κινῇ; ΑΘ. Ναὶ ζῇν. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Τί δέ; ὁπόταν ψυχὴν ἔν τισιν ὁρῶμεν, μῶν ἄλλο ἢ ταυτὸν τούτῳ ζῇν ὁμολογητέον; ΚΛ. Οὐκ ἄλλο. ΑΘ.
d. Ἔχε δὴ πρὸς Διός· ἆρ' οὐκ ἂν ἐθέλοις περὶ ἕκαστον τρία νοεῖν; ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Ἕν μέν, τὴν οὐσίαν· ἓν δὲ, τῆς οὐσίας τὸν λόγον· ἓν δὲ, ὄνομα. καὶ δὴ καὶ ἐρωτήσεις εἶναι περὶ τὸ ὂν ἅπαν δύο. ΚΛ. Πῶς δύο; ΑΘ. Τοτὲ μὲν ἡμῶν ἕκαστον τοὔνομα προτεινόμενον αὐτὸ, τὸν λόγον ἀπαιτεῖν· τοτὲ δὲ τὸν λόγον αὐτὸν προτεινόμενον, ἐρωτᾷν αὖ τοὔνομα. ἆρά γε τὸ ποιόνδε αὖ βουλόμεθα νῦν λέγειν; ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ.
e. Ἔξι που δίχα διαιρούμενον ἐν ἄλλοις τε καὶ ἐν ἀριθμῷ τούτῳ δὴ τῷ κατ' ἀριθμὸν, ὄνομα μὲν, ἄρτιον· λόγος δὲ, ἀριθμὸς διαιρούμενος εἰς ἴσα δύο μέρη. ΚΛ. Ναί. ΑΘ. Τὸ τοιοῦτον φράζω. μῶν οὖν οὐ ταυτὸν ἑκατέρως προσαγορεύομεν, ἄν τε τὸν λόγον ἐρωτώμενοι, τοὔνομα ἀποδιδῶμεν, ἄν τε τοὔνομα, τὸν λόγον; ἄρτιον ὀνόματι καὶ λόγῳ, δίχα διαι-

Numquid rogas, ſi vivere ipſum dicendum ſit, quod a ſe ipſo movetur? *Athen.* Id ipſum. *Cli.* Vivere certe. *Athen.* Quid vero? cum animam eſſe in aliquo viderimus, num ob aliud vivere ipſum, quam ob hoc, putabimus? *Cli.* Ob hoc ipſum. *Athen.* Attende per Iovem, obſecro, numquid velis tria in re qualibet intelligere. *Cli.* Quo pacto? *Athen.* Unum, ſubſtantiam ipſam: unum, ſubſtantiae rationem: unum quoque, nomen ipſum: interrogationes etiam de omni re duas eſſe. *Cli.* Quomodo duas? *Athen.* Quod videlicet nonnunquam nomine nobis propoſito, rationem ipſam quaeramus: nonnunquam rationem aſſecuti, nomen iam inveſtigemus. ſed volumuſne hoc iterum dicere? *Cli.* Quidnam? *Athen.* Bipartita diſtinctio, & in aliis, & in numero reperitur. & in numero ſic diviſo, nomen quidem, par eſt: ratio autem, numerus in duo aequalia diviſibilis. *Cli.* Certe. *Athen.* Tale aliquid dico. Nonne idem in utroque ſignificamus, ſive nomen interrogati, rationem; ſive rationem interrogati, nomen reddamus? quandoquidem unam eandemque rem nomine quidem

ρούμενον ἀριθμὸν προσαγορεύοντες ταυτὸν ὄν; ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Ὦ δὴ ψυχὴ τοὔνομα, τίς τούτου λόγος; ἐχομεν ἄλλου πλὴν τὸν νῦν δὴ ῥηθέντα; τὴν δυναμένην αὐτὴν αὑτὴν κινεῖν κίνησιν; ΚΛ. Τὸ ἑαυτὸ κινεῖν φῂς λόγον ἔχειν τὴν αὐτὴν οὐσίαν ἥπερ τοὔνομα ὃ δὴ πάντες ψυχὴν προσαγορεύομεν; ΑΘ. Φημί γε. εἰ δ' ἔστι τοῦτο οὕτως ἔχον, ἆρα ἔτι ποθοῦμεν μὴ ἱκανῶς δεδεῖχθαι ψυχὴν ταυτὸν ὂν καὶ τὴν πρώτην γένεσιν καὶ κίνησιν τῶν τε ὄντων καὶ γεγονότων καὶ ἐσομένων, καὶ πάντων αὖ τῶν ἐναντίων τούτοις; ἐπειδή γε ἀνεφάνη μεταβολῆς τε καὶ κινήσεως ἁπάσης αἰτία ἅπασι; ΚΛ. Οὔκ· ἀλλὰ ἱκανώτατα δέδεικται ψυχὴ τῶν πάντων πρεσβυτάτη, γενομένη τε ἀρχὴ κινήσεως. ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐχ ἡ δι' ἕτερον ἐν ἄλλῳ γιγνομένη κίνησις, αὐτὸ δὲ ἐν αὑτῷ μηδέποτε παρέχουσα κινεῖσθαι μηδὲν, δευτέρα τε καὶ ὁπόσων ἀριθμῶν βούλοιτο ἄν τις ἀριθμεῖν αὐτὴν πολλοστὴν, τοσούτων, σώματος οὖσα ὄντως ἀψύχου μεταβολή; ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘ. Ὀρθῶς ἄρα καὶ κυρίως ἀληθέστατά τε

p. 896 a.

b.

parem, ratione vero numerum in duo aequalia divisibilem appellamus. *Cli.* Idem omnino. *Athen.* Rei vero illius, cui nomen est anima, quaenam ratio est? num habemus aliam rationem, praeter eam, quam modo diximus, quod ipsa possit se ipsam movere? *Cli.* A se ipso moveri, asseris rationem esse illius substantiae, quam nomine omnes animam appellamus? *Athen.* Assero equidem. quod si ita est, an adhuc desideramus sufficientius demonstrari, idem esse animam, & primam generationem ac motum rerum, quae sunt, quae fuerunt, quaeque futurae sunt, omniumque rursus istis contrariorum? quandoquidem transmutationis motusque omnis omnibus causa esse apparuit. *Cli.* Minime. nam sufficientissime monstratum est, animam omnibus antiquiorem esse, cum motus principium sit. *Athen.* Nonne igitur motus, qui ab alio in alio fit, quove nihil unquam se ipsum movet, secundus est, & quoto quis velit numerorum intervallo, superiori motui postponendus? siquidem corporis vere inanimati mutatio est. *Cli.* Probe.

c. καὶ τελεώτατα εἰρηκότες ἂν ἦμεν ψυχὴν μὲν προτέραν γεγονέναι σώματος ἡμῖν· σῶμα δὲ, δεύτερόν τε καὶ ὕςερον ψυχῆς ἀρχούσης, ἀρχόμενον κατὰ φύσιν. ΚΛ. Ἀληθέςατα μὲν οὖν. ΑΘ. Μεμνήμεθά γε μὴν ὁμολογήσαντες ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς εἰ ἡ ψυχὴ φανείη πρεσβυτέρα σώματος οὖσα, καὶ τὰ ψυχῆς τῶν τοῦ σώματος ἔσοιτο πρεσβύτερα. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Τρόποι δὲ καὶ ἤθη καὶ βουλήσεις καὶ λο-
d γισμοὶ καὶ δόξαι ἀληθεῖς, ἐπιμέλειαί τε καὶ μνῆμαι, πρότερα μήκους σωμάτων καὶ πλάτους καὶ βάθους καὶ ῥώμης εἴη γεγονότα ἄν, εἴπερ καὶ ψυχὴ σώματος. ΚΛ. Ἀνάγκη. ΑΘ. Ἆρ' οὖν τὸ μετὰ τοῦτο ὁμολογεῖν ἀναγκαῖον, τῶν τε ἀγαθῶν αἰτίαν εἶναι ψυχὴν καὶ τῶν καλῶν καὶ κακῶν καὶ αἰσχρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων, καὶ πάντων τῶν ἐναντίων; εἴπερ τῶν πάντων γε αὐτὴν θήσομεν αἰτίαν; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Ψυχὴν δὴ διοικοῦσαν καὶ ἐνοικοῦσαν ἐν ἅπασι τοῖς
e. πάντη κινουμένοις μῶν οὐ καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνάγκη διοικεῖν φάναι; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Μίαν, ἢ πλείους; ΜΕΓ.

Athen. Recte igitur & proprie, vereque & absolute diximus, prius corpore animam factam fuisse, corpus vero posterius atque secundo, animae secundum naturam dominanti subiectum. *Cli.* Verissima haec sunt. *Athen.* Recordamur, nos in superioribus concessisse, si antiquior corpore anima declaretur, illa etiam, quae animae competunt, iis, quae corporis propria sunt, priora esse simul declarari? *Cli.* Maxime. *Athen.* Affectus ergo, mores, voluntates, cogitationes, verae opiniones, curae, memoriae, omnia haec longitudine corporum, latitudine, profunditate, robore, prius facta sunt: sicut & anima corpore. *Cli.* Necesse est. *Athen.* Num etiam concedere cogimur, bonorum & malorum, honestorum & turpium, iustorum & iniustorum, ceterorumque contrariorum causam esse? si quidem causam omnium ipsam asserimus. *Cli.* Cur non? *Athen.* Animam cuncta gubernantem, & in omnibus, quae moventur, habitantem, nonne & coelum gubernare necessario confitebimur? *Cli.* Omnino. *Athen.* Unam, an plu-

Πλείους· ἐγὼ ὑπὲρ σφῶϊν ἀποκρινοῦμαι. ΑΘ. Δυοῖν μέν γέ που ἔλαττον μηδὲν τιθῶμεν, τῆς τε εὐεργέτιδος, καὶ τῆς τἀναντία δυναμένης ἐξεργάζεσθαι. ΚΛ. Σφόδρα ὀρθῶς εἴρηκας. ΑΘ. Εἶεν. ἄγει μὲν δὴ ψυχὴ πάντα τὰ κατ' οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλατταν, ταῖς αὐτῆς κινήσεσιν, αἷς ὀνόματά ἐστι, βούλεσθαι, σκοπεῖσθαι, ἐπιμελεῖσθαι, βουλεύεσθαι, δο- p.
ξάζειν ὀρθῶς, ἐψευσμένως· χαίρουσαν, λυπουμένην· θαρροῦ- 897
σαν, φοβουμένην· μισοῦσαν, ἐρῶσαν· καὶ πάσαις ὅσαι τούτων ξυγγενεῖς ἡ πρωτουργοὶ κινήσεις, τὰς δευτερουργοὺς αὖ παραλαμβάνουσαι κινήσεις σωμάτων, ἄγουσι πάντα εἰς αὔξησιν καὶ φθίσιν, καὶ διάκρισιν καὶ σύγκρισιν· καὶ τούτοις ἑπομένας, θερμότητας, ψύξεις· βαρύτητας, κουφότητας· σκληρὸν καὶ μαλακόν· λευκὸν, καὶ μέλαν· αὐχμηρὸν, καὶ γλυκὺ, καὶ πικρόν· καὶ πᾶσιν οἷς ψυχὴ χρωμένη, νοῦν μὲν προσ- b.
λαμβάνουσα αἰεὶ θεὸν, θεὸς οὖσα, ὀρθὰ καὶ εὐδαίμονα παιδαγωγεῖ πάντα· ἀνοίᾳ δὲ ξυγγενομένη, πάντα αὖ τἀναντία τούτοις ἀπεργάζεται. τιθῶμεν ταῦτα οὕτως ἔχειν; ἢ ἔτι

res? *Meg.* Plures certe, ut ego pro vobis respondeam. *Athen.* Nec pauciores, quam duas, ponere debemus: unam beneficam, contrariam alteram. *Cli.* Recte admodum. *Athen.* Universa ergo, quae in coelo sunt, quae in terra, quae in mari, suis motibus anima ducit: quibus nomina sunt, velle, considerare, curare, consultare, recte & non recte opinari, laetari, dolere, audere, metuere, odisse, diligere: & ceteris praeterea motibus omnibus, qui horum affines primique sunt, qui & secundos corporum motus suscipientes, omnia in augmentum decrementumque perducunt: concretionem, vel condensationem, & discretionem, vel rarefactionem: & in ea, quae ista sequuntur, caliditates, frigiditates, gravitates, levitates, durum, molle, album, nigrum, austerum, dulce, amarum: & denique omnibus, quibus anima usa, si intellectum quoque semper divinum acceperit, recte cuncta, Dea cum sit, recta feliciaque perducit: sin vero amentiae coniuncta fuerit, omnia his contraria facit. Damusne, ista sic se ha-

διαζόμεν εἰ ἑτέρως πως ἔχει; ΚΛ. Οὐδαμῶς. ΑΘ. Πότερον οὖν δὴ ψυχῆς γένος ἐγκρατὲς οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ πάσης τῆς περιόδου γεγονέναι φαμὲν τὸ φρόνιμον, καὶ ἀρετῆς πλή-
c. ρες; ἢ τὸ μηδέτερα κεκτημένον; βούλεσθε οὖν πρὸς ταῦτα ὧδε ἀποκρινώμεθα; ΚΛ. Πῶς; ΑΘ. Εἰ μὲν, ὦ θαυμάσιε, φῶμεν, ἡ ξύμπασα οὐρανοῦ ὁδὸς ἅμα καὶ φορὰ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ὄντων ἁπάντων, νοῦ κινήσει καὶ περιφορᾷ καὶ λογισμοῖς ὁμοίαν φύσιν ἔχει, καὶ ξυγγενῶς ἔρχεται, δῆλον ὡς τὴν ἀρίστην ψυχὴν φατέον ἐπιμελεῖσθαι τοῦ κόσμου παντὸς, καὶ ἄγειν αὐτὸν τὴν τοιαύτην ὁδὸν ἐκείνην. ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘ.
d. Εἰ δὲ μανικῶς τε καὶ ἀτάκτως ἔρχεται, τὴν κακήν. ΚΛ. Καὶ ταῦτα ὀρθῶς. ΑΘ. Τίνα οὖν δὴ νοῦ κίνησις φύσιν ἔχει; τοῦτο ἤδη χαλεπὸν, ὦ φίλοι, ἐρώτημα ἀποκρινόμενον εἰπεῖν ἐμφρόνως. διὸ δὴ καὶ ἐμὲ τῆς ἀποκρίσεως ὑμῖν δίκαιον ταυτὶ προσλαμβάνειν. ΚΛ. Εὖ λέγεις. ΑΘ. Μὴ τοίνυν ἐξ ἐναντίας οἷον εἰς ἥλιον ἀποβλέποντες, νύκτα ἐν μεσημβρίᾳ ἐπαγόμενοι, ποιησώμεθα τὴν ἀπόκρισιν, ὡς νοῦν ποτε θνητοῖς

bere? an adhuc ambigui ſumus? *Cli.* Nullo modo ambigimus. *Athen.* Utrum ergo animae genus, coelum, terram, totumque orbem regere arbitramur, quod mente virtuteque refertum eſt? an quod caret utriſque? Vultiſne, ut ita reſpondeamus? *Cli.* Quo pacto? *Athen.* Ita dicamus, o mirifice vir, ſi univerſus coeli circuitus, & omnium, quae in eo ſunt, progreſſio, mentis motui & circumlationi, & rationi ſimilem habet naturam, & ſimili quadam ratione peragitur: conſtat, optimam animam totius mundi curam habere, concedendum eſſe, unde tali ratione circumvolvatur. *Cli.* Recte. *Athen.* Sin vero furioſe & ſine ordine movetur, malam. *Cli.* Haec quoque recte. *Athen.* Quam igitur mentis motus naturam habet? Sed ad hanc quaeſtionem, o amici, prudenter reſpondere difficile eſt, quare par eſt, ut ego vobiſcum reſpondeam. *Cli.* Probe loqueris. *Athen.* Cavere itaque debemus, ne quaſi ex oppoſito ad ſolem converſi, & in meridie noctem agentes, perinde reſpondeamus, ac ſi mortalibus oculis mens ſuſ-

ὄμμασιν ἐψόμενοί τε καὶ γνωσόμενοι ἱκανῶς· πρὸς δὲ εἰκόνα c.
τοῦ ἐρωτωμένου βλέποντας ἀσφαλέστερον ὁρᾶν. ΚΛ. Πῶς λέ-
γεις; ΑΘ. Ἡ προσέοικε κινήσει νοῦς, τῶν δέκα ἐκείνων κινή-
σεων τὴν εἰκόνα λάβωμεν· ἣν συναναμνησθεὶς ὑμῖν ἐγὼ,
κοινῇ τὴν ἀπόκρισιν ποιήσομαι. ΚΛ. Κάλλιστα ἂν λέγοις.
ΑΘ. Μεμνήμεθα τοίνυν τόγε τοσοῦτον τῶν τότε ἔτι, ὅτι
τῶν ἁπάντων τὰ μὲν κινεῖσθαι, τὰ δὲ μένειν ἔθεμεν. ΚΛ.
Ναί. ΑΘ. Τῶν δ' αὖ κινουμένων τὰ μὲν ἐν ἑνὶ τόπῳ κινεῖ-
σθαι, τὰ δ' ἐν πλείοσι φερόμενα. ΚΛ. Ἔστι ταῦτα. ΑΘ. p.
Τούτοιν δὴ τοῖν κινήσεοιν τοῖν ἐν ἑνὶ φερομένοιν ἀεὶ, περί γέ 893
τι μέσον ἀνάγκη κινεῖσθαι τῶν ἐντόρνων οὐσῶν μίμημά τι a.
κύκλων, εἶναί τε αὐτὴν τῇ τοῦ νοῦ περιόδῳ πάντως ὡς δυνα-
τὸν οἰκειοτάτην τε καὶ ὁμοίαν. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Τὸ
κατὰ ταυτὰ δήπου καὶ ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ, καὶ περὶ
τὰ αὐτὰ, καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ καὶ ἕνα λόγον καὶ τάξιν μίαν
ἀμφω κινεῖσθαι λέγοντες, νοῦν, τήν τε ἐν ἑνὶ φερομένην κί- b.
νησιν σφαίρας ἐντόρνου ἀπεικασμένα φοραῖς, οὐκ ἄν ποτε

ficienter conſpici cognoſcique poſſit. tutius enim videbimus, ſi ad imaginem eius reſpiciamus. *Cli.* Quo pacto dicis? *Athen.* Videamus, cui potiſſimum decem illarum agitationum ſimilis ſit intellectus, ut tanquam imagine hac utamur. eam ego in memoriam vobis reducam, & pro omnibus reſpondebo. *Cli.* Optime. *Athen.* Meminiſſe oportet, & illud a nobis in ſuperioribus eſſe dictum, omnium, quae ſunt, alia ſtare, alia vero moveri. *Cli.* Sic dictum fuit. *Athen.* Quin etiam eorum, quae moventur, nonnulla uno in loco, nonnulla in pluribus agitari. *Cli.* Hoc quoque. *Athen.* Motus autem, qui ſemper in uno fit, neceſſario circa medium aliquod agitur, & circuli torno confecti ſimilis eſt: ideoque mentis circuitum pro viribus imitatur. *Cli.* Quomodo id dicis? *Athen.* Per eadem certe, eodem modo, in eodem, circa eadem, ad eadem, una ratione, & ordine uno ferri utraque aſſero. nempe ſi dicamus mentem motumque, qui in uno fit, ſpherae torno confectae lationibus ſimiles, nunquam rudes bonarum

Φανεῖμεν φαῦλοι δημιουργοὶ λόγῳ καλῶν εἰκόνων. ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘ. Οὐκοῦν αὖ ἴγε μηδέποτε ὡσαύτως, μηδὲ κατὰ τὰ αὐτὰ, μηδὲ ἐν ταυτῷ, μηδὲ περὶ ταυτὰ, μηδὲ πρὸς ταυτὰ φερομένη, μηδ' ἐν κόσμῳ, μηδ' ἐν τάξει, μηδὲ ἔν τινι λόγῳ, κίνησις, ἀνοίας ἂν ἀπάσης εἴη ξυγγενής. ΚΛ.
c. Εἴη γὰρ ἂν ἀληθέστατα. ΑΘ. Νῦν δὴ χαλεπὸν οὐδὲν ἔτι διαῤῥήδην εἰπεῖν, ὡς, ἐπειδὴ ψυχὴ μέν ἐστιν ἡ περιάγουσα ἡμῖν πάντα, τὴν δὲ οὐρανοῦ περιφορὰν ἐξ ἀνάγκης περιάγειν φατέον ἐπιμελουμένην καὶ κοσμοῦσαν ἤτοι τὴν ἀρίστην ψυχὴν, ἢ τὴν ἐναντίαν. ΚΛ. Ὦ ξένε, ἀλλὰ ἔκ γε τῶν νῦν εἰρημένων, οὐδ' ὅσιον ἄλλως λέγειν ἢ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχουσαν ψυχὴν μίαν ἢ πλείους περιάγειν αὐτά. ΑΘ. Κάλλιστα, ὦ Κλεινία, ὑπήκουσας τοῖς λόγοις· τόδε δὲ προσυπάκουσον ἔτι.
d. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Ἥλιον καὶ σελήνην, καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα, εἴπερ ψυχὴ περιάγει πάντα, ἆρ' οὐ καὶ ἓν ἕκαστον; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Περὶ ἑνὸς δὴ ποιησοίμεθα λόγους, οἳ καὶ ἐπὶ πάντα ἡμῖν ἄστρα ἁρμόττοντες φανοῦνται. ΚΛ. Τίνος; ΑΘ. Ἡλίου πᾶς ἄνθρωπος σῶμα μὲν ὁρᾷ, ψυχὴν δὲ οὐδείς·

imaginum opifices erimus. *Cli.* Recte admodum. *Athen.* Contra ergo motus, qui nunquam similiter, nec per eadem, nec in eodem, neque circa eadem, neque ad eadem, neque in uno fertur nec ordine, nec ornatu, rationeque aliqua, omni profecto amentiae cognatus est. *Cli.* Procul dubio. *Athen.* Iam ergo aperte possumus clamare, Cum ab anima cuncta circumducantur, necessarium esse, coeli circuitum a procurante exornanteque anima circumduci, sive optima illa quidem, sive contraria. *Cli.* At, hospes, ex dictis iam apparuit, nefas esse aliter dicere, quam ab anima omni virtute referta, sive una, seu pluribus, haec omnia circumagi. *Athen.* Optime tu, Clinia, citoque haec intellexisti. sed illud adde. *Cli.* Quidnam? *Athen.* Si solem, lunam, ceteraque sidera anima ducit cuncta, nonne singula quoque? *Cli.* Quidni? *Athen.* De uno igitur verba faciamus, quae astris omnibus possunt accommodari. *Cli.* De quo? *Athen.* Solis quidem corpus omnes

οὐδὲ γὰρ ἄλλου σώματος οὐδενὸς οὔτε ζῶντος οὔτε ἀποθνήσκοντος τῶν ζώων. ἀλλὰ ἐλπὶς πολλὴ τοπαράπαν τὸ γένος ἡμῖν τοῦτο ἀναίσθητον πάσαις ταῖς τοῦ σώματος αἰσθήσεσι περιπεφυκέναι, νοητὸν δ' εἶναι. νῷ μόνῳ δὴ καὶ διανοήματι λάβωμεν αὐτοῦ πέρι τὸ τοιόνδε. ΚΛ. Ποῖον; ΑΘ. Ἥλιον εἴπερ ἄγει ψυχὴ, τριῶν αὐτὴν ἓν λέγοντες ὀρᾶν, σχεδὸν οὐκ ἀποτευξόμεθα. ΚΛ. Τίνων; ΑΘ. Ὡς ἢ ἐνοῦσα ἐντὸς τῷ περιφερεῖ τούτῳ φαινομένῳ σώματι, πάντη διακομίζει τὸ τοιοῦτον, καθάπερ ἡμᾶς ἡ παρ' ἡμῖν ψυχὴ πάντη περιφέρει· ἢ ποθὲν ἔξωθεν σῶμα αὐτῇ πορισαμένη πυρὸς, ἢ τινος ἀέρος, ὡς λόγος ἐστὶ τινῶν, ὠθεῖ βίᾳ σώματι σῶμα· ἢ τρίτον, αὐτὴ ψιλὴ σώματος οὖσα, ἔχουσα δὲ δυνάμεις ἄλλας τινὰς ὑπερβαλλούσας θαύματι, ποδηγεῖ. ΚΛ. Ναί. ΑΘ. Τοῦτο μὲν ἀνάγκη, τούτων ἕν γέ τι δρῶσαν ψυχὴν πάντα διάγειν. αὐτοῦ δὴ ἄμεινον ταύτην τὴν ψυχὴν, εἴτε ἐν ἅρμασιν ἔχουσα ἡμῖν ἥλιον ἄγει φῶς τοῖς ἅπασιν, εἴτ' ἔξωθεν, εἴθ' ὅπως, εἴθ' ὅπη, θεὸν ἡγεῖσθαι χρεὼν πάντα ἄνδρα. ἢ πῶς; ΚΛ. Ναὶ, e. p. 898 a.

homines vident, animam nemo: nec etiam alterius animalium corporis, nec vivi, nec mortui. idque genus cum nullo corporis ſenſu percipiatur, ſola mente comprehenditur. Quare & nos de ipſo, hoc ſola intelligentia capiamus. *Cli.* Quidnam? *Athen.* Cum ſolem anima moveat, ſi trium modorum aliquo ab ea fieri hoc aſſerimus, fortaſſe non aberrabimus. *Cli.* Quos dicis modos? *Athen.* Quod vel intus in hoc rotundo corpore ineſt, &, quo libet, ipſum transfert; quemadmodum nos anima noſtra, quo libet, ducit: vel ipſa foris quidem eſt, & corpus aliquod ignis vel aeris nacta, ut quidam aiunt, per vim corpus corpore pellit: vel tertio, quamvis ipſa nuda corpore ſit, quia tamen alias vires ſupra modum mirabiles habet, facile ducit. *Cli.* Certe, uno iſtorum modorum ab anima agitari cuncta, neceſſe eſt. *Athen.* Praeſtat autem, ut, ſive curru quodam intrinſecus teneat corpus illud eius anima, lumenque ita cunctis effundat, ſive foris ſit, ſeu quomodocunque quis excogitet, Deum eſſe ipſam omnes ar-

b. τόν γέ που μὴ ἐπὶ τὸ ἔσχατον ἀφιγμένον ἀνοίας. ΑΘ. Ἄστρων δὲ δὴ πέρι πάντων καὶ σελήνης, ἐνιαυτῶν τε καὶ μηνῶν, καὶ πασῶν ὡρῶν πέρι, τίνα ἄλλον λόγον ἐροῦμεν ἢ τὸν αὐτὸν τοῦτον, ὡς ἐπειδὴ ψυχὴ μὲν ἢ ψυχαὶ πάντων τούτων αἴτιαι ἐφάνησαν, ἀγαθαὶ δὲ πᾶσαν ἀρετὴν, θεοὺς αὐτὰς εἶναι φήσομεν; εἴτε ἐν σώμασιν ἐνοῦσαι, ζῶα ὄντα, κοσμοῦσι πάντα οὐρανὸν, εἴτε ὅπη τε καὶ ὅπως. εἰθ' ὅστις ταῦτα ὁμολογεῖ, ὑπομένει μὴ θεῶν εἶναι πλήρη πάντα; ΚΛ. Οὐκ ἔστιν οὕτως,
c. ὦ ξένε, παραφρονῶν οὐδείς. ΑΘ. Τῷ μὲν τοίνυν μὴ νομίζοντι θεοὺς ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία, εἰπόντες ὅρους ἀπαλλαττώμεθα. ΚΛ. Τίνας; ΑΘ. Ἢ διδάσκειν ἡμᾶς ὡς οὐκ ὀρθῶς λέγομεν, τιθέμενοι ψυχὴν γένεσιν ἁπάντων εἶναι πρώτην, καὶ τἆλλα ὅσα τούτων ξυνεπόμενα εἴπομεν· ἢ μὴ δυνάμενον βέλτιον λέγειν ἡμῶν, ἡμῖν πείθεσθαι, καὶ ζῆν θεοὺς ἡγούμενον εἰς τὸν ἐπίλοιπον βίον. ὁρῶμεν
d. οὖν εἴτε ἱκανῶς ἤδη τοῖς οὐχ ἡγουμένοις θεοὺς εἰρήκαμεν ὡς

bitremur. an aliter? *Cli.* Ita certe, nisi quis extrema dementia teneatur. *Athen.* De universis praeterea stellis & luna, annis, mensibus, cunctisque temporibus, quid aliud, quam hoc ipsum, dicemus? quoniam anima & animae omnibus virtutibus praeditae horum omnium causae demonstratae sunt, Deos esse eas affirmabimus: sive in corporibus sint, & tanquam animalia quaedam coelum totum exornent, sive quomodocunque aliter agere id dicantur. *Cli.* Omnino. *Athen.* Ita ergo istis concessis, poteritne aliquis negare, plena Deorum omnia esse? *Cli.* Nullus adeo mente captus est, hospes. *Athen.* Ei ergo, qui Deos esse negat, positis terminis, o Clinia & Megille, sermonem iam relinquamus. *Cli.* Quos terminos imponemus? *Athen.* Ut vel doceat, nos non recte opinari, cum animam generationem primam omnium dicimus; ceteraque a nobis consequenter dicta, vera non esse: vel si nihil melius, quam nos, dicere potest, nobis credat, & ita in posterum vivat, ut de Diis non ambigat. Verum consideremus nunc, utrum sufficienter, Deos esse, adversus negan-

εἰσὶ θεοὶ, εἴτε ἐπιδέον. ΚΛ. Ἱκανά γε, ὦ ξένε, πάντων ἐπιδέον. ΑΘ. Τούτοις μὲν τοίνυν ἡμῖν τὸ λόγων τέλος ἐχέτω. τὸν δὲ ἡγούμενον θεοὺς εἶναι, μὴ φροντίζειν δὲ αὐτοὺς ἀνθρωπίνων πραγμάτων, παραμυθητέον. Ὦ ἄριστε δὴ, φῶμεν, ὅτι μὲν ἡγῇ θεοὺς, συγγένειά τις ἴσως σὲ θεία πρὸς τὸ ξύμφυτον ἄγει τιμᾶν καὶ νομίζειν εἶναι· κακῶν δὲ ἀνθρώπων καὶ ἀδίκων τύχαι ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, ἀληθείᾳ μὲν οὐκ εὐδαίμονες, δόξαι δὲ εὐδαιμονιζόμεναι σφόδρα ἀλλ' οὐκ ἐμμελῶς ἄγουσί σε πρὸς ἀσέβειαν, ἔν τε μούσαις οὐκ ὀρθῶς ὑμνούμεναι ἅμα καὶ ἐν παντοίοις λόγοις. ἢ καὶ πρὸς τέλος ἴσως ἀνοσίους ἀνθρώπους ὁρῶν ἐλθόντας γηραιοὺς, παῖδας παίδων καταλιπόντας ἐν τιμαῖς ταῖς μεγίσαις, ταράττῃ ταυῦν ἐν ἅπασι τούτοις. ἰδὼν, ἢ δι' ἀκοῆς αἰσθόμενος, ἢ καὶ παντάπασιν αὐτὸς αὐτόπτης προστυχὼν πολλῶν ἀσεβημάτων καὶ δεινῶν γενομένων τισὶ, δι' αὐτὰ ταῦτα ὁρᾷς ἐκ σμικρῶν εἰς τυραννίδας τε καὶ τὰ μέγιστα ἀφικομένους· τότε διὰ πάντα τοιαῦτα δῆλος εἶ μέμφεσθαι μὲν θεοὺς, ὡς αἰτίους ὄντας τῶν τοιού- e. p. 900 a.

tes oſtenderimus, an non. *Cli.* Sufficienter dictum eſt, hoſpes. *Athen.* Diſputatio igitur adverſus iſtos finem habeat. Sed ille iam, qui, quamvis Deos eſſe dicat, curam tamen humanarum rerum negat habere, ſic a nobis eſt perſuadendus. O vir eximie, dicamus, natura quaedam divinitati cognata ad rem tibi coniunctam affirmandam colendamque ducit, quando Deos eſſe aſſeris. Sed improborum iniuſtorumque hominum publice privatimque ſucceſſus, qui, licet revera felices non ſint, vulgo tamen felices habentur, & carminibus frequenter ceteriſque ſermonibus extolluntur, temere ad impietatem te praecipitem agunt: aut etiam, cum ſceleſtos homines videas ad ſenium uſque ita devenire, ut filios atque nepotes in maximis relinquant honoribus, valde turbaris. Audiſti fortaſſis, aut etiam ipſe vidiſti nonnullos, quamvis iniuſte & impie multa geſſerint, propter ipſa tamen ſcelera ex re parva in magnam, & ex infimo gradu ad tyrannidem perveniſſe. Propterea cum Deos harum rerum auctores eſſe, propter ipſam

τῶν, διὰ ξυγγένειαν οὐκ ἂν ἐθέλων· ἀγόμενος δὲ ὑπό τινος
ἀλογίας ἅμα, καὶ οὐ δυνάμενος δυσχεραίνειν θεοὺς, εἰς τοῦ-
b. το νῦν τὸ πάθος ἐλήλυθας, ὥστ' εἶναι μὲν δοκεῖν αὐτοὺς,
τῶν δὲ ἀνθρωπίνων καταφρονεῖν καὶ ἀμελεῖν πραγμάτων.
ἵνα οὖν μὴ ἐπὶ μεῖζον ἔλθῃ σοὶ πάθος πρὸς ἀσέβειαν τὸ νῦν
παρὸν δόγμα, ἀλλ' ἐάν πως οἷον ἀποδιοπομπήσασθαι λόγοις
αὐτὸ προσιὸν γενώμεθα δυνατοὶ, πειρώμεθα, συνάψαντες τὸν
ἑξῆς λόγον, ᾧ πρὸς τὸν τοπαράπαν οὐχ ἡγούμενον θεοὺς ἐξ
ἀρχῆς διεπεραναμεθα, τούτῳ ταυῦν προσχρήσασθαι. σὺ δ',
c. ὦ Κλεινία τε καὶ Μέγιλλε, ὑπὲρ τοῦ νέου καθάπερ ἐν τοῖς
ἔμπροσθεν ἀποκρινόμενοι διαδέχεσθε· ἂν δέ τι δύσκολον ἐμ-
πίπτῃ τοῖς λόγοις, ἐγὼ σφῷν ὥσπερ νῦν δὴ δεξάμενος διαβι-
βῶ τὸν ποταμόν. ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις· καὶ σὺ οὕτω ταῦτα
δρᾷ· ποιήσομέν τε ἡμεῖς εἰς τὸ δυνατὸν ἃ λέγεις. ΑΘ. Ἀλλ'
οὐδὲν τάχ' ἂν ἴσως εἴη χαλεπὸν ἐνδείξασθαι τοῦτό γε, ὡς
ἐπιμελεῖς σμικρῶν εἰσι θεοὶ οὐχ ἧττον ἢ τῶν μεγέθει διαφε-
d. ρόντων. ἤκουον γάρ που καὶ παρῆν τοῖς νῦν δὴ λεγομένοις,
ὡς ἀγαθοί γε ὄντες πᾶσαν ἀρετὴν, τὴν τῶν πάντων ἐπιμέ-

cum illis coniunctionem incusare, & adversus eos peccare nolis, nonnulla ductus absurditate, ac Diis ipsis succensere non possis, huc tandem delapsus es, ut, licet Deos esse arbitreris, humanas tamen res ab illis negligi credas. Ne igitur haec opinio ad graviorem te trudat impietatis morbum, remedium, pro viribus opinionem hanc refutantes, adhibeamus. quocirca sequentem disputationem cum praecedente illa ratione iungemus, qua adversus eos etiam, qui Deos esse negabant, usi sumus. Tu vero, Clinia & Megille, pro adolescente, ut feciſtis hactenus, respondete. atque ego, si arduum quid inciderit, vos suscipiens, ut nunc feci, trans fluvium ducam. *Cli.* Recte dicis: & ita facito. nos quoque pro viribus faciemus. *Athen.* Non erit forsan difficile demonstrare, Deos non minus minimarum rerum, quam maximarum, curam habere: praesertim cum paulo ante dictum fuerit, eos omni virtute refertos, providentiam omnium sibi propriam vindi-

λειὰν οἰκειοτάτην αὐτῶν οὖσαν κέκτηνται. ΚΛ. Καὶ σφόδρα γε ἐπήκουον. ΑΘ. Τὸ μετὰ τοῦτο τοίνυν κοινῇ συνεξεταζόντων, τίνα λέγοντες ἀρετὴν αὐτῶν, ὁμολογοῦμεν αὐτοὺς ἀγαθοὺς εἶναι. Φέρε, τὸ σωφρονεῖν, νοῦν τε κεκτῆσθαι, φαμὲν ἀρετῆς, τὰ δ' ἐναντία, κακίας; ΚΛ. Φαμέν. ΑΘ. Τί δέ; ἀρετῆς μὲν ἀνδρείαν εἶναι, δειλίαν δὲ, κακίας; ΚΛ. Πάνυ e.
μὲν οὖν. ΑΘ. Καὶ τὰ μὲν, αἰσχρὰ, τούτων, τὰ δὲ, καλὰ ϕήσομεν; ΚΛ. Ἀνάγκη. ΑΘ. Καὶ τῶν μὲν προσήκειν ἡμῖν, εἴπερ ὁπόσα ϕλαῦρα, θεοῖς δὲ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν τῶν τοιούτων μετὸν ἐροῦμεν; ΚΛ. Καὶ ταῦθ' οὕτως ὁμολογοῖ πᾶς ἄν. ΑΘ. Τί δέ; ἀμέλειάν τε καὶ ἀργίαν καὶ τρυφὴν εἰς ἀρετὴν ψυχῆς θήσομεν; ἢ πῶς λέγεις; ΚΛ. Καὶ πῶς; ΑΘ. Ἀλλ' εἰς τοὐναντίον; ΚΛ. Ναί. ΑΘ. Τἀναντία ἄρα τού- p.
τοις εἰς τοὐναντίον. ΚΛ. Τοὐναντίον. ΑΘ. Τί οὖν; τρυφῶν, a.
καὶ ἀμελὴς ἀργός τε (ὃν ὁ ποιητὴς κηφῆσι κοθούροισι μάλιστα εἰκελον ἔφασκεν εἶναι) γίγνοιτ' ἂν ὁ τοιοῦτος πᾶσιν ἡμῖν; ΚΛ. Ὀρθότατά γε εἰπών. ΑΘ. Οὐκοῦν τόν γε θεὸν οὐ ῥητέον ἔχειν ἦθος τοιοῦτον ὅγέ τι αὐτὸς μισεῖ· τῷ τέ τι τοιοῦτον

care. *Cli.* Et maxime quidem. *Athen.* Quod ſequitur, communiter inveſtigemus, quae ſit virtus eorum, qua boni eſſe conceduntur. Age, nonne temperatum eſſe, mentemque habere, virtuti dantur, & contraria vitio? *Cli.* Certe. *Athen.* Quid porro? nonne fortitudo virtuti etiam datur, timiditas vitio? *Cli.* Valde. *Athen.* Et horum alia turpia, alia honeſta dicuntur? *Cli.* Neceſſe eſt. *Athen.* Et quae in his vitia ſunt, nobis quidem ineſſe poſſe: Deos vero eorum participes nullo modo dicemus? *Cli.* Haec etiam quivis concederet. *Athen.* Numquid negligentiam, delicias, otium, animi virtutem putabimus? an aliter? *Cli.* At quomodo? *Athen.* Num contra? *Cli.* Ita ſane. *Athen.* Horum ergo contraria in contrarium. *Cli.* Sic utique. *Athen.* Qui deliciis, negligentiae, otioque deditus eſt, quem Heſiodus ignavis maxime fucis ſimilem dicit, nonne odio nobis habetur? *Cli.* Rectiſſime profecto poëta ille cecinit. *Athen.* Non ergo dicendus Deus eos mores habere,

φθέγγεσθαι πειρωμένῳ οὐκ ἐπιτρεπτέον. ΚΛ. Οὐ μὲν δή.
b. πῶς γὰρ ἄν; ΑΘ. Ὧ δὴ προσήκει μὲν πράττειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι διαφερόντως τινὸς, ὁ δὲ τούτου γε νοῦς τῶν μὲν μεγάλων ἐπιμελεῖται, τῶν σμικρῶν δὲ ἀμελεῖ, κατὰ τίνα ἐπαινοῦντες τὸν τοιοῦτον λόγον, οὐκ ἂν παντάπασι πλημμελοῖμεν; σκοπῶμεν δὲ ὧδε· ἆρ' οὐ κατὰ δύο εἴδη τὸ τοιοῦτον πράττει πράττων εἴτε θεὸς, εἴτ' ἄνθρωπος; ΚΛ. Ποίω δή; ΑΘ. Λέγομεν· ἢ διαφέρον οὐδὲν οἰόμενος εἶναι τῷ ὅλῳ ἀμε-
c. λουμένων τῶν σμικρῶν· ἢ ῥᾳθυμίᾳ καὶ τρυφῇ, εἰ διαφέρει, ὁ δὲ ἀμελεῖ. ἢ ἔστιν ἄλλως πως γιγνομένη ἀμέλεια; οὐ γάρ που ὅταν γε ἀδύνατον ᾖ τῶν ἁπάντων ἐπιμελεῖσθαι, τότε ἀμέλεια ἔστι τῶν σμικρῶν ἢ μεγάλων μὴ ἐπιμελουμένῳ, ὧν ἂν δυνάμει θεὸς ἢ φαῦλος τὶς ὢν ἐλλιπὴς καὶ μὴ δυνατὸς ἐπιμελεῖσθαι γίγνηται. ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘ. Νῦν δὴ δύ' ὄντες τρισὶν ἡμῖν οὖσιν ἀποκρινάσθωσαν οἱ θεοὺς μὲν ἀμφότεροι
d. ὁμολογοῦντες εἶναι· παραιτητοὺς δὲ ἕτερος, ὁ δὲ, ἀμελεῖν τῶν σμικρῶν. πρῶτον μὲν, θεοὺς ἀμφότεροι φατὲ γιγνώσκειν καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν πάντα, λαθεῖν δὲ αὐτοὺς οὐδὲν δυνα-

quos odit: nec permittendus eſt ullus ita dicere. *Cli.* Nullo modo. *Athen.* An ille, ad quem operis alicuius effectio & cura maxime pertinet, magna in eo opere curabit, parva contemnet? quomodo, ſi hanc opinionem laudaverimus, non errabimus? Sed ita iſtud conſideremus: Nonne, ſive homo, ſive Deus, duabus de cauſis negligit? *Cli.* Quibus? *Athen.* Vel quia nihil intereſſe totius putat, ſi parva negliguntur: vel quia, licet intereſſe opinetur, pigritia tamen mollitieque detentus, negligit. aliter enim negligentia non contingit. nam quando quis non poteſt omnium curam gerere magnorum parvorumque, atque ideo imbecillitate impeditus non curat, negligentia tunc in eo eſſe non dicitur: ſive homo quidam ſit impotens, ſive Deus aliquis non poſſe fingatur. *Cli.* Non certe. *Athen.* Sed nunc illi duo tribus nobis reſpondeant, qui, licet Deos eſſe concedant, alter tamen facile placabiles, alter in rebus parvis negligentes putat; primumque ſic interrogentur: Ambo Deos

τὸν εἶναι τῶν ὁπόσων εἰσὶν αἱ αἰσθήσεις τε καὶ ἐπιξῆμαι. ταύτῃ λέγετε ἔχειν ταῦτα; ἢ πῶς; ΚΛ. Οὕτως. ΑΘ. Τί δαί; δύνασθαι πάντα ὁπόσων αὖ δύναμις ἐσὶν θνητοῖς τε καὶ ἀθανάτοις; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὐ συγχωρήσονται καὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν; ΑΘ. Καὶ μὴν ἀγαθούς τε καὶ ἀρίξους ὡμολογήκαμεν e.
αὐτοὺς εἶναι πέντε ὄντες. ΚΛ. Σφόδρα γε. ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐ ῥᾳθυμίᾳ μὲν καὶ τρυφῇ ἀδύνατον αὐτοὺς ὁμολογεῖν πράττειν ὁτιοῦν τοπαράπαν, ὄντας γε οἵους ὁμολογοῦμεν; δειλίας γὰρ ἔκγονος ἔν γε ἡμῖν ἀργία· ῥᾳθυμία δὲ, ἀργίας καὶ τρυφῆς. ΚΛ. Ἀληθέσατα λέγεις. ΑΘ. Ἀργίᾳ μὲν δὴ καὶ ῥᾳθυμίᾳ οὐδεὶς ἀμελεῖ θεῶν. οὐ γὰρ μέτεσιν αὐτῷ που δειλίας. ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις. ΑΘ. Οὐκοῦν τὸ λοιπὸν, εἴπερ ἀμελοῦσι τῶν σμικρῶν καὶ ὀλίγων τῶν περὶ τὸ πᾶν, ἢ γιγνώ- p.
σκοντες ὡς τοπαράπαν οὐδενὸς τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθαι 902
δεῖ, δρᾷεν ἂν τοῦτο· ἢ τί τὸ λοιπὸν πλὴν τὸ γιγνώσκειν τοὐναντίον; ΚΛ. Οὐδέν. ΑΘ. Πότερον οὖν, ὦ ἄριξε καὶ βέλτιξε, ἴσμεν σὲ λέγοντα, ὡς ἀγνοοῦντάς τε καὶ δέον ἐπιμε-

asseritis scire, videre, audireque omnia: nihilque ipsos effugere posse eorum, quae aut sensu, aut intellectu percipiuntur? haecne ita se habere dicitis? an aliter? *Cli.* Sic. *Athen.* Deinde omnia eos posse, quaecunque mortales immortalesve possunt? *Cli.* Absque dubio ita esse concedent. *Athen.* Bonos etiam, immo optimos esse, quinque confessi sumus. *Cli.* Omnino. *Athen.* Nulla ergo pigritia, nulla mollitie capi eos possibile: quandoquidem tales sunt, quales esse consensimus. nam a timiditate in nobis otium nascitur: pigritia vero, ab otio atque mollitie. *Cli.* Vera loqueris. *Athen.* Nullus ergo Deorum otio pigritiaque corruptus quidquam negligit. nullius enim timiditatis Deus est particeps. *Cli.* Probe. *Athen.* Ergo relinquitur, si parvas paucasque in universo res negligunt, ut ita negligant, aut quia contemnenda illa esse sciunt: aut quidnam aliud reliquum est, quam huius contrarium? *Cli.* Nihil penitus. *Athen.* Utrum ergo, o vir eximie, te dicere affirmabimus? an quod propter ignorantiam, cum providere debeant, non pro-

λεῖσθαι, δι' ἄγνοιαν ἀμελοῦντας, ἢ γιγνώσκοντας ὅτι δεῖ, καθάπερ οἱ φαυλότατοι τῶν ἀνθρώπων λέγονται ποιεῖν, εἰδότες ἄλλα εἶναι βελτίω πράττειν ὧν δὴ πράττουσι, διὰ τινὰς
b. ἥττας ἡδονῶν ἢ λυπῶν, οὐ ποιεῖν; ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘ. Οὐκοῦν δὴ τάγε ἀνθρώπινα πράγματα τῆς τε ἐμψύχου μετέχει φύσεως ἅμα, καὶ θεοσεβέστατον αὐτό ἐστι πάντων ζώων ἄνθρωπος. ΚΛ. Ἔοικε γοῦν. ΑΘ. Θεῶν γε μὴν κτήματα φαμὲν εἶναι πάντα ὁπόσα θνητὰ ζῶα, ὥνπερ καὶ τὸν οὐρανὸν ὅλον. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Ἤδη τοίνυν σμικρὰ ἢ μεγάλα τὶς φάτω ταῦτα εἶναι τοῖς θεοῖς. οὐδετέρως γὰρ τοῖς
c. κεκτημένοις ἡμᾶς ἀμελεῖν ἂν εἴη προσῆκον, ἐπιμελεστάτοις γε οὖσι καὶ ἀρίστοις. σκοπῶμεν γὰρ δὴ καὶ τόδε ἔτι πρὸς τούτοις. ΚΛ. Τὸ ποῖον; ΑΘ. Τὸ περί τε αἰσθήσεως καὶ δυνάμεως, ἆρ' οὐκ ἐναντίως ἀλλήλοιν πρὸς ῥᾳστώνην καὶ χαλεπότητα ἐσὸν πεφυκότε. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Ὁρᾶν μέν που καὶ ἀκούειν τὰ σμικρὰ χαλεπώτερον ἢ τὰ μεγάλα· φέρειν δὲ αὖ καὶ κρατεῖν καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῶν σμικρῶν καὶ ὀλίγων παντὶ ῥᾷον ἢ

videant? an, ſicut improbos homines dicimus, meliora quidem videre, ſed voluptate aut dolore fractos deteriora ſequi, ſic Deos, quamvis ſciant providendum eſſe, ſimiliter non providere? *Cli.* Quomodo id fieri poteſt? *Athen.* Praeterea res humanae, viventis naturae participes ſunt: & homo ipſe prae ceteris animalibus Dei cultor diligentiſſimus eſt. *Cli.* Apparet. *Athen.* Quin etiam mortalia cuncta viventia a Diis fieri poſſiderique, quemadmodum & coelum univerſum, dicimus. *Cli.* Procul dubio. *Athen.* Iam ergo, ſeu parva haec ſive magna quis dixerit Diis eſſe, nullo modo, cum providentiſſimi atque optimi ſint, negligenda ſibi ſua poſſeſſio eſt. Sed iſtud praeterea conſideremus. *Cli.* Quidnam? *Athen.* Num ſenſus & vires contrario inter ſe modo ad facilitatem difficultatemque ſe naturaliter habeant. *Cli.* Quid ais? *Athen.* Parva quippe difficilius, quam magna, videntur & audiuntur. facilius autem tenentur ferunturque, & providentia gubernantur, parva omnia & pauca, quam eorum contraria. *Cli.* Certe multo facilius.

τῶν ἐναντίων. ΚΛ. Καὶ πολύ γε. ΑΘ. Ἰατρῷ δὲ προστεταγ- d.
μένον ὅλον τὶ θεραπεύειν, βουλόμενῳ καὶ δυναμένῳ, τῶν μὲν
μεγάλων ἐπιμελουμένῳ, τῶν μορίων δὲ καὶ σμικρῶν ἀμελοῦν-
τι, ἐξει ποτὲ καλῶς αὐτῷ τὸ πᾶν; ΚΛ. Οὐδαμῶς. ΑΘ.
Οὐ μὲν οὐδὲ κυβερνήταις, οὐδὲ στρατηγοῖς, οὐδ' οἰκονόμοις,
οὐδ' αὖ τισι πολιτικοῖς, οὐδ' ἄλλῳ τῶν τοιούτων οὐδενὶ, χω-
ρὶς τῶν ὀλίγων καὶ σμικρῶν, πολλὰ ἢ μεγάλα. οὐδὲ γὰρ ἄνευ
σμικρῶν τοὺς μεγάλους φασὶν οἱ λιθολόγοι λίθους εὖ κεῖσθαι. e.
ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν; ΑΘ. Μὴ τοίνυν τόνγε θεὸν ἀξιώσωμεν
ποτὲ δημιουργῶν φαυλότερον· οἳ τὰ προσήκοντα αὐ-
τοῖς ἔργα, ὅσῳπερ ἂν ἀμείνους ὦσι, τόσῳ ἀκριβέστερα καὶ τε-
λεώτερα μιᾷ τέχνῃ σμικρὰ καὶ μεγάλα ἀπεργάζονται· τὸν
δὲ θεὸν ὄντα τε σοφώτατον, βουλόμενόν τ' ἐπιμελεῖσθαι καὶ
δυνάμενον, ὧν μὲν ῥᾴδιον ἦν ἐπιμεληθῆναι σμικρῶν ὄντων, μη- p.
δαμῇ ἐπιμελεῖσθαι, καθάπερ ἀργὸν ἢ δειλόν τινα διὰ πόνους 903
ῥᾳθυμοῦντα· τῶν δὲ μεγάλων. ΚΛ. Μηδαμῶς δόξαν τοιαύ- a.
την περὶ θεῶν, ὦ ξένε, ἀποδεχώμεθα. οὐδαμῇ γὰρ οὔτε ὅσιον
οὔτ' ἀληθὲς διανόημα διανοοίμεθ' ἄν. ΑΘ. Δοκοῦμεν δέ μοι

Athen. Quid vero? cum medicus totum corpus curare velit ac poſſit, ſi magnis providerit, parva contemſerit, an bene huic unquam ſe totum habebit? *Cli.* Nunquam. *Athen.* Sed nec gubernatores, nec imperatores, nec patresfamilias, neque civitatum moderatores, neque ulli omnino tales, paucis ac parvis neglectis, recte multa & ingentia gubernabunt. nam lapides quoque magnos ſine parvis bene ſtrui negant architecti. *Cli.* Certe. *Athen.* Caveamus autem, ne Deum mortalibus opificibus viliorem putemus. iſti ſane, quanto peritiores ſunt, tanto arte una in propriis ipſorum operibus & parva ſimul & magna exquiſitius abſolutiuſque perficiunt: Deus vero, qui ſapientiſſimus eſt, & curare poteſt, ac vult, magnis quidem providebit ſolum, parva autem, quae facilius gubernari poſſunt, propter pigritiam & ignaviam negliget? *Cli.* Nullo modo hanc, hoſpes, de Diis opinionem admittendam putamus. nefaria enim haec & falſa penitus cogitatio. *Athen.* Satis iam adverſus eum, qui

νῦν ἤδη μάλιστα μετρίως διειλέχθαι τῷ φιλαιτίῳ τῆς ἀμελείας
περὶ θεῶν. ΚΛ. Ναί. ΑΘ. Τῷ γε βιάζεσθαι τοῖς λόγοις
b. ὁμολογεῖν αὐτὸν μὴ λέγειν. ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘ. Ἐπῳδῶν γε
μὴν προσδεῖσθαι μοὶ δοκεῖ μύθων ἔτι τινῶν. ΚΛ. Ποίων,
ὦ γαθέ; ΑΘ. Πείθωμεν τὸν νεανίαν τοῖς λόγοις, ὡς τῷ τοῦ
παντὸς ἐπιμελουμένῳ πρὸς τὴν σωτηρίαν καὶ ἀρετὴν τοῦ ὅλου
πάντ' ἐσὶ συντεταγμένα, ὧν καὶ τὸ μέρος εἰς δύναμιν ἕκα-
στον τὸ προσῆκον πάσχει καὶ ποιεῖ. τούτοις δ' εἰσὶν ἄρχοντες
προστεταγμένοι ἑκάστοις ἐπὶ τὸ σμικρότατον ἀεὶ πάθης καὶ
πράξεως, εἰς μερισμὸν τὸν ἔσχατον τέλος ἀπειργασμένοι· ὧν
c. ἓν καὶ τὸ σὸν, ὦ σχέτλιε, μόριον εἰς τὸ πᾶν ξυντείνει βλέ-
πον ἀεὶ, καίπερ πάνσμικρον ὄν. σὲ δὲ λέληθε περὶ τοῦτο αὐτὸ
ὡς γένεσις ἕνεκα ἐκείνου γίγνεται πᾶσα· ὅπως ᾖ ἡ τῷ τοῦ
παντὸς βίῳ ὑπάρχουσα εὐδαίμων οὐσία, οὐχ ἕνεκα σοῦ γι-
γνομένη· σὺ δὲ ἕνεκα ἐκείνου. πᾶς γὰρ ἰατρὸς, καὶ πᾶς ἔν-
τεχνος δημιουργὸς, παντὸς μὲν ἕνεκα πάντα ἐργάζεται, πρὸς
τὸ κοινῇ ξυντεῖνον βέλτιστον· μέρος μὴν ἕνεκα ὅλου καὶ οὐχ

negligentiae crimine Deos incusat, disputasse videmur. *Cli.* Certe. *Athen.* Verum hactenus quodammodo ratione coëgimus, ut falsa se opinari confiteretur. *Cli.* Recte. *Athen.* Indigere quoque persuasione, qua veluti cantu quodam capiatur, existimo. *Cli.* Quaenam haec persuasio est? *Athen.* Huic adolescenti persuadeamus, eum, qui toti providet, ad virtutem salutemque totius omnia ordinare, cuius pars quaeque pro viribus, quod sibi convenit, agit & patitur: atque his singulis praepositi principes sunt, qui minimarum etiam actionum passionumque, per singulas & extremas universi particulas distributione ad ultimum usque peracta, curam habent. Quarum una tua, o miser, particula est, quae ad totum semper respicit, quamvis minima sit. Tu vero ignoras, omnem singulorum generationem illius gratia fieri, ut universi ipsius beata vita sit, eius substantia non tui gratia est, sed illius tu gratia factus es. medicus enim omnis, & artificiosus opifex omnis, totius gratia singula facit, & ad communem perfectionem dirigit omnia:

ὅλου μέρους ἕνεκα ἀπεργάζεται. σὺ δὲ ἀγανακτεῖς, ἀγνοῶν d.
ὅπη τὸ περί σε ἄριστον τῷ παντὶ ξυμβαίνει καὶ σοι κατὰ δύναμιν τὴν τῆς κοινῆς γενέσεως. ἐπεὶ δὲ ἀεὶ ψυχὴ ἐπιτεταγμένη σώματι τοτὲ μὲν ἄλλῳ, τοτὲ δὲ ἄλλῳ, μεταβάλλει παντοίας μεταβολὰς, δι' ἑαυτὴν ἢ δι' ἑτέραν ψυχὴν, οὐδὲν ἄλλο ἔργον τῷ πεττευτῇ λείπεται πλὴν μετατιθέναι τὸ μὲν ἄμεινον γινόμενον ἦθος, εἰς βελτίω τόπον, χεῖρον δὲ, εἰς τὸν χείρονα, κατὰ τὸ πρέπον αὐτῶν ἕκαστον, ἵνα τῆς προσηκούσης μοίρας λαγχάνῃ. ΚΛ. Πῇ λέγεις; ΑΘ. Ἥπερ ἂν ἔχοι λόγον ῥᾳ- e.
ᾳστώνη ἐπιμελείας θεοῖς τῶν πάντων, ταύτῃ μοὶ δοκῶ φράζειν. εἰ μὲν γὰρ πρὸς τὸ ὅλον ἀεὶ βλέπων πλάττοι τις, μετασχηματίζων τὰ πάντα, οἷον ἐκ πυρὸς ὕδωρ ἔμψυχον, καὶ μὴ ξύμπολλα ἐξ ἑνὸς, ἢ ἐκ πολλῶν ἕν, πρώτης ἢ δευτέρας ἢ καὶ τρίτης γενέσεως μετειληφότα, πλήθεσιν ἄπειρ' ἂν εἴη τῆς με- p.
τατιθεμένης κοσμήσεως· νῦν δ' ἔστι θαυμαστὴ ῥᾳστώνη τῷ τοῦ 904
παντὸς ἐπιμελουμένῳ. ΚΛ. Πῶς αὖ λέγεις; ΑΘ. Ὧδε· ἐπει- a.

non totum ad partem, ſed partes ad totum ſingulas referens. Tu autem moleſte fers, quia ignoras, quo pacto, quod tibi optimum eſt, univerſo ſimul & tibi pro communis generationis viribus convenit. Quoniam vero anima cum corpore ſemper, modo cum alio, deinde cum alio coniuncta, variis mutationibus aut propter ſe ipſam, aut propter aliam animam, commutatur, nihil aliud harum rerum ordinatori, tanquam talos iacienti, reſtat, quam ut quaſi tranſponendo permutet, meliores quidem mores in meliorem locum, in deteriorem vero deteriores, prout ſingulis convenit, ut ſortem ſibi congruam ſingula conſequantur. *Cli.* Quomodo id ais? *Athen.* Ea ratione mihi dicere videor, qua facillime Dii cunctis prouideant. nam ſi quis ad totum ſemper reſpiciens fingit quaeque, & ad ipſum omnia transfigurat, ut ex igne aquam animatam, nec multa ſimul ex uno vel ex multis unum, primae, aut ſecundae, aut tertiae generationis participantia, multitudine infinita tranſpoſiti huius ornatus erunt. nunc autem mira facilitas in eius opere eſt, qui toti prouidet. *Cli.* Quo pacto id rurſus ais? *Athen.*

δὴ κατεῖδεν ἡμῶν ὁ βασιλεὺς ἐμψύχους οὔσας τὰς πράξεις
ἁπάσας, καὶ πολλὴν μὲν ἀρετὴν ἐν αὐταῖς οὖσαν, πολλὴν δὲ
κακίαν· ἀνώλεθρον δὲ ὂν γενόμενον, ἀλλ' οὐκ αἰώνιον, ψυχὴν
καὶ σῶμα, καθάπερ οἱ κατὰ νόμον ὄντες θεοί· (γένεσις γὰρ
b. οὐκ ἄν ποτε ἦν ζώων, ἀπολομένου τούτοιν θατέρου) καὶ τὸ
μὲν ὠφελεῖν ἀγαθὸν ἀεὶ πεφυκὸς, ὅσον ἀγαθὸν ψυχῆς, διε-
νοήθη, τὸ δὲ κακὸν, βλάπτειν· ταῦτα πάντα ξυνιδὼν, ἐμη-
χανήσατο τοῦ κείμενον ἕκαστον τῶν μερῶν, νικῶσαν ἀρετὴν,
ἡττωμένην δὲ κακίαν ἐν τῷ παντὶ παρέχοι μάλις' ἂν καὶ ῥᾷ-
στα καὶ ἄριστα. μεμηχάνηται δὴ πρὸς πᾶν τοῦτο, τὸ, ποῖόν τι
γιγνόμενον ἀεὶ, ποίαν ἕδραν δεῖ μεταλαμβάνον οἰκίζεσθαι,
καὶ τίνας ποτὲ τόπους. τῆς δὲ γενέσεως τὸ ποίου τινὸς ἀφῆκε
c. ταῖς βουλήσεσιν ἑκάστων ἡμῶν τὰς αἰτίας. ὅπη γὰρ ἂν ἐπι-
θυμῇ, καὶ ὁποῖός τις ὢν τὴν ψυχὴν, ταύτῃ σχεδὸν ἑκάστοτε
καὶ τοιοῦτος γίγνεται ἅπας ἡμῶν ὡς τοπολύ. ΚΛ. Τὸ γοῦν
εἰκός. ΑΘ. Μεταβάλλει μὲν τοίνυν πάνθ' ὅσα μέτοχά ἐστι
ψυχῆς, ἐν ἑαυτοῖς κεκτημένα τὴν τῆς μεταβολῆς αἰτίαν.

Quoniam rex ille noſter actiones hominum omnes animatas eſſe perſpexit, multamque in ſe virtutem, multam etiam pravitatem habere; quodve factum eſt, animam & corpus, perditionem non pati, neque tamen aeternum eſſe, qua lege Dii ſunt: nam ſi alterutrum horum perderetur, omnis ceſſaret animalium generatio: praeterea quod ipſius animae bonum eſt iuvare, quod malum, contra nocere: haec, inquam, omnia quoniam perſpexit, idcirco excogitavit, ubi pars quaeque locata, maxime, optime, facillimeque virtuti victoriam, vitio vero, ne vincat, impedimentum in univerſo praebere poſſit. Adinvenit igitur ad univerſum hoc, quale factum quodlibet, qualem ſedem habitationemque, & qualia loca ſortiri debeat. Cauſas vero huius vel illius generandi, voluntatibus noſtris permiſit. ubicunque enim quis cupiat, qualiſque animus ſit, ibi ferme ſemper habitat, & talis fit ut plurimum. *Cli.* Congrue. *Athen.* Quaecunque igitur animam habent, tranſmutantur: quippe cum tranſmutationis in ſe ipſis cauſam habeant. tranſmutata

μεταβάλλοντα δὲ φαίνεται κατὰ τὴν τῆς εἱμαρμένης τάξιν
καὶ νόμον. σμικρότερα μὲν τῶν ἠθῶν μεταβάλλοντα, ἐλάττω
κατὰ τὸ τῆς χώρας ἐπίπεδον μεταπορευεται· πλείω δὲ καὶ
ἀδικώτερα, μεταπεσόντα εἰς βάθος, τά τε κάτω λεγόμενα d.
τῶν τόπων ὅσα ᾅδην τε καὶ τὰ τούτων ἐχόμενα τῶν ὀνομά-
των ἐπονομάζοντες, σφόδρα φοβοῦνται καὶ ὀνειροπολοῦσι ζῶν-
τες, διαλυθέντες τε τῶν σωμάτων. μείζων δὲ δὴ ψυχὴ κακίας
ἢ ἀρετῆς ὁπόταν μεταλάβῃ, διὰ τὴν αὐτῆς βούλησίν τε καὶ
ὁμιλίαν γενομένην ἰσχυράν, ὁπόταν μὲν ἀρετῇ θείᾳ προσμί-
ξασα γίγνηται διαφερόντως τοιαυτη διαφέροντα, καὶ μετέ-
βαλε τόπον ἅγιον ὅλον, μετακομισθεῖσα εἰς ἀμείνω τινὰ τό- e.
πον ἕτερον· ὅταν δὲ τἀναντια, ἐπὶ τἀναντία μεθιδρύσασα τὸν
αὑτῆς βιον. Αὕτη τοι δίκη ἐστὶ θεῶν οἳ ὄλυμπον ἔχουσιν, ὦ
παῖ καὶ νεανίσκε, ἀμελεῖσθαι δοκῶν ὑπὸ θεῶν· κακίω μὲν
γιγνόμενον, πρὸς τὰς κακίους ψυχάς· ἀμείνω δὲ, πρὸς τὰς
ἀμείνους πορευόμενον, ἔν τε ζωῇ καὶ ἐν πᾶσι θανάτοις, πά-
σχειν τε καὶ ποιεῖν ἃ προσῆκον ὁρᾷν ἐστι τοῖς προσφερέσι τοὺς
προσφερεῖς. ταύτης τῆς δίκης οὔτε σὺ μήποτε οὔτε εἰ ἄλλος p.
905
a.

autem ſecundum ordinem legemque fatorum feruntur. & quae minus peccarunt, minus profundae, ac in regionis ſuperficie vagantur: quae magis atque atrocius, decidunt in profundum, & in regionem inferiorem delabuntur, quam Inferorum vocabulo ſimilibuſque nominibus appellantes, tam viventes, quam a corporibus ſoluti, ſomniant, atque formidant. Anima vero, quae maioris virtutis vel vitii compos eſt, quando propria voluntate & aſſidua conſuetudine vehementius permutata, divinae virtuti adhaeſit, taliſque praecipue facta eſt, in locum ſimiliter longe meliorem ſanctumque transfertur: quae vero contrario modo affecta eſt, in contrarium translata, vitam peragit ſuam. Hoc Deorum, qui coelum habitant, o puer & adoleſcens, qui a Diis negligi putas, iudicium eſt, ut qui peior ſit, ad peiores, qui melior, ad meliores animas, tam in vita, quam in omni morte proficiſcatur, patiaturque & agat, quae a ſimilibus ad ſimiles fieri oportet. Quare nec tu, nec alius ullus

ἀτυχὴς γενόμενος ἐπεύξηται περιγενέσθαι θεῶν. ἦν πασῶν
δικῶν διαφερόντως ἔταξάν τε οἱ τάξαντες, χρεών τε ἐξευ-
λαβεῖσθαι τοπαράπαν. οὐ γὰρ ἀμεληθήσῃ ποτὲ ὑπ' αὐτῆς.
οὐχ οὕτω σμικρὸς ὢν δύσῃ κατὰ τὸ τῆς γῆς βάθος· οὐδ' ὑψη-
λὸς γενόμενος, εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναπτήσῃ. τίσεις δὲ αὐτῶν
τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν, εἴτ' ἐνθάδε μένων, εἴτε καὶ ἐν
b. ᾅδου διαπορευθεὶς, εἴτε καὶ τούτων εἰς ἀγριώτερον ἔτι δια-
κομισθεὶς τόπον. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος σοὶ καὶ περὶ ἐκείνων ἂν
εἴη, τῶν, οὓς σὺ κατιδὼν ἐκ σμικρῶν μεγάλους γεγονό-
τας, ἀνοσιουργήσαντας, ἤ τι τοιοῦτον πράξαντας, ὡήθης ἐξ
ἀθλίων εὐδαίμονας γεγονέναι, κᾆτα, ὡς ἐν κατόπτροις, αὐ-
τῶν ταῖς πράξεσιν, ἡγήσω καθεωρακέναι τὴν πάντων ἀμέ-
λειαν θεῶν· οὐκ εἰδὼς αὐτῶν τὴν συντέλειαν, ὅπῃ ποτὲ τῷ
c. παντὶ ξυμβάλλεται. Γιγνώσκειν δὲ αὐτὴν, ὦ πάντων ἀν-
δρειότατε, πῶς οὐ δεῖν δοκεῖς; ἤν τις μὴ γιγνώσκων οὐδ' ἂν
τύπον ἴδοι ποτὲ, οὐδὲ λόγον ξυμβάλλεσθαι περὶ βίου δυνα-
τὸς ἂν γένοιτο εἰς εὐδαιμονίαν τε καὶ δυσδαίμονα τύχην.
ταῦτα εἰ μέν σε πείθει Κλεινίας ὅδε καὶ ξύμπασα ἡμῶν ἥδε

optet confidatque, se adeo felicem fore, ut iudicium hoc Deorum effugiat atque exsuperet. nam qui hoc sanxerunt, firmius, quam cetera omnia, stabilierunt, ut cavendum omnino sit. nunquam enim ab illo negligeris, nec si ita parvus sis, ut in terrae profundum ingrediaris, nec si adeo sublimis fias, ut pennis elatus in coelum voles: sed convenientia supplicia dabis, sive hic manens, sive ad inferos provectus, sive ad remotiorem aliquem inaccessibilemque locum translatus. Eadem quoque de illis ratio sit, quos per nefaria scelera ex parvis in magnos viros evasisse intuitus, putasti ad felicitatem ex miseria pervenisse. quorum in operationibus, velut in speculo, Deorum ad omnia negligentiam inspexisse existimasti: quod videlicet ignorabas, ad quid eorum progressus universo conducant. Non oportet autem hoc, o vir praestantissime, ignorare, quod qui nescit, nec vivendi formam unquam conspiciet, nec verba de vitae beatitudine vel miseria facere poterit. Quare si Clinias

ἡ γερουσία, περὶ θεῶν ὡς οὐκ οἶσθα ὅ, τι λέγεις, καλῶς ἂν
σοι ὁ θεὸς αὐτὸς ξυλλαμβάνοι· εἰ δ' ἐπιδεὴς λόγου τινὸς ἔτι
ἂν εἴης, λεγόντων ἡμῶν πρὸς τὸν τρίτον ἐπάκουε, εἰ νοῦν καὶ d.
ὄπωσοῦν ἔχεις. ὅτι μὲν γὰρ θεοί τε εἰσὶ καὶ ἀνθρώπων ἐπιμέ-
λονται, ἔγωγε οὐ παντάπασι φαύλως ἂν φαίην ἡμῖν ἀποδε-
δεῖχθαι· τὸ δὲ παραιτητοὺς αὖ τοὺς θεοὺς εἶναι τοῖσιν ἀδι-
κοῦσι, δεχομένους δῶρα, οὔτε τινὶ συγχωρητέον, παντί τ' αὖ
κατὰ δύναμιν τρόπῳ ἐλεγκτέον. ΚΛ. Κάλλις' εἶπες· ποιῶμέν
τε ὡς λέγεις. ΑΘ. Φέρε δὴ πρὸς θεῶν αὐτῶν, τίνα τρόπον
παραιτητοὶ γίγνοιντ' ἂν ἡμῖν, εἰ γίγνοιντο αὖ; καὶ τίνες ἢ
ποῖοί τινες ὄντες; ἄρχοντας μὲν ἀναγκαῖόν που γίγνεσθαι c.
τούς γε διοικήσοντας τὸν ἅπαντα ἐντελεχῶς οὐρανόν. ΚΛ.
Οὕτως. ΑΘ. Ἀλλ' ἆρά τισι προσφερεῖς τῶν ἀρχόντων; ἢ
τίνες τούτοις; ὧν δυνατὸν ἡμῖν ἀπεικάζουσι τυγχάνειν μεί-
ζοσιν ἐλάττονας; πότερον ἡνίοχοι τινὲς ἂν εἶεν τοιοῦτοι ζευ-
γῶν ἁμιλλωμένων, ἢ πλοίων κυβερνῆται; τάχα δὲ κἂν ἀπεικασθείεν στρατοπέδων ἄρχουσι τισίν. εἴη δ' ἂν καὶ νόσων πόλε-
μον εὐλαβουμένοις ἰατροῖς ἐοικέναι περὶ σώματα, ἢ γεωργοῖς

hic, & universus hic seniorum coetus tibi persuasit, te, quid de Diis dicas, penitus ignorare, satis tibi Deus faverit: sin vero rationem adhuc aliquam desideras, audi, quae ad tertium illum dicemus, si quo pacto mentis es particeps. Profecto Deos esse, hominibusque providere, satis arbitror demonstratum. Sed iniquorum hominum eos muneribus corrumpi, nullo modo dici permittendum est: &, si dicatur, omnino pro viribus refutandum. *Cli.* Praeclare dictum: & sic agamus. *Athen.* Age igitur per Deos ipsos, quonam modo placabiles fiunt, si quo pacto fiant: & qui & quales sunt, si placantur? principes enim esse eos necesse est, qui totum coelum perpetuo gubernaturi sunt. *Cli.* Certe. *Athen.* Sed quibusnam principibus similes sunt? quive illis principes similes, ut possibile nobis sit, minores maioribus comparare? Utrum aurigae aliqui certantium bigarum tales sunt, aut navium gubernatores? fortasse etiam exercituum ducibus conferri possunt, vel medicis, qui bella

p. περὶ φυτῶν γένεσιν, εἰωθυίας ὥρας χαλεπὰς διὰ φύβον προσ-
906 δεχομένοις· ἢ καὶ ποιμνίων ἐπισάταις. ἐπειδὴ γὰρ συγκεχω-
a. ρήκαμεν ἡμῖν αὐτοῖς εἶναι μὲν τὸν οὐρανὸν πολλῶν μεσὸν
ἀγαθῶν, εἶναι δὲ καὶ τῶν ἐναντίων, πλειόνων δὲ τῶν μὴ,
μάχη δή, φαμὲν, ἀθάνατος ἐστὶν ἡ τοιαύτη, καὶ φυλακῆς
θαυμαστῆς δεομένη. ξύμμαχοι δὲ ἡμῖν θεοί τε ἅμα καὶ δαί-
μονες· ἡμεῖς δ' αὖ κτήματα θεῶν καὶ δαιμόνων· φθείρει δὲ
ἡμᾶς ἀδικία καὶ ὕβρις μετὰ ἀφροσύνης· σώζει δὲ δικαιοσύνη
b. καὶ σωφροσύνη μετὰ φρονήσεως, ἐν ταῖς τῶν θεῶν ἐμψύχοις
οἰκοῦσαι δυνάμεσι. βραχὺ δέ τι καὶ τῇδε ἄν τις τῶν τοιού-
των ἐνοικοῦν ἡμῖν σαφὲς ἴδοι. ψυχαὶ δὴ τινες ἐπὶ γῆς οἰκοῦ-
σαι, καὶ ἄδικον λῆμμα κεκτημέναι, δῆλον ὅτι θηριώδεις πρὸς
τὰς τῶν φυλάκων ψυχὰς ἆρα κυνῶν, ἢ τὰς τῶν νομέων, ἢ
πρὸς τὰς τῶν παντάπασιν ἀκροτάτων δεσποτῶν προσπίπτου-
σαι, πείθουσι θωπείαις λόγων, καὶ ἐν εὐκταίαις τισὶν ἐπῳδαῖς
c. (ὡς αἱ φῆμαι φασὶν αἱ τῶν κακῶν) ἐξεῖναι πλεονεκτοῦσι

morborum ab humanis corporibus arcent atque propulsant: aut agricolis, inimicas orientibus stirpibus tempestates timentibus caventibusque: aut etiam gregum armentorumque pastoribus. nam cum inter nos convenerit, multorum bonorum, multorumque malorum, & quidem plurium, plenum esse coelum, immortale aliquod bellum hoc est, & mirabili custodia indiget: sed opitulantur nobis Dii simul & daemones. nos autem Deorum daemonumque possessio sumus. Verum iniustitia & intemperantia una cum imprudentia nos corrumpunt: iustitia vero & temperantia cum prudentia, quae in viribus Deorum animatis inhabitant, salutem nobis afferunt. Breve autem aliquid horum habitare in nobis, manifeste hinc licet conspicere. nam animae in terra quaedam habitantes, iniustae, & ferarum instar atroces, adversus custodum animas, canum puta, aut pastorum, vel etiam praecipuorum omnium dominorum insurgunt, verborumque lenociniis, deprecationeque quorundam cantuum persuadent, ut fama malorum est, licere male agendo inter homines sibi plurima usurpare, nec aliquam

σαίσιν ἐν ἀνθρώποις πάσχειν μηδὲν χαλεπόν. Φαμὲν δ' εἶναί που τὸ νῦν ὀνομαζόμενον ἁμάρτημα τὴν πλεονεξίαν ἐν μὲν σαρκίνοις σώμασι νόσημα καλούμενον· ἐν δὲ ὥραις ἐτῶν καὶ ἐνιαυτῶν, λοιμόν· ἐν δὲ πόλεσι καὶ πολιτείαις, τοῦτο αὖ τὸ ῥῆμα μετεσχηματισμένον, ἀδικίαν. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἀναγκαῖον λέγειν, τὸν λέγοντα ὡς εἰσὶ συγγνώμονες ἀεὶ θεοὶ τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἀδίκοις καὶ ἀδικοῦσιν, ἂν αὐτοῖς τῶν ἀδικημάτων τὶς ἀπονέμῃ· καθάπερ κυσὶ λύκοι τῶν ἁρπασμάτων σμικρὰ ἀπονέμοιεν· οἱ δὲ, ἡμερούμενοι τοῖς δώροις, συγχωροῖεν τὰ ποίμνια διαρπάζειν. ἆρ' οὐχ οὗτος ὁ λόγος ὁ τῶν φασκόντων παραιτητοὺς εἶναι θεούς; ΚΛ. Οὗτος μὲν οὖν. ΑΘ. Τίσιν οὖν δὴ τῶν προῤῥηθέντων ἀπεικάζων ὁμοίους φύλακας εἶναι θεοὺς, οὐκ ἂν καταγέλαστος γίγνοιτο ἀνθρώπων ὁστισοῦν; πότερον κυβερνήταις, λοιβῇ γε οἴνου κνίσῃ τε παρατρεπομένοις αὐτοῖς, ἀνατρέπουσι δὲ ναῦς τε καὶ ναύτας; ΚΛ. Μηδαμῶς. ΑΘ. Ἀλλ' οὔτι μὴν ἡνιόχοισί γε ἐν ἁμίλλῃ συντεταγμένοις, πεισθεῖσιν ὑπὸ δωρεᾶς ἑτέροισι τὴν νίκην ζεύγεσι προδοῦναι. ΚΛ. Δεινὴν γὰρ εἰκόνα λέγοις ἂν, λέγων τὸν λόγον τοῦτον. ΑΘ.

d.

e.

inde poenam perſolvere. Hoc nos delictum, quo ad uſurpationem plurium inhiatur, in corporibus animalium morbum vocamus, in anni temporibus peſtilentiam, in civitatibus rebuſque publicis commutato nomine iniuſtitiam. *Cli.* Omnino. *Athen.* Neceſſe eſt igitur, eum, qui credit, Deos veniam hominibus iniuſtis praebere, ſi quis ipſis rapinae partem tribuerit, dicere, eos eſſe veluti canes, quibus lupi particulam rapinae concedant, & illi, muneribus his placati, greges diripi patiantur. Nonne hic eorum ſermo eſt, qui placabiles eſſe Deos praedicant? *Cli.* Hic certe. *Athen.* Sed quibus praedictorum cuſtodum Deos aliquis conferens, non erit omnium hominum ridiculoſiſſimus? Utrum gubernatoribus, qui libatione vini atque nidore carnium devoluti, navem ſimul nautaſque evertunt? *Cli.* Minime. *Athen.* Sed neque aurigis, qui, dum certant, corrupti muneribus, adverſariorum curribus victoriam ipſam concedunt.

Οὐ μὴν οὐδὲ στρατηγοῖς γε, οὐδ' ἰατροῖς, οὐδὲ γεωργοῖς· οὐδὲ νομεῦσι μήν, οὐδὲ τισὶ κυσὶ κεκνημένοις ὑπὸ λύκων. ΚΛ. Εὐφήμει. πῶς γὰρ ἄν; ΑΘ. Ἀλλ' οὐ πάντων φυλάκων εἰσὶ μέγιστοι καὶ περὶ τὰ μέγιστα ἡμῖν οἱ πάντες θεοί; ΚΛ. Πολύ γε. ΑΘ. Τοὺς δὴ κάλλιστά τε πράγματα φυλάττοντας, διαφέροντάς τε αὐτοὺς φυλακῇ πρὸς ἀρετήν, κυνῶν χείρους καὶ ἀνθρώπων μέσων εἶναι φήσομεν, οἳ τὸ δίκαιον οὐκ ἄν ποτε προδοῖεν ἕνεκα δώρων παρὰ ἀδίκων ἀνδρῶν ἀνοσίως δεδομένων; ΚΛ. Οὐδαμῶς· οὔτε ἀνεκτὸς ὁ λόγος. τῶν τε περὶ πᾶσαν ἀσέβειαν ὄντων κινδυνεύει πως ὁ ταύτης τῆς δόξης ἀντεχόμενος πάντων ἂν τῶν ἀσεβῶν κεκρίσθαι δικαιότατα κάκιστός τε εἶναι καὶ ἀσεβέστατος. ΑΘ. Τὰ μὲν δὴ προτεθέντα τρία, θεοί τε ὡς εἰσὶ καὶ ὡς ἐπιμελεῖς, καὶ παρὰ τὸ δίκαιον ὡς παντάπασιν ἀπαραίτητοι, φῶμεν ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαί που. ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; καὶ σύμψηφοί γε τούτοις τοῖς λόγοις ἐσμέν. ΑΘ. Καὶ μὴν εἴρηταί γέ πως σφοδρότερον, διὰ φιλονεικίαν τῶν κακῶν ἀνθρώπων. τούτου γε μὴν ἕνεκα, ὦ φίλε

p. 907 a. b. c.

Cli. Non certe. turpis enim haec in Deos comparatio. *Athen.* Atqui nec imperatoribus, nec medicis, nec agricolis, nec paſtoribus ſimiliter perſuaſis, nec etiam canibus aſtutia luporum blande ſeductis. *Cli.* Bona verba, quaeſo. haec enim audienda non ſunt. *Athen.* Nonne cuſtodum omnium maximi & in maximis rebus Dii omnes? *Cli.* Ita prorſus. *Athen.* An optimarum rerum cuſtodes, & in virtute cuſtodiae nimium excellentes, deteriores eſſe dicemus, quam canes homineſque mediocres, qui nunquam muneribus ab iniuſtis hominibus impie acceptis iuſtitiam proderent? *Cli.* Nequaquam hic impiorum hominum ſermo ferendus eſt: & qui hac opinione laborat, impiorum omnium iure peſſimus & profaniſſimus iudicabitur. *Athen.* Tria igitur illa, quae propoſuimus, Deos videlicet eſſe, omniumque curam habere, nec praeter iuſtum precibus ullis flecti poſſe, ſufficienter oſtendiſſe videmur. *Cli.* Certe: & his nos rationibus aſſentimus. *Athen.* Vehementius quodammodo propter improborum hominum controverſias diximus. ſed

Κλεινία, πεφιλονείκηνται, μή ποτε λόγοις ἡγῶνται κρατοῦντες ἐξουσίαν εἶναι σφίσιν ἃ βούλονται πράττειν οἱ κακοί, ἃ δὴ καὶ ὅσα καὶ οἷα περὶ θεοὺς διανοοῦνται. προθυμία μὲν δὴ διὰ ταῦτα νεωτέρως εἰπεῖν ἡμῖν γέγονεν. εἰ δέ τι καὶ βραχὺ προὔργου πεποιήκαμεν εἰς τὸ πείθειν πη τοὺς ἄνδρας, ἑαυτοὺς μὲν μισῆσαι, τὰ δ' ἐναντία πως ἤθη ἑλέσθαι, καλῶς ἡμῖν εἰρημένον ἂν εἴη τὸ προοίμιον ἀσεβείας πέρι νόμων. ΚΛ. Ἀλλὰ ἐλπίς· εἰ δὲ μή, τό γε τοῦ λόγου γένος οὐκ αἰτιάσεται τὸν νομοθέτην. ΑΘ. Μετὰ τὸ προοίμιον τοίνυν λόγος, οἷος ἂν τῶν νόμων ἑρμηνεὺς, ὀρθῶς γίγνοιτο ἡμῖν, προαγορεύων ἐξίστασθαι πᾶσι τοῖς ἀσεβέσι τρόπων τῶν αὐτῶν εἰς τοὺς εὐσεβεῖς. τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις, ἀσεβείας ὅδε ἔχω πέρι νόμος· Ἐάν τις ἀσεβῇ λόγοις εἴτ' ἔργοις, ὁ παρατυγχάνων ἀμυνέτω, σημαίνων πρὸς ἄρχοντας. τῶν δὲ ἀρχόντων οἱ πρῶτοι πυθόμενοι, πρὸς τὸ περὶ τούτων ἀποδεδειγμένον κρίνειν δικαστήριον εἰσαγαγόντων κατὰ τοὺς νόμους. ἐὰν δέ τις ἀκούσασα ἀρχὴ μὴ δρᾷ ταῦτα, αὐτὴ ἀσεβείας ὑπόδικος γιγνέ- d. e.

hac de cauſa, o amice Clinia, controverſa uſi ſumus oratione, ne pravi, dicendo ſe viciſſe putantes, licentiam ſibi datam credant faciendi, quaecunque velint, & qualiacunque adverſus Deos exiſtiment facienda. hac, inquam, de cauſa, nova quadam & vehementiori dicendi ratione uti voluimus. Quod ſi quid ad perſuaſionem attulimus, ut iam velint mores ſuos odiſſe, & contrarios complecti, probe nobis exordium legum de impietate dictum eſt. *Cli.* Speramus, ita fore: ſin minus, at genus orationis legumlatori dedecori non erit. *Athen.* Poſt exordium ſermo, legum interpres, recte ſequitur: qui impiis omnibus praedicet, ut a ſuis moribus ad pietatem ſeſe convertant. Adverſus eos autem, qui non paruerint, lex iſta de impietate ponatur. Si quis impie quidquam agit vel loquitur, qui forte praeſens fuerit, Deos defendat, & magiſtratibus ſignificet. quorum qui primi audierint, ad harum rerum iudicium, ſecundum leges deferant. Quod ſi quis magiſtratus audierit, neque detulerit, ipſe impietatis reus fiat, &, qui velit, pro ultione legum

σθω τῷ ἐθέλοντι τιμωρεῖν ὑπὲρ τῶν νόμων. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ, τιμάτω τὸ δικαστήριον ἐν ἑκάστῳ τῶν καθ' ἓν ἀσεβούντων τίμημα. δεσμὸς μὲν οὖν ὑπαρχέτω πᾶσι. δεσμωτηρίων δὲ ὄντων ἐν τῇ πόλει τριῶν, ἑνὸς μέν, κοινοῦ τοῖς πλείοσι, περὶ ἀγορὰν, σωτηρίας ἕνεκα τοῖς πολλοῖς τῶν σωμάτων· ἑνὸς δὲ, περὶ τὸν τῶν νύκτωρ συλλεγομένων ξύλλογον, σωφρονιστήριον ἐπονομαζόμενον· ἑνὸς δὲ οὗ κατὰ μέσην τὴν χώραν, ὅπηπερ ἂν ἔρημός τε καὶ ὡς ὅτι μάλιστα ἀγριώτατος ᾖ τόπος, τιμωρίας ἔχων ἐπωνυμίαν φήμην τινά. περὶ ἀσέβειαν δὲ ὄντων, αἰτίαις μὲν τρισὶν, αἷσπερ καὶ διήλθομεν· δύο δ' ἐξ ἑκάστης τῆς τοιαύτης αἰτίας γενομένων, ἐξ ἂν γίγνοιντο· ἃ καὶ διακρίσεως ἄξια γένη τῶν περὶ τὰ θεῖα ἁμαρτανόντων, οὐκ ἴσης οὐδ' ὁμοίας δίκης δεόμενα. οἷς γὰρ ἂν, μὴ νομίζουσι θεοὺς εἶναι τοπαράπαν, ἦθος φύσει προσγένηται δίκαιον, μισοῦντές τε γίγνονται τοὺς κακοὺς, καὶ τῷ δυσχεραίνειν τὴν ἀδικίαν, οὔτε τὰς τοιαύτας πράξεις προσίενται πράττειν, τούς τε μὴ δικαίους τῶν ἀνθρώπων φεύγουσι, καὶ τοὺς δικαίους σέργουσιν. οἷς δ' ἂν πρὸς τῇ δόξῃ τῇ θεῶν ἔρημα εἶναι πάντα, ἀκράτειαί τε

p. 908 a. b. c.

prosequatur. & si quis condemnatus fuerit, iudices hunc pro singulis impie commissis, singulis quibusque afficiant suppliciis. Carceribus quidem omnes coërceantur. Tres vero sunt in civitate carceres: unus, plurimis communis, in foro rerum venalium, ubi multi, ne fugiant, custodiuntur: alter, ubi coetus eorum fit, qui nocte congregantur, correctionis nomine appellatus: tertius, in media regione, ubi quam maxime desertus silvestrisque locus est, supplicii nomine notatus. Tres quoque impietatis, ut supra narravimus, causae sunt. cumque ex singulis huiusmodi causis duo quaedam proficiscantur, sex erunt adversus Deos genera peccatorum, quae, ut diiudicentur, digna sunt, nec aequali similique poena indigent. nam alii, quamvis Deos esse non credant, tamen propter iustum aliquem naturae affectum malos oderunt, & odio quodam adversus iniustitiam moti ab iniuriis abstinent, iniquos fugiunt, iustos homines diligunt. Alii vero ad hanc opinionem,

ἡδονῶν καὶ λυπῶν προσπέσωσι, μνῆμαί τε ἰσχυραὶ καὶ μαθήσεις ὀξεῖαι παρῶσι, τὸ μὲν μὴ νομίζειν θεοὺς, ἀμφοῖν ἂν ἐν ὑπάρχοι κοινὸν πάθος· τῇ δὲ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων λώβῃ, τὸ μὲν ἐλάττω, τὸ δὲ πλείω κακὰ ἐργάζοιτ' ἄν. ὁ μὲν γὰρ λόγῳ τε ἂν περὶ θεοὺς παῤῥησίας εἴη μεστὸς, καὶ περὶ θυσίας τε καὶ ὅρκους· καὶ ὡς τῶν ἄλλων καταγελῶν, τάχ' ἂν ἑτέρους τοιούτους ἀπεργάζοιτο, δίκης μὴ τυγχάνων. ὁ δὲ δὴ δοξάζων d.
μὲν καθάπερ ἄτερος, εὐφυὴς δὲ ἐπικαλούμενος, δόλου δὲ καὶ ἐνέδρας πλήρης, ἐξ ὧν μάντεις τε κατασκευάζονται πολλοὶ καὶ περὶ πᾶσαν τὴν μαγγανείαν κεκινημένοι. γίγνονται δὲ ἐξ αὐτῶν ἔσιν ὅτε καὶ τύραννοι καὶ δημηγόροι καὶ στρατηγοί· καὶ τελεταῖς δὲ ἰδίαις ἐπιβεβουλευκότες, σοφιστῶν τε ἐπικαλουμένων μηχαναί. τούτων δὴ πολλὰ μὲν εἴδη γένοιτ' ἂν· τὰ δὲ νόμων ἄξια θέσεως, δύο· ὧν τὸ μὲν εἰρωνικὸν, τὸ οὐχ ἑνὸς οὐ- e.
δὲ δυοῖν ἄξια θανάτοιν ἁμαρτάνον· τὸ δὲ, γουθετήσεως ἅμα καὶ δεσμῶν δεόμενον. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ θεοὺς νομίζειν ἀμε-

quod Deorum praeſentia deſtituta omnia ſint, proniores quoque ad voluptates doloreſque ſunt: acumine etiam, & memoria pollent. Utriſque id eſt commune, ut eſſe Deos negent: in hoc autem differunt, quod ceteris hominibus ille minus, hic plus nocet. Ille quidem libere adverſus Deos, ſacrificia, iuſiurandum obloquitur: atque ita alios deridendo, niſi puniatur, multos forſan ſibi ſimiles faciet. Hic vero eandem habet opinionem, ſed acriori ingenio praeditus vulgo putatur, doloque & inſidiis plenus eſt. Ex iſtis multi ſortilegi fiunt, & ad omne veneficii maleficiique genus promti. fiunt praeterea ex iſtis nonnunquam tyranni, exercituum duces, concionatores, & qui ſolemnitatibus privatis inſidiantur, & qui homines captiunculis ſophiſtarum decipiunt. Horum profecto multae quidem ſunt ſpecies: ſed legum poſitione dignae duae. quarum quae diſſimulatione referta eſt, ſcelera parit, non una tantum morte vel duabus digna, ſed pluribus: altera caſtigatione ſimul, & vinculis indiget. Similiter opinio, qua Dii negligentes exiſtimantur, duo gignit: &, qua facile

λεῖν, δύ' ἕτερα γενναῖ· καὶ τὸ παραιτητοὺς, ἄλλα δύο. τούτων δὴ ταύτῃ διεγκότων, τοὺς μὲν ὑπ' ἀνοίας, ἄνευ κάκης ὀργῆς τε καὶ ἤθους γεγενημένους, εἰς τὸ σωφρονιστήριον ὁ δικαστὴς τιθέμενος νόμῳ, τιθέσθω μηδὲν ἔλαττον ἐτῶν πέντε. p. 909 a. ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ μηδεὶς τῶν πολιτῶν αὐτοῖς ἄλλος συγγιγνέσθω, πλὴν οἱ τοῦ νυκτερινοῦ ξυλλόγου κοινωνοῦντες, ἐπὶ νουθετήσει τε καὶ τῇ τῆς ψυχῆς σωτηρίᾳ ὁμιλοῦντες. ὅταν δ' ὁ χρόνος αὐτοῖς ἐξέλθῃ τῶν δεσμῶν, ἐὰν μὲν δοκῇ τις σωφρονεῖν αὐτῶν, οἰκείτω μετὰ τῶν σωφρόνων· ἐὰν δὲ μή, ὀφείλῃ δ' αὖθις τὴν τοιαύτην δίκην, θανάτῳ ζημιούσθω. ὅσοι δ' ἂν θηριώδεις γένωνται, πρὸς τῷ θεοὺς μὴ νομίζειν, ἢ ἀμελεῖς b. ἢ παραιτητοὺς εἶναι, καταφρονοῦντες δὲ τῶν ἀνθρώπων, ψυχαγωγῶσι μὲν πολλοὺς τῶν ζώντων, τοὺς δὲ τεθνεῶτας φάσκοντες ψυχαγωγεῖν, καὶ θεοὺς ὑπισχνούμενοι πείθειν ὡς θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς καὶ ἐπῳδαῖς γοητεύοντες, ἰδιώτας τε καὶ ὅλας οἰκίας καὶ πόλεις χρημάτων χάριν ἐπιχειρῶσι κατ' ἄκρας ἐξαιρεῖν· τούτων δὲ ὃς ἂν ὀφλὼν εἶναι δόξῃ, τιμάτω τὸ

votis muneribusque placabiles, alia duo. Cum ita impii distincti sint, eos quidem, qui non malis moribus, sed amentia quadam, tales facti sunt, in correctionis carcerem, non minus quam quinquennium permansuros, iudex coniiciat. Quo in tempore nullus cum ipsis civium colloquatur, praeter eos, qui nocturni coetus participes sunt. hi vero admonentes, ad salutem animae colloquantur. Cum autem vinculorum tempus exactum fuerit, qui modestior factus est, una cum modestis habitet: quod si rursus impietatis crimine condemnabitur, morte plectatur. Sed sunt nonnulli, qui ad eam opinionem, quod Dii non sint, vel negligentes, vel placabiles sint, immanes quoque fiunt, hominesque despiciunt, & viventes ad se multos alliciunt attrahuntque: nec non defunctos se trahere consolarique dicunt, profitenturque, se Deos ipsos cantibus, sacrificiis, votisque mulcere. & hoc lenocinio conantur idiotas, domos item, & civitates universas, pecuniarum gratia perdere. Eorum qui damnatus fuerit, in mediterraneis carceribus

δικαστήριον αὐτῷ κατὰ νόμον, δεδέσθαι μὲν ἐν τῷ τῶν μεσο-
γείων δεσμωτηρίῳ· προσιέναι δὲ αὐτῷ μηδένα ἐλεύθερον μηδέ- c.
ποτε· τακτὴν δὲ ὑπὸ τῶν νομοφυλάκων αὐτοὺς τροφὴν παρὰ
τῶν οἰκετῶν λαμβάνειν. ἀποθανόντα δὲ, ἐξω τῶν ὁρίων ἐκ-
βάλλειν ἄταφον. ἐὰν δέ τις ἐλεύθερος συνθάπτῃ, δίκας ἀσε-
βείας τῷ ἐθέλοντι λαγχάνειν ὑπεχέτω. παῖδας δὲ ἂν μὲν
καταλίπῃ τῇ πόλει ἱκανοὺς, οἱ τῶν ὀρφανῶν ἐπιμελούμενοι,
καὶ τούτων, ὡς ὄντων ὀρφανῶν, ἐπιμελείσθων μηδὲν χεῖρον
τῶν ἄλλων, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἂν ὁ πατὴρ αὐτῶν ὄφλῃ τὴν d.
δίκην. κοινὸν δ' ἐπὶ τούτοις πᾶσι νόμον κεῖσθαι χρεών· ὃς
ἐλάττω τε εἰς θεοὺς αὐτῶν τοὺς πολλοὺς ἔργῳ καὶ λόγῳ
πλημμελεῖν ἂν ποιοῖ, καὶ δὴ καὶ ἀνοήτους γίγνεσθαι ἧττον,
διὰ τὸ μὴ ἐξεῖναι θεοπολεῖν παρὰ νόμον. ἔστω γὰρ νόμος ὅδε
τοῖς ξύμπασι κείμενος ἁπλῶς· Ἱερὰ μηδὲ εἷς ἐν ἰδίαις οἰκίαις
ἐκτήσθω. θύειν δ' ὅταν ἐπί νοῦν ἴῃ τινι, πρὸς τὰ δημόσια ἴτω
θύσων. καὶ τοῖς ἱερεῦσί τε καὶ ἱερείαις ἐγχειριζέτω τὰ θύμα- e.
τα, οἷς ἀγνεία τούτων ἐπιμελής· συνευξάσθω δὲ αὐτός τε καὶ
ὃς ἂν ἐθέλῃ μετ' αὐτοῦ συνεύχεσθαι. ταῦτα δὲ γιγνόμενα

vinciatur, nec ullus liber unquam ad eum accedat: ſed ſtatutum ipſi a legum cuſtodibus cibum ſervi afferant; vita denique functum, extra regionis fines inſepultum eiiciant. Quem ſi quis liber ſepelierit, a volente impietatis crimine accuſetur. Quod ſi filios reliquerit civitati ſufficientes, orphanorum tutores horum non minus, quam reliquorum, ab eo die, quo damnatus fuerit pater, curam habeant. Sed communis de omnibus his lex iſta ponatur, quae faciet, ut multi minus verbo & re in Deos peccent, & ut ab amentia revocentur: ex eo, quod non licebit, Deos ſibi Deorumque ſacra praeter leges effingere. Sit autem lex huiuſmodi ſimpliciter cunctis impoſita: Sacella nemo in privata domo habeat. Cum vero animum quis ad ſacrificandum induxerit, ad publica ſacrificaturus accedat, & ſacerdotibus, tum viris, tum mulieribus, hoſtias praebeat, qui curam harum rerum caſtiſſime gerunt. Quibuſcum & ipſe oret, & quicunque cum eo ſimul orare ve-

τῶν τοιῶνδε χάριν ἔχω. ἱερὰ καὶ θεοὺς οὐ ῥᾴδιον ἱδρύεσθαι· μεγάλης δὲ διανοίας τινὸς ὀρθῶς δρᾶν τὸ τοιοῦτον· ἔθος τε γυναιξί τε δὴ διαφερόντως πάσαις καὶ τοῖς ἀσθενοῦσι πάντη καὶ κινδυνεύουσι καὶ ἀποροῦσιν, ὅπῃ τὶς ἂν ἀπορῇ, καὶ τοὐναντίον, ὅταν εὐπορίας τινὸς λάβωνται, καθιεροῦν τε τὸ παρὸν ἀεὶ, καὶ θυσίας εὔχεσθαι, καὶ ἱδρύσεις ὑπισχνεῖσθαι θεοῖς
p. καὶ δαίμοσι, καὶ παισὶ θεῶν· ἔν τε φάσμασιν ἐγρηγορότας
910 a. διὰ φόβους καὶ ἐν ὀνείροις, ὡς δ' αὖτως ὄψεις πολλὰς ἀπομνημονεύοντας, ἑκάστοτέ τε αὐτῶν ἄκη ποιουμένους βωμοὺς καὶ ἱερὰ, πάσας μὲν οἰκίας, πάσας δὲ κώμας, ἔν τε καθαροῖς ἱδρυομένους ἐμπιπλάναι, καὶ ὅπῃ τὶς ἔτυχε τῶν τοιούτων. ὧν ἕνεκα χρὴ πάντων ποιεῖν κατὰ τὸν νῦν λεγόμενον νόμον· πρὸς τούτοις δὲ, ἕνεκα τῶν ἀσεβούντων· ἵνα μὴ καὶ ταῦτα κλέ-
b. πτοντες πράξεσιν, ἱερά τε καὶ βωμοὺς ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἱδρύμενοι, λάθρα τοὺς θεοὺς ἵλεως οἰόμενοι ποιεῖν θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς, εἰς ἄπειρον τὴν ἀδικίαν αὐξάνοντες, αὐτοῖς τε ἐγκλήματα πρὸς θεῶν ποιῶνται, καὶ τοῖς ἐπιτρέπουσιν, οὗσιν αὐτῶν βελτίοσι· καὶ πᾶσα οὕτως ἡ πόλις ἀπολαύῃ τῶν ἀσεβῶν

lit. Haec ideo ita fiant, quia facella & Deos instituere non facile est. quippe magni ingenii est, recte rem istam facere. Solent autem mulieres praecipue, ac imbecilliores, & in periculo constituti, & indigentes, ubicunque quispiam indigeat, & contra quando facultas rei alicuius affluit, quod adesse videtur semper consecrare, hostiasque vovere, & statuas Diis, atque daemonibus, & Deorum filiis polliceri. tum phantasmatibus commoti vigilantes, & in somniis similiter multa se vidisse prae formidine recordati, ubi remedia singulis afferre conantur, aris sacellisque omnes domos vicosque replerunt. Quorum omnium gratia lex ista ponenda est, ac praeterea impiorum causa, ne, ista sibi operationibus usurpantes, sacella & aras suis in domibus statuant, putentque Deos clam votis sacrificiisque placare: atque ita in infinitum suam iniustitiam augeant, unde tam ad se, quam ad eos, qui sibi ista permittunt, quamvis illi meliores sint, indignationem Deorum

τρόπον τινὰ δικαίως. τὸν μὲν δὴ νομοθέτην ὁ θεὸς οὐ μέμψεται. κείσθω γὰρ ὁ νόμος οὗτος, μὴ κεκτῆσθαι θεῶν ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἱερά. τὸν δὲ φανέντα κεκτημένον ἕτερα καὶ ὀργιάζοντα πλὴν τὰ δημόσια, ἐὰν μὲν ἄδικον μηδὲν τῶν μεγάλων καὶ ἀνοσίων εἰργασμένος ἀνὴρ ἢ καὶ γυνὴ κέκτηταί τις, ὁ μὲν αἰσθόμενος καὶ εἰσαγγελλέτω τοῖς νομοφύλαξιν· οἱ δὲ προστάττοντων εἰς τὰ δημόσια ἀποφέρειν ἱερὰ τὰ ἴδια· μὴ πείθοντες δὲ, ζημιούντων, ἕως ἂν ἀπενεχθῇ. ἐὰν δέ τις ἀσεβήσας μὴ παιδίων ἀλλ' ἀνδρῶν ἀσέβημα ἀνοσίων γένηται φανερὸς, εἴτε ἐν ἰδίοις ἱδρυσάμενος, εἴτ' ἐν δημοσίοις θύσας ἱερὰ θεοῖς οἱστισινοῦν, ὡς οὐ καθαρὸς ὢν θύων, θανάτῳ ζημιούσθω. τὸ δὲ, παιδίων ἢ μὴ, κρίναντες νομοφύλακες, εἰς τὸ δικαστήριον οὕτως εἰσαγαγόντες, τὴν τῆς ἀσεβείας δίκην τούτοις ἐπιτελούντων. c. d.

provocent : quo pacto tota civitas iure quodammodo impietatis crimine teneatur. Legum quidem latori Deus minime iraſcetur. Lex enim ſit, Sacella Deorum neminem in privatis domibus poſſidere. ſi vero quiſpiam habuiſſe, ſacrificaſſeque alibi, quam in publicis, deprehendatur : qui ſenſit, ad legum cuſtodes deferat. ipſi autem, ſi nihil magni ſceleris a femina ſive a viro factum ſit, ad publica templa iubeant privata ſacra deferri : & ſi non illico delata fuerint, mulctent, donec deferantur. Si quis autem non puerilem, ſed nefariam impietatem commiſerit, ſive in ſuis privatim, ſive in publico Deorum cultu ſacrificando deliquerit, morte, ut impure ſacrificans, condemnetur. Puerile vero eſſe, vel non, cuſtodes legum iudicent, tractoſque ita impios in iudicium impietatis reos eſſe declarent.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΝΟΜΩΝ
Η
ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ
ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ.

PLATONIS
DE LEGIBUS
SIVE
DE LEGUM INSTITUTIONE
DIALOGUS UNDECIMUS.

ARGUMENTUM.

Communis est duorum istorum librorum, undecimi videlicet & duodecimi, thesis, De pactis, sive contractibus: quo generali vocabulo ea omnia intelligit, quae ad communem vitae usum spectant, mutuo consensu inter aliquos convenientia, sive nuda illa sint conventa, quae certo carent nomine; sive certo nomine designentur, ut testamentum, tutela, emtio, venditio. Primum autem agit hoc undecimo de privatis contractibus: de publicis duodecimo. Ita autem his de rebus tradit, ut fontes naturalis aequitatis, quae verarum legum est firmamentum,

aperiat: ac proinde non tantum legibus cogat, ſed rationibus ſuadeat, & animos hominum informet ad virtutis & honeſtatis obſequium: quae quidem eſt vera verarum legum ἐντελέχεια, qua leges orbatae, veri iuris germanaeque iuſtitiae ſolidam & expreſſam effigiem nullam tenent, & ex optimis naturae principiis deſciſcunt.

Το δὴ μετὰ ταῦτ' εἴη ξυμβόλαια ἂν πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν δεόμενα προσηκούσης τάξεως. ἁπλοῦν δέ γ' ἐσί που τόγε τοιοῦτον· μήτε οὖν τις τῶν ἐμῶν χρημάτων ἅπτοιτο εἰς δύναμιν, μηδ' αὖ κινήσειε μηδὲ τὸ βραχύτατον, ἐμὲ μηδαμῇ μηδαμῶς πείθων. κατὰ ταὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ περὶ τὰ τῶν ἄλλων ἐγὼ ὁρῴην, νοῦν ἔχων ἔμφρονα. θησαυρὸν δὴ λέγωμεν πρῶτον τῶν τοιούτων, ὃν τὶς αὑτῷ καὶ τοῖς αὑτοῦ κειμήλιον ἔθετο, μὴ τῶν ἐμῶν ὃν πατρῴων, μήθ' εὑρεῖν ποτε θεοῖς εὐξάμην, μήθ' εὑρὼν κινήσαιμι· μηδ' αὖ τοῖς λεγομένοις μάντεσιν ἀνακοινώσαιμι τοῖς ἀμωσγέπως μοὶ ξυμβουλεύουσιν ἀνελεῖν τήν γε παρακαταθήκην. οὐ γάρ ποτε τοσοῦτον εἰς χρημάτων ὠφεληθείην ἂν κτῆσιν, ἀνελὼν, ὅσον εἰς ὄγκον πρὸς ἀρετὴν ψυχῆς καὶ τὸ δίκαιον ἐπιδιδοῖμ' ἄν, μὴ ἀνελόμενος· κτῆμα ἀντὶ κτήματος ἄμεινον ἐν ἀμείνονι κτησάμενος· δίκην ἐν τῇ

p. 913 a.

b.

Sequitur, ut dicamus de pactis, convenientemque iis ordinem tribuamus. Simplex autem illud ſit: ut nec mea quiſquam pro viribus tangat, nec moveat meorum quidquam etiam minimum, niſi mihi perſuaſerit. atque ego idem, dum mentis compos fuero, alienis in rebus efficiam. Inprimis quidem theſaurum cum dicimus, quem ſibi quiſque & ſuis depoſuit, qui meorum parentum non erat, nec reperire unquam optarim, nec, ſi repererim, moveam: nec hariolis, depoſitum accipere conſulentibus, credam. nunquam enim mihi tantum pecunia proderit, ſi accepero, quantum virtute animi iuſtitiaque excellam, ſi non accepero. Pro poſſeſſione igi-

ψυχῇ πλούτου προτιμήσας ἐν οὐσίᾳ κεκτῆσθαι πρότερον. ἐπὶ πολλοῖς γὰρ δὴ λεγόμενον εὖ τὸ μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα, καὶ
c. περὶ τούτου λέγοιτ' ἂν, ὡς ἑνὸς ἐκείνων ὄντος. πείθεσθαι δὲ χρὴ καὶ τοῖς περὶ ταῦτα λεγομένοις μύθοις, ὡς εἰς παίδων γενεὰν οὐ ξύμφορα τὰ τοιαῦτα. ὃς δ' ἂν παίδων τε ἀκηδὴς γένηται, καὶ τοῦ θέντος τὸν νόμον ἀμελήσας, ἃ μήτε αὐτὸς κατέθετο μήτε αὖ πατέρων τις πατὴρ, μὴ πείσας τὸν θέμενον, ἀνέληται, κάλλιστον νόμων διαφθείρων καὶ ἁπλούστατον, καὶ οὐδαμῇ ἀγεννοῦς ἀνδρὸς νομοθέτημα, ὃς εἶπεν, ἃ μὴ κατέθου, μὴ ἀνέλῃ· τούτοιν τοῖν δυοῖν νομοθέταιν καταφρονήσαν-
d. τα, καὶ ἀνελόμενον, οὔ τι σμικρὸν, ὃ μὴ κατέθετο αὐτὸς, πλῆθος δ' ἐστὶν ὅτε θησαυροῦ παμμέγεθες, τί χρὴ πάσχειν; ὑπὸ μὲν δὴ θεῶν, ὁ θεὸς οἶδεν· ὁ δὲ κατιδὼν πρῶτος, ἀγγελέτω· ἐὰν μὲν ἐν ἄστει γίγνηται τὸ τοιοῦτον, τοῖς ἀστυνόμοις· ἐὰν δὲ τῆς πόλεως ἐν ἀγορᾷ που, τοῖσιν ἀγορανόμοις. ἐὰν δὲ
P. τῆς ἄλλης χώρας ἀγρονόμοις τε καὶ τοῖς τούτων ἄρχουσι
914 a. δηλωσάτω. δηλωθέντων δὲ, ἡ πόλις εἰς Δελφοὺς πεμπέτω· ὅ,

tur pecuniae melior mihi poſſeſſio animi iuſtitia erit, ſi virtutem divitiis praepoſuero. quippe cum bene de multis dicatur, quae immobilia ſunt, movenda non eſſe: perpulchre etiam de hoc uno dicetur. ſed vulgatae quoque de his rebus famae credendum eſt, generationi haec liberorum non conferre. Si quis vero de liberis non curet, legiſque latorem negligat, ac ideo, quae nec ipſe, nec ſuorum aliquis depoſuit, eo invito, qui depoſuit, auferat: is legem illam optimam & ſimpliciſſimam aſpernatur, quam generoſus vir promulgavit, qui dixit, Quae non depoſuiſti, ne tollas. Quid ergo hunc pati oportet, qui hos duos legislatores deſpexerit, quodque ipſe non depoſuit, ſuſtulit: nec parvum quiddam, quod abſtulit, ſed magnus theſaurus fuerit? Quae poena huic a Diis debeatur, Deus quidem ipſe novit: quae vero ab hominibus, declarabimus. Qui primus viderit, iudicibus indicet. ac ſi in urbe delictum eſt, aedilibus: ſin vero in agro, agrorum curatoribus, eorumque principibus: ſi in foro rerum venalium, earundem curato-

τι δ' ἂν ὁ θεὸς ἀναιρῇ περί τε τῶν χρημάτων καὶ τοῦ κινήσαντος, τοῦτο ἡ πόλις ὑπηρετοῦσα ταῖς μαντείαις δράτω τοῦ θεοῦ· καὶ ἐὰν μὲν ἐλεύθερος ὁ μηνύσας ᾖ, δόξαν ἀρετῆς κεκτήσθω· μὴ μηνύσας δὲ, κακίας. δοῦλος δὲ ἂν ᾖ, μηνύσας μὲν, ἐλεύθερος ὑπὸ τῆς πόλεως ὀρθῶς γ' ἴγνοιτ' ἂν, ἀποδιδούσης τῷ δεσπότῃ τὴν τιμήν· μὴ μηνύων δὲ, θανάτῳ ζημιούσθω. τούτῳ δ' ἑπόμενον ἑξῆς ἂν γίγνοιτο τὸ περὶ σμικρὰ καὶ μεγάλα b.
ταυτὸ τοῦτο νόμιμον ξυνακολουθεῖν. ἂν τις τῶν αὑτοῦ τι καταλίπῃ που ἑκὼν ἢ ἄκων, ὁ προστυγχάνων ἐάτω κεῖσθαι· νομίζων φυλάττειν ἐνοδίαν δαίμονα τὰ τοιαῦτα, ὑπὸ τοῦ νόμου τῇ θεῷ καθιερωμένα. ἂν δὲ παρὰ ταῦτα τὶς ἀπειθῶν, ἀναιρούμενος οἴκαδε φέρῃ, ἂν μὲν σμικρᾶς τιμῆς ἄξιον, ὢν δοῦλος, ὑπὸ τοῦ προστυγχάνοντος μὴ ἔλαττον τριακονταετοῦς πολλὰς πληγὰς μαστιγούσθω· ἐὰν δέ τις ἐλεύθερος, πρὸς τῷ c.
ἀνελεύθερος εἶναι δοκεῖν καὶ ἀκοινώνητος νόμων, δεκαπλάσιον τῆς τιμῆς τοῦ κινηθέντος ἀποτινέτω τῷ καταλιπόντι. ἐὰν δέ τις ἐπαιτιᾶται τῶν αὑτοῦ χρημάτων ἔχειν τινὰ πλέον

ribus id significet. Reque ita patefacta, Delphos civitas mittat: & quod oraculo Dei tam de pecunia, quam de illo, qui pecuniam movit, dictum fuerit, id civitas Deo obsecuta confirmet. Et qui fecit indicium, si liber fuerit, in virtutis veniat opinionem: & contra vitii, si sciens celaverit. sin autem servus fuerit, pretio a civitate domino eius collato, liberandus est. Servus vero, qui celavit, morte plectendus. Hanc legem illa deinceps similis de parvis simul & magnis sequitur. Si quis rem suam alicubi volens, vel contra reliquerit: non tangat, qui forte repererit, sed putet, Deam itineris a lege sibi haec consecrata servare. quicunque vero, hac lege spreta, domum haec suam asportaverit, si servus sit, & parvi pretii, a quocunque obviam facto, & ultra annos triginta nato, verberibus multis pulsetur: sin autem liber, illiberalis primo & legum exsors habeatur; deinde etiam decuplum pretii rei illius, quam movit, ei, qui reliquit, retribuat. Quando quis magnum aliquid de suis vel parvum ab aliquo teneri conqueri-

ἢ καὶ σμικρότερον· ὁ δὲ ὁμολογῇ μὲν ἔχειν, μὴ τὸ ἐκείνου δὲ, ἂν μὲν ἀπογεγραμμένον ᾖ παρὰ τοῖς ἄρχουσι τὸ κτῆμα κατὰ νόμον, τὸν ἔχοντα καλείσθω πρὸς τὴν ἀρχήν· ὁ δὲ καθιζάτω. γενομένου δὲ ἐμφανοῦς, ἐὰν ἐν τοῖς γράμμασιν ἀπογε-
d. γραμμένον φαίνηται ποτέρου τῶν ἀμφισβητούντων, ἔχων οὗτος ἀπίτω. ἐὰν δὲ τινὸς ἄλλου τῶν μὴ παρόντων, ὁπότερος ἂν μὴ παράσχοι τὸν ἐγγυητὴν ἀξιόχρεων ὑπὲρ τοῦ ἀπόντος, ὡς παραδώσων ἐκείνῳ, κατὰ τὴν ἐκείνου ἀφαίρεσιν ἀφαιρείσθω. ἐὰν δὲ παρὰ τοις ἄρχουσι τὸ ἀμφισβητούμενον μὴ ἀπογεγραμμένον ᾖ, κείσθω μὲν μέχρι δίκης παρὰ τρισὶ τῶν ἀρχόντων τοῖς πρεσβυτάτοις· ἐὰν δὲ τὸ μεσεγγυηθὲν θρέμμα ᾖ,
e. τὸν νικηθέντα περὶ αὐτοῦ δίκῃ, τὴν τροφὴν ἐκτίνειν τοῖς ἄρχουσι· τὴν δὲ κρίσιν διαδικάζειν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν τοὺς ἄρχοντας. Ἀγέτω τὸν ἑαυτοῦ δοῦλον ὁ βουλόμενος, ἐὰν ἔμφρων ᾖ, χρησόμενος ὅ, τι ἂν ἐθέλῃ τῶν ὁπόσα ὅσια· ἀγέτω δὲ καὶ ὑπὲρ ἄλλου τῶν οἰκείων ἢ φίλων τὸν ἀφεξῶτα ἐπὶ σωτηρίᾳ. ἐὰν δέ τις ἀφαιρῆται τινὰ εἰς ἐλευθερίαν ὡς δοῦλον ἀγόμενον, μεθιέτω μὲν ὁ ἄγων· ὁ δὲ ἀφαιρούμενος, ἐγγυη-

tur, quod ille habere quidem fatetur, sed eius, qui petit, esse negat: si res apud magistratus conscripta est secundum legem, vocetur ad magistratus, qui tenet. reque ipsa patefacta, si conscriptum est, alterius de adversariis rem esse, ille ipse habeat. Quod si neutrius esse, sed absentis cuiusquam inveniatur, qui sufficientem fideiussionem non dederit, illi se absenti, cuius est, rem traditurum, is tantundem deponere cogatur. Verum si apud magistratus res, qua de agitur, conscripta non sit, tunc apud tres magistratus seniores usque ad latam sententiam deponatur. ac si animal est, de quo ambigitur, lata sententia qui cecidit causa, magistratibus ipsis impendium alimentorum restituat. tribus vero diebus id iudicium absolvatur. Mentis quilibet compos servum suum, honeste ipso usurus, ducat, quo velit. ducat etiam amicorum necessariorumve nomine, ut fugitivum restituat in gratiam. Quod si quis aliquem ut servum ductum ad libertatem vin-

τὰς τρεῖς ἀξιόχρεως καταστήσας, οὕτως ἀφαιρείσθω κατὰ ταῦτα· ἄλλως δὲ, μή. ἐὰν δὲ παρὰ ταῦτα τὶς ἀφαιρῆται, τῶν βιαίων ἔνοχος ἔστω· καὶ ἀλούς, τὴν διπλασίαν τοῦ ἐπιγραφέντος βλάβους τῷ ἀφαιρεθέντι τινέτω. ἀγέτω δὲ καὶ τὸν ἀπελεύθερον, ἐάν τις μὴ θεραπεύῃ τοὺς ἀπελευθερώσαντας, ἢ μὴ ἱκανῶς. θεραπεία δὲ, φοιτᾶν τρὶς τοῦ μηνὸς τὸν ἀπελευθερωθέντα πρὸς τὴν τοῦ ἀπελευθερώσαντος ἑστίαν, ἐπαγγελλόμενον ὅ, τι χρὴ δρᾶν τῶν δικαίων καὶ ἅμα δυνατῶν. καὶ περὶ γάμου ποιεῖν ὅ, τι περ ἂν ξυνδοκῇ τῷ γενομένῳ δεσπότῃ. πλουτεῖν δὲ τοῦ ἀπελευθερώσαντος μὴ ἐξεῖναι μᾶλλον· τὸ δὲ πλέον γιγνέσθω τοῦ δεσπότου. μὴ πλείω δὲ εἴκοσιν ἐτῶν μένειν τὸν ἀφεθέντα· ἀλλὰ, καθάπερ καὶ τοὺς ἄλλους ξένους, ἀπιέναι λαβόντα τὴν αὑτοῦ πᾶσαν οὐσίαν, ἐὰν μὴ πείσῃ τούς τε ἄρχοντας καὶ τὸν ἀπελευθερώσαντα. ἐὰν δὲ καὶ τῷ ἀπελευθερωθέντι ἢ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ξένων οὐσία πλείω γίγνηται τοῦ τρίτου μεγέθει τιμήματος, ἢ ἂν τοῦτο ἡμέρᾳ γένηται, τριάκοντα ἡμερῶν ἀπὸ ταυτης τῆς ἡμέρας λαβὼν ἀπίτω τὰ ἑαυτοῦ· καὶ μηδεμία τῆς μονῆς παραίτησις ἔτι

p. 915 a.

b.

c.

dicet, dimittat quidem, qui duxit: qui vero ita adducitur, si tres fideiussores dignos praebuerit, sic iure sit ereptus. Aliter si abduxerit, vim intulisse videatur: damnatusque duplum damni ei restituat, a quo abstulit. Libertum quoque suum unusquisque ducere possit, si ab eo non colitur, aut si non sufficienter colitur. Cultus autem est, primum, ut ter domini domum mensibus singulis veniat, paratumque ostendat facere, quidquid honestum possibileque sibi sit: deinde, ut de matrimonio, quidquid domino videtur, faciat. nec ei liceat maiores sibi divitias comparare, quam ille possideat, qui liberavit; sed quidquid plus habuerit, domino detur. Libertus autem, sicut & peregrini, ultra viginti annos in civitate non maneat: sed post id temporis, bonis suis acceptis, abeat; nisi domino quondam suo & magistratibus persuaserit. Si autem liberti & peregrini alicuius bona tertium censum excesserint, trigesimo die, posteaquam hoc factum deprehen-

τούτῳ παρ' ἀρχόντων γιγνέσθω. ἐὰν δέ τις ἀπειθῶν τούτοις, εἰσαχθεὶς εἰς δικαστήριον ὄφλῃ, θανάτῳ τε ζημιούσθω, καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ γιγνέσθω δημόσια. δίκαι δ' ἔξωσαν τούτων ἐν ταῖς φυλετικαῖσι δίκαις· ἐὰν μὴ πρότερον ἐν γείτοσιν ἢ ἐν αἱρετοῖσι δικασταῖς ἀπαλλάττωνται πρὸς ἀλλήλους τῶν ἐγκλημάτων. ἐὰν δὲ ὡς αὐτοῦ ἐφάπτηται ζώου καὶ ὁτουοῦν, ἢ τινος ἑτέρου τῶν αὐτοῦ χρημάτων, ἀναγέτω μὲν ὁ ἔχων
d. εἰς πρατῆρα, ἢ τὸν δόντα, ἀξιόχρεών τε καὶ ἔνδικον, ἢ τινι τρόπῳ παραδόντα ἄλλῳ κυρίως· εἰς μὲν πολίτην ἢ καὶ μέτοικον τῶν ἐν τῇ πόλει, ἡμερῶν τριάκοντα· εἰς δὲ ξενικὴν παράδοσιν, πέντε μηνῶν· ἧς μέσος ὁ μὴν ἐν ᾧ τρέπεται θερινὸς ἥλιος εἰς τὰ χειμερινά. ὅσα δὲ διὰ τινὸς ὠνῆς ἢ καὶ πράσεως ἀλλάττεταί τις ἕτερος ἄλλῳ, διδόντα ἐν χώρᾳ τῇ τεταγμένῃ ἑκάστοις κατ' ἀγοράν, καὶ δεχόμενον ἐν τῷ παραχρῆμα τιμὴν, οὕτως ἀλλάττεσθαι, ἄλλοθι δὲ μηδαμοῦ· μηδ' ἐπὶ ἀναβο-
e. λῇ πρᾶσιν μηδὲ ὠνὴν ποιεῖσθαι μηδενός. ἐὰν δὲ ἄλλως ἢ ἐν ἄλλοις τόποις ὁτιοῦν ἀνθ' ὁτουοῦν διαμείβηται ἕτερος ἄλλῳ, πιστεύων πρὸς ὃν ἂν ἀλλάττηται, ποιείτω ταῦτα, ὡς οὐκ οὐ-

sumve sit, rebus suis acceptis recedat: nec ulla ipsi ulterius manendi facultas a magistratibus concedatur. Huic legi si quis non obtemperasse condemnatus fuerit, morte plectatur, & bona sua in publicum redigantur. Haec tribuum iudices cognoscant: nisi prius per vicinos & arbitros, litigantes conciliati fuerint. Si quis animal aut rem aliam suam esse dicit: qui habet, ad eum referat, qui vel vendidit, vel legitime sufficienterque donavit, vel quomodocunque aliter valide firmiterque tradidit: & veritas, si ad civem vel urbis incolam ille retulit, intra triginta dies inveniatur: sin autem ad externos, mensibus quinque: quorum medius ille sit mensis, in quo ab aestivo sol circulo ad hiemalem recurrit. Quaecunque emendo vendendoque commutantur, in statuto fori loco permutentur, dando accipiendoque ultro citroque rem & rei pretium illico, nec alicubi alibi. nulla vero emtio venditioque ad terminum fiat. Quod si aliter aut in aliis locis permu-

σῶν δικῶν κατὰ νόμον περὶ τῶν μὴ πραθέντων κατὰ τὰ νῦν λεγόμενα. ἐράνων δὲ πέρι, τὸν βουλόμενον ἐρανίζειν φίλου παρὰ φίλοις· ἐὰν δέ τις διαφορὰ γίγνηται περὶ τῆς ἐρανίσεως, οὕτω πράττειν ὡς δικῶν μηδενὶ περὶ τούτων μηδαμῶς ἐσομένων. ὃς δ' ἂν ἀποδόμενος τιμήν του λάβῃ μὴ ἐλάττω δραχμῶν πεντήκοντα, παραμενέτω κατὰ πόλιν ἐξ ἀνάγκης δέκα ἡμέρας· ὁ δὲ πριάμενος ἴσω τὴν οἰκίαν τὴν τοῦ ἀποδομένου, P. 916 a. τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἐγκλημάτων εἰωθότων γίγνεσθαι χάριν, καὶ τῶν ἀναγωγῶν τῶν κατὰ νόμους εἵνεκα. ἡ δὲ κατὰ νόμους ἀναγωγὴ, καὶ μὴ, τῇδε ἔσω. ἐάν τις ἀνδράποδον ἀποδῶται κάμνον φθόῃ, ἢ λιθιῶν, ἢ σραγγουριῶν, ἢ τῇ καλουμένῃ ἱερᾷ νόσῳ, ἢ καὶ ἑτέρῳ τινὶ ἀδήλῳ τοῖς πολλοῖς νοσήματι μακρῷ καὶ δυσιάτῳ κατὰ τὸ σῶμα, ἢ κατὰ τὴν διάνοιαν, ἐὰν μὲν ἰατρῷ τις ἢ γυμναστῇ, μὴ ἀναγωγῆς ἔσω τούτῳ πρὸς τὸν τοιοῦτον τυγχάνειν· μηδ' ἐὰν τἀληθὲς τὶς b. προειπὼν, ἀποδῶταί τῳ. ἐὰν δέ τις ἰδιώτῃ τι τῶν τοιούτων ἀποδῶται δημιουργὸς, ὁ πριάμενος ἐντὸς ἑξαμήνου ἀναγέ-

tatio facta fuerit, nullum sit secundum legem de ipsa iudicium. Sed nec de collatione conviviisque, cum nonnulli ad aliquid inter se agendum, pecuniam vel quodvis aliud conferant, iudicium reddatur. Venditor, qui pretium rei venditae non minus, quam quinquaginta drachmas, accepit, decem in civitate necessario dies exspectet: nec diversorium eius emtor ignoret. id vero querelarum redditionumque legitimarum gratia, quae in his contingere solent, ita fieri volumus. Redditio autem legitima a non legitima ita discernitur. Quando quis servum vendidit, phrenesi, vel calculo, vel stranguria, vel eo morbo, quem sacrum appellant, aut alia quavis plurimis occulta & longa & aegre sanabili corporis, sive mentis aegritudine laborantem, si medicus aut gymnasticus emit, reddere non liceat: sed nec etiam, quando venditor emtori cuivis veritatem praedixerit. Sin autem artifex aliquis huiusmodi rerum peritus, ignaro & rudi cuipiam tale aliquid vendidit: qui emit, intra sex menses in aliis, in mor-

τω, πλὴν τῆς ἱερᾶς. ταύτης δ' ἐντὸς ἐνιαυτοῦ τὴν ἀναγωγὴν ἐξέσω ποιεῖσθαι τῆς νόσου. διαδικαζέσθω δὲ ἔν τισι τῶν ἰατρῶν, οὓς ἂν κοινῇ προβαλλόμενοι ἕλωνται. τὸν δὲ ὄφλοντα τὴν δίκην, διπλάσιον ἀποτίνειν τῆς τιμῆς ἧς ἂν ἀποδῶται. ἐὰν δὲ ἰδιώτῃ τὶς ἰδιώτης, ἀναγωγὴν μὲν εἶναι, καθάπερ καὶ τοῖς
c. πρόσθεν ἐρρήθη, καὶ τὴν διαδικασίαν· ὁ δὲ ὄφλων, τὴν τιμὴν ἁπλῆν ἀποτινέτω. ἐὰν δὲ ἀνδροφόνον ἀποδῶταί τις τινὶ, εἰδότι μὲν εἰδὼς, μὴ τυγχανέτω ἀναγωγῆς τοῦ τοιούτου τῆς πράσεως· μὴ εἰδότι δὲ τὴν μὲν ἀναγωγὴν εἶναι τότε ὅταν τὶς αἴσθηται τῶν πριαμένων. ἐν πέντε δὲ τῶν νομοφυλάκων τοῖς νεωτάτοις εἶναι τὴν κρίσιν. εἰδὼς δὲ ἂν κριθῇ, τάς τε οἰκίας τοῦ πριαμένου καθῃρήσθω, κατὰ τὸν τῶν ἐξηγητῶν νόμον,
d. τῆς τιμῆς τε ἀποδότω τῷ πριαμένῳ τριπλάσιον. ὁ δὲ ἀλλαττόμενος ἢ νόμισμα ἀντὶ νομίσματος, ἢ καὶ τῶν ἄλλων ζώων ὁτιοῦν, ἢ καὶ μὴ ζώων, ἀκίβδηλον πᾶν διδότω καὶ δεχέσθω, τῷ νόμῳ ξυνεπόμενος. προοίμιον δὲ, καθάπερ ἄλλων νόμων, δεξώμεθα καὶ περὶ ὅλης ταύτης τῆς κάκης. κιβδηλείαν δὲ

bo vero ſacro uſque ad annum integrum, reddere poſſit. Iudicium vero harum rerum apud medicos agatur, quos communi conſenſu litigantes elegerint. & qui condemnatus fuerit, duplum pretii eius, quo vendidit, emtori perſolvat. Quod ſi imperitus imperito vendidit, quemadmodum de ſuperioribus dictum eſt, redditio iudiciumque fiat: & qui convictus fuerit, ſimplex pretium deferat. Quando quis homicidam vendidit, ſi ſciens quidem ſcienti, non reddatur: ſi neſcienti, tunc reddatur, quando ſenſerit emtor. Id vero iuniores de legum cuſtodibus quinque cognoſcant. ac ſi non ignoraſſe invenietur, emtoris domum primo ſecundum legem interpretum a piaculis purget: deinde pretii triplum illi deponat. Qui nummos pro nummis, aut quaevis animalia, & cetera, quaecunque velit, commutat, nec afferat nec accipiat adulteratum quidquam, legemque iſtam diligenter obſervet. Sed huic quoque legi, quemadmodum legibus aliis, exordium praeponatur. Adulterationem quidem, mendacium, deceptio-

χρὴ πάντα ἄνδρα διανοηθῆναι καὶ ψεῦδος καὶ ἀπάτην, ὡς ἔν
τι γένος ὂν τοῦτο ᾧ τὴν φήμην ἐπιφέρειν εἰώθασιν οἱ πολλοὶ,
κακῶς λέγοντες, ὡς ἐν καιρῷ γιγνόμενον ἑκάστοτε τὸ τοιοῦτον,
πολλάκις ἂν ὀρθῶς ἔχοι. τὸν καιρὸν δὲ, καὶ ὅπου, καὶ ὁπότε, e.
ἀτάκτως καὶ ἀορίστως ἐῶντες, τῇ λέξει ταύτῃ πολλὰ ζημιοῦν-
ταί τε καὶ ζημιοῦσιν ἑτέρους. νομοθέτῃ δὲ οὐκ ἐγχωρεῖ τοῦτο
ἀόριστον ἐᾶν, ἀλλ' ἢ μείζους ἢ ἐλάττους ὅρους ἀεὶ δεῖ διασα-
φεῖν. καὶ δὴ καὶ νῦν ὡρίσθω. ψεῦδος μηδεὶς μηδὲν, μηδ' ἀπά-
την, μηδέ τι κίβδηλον, γένος ἐπικαλούμενος θεῶν, μήτε λό-
γῳ, μήτε ἔργῳ πράξειεν, ὁ μὴ θεομισέστατος ἔσεσθαι μέλλων.
οὗτος δ' ἐστὶν ὃς ἂν ὅρκους ὀμνὺς ψευδεῖς μηδὲν φροντίζῃ θεῶν· p.
δεύτερος δὲ, ὃς ἂν ἐναντίον τῶν κρειττόνων αὐτοῦ ψεύδηται. 917
κρείττους δὲ οἱ ἀμείνους τῶν χειρόνων, πρεσβύται τε, ὡς ἐπὶ a.
τὸ πᾶν εἰπεῖν, τῶν νέων. διὸ καὶ γονεῖς κρείττους ἐκγόνων,
καὶ ἄνδρες δὴ, γυναικῶν καὶ παίδων· ἄρχοντές τε, ἀρχο-
μένων. οὓς αἰδεῖσθαι πάντας πρέπον ἂν εἴη ἐν ἄλλῃ τε ἀρχῇ
πάσῃ καὶ ἐν ταῖς πολιτικαῖς μάλιστα ἀρχαῖς· ὅθεν ὁ νῦν παρὼν
ἡμῖν λόγος ἐλήλυθε. πᾶς γὰρ τῶν κατ' ἀγορὰν ὁ κιβδηλεύων b.

nemque, quasi genus unum putare oportet. in quo sane multorum damnandus est sermo, qui hoc ipso, quandocunque opportune fit, recte se uti affirmant: cumque occasionem ipsam, ubi & quando, non determinent, & sibi & aliis hoc verbo multum officiunt. legis autem lator ita indeterminatum istud non omittet: sed diligenter pluribus pauciòribusve terminis declarabit. Atqui & nunc ita determinetur: Nemo Diis invocatis mendacium dicat, aut decipiat, aut adulterare verbo, vel re, quidquam audeat, nisi Deo velit odio esse. cui quidem primum odio est, qui falso iurans, Deos parvi pendit: deinde, qui coram maioribus se mentitur. maiores vero aliis praestant: ut seniores communiter iunioribus, parentes natis, viri mulieribus atque pueris, principes subditis. quos reverèri par est, cum in omni principatu, tum vel maxime in civili: cuius gratia in hunc sermonem incidimus. Quicunque enim aliquid in foro adulterat, mentitur certe as

τὶ, ψεύδεται καὶ ἀπατᾷ· καὶ τοὺς θεοὺς παρακαλῶν, ἐπόμνυσιν ἐν τοῖς τῶν ἀγορανόμων νόμοισί τε καὶ φυλακτηριοις, οὔτε ἀνθρώπους αἰδούμενος, οὔτε θεοὺς σεβόμενος. πάντως μὲν δὴ καλὸν ἐπιτήδευμα, θεῶν ὀνόματα μὴ χραίνειν ῥᾳδίως, ἔχοντα ὡς ἔχουσιν ἡμῶν ἑκάστοτε τὰ πολλὰ οἱ πλεῖστοι καθαρότητός τε καὶ ἁγνείας τὰ περὶ τοὺς θεούς. εἰ δ' οὖν μὴ πείθοιτο, ὅδε νόμος, Ὁ πωλῶν ἐν ἀγορᾷ ὁτιοῦν, μηδέποτε εἴπῃ
c. δύο τιμὰς ὧν ἂν πωλῇ. ἁπλῆν δὲ εἰπὼν, ἂν μὴ τυγχάνῃ ταύτης, ἀποφέρων, ὀρθῶς ἂν ἀποφέροι πάλιν· καὶ ταύτης τῆς ἡμέρας μὴ τιμήσῃ πλέονος μηδὲ ἐλάττονος. ἔπαινος δὲ ὅρκός τε περὶ παντὸς τοῦ πωλουμένου ἀπέχω. ἐὰν δέ τις ἀπείθῃ τούτοις, ὁ παρατυγχάνων τῶν ἀρχῶν, μὴ ἔλαττον ἢ τριάκοντα γεγονὼς ἔτη, κολάζων μὲν τὸν ὀμνύντα, ἀνατεὶ τυπτέτω· ἀφροντιστῶν δὲ καὶ ἀπειθῶν, ἔνοχος ἔστω ψόγῳ προδοσίας τῶν νόμων. τὸν δὲ δὴ κίβδηλόν τι πωλοῦντα, καὶ μὴ δυνάμενον
d. τοῖς νῦν πείθεσθαι λόγοις, ὁ προστυγχάνων τῶν γιγνωσκόντων, δυνατὸς ὢν ἐξελέγχειν, ἐναντίον ἐλέγξας τῶν ἀρχόντων, ὁ μὲν δοῦλος φερέσθω τὸ κιβδηλευθὲν καὶ ὁ μέτοικος· ὁ

decipit: Diisque advocatis, adversus rerum venalium curatores eorumque iura peierat. qua certe in re nec homines veretur, nec Deos colit. Aequum profecto est, nomina Deorum non facile inquinare, nec ea huc atque illuc devolvere: sed omnia, quae ad Deos pertinent, pure casteque servare. Qui his rationibus non persuadetur, hac lege urgeatur: Qui vendit in foro aliquid, nunquam suae rei venalis duo pretia dicat; sed cum simplex imposuerit pretium, si non vendiderit, referat: iterum & eadem die, nec maius, nec minus pretium petat. Laus autem rei venalis & iuramentum longe absit. Eum vero, qui hanc legem transgreditur, quilibet civis, non pauciores quam triginta natus annos, cum iurantem audierit, impune verberibus caedat. quod si non fecerit, legum proditor habeatur. Eum vero, qui legi non obtemperaverit, remque adulteratam vendiderit, quicunque advertit, potestque, arguat: & qui coram magistratibus redarguerit, ser-

δὲ πολίτης, μὴ ἐλέγχων μὲν, ὡς ἀποξερῶν τοὺς θεοὺς, κακὸς ἀγορευέσθω· ἐλέγξας δὲ, ἀναθέτω τοῖς τὴν ἀγορὰν ἔχουσι θεοῖς. ὁ δὲ δὴ φανερὸς γενόμενος τὶ πωλῶν τοιοῦτον, πρὸς τῷ ξεηθῆναι τοῦ κιβδηλευθέντος, ὁπόσης ἂν τιμῆς ἀξιώσῃ τὸ πωλούμενον, κατὰ δραχμὴν ἑκάσην τυπτέσθω πληγὰς ὑπὸ κήρυκος ἐν τῇ ἀγορᾷ, κηρύξαντος ὧν ἕνεκα μέλλει τύπτε- e.
σθαι. τὰ δὲ κιβδηλεύματά τε καὶ κακουργίας τῶν πωλούντων εἴτε ἀγορανόμοι καὶ οἱ νομοφύλακες πυθόμενοι τῶν ἐμπείρων περὶ ἕκαστα, ἀναγραψάντων ἅ τε χρὴ ποιεῖν τὸν πωλοῦντα, καὶ ἃ μή· καὶ πρόσθε τοῦ ἀγορανόμου θέντων ἐν ξήλῃ, γράψαντες νόμους εἶναι τοῖς περὶ τὴν τῆς ἀγορᾶς χρείαν μηνυτὰς παφεῖς. τὰ δὲ περὶ τῶν ἀξυνόμων ἐν τοῖς πρόσθεν ἱκανῶς εἴ- P.
ρηται. ἐὰν δέ τι προσδεῖν δοκῇ, νομοφύλαξιν ἐπανακοινώσαν- 918
τες, καὶ γράψαντες τὸ δοκοῦν ἐκλιπεῖν εἰς ἀξυνόμιον, θέντων ἐν ξήλῃ τά τε πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα τεθέντα αὐτοῖσι τῆς ἀρχῆς νόμιμα· κιβδήλοις δ' ἐπιτηδεύμασιν ἕπεται κατὰ πόδα καπηλείας ἐπιτηδεύματα. ταύτης δὲ πέρι ξυμπάσης συμβου-

vus quidem aut inquilinus rem adulteratam ſecum aſportet. Civis vero, ſi accuſare neglexerit, quaſi Diis ſuſtulerit, improbus habeatur: ſin accuſaverit conviceritque, Diis, qui foro praeſunt, dedicet. huius autem rei qui deprehenſus fuerit manifeſte venditor, non ſolum re ipſa privetur, verum etiam tot verberibus publice caedatur, quot drachmis vendebat; praeconum voce cauſa, cur verberetur, declarata. Sed vendentium omnem malitiam adulterationeſque ipſi rerum venalium curatores, cuſtodeſque legum ab hominibus harum rerum peritis diligenter inquirant: & in columna conſcriptas in foro proponant, ut plane ex his pateat, quid oporteat, & quid non, vendentes facere. De aedilium vero legibus ſatis ſupra diximus. & ſi quid deeſſe aedilitiis legibus videatur, aediles ipſi, cum legum cuſtodibus habito concilio, ſuppleant: deinde in columna primas ſecundaſque conſtitutiones inſcribant. Poſt adulterationem ſequitur, ut de cauponatione dicamus: de qua conſilium primo & rationem dabimus, legem

λὴν πρῶτον δόντες, καὶ λόγον ἐπ' αὐτῇ, νόμον ὕστερον ἐπι-
b. θώμεθα. καπηλεία γὰρ κατὰ πόλιν πᾶσα γέγονεν, οὐ βλά-
βης ἕνεκα, τόγε κατὰ φύσιν, πᾶν δὲ τοὐναντίον. πῶς γὰρ
οὐκ εὐεργέτης πᾶς ὃς ἂν οὐσίαν χρημάτων ὠντινωνοῦν ἀσύμ-
μετρον οὖσαν καὶ ἀνώμαλον, ὁμαλήν τε καὶ σύμμετρον ἀπερ-
γάζηται; τοῦτο ἡμῖν χρὴ φάναι καὶ τὴν τοῦ νομίσματος
ἀπεργάζεσθαι δύναμιν, καὶ τὸν ἔμπορον ἐπὶ τούτῳ τετάχθαι
δεῖ λέγειν. καὶ μισθωτὸς καὶ πανδοκεὺς, καὶ ἄλλα, τὰ μὲν,
εὐσχημονέστερα, τὰ δὲ, ἀσχημονέστερα γιγνόμενα, τοῦτό γε
c. πάντα δύναται, πᾶσιν ἐπικουρίαν ταῖς χρείαις ἐξευπορεῖν καὶ
ὁμαλότητα ταῖς οὐσίαις. τί ποτε δὴ τὸ μὴ καλὸν αὐτὸ μηδ'
εὔσχημον δοκεῖ εἶναι, καὶ τί τὸ διαβεβλημένος τυγχάνει, ἴδω-
μεν· ἴν' εἰ μὴ καὶ τὸ ὅλον, ἀλλ' οὖν μέρη γε ἐξιασαίμεθα νό-
μῳ. ΚΛ. Πρᾶγμ' ἔσθ', ὡς ἔοικεν, οὐ φαῦλον, οὐδὲ σμικρᾶς
δεόμενον ἀρετῆς. ΑΘ. Πῶς λέγεις, ὦ Φίλε Κλεινία; σμικρὸν
γένος ἀνθρώπων καὶ φύσει ὀλίγον, καὶ ἄκρᾳ τροφῇ τεθραμ-
d. μένον, ὅταν εἰς χρείας τε καὶ ἐπιθυμίας τινῶν ἐμπίπτῃ, κατ-
τερεῖν πρὸς τὸ μέτριον δυνατόν ἐσι· καὶ ὅταν ἐξῇ χρήματα
λαβεῖν πολλὰ, νήφει, καὶ πρότερον αἱρεῖται τοῦ πολλοῦ τὸ

deinde ponemus. Cauponatio omnis in civitate non nocendi gratia, ſed contra omnino, naturaliter adinventa eſt. quomodo enim ille non proſit, qui rem pecuniariam immoderatam & inaequalem, ad aequalitatem modumque redigit? quod nummularius, mercator, mercenarius, & hoſpitalis diverſorii magiſter faciunt. hi enim, ceterique huiuſmodi, ſive honeſtiores, ſive turpiores, indigentiam ſupplere, rebuſque aequalitatem praebere conantur. Sed conſideremus, quaenam huic rei cauſa calumniae ſit, & cur honeſta non videatur: ut, etſi non totum, attamen partem legibus ordinemus. *Cli.* Res haec, ut videtur, nec exigua eſt, nec parvam virtutem poſtulat. *Athen.* Quomodo dicis, Clinia? pauci admodum natura homines, & ii quidem optima educatione praediti, quando egeſtate cupiditateque rerum aliquarum afficiuntur, ita continere ſe poſſunt, ut moderate ſe gerant, &, cum liceat

τοῦ μέτρου ἐχόμενον· τὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων πλήθη πᾶν τοὐναντίον ἔχει τούτοις. δεόμενά τε ἀμέτρως δεῖται, καὶ ἐξὸν κερδαίνειν τὰ μέτρια, ἁπλήξως αἱρεῖται κερδαίνειν. διὸ πάντα τὰ περὶ τὴν καπηλείαν καὶ ἐμπορίαν καὶ παυδοκίαν γένη διαβέβληταί τε καὶ ἐν αἰσχροῖς γέγονεν ὀνείδεσιν· ἐπεὶ εἴτις (ὃ μή ποτε γένοιτο οὐδ' ἔχοι) προσαναγκάσειε (γελοῖον μὲν εἰπεῖν, ὅμως δὲ εἰρήσεται) παυδοκεῦσαι τοὺς πανταχῇ ἀρίζους ἄν- e.
δρας ἐπί τινα χρόνον, ἢ καπηλεύειν, ἤ τι τῶν τοιούτων πράττειν· ἢ καὶ γυναῖκας ἔκ τινος ἀνάγκης εἱμαρμένης τοῦ τοιούτου μετασχεῖν τρόπου· γνοίημεν ἂν ὡς φίλον καὶ ἀγαπητόν ἐστιν ἕκαστον τούτων, καὶ, εἰ κατὰ λόγον ἀδιάφθορον γίγνοιτο, ἐν μητρὸς ἂν καὶ τροφοῦ σχήματι τιμῷτο τὰ τοιαῦτα πάντα. νῦν δὲ ὁπόταν εἰς ἐρήμους τὶς καπηλείας ἕνεκα τόπους καὶ πανταχόσε μήκη ἔχοντας ὁδῶν, ἱδρυσάμενος οἰκήσεις, ἐν P. 919
ἀπορίᾳ γιγνομένους καταλύσεσιν ἀγαπητῶς δεχόμενος, ἢ a.
ὑπὸ χειμώνων ἀγρίων βίᾳ ἐλαυνομένους εὐδιεινὴν γαλήνην παρασχὼν, ἢ πνίγεσιν ἀναψυχήν· τὰ μετὰ ταῦτα οὐχ ὡς

magnam pecuniam capere, modica contenti ſint, mediocritatemque exceſſui anteponant. Vulgus autem contra facit omnino. immoderata enim cupit, &, cum mediocriter lucrari liceat, inexplebili lucri cupiditate vexatur. Quocirca omnia genera hominum, quae in cauponatione, mercatura, diverſorioque verſantur, calumniae & opprobrio ſubiacent. nam ſi quis (quod abſit, neque fiat unquam!) modo cogeret, (dicam enim, etſi dictu ridiculum eſt) ſi quis, inquam, cogeret optimos ubique viros ad aliquod tempus diverſoriis praeeſſe, aut cauponari, aut huiuſmodi aliquid facere, mulieres quoque ſanctiſſimas aliqua fati neceſſitate ad haec ſimiliter deſcendere: cognoſceremus plane, honeſta & approbanda haec omnia eſſe. quippe, niſi corrupte fierent, matrum nutricumque perſonam gerere non iniuria, qui haec faciunt, putarentur. Nunc vero in deſertis locis, ad quae multae longaeque ducunt viae, cauponandi gratia domos aedificant, optato diverſorio tempeſtate pulſos ſuſcipiunt, & caloribus

ἑταίρους δεξάμενος φιλικὰ παράσχῃ ξένια, ἑπόμενα ταῖς
ὑποδοχαῖς, ὡς δ' ἐχθροὺς αἰχμαλώτους κεχειρωμένους ἀπο-
λυτρώσῃ τῶν μακροτάτων καὶ ἀδίκων καὶ ἀκαθάρτων λύ-
b. τρων· ταῦτά ἐσι καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν ξύμπασι τοῖς τοιούτοις
ὀρθῶς ἁμαρτανόμενα, τὰς διαβολὰς τῇ τῆς ἀπορίας ἐπικου-
ρήσει παρεσκευακότα. τούτων οὖν χρὴ φάρμακον ἀεὶ τέμνειν
τὸν νομοθέτην. ὀρθὸν μὲν δὴ, πάλαι τε εἰρημένον, ὡς πρὸς δύο
μάχεσθαι καὶ ἐναντία, χαλεπὸν, καθάπερ ἐν ταῖς νόσοις,
πολλοῖς τε ἄλλοισι· καὶ δὴ καὶ νῦν ἡ τούτων καὶ περὶ ταῦτα
ἐσὶ πρὸς δύο μάχη, πενίαν καὶ πλοῦτον· τὸν μὲν, ψυχὴν
c. διεφθαρκότα τρυφῇ τῶν ἀνθρώπων· τὴν δὲ, λύπαις, προστε-
ταμμένην εἰς ἀναισχυντίαν αὐτήν. τίς οὖν δὴ τῆς νόσου
ταύτης ἀρωγὴ γίγνοιτ' ἂν ἐν νοῦν ἐχούσῃ πόλει; πρῶτον
μὲν, ὅτι σμικροτάτῳ χρῆσθαι κατὰ δύναμιν τῷ τῶν καπή-
λων γένει· ἔπειτα τούτοις τῶν ἀνθρώπων προστάττειν ὧν
διαφθειρομένων οὐκ ἂν γίγνοιτο μεγάλη λύμη τῇ πόλει· τρί-
τον δὲ, αὐτοῖς τοῖς μετασχοῦσι τούτων τῶν ἐπιτηδευμάτων

preſſos recreant : deinde, non tanquam amicos hoſpitalibus muneribus donatos remittunt, ſed ut inimicos atque captivos crudeliter ſe redimere cogunt, rebuſque omnibus ſpoliant. Haec autem, ceteraque huiuſmodi in his omnibus turpiter acta, faciunt, ut huiuſmodi ſtudia, quae indigentibus opem ferunt, calumniae ſint ſubiecta. quorum remedium a latore legum excogitandum eſt. Rectum igitur eſt illud, & iam olim proverbio celebratum, Arduum eſſe, adverſus duo contrariaque pugnare : quemadmodum in multis aliis morbis, & in iſto contingit. pugna enim nunc nobis ad duo imminet, divitias atque egeſtatem : quorum alterum hominum animum deliciis mollitieque corrumpit, alterum doloribus ad impudentiam trudit. Quod igitur remedium in civitate prudenter inſtituta ad pellendum hunc morbum excogitabimus? Danda eſt opera primum, ut quam minimo pro viribus caponum genere in civitate utamur. deinde his hominibus caponandi artes commendandae ſunt, quibus corruptis, non ma-

εὑρεῖν μηχανὴν ὅπως ἥθη μὴ ἀνέδην ἀναισχυντίας τε καὶ ἀνελευθέρου ψυχῆς μέτοχα συμβήσεται γίγνεσθαι ῥᾳδίως. d.
μετὰ δὴ ταῦν εἰρημένα, περὶ ταῦτα νόμος ἀγαθῇ τύχῃ τοιόσδε ἡμῖν γιγνέσθω. Μαγνητῶν οὓς ἂν ὁ θεὸς ἀνορθῶν, πάλιν κατοικίζῃ, γεωμόροι ὅσοι τῶν τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίων ἑξιῶν εἰσι, μήτε κάπηλος ἑκὼν μηδ' ἄκων μηδεὶς γιγνέσθω, μηδ' ἔμπορος, μήτε διακονίαν μηδ' ἡντινα κεκτημένος ἰδιώταις τοῖς μὴ ἐξίσου ἑαυτῷ, πλὴν πατρὶ καὶ μητρὶ, καὶ τοῖς ἔτι τούτων εἰς τὸ ἄνω γένεσι, καὶ πᾶσι τοῖς αὐτοῦ e.
πρεσβυτέροις, ὅσοι ἐλεύθεροι ἐλευθέρως. τὸ δ' ἐλευθερικὸν καὶ ἀνελεύθερον, ἀκριβῶς μὲν οὐ ῥᾴδιον νομοθετεῖν· κρινέσθω γε μὴν ὑπὸ τῶν τὰ ἀριστεῖα εἰληφότων, τῷ ἐκείνων μίσει τε καὶ ἀσπασμῷ. ὃς δ' ἂν καπηλείας τῆς ἀνελευθέρου τέχνῃ τινὶ μετάσχῃ, γραφέσθω μὲν αὐτὸν γένους αἰσχύνης ὁ βουλόμενος πρὸς τοὺς ἀρετῇ πρώτους κεκριμένους· ἐὰν δὲ δόξῃ ἀναξίῳ ἐπιτηδεύματι καταῤῥυπαίνειν τὴν αὐτοῦ πατρῴαν ἕξιν, δεθεὶς ἐνιαυτὸν, ἀποσχέσθω τοῦ τοιούτου. καὶ ἐὰν αὖθις, ἔτη p. 920 a.

gnum civitas detrimentum incurrat. tertio invenienda via & ratio est, ne facile impudentia atque illiberalitate illorum hominum animi repleantur. His dictis, haec Magnesiensibus lex de huiusmodi rebus bona fortuna feratur, quorum urbem Deus erigens, coli iterum facit: Nullus eorum, qui de quadraginta & quinque millibus domorum sunt, caupo mercatorque nec sponte, nec invitus fiat: nec privati cuiusquam fiat minister, qui non ex aequo in eadem sorte sibi respondeat, nisi patris ac matris, aliorumque genere maiorum, ceterorumque seniorum, qui liberi sunt, & libere vivunt. Liberum vero & non liberum, non facile potest legibus exquisite distingui. discernatur tamen ab optimatibus, ac odio & amore ipsorum diiudicetur. Eum vero, qui illiberali cauponationi in aliqua arte operam dederit, volens quilibet ad optimates virtuteque primos, quasi generi suo dedecori sit, accuset. & si paternam domum indigno studio maculasse deprehendatur, ab hoc opere vinculis annuis arceatur. Qui si ite-

δύο· καὶ ἐφ' ἑκάσης ἀλώσεως τοὺς δεσμοὺς μὴ παυέσθω διπλασιάζων τὸν ἔμπροσθεν χρόνον. δεύτερος μὴν νόμος, μέτοικον εἶναι χρεὼν ἢ ξένον, ὃς ἂν μέλλῃ καπηλεύσειν. τὸ δὲ τρίτον καὶ τρίτος, ὅπως ὡς ἄριστος ἢ καὶ κακὸς ὡς ἥκιστα ὁ τοιοῦτος ἡμῖν ᾖ ξύνοικος ἐν τῇ πόλει. τοὺς νομοφύλακας χρὴ νοῆσαι φύλακας εἶναι μὴ μόνον ἐκείνων οὓς φυλάττειν ῥᾴδιον μὴ παρανόμους καὶ κακοὺς γίγνεσθαι, ὅσοι γενέσει καὶ τρο-
b. φαῖς εὖ πεπαίδευνται· τοὺς δὲ μὴ τοιούτους, ἐπιτηδεύματά τε ἐπιτηδεύοντας ἃ προτροπὴν ἔχει τινὰ ἰσχυρὰν πρὸς τὸ προτρέπειν κακοὺς γίγνεσθαι, φυλακτέον μᾶλλον. ταύτῃ δὲ τὰ περὶ τὴν καπηλείαν πολλὴν οὖσαν καὶ πολλὰ ἐπιτηδεύματα τοιαῦτα κεκτημένην, ὅσαπερ ἂν αὐτῶν λειφθῇ, δόξαντα ἐκ πολλῆς ἀνάγκης ἐν τῇ πόλει δεῖν εἶναι, συνελθεῖν αὖ χρεὼν περὶ ταῦτα τοὺς νομοφύλακας, μετὰ τῶν ἐμπείρων ἑκάσης καπη-
c. λείας (καθάπερ ἔμπροσθεν ἐπετάξαμεν τῆς κιβδηλίας πέρι, ξυγγενοῦς τούτῳ πράγματος) συνελθόντας δὲ ἰδεῖν λῆμμά τε καὶ ἀνάλωμα τί ποτε τῷ καπήλῳ κέρδος ποιεῖ τὸ μέτριον· γράψαντας δὲ, θεῖναι τὸ γιγνόμενον ἀνάλωμα καὶ λῆμμα· καὶ

rum lapsus fuerit, biennium vinciatur: ac deinceps, quoties peccasse deprehenditur, duplo tempore semper detineatur. Altera lex iubet, ut peregrini dumtaxat & advenae cauponarias artes sequantur. Tertia lex cavendum monet, ut peregrinus ille, vel incola, aut quam optimus, aut quam minime malus sit. Nec ignorare legum custodes debent, non solum observatores illorum se esse, quos ab iniquitate pravitateque amovere difficile non est, qui bene nati educatique sunt: verum etiam illorum multo magis, qui tales non sunt, & in artibus his versantur, quibus ad improbitatem facilius impelluntur. Cum vero cauponatio multiplex atque varia sit, cum peritis singulorum eius generum custodes legum conveniant, &, ut paulo ante de adulteratione huic affini dicebamus, quae necessaria civitati videbuntur, ea fieri primo constituant. deinde, impendio & emolumento diligenter examinato, quid mediocre cauponi lucrum sit, videant; & tam

φυλάττειν, τὰ μὲν, ἀγορανόμους, τὰ δὲ, ἀστυνόμους, τὰ δὲ, ἀγρονόμους. καὶ σχεδὸν οὕτως ἂν καπηλεία τὰ μὲν, ὠφελοῖ ἑκάστους, σμικρότατα δὲ ἂν βλάπτοι τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι χρωμένους. ὅσα τὶς ἂν ὁμολογῶν ξυνθέσθαι, μὴ ποιῇ κατὰ τὰς d. ὁμολογίας, πλὴν ὧν ἂν νόμοι ἀπείργωσιν, ἢ ψήφισμα, ἤ τινος ὑπὸ ἀδίκου βιασθεὶς ἀνάγκης ὁμολογήσῃ. καὶ ἐὰν ἀπὸ τύχης ἀπροσδοκήτου τὶς ἄκων κωλυθῇ, δικας εἶναι τῶν ἄλλων ἀτελοῦς ὁμολογίας ἐν ταῖς φυλετικαῖσι δίκαις· ἐὰν ἐν διαιτηταῖς ἢ γείτοσιν ἔμπροσθε μὴ δύνωνται διαλλάττεσθαι. Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς ἱερὸν τὸ τῶν δημιουργῶν γένος· οἳ τὸν βίον ἡμῖν ξυγκατεσκευάκασι τέχναις. Ἄρεως δ' αὖ καὶ Ἀθη- e. νᾶς οἱ τὰ τῶν δημιουργῶν σώζοντες τέχναισιν ἑτέραις ἀμυντηρίοις ἔργα. δικαίως δὲ καὶ τὸ τούτων γένος ἱερόν ἐστι τούτων τῶν θεῶν. οὗτοι δὴ πάντες χώραν καὶ δῆμον θεραπεύοντες διατελοῦσιν· οἱ μὲν, ἄρχοντες τῶν κατὰ πόλεμον ἀγώνων· οἱ δὲ, ὀργάνων τε καὶ ἔργων ἀποτελοῦντες γένεσιν ἔμμισθον· οἷς δὴ περὶ τὰ τοιαῦτα οὐ πρέπον ἂν εἴη ψεύδεσθαι, θεοὺς προγόνους αὐτῶν αἰδουμένους. ἂν δή τις δημιουργῶν εἰς χρόνον p. 921 a.

impendium, quam emolumentum, conſcribant. obſerventur autem alia ab aedilibus, alia a rerum venalium curatoribus, alia ab agri magiſtratibus. Sic ferme cauponandi artes ſingulis proderunt, & minime oberunt. Si quis non videatur pacta ſervaſſe, niſi lex aut decretum prohibeat, aut neceſſitas & vis illata coëgerit, aut inopinatus caſus invitum detinuerit, in aliis non ſervati cauſam pacti, tribuum iudices cognoſcant: niſi vicini aut arbitri prius reconciliaverint. Vulcano & Palladi opificum genus, qui vitam nobis ſuis artibus inſtruxerunt, conſecratum eſt: Marti vero & Palladi genus eorum, qui artificum opera ceteris quibuſdam ad tutandum auxiliandumque paratis conſervant artibus. Nec ab re horum genus his Diis eſt conſecratum. hi enim omnes regionem populumque curant. alii quippe bellicis certaminibus praeſunt: alii mercede opera inſtrumentaque efficiunt. Hi profecto, Deos auctores veriti, neminem mendacio decipere debent. Si

εἰργμένον ἔργον μὴ ἀποτελέσῃ, διὰ κάκην, μηδὲν τὸν βιοδότην θεὸν ἐπαιδεσθεὶς, ἡγούμενος ὡς οἰκεῖον συγγνώμονα εἶναι θεὸν, οὐδὲν τῷ νῷ βλέπων, πρῶτον μὲν δίκην τῷ θεῷ ὑφέξει· δεύτερον δὲ, ἑπόμενος αὐτῷ νόμος κείσθω, τὴν τιμὴν τῶν ἔργων ὀφειλέτω ὧν ἂν τὸν ἐκδόντα ψεύσηται· καὶ πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ ῥηθέντι χρόνῳ προῖκα ἐξεργαζέσθω. καὶ ἀναιρουμένῳ δ' ἔργον ξυμβουλευτὴς νόμος, ἅπερ τῷ πωλοῦντι ξυνε-
b. βούλευε, μὴ πλέονος τιμᾶν διαπειρώμενον, ἀλλ' ὡς ἁπλούστατα τῆς ἀξίας· ταυτὸν δὴ προστάττει καὶ τῷ ἀναιρουμένῳ. γιγνώσκει γὰρ ὅγε δημιουργὸς τὴν ἀξίαν. ἐν ἐλευθέρων οὖν πόλεσιν οὐ δή ποτε χρὴ τέχνῃ, σαφεῖ τε καὶ ἀψευδεῖ φύσει πράγματι, διαπειρᾶσθαι τῶν ἰδιωτῶν τεχνάζοντα αὐτὸν τὸν δημιουργόν· δίκας δὲ εἶναι τούτων τῷ ἀδικουμένῳ πρὸς τὸν ἀδικοῦντα. ἐὰν δέ τις ἐκδοὺς αὖ δημιουργῷ μὴ ἀποδῷ τοὺς
c. μισθοὺς ὀρθῶς κατὰ τὴν ἔννομον ὁμολογίαν γενομένην, Διὰ δὲ πολιοῦχον καὶ Ἀθηνᾶν κοινωνοὺς πολιτείας ἀτιμάζων, βραχὺ κέρδος ἀγαπῶν, λύῃ μεγάλας κοινωνίας· νόμος ὁ βοηθῶν

autem artificum aliquis in tempore ſtatuto opus per malitiam non abſolverit, ac Deum vitae datorem caecitate quadam animi ignoſcere ſibi, tanquam domeſticum ſuum aliquem, arbitratus, ipſum minime vereatur: primum Deo ipſi poenas dabit: deinde, hac lege reus factus, operis, quod in tempore non fecit, mercedem perſolvat, ac ab initio rurſus in eodem ſpatio temporis opus gratis efficiat. Sed quod venditori de rerum venalium pretio lex conſuluit, id ipſum opifici quoque conſulit. Caveat ergo, ne pluris, quam aequum eſt, ipſe ſuum liceatur opus: ſed quam ſimpliciſſime, & ut dignum eſt, licitatio fiat. non enim ignorat opifex, quo pretio dignum opus ſuum ſit. nec debet in libera civitate artifex arte ipſa, quae aperta res eſt, & a mendacio longe remota, rudes decipere. In his igitur iniuriam patienti adverſus facientem iudicium reddatur. Si quis opifici mercedem ſecundum pacta non dederit, ſed Iovem civitatis tutorem, Minervamque huius rei participem, neglexerit, & parvo lucro motus, ma-

ἔχω τῷ τῆς πόλεως ξυνδέσμῳ μετὰ θεῶν. ὃς γὰρ ἂν προαμει-
ψάμενος ἔργον, μισθοὺς μὴ ἀποδιδῷ ἐν χρόνοις τοῖς ὁμολο-
γηθεῖσι, διπλοῦν πραττέσθω. ἐὰν δὲ ἐνιαυτὸς ἐξέλθῃ, τῶν ἄλ-
λων ἀτόκων ὄντων χρημάτων, ὁπόσα δανεισμῷ ξυμβάλλει
τις, οὗτος τῇ δραχμῇ ἑκάστου μηνὸς, ἐπωβελίαν κατατιθέτω. d.
δίκας δὲ εἶναι τούτων ἐν τοῖς κατὰ φυλὰς δικαστηρίοις. ὡς δὲ
ἐν παρέργῳ, περὶ τῶν κατὰ πόλεμον δημιουργῶν ὄντων σωτη-
ρίας, στρατηγῶν τε, καὶ ὅσοι περὶ ταῦτα τεχνικοὶ, δίκαιον εἰ-
πεῖν ὅτι τοπαράπαν ἐμνήσθημεν δημιουργῶν, ὡς τούτοις αὖ,
καθάπερ ἐκείνοις, οἷον ἑτέροις οὖσι δημιουργοῖς. ἐάν τις ἄρα
καὶ τούτων ἀνελόμενος δημόσιον ἔργον, εἶθ' ἑκὼν, εἴτε προσ-
ταχθὲν, καλῶς ἐξεργάσηται, τὰς τιμὰς (οἱ δὴ μισθοὶ πο- e.
λεμικοῖς ἀνδράσιν εἰσὶν) ἀποδιδῷ δικαίως ὁ νόμος, αὐτὸν
ἐπαινῶν οὔποτε καμεῖται. ἐὰν δὲ προαμειψάμενος ἔργον τὶ
τῶν κατὰ πόλεμον καλῶν ἔργων μὴ ἀποδιδῷ, μέμψεται. νό-
μος οὖν οὗτος ἐπαίνῳ περὶ τούτων ἡμῖν μεμιγμένος κείσθω,
ξυμβουλευτικὸς, οὐ βιαστικὸς, τῷ πλήθει τῶν πολιτῶν· τιμᾷν

gnam hominum ſocietatem pro virili parte diſſolverit: lex, una cum Deorum auxilio, civitatis unioni patrocinetur. Qui operis accepti mercedem tempore, quo pactus eſt, non obtulerit, duplum reddat: ac ſi annus praeterierit, quamvis pecuniae acceptae mutuo ſine uſura reddi debeant, hic tamen pro ſingulis drachmis ſingulas ſextas drachmae partes menſibus ſingulis dato. Harum rerum cauſas tribuum iudices cognoſcant. Verum quoniam de opificibus mentionem fecimus, & imperatores ceterique bellicorum inſtrumentorum artifices, modo quodam opifices ſunt, non alienum eſt, ut de his quoque dicamus. Si ergo quiſpiam horum opus aliquod publicum, ſive ſponte, ſeu iuſſus ſuſceperit, rectèque, quod coepit, abſolverit, iuſte huic lex honores, qui bellicoſis viris praemia ſunt, ita reddet, ut laudare nunquam deſinat. ſin autem ei, qui rem bellicam bene geſſerit, nihil redditur, iuſte conqueretur. Itaque lex quaedam de his cum laude mixta, quae non cogat quidem, ſed conſulat multitudini civium,

p. τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, ὅσοι σωτῆρες τῆς πόλεως εἰσὶ ξυμπά-
922 σης, εἴτε ἀνδρείαις εἴτε πολιτικαῖς μηχαναῖς δευτέρους. πρώ-
a. τοις γὰρ τὸ μέγιστον γέρας δεδόσθω τοῖς τὰ τῶν ἀγαθῶν νο-
μοθετῶν γράμματα τιμᾷν διαφερόντως δυνηθεῖσι. Τὰ μὲν δὴ
μέγιστα τῶν ξυμβολαίων, ὅσα πρὸς ἀλλήλους ἄνθρωποι ξυμ-
βάλλουσι, πλήν γε ὀρφανικῶν, καὶ τῆς τῶν ἐπιτρόπων ἐπι-
μελείας τῶν ὀρφανῶν, σχεδὸν ἡμῖν διατέτακται. ταῦτα δὲ
b. δὴ μετὰ τὰ νῦν εἰρημένα ἀναγκαῖον ἁμωσγέπως τάξασθαι.
τούτων δὲ ἀρχαὶ πάντων, αἴτε τῶν τελευτᾷν μελλόντων
ἐπιθυμίαι τῆς διαθέσεως, αἴτε τῶν μηδὲν τοπαράπαν δια-
θεμένων τύχαι. ἀναγκαῖον δὲ εἶπον, ὦ Κλεινία, βλέψας
αὐτῶν πέρι πρός τε τὸ δύσκολον καὶ χαλεπόν. οὐδὲ γὰρ
ἄτακτον δυνατὸν ἓς' αὐτὸ ἐᾷν. πολλὰ γὰρ ἕκαστοι καὶ διά-
φορα ἀλλήλων καὶ ἐναντία τίθοιντ' ἂν τοῖς τε νόμοις καὶ
τοῖς τῶν ζώντων ἤθεσι, καὶ τοῖς αὐτῶν τοῖς ἔμπροσθεν, πρὶν
c. διατίθεσθαι μέλλειν, εἴτις ἐξουσίαν δώσει ἁπλῶς οὕτω κυ-
ρίαν εἶναι διαθήκην, ἣν ἄν τις διάθηται ὁπωσοῦν ἔχων πρὸς
τῷ τοῦ βίου τέλει. ἀνοήτως γὰρ δὴ καὶ διατεθρυμμένως τινὰ

ponatur. Honorentur boni viri, qui aut fortitudine, aut bellica quadam peritia, civitatem totam ſervaverint: & maximi honores illis primo attribuantur, qui bonorum legum conditorum leges praecipue coluerunt. Iam igitur de pactis, quae maxima homines inter ſe tractant, praeterquam de orbis atque tutoribus, fere iam dictum eſt: de quibus nunc neceſſario eſt dicendum. Horum omnium initium eſt, eorum quidem, qui mortui ſunt, ut libuit, teſtandi cupiditas: eorum vero, qui nihil teſtati ſunt, fortuna. Ob id autem neceſſario dicendum, o Clinia, dixi, quoniam huius rei difficultatem conſiderabam: nec enim poſſibile eſt abſque ordine id relinquere. nam multa ſinguli diverſaque, & inter ſe, ac legibus, & viventium moribus, maioribuſque ſuis contraria propere teſtabuntur, ſi quis ſtatuet, quodcunque teſtamentum in fine vitae conditum fuerit, id omnino fore inviolatum. ſtulta enim & abiecta quadam moroſitate ferme omnes premuntur,

τρόπον ἔχομεν οἱ πλεῖστοι, ὅταν ἤδη μέλλειν ἡγώμεθα τελευτᾶν. ΚΛ. Πῶς τοῦτο, ὦ ξένε, λέγεις; ΑΘ. Χαλεπὸν ἔς', ὦ Κλεινία, μέλλων ἄνθρωπος τελευτήσειν, καὶ μεστὸν λόγου τοῖς νομοθέταις εὖ μάλα φοβεροῦ καὶ δυσχεροῦς. ΚΛ. Πῇ; ΑΘ. Ζητῶν εἶναι κύριος ἁπάντων, εἰώθε μετ' ὀργῆς λέγειν. ΚΛ. Ποῖα δή; ΑΘ. Δεινόν γε, ὦ θεοί, φησὶν, εἰ τὰ ἐμὰ d. ἐμοὶ μηδαμῶς ἐξέσται δοῦναί τε ὅτῳ ἂν ἐθέλω καὶ μή· καὶ τῷ μὲν, πλείω, τῷ δ' ἐλάττονα, τῶν ὁπόσοι περὶ ἐμὲ φαῦλοι καὶ ὅσοι ἀγαθοὶ γεγόνασι φανερῶς, βασανισθέντες ἱκανῶς ἐν νόσοις· οἱ δ' ἐν γήρᾳ, καὶ ἄλλαις παντοίαισι τύχαις. ΚΛ. Οὐκοῦν, ὦ ξένε, καλῶς δοκοῦσι σοὶ λέγειν; ΑΘ. Μαλθακοὶ ἔμοιγ', ὦ Κλεινία, δοκοῦσιν οἱ πάλαι νομοθετοῦντες γεγονέναι, καὶ ἐπὶ σμικρὸν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων βλέποντές τε καὶ διανοούμενοι νομοθετεῖν. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Τὸν λόγον τοῦτον, ὦ 'γαθὲ, φοβούμενοι, τὸν νόμον ἐτίθεσαν τόνδε· ἐξεῖναι τὰ ἑαυτοῦ διατίθεσθαι ἁπλῶς ὅπως ἄν τις ἐθέλῃ τοπαράπαν. ἐγὼ δὲ καὶ σὺ τοῖς ἐν τῇ σῇ πόλει μέλ-

quando morituros ſe iam arbitrantur. *Cli.* Quomodo id ais, hoſpes? *Athen.* Difficilis quaedam res eſt, o Clinia, homo iam moriturus, hiſque verbis frequentiſſime utitur, quae legumlatores terrent atque fatigant. *Cli.* Quomodo iſtud? *Athen.* Nempe cum velit ſuorum omnium eſſe dominus, haec ſolet, & quidem cum ira, dicere. *Cli.* Quaenam? *Athen.* Grave, inquit, eſt nimium, o Dii, ſi mea mihi non licebit, cuicunque volo, relinquere, & aliis plura, aliis pauciora, prout erga me boni malive liquido inventi ſunt, tum in morbo, tum in ſenio, tum in aliis fortunis meis, ſufficienter comprobati. *Cli.* An non recte, hoſpes, tibi loqui videntur? *Athen.* Priſci legumlatores, o Clinia, molles fuiſſe mihi videntur, & ad minimum quid humanarum rerum in ferendis legibus reſpexiſſe. *Cli.* Quonam pacto? *Athen.* Illis morituri hominis verbis, o optime vir, commoti legem illam ſcripſerunt, per quam licet cuique, utcunque velit, ſimpliciter ſua diſponere. Ego autem & tu in civitate tua morituris commo-

p. λουσι τελευτᾶν ἀποκριναίμεθα ἐμμελέστερον. ΚΛ. Πῶς; ΑΘ.
9 13 Ὦ φίλοι, φήσομεν, καὶ ἀτεχνῶς ἐφήμεροι, χαλεπὸν ὑμῖν ἐστι
a. γιγνώσκειν τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν χρήματα, καὶ πρός γε, ὑμᾶς αὐτούς· ὥσπερ καὶ τὸ τῆς Πυθίας γράμμα φράζει τανῦν. ἔγωγ' οὖν, νομοθέτης ὢν, οὔθ' ὑμᾶς ὑμῶν αὐτῶν εἶναι τίθημι, οὔτε τὴν οὐσίαν ταύτην· ξύμπαντος δὲ τοῦ γένους ὑμῶν τοῦ τε ἔμπροσθεν καὶ τοῦ ἔπειτα ἐσομένου· καὶ ἔτι μᾶλλον τῆς
b. πόλεως εἶναι τό, τε γένος πᾶν καὶ τὴν οὐσίαν. καὶ οὕτω τούτων ἐχόντων, οὐκ, ἐάν τις ὑμᾶς ἀσπείοις ὑποδραμὼν ἐν νόσοις ἢ γήρᾳ σαλεύοντας, παρὰ τὸ βέλτιστον διατίθεσθαι πείθῃ, ξυγχωρήσομαι ἐκών. ὅ, τι δὲ τῇ πόλει τε ἄριστον πάσῃ καὶ γένει, πρὸς πᾶν τοῦτο βλέπων νομοθετήσω, τὸ ἑνὸς ἑκάστου κατατιθεὶς ἐν μοίραις ἐλάττοσι δικαίως. ὑμεῖς δὲ ἡμῖν ἵλεώ τε καὶ εὐμενεῖς ὄντες πορεύοισθε ᾗπερ κατὰ φύσιν νῦν πορεύεσθε τὴν ἀνθρωπίνην· ἡμῖν δὲ περὶ τῶν ἄλλων τῶν ὑμε-
c. τέρων μελήσει, κηδομένοις ὅτι μάλιστα εἰς δύναμιν, οὐ τῶν μὲν, τῶν δὲ, οὔ. ταῦτα μὲν οὖν παραμύθιά τε καὶ προοίμια

dius respondebimus. *Cli.* Quomodo? *Athen.* O amici, dicemus, ac brevi procul dubio morituri, difficile vobis est res vestras atque etiam vos ipsos secundum Delphicam inscriptionem cognoscere. Ego, qui leges condo, nec vos vestros esse arbitror, nec rem familiarem hanc omnem esse vestram, sed totius vestri generis praeteriti atque futuri: multoque magis universae civitatis & genus omne, & divitias esse. Haec cum ita sint, si quis assentatiunculis in morbo & senio vos aggressus, praeter honestum, testamentum condere persuaserit, nunquam id fieri sponte concedam: sed, quod civitati universae generique conferat considerans, ita leges conscribam, ut singulorum commoda minoris, quam cunctorum, ut par est, aestimem. Vos igitur mites atque benevoli nobis ite modo, quo naturae humanae vos necessitas vocat. Nobis autem reliqua vestra curae erunt, qui non aliis magis, quam aliis rebus studemus: sed omnium aeque pro viribus curam gerimus. Haec in prooemio solamina & viventium & mo-

τῶν τε ζώντων, ὦ Κλεινία, καὶ τῶν τελευτώντων ἔτω. νόμος δὲ, ὅδε· Ὃς ἂν διαθήκην γράφῃ, τὰ αὑτοῦ διατιθέμενος, παίδων ὢν πατὴρ, πρῶτον μὲν τῶν υἱέων κληρονόμον ὃν ἂν ἀξιώσῃ γίγνεσθαι, γραφέτω· τῶν δὲ ἄλλων παίδων ὃν ἂν μὲν ἑτέρῳ ποιεῖσθαι διδῷ δεχομένῳ, γραφέσθω τοῦτο αὐτό. ἐὰν δὲ περιγίγνηταί τις τῶν υἱέων αὐτῷ, μὴ ἐπί τινι κλήρῳ πεποιημένος, ὃν κατὰ νόμον ἐλπὶς εἰς ἀποικίαν ἐκπεμφθήσεσθαι, τούτῳ τῶν ἄλλων χρημάτων ἐξέτω τῷ πατρὶ διδόναι ὅσα ἂν θέλῃ, πλὴν τοῦ πατρῴου κλήρου, καὶ τῆς περὶ τὸν κλῆρον κατασκευῆς πάσης· καὶ ἐὰν πλείους ὦσι, πρὸς μέρος ὃ πατὴρ ὅπῃ ἂν ἐθέλῃ νεμέτω τὰ περιόντα τοῦ κλήρου. ὅτῳ δ' ἂν τῶν υἱέων ὑπάρχων οἶκος ᾖ, μὴ νέμειν τούτῳ τῶν χρημάτων. θυγατρί τε ὡσαύτως ᾗ μὲν ἂν ἐγγεγυημένος ὡς ἀνὴρ ἐσόμενος ᾖ, μὴ νέμειν· ᾗ δ' ἂν μὴ, νέμειν. ἐὰν δέ τῳ τῶν υἱέων ᾖ καὶ τῶν θυγατέρων Φανῇ κλῆρος ἐπιχώριος τῆς διαθήκης γενόμενος ὕστερον, τῷ κληρονόμῳ τοῦ τὴν διαθήκην διαθεμένου καταλειπέτω. ἐὰν δὲ ἄῤῥενας μὲν μὴ λειπῃ, θηλείας δὲ ὁ διατιθέμενος, ἄνδρα μὲν τῶν θυγατέρων ᾧτινι ἂν

d.

e.

rientium, o Clinia, ſint. Lex autem ſit iſta: Qui liberos habet, & teſtamentum conſcribit, primo heredem de filiis unum, quem dignum putaverit, conſtituat: deinde, quemcunque aliorum adoptandum aliis dederit, conſcribat. & ſi filiorum aliquis ſupereſt, nulla hereditate munitus, quem ſecundum legem in coloniam ſperat profecturum, huic liceat patri de alia pecunia, quantum velit, legare, paterna ſorte ſemper excepta, & omnibus, quae ad illam pertinent. Quod ſi plures ſint, eis pater, quaecunque ultra ſortem ſunt, ut velit, diſtribuat. Ac ſi alicui eorum iam domus eſt, ei pecunias non tribuat: neque filiae ſimiliter, quae viro ſit deſponſata: ſi deſponſata non fuerit, tribuat. Et ſi filiorum filiarumve alicui ſors aliqua in regione poſt conditum teſtamentum advenerit, teſtatoris ipſius heredi relinquatur. Si autem non filios, ſed filias habet, qui teſtatur, cuius filiae velit virum heredem ſibi ac filium fore conſcribet, Et ſi alicuius

ἐθέλῃ, υἱὸν δὲ αὐτῷ καταλειπέτω γράψας κληρονομεῖν. ἐὰν δὲ υἱός τῳ τελευτήσῃ παῖς ὢν, πρὶν εἰς ἄνδρας δυνατὸς εἶναι τελεῖν, εἴτε γεννητὸς ὢν, εἴτε ποιητὸς, γραφέτω καὶ περὶ τῆς τοιαύτης τύχης ὁ τὴν διαθήκην γράφων, τίνα χρὴ παῖδα
p. αὐτῷ δεύτερον ἐπὶ τύχαις ἀμείνοσι γίγνεσθαι. ἐὰν δέ τις
914 ἄπαις ὢν τοπαράπαν διαθήκην γράφῃ, τὸ τῆς ἐπικτήτου δε-
a. κατημόριον ἐξελόμενος, ἐὰν ἐθέλῃ τῳ δωρεῖσθαι, δωρείσθω· τὰ δὲ ἄλλα παραδιδοὺς πάντα τῷ ποιηθέντι, ἀμεμπτος ἱλεων υἱὸν αὐτὸν ποιείσθω ξὺν νόμῳ. ᾧ δ' ἂν ἐπιτρόπων οἱ παῖδες δέωνται, ἐὰν μὲν διαθέμενος τελευτᾷ, καὶ γράψας ἐπιτρόπους τοῖς παισὶν ἑκόντας τε καὶ ὁμολογοῦντας ἐπιτροπεύσειν
b. οὐστινασοῦν καὶ ὁπόσους ἂν ἐθέλῃ, κατὰ ταῦτα τὰ γραφέντα ἡ τῶν ἐπιτρόπων αἵρεσις γιγνέσθω κυρία· ἐὰν δὲ ἢ τοπαράπαν μὴ διαθέμενος τελευτήσῃ τις, ἢ τῆς τῶν ἐπιτρόπων αἱρέσεως ἐλλιπὴς, ἐπιτρόπους εἶναι τοὺς ἐγγύτατα γένει πρὸς πατρὸς καὶ μητρὸς κυρίους· δύο μὲν, πρὸς πατρὸς, δύο δὲ, πρὸς μητρός· ἕνα δὲ ἐκ τῶν τοῦ τελευτήσαντος φίλων. τούτους δ' οἱ νομοφύλακες καθιςάντων τῷ δεομένῳ τῶν ὀρφανῶν. καὶ πάσης τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ τῶν ὀρφανῶν, πεντεκαίδεκα

filius sive naturalis, sive adoptivus, antequam togam virilem assumat, decesserit: has etiam fortunas suas testator significet, &, quem velit, loco illius melioribus auspiciis filium sibi fore, declaret. Si quis absque liberis omnino testamentum condit, decimam partem fundi ultra sortem acquisiti leget cuicunque civi voluerit: cetera omnia futuro per adoptionem filio, benigne, sine querela & secundum legem tribuat. Si cui liberi tutoribus indigent, & idem moriens testamento tutores, quoscunque & quotcunque velit, constituerit, qui tutandi officium suscipere velint: ita fiat, sicut descripserat. sin vero vel intestatus naturae concesserit, vel tutores non conscripserit: qui genere proximi sunt, duo ex parte patris, duoque ex parte matris, atque unus ex mortui amicis, tutelam suscipiant. Quos legum custodes indigentibus pupillis statuere debent. nam quindecim ipsorum ceteris seniores, orphanorum om-

τῶν νομοφυλάκων οἱ πρεσβύτατοι πάντων ἐπιμελείσθων ἀεὶ κ. κατὰ πρέσβιν. καὶ κατὰ τρεῖς διελόμενοι σφᾶς αὐτοὺς, κατ' ἐνιαυτὸν τρεῖς, καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἄλλον ἕτεροι τρεῖς· ἕως ἂν αἱ πέντε περίοδοι γίγνωνται κύκλῳ. καὶ τοῦτο ἐκλιπέτω μηδέποτε κατὰ δύναμιν. Ὃς δ' ἂν μηδὲν τοπαράπαν διαθέμενος ἀποθάνῃ, παῖδας μὲν καταλιπὼν δεομένους ἐπιτροπῆς, τῶν αὐτῶν νόμων τούτων ἡ χρεία τῶν παίδων αὐτοῦ μετεχέτω. Ἐπιλείας δὲ ἂν καταλίπῃ τὶς, ἀπροσδοκήτῳ τύχῃ χρησάμενος, λ. συγγνώμην τῷ τιθέντι τὸν νόμον ἐχέτω, ἐὰν τῶν τριῶν αὐτοῦ πρὸς τὸ δύο ἐπισκοπῶν, τὴν ἔκδοσιν τῶν θυγατέρων ποιῆται πρός τε τὴν τοῦ γένους ἀγχιστείαν, καὶ τὴν τοῦ κλήρου σωτηρίαν. τὸ δὲ τρίτον, ὅπερ ἂν πατὴρ διασκέψαιτο, ἐξ ἁπάντων τῶν πολιτῶν βλέπων εἰς ἤθη τε καὶ τρόπους, τὸν ἐπιτήδειον αὐτῷ μὲν υἱὸν, νυμφίον δ' εἶναι τῇ θυγατρί· τοῦτο δὲ παραλείπῃ διὰ τὴν ἀδύνατον σκέψιν. νόμος τοίνυν εἰς δύναμιν μ. ὅδε περὶ τῶν τοιούτων κείσθω· Ἐὰν ὁ μὴ διαθέμενος θυγατέρας λίπῃ, τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφὸς ὁμοπάτωρ, ἢ ἄκληρος ὁμομήτριος ἐχέτω τὴν θυγατέρα καὶ τὸν κλῆρον τοῦ τελευτήσαντος. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀδελφὸς, ἀδελφοῦ δὲ παῖς, ὡσαύτως,

nium quinquennio curam ſic habere volumus, ut terni pro dignitate ſingulis annis curent: & exacto quinquennio ſimiliter quindecim alios: atque id pro viribus nunquam deficiat. Si quis autem nihil teſtatus deceſſerit, filioſque tutela egentes reliquerit, iiſdem legibus eis provideatur. Qui vero inopinata fortuna deceſſerit, filiaſque reliquerit, latori legum veniam concedat, ſi ad duo de tribus reſpiciens, eius filias collocet, ad propinquitatem videlicet generis, ſortemque ſervandam. tertium autem, quod paterni officii eſt, ut moribus civium diligenter conſideratis, idoneum & ſibi filium, & filiae ſponſum deligat, id, quoniam impoſſibile conſideratu eſt, praetermittat. Lex igitur pro viribus hac de re huiuſmodi ſit: Si quis inteſtato mortuus filias reliquerit, frater eius ex patre aut ex matre, ſi abſque ſorte ſit, mortui filiam & ſortem ſuſcipiat. Quod ſi frater non exſtat, eius filius, niſi aetas

ἐὰν ἐν ἡλικίᾳ πρὸς ἀλλήλους ὦσιν. ἐὰν δὲ μηδὲ εἷς τούτων, ἀδελφῆς δὲ παῖς ᾖ, κατὰ ταυτά· τέταρτος δὲ, πατρὸς ἀδελφός· πέμπτος δὲ, τούτου παῖς· ἕκτος δὲ, ἀδελφῆς πατρὸς ἔκγονος. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ γένος ἀεὶ πορευέσθω κατ' ἀγχιστείαν, ἐάν τις παῖδας θηλείας καταλίπῃ, δι' ἀδελφῶν τε καὶ
p. ἀδελφιδῶν ἐπανιὸν, ἔμπροσθεν μὲν τῶν ἀῤῥένων, ὕστερον δὲ θη-
925 λειῶν ἑνὶ γένει. τὴν δὲ τοῦ τῶν γάμων χρόνου συμμετρίαν
a. τε καὶ ἀμετρίαν ὁ δικαστὴς σκοπῶν, κρινέτω, γυμνοὺς μὲν τοὺς ἄῤῥενας, γυμνὰς δὲ ὀμφαλοῦ μέχρι θεώμενος τὰς θηλείας. ἐὰν δὲ τοῖς οἰκείοις ἀπορίᾳ ξυγγενῶν ᾖ, μέχρι μὲν ἀδελφοῦ υἱῶν, μέχρι δὲ πάππου παίδων ὡσαύτως, τῶν ἄλλων ὄντιν' ἂν ἡ παῖς μετ' ἐπιτρόπων αἱρῆται τῶν πολιτῶν
b. ἑκούσιον ἑκουσίᾳ, κληρονόμος γιγνέσθω τοῦ τελευτήσαντος καὶ τῆς θυγατρὸς νυμφίος. ἔτι δὲ πολλὰ πολλῶν καὶ ἀπορίαι τῶν τοιούτων πλείων γίγνοιτ' ἂν ἔχειν ὅτε ἐν αὐτῇ τῇ πόλει. ἂν οὖν δή τις ἀπορουμένη τῶν αὐτόθεν ὁρᾷ τινα εἰς ἀποικίαν ἀπεσταλμένον, ᾗ δὲ κατὰ νοῦν αὐτῇ κληρονόμον ἐκεῖνον γίγνεσθαι τῶν τοῦ πατρὸς, ἐὰν μὲν ξυγγενὴς ᾖ, κατὰ τὴν τάξιν τοῦ νόμου ἐπὶ τὸν κλῆρον πορευέσθω· ἐὰν δὲ ἐκτὸς γένους,

obſtet, accipiat: tertius ſororis filius, ſi nullus illorum exſtat: quartus patris frater: quintus, filius eius: ſextus, ſororis paternae filius: & ſimiliter per fratres conſobrinoſque, generis ſemper propinquitate ſervata, ſi filias reliquit, ita procedatur, ut in eodem genere mares feminis anteponantur. Convenientiam vero aetatis ad nuptias, & contra, iudex, nudos omnino mares, nudas quoque ad pubem uſque feminas conſpiciens, iudicet. At ſi ad fratrum uſque avorumque filios, cognatorum penuria ſit, quemcunque civium ſponte puella cum tutorum conſilio deliget, is, ſi voluerit, eam in uxorem, atque inſuper hereditatem accipiat. Quod ſi magna in penuria illorum, qui urbem habitant, aliquem in coloniam miſſum puella heredem facere ſui patris optaverit: is, ſi ex eodem genere fuerit, hereditatem ſecundum legem adeat: ſin vero civis quidem, ſed non ex genere ſit, ducat eam, ſi voluerit,

τῶν ἐν τῇ πόλει ὄντων ἔξω τῆς συγγενείας, κύριος ἔσω κατὰ
τὴν τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῆς παιδὸς τοῦ τελευτήσαντος αἵρεσιν c.
γῆμαι, καὶ τὸν κλῆρον ἐπανελθὼν οἴκαδε λαβεῖν τοῦ μὴ δια-
θεμένου. ἅπαις δὲ ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν τοπαράπαν, ὃς ἂν
μὴ διαθέμενος τελευτᾷ, τὰ μὲν ἄλλα περὶ τοῦ τοιούτου κα-
τὰ τὸν ἔμπροσθεν ἐχέτω νόμον· θήλεια δὲ καὶ ἄρρην, οἷον
ξύννομοι, ἴτωσαν ἐκ τοῦ γένους εἰς τὸν ἐξηρημωμένον ἑκά-
στοτε οἶκον, ὧν ὁ κλῆρος γιγνέσθω κυρίως· ἀδελφὴ μὲν, πρῶ-
τον· ἀδελφοῦ δὲ θυγάτηρ, δευτέρα· τρίτη δὲ, ἔκγονος ἀδελ- d.
φῆς· τετάρτη δὲ, πατρὸς ἀδελφή· καὶ πέμπτη, πατρὸς ἀδελ-
φοῦ παῖς· ἕκτη δὲ, πατρὸς ἀδελφῆς ἂν εἴη παῖς. συνοικίζειν
δὲ ταύτας ἐκείνοις κατ' ἀγχιστείαν καὶ θέμιν, ὡς ἔμπροσθεν
ἐνομοθετήσαμεν. μὴ δὴ λανθανέτω τὸ τῶν τοιούτων νόμων
ἡμᾶς βάρος, ὡς χαλεπῶς ἔχει ὅτε προστάττει τῷ τοῦ τελευ-
τήσαντος κατὰ γένος οἰκείῳ γαμεῖν τὴν ξυγγενῆ· μὴ δοκεῖ
δὲ σκοπεῖν ἃ μυρία ἐν ἀνθρώποις ἐμπόδια γίγνεται τοῖς τοιού- e.
τοις ἐπιτάγμασιν, τοῦ μὴ τινὰ ἐθέλειν πείθεσθαι· πρότερον
δὲ σύστινας ὁτιοῦν ἂν βουληθῆναι παθεῖν, ὁπόταν σωμάτων

secundum tutorum puellaeque electionem, & hereditatem domum reversus adeat. Si quis absque liberis omnino masculis femineisque intestato decesserit, cetera quidem secundum superiorem legem agantur. mas vero, & femina ex eodem genere, tanquam consortes, desertam domum ingrediantur: quibus sors proprie competat. Prima, soror: deinde fratris filia: sororis filia, tertia: quarta, paterna soror: paterni fratris filia, quinta: sexta, paternae sororis filia. Hae cum illis, ut fas est, qui genere proximi sunt, vitam agant: quemadmodum in superioribus sanximus. Sed ne fugiat nos, quam grave sit earum legum imperium, quibus genere propinquam ducere uxorem iubemus, quippe qui huiusmodi legem fert, minime considerare videtur, quamplurima impedimenta reperiri posse, quae faciant, ne quis his praeceptis velit obtemperare. multi etiam quidvis potius perpeti volent, quam ducant, nubantve illi, cuius vel corpus aegrotum mancumve

νοσήματα καὶ πηρώσεις ἢ διανοίας ἔν τισι τῶν ἐπιταττομένων γαμεῖν ἢ γαμεῖσθαι γίγνηται. τούτων δὴ μηδὲν φροντίζειν τάχ' ἂν ὁ νομοθέτης δόξειεν τισὶν, οὐκ ὀρθῶς δοκοῦν. ἔσω τοίνυν εἰρημένου ὑπέρ τε νομοθέτου καὶ ὑπὲρ νομοθετουμένου σχεδὸν, οἷον κοινὸν προοίμιον, συγγνώμην μὲν τῷ νομοθέτῃ τοὺς ἐπιταττομένους δέομενον ἔχειν, ὅτι τῶν κοινῶν ἐπιμελούμενος, οὐκ ἄν ποτε δύναιτο διοικεῖν ἅμα καὶ τὰς ἰδίας ἑκάστῳ γιγνο-
p. μένας συμφοράς· συγγνώμην δ' αὖ καὶ τοῖς νομοθετουμένοις
926 ὡς τὰ τοῦ νομοθετοῦντος εἰκότως ἐνίοτε οὐ δύνανται προσ-
a. τάγματα τελεῖν, ἃ μὴ γιγνώσκων προστάττει. ΚΛ. Τί δή τις οὖν, ὦ ξένε, δρῶν, πρὸς τὰ τοιαῦτα ἐμμετρότατος ἂν εἴη; ΑΘ. Διαιτητὰς, ὦ Κλεινία, τοῖς τοιούτοις νόμοις καὶ νομοθετουμένοις ἀναγκαῖον αἱρεῖσθαι. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Ἔξιν ὅτε πλουσίου πατρὸς ἀδελφιδοῦς τὴν θείου θυγατέρα
b. ἑκὼν οὐκ ἂν ἐθέλοι λαμβάνειν, τρυφῶν καὶ ἐπὶ μείζοσι γάμοις τὴν διάνοιαν ἐπέχων· ἔσι δ' ὅτε καὶ ξυμφορὰν τὴν μεγίσην τοῦ νομοθέτου προστάττοντος, ἀπειθεῖν ἀναγκάζοιτ' ἂν τῷ νόμῳ, μαινόμενα κηδεύματα ἀναγκάζοντος λαμβάνειν,

sit, vel insanus animus. In his ergo legumlator forte nihil pensi habuisse videbitur. & profecto id plerisque non recte ita videbitur. Quare tam pro conditore legum, quam pro subiectis, commune huiusmodi sit exordium: Veniam dare legumlatori hi, quibus leges ponuntur, debent: quoniam publicis gubernandis incumbens, nunquam poterit privatis quoque calamitatibus simul consulere. subiectis praeterea ignoscendum, si legislatoris ea nonnunquam praecepta complecti nequeant, quae singularum calamitatum ignarus conscripsit. *Cli.* Quid igitur, hospes, hac in re agere decet? *Athen.* Arbitri, o Clinia, qui legibus his cives concilient, eligendi sunt. *Cli.* Quomodo id dicis? *Athen.* Nonnunquam dives aliquis iuvenis, deliciis deditus, & ad maiores nuptias inhians, patrui avunculive filiam aspernatur: nonnunquam calamitate maxima puellae seu corporis, sive animi, coactus, legi illi non obtemperat, qua ad insana connubia invitus

ἢ δεινὰς ἄλλας σωμάτων ἢ ψυχῶν ξυμφορὰς, ἃς ἀβίωτον
ζῆν κεκτημένῳ. ὃ δὴ νῦν λόγος ἡμῖν περὶ τούτων, ὅδε νόμος
κείσθω· Ἐάν τινὲς ἄρα περὶ διαθήκης ἐγκαλῶσι τοῖς κειμένοις
νόμοις, περί τε ἄλλων ἀντινωνοῦν καὶ δὴ καὶ περὶ γάμων, ἢ c.
μὴν παρόντα καὶ ζῶντα αὐτὸν νομοθέτην μήποτ' ἂν ἀναγκά-
σαι πράττειν οὕτω, μηδὲ γῆμαι μηδὲ γήμασθαι τοὺς νῦν
ἀναγκαζομένους ἑκάτερα δρᾶν· ὁ δέ τις τῶν οἰκείων ἢ τις ἐπί-
τροπος ᾧ διαιτητὰς φάναι καὶ πατέρας τοὺς πεντεκαίδεκα
τῶν νομοφυλάκων καταλιπεῖν τοῖς ὀρφανοῖς καὶ ὀρφαναῖς τὸν
νομοθέτην· πρὸς οὓς ἐπανιόντες διαδικαζέσθων οἱ περί τινος
τῶν τοιούτων ἀμφισβητοῦντες, κύρια τελοῦντες τὰ τούτων d.
δόγματα. ἂν δέ τῳ μείζων δύναμις ἐπανατιθέσθαι δοκῇ τοῖς
νομοφύλαξιν, εἰς τὸ τῶν ἐκκρίτων δικαστῶν δικαστήριον εἰσά-
γων αὐτοὺς, διαδικαζέσθω περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων· τῷ
δὲ ἡττηθέντι παρὰ τοῦ νομοθέτου ψόγος καὶ ὄνειδος κείσθω,
πολλῶν χρημάτων νοῦν κεκτημένῳ ζημία βαρυτέρα. Νῦν δὴ
τοῖς ὀρφανοῖς παισὶ γένεσις οἷον δευτέρα τὶς γίγνοιτ' ἄν. με-
τὰ μὲν οὖν τὴν πρώτην ἑκάστοις εἴρηνται τροφαὶ καὶ παιδεύ- e.
σεις· μετὰ δὲ τὴν δευτέραν, ἔρημον πατέρων γενομένην, μη-

trahitur, quibus implicitus vivere nollet. Quare nobis haec lex de iſtis ſanciatur: Si qui teſtamenti aut nuptiarum aliorumque gratia de legibus querantur, aſſerantque, legislatorem, ſi viveret, minime impulſurum hanc ducere, vel huic nubere: & propinquus aliquis ſeu tutor legislatorem affirmet orphanis tutandis conciliandiſque, tanquam arbitros & parentes, quindecim de legum cuſtodibus reliquiſſe: ad hos ipſos litigantes confugiant, eorumque iudiciis pareant. Quod ſi alicui maiora legum cuſtodes urgere videantur, rem ad electiſſimum iudicium deferat, expetatque ſententiam: & qui damnatus eſt, infamia notetur; quod pecuniarum multarum mulcta apud eum, qui ſapit, longe maius ſupplicium eſt. Sequitur poſt haec quaſi ſecunda quaedam orphanorum procreatio. eſt autem poſt primam educatio diſciplinaque, de qua dictum eſt: poſt ſecundam vero, operam dare debemus,

χανᾶσθαι δεῖ τίνα τρόπον ἡ τῆς ὀρφανίας τύχη τοῖς γενομένοις ὀρφανοῖς ὡς ἥκιστα ἔλεον ἕξει τῆς συμφορᾶς. πρῶτον μὲν δὴ φαμὲν νομοθετεῖν αὐτοῖς τοὺς νομοφύλακας ἀντὶ γεννητόρων πατέρας οὐ χείρους· καὶ δὴ καὶ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὡς οἰκείων ἐπιμελεῖσθαι προστάττομεν ἐν μελέτῃ, τούτοις τε αὐτοῖς περὶ τροφῆς ὀρφανῶν προοιμιασάμενοι, καὶ τοῖς ἐπιτρόποις. εἰς τινὰ γὰρ οὖν μοι καιρὸν φαινόμεθα τοὺς ἔμπροσθεν λόγους διεξελθεῖν, ὡς ἄρα αἱ τῶν τελευτησάντων ψυχαὶ δύναμιν ἔχουσι τινὰ τελευτήσασαι, ἥ τῶν κατ' ἀνθρώπους πραγμάτων ἐπιμελοῦνται. ταῦτα δὲ ἀληθεῖς μὲν, μακροὶ δ' εἰσὶ περιέχοντες λόγοι. πιστεύειν τε ταῖς ἄλλαις φήμαις χρεὼν περὶ τὰ τοιαῦτα, οὕτω πολλαῖσι καὶ σφόδρα παλαιαῖς οὔσαις· πιστεύειν δ' αὖ καὶ τοῖς νομοθετοῦσι ταῦθ' οὕτως ἔχειν, ἂν μὴ παντάπασιν ἄφρονες φαίνωνται. ταύτῃ δὲ εἰ ταῦτ' ἐστὶ κατὰ φύσιν, πρῶτον μὲν τοὺς ἄνω θεοὺς φοβείσθων, οἳ τῶν ὀρφανῶν τῆς ἐρημίας αἰσθήσεις ἔχουσιν, εἶτα τὰς τῶν κεκμηκότων ψυχὰς, αἵς ἐστιν ἐν τῇ φύσει τῶν αὐτῶν ἐκγόνων κήδεσθαι διαφερόντως, καὶ τιμῶσί τε αὐτοὺς εὐμενεῖς εἶναι, καὶ ἀτιμάζουσι δυσμενεῖς· ἔτι δὲ τὰς τῶν ζώντων μὲν,

p. 927 a. b.

ut privati parentibus quam minime miſerabili calamitate premantur. Legum ergo cuſtodes, quaſi alteros iſtorum parentes, primis non peiores, conſtituimus, & per ſingulos annos quaſi ſuis providere iubemus. ſed in primis de orphanorum educatione tam pro legum cuſtodibus, quam pro tutoribus, ita exordiamur. Opportune videmur in ſuperioribus narraſſe, defunctorum animas vim quandam habere, qua de rebus humanis curam habent. Id verum quidem: ſed longa oratione approbatur. quamobrem & aliis tritis antiquiſque de hac re ſermonibus, & legumlatoribus, ſic ſe habere iſta ſancientibus, credere debent, niſi omnino dementes ſint. Cum vero haec ita natura ſint, primum Deos maxime ſuperos timeant, qui de puerorum deſolatione procurant: deinde etiam mortuorum manes, quibus natura ineſt, ut praecipua illorum cura teneantur, qui ab eis geniti ſunt, adeo, ut honorantibus eos

ἐν γήρᾳ δὲ ὄντων καὶ ἐν μεγίσταις τιμαῖς, ὅπουπερ πόλις εὐνομοῦσα εὐδαιμονεῖ, τούτους οἱ παῖδες παίδων φιλοφρονοῦντες ζῶσι μεθ' ἡδονῆς· καὶ τὰ περὶ ταῦτα ὀξὺ μὲν ἀκούουσι, βλέπουσί τε ὀξύ, τοῖς τε περὶ αὐτὰ δικαίοις εὐμενεῖς εἰσι, νε- c.
μεσῶσί τε μάλιστα αὐτοῖς εἰς ὀρφανὰ καὶ ἔρημα ὑβρίζουσι, παρακαταθήκην εἶναι μεγίστην ἡγούμενοι καὶ ἱερωτάτην· οἷς ἐπίτροπον καὶ ἄρχοντα πᾶσι δεῖ τὸν νοῦν, ᾧ καὶ βραχὺς ἐνείη, προσέχοντα, καὶ εὐλαβούμενον περὶ τροφήν τε καὶ παιδείαν ὀρφανῶν, ὡς ἔρανον εἰσφέροντα ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς αὐτοῦ, κατὰ δύναμιν πάντως πᾶσαν εὐεργετεῖν. ὁ μὲν δὴ πει- d.
σθεὶς τῷ πρὸ τοῦ νόμου μύθῳ, καὶ μηδὲν εἰς ὀρφανὸν ὑβρίσας, οὐκ εἴσεται ἐναργῶς τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα ὀργὴν νομοθέτου· ὁ δὲ ἀπειθὴς καὶ τινὰ πατρὸς ἢ μητρὸς ἔρημον ἀδικῶν, διπλῆν τινέτω πᾶσαν τὴν βλάβην ἢ περὶ τὸν ἀμφιθαλῆ γενόμενος κακός. τὴν δὲ ἄλλην νομοθεσίαν, ἐπιτρόποισί τε περὶ ὀρφανοὺς, ἄρχουσί τε περὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐπιτρόπων. εἰ

propitii, contemnentibus infenſi ſint. praeterea ſeniorum viventium animos, qui maximis in civitate felici funguntur honoribus: quos filii nepoteſque dum colunt, iucundiſſime vivunt. Hi acute haec audiunt, & acute perſpiciunt: eiſque, qui iuſte orphanos tractant, benevoli ſunt. illis autem maxime indignantur, qui contumeliis parentibus orbos afficiunt. orphanos quippe maximum ſacratiſſimumque depoſitum putant. His omnibus tutor & magiſtratus commonitus, mentem, ſi quam habet, ad hanc rem adhibebit: ac de diſciplina educationeque orphanorum ita providebit pro viribus, ut ſibi & ſuis providere videatur. Quicunque hoc ante legem exordio perſuaſus, ab omni in orphanos contumelia ſe continebit, iram legum effugiet. at qui praefationem hanc aſpernatus, aliquem aut patre aut matre privatum iniuriis afficit, damnum duplum reſtituat, ac ſi quem parentes ambos habentem laeſerit. Sed leges, quae ſequuntur, tutoribus, prout erga orphanos ſe gerant, magiſtratibus, prout de cura tutorum inquirant, conſcribimus. Si ergo educationis liberorum

μὲν δὴ παράδειγμά τε τροφῆς παίδων ἐλευθέρων ἐκέκτηντο
αὐτοὶ, τρέφοντες τοὺς αὐτῶν καὶ τῶν οἰκείων χρημάτων ἐπι-
e. μελούμενοι, ἔτι δὲ νόμους περὶ αὐτῶν τούτων μετρίως διῳρη-
μένους εἶχον, εἶχε τινὰ λόγον ἂν, ἐπιτροπικοὺς τινὰς νόμους,
ὡς ὄντας ἰδίᾳ διαφέροντας πολὺ, τιθέναι, ποικίλλοντας ἐπι-
τηδεύμασιν ἰδίοις τὸν τῶν ὀρφανῶν βίον παρὰ τὸν τῶν μὴ
νῦν δὲ εἰς μὲν τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα οὐ πολὺ διαφέρον ἢ
παρ' ἡμῖν ὀρφανία κέκτηται τῆς πατρονομικῆς· τιμαῖς δὲ καὶ
ἀτιμίαις ἅμα καὶ ἐπιμελείαισιν οὐδαμῶς ἐξισοῦσθαι φιλεῖ.
P. διὸ δὴ περὶ τοῦτο αὐτὸ τὴν ὀρφανῶν πέρι νομοθεσίαν παρα-
928 μυθούμενός τε καὶ ἀπειλῶν ὁ νόμος ἐσπούδακεν. ἔτι δ' ἀπειλή
a. τις ἂν τοιάδε εἴη μάλα ἔγκαιρος· Ὃς ἂν θῆλυν εἴτε ἄρρενα
ἐπιτροπεύῃ, καὶ ὃς ἂν ἐπιτρόπου φύλαξ τῶν νομοφυλάκων
κατασὰς ἐπιμελῆται, μὴ χεῖρον ἀγαπάτω τῶν αὐτοῦ τέκνων
τὸν τῆς ὀρφανικῆς μετειληφότα τύχης· μηδὲ τῶν οἰκείων τῶν
τοῦ τρεφομένου χεῖρον χρημάτων ἐπιμελείσθω, βέλτιον δὲ ἢ
b. τῶν αὐτοῦ, κατὰ προθυμίαν. ἕνα δὲ τοῦτον νόμον ἔχων ὀρ-
φανῶν πέρι πᾶς ἐπιτροπευέτω· ἐὰν δὲ ἄλλως τὶς περὶ τὰ τοι-

ipsi propria & distincta quaedam haberent exempla, ac ipsos educantes, de rebus suis aliter providerent, legesque de istis mediocriter distinctas haberent: non absque causa tutoris leges, quoniam multum ab illis differrent, seorsum ederemus, aliis studiis orphanorum vitam, aliis non orphanorum munientes. Nunc vero ad haec universa, orbitas eiusque cura non multum differt, quantum ad leges attinet, a gubernatione paterna: sed honore, contemtu, cura exaequari minime solet. Quapropter lex consolando minandoque orphanorum curae studet. neque ab re fuerit, si hunc in modum minemur: Qui feminam maremve tutatur, & qui de legum custodibus tutorem observare constitutus est, non minus orphanos, quam si genuisset eos, diligat; neque res illorum peius, quam suas, gubernet, immo etiam affectu animi melius. Unam vero hanc legem semper in animo habentes, tutelam peragant. Si quis huic legi derogaverit, tutor quidem a magistra-

ἀῦτα πράττῃ παρὰ τὸν νόμον τόνδε, ὁ μὲν ἀρχὼν ζημιούτω
τὸν ἐπίτροπον· ὁ δὲ ἐπίτροπος, τὸν ἄρχοντα εἰς τὸ τῶν ἐκκρί-
των δικαςήριον εἰσάγων, ζημιούτω τῷ δόξαντι τιμήματι τῷ
δικαςηριῳ διπλῇ. ἐὰν δ' ἐπίτροπος ἀμελεῖν ἢ κακουργειν δοκῇ
τοῖς οἰκείοις ἢ καὶ τῶν ἄλλων τινὶ πολιτῶν, εἰς ταυτὸν ἀγέτω
δικαςήριον· ὅ, τι δ' ἂν ὄφλῃ, τετραπλασίαν μὲν τούτου τίνειν· c.
γιγνέσθω δὲ τὸ μὲν ἥμισυ, τοῦ παιδός· τὸ δ' ἥμισυ τοῦ κα-
ταδικασαμένου τὴν δίκην. ἅμα δ' ἂν ἡβήσῃ τὶς τῶν ὀρφανῶν,
ἐὰν ἡγῆται κακῶς ἐπιτροπευθῆναι, μέχρι πέντε ἐτῶν ἐξηκού-
σης τῆς ἐπιτροπῆς, ἔξω δίκην λαχεῖν ἐπιτροπίας. ἐὰν δέ τις
ὄφλῃ τῶν ἐπιτρόπων, τιμᾶν τὸ δικαςήριον ὅ, τι χρὴ παθεῖν ἢ
ἀποτίνειν. ἐὰν δὲ δὴ τῶν ἀρχόντων, ἀμελείᾳ μὲν δόξας κα-
κῶσαι τὸν ὀρφανὸν, ὅ, τι χρὴ τίνειν αὐτὸν τῷ παιδὶ, τιμάτω
τὸ δικαςήριον· ἐὰν δὲ ἀδικίᾳ πρὸς τῷ τιμήματι, τῆς ἀρχῆς d.
τῶν νομοφυλάκων ἀφιςάσθω· τὸ δὲ κοινὸν τῆς πόλεως ἕτερον
νομοφύλακα ἀντὶ τούτου καθιςάτω τῇ χώρᾳ καὶ τῇ πόλει.
Διαφοραὶ πατέρων τε πρὸς αὐτῶν παῖδας γίγνονται, καὶ
παίδων πρὸς γεννήτας, μείζους ἢ χρεών· ἐν αἷς οἵτε πατέρες

tu condemnetur : magiſtratus autem, ad electorum iudicium a tutore vocatus, duplo damno afficiatur. id damnum ſententia iudicum aeſtimetur. Quod ſi tutor negligere, aut malitioſe agere, propinquis aut ceterorum civium alicui videbitur, in idem iudicium adductus, quadruplum damni reſtituat : cuius pars altera puero, accuſatori altera deferatur. Poſtquam vero ad pubertatem orphanus venit, ſi male ſecum egiſſe tutorem duxerit, ad quinquennium uſque ab exacta tutela in tutorem ſibi agere liceat. Et ſi tutor quiſpiam condemnabitur, quid pati dareve debeat, a iudicibus decernatur. Si magiſtratuum aliquis per negligentiam obfuiſſe orphano videatur : quid ipſi reſtituendum ſit, iudices ſtatuant. ſin vero etiam per iniuriam, non ſolum damnum reſtituat, verum etiam magiſtratu legis cuſtodum privetur, & alius pro eo civitati regionique a populo confeſtim creetur. Solent patrum adverſus filios querelae fieri, filiorum quoque in pa-

ἡγοῖντ' ἂν δεῖν τὸν νομοθέτην νομοθετεῖν ἐξεῖναι σφίσιν ἐὰν βούλωνται τὸν υἱὸν ὑπὸ κήρυκος ἐναντίον ἁπάντων ἀπειπεῖν
e. υἱὸν κατὰ νόμον μηκέτ' εἶναι· υἱεῖς τ' αὖ σφίσι πατέρας ὑπὸ νόσων ἢ γήρως διατιθεμένους αἰσχρῶς, ἐξεῖναι παρανοίας γράφεσθαι. ταῦτα δὲ ὄντως ἐν παγκάκων ἤθεσιν ἀνθρώπων γίγνεσθαι φιλεῖ. ἐπεὶ ἡμίσεών γε ὄντων τῶν κακῶν, οἷον, μὴ κακοῦ μὲν πατρὸς, υἱέος δὲ, ἢ τοὐναντίον, οὐ γίγνονται ξυμφοραὶ τηλικαύτης ἔχθρας ἔκγονοι. ἐν μὲν οὖν ἄλλῃ πολιτείᾳ παῖς ἀποκεκηρυγμένος οὐκ ἂν ἐξ ἀνάγκης ἄπολις εἴη. ταύτης δὲ ἧς οἵδε οἱ νόμοι ἔσονται, ἀναγκαίως ἔχει εἰς ἄλλην χώ-
P. ραν ἐξοικίζεσθαι τὸν ἀπάτορα. πρὸς γὰρ τοῖς τετταράκοντα
929 καὶ πεντακισχιλίοις οἴκοις οὐκ ἔστιν ἕνα προσγενέσθαι. διὸ δεῖ
a. δὴ τὸν ταῦτα πεισόμενον ἐν δίκῃ, μὴ ὑπὸ ἑνὸς πατρὸς, ὑπὸ δὲ τοῦ γένους ἀπορρηθῆναι παντός. ποιεῖν δὲ χρὴ τῶν τοιούτων πέρι κατὰ νόμον τοιόνδε τινά· Ὃν ἂν θυμὸς ἐπίῃ μηδαμῶς εὐτυχὴς, εἴτ' οὖν ἐν δίκῃ, εἴτε καὶ μὴ, ὃν ἔτεκέ τε καὶ ἐξεθρέψατο, τοῦτον ἐπιθυμεῖν ἀπαλλάξαι τῆς αὑτοῦ ξυγγενείας,

rentes, maiores quam deceat: quarum cauſa patres ſcribi oportere a legislatore forte putent, liceat ſibi, ſi velint, publico praeconio filium abdicare, ne amplius ſecundum legem filius ſit: & filiis parentes morbis vel ſenio turpiter affectos liceat amentiae accuſare. Haec omnia, ubi peſſimi omnino mores hominum ſunt, accidere ſolent. nam ſi dimidium ſolum eſſet malum, ut ſi parentes mali vel filii ſolum eſſent, tam gravium inimicitiarum calamitates non evenirent. Profecto in alia quavis republica abdicatus filius, non neceſſario civitate privatur: in ea vero, quae his legibus gubernabitur, alio abire patre privatum neceſſe eſt: quippe cum ad quadraginta & quinquies mille domos nulla poſſit accedere. quapropter oportet filium iure abdicandum, non a patre ſolo, ſed a genere univerſo depelli. Itaque in rebus huiuſmodi tali quadam lege agendum: Quando aliquis infelici indignatione commotus, ſive iure ſeu iniuria iraſcatur, quem genuit educavitque a cognatione ſua cupit reiicere, non liceat

μὴ Φαύλως οὕτως ἐξέσω μηδ' εὐθὺς τοῦτο δρᾶν· πρῶτον δὲ
συλλεξάτω τοὺς αὐτοῦ ξυγγενεῖς, μέχρις ἀνεψιῶν, καὶ τοὺς b.
τοῦ υἱέος ὡσαύτως τοὺς πρὸς μητρός· κατηγορείτω δὲ ἐν τού-
τοις, διδάσκων ὡς ἄξιος ἅπασιν ἐκ τοῦ γένους ἐκκεκηρύχθαι.
δότω δὲ καὶ τῷ υἱεῖ λόγους τοὺς ἴσους, ὡς οὐκ ἀξιός ἐστι τού-
των οὐδὲν πάσχειν. καὶ ἐὰν μὲν πείθῃ ὁ πατὴρ, καὶ συμψή-
φους λάβῃ πάντων τῶν συγγενῶν ὑπερήμισυ, πλὴν πατρὸς
διαψηφιζομένου καὶ μητρὸς καὶ τοῦ Φεύγοντος, τῶν τε ἄλλων
ὁπόσοιπερ ἂν ὦσι γυναικῶν εἴτε ἀνδρῶν τέλειοι, ταύτῃ μὲν c.
καὶ κατὰ ταῦτα ἐξέσω τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν ἀποκηρύττειν· ἄλ-
λως δὲ, μηδαμῶς. τὸν δ' ἀποκηρυχθέντα ἐάν τις τῶν πολι-
τῶν υἱὸν βούληται θέσθαι, μηδεὶς νόμος ἀπειργέτω ποιεῖσθαι.
τὰ γὰρ τῶν νέων ἤθη πολλὰς μεταβολὰς ἐν τῷ βίῳ μετα-
βάλλειν ἑκάστοτε πέφυκεν. ἀποκηρυχθέντα δὲ ἄν τις δέκα ἐτῶν
μὴ ἐπιθυμήσῃ θετὸν υἱὸν ποιήσασθαι, τοὺς τῶν ἐπιγόνων ἐπι-
μελητὰς τῶν εἰς τὴν ἀποικίαν, ἐπιμελεῖσθαι καὶ τούτων, ὅπως d.
ἂν μετάσχωσι τῆς αὐτῆς ἀποικίας ἐμμελῶς. ἐὰν δέ τις τινὰ
νόσος, ἢ γῆρας, ἢ καὶ τρόπων χαλεπότης, ἢ καὶ ξύμπαντα

leviter ſubitoque id facere: ſed primum genere ſibi propinquos, uſque ad patrueles, propinquos item filii ex parte matris convocet: apud quos accuſet filium, oſtendatque dignum eſſe, qui a propinquis ſuis omnibus depellatur. deinde filio quoque cauſam ſuam dicendi poteſtatem concedat, quod videlicet talis non ſit, ut reiici debeat. poſtremo ſuffragia praeter parentes & filium ipſum propinqui omnes, tam viri, quam mulieres conferant, niſi aetas impedimento ſit. & ſi plura, quam dimidiae partis, ſuffragia patri ſuffragantur, liceat ei filium abdicare: aliter minime. Si quis autem civium, abdicatum adoptare voluerit, nulla id lege vetetur. iuvenum enim mores ſaepe in vita varieque mutantur. Ac ſi nemo circa decennium, reiectum filium coniungere ſibi adoptione voluerit, curatores prolis ſupra modum adauctae, quam conſtituimus tranſmiſſis colonis amputari, de his quoque prospiciant, ut eiuſdem coloniae participes congrue fiant. Si quis morbo, aut ſenio, aut

ταῦτα ἐκφρονα ἀπεργάζηται διαφερόντως τῶν πολλῶν, καὶ λανθάνῃ τοὺς ἄλλους πλὴν τῶν συνδιαιτωμένων, οἰκοφθορῇ δὲ, ὡς ὢν τῶν αὑτοῦ κύριος· ὁ δὲ υἱὸς ἀπορῇ, καὶ ὀκνῇ τὴν τῆς παρανοίας γράφεσθαι δίκην· νόμος αὐτῷ κείσθω· πρῶτον
e. μὲν πρὸς τοὺς πρεσβυτάτους τῶν νομοφυλάκων ἐλθόντα διηγήσασθαι τὴν τοῦ πατρὸς ξυμφοράν· οἱ δὲ, κατιδόντες ἱκανῶς, ξυμβουλευόντων ἐάν τε δέῃ γράφεσθαι καὶ ἐὰν μὴ τὴν γραφήν. ἐὰν δὲ ξυμβουλεύωσι, γιγνέσθωσαν τῷ γραφομένῳ μάρτυρες ἅμα καὶ ξύνδικοι. ὁ δὲ ὄφλων, τοῦ λοιποῦ χρόνου ἄκυρος ἔστω τῶν αὑτοῦ καὶ τὸ σμικρότατον διατίθεσθαι· καθάπερ παῖς δὲ οἰκείτω τὸν ἐπίλοιπον βίον. ἐὰν δὲ ἀνὴρ καὶ γυνὴ μηδαμῇ ξυμφέρωνται, τρόπων δυστυχίᾳ χρώμενοι, δέκα μὲν ἄνδρας τῶν νομοφυλάκων ἐπιμελεῖσθαι τῶν τοιούτων ἀεὶ
P. χρεὼν τοὺς μέτρους, δέκα δὲ τῶν περὶ γάμους γυναικῶν, ὡσαύ-
930 a. τως. καὶ ἐὰν μὲν δὴ ξυναλλάττειν δύνωνται, ταῦτ' ἔστω κύρια· ἐὰν δ' αἱ ψυχαὶ κυμαίνωσι μειζόνως αὐτῶν, ζητεῖν κατὰ δύναμιν οἵτινες ἑκατέρῳ ξυνοικήσουσιν. εἰκὸς δὲ εἶναι τοὺς τοιού-

morum acerbitate, aut his omnibus, magis, quam alii, exagitatus in dementiam incidat, lateatque id omnes, praeter domesticos; ille vero tanquam dominus rem familiarem dissipet, & filius dementiae patrem accusare formidet: lex ita fieri iubeat. Primo quidem filius, ad seniores legum custodes profectus, calamitatem patris enarret: qui, re satis inspecta, accusandus necne pater sit, consulant. dein, si accusandum decreverint, testes simul & adiutores sint accusanti. & si pater damnabitur: nec minimum quidem de rebus suis in posterum disponere queat; nec tanquam paterfamilias amplius, sed quasi filius ac puer, domum habitet. Si vir & uxor propter morum acerbitatem invicem non conveniant, decem viri de legum custodibus, qui medii sint, & decem mulieres de curatricibus connubiorum provideant. Quorum sententia si ita conciliati fuerint, valida & stabilis habeatur. sin autem illorum animi vehementius etiam iracundia fluctuent, facto divortio, illos pro viribus quaerant, qui utrisque conveniant. Videntur

τους μὴ πρᾴσιν ἤθεσι κεκραμένους· βαθύτερα δὴ τούτοις καὶ
πρᾴότερα τρόπων ἤθη ξύνοιμα πειρᾶσθαι προσαρμόττειν. καὶ
ὅσοι μὲν ἂν ἄπαιδες αὐτῶν ἢ ὀλιγόπαιδες ὄντες διαφέρωνται,
καὶ παίδων ἕνεκα τὴν συνοίκησιν ποιεῖσθαι· ὅσοι δ' ἂν ἱκανῶν b.
ὄντων παίδων, τῆς συγκατακγηράσεως ἕνεκα καὶ ἐπιμελείας
ἀλλήλων, τὴν διάζευξιν τε καὶ σύζευξιν ποιεῖσθαι χρεών. ἐὰν
δὲ τελευτᾷ γυνὴ καταλιποῖσα παῖδας θηλείας τε καὶ ἄῤῥε-
νας, συμβουλευτικὸς ἂν εἴη νόμος ὁ τιθέμενος, οὐκ ἀναγκα-
στικὸς, τρέφειν τοὺς ὄντας παῖδας μὴ μητρυιὰν ἐπαγόμενον·
μὴ δὲ ὄντων, ἐξ ἀνάγκης γαμεῖν, μέχριπερ ἂν ἱκανοὺς γεν-
νήσῃ παῖδας τῷ τε οἴκῳ καὶ τῇ πόλει. ἢν δὲ ὁ ἀνὴρ ἀποθάνῃ c.
παῖδας ἱκανοὺς λιπὼν, ἡ μήτηρ τῶν παιδων αὐτοῦ μένουσα
τρεφέτω. νεωτέρα δ' ἂν δοκῇ τοῦ δέοντος εἶναι πρὸς τὸ ζῆν αὖ
ὑγιαίνουσα ἀνανδρος, οἱ προσήκοντες, πρὸς τὰς τῶν γάμων
ἐπιμελουμένας γυναῖκας κοινούμενοι, τὸ δοκοῦν αὐτοῖς τε
καὶ ἐκείναις περὶ τῶν τοιούτων ποιούντων· ἐὰν δὲ ἐνδεεῖς τέκνων
ὦσι, καὶ παιδων ἕνεκα. παιδων δὲ ἱκανότης ἀκριβὴς, ἄῤῥην

autem in eiuſmodi hominibus acerbiores natura mores ineſſe. quare maturiora mitioraque ingenia iſtis accommodanda ſunt, &, quicunque ſine filiis ſunt, aut paucos procrearunt, diſſentiuntque, procreandorum liberorum cauſa coniugium rurſus quaerere compellendi. Quod ſi filios non paucos habent, atque diſſentiunt, ſenectutis mutuo curandae gratia, divortio facto, aliud coniugium ineant. Si mulier liberis maribus feminiſque relictis mortua eſt, lex virum non cogat quidem, ſed perſuadeat, filios ſuos educare adducta noverca. at ſi defuncta uxor filios non reliquerit, duci alteram cogat, ex qua tum familiae ſuae, tum civitati, quantum ſatis ſit, ſobolem procreet. Si vir ſufficientes reliquit filios, mater ipſos vidua educato. quod ſi iunior eſſe videatur, quam ut ſana ſine viro vivere poſſit, propinqui eius, cum mulieribus connubiorum curatricibus concilio habito, quod ſibi illiſque videbitur, id exſequantur. Si vero liberis egeant, liberorum quoque gratia ducant nubantve. Liberorum autem ſufficiens

d. καὶ ἀτέλεια ἔστω τῷ νόμῳ. Ὅταν δὲ ὁμολογῆται μὲν τὸ γεννώμενον εἶναι τῶν ποιουμένων ἔκγονον, δέηται δὲ κρίσεως τίνι τὸ γεννηθὲν ἕπεσθαι χρεών· δούλη μὲν ἐὰν συμμίξῃ δούλῳ, ἢ ἐλευθέρῳ, ἢ ἀπελευθέρῳ, πάντως τοῦ δεσπότου ἔστω τῆς δούλης τὸ γεννώμενον· ἐὰν δέ τις ἐλευθέρα δούλῳ συγγίγνηται, τοῦ δεσπότου ἔστω τὸ γιγνόμενον τοῦ δούλου. ἐὰν δ' ἐξ αὐτοῦ δούλης ἢ ἐκ δούλου ἑαυτῆς, καὶ περιφανὲς τοῦτ' ᾖ, τὸ μὲν τῆς γυ-
e. ναικὸς αἱ γυναῖκες εἰς ἄλλην χώραν ἐκπεμπόντων, σὺν τῷ πατρί· τὸ δὲ τοῦ ἀνδρὸς οἱ νομοφύλακες, σὺν τῇ γεννησάσῃ. γονέων δὲ ἀμελεῖν, οὔτε θεὸς οὔτε ἄνθρωπος νοῦν ἔχων ξύμβουλος ποτὲ γένοιτ' ἂν οὐδεὶς οὐδενί. Φρονῆσαι δὲ χρὴ περὶ θεῶν θεραπείας τοιόνδε προοίμιον ἂν γενόμενον, εἰς τὰς τῶν γεννησάντων τιμάς τε καὶ ἀτιμίας ὀρθῶς συντεταγμένον· Νόμοι περὶ θεοὺς ἀρχαῖοι κεῖνται παρὰ πᾶσι διχῇ. τοὺς μὲν γὰρ
p. τῶν θεῶν ὁρῶντες σαφῶς, τιμῶμεν· τῶν δ' εἰκόνας, ἀγάλ-
931 a. ματα ἱδρυσάμενοι, οὓς ἡμῖν ἀγάλλουσι καίπερ ἀψύχους ὄν-

numerus, mas & femina, ſecundum legem. Quoties utrinque conceditur, natos pueros eorum filios eſſe, qui ſibi eos vindicant, ſed res iudicio eget, utrum parentum potius ſequi natus debeat, ſic agatur. Serva ſi ſervo, aut libero, aut liberto coniuncta peperit, ſervae domino natus detur: ſin ex ſervo libera peperit, ſervi dominus, nati ſimiliter dominus eſto. Quod ſi quiſpiam ex ſerva ſua natum ſuſceperit, aut quaepiam ex ſervo peperit proprio, idque pateat, natum quidem ex ſerva & libero mulieres in aliam regionem cum patre ſimul emittant: natum vero ex libera & ſervo, legum cuſtodes una cum matre extra fines expellant. Parentes negligere nec Deus, nec homo mentis compos, alicui unquam conſulet. Sed quod de cultu Deorum ignorare non oportet, id recte dictum ad honorandos parentes prooemium erit. Leges de Diis antiquae apud omnes dupliciter poſitae ſunt. nempe alios Deorum cernentes, eos ipſos, quos cernimus, colimus: alios vero non videmus quidem, ſed eorum imagines fabricamus; eaſque, licet inanimes, dum honoramus, Deos ipſos

τας, ἐκείνους ἡγούμεθα τοὺς ἐμψύχους θεοὺς πολλὴν διὰ ταῦτ' εὔνοιαν καὶ χάριν ἔχειν. πατὴρ οὖν ὅτῳ καὶ μήτηρ ἢ τούτων πατέρες ἢ μητέρες ἐν οἰκίᾳ κεῖνται κειμήλιοι ἀπειρηκότες γήρᾳ, μηδεὶς διανοηθήτω ποτὲ, ἄγαλμα αὐτῶν τοιοῦτον ἐφέσιον οἴκημα ἐν οἰκίᾳ ἔχων, μᾶλλον κύριον ἔσεσθαι, ἐὰν δὴ κατὰ τρόπον γε ὀρθῶς αὐτὸ θεραπεύῃ ὁ κεκτημένος. ΚΛ. Τίνα δὴ τὴν ὀρθότητα εἶναι φράζεις; ΑΘ. Ἐγὼ ἐρῶ. b. καὶ γὰρ οὖν ἄξιον, ὦ φίλοι, ἀκούειν τάγε δὴ τοιαῦτα. ΚΛ. Λέγε μόνον. ΑΘ. Οἰδίπους, φαμὲν, ἀτιμασθεὶς, ἐπεύξατο τοῖς αὐτοῦ τέκνοις ἃ δὴ καὶ πᾶς ὑμνεῖ τέλεα καὶ ἐπήκοα γενέσθαι παρὰ θεῶν· Ἀμύντορά τε Φοίνικι τῷ ἑαυτοῦ ἐπαρᾶσθαι παιδὶ θυμωθέντα, καὶ Ἱππολύτῳ Θησέα· καὶ ἑτέρους ἄλλοις μυρίους μυρίοις, ὧν γέγονε σαφὲς, ἐπηκόους εἶναι γονεῦσι πρὸς τέκνα θεούς. βλαβερὸς γὰρ γονεὺς ἐκγόνοις, ὡς οὐδεὶς c. ἕτερος ἄλλοις, δικαιότατα. μὴ δή τις ἀτιμαζομένῳ μὲν διαφερόντως πατρὶ πρὸς παίδων καὶ μητρὶ θεὸν ἐπήκοον ἐν εὐχαῖς ἡγείσθω γίγνεσθαι κατὰ φύσιν· τιμωμένῳ δὲ ἄρα καὶ περιχαρεῖ σφόδρα γενομένῳ, καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα ἐν εὐχαῖς

viventes existimamus ob id maxime nobis gratos & propitios fore. Cuius ergo pater, aut mater, vel horum parentes senio confecti quasi thesaurus quidam domi iacent: is putet, nunquam aliud sibi tale simulacrum magisque efficax domui suae affuturum, si recte, ut decet, ab eo colitur. *Cli.* Quisnam rectus colendi modus? *Athen.* Dicam. digna enim, o amici, haec auditu sunt. *Cli.* Age igitur, dic. *Athen.* Oedipus contemtus a filiis, ea illis imprecatus est, quae exaudita effectaque a Diis, apud omnes feruntur. Amyntora quoque, Phoenici filio iratum, illi maledixisse ferunt: & Hippolyto Thesea, plurimosque alios aliis. quibus apertissimum factum est, a Diis preces parentum adversus filios exaudiri. nihil enim imprecatione parentis non iniuria pernicioſius filio. Nemo vero, cum pater aut mater ab eo contemnitur, tunc solum a Deo putet orationes eorum secundum naturam exaudiri: sed cum etiam honoratur, ac ideo cum laetiores bona

λιπαρῶς εἰς ἀγαθὰ τοῖς παισὶ παρακαλοῦντος θεοὺς, οὐκ ἄρα
τὰ τοιαῦτα ἀκούειν ἐξ ἴσου καὶ νέμειν ἡμῖν αὐτοὺς ἡγησόμε-
d. θα; ἀλλ' οὐκ ἄν ποτε δίκαιοι νομεῖς εἶεν ἀγαθῶν· ὃ δὴ φαμὲν
ἥκιστα θεοῖς εἶναι πρέπον. ΚΛ. Πολύ γε. ΑΘ. Οὐκοῦν διανοη-
θῶμεν ὃ σμικρῷ πρότερον εἴπομεν, ὡς οὐδὲν πρὸς θεῶν τιμιώ-
τερον ἄγαλμα ἂν κτησαίμεθα πατρὸς καὶ προπάτορος παρει-
μένων γήρᾳ, καὶ μητέρων τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐχουσῶν· οὓς
ὅταν ἀγάλλῃ τὶς, τιμαῖς γέγηθεν ὁ θεός. οὐ γὰρ ἂν ἐπήκοος
ἦν αὐτῶν. θαυμαστὸν γὰρ δήπου τὸ προγόνων ἵδρυμα ἡμῖν
e. ἐστι, διαφερόντως τῶν ἀψύχων. τὰ μὲν γὰρ θεραπευόμενα ὑφ'
ἡμῶν ὅσα ἔμψυχα, ξυνεύχεται ἑκάστοτε, καὶ ἀτιμαζόμενα,
τἀναντία· τὰ δ', οὐδέτερα. ὥστε ἂν ὀρθῶς τις χρῆται πατρὶ
καὶ προπάτορι καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις, πάντων πρὸς θεοφιλῆ
μοῖραν κυριώτατα ἀγαλμάτων ἂν κέκτητο. ΚΛ. Κάλλιστ'
εἶπες. ΑΘ. Πᾶς δὴ νοῦν ἔχων φοβεῖται καὶ τιμᾷ, γονέων
εὐχὰς εἰδὼς πολλοῖς καὶ πολλάκις ἐπιτελεῖς γενομένας. τού-
των οὖν οὕτω φύσει διατεταγμένων, τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἔρ-

liberis a Diis petunt, exaudiri eos similiter existimare debemus, atque ideo nobis aequa inde distribui. nam aliter in bonis distribuendis iusti non essent: quod longe a Diis abesse necesse est. *Cli.* Certe. *Athen.* Quapropter existimandum est, ut paulo ante diximus, nullum apud Deos magis honorandum simulacrum habere nos posse, quam patres & avos senio confectos, matresque similiter. quibus honoratis, Deus gaudet: alioquin eos minime exaudiret. mirabilius enim parentum simulacrum nobis, quam inanimes quaeque imagines, videri debet. nam quae animam habent, quando coluntur a nobis, pro nobis orant faventque quotidie: quando despiciuntur, contra. quae vero anima carent, neutrum horum faciunt. Quocirca, qui erga parentes, & avos, ceterosque huiusmodi recte se gerit, is ad Deos sibi conciliandos simulacrorum omnium optima possidet. *Cli.* Praeclare dixisti. *Athen.* Omnes igitur non insani verentur coluntque parentum orationes, non ignorantes, multis saepe profuisse obfuis-

μκιον, πρόγονοι γηραιοὶ, ζῶντες μέχρι τῶν ἐσχάτων τοῦ βίου· p.
καὶ ἀπιόντες νέοι, σφόδρα ποθεινοί· τοῖς δὲ κακοῖς εὖ μάλα 932
φοβεροί. πᾶς δὴ τιμάτω πάσαις τιμαῖς ταῖς ἐννόμοις τοὺς a.
αὑτοῦ γεννήτορας, τοῖς νῦν πεισθεὶς λόγοις. εἰ δ' οὖν τινὰ
κατέχοι φήμη κωφὴ τῶν τοιούτων προοιμίων, νόμος ὅδε ἐπὶ
τούτοις ὀρθῶς κείμενος ἂν εἴη· Ἐάν τις ἐν τῇδε τῇ πόλει γο-
νέων ἀμελέστερον ἔχῃ τοῦ δέοντος, καὶ μὴ τῶν υἱῶν καὶ πάν-
των τῶν ἐκγόνων αὐτοῦ καὶ ἑαυτοῦ μειζόνως εἰς ἅπαντα ἐπι- b.
τρέπων καὶ ἀποπληρῶν ἢ τὰς βουλήσεις, ἐξαγγελλέτω μὲν ὁ
πάσχων τι τοιοῦτον, εἴτε αὐτὸς, εἴτε τινὰ πέμπων, πρὸς τρεῖς
μὲν τῶν νομοφυλάκων τοὺς πρεσβυτάτους, τρεῖς δ' αὖ τῶν
περὶ γάμους γυναικῶν ἐπιμελουμένων. οἱ δ' ἐπιμελείσθωσαν,
κολάζοντες τοὺς ἀδικοῦντας· νέους μὲν ὄντας ἔτι, πληγαῖς
καὶ δεσμοῖς, μέχριπερ ἂν ἐτῶν ἄνδρες μὲν τυγχάνωσιν ὄντες
τριάκοντα· γυναῖκες δὲ δέκα πλείοσιν ἔτεσιν, κολαζέσθωσαν c.
ταῖς αὐταῖς κολάσεσι. ἐὰν δὲ πορρωτέρω τούτων τῶν ἐτῶν
ὄντες, τῶν αὐτῶν ἀμελειῶν περὶ γονέας μὴ ἀφιῶνται, κα-

seque. Cum haec ita natura conſtituta ſint, probis quidem viris ſeniores parentes pro magno quaeſtu habentur, ſi ad ſenium uſque pervenerint: ſin vero iuniores deceſſerint, valde deſiderantur. improbis autem contra valde terribiles ſunt. Quapropter quilibet, rationibus his inductus, parentes ſuos ſecundum legem honoret. ſi quis vero ſurdus ad haec exordia ſit, hanc legem recte ſtatutam audiat: Si quis in hac civitate minus, quam decet, parentes colat, nec magis eos, quam filios, nepoteſque, & ſe ipſum diligat, prae ceteris eorum voluntati in omnibus obſequens: qui ita negligitur, per ſe, vel per alium, ad tres de legum cuſtodibus ſeniores rem deferat, & ad tres ſimiliter de connubiorum procuratoribus: qui, re inveſtigata, in eos, qui iniuriam intulerunt, animadvertant. In viros quidem, ſi trigeſimum annum non exceſſerint, & in mulieres, ſi quadrageſimum, vinculis atque verberibus. Si autem provectiores aetate, quam diximus, ſint, neque deſinant parentes negligere, immo eos etiam affli-

κῶσι δὲ τινὰς τινὲς, εἰς δικαστήριον εἰσαγόντων αὐτοὺς εἰς ἕνα καὶ ἕκαστον τῶν πολιτῶν, οἵτινες ἂν ὦσι πρεσβύτατοι ἁπάντων. ἂν δέ τις ὄφλῃ, τιμάτω τὸ δικαστήριον ὅ, τι χρὴ τίνειν ἢ πάσχειν· ἀπόρρητον μηδὲν ποιούμενοι ὅσον δυνατὸς ἄνθρωπος πάσχειν ἢ τίνειν. ἐὰν δέ τις ἀδυνατῇ κακούμενος φράd. ζειν, ὁ πυθόμενος τῶν ἐλευθέρων ἐξαγγελλέτω τοῖς ἄρχουσιν· ἢ κακὸς ἔσῳ καὶ ὑπόδικος τῷ ἐθέλοντι βλάβης. ἐὰν δὲ δοῦλος μηνύσῃ, ἐλεύθερος ἔσῳ. καὶ ἐὰν μὲν τῶν κακούντων ἢ κακουμένων δοῦλος, ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἀφείσθω· ἐὰν δὲ τινὸς ἄλλου τῶν πολιτῶν, τὸ δημόσιον ὑπὲρ αὐτοῦ τιμὴν τῷ κεκτημένῳ καταβαλλέτω. τοῖς ἄρχουσι δὲ ἐπιμελὲς ἔσῳ, μή τις ἀδικῇ τὸν τοιοῦτον, τιμωρούμενος τῆς μηνύσεως ἕνεκα. Ὅσα τὶς e. ἄλλος ἄλλον πημαίνει Φαρμάκοις, τὰ μὲν θανάσιμα αὐτῶν διείρηται· τῶν δ' ἄλλων πέρι βλάψεων, εἴτε τὶς ἅρα πόμασιν ἢ καὶ βρώμασιν, ἢ ἀλείμμασιν ἑκὼν ἐκ προνοίας πημαίνει, τούτων οὐδέν πω διερρήθη. δίτται γὰρ δὴ Φαρμακεῖαι κατὰ τὸ τῶν ἀνθρώπων οὖσαι γένος, ἐπίσχουσι τὴν διάρρησιν. ἣν μὲν γὰρ τανῦν διαρρήδην εἴπομεν, σώματι σώματα κακουρ-

gant, ad iudicium ire compellantur. iudicent autem cives, qui aetate ceteros omnes maxime antecedunt: & condemnatus ſolvat patiaturve, quod a iudicio ſtatuetur, ita ut nihil praetermittatur, quod dare hominum aliquis pative poſſit. Si quis vero, cum afflictus ſit, deferre non poteſt, quicunque liber audierit, magiſtratibus nuntiet: aut improbus habeatur, & a volente quolibet damni illati accuſetur. Si autem ſervus detulerit, liber eſto. quod ſi affligentis vel afflicti ſervus ſit, in libertatem a magiſtratibus vindicetur: ſin autem alicuius alterius civis ſervus fuerit, pretium domino publice perſolvatur. Curae vero magiſtratibus ſit, ne quis ei, qui detulerit, noceat. Quae veneno aliis ab alio fiunt, letalia quidem diviſa ſunt: cetera vero, ſive potu, ſive cibo, ſive inunctione ſponte & conſilio peragantur, nondum diſtinximus. Bipartito enim generi humano venena officiunt. primo enim, ut modo dixi mus, corporibus corpora ſecundum na-

γοῦσα ἐσὶ κατὰ φύσιν. ἄλλη δὲ ἥ μαγγανείαις τε τισὶ καὶ p.
ἐπῳδαῖς καὶ καταδέσεσι λεγομέναις πείθει, τοὺς μὲν τολμῶν- 933
τας βλάπτειν αὐτοὺς, ὡς δύνανται τὸ τοιοῦτον· τοὺς δ' ὡς a.
παντὸς μᾶλλον ὑπὸ τούτων δυναμένων γοητεύειν βλάπτον-
ται. ταῦτ' οὖν καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα οὔτε ῥάδιον
ὅπως ποτὲ πέφυκε γιγνώσκειν, οὔτ' εἴτις γνοίη, πείθειν εὐπε-
τὲς ἑτέρους. ταῖς δὲ ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων δυσωπουμένους
πρὸς ἀλλήλους περὶ τὰ τοιαῦτα, οὐκ ἄξιον ἐπιχειρεῖν πείθειν, b.
ἂν ποτε ἄρα ἴδωσί που κήρινα μιμήματα πεπλασμένα, εἴτ'
ἐπὶ θύραις, εἴτ' ἐπὶ τριόδοις, εἴτ' ἐπὶ μνήμασι γονέων αὐτῶν
τινες, ὀλιγωρεῖν πάντων τῶν τοιούτων διακελεύεσθαι, μὴ σα-
φὲς ἔχουσι δόγμα περὶ αὐτῶν. διαλαβόντας δὲ διχῇ τὸν τῆς
φαρμακείας πέρι νόμον, ὁποτέρως ἄν τις ἐπιχειρῇ φαρμάτ-
τειν, πρῶτον μὲν δεῖσθαι καὶ παραινεῖν καὶ συμβουλεύειν μὴ
δεῖν ἐπιχειρεῖν τοιοῦτο δρᾶν· μηδὲ, καθάπερ παῖδας, τοὺς πολ- c.
λοὺς τῶν ἀνθρώπων δειμαίνοντας φοβεῖν· μηδ' αὖ τὸν νομο-
θέτην τε καὶ τὸν δικασὴν ἀναγκάζειν ἐξιᾶσθαι τῶν ἀνθρώπων
τοὺς τοιούτους φόβους· ὡς πρῶτον μὲν τὸν ἐπιχειροῦντα φαρ-
μάττειν, οὐκ εἰδότα τί δρᾷ, τά τε κατὰ σώματα, ἐὰν μὴ

turam laeduntur: deinde magicis veneficiis & cantibus nodisque quibusdam persuadetur, iis quidem, qui officere studeant, posse id assequi; iis vero, facile admodum ab illis veneficio laedi posse. Haec vero ceteraque huiusmodi quo pacto natura se habeant, nec facile sciri possunt; nec, si quis sciat, aliis persuaderi. Sed animis hominum, circa haec aegre suspicioseque inter se affectis, haud admodum dignum est conari persuadere: ut si cerea simulacra sive in ianuis, sive in trivio, sive in monumentis parentum viderint, haec omnino despiciant, cum certam de his opinionem nullam habeant. Quare bipartito legem de veneficio partientes, primum hortamur, monemus, atque consulimus, ne talia faciant, ne multos quasi pueros terreant: nec legumlatorem & iudicem cogant huiusmodi hominum timori mederi. quippe qui veneno nocere nititur, si corporibus id illaturus est, nisi medi-

τυγχάνῃ ἐπισήμων ὢν ἰατρικῆς· τά τε αὖ περὶ τὰ μαγγανεύ-
ματα, ἐὰν μὴ μάντις ἢ τερατοσκόπος ὢν τυγχάνῃ. λεγέ-
d. σθω δὴ λόγος ὅδε, νόμος περὶ φαρμακείας· Ὃς ἂν φαρμακεύῃ
τινὰ ἐπὶ βλάβῃ μὴ θανασίμῳ, μήτε αὐτοῦ, μήτε ἀνθρώπων
τῶν ἐκείνου, βοσκημάτων δὲ ἢ σμηνῶν, εἴτ' ἄλλῃ βλάβῃ, εἴτ'
οὖν θανασίμῳ· ἐὰν μὲν ἰατρὸς ὢν τυγχάνῃ, καὶ ὄφλῃ δίκην
φαρμάκων, θανάτῳ ζημιούσθω· ἐὰν δὲ ἰδιώτης, ὅ, τι χρὴ πα-
θεῖν ἢ ἀποτίσαι, τιμάτω περὶ αὐτοῦ τὸ δικαστήριον. ἐὰν δὲ κα-
ταδέσεσιν ἢ ἐπαγωγαῖς, ἢ τισὶν ἐπῳδαῖς, ἢ τῶν τοιούτων φαρ-
e. μακειῶν ὠντινωνοῦν δόξῃ ὅμοιος εἶναι βλάπτοντι· ἐὰν μὲν μάν-
τις ὢν, ἢ τερατοσκόπος, τεθνάτω· ἐὰν δ' ἄνευ μαντικῆς ὢν
τις φαρμακείας ὄφλῃ, ταυτὸν καὶ τούτῳ γιγνέσθω. περὶ γὰρ
αὖ καὶ τούτου τιμάτω τὸ δικαστήριον ὅ, τι ἂν αὐτοῖς δεῖν αὐ-
τὸν δόξῃ πάσχειν ἢ ἀποτίνειν. Ὅσα τις ἂν ἕτερος ἄλλον πη-
μήνῃ κλέπτων ἢ βιαζόμενος, ἂν μὲν μείζω, μείζονα τὴν ἔκτι-
σιν τῷ πημανθέντι τινέτω· ἐλάττω δὲ ζημιώσας, σμικροτέραν·
παρὰ πάντα δὲ, τοσαύτην ἡλίκα ἂν ἑκάστοτε ζημιώσῃ τὶς τινά·
μέχριπερ ἂν ἰάσηται τὸ βλαβέν. δίκην δὲ ἕκαστος ἑκάστῳ τῷ
κακουργήματι σωφρονιζύος ἕνεκα ξυνεπομένην προσεκτισάτω·

cinae peritus ſit, quid agat, ignorat: ſimiliter qui magicis cantibus id tentat, niſi haruſpex, monſtrorumque interpres ſit. Sed iam lex iſta de venenis huiuſmodi ſanciatur: Qui non ad mortem hominis, ſed pecorum, aut examinum, veneno utitur, ſive etiam ut aliter, quam morte, beſtiis noceat: ſi medicus ſit, & veneficiis reus fuerit iudicatus, morte ſupplicium luat; ſin vero mediciniae ignarus, iudicium, quid pati dareve ipſum oportet, conſtituat. quando vero quis nodis, inductionibus, cantibus, ſimilibuſque veneficiis, ad nocendum paratus deprehenſus eſt; ſi haruſpex aut prodigiorum interpres ſit, occidatur: ſin vero non fuerit, iudicium de ipſo ſimiliter, quid dare pative debeat, ſtatuat. Qui clam aut vi nocuit, magna reddat, ſi in magnis nocuit: minora, ſi in minoribus, & in omnibus tantum reddat, ut damnum exaequetur. Praeterea in ſingulis iniuriis, ut penitus moderatior

ὁ μὲν ἀνοίᾳ κακουργήσας, ἀλλοτρίᾳ πειθοῖ διὰ νεότητα ἤ τι p.
τοιοῦτον χρησάμενος, ἐλαφροτέραν· ὁ δὲ, διὰ οἰκείαν ἄνοιαν, 934
ἢ δι' ἀκράτειαν ἡδονῶν ἢ λυπῶν, ἐν φόβοις δειλίας, ἢ τισὶν a.
ἐπιθυμίαις, ἢ φθόνοις, ἢ θυμοῖς δυσιάτοις γιγνομένοις, βαρυτέραν· οὐχ ἕνεκα τοῦ κακουργῆσαι διδοὺς τὴν δίκην· (οὐ γὰρ τὸ γεγονὸς ἀγένητον ἔσαι ποτέ) τοῦ δ' εἰς τὸν αὖθις ἕνεκα χρόνον ἢ τοπαράπαν μισῆσαι τὴν ἀδικίαν αὐτόν τε καὶ τοὺς ἰδόντας αὐτὸν δικαιούμενον, ἢ λωφῆσαι μέρη πολλὰ τῆς τοι- b.
αύτης ξυμφορᾶς. ὧν δὴ πάντων ἕνεκα χρὴ καὶ πρὸς πάντα τὰ τοιαῦτα βλέποντας τοὺς νόμους, τοξότου μὴ κακοῦ ἔοχάζεσθαι δίκην, τοῦ τε μεγέθους τῆς κολάσεως ἑκάσων ἕνεκα καὶ παντελῶς τῆς ἀξίας. ταυτὸν δ' ἔργον δρῶντα ξυνυπηρετεῖν δεῖ τῷ νομοθέτῃ τὸν δικαζὴν, ὅταν αὐτῷ τις νόμος ἐπιτρέπῃ τιμᾶν ὅ, τι χρὴ πάσχειν τὸν κρινόμενον ἢ ἀποτίνειν· τὸν δὲ, καθάπερ ζωγράφον, ὑπογράφειν ἔργα ἑπόμενα τῇ γραφῇ. ὁ c.
δὴ καὶ νῦν, ὦ Μέγιλλε καὶ Κλεινία, ποιητέον ἡμῖν ὅτι κάλλιςα καὶ ἄριςα· τῶν κλοπαίων τε καὶ βιαίων πάντων τὰς ζη-

fiat, mulcta afficiatur: leviore quidem, ſi propter iuventutis imprudentiam, aliena malitia fuit impulſus; graviore autem, ſi dementia ſua, aut immoderatis voluptatibus & doloribus, aut timore, aut invidia, aut iracundia inſanabili. Poenis vero maligni vexantur, non quia peccaverunt, (nam quod factum eſt, infectum eſſe non poteſt:) ſed ut poſthac & peccatores ipſi, & qui puniri iniquitates viderunt, iniuſtitiam oderint, aut ſaltem minus in ſimili vitio peccent. Quorum omnium gratia oportet, ut ad haec leges reſpiciant, & boni ſagittarii ſimiles ad hoc ſignum tendant, punitionis magnitudinem in ſingulis, & quod dignum eſt, conſiderantes. Id ipſum iudicem legumlatoris miniſtrum facere decet, cum a lege ſibi committitur, ut ipſe ſtatuat, quid dare pative damnatum oporteat. qui ſane non aliter quod reliquum eſt, ſuperiora imitatus, exſequi debet, quam pictor ita pingere, ut exemplaria diligenter ſequatur. quod nobis, o Clinia Megilleque, faciendum quam pulcherrime atque optime cenſeo:

μίας λεγομένας οἵας δεῖ γίγνεσθαι, λεκτέον, ὅπως ἂν ἡμῖν παρείκωσι θεοὶ καὶ θεῶν παῖδες νομοθετεῖν. Μαινόμενος δὲ ἄν τις ᾖ, μὴ φανερὸς ἔξω κατὰ πόλιν· οἱ προσήκοντες δ' ἑκάσων κατὰ τὰς οἰκίας φυλαττόντων αὐτοὺς, ὅτῳ ἂν ἐπιξῶνται
d. τρόπῳ. ἢ ζημίαν ἐκτινόντων· ὁ μὲν τοῦ μεγίστου τιμήματος, ἑκατὸν δραχμάς· ἐάν τ' οὖν δοῦλον, ἐάν τ' οὖν καὶ ἐλεύθερον περιορᾷ· δευτέρου δὲ τιμήματος, τέτταρα μέρη τῆς μνᾶς, τῶν πέντε· τρία δ' ὁ τρίτος, καὶ δύο ὁ τέταρτος. μαίνονται μὲν οὖν πολλοὶ πολλοὺς τρόπους· οὓς μὲν νῦν εἴπομεν, ὑπὸ νόσων· εἰσὶ δὲ οἳ διὰ θυμοῦ κακὴν φύσιν ἅμα καὶ τροφὴν γενομένην· οἳ δὴ σμικρᾶς ἔχθρας γενομένης, πολλὴν φωνὴν ἱέντες, κα-
e. κῶς ἀλλήλους βλασφημοῦντες λέγουσιν· οὐ πρέπον ἐν εὐνόμων πόλει γίγνεσθαι τοιοῦτον οὐδὲν οὐδαμῇ οὐδαμῶς. εἷς δὴ περὶ κακηγορίας ἔξω νόμος περὶ πάντας ὅδε, Μηδένα κακηγορείτω μηδείς. ὁ δὲ ἀμφισβητῶν ἐν τισὶ λόγοις ἄλλος ἄλλῳ, διδασκέτω καὶ μανθανέτω τόν τε ἀμφισβητοῦντα καὶ τοὺς παρόντας, ἀπεχόμενος πάντως τοῦ κακηγορεῖν. ἐκ γὰρ τοῦ

& poenas tam eorum, quae furto & clam, quam eorum, quae vi aguntur, quales esse oporteat, dicendum, prout Dii nobis Deorumque filii leges ponere concedunt. Nemo furiosus palam in urbe cernatur: sed furiosum propinqui domi, quomodocunque possunt, custodiant. quod nisi fecerint, mulctentur: qui maximi census sunt, drachmis centum, sive servum, seu liberum, minus diligenter custodiant: qui secundi, quatuor de quinque minae partibus: qui tertii, tribus: & duabus, qui quarti. Multis autem modis homines furore aguntur. alii morbo, ut hi, de quibus modo diximus: alii per iracundiam pravae naturae, vitiosamque educationem, qui parvis inimicitiis moti altius inclamant, & turpiter inter se conviciantur. nihil vero tale in civitate bonis legibus instituta fieri decet. De convicio igitur haec una omnibus lex ponatur: Nemo alicui convicietur: sed quicunque cum alio de re quapiam ambigit, discat potius, doceatque tam ambigentem, quam praesentes, ita ut omni convicio prorsus abstineat. cum

κατεύχεσθαί τε ἀλλήλοις ἐπαρωμένους, καὶ δι' αἰσχρῶν ὀνο-
μάτων ἐπιφέρειν γυναικείους ἑαυτοῖς φήμας, πρῶτον μὲν ἐκ p.
λόγων, κούφου πράγματος, ἔργῳ μίση τε καὶ ἔχθραι βαρύτα- 935
ται γίγνονται. πράγματι γὰρ ἀχαρίστῳ, θυμῷ, χαριζόμενος a.
ὁ λέγων, ἐμπιπλὰς ὀργὴν κακῶν ἑσιαμάτων, ὅσον ὑπὸ παι-
δείας ἠμερώθη ποτὲ, πάλιν ἐξαγριῶν τῆς ψυχῆς τὸ τοιοῦτον,
θηριούμενος, ἐν δυσκολίᾳ ζῶν γίγνεται, πικρὰν τοῦ θυμοῦ
χάριν ἀποδεχόμενος. μετεκβαίνειν δὲ αὖ πως εἰώθασι πάντες
θαμὰ ἐν τοῖς τοιούτοις εἰς τὸ τὶ γελοῖον περὶ τοῦ ἐναντίου b.
ὀθέγγεσθαι· ὃ τὶς ἐθιζόμενος, οὐδεὶς πώποτε ὃς οὐ τοῦ σπου-
δαίου τρόπου ἤτοι τοπαράπαν διήμαρτεν, ἢ μεγαλονοίας ἀπώ-
λεσε μέρη πολλά. ὧν δὴ χάριν, ἐν μὲν ἱερῷ τοπαράπαν οὐδεὶς
τοιοῦτον ὀθέγξηται μηδέποτε μηδὲν, μηδ' ἐν τισὶ δημοτελέσι
θυσίαις· μηδ' αὖ ἐν ἄθλοις, μηδ' ἐν ἀγορᾷ, μηδ' ἐν δικαστηρίῳ,
μηδ' ἐν ξυλλόγῳ κοινῷ μηδενί. κολαζέτω δὲ ὁ τούτων ἄρχων
ἕκαστον ἀνατεὶ, ἢ μηδέποτ' ἀρίστειον περὶ φιλονεικήσῃ, νόμων c.

enim ſibi invicem verbis turpibus maledicunt, muliebres habentur: & inprimis ex verbis, quae certe leviſſima res eſt, odia graviſſima & inimicitiae ſaepe naſcuntur. profecto qui irae, rei penitus ingratae, morem gerit, ipſamque quaſi alimentis quibuſdam noxiis explet, is, quantum per diſciplinam antea excultus fuerat, tantum exacerbatus poſtea iracundam animae partem, efferatuſque, difficilem ſibi vivendi reddit rationem, & hanc amaram ab ira gratiam ſuſcipit. Ex his paene omnes ad id devenire ſolent, ut ridiculum aliquid in adverſarium dicant: qua in re quicunque ſe aſſuefacit, aut bonos mores penitus, aut magnanimitatem maxima ex parte amittit. Quamobrem nemo in templo obiurgationibus his unquam utatur, nec ubi publica ſacrificia vel certamina peraguntur, nec in rerum venalium foro, nec in iudicio, aut alio quovis coetu communi. Eum vero, qui in hoc deliquerit, magiſtratus harum rerum praeſens libere puniat. quod ſi non fecerit, quaſi legum proditor, praeceptorumque legislatoris ſpretor, nunquam ad publici cuiuſquam muneris

ὡς οὐ κηδόμενος, οὐδὲ ποιῶν τὰ προσταχθέντα ὑπὸ τοῦ νομοθέτου. ἐὰν δέ τις ἐν ἄλλοις τόποις λοιδορίας ἄρχων ἢ ἀμυνόμενος ὁστισοῦν μὴ ἀπέχηται τῶν τοιούτων λόγων, ὁ προστυγχάνων πρεσβύτερος ὢν, τῷ νόμῳ ἀμυνέτω, πληγαῖς ἐξείργων τοὺς θυμῷ ἑτέρῳ κακῷ φιλοφρονουμένους· ἢ ἐνεχέσθω τῇ τεταγμένῃ ζημίᾳ. λέγωμεν δὴ ταῦν ὡς ὁ λοιδορίαις συμ-
d. πλεκόμενος, ἄνευ τοῦ γελοῖα ζητεῖν λέγειν, οὐ δυνατός ἐστι χρῆσθαι. καὶ τοῦτο λοιδοροῦμεν, ὁπόταν θυμῷ γιγνόμενον ᾖ. τί δὲ δή; τὴν τῶν κωμῳδῶν προθυμίαν τοῦ γελοῖα εἰς τοὺς ἀνθρώπους λέγειν ἢ παραδεχώμεθα, ἐὰν ἄνευ θυμοῦ τὸ τοιοῦτον ἡμῖν τοὺς πολίτας ἐπιχειρῶσι κωμῳδοῦντες λέγειν; ἢ διαλάβωμεν δίχα, τῷ παίζειν καὶ μή; καὶ παίζοντι μὲν ἐξέστω τινὶ πέρι τοῦ λέγειν γελοῖον ἄνευ θυμοῦ· συντεταγμένῳ δὲ,
e. καὶ μετὰ θυμοῦ, καθάπερ εἴπομεν, μὴ ἐξέστω μηδενί; τοῦτο μὲν οὖν οὐδαμῶς ἀναθετέον. ᾧ δ' ἐξέστω καὶ μὴ, τοῦτο νομοθετησώμεθα. ποιητῇ δὲ κωμῳδίας ἢ τινὸς ἰάμβων ἢ μουσῶν μελῳδίας, μὴ ἐξέστω μήτε λόγῳ, μήτε εἰκόνι, μήτε θυμῷ,

certamen, quasi de virtute certaturus, ascendat. Si quis autem aliis in locis maledicto, vel provocando, vel respondendo utatur: quicunque senior praesens fuerit, pro legum defensione hunc verberet, & eos, qui ira alieno malo concitati sunt, comprimat: alioquin, ut praediximus, puniatur. Neminem praeterea in his conviciis dicacitatibusque versari arbitramur, qui non saepe ridiculose aliquid obloquatur. Atque hoc ipsum est, quod damnamus, quando cum ira fit. Quid porro? Comicorumne Satyrorumque sales & ridiculosa convicia, quibus adversus cives utuntur, si absque ira sic mordeant, admittemus? An id bifariam distinguemus, in iocosam & seriam orationem? & ioco quidem uti liceat, sic, ut ridiculum absque ira dicatur? concitato vero per iram animo, nemini, ut ante diximus, tale quid dicere liceat? Hoc igitur nullo modo admittendum. Cui vero liceat, & cui non, lege iam declarandum. Poëtae comico, vel iambicae musicaeve melodiae auctori, nec verbo, nec imagine, cuiquam ci-

μήτε ἄνευ θυμοῦ, μηδαμῶς μηδένα τῶν πολιτῶν κωμῳδεῖν. ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ, τοὺς ἀθλοθέτας ἐξείργειν ἐκ τῆς χώρας τοπαράπαν αὐθημερόν· ἢ ζημιοῦσθαι μναῖς τρισὶν, ἱεραῖς τοῦ θεοῦ οὗ ἂν ὁ ἀγὼν ᾖ. οἷς δ' εἴρηται πρότερον ἐξουσίαν εἶναι πέρι τοῦ ποιεῖν εἰς ἀλλήλους, τούτοις ἄνευ θυμοῦ μὲν μετὰ παιδιᾶς ἐξέστω· σπουδῇ δὲ ἅμα καὶ θυμουμένοισι, μὴ ἐξέστω. τούτου δὴ διάγνωσις ἐπιτετράφθω τῷ τῆς παιδεύσεως ὅλης ἐπιμελητῇ τῶν νέων. καὶ ὃ μὲν ἂν οὗτος ἐγκρίνῃ, προφέρειν εἰς τὸ μέσον ἐξέστω τῷ ποιήσαντι· ὃ δ' ἂν ἀποκρίνῃ, μήτε αὐτὸς ἐπιδεικνύσθω μηδενὶ, μήτε ἄλλον δοῦλον μήτε ἐλεύθερον ποτὲ φανῇ διδάξας· ἢ κακὸς εἶναι δοξαζέσθω καὶ ἀπειθὴς τοῖς νόμοις. Οἰκτρὸς δ' οὐχ ὁ πεινῶν ἢ τι τοιοῦτον πάσχων, ἀλλ' ὁ σωφρονῶν, ἢ τινὰ ἀρετὴν ἢ μέρος ἔχων ταύτης, ἂν τινὰ ξυμφορὰν πρὸς τούτοις κέκτηται. διὸ θαυμαστὸν ἂν γένοιτο εἴ τις ὢν τοιοῦτος ἀμεληθείη τοπαράπαν, ὥστ' εἰς πτωχείαν τὴν ἐσχάτην ἐλθεῖν, δοῦλος ἢ καὶ ἐλεύθερος, ἐν οἰκουμένῃ καὶ μετρίως πολιτείᾳ τε καὶ πόλει. διὸ τῷ νομοθέτῃ θεῖναι νόμον p. 936 a. b.

vium detrahere liceat, sive id ira, sive absque ira faciat. & eum, qui contra fecerit, qui dandis praemiis praesunt, eodem in die exterminent: aliter tribus minis mulctentur, Deo, in cuius honorem certatum fuerat, consecrandis. Ceteris vero, de quibus supra diximus, sine ira & cum ioco ridiculum aliquid dicere liceat: serio autem & cum ira nequaquam. Cuius rei cognitio, communis iuvenum disciplinae curatori committatur. & quod ille probaverit, proferre in medium liceat: quod autem reprobaverit, hoc neque ipse ulli unquam ostendat, neque alium sive servum, sive liberum doceat. si contra fecerit, pravus legumque contemtor habeatur. Miserabilis autem, id est, misericordia dignus existimandus est, non qui fame, vel re alia huiusmodi, premitur; sed qui, cum temperans sit, & virtute alia, vel parte virtutis, sit praeditus, calamitate tamen ad haec aliqua forte vexatur. quare mirum profecto erit, si vir talis usque adeo neglectus fuerit, ut, sive liber, seu servus, in civitate moderate gubernata in

e. ἀσφαλὲς τοιούτοις τοιόνδε τινά· Πτωχὸς μηδεὶς ἡμῖν ἐν τῇ πόλει γιγνέσθω. τοιοῦτον δ' ἂν τις ἐπιχειρῇ δρᾶν, εὐχαῖς βίον ἀνηνύτοις ξυλλεγόμενος, ἐκ μὲν ἀγορᾶς ἀγορανόμοι ἐξειργόντων αὐτόν· ἐκ δὲ τοῦ ἄστεως, ἡ τῶν ἀστυνόμων ἀρχή· ἀγρονόμοι δὲ ἐκ τῆς ἄλλης χώρας εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐκπεμπόντων, ὅπως ἡ χώρα τοῦ τοιούτου ζώου καθαρὰ γίγνηται τὸ παράπαν. δοῦλος δ' ἂν ἢ δούλη βλάψῃ τῶν ἀλλοτρίων καὶ
d. ὁτιοῦν, μὴ ξυναιτίου τοῦ βλαβέντος αὐτοῦ γενομένου, κατ' ἀπειρίαν ἢ τιν' ἑτέραν χρείαν μὴ σώφρονα, ὁ τοῦ βλάψαντος δεσπότης ἢ τὴν βλάβην ἐξιάσθω μὴ ἐνδεῶς, ἢ τὸν βλάψαντ' αὐτὸν παραδότω. ἐὰν δ' ἐπαιτιώμενος ὁ δεσπότης, κοινῇ τοῦ βλάψαντος τέχνῃ καὶ τοῦ βλαβέντος, ἐπ' ἀποξερήσει φῇ τοῦ δούλου γεγονέναι τὴν αἰτίαν, διαδικαζέσθω μὲν κακοτεχνιῶν τῷ φάσκοντι βλαβῆναι· καὶ ἐὰν ἕλῃ, διπλασίαν τῆς ἀξίας
e. τοῦ δούλου κομιζέσθω ἧς ἂν τιμήσῃ τὸ δικαστήριον· ἐὰν δὲ ἡττηθῇ, τήν τε βλάβην ἐξιάσθω, καὶ τὸν δοῦλον παραδότω. καὶ ἐὰν ὑποζύγιον, ἢ ἵππος, ἢ κύων, ἤ τι τῶν ἄλλων θρεμ-

extremam paupertatem deveniat. Idcirco non iniuria legislator talem de hac re legem tuto ponere poteſt: Nullus in civitate noſtra mendicus ſit. quicunque vero id tentaverit, victumque inexplebilibus precibus colligere coeperit, a rerum venalium curatoribus e foro pellatur, ab aedili magiſtratu ex urbe eiiciatur, ex tota denique regione ab agri magiſtratu exterminetur, ut ab eiuſmodi animali omnino univerſa regio munda ſit. Si ſervus vel ſerva alienae rei offecerit, ſive imperitia, ſeu immoderato aliquo uſu id fecerit, nec qui damnum paſſus eſt, cauſam praebuerit: dominus eius aut ſatisfaciat, aut ſervum ſervamve illi, qui damnum paſſus eſt, tradat. quod ſi communi quadam nocentis patientiſque aſtutia, ut ſervus ſibi auferatur, ſervi dominus factum contendat, de malitiae crimine agat adverſus eum, qui de ſervo conqueritur. & ſi convicerit, pretium ſervi a iudicio conſtitutum a damnato duplicatum accipiat: ſin autem convictus fuerit, & damnum reſtituat, & ſervum inſuper tradat.

μάτων σίνηταί τι τῶν πέλας, κατὰ ταυτὰ ἐκτίνειν τὴν βλάβην. ἐάν τις ἐκὼν μὴ θέλῃ μαρτυρεῖν, προσκαλεῖσθαι τὸν δεόμενον. ὁ δὲ προσκληθεὶς ἀπαντάτω πρὸς τὴν δίκην. καὶ ἐὰν μὲν εἰδῇ καὶ θέλῃ μαρτυρεῖν, μαρτυρείτω· ἐὰν δὲ εἰδέναι μὴ φῇ, τοὺς τρεῖς θεούς, Δία καὶ Ἀπόλλωνα καὶ Θέμιν ἀπομόσας ἢ μὴν μὴ εἰδέναι, ἀπαλλαττέσθω τῆς δίκης. ὁ δ' εἰς μαρ- p.
τυρίαν κληθεὶς, μὴ ἀπαντῶν δὲ τῷ καλεσαμένῳ, τῆς βλάβης 937
ὑπόδικος ἔχω κατὰ νόμον. ἐὰν δέ τις τινὰ δικάζοντα ἀναχήσηται μάρτυρα, μαρτυρήσας μὴ διαψηφιζέσθω περὶ ταύτης τῆς δίκης. γυναικὶ δ' ἐξέχω ἐλευθέρᾳ μαρτυρεῖν καὶ συνηγορεῖν, ἐὰν ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη ᾖ γεγονυῖα, καὶ δίκην λαγχάνειν, ἐὰν ἄνανδρος ᾖ· ζῶντος δὲ ἀνδρὸς ἐξέχω μαρτυρῆσαι μόνον. δούλῃ δὲ καὶ δούλῳ καὶ παιδὶ φόνου μόνον ἐξέχω μαρτυρεῖν καὶ συνηγορεῖν, ἐὰν ἐγγυητὴν ἀξιόχρεων ᾖ μὴν μένειν b.
καταχήσῃ μέχρι δίκης, ἐὰν ἐπισκηφθῇ τὰ ψευδῆ μαρτυρῆσαι. ἐπισκήπτεσθαι δὲ τῶν ἀντιδίκων ἑκάτερον ὅλῃ τῇ μαρτυ-

Si iumentum, aut equus, aut canis, aut domeſticum aliud animal, proximi rem attriverit, animalis dominus ſimiliter damnum reſtituat. Si quis ſponte teſtimonium ferre noluerit, citetur ab indigente: citatuſque tempore idoneo adſit, & teſtimonium, prout ſciverit, afferat. ſin neſcire dixerit, iureiurando, tribus Diis, Iove, Apolline, Themide nominatis, neſcire ſe affirmet, ac abeat. Qui ad ferendum teſtimonium citatus non venerit, damnum ei, qui citavit, ſecundum legem deponat. Si iudex aliquis in teſtimonium citatus fuerit, teſtimonio allato nullam in eadem cauſa ſententiam ferat. Mulieri liberae, ſi quadraginta annos exceſſerit, tam ad teſtandum, quam ad dicendum, intereſſe iudicio liceat, immo vero & ad agendum, ſi ſub viro non ſit. vivente vero marito, teſtimonium perhibere ſolummodo liceat. Servo autem & ſervae, & pueris, de homicidio ſolum dicere teſtarique liceat: ſi idoneum fideiuſſorem dederint, ſe uſque ad latam ſententiam permanſuros, ſi forte falſi teſtimonii fuerint accuſati. Si quis falſi teſtimonii agere voluerit, quod & in toto, & in

ρίᾳ καὶ μέρει, ἐὰν τὰ ψευδῆ τινα ᾖ μεμαρτυρηκέναι, πρὶν
τὴν δίκην διακεκρίσθαι. τὰς δ' ἐπισκήψεις τὰς ἀρχὰς φυλάτ-
τειν κατασεσημασμένας ὑπ' ἀμφοῖν, καὶ παρέχειν εἰς τὴν
τῶν ψευδομαρτυριῶν διάκρισιν. ἐὰν δέ τις ἁλῷ δὶς ψευδομαρ-
c. τυρῶν, τοῦτον μηκέτι νόμος ἀναγκαζέτω μηδεὶς μαρτυρεῖν·
ἐὰν δὲ τρὶς, μηκέτ' ἐξέσω τούτῳ μαρτυρεῖν. ἐὰν δὲ τολμήσῃ
μαρτυρῆσαι, τρὶς ἑαλωκὼς, ἐνδεικνύτω μὲν πρὸς τὴν ἀρχὴν
ὁ βουλόμενος αὐτὸν, ἡ δ' ἀρχὴ δικαστηρίῳ παραδότω· ἐὰν δὲ
ὄφλῃ, θανάτῳ ζημιούσθω. ὁπόσων δ' ἂν μαρτυρίαι ἁλῶσι δίκῃ
ψευδῆ δοξάντων μαρτυρεῖν, καὶ τὴν νίκην τῷ ἑλόντι πεποιη-
κέναι, ἐὰν τῶν τοιούτων ὑπὲρ ἥμισυ μαρτυριῶν καταδικα-
d. σθῶσι τινὲς, τὴν κατὰ ταύτας ἁλοῦσαν δίκην ἀνάδικον γίγνε-
σθαι. ἀμφισβήτησιν δ' εἶναι καὶ διαδικασίαν εἴτε κατὰ ταύ-
τας εἴτε μὴ ἡ δικη ἐκρίθη· ὁπότερος δ' ἂν κριθῇ, ταύτῃ γιγνέ-
σθω τὸ τέλος τῶν ἔμπροσθεν δικῶν. Πολλῶν δὲ ὄντων καὶ
καλῶν ἐν τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ, τοῖς πλείοις αὐτῶν οἷον κῆρες
ἐπιπεφύκασιν αἳ καταμιαίνουσί τε καὶ καταῤῥυπαίνουσιν αὐ-

parte teſtimonii, & utriſque adverſariis licet, antequam ſententiam iudices ferant, falſos fuiſſe teſtes obiiciat. falſi vero teſtimonii criminationes ab utriſque illatas magiſtratus ipſi conſcriptas ſervent, & ad iudicium poſtea de falſo teſtimonio referant. Si quis falſo teſtimonium bis dixiſſe inveniatur, a nulla lege tertio teſtari cogatur: ſi vero ter, nullo modo poſtea teſtimonium ipſi dicere liceat. quod ſi ter in falſitate deprehenſus teſtari ulterius auſus fuerit, a volente quolibet ad magiſtratum deferatur, & a magiſtratu tradatur iudicio: & ſi convictus fuerit, moriatur. Quando in lite falſa teſtimonia interceſſerint, perque adverſarium ſuperaſſe videri quis potuerit: ſi plures, quam medietas teſtium, condemnati fuerint, iudicium ſecundum illa nullum procedat. Diſceptare vero convenit, utrum ſecundum illa teſtimonia quidquam iudicatum ſit, necne, ut, quomodocunque iudicatum fuerit, hoc pacto iuſtum lis finem conſequatur. Verum cum multa in vita hominum bona ſunt, pluribus eorum quaſi quaedam

τά. καὶ δὴ καὶ δίκη ἐν ἀνθρώποις πῶς οὐ καλὸν, ὃ πάντα ἡμέ-
ρωκε τὰ ἀνθρώπινα; καλοῦ δὲ ὄντος τούτου πῶς οὐ καὶ τὸ c.
ξυνδικεῖν ἡμῖν γίγνοιτ' ἂν καλόν; ταῦτα οὖν τοιαῦτα ὄντα
διαβολή τις κακὴ, καλὸν ὄνομα προσησαμένη τέχνην· ἣν πρῶ-
τον μὲν δὴ φησὶν εἶναι τινὰ δικῶν μηχανήν· εἶναι δ' αὐτὴν τῷ
τε δικάσασθαι καὶ συνδικεῖν ἄλλῳ νικᾷν δυναμένην, ἀντ' οὖν
δίκαια, ἄν τε μὴ, τὰ περὶ τὴν δίκην ἑκάστην ἢ πεπραγμένα.
δωρεὰν δ' αὐτῆς εἶναι τῆς τέχνης καὶ τῶν λόγων τῶν ἐκ τῆς p.
τέχνης, ἂν ἀντιδωρῆταί τις χρήματα· ταύτην οὖν ἐν τῇ παρ' 938
ἡμῖν πόλει, εἴτ' οὖν τέχνη, εἴτε ἄτεχνος ἐσί τις ἐμπειρία καὶ a.
τριβὴ, μάλιστα μὲν δὴ χρεὼν ἐστι μὴ φῦναι· δεομένου δὲ τοῦ
νομοθέτου, πείθεσθαι καὶ μὴ ἐναντία δίκῃ φθέγγεσθαι, πρὸς
ἄλλην δὲ ἀπαλλάττεσθαι χώραν. πειθομένοις μὲν, σιγὴ, ἀπει-
θοῦσι δὲ, φωνὴ νόμου ἥδε· Ἂν τις δοκῇ πειρᾶσθαι τὴν τῶν
δικαίων δύναμιν ἐν ταῖς τῶν δικαστῶν ψυχαῖς ἐπὶ τἀναντία b.
τρέπειν, καὶ παρὰ καιρὸν πολυδικεῖν τῶν τοιούτων, ἢ καὶ ξυν-
δικεῖν· γραφέσθω μὲν ὁ βουλόμενος αὐτὸν κακοδικίας, ἢ καὶ

dirae calamitates insident, quae maculant illa atque coinquinant. Iudicialis autem disceptatio iudiciumque cur homini bonum non est, quod humana omnia mansuefecit? Atqui cum disceptatio talis bonum sit, cur & adesse in lite alicui, & causae iustae favere, bonum non sit? Haec cum ita sint, perversa calumnia bonum artis subit nomen, quae artificium inveniisse in litibus asserit, quo agenda & dicenda, sive honesta, sive turpis sit causa, superare facile quis possit, victoresque facere, quibus ipsa rationibus suis favet, si pro artis ipsius beneficio pecunia dabitur. Haec sive ars, sive artis expers exercitatio quaedam sit, danda opera est, ne in nostra civitate aditum habeat; sed legum veritā conditorem, nihil adversus leges proferat, & alio profecta vires suas ostendat. Si quis vero non pareat, hac lege deterreatur: Si quis iustitiae vires in animis iudicum in contrarium vertere conetur, ac praeter opportunitatem multa litigia movet, aut moventibus adest: agat in eum, quicunque voluerit, male agendi aut

ξυνδικίας κακῆς· κρινέσθω δὲ ἐν τῷ τῶν ἐκλεκτῶν δικαστηρίῳ. ὄφλοντος δὲ, τιμάτω τὸ δικαστήριον εἴτε φιλοχρηματίᾳ δοκεῖ δρᾶν τὸ τοιοῦτον, εἴτε φιλονεικίᾳ. καὶ ἐὰν μὲν φιλονεικίᾳ, τιμᾶν αὐτῷ τὸ δικαστήριον ὅσου χρὴ χρόνου τὸν τοιοῦτον μηδενὶ λαχεῖν δίκην, μηδὲ ξυνδικῆσαι· ἐὰν δὲ φιλοχρηματίᾳ, τὸν
c. μὲν ξένον, ἀπιόντα ἐκ τῆς χώρας, μήποτε πάλιν ἐλθεῖν, ἢ θανάτῳ ζημιοῦσθαι· τὸν ἀστὸν δὲ τεθνάναι, φιλοχρημοσύνης ἕνεκα τῆς ἐκ παντὸς τρόπου παρ' αὐτῷ τιμωμένης. καὶ ἐάν τις φιλονεικίᾳ κριθῇ δὶς τὸ τοιοῦτον δρᾶν, τεθνάτω.

denique defendendi crimine, iudiciumque huiuſmodi apud electos iudices agitetur. & ſi damnatus fuerit, diſcutiatur, utrum avaritia, an ambitioſa quadam contentione id fecerit. ac ſi contentione, certum ipſi iudices tempus praeſcribant, in quo neque pro ſe, neque pro alio, ullam agat dicatve cauſam: ſin autem avaritia, peregrinus quidem a regione, nunquam rediturus, abito, & ſi redierit moriturus. civis autem, ſi avaritia feciſſe id deprehendatur, quoniam pecuniam tanti fecerit, omnino moriatur. Quod ſi ambitioſa contentione bis tale quid feciſſe iudicatus fuerit, id ipſum ſupplicium ſubeat.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΝΟΜΩΝ
Η
ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ
ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟΣ.

PLATONIS
DE LEGIBUS
SIVE
DE LEGUM INSTITUTIONE
DIALOGUS DUODECIMUS.

ARGUMENTUM.

Huius disputationis thesin notavimus in undecimo. Prima igitur dialogi parte agit de variis contractibus, qui in publicorum negotiorum rationem quandam cadunt, videlicet De legationibus, de militari disciplina, de magistratuum censura, de iureiurando, de publicis peregrinationibus, de tribus iudiciorum subselliis sive gradibus, de iure sepulcrorum, & sepulturae modo, & nonnullis aliis, sicuti ex ipsa lectione perspicuum erit. Illud vero illustrissimum, quod de sacro quodam collegio, cuius fidei & curae legum universaeque reipublicae custodiam demandat, co-

pioſe exponit. fruſtra enim poſitae eſſent leges ſine effectione. Huic incommodo remedium eſt prudens & accurata cuſtodia: cuius curam demandat coetui cuidam e probatiſſimis & optimis viris conſtituto, cuius formam, auctoritatem, utilitatem luculenter deſcribit: & ita viam ſibi ſternit ad Epinomidem, quae eſt univerſae diſputationis pulcherrima clauſula.

p. 941 a. ἘΑΝ ὡς πρεσβευτής τις ἢ κήρυξ καταψευδόμενος τῆς πόλεως, παραπρεσβεύηται πρὸς τινὰ πόλιν ἢ πεμπόμενος, μὴ τὰς οὔσας πρεσβείας ἐφ' αἷς πέμπεται ἀπαγγέλλῃ ἢ πάλιν αὖ παρὰ τῶν πολεμίων ἢ καὶ φίλων, μὴ τὰ παρ' ἐκείνων ὀρθῶς ἀποπρεσβεύσας γένηται φανερὸς ἢ κηρυκεύσας· γραφαὶ κατὰ τούτων ἔξων, ὡς Ἑρμοῦ καὶ Διὸς ἀγγελίας καὶ ἐπιτάξεις παρὰ νόμον ἀσεβησάντων· τίμημα δὲ ὅ, τι χρὴ πά-
b. σχειν ἢ ἀποτίνειν, ἐὰν ὄφλῃ. κλοπὴ μὲν χρημάτων, ἀνελεύθερον, ἁρπαγὴ δὲ, ἀναίσχυντον· τῶν Διὸς δὲ υἱέων οὐδεὶς οὔτε δόλοις οὔτε βίᾳ χαίρων ἐπιτετήδευκε τούτοιν οὐδέτερον. μηδεὶς οὖν ὑπὸ ποιητῶν, μηδ' ἄλλως ὑπὸ τινῶν μυθολόγων, πλημμελῶν περὶ τὰ τοιαῦτα, ἐξαπατώμενος ἀναπειθέσθω· καὶ κλέπτων ἢ βιαζόμενος, οἰέσθω μηδὲν αἰσχρὸν ποιεῖν, ἀλλ' ἅπερ αὐτοὶ θεοὶ δρῶσιν. οὔτε γὰρ ἀληθὲς, οὔτ' εἰκὸς· ἀλλ'

SI legatus aut praeco falſo, quae ſibi commiſſa ſunt, nuntiaverit, dicendave tacuerit, vel rurſus ab hoſtibus amiciſve rediens, quae ab illis accepit, aliter, quam acceperit, retuliſſe reperiatur: quaſi Mercurii Ioviſque mandata legationeſque contra legem contemſerit, in iudicium deferatur. & iudices pro magnitudine rei quid pati dareve ipſum oporteat, ſi damnatus fuerit, ſtatuant. Pecuniae furtum illiberale profecto eſt: rapina vero, turpiſſimum. nullus autem filiorum Iovis aut vi aut dolo delectatus, quidquam huiuſmodi unquam fecit. Ideo nemo vel a poëtis, vel a fabuloſis aliis hominibus ita decipiatur, ut credat, ſi furto aut vi uſus ſit, nihil ſe turpe, ſed quod Dii quoque fecerint, commiſiſſe. nam nec

ἔστις δρᾷ τοιοῦτον παρανόμως, οὔτε θεὸς, οὔτε παῖς ἐσί ποτε θεῶν. ταῦτα δὲ νομοθέτῃ μᾶλλον προσήκει γιγνώσκειν ἢ ποιη- c.
ταῖς ξύμπασιν. ὁ μὲν οὖν πεισθεὶς ἡμῶν τῷ λόγῳ, εὐτυχεῖ τε, καὶ εἰς χρόνον ἅπαντα εὐτυχοῖ· ὁ δὲ ἀπιςήσας, τὸ μετὰ ταῦτα τοιῷδε τινὶ μαχέσθω νόμῳ· Ἐάν τις τὶ κλέπτῃ δημόσιον, μέγα ἢ καὶ σμικρὸν, τῆς αὐτῆς δίκης δεῖ. σμικρόν τι γὰρ ὁ κλέπτων, ἔρωτι μὲν ταυτῷ, δυνάμει δὲ ἐλάττονι κέκλοφεν· ὅ, τε τὸ μεῖζον κινῶν, οὐ καταθέμενος, ὅλον ἀδικεῖ. δίκης οὖν οὐδέτερον οὐδετέρου ἐλάττονος, ἕνεκα μεγέθους τοῦ d.
κλέμματος, ὁ νόμος ἀξιοῖ ζημιοῦν· ἀλλὰ τῷ τὸν μὲν ἴσως ἂν ἰάσιμον ἔτ' εἶναι, τὸν δ' ἀνίατον. ξένον μὲν δὴ τῶν δημοσίων ἢ δοῦλον ἄν τις τὶ κλέπτοντα ἐν δικαςηρίῳ ἕλῃ, ὡς ἰασίμῳ ἐκ τῶν εἰκότων, ὅ, τι χρὴ παθεῖν, ἢ τίνα ζημίαν ἀποτίνειν αὐτὸν, ἡ κρίσις γιγνέσθω. τὸν δὲ ἀςὸν καὶ τεθραμμένον ὡς p.
ἔςαι τεθραμμένος, ἂν πατρίδα τυλῶν ἢ βιαζόμενος ἁλίσκη- 942
ται, ἐάν τ' ἐπ' αὐτοφώρῳ, ἐάν τε μὴ, σχεδὸν ὡς ἀνίατον ὄν- a.

verum id, nec verisimile est. & qui praeter legem horum alterum facit, is nec Deus, nec Deorum est filius. Haec legumlatori magis, quam cunctis poëtis, cognoscenda sunt. Igitur quicunque huic nostro sermoni paruerit, felix est, & in posterum semper erit. qui contra fecerit, hac lege arcebitur: Si quis aliquid publicum furatus fuerit, sive parvum, seu magnum id sit, pari supplicio puniatur. nam qui rem parvam sustulit, etsi minori vi, quam qui magnam, rapuit, aequa tamen cupiditate furatus est: & qui magnum aliquid inde removit, ubi ipse non deposuerat, is omnino iniquus est. Lex igitur non furti parvitate alterum minus, quam alterum, puniendum censet: sed eo forsitan interesse putat, quod alter sit insanabilis, sanabilis alter. Si servus aut peregrinus furti publici accusatus & condemnatus sit, tanquam sanari quodammodo posse videantur, quid pati quamve mulctam dare debeat, iudicio statuatur. Civem autem ita educatum, ut ipsi instituimus, si quis publicum aliquid furatum esse vel violasse convicerit, sive in ipso furto & scelere, sive aliter

τα, θανάτῳ ζημιοῦν. Στρατειῶν δὲ ἕνεκα πολλὴ μὲν ξυμβουλὴ, πολλοὶ δὲ νόμοι γίγνονται κατὰ τρόπον. μέγιστον δὲ, τὸ μηδέποτε ἄναρχον μηδένα εἶναι, μήτ' ἄῤῥενα, μήτε θήλειαν· μηδὲ τινὸς ἔθει ψυχὴν εἰθίσθαι, μήτε σπουδάζοντος, μήτ' ἐν παιδιαῖς, αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ τι κατὰ μόνας δρᾷν· ἀλλ' ἔν τε
b. πολέμῳ παντὶ καὶ ἐν εἰρήνῃ πάσῃ πρὸς τὸν ἄρχοντα ἀεὶ βλέποντα καὶ ξυνεπόμενον ζῆν, καὶ τὰ βραχύταθ' ὑπ' ἐκείνου κυβερνώμενον· οἷον ἑξάναι θ' ὅταν ἐπιτάττῃ τὶς, καὶ πορεύεσθαι, καὶ γυμνάζεσθαι, καὶ λοῦσθαι, καὶ σιτεῖσθαι, καὶ ἐγείρεσθαι νύκτωρ εἴς τε φυλακὰς καὶ παραγγέλσεις· καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς κινδύνοις μήτε τινὰ διώκειν, μηθ' ὑποχωρεῖν ἄλλῳ, ἄνευ τῆς τῶν ἀρχόντων δηλώσεως· ἑνί τε λόγῳ, τὸ χωρὶς
c. τί τῶν ἄλλων πράττειν διδάξαι τὴν ψυχὴν ἔθεσι, μήτε γιγνώσκειν μήτ' ἐπίσασθαι τοπαράπαν, ἀλλ' ἀθρόον ἀεὶ καὶ ἅμα καὶ κοινὸν τὸν βίον ὅτι μάλιστα πᾶσι πάντων γίγνεσθαι. τούτου γὰρ οὔτ' ἔστιν οὔτε ποτὲ μὴ γένηται κρεῖττον οὔτε ἄμεινον, οὔτε τεχνικώτερον εἰς σωτηρίαν τὴν κατὰ πόλε-

quomodocunque deprehenderit, tanquam insanabilem mortis supplicio condemnamus. Militiae gratia merito magnae habentur deliberationes, & leges multae conduntur. sed illud omnium maximum est, ne quis mas feminave sine magistra ac principe quidquam agat: nec civis cuiusquam animus sive ioco sive serio aliquid facere solus & suo dumtaxat arbitratu consuescat; sed tam in omni bello, quam in omni pace, ad principem magistratumque semper respiciat, & eum quocunque sequatur, atque ita ad eius nutum suam vitam instituat, ut vel minima quaeque ab eo gubernatus faciat, stet cum iubetur, & rursus iussus proficiscatur, exerceatur, lavetur, comedat, surgat nocte, custodiam agat, det signa, & vicissim accipiat, & in ipso proelio nec insequatur unquam, nec cedat, nisi princeps & magister significaverint: &, ut summatim dicam, nemo penitus cognoscat, quid sit seorsum ab aliis agere; sed simul semper communisque quam maxime omnibus vita sit. nihil enim hac re melius, nihil prae-

μον καὶ νίκην. τοῦτο καὶ ἐν εἰρήνῃ μελετητέον εὐθὺς ἐκ τῶν παίδων, ἄρχειν τε ἄλλων, ἄρχεσθαί θ' ὑφ' ἑτέρων· τὴν δ' ἀναρχίαν ἐξαιρετέον ἐκ παντὸς τοῦ βίου ἁπάντων τῶν ἀν- d.
θρώπων τε καὶ τῶν ὑπ' ἀνθρώπους θηρίων. καὶ δὴ καὶ χορείας πάσας, εἰς τὰς ἀριστείας τὰς κατὰ πόλεμον βλεπούσας, χορεύειν, καὶ ὅλην εὐκολίαν τε καὶ εὐχέρειαν ἐπιτηδεύειν τῶν αὐτῶν ἕνεκα· καρτερήσεις τε αὖ σιτῶν τε καὶ ποτῶν, καὶ χειμώνων καὶ τῶν ἐναντίων, καὶ κοίτης σκληρᾶς. καὶ, τόγε μέγιστον, τὴν τῆς κεφαλῆς καὶ ποδῶν δύναμιν μὴ διαφθείρειν τῇ τῶν ἀλλοτρίων σκεπασμάτων περικαλυφῇ, τὴν τῶν οἰκείων ἀπολλύντας πίλων τε καὶ ὑποδημάτων γένεσιν καὶ φύσιν. e.
ταῦτα γὰρ ἄκρωτήρια ὄντα, σωζόμενά τε ἔχει μεγίστην δύναμιν παντὸς τοῦ σώματος, καὶ τοὐναντίον, ἐναντίως· καὶ τὰ μὲν, ὑπηρετικώτατον ἅπαντι τῷ σώματι· τὸ δὲ, ἀρχικώτατον, ἔχον τὰς κυρίας ἁπάσας αἰσθήσεις αὐτοῦ φύσει. ἔπαινον μὲν δὴ τοῦτον τὸν νέον ἀκούειν χρὴ δοκεῖν πολεμικοῦ περὶ p.
βίου. νόμος δ' αὖ τούσδε στρατεύεσθαι, τὸν καταλεγέντα, ἢ 943
a.

ſtantius, nihil artificioſius unquam erit ad ſalutem & victoriam bello acquirendam. Hoc ipſum etiam in pace ab ipſa pueritia ſervent, aſſueſcantque alios ducere, & ab aliis duci. ſoluta vero licentia e vita penitus expellatur, non hominum ſolum, ſed etiam beſtiarum, quae ſub hominibus ſunt. Omnes quoque choreae ita, ut bene geratur bellum, celebrandae ſunt: atque omnis dexteritas, facilitas, promtitudo eiuſdem rei cauſa comparanda. Ob eandem cauſam conſueſcere debemus a cibo & potu abſtinere, frigus, aeſtumque, & cubilis duritiem pati, & inprimis capitis pedumque virtutem alienis tegmentis non corrumpere, nec pileorum calceorumque, a generatione datorum, naturam perdere. nam extremitates hae cum naturam conſervant ſuam, maximas toti corpori vires praebent: contra vero, contrarium. & altera quidem univerſo corpori maxime miniſtrat: altera totum ducit, cum principales eius ſenſus omnes natura poſſideat. Sed huiuſmodi quidem laudes bellicoſae vitae iuvenes audiant: leges ve-

τὸν ἐν μέρει τινὶ τεταγμένον. ἐὰν δέ τις ἐκλείπῃ τινὶ κάκῃ, μὴ στρατηγῶν ἀφέντων, γραφὰς ἀστρατείας εἶναι πρὸς τοὺς πολεμικοὺς ἄρχοντας, ὅταν ἔλθωσιν ἀπὸ στρατοπέδου. δικάζειν δὲ τοὺς στρατεύσαντας ἑκάστους, χωρὶς ὁπλίτας τε καὶ ἱππέας, καὶ τἆλλα ἐν πολεμίᾳ ἕκαστα ὡσαύτως· καὶ εἰσάγειν
b. ὁπλίτας μὲν εἰς τοὺς ὁπλίτας, ἱππέας δὲ εἰς τοὺς ἱππεῖς, καὶ τοὺς ἄλλους δὲ κατὰ ταυτὰ εἰς τοὺς αὐτῶν ξυννόμους. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ, ὑπάρχειν μὲν αὐτῷ μήποτε τῆς ὅλης ἀριστείας ἀγωνιστῇ γενέσθαι, μηδὲ ἀστρατείας ἄλλον γράψασθαι ποτὲ, μηδὲ κατηγόρῳ τούτων περὶ γενέσθαι. πρὸς τούτοις δ' ἔτι προστιμᾶν αὐτῷ τὸ δικαστήριον ὅ, τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίνειν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκ δικασθεισῶν τῶν τῆς ἀστρατείας δικῶν, πάλιν ἑκάστων τούτων ἄρχοντας ποιῆσαι ξύλλογον. ἀριστείων δὲ περὶ
c. κρίνεσθαι τὸν βουλόμενον ἐν τοῖς αὐτῶν ἔθνεσι, μὴ περὶ προτέρου πολέμου μηδὲν παρεχόμενον, μήτε τεκμήριον, μήτε μαρτύρων πιστώσεις λόγων, αὐτῆς δὲ περὶ τῆς στρατείας τῆς τότε γενομένης αὐτοῖς. στέφανον δὲ τὸ νικητήριον ἑκάστοις εἶναι

ro has: Militet, quicunque conſcriptus eſt, aut parti alicui deputatus. Si quis vero propter ignaviam, imperatore non permittente, militare detrectet, ad principes belli, cum redierint, deſertae militiae accuſetur. iudicent autem, qui militarunt, omnes, ſeorſum quidem pedites, & equites ſeorſum, ceterique ſimiliter. pedites quippe ad pedites, & equites ſimiliter ad equites, ceterique ſinguli ad eiuſdem ſortis principes deferendi ſunt. Ubi quicunque damnatus fuerit, & in certamen poſtea quodcunque deſcendere, & alium neglectae militiae accuſare, prohibeatur. praeterea, quid dare pative ipſum oportet, iudices ſtatuant. Sed deſertae militiae iudicio peracto, peditum rurſus equitumque & aliorum coetus a principibus habeantur, ut militaria his, qui ſtrenue ſe geſſerunt, dona dentur. iudicet autem de victoria, quiſquis velit, inter ordinis ſui participes, ita ut praeteritorum certaminum nec coniecturas, neque teſtes adhibeat: ſed eam, quae nuper geſta eſt, pugnam dumtaxat conſideret. Donentur deinde, qui praeclare

θαλλοῦ. τοῦτον δὲ, εἰς τὰ τῶν πολεμικῶν θεῶν ἱερὰ ὧν ἂν τις βούληται γράψαντα, ἀναθεῖναι μαρτύριον εἰς τὴν τῶν ἀρισείων κρίσιν, παντὸς τοῦ βίου, καὶ τὴν τῶν δευτέρων καὶ τρίτων. ἐὰν δὲ στρατεύσῃ μέν τις, μὴ ἀπαγόντων δὲ τῶν ἀρχόντων, οἵκαδε προαπέλθῃ τοῦ χρόνου, λειποταξίου τούτων εἶναι γραφὰς ἐν τοῖς αὐτοῖς οἷς περὶ τῆς ἀστρατείας. ὄφλουσί τε τιμωρίαι ἐπέσωσαν αἵπερ καὶ πρόσθεν ἐτέθησαν. χρὴ μὲν δὴ πᾶσαν ἐπιφέροντα δίκην ἀνδρὶ πάντ' ἄνδρα, φοβεῖσθαι τὸ μήτε ἐπενεγκεῖν ψευδῆ τιμωρίαν, μήτ' οὖν ἑκόντα μήτ' ἄκοντα, κατὰ δύναμιν. παρθένος γὰρ αἰδοῦς δίκη λέγεταί τε καὶ ὄντως εἴρηται. ψεῦδος δὲ αἰδοῖ καὶ δίκῃ νεμεσητὸν κατὰ φύσιν. τῶν τε οὖν ἄλλων εὐλαβεῖσθαι δεῖ πέρι πλημμελεῖν εἰς δίκην, διαφερόντως δὲ καὶ τῆς τῶν κατὰ πόλεμον ὅπλων ἀποβολῆς, μὴ διαμαρτών τις ἄρα τῶν ἀναγκαίων ἀποβολῶν, ὡς αἰσχρὰς αὐτὰς εἰς ὄνειδος τιθεὶς, ἀναξίῳ ἀναξίας ἐπάγῃ δίκας. ῥᾴδιον μὲν οὖν οὐδαμῶς διορίσαι τούτων θάτερον· ὅμως δὲ χρὴ d. e.

certaſſe videbuntur, corona ex frondibus arboris perpetuo virentis conſerta. quam poſtea, qui conſecuti ſunt, in bellicoſorum templis Deorum, utcunque placuerit, cum inſcriptione tituloque ſuſpendant, ut teſtimonium virtutis ſit diuturnum. ſecundo quoque ac tertio loco declarati ſic faciant. Si quis autem in militiam profectus, antequam principes dimiſerint, ab exercitu abierit, apud eoſdem iudices hic derelicti ordinis accuſetur, apud quos & ille ſuperior neglectae militiae accuſatus eſt: & damnatus, ſimiliter puniatur. Cavere autem pro viribus debet, quiſquis aliquem iudicaturus eſt, ne ſponte aut invitus ſupplicium mulctamve falſo & non merito inferat. Iudicium enim virgo quaedam pudica eſſe vere dicitur. pudori autem atque iudicio ſecundum naturam odio mendacium eſt. Quamobrem cum in aliis omnibus, tum maxime in bellicorum armorum proiectione, cavendum eſt, ne Deam iudicii praeſidem offendamus: ne quis neceſſarias armorum abiectiones quaſi turpes per ignorantiam arbitratus, aliquem poena indignum immerito puniat. Arduum quidem haec eſt

p. τὸν νόμον ἀμωσγέπως ὁρίζειν πειρᾶσθαι κατὰ μέρη. μύθῳ
944 δὴ προσχρώμενοι ἄμ' εἴπωμεν, εἰ κομισθεὶς ἐπὶ σκηνὴν ἄνευ
a. ὅπλων Πάτροκλος, ἔμπνους ἐγένεθ', οἷον δὴ μυρίοις συνέπεσε, τὰ δὲ πρότερα ἐκεῖνα ὅπλα Πηλείδου ἃ φησὶν ὁ ποιητὴς παρὰ θεῶν προῖκα ἐν τοῖς γάμοις ἐπιδοθῆναι Θέτιδι, ταῦτα δὲ Ἕκτωρ εἶχεν, ἐξὴν ἂν τῶν τότε ὅσοι κακοὶ ὀνειδίζειν ὅπλων ἀποβολὴν τῷ τοῦ Μενοιτίου. ἔτι δὲ ὁπόσοι κατὰ κρημνῶν
b. ῥιφέντες ἀπώλεσαν ὅπλα, ἢ κατὰ θάλατταν, ἢ χειμώνων ἐν τόποις ὑποδεξαμένης αὐτοὺς ἐξαίφνης πολλῆς ῥύσεως ὕδατος. ἢ μυρί' ἂν ἔχοι τὶς τοιαῦτα παραμυθούμενος ἐπᾴδειν, εὐδιάβολον κακὸν καλλύνων. τεμεῖν δὴ χρεὼν κατὰ δύναμιν τὸ μεῖζον καὶ τὸ δυσχερέσατον κακὸν ἀπὸ τοῦ ἐναντίου. σχεδὸν οὖν ἐν τοῖς ὀνείδεσιν ἔχει τινὰ τομὴν ἡ τούτων τῶν ὀνομάτων ἐπιφορά. ῥίψασπις μὲν γὰρ οὐκ ἐν πᾶσιν ὀνομάζοιτ' ἂν
c. δικαίως, ἀποβολεὺς δὲ ὅπλων. οὐχ ὁμοίως γὰρ ὅ, τε ἀφαιρεθεὶς μετ' εἰκυίας βίας γίγνοιτ' ἂν ῥίψασπις, ὅ, τε ἀφεὶς ἑκών. διαφέρει δὲ ὅλον που καὶ τὸ πᾶν. ὧδ' οὖν δὴ λεγέσθω νόμῳ·

distinguere: oportet tamen, ut lex distinguere per singulas partes conetur. Fabula igitur ad haec utamur. Si absque armis semimortuus ad tentoria Patroclus fuisset delatus, quod pluribus accidit; & arma, quae Peleo a Diis, ut poëta dicit, in dotem Thetidi data fuerant, ab Hectore rapta fuissent: utrum Menoetiades, quasi arma abiecerit, a detractoribus vituperandus fuerit? Praeterea, si qui ab alto praecipitarunt, aut in mari, aut in tempestatis aquarumque colluvione, aut in aliis huiuscemodi permultis, quae ad purgandam ignaviae suspicionem afferri possunt, coacti arma amiserint, eruntne vituperandi? Danda vero opera est, ut maius graviusque malum pro viribus a contrario secernamus. In ipsa igitur vituperatione, vocabulorum ipsorum prolatio differentiam quandam ostendit. nam sicuti abiector non de omnibus merito dicitur; armorum vero amissor, de omnibus: nec similiter, qui vi amisit, & qui sponte abiecit, sicuti abiector, est iudicandus. omnino enim undique differunt. Sic igitur sancia-

ἐαν καταλαμβανόμενος τὶς ὑπὸ πολεμίων, καὶ ἔχων ὅπλα, μὴ ἀναστρέφῃ και ἀμύνηται, ἀφῇ δὲ ἑκὼν, ἢ ῥίψῃ, ζωὴν αἰσχρὰν ἀρνύμενος μετὰ τάχους, μᾶλλον ἢ μετ' ἀνδρείας καλὸν καὶ εὐδαίμονα θάνατον· τοιαύτης μὲν ὅπλων ἀποβολῆς ἔξω δικη ῥιφθέντων· τῆς δὲ εἰρημένης ἐμπροσθεν ὁ δικαζων ἀμελείτω σκοπεῖν. τὸν γὰρ κακὸν ἀεὶ δεῖ κολάζειν, ἵν' ἀμείνων d.
ᾖ, οὐ τὸν δυστυχῆ· οὐδὲν γὰρ πλέον. ζημία δὴ τῷ τὴν τοιαύτην ἀμυντηρίων ὅπλων εἰς τοὐναντιον ἀφέντι δυναμιν τίς ἄρα γίγνοιτ' ἂν πρόσφορος; οὐ δυνατὸν γὰρ ἀνθρώπῳ δρᾶν τοὐναντίον, ὥς ποτε θεὸν φασὶ δρᾶσαι, Καινέα τὸν Θετταλὸν ἐκ γυναικὸς μεταβαλόντα εἰς ἀνδρῶν φύσιν. ἦν γὰρ ἀνδρὶ βιψάσπιδι τρόπον τινὰ πρέπουσα πασῶν μάλιστα ἡ κείνῃ τῇ γενέσει ἐναντία γένεσις, εἰς γυναῖκα ἐξ ἀνδρὸς μεταβαλοῦ- e.
σα, τιμωρία τούτῳ γενομένη. νῦν δ' ὅτι τούτων ἐγγύτατα ὀλιγοψυχίας ἕνεκα, ἵνα τὸν ἐπίλοιπον βίον μὴ κινδυνεύσῃ, ζῇ δὲ ὡς πλεῖστον χρόνον ὢν κακὸς ὀνειδει ξυνεχόμενος. ἔξω νόμος ὅδε ἐπὶ τούτοις· Ἀνὴρ ὃς ἂν ὅφλῃ δίκην ὡς αἰσχρῶς ἀποβα-

mus: Si quis ab hoſtibus circumventus, cum armatus eſſet, non defendit ſe verſus ad eos, ſed arma ſponte dimiſit, aut abiecit, turpemque vitam velocitate comparare ſibi maluit, quam fortitudine honeſtam felicemque mortem: de huiuſmodi armorum proiectione iudicium habeatur, de ſuperiori vero nullum. mali enim ignavique ſemper puniendi ſunt, ut meliores fortioreſque evadant: infortunati vero, minime. nihil enim proficitur. Sed quaenam abiectionis armorum damnato, & a virili fortitudine degeneranti, poena congrua erit? praeſertim cum impoſſibile ſit, huiuſmodi in contrarium commutari, ut Caeneum Theſſalum ferunt divina quadam vi in naturam viri ex femina commutatum. abiectori enim armorum contrarium maxime conveniret, ut in mulierem ex viro translatus ſic puniatur. Nunc vero quoniam id fieri non poteſt, proximum aliquid excogitemus, ut poſtquam ille uſque adeo vivendi cupidus eſt, deinceps nullum periculum ſubeat, ſed reliquam vitam, & quidem quam longiſſimam, improbus

λὼν ὅπλα πολεμικὰ, τούτῳ μήτ' οὖν τις στρατηγὸς, μήτ' ἄλλος ποτὲ τῶν κατὰ πόλεμον ἀρχόντων, ὡς ἀνδρὶ στρατιώτῃ
p. χρήσηται· μηδ' εἰς τάξιν κατατάξῃ μηδ' ἡντινοῦν. εἰ δὲ μὴ,
945 κατευθύνειν αὐτοῦ τὸν εὔθυνον· ἂν μὲν ᾖ τοῦ μεγίστου τιμήμα-
a. τος ὁ τάξας τὸν κακὸν, χιλίας· ἂν δὲ τοῦ δευτέρου, πέντε μνᾶς· ἂν δὲ τοῦ τρίτου, τρεῖς μνᾶς· ἂν δὲ τοῦ τετάρτου, μνᾶν. ὁ δὲ ὄφλων τὴν δίκην, πρὸς τῷ ἀφεῖσθαι τῶν ἀνδρείων κινδύνων κατὰ φύσιν τὴν αὐτοῦ, προσαποτισάτω μισθόν· χιλίας μὲν, ἂν τοῦ μεγίστου τιμήματος ᾖ· πέντε δὲ, τοῦ δευτέρου· τρεῖς δὲ, ἂν
b. τοῦ τρίτου· μνᾶν δὲ ὡσαύτως καθάπερ οἱ πρόσθεν, τοῦ τετάρτου μέρους. εὐθύνων δὴ πέρι τίς ἡμῖν λόγος ἂν εἴη πρέπων, ἀρχόντων γενομένων, τῶν μὲν κατὰ τύχην κλήρου καὶ ἐπ' ἐνιαυτὸν, τῶν δ' εἰς πλείονα ἔτη καὶ ἐκ προκρίτων; τῶν δὴ τοιούτων εὐθυντὴς τίς ἱκανός; ἂν γάρ τις τὶ εἴπῃ σκολιὸν αὐτῶν ἢ πράξῃ, καμφθεὶς ὑπὸ βάρους μὲν τῆς ἀρχῆς, τῆς δ' αὐτοῦ δυνάμεως ἐνδείᾳ πρὸς τὴν τῆς ἀρχῆς ἀξίαν, ῥᾴδιον μὲν οὐδα-
c. μῶς εὑρεῖν τῶν ἀρξάντων ἄρχοντα ὑπερβάλλοντα πρὸς ἀρε-

& cum dedecore vivat. Haec igitur lex sit: Eo, qui arma turpiter proiecisse damnatus est, nec imperator neque praefectus aliquis pro milite unquam utatur, nec in aciem recipiat. Si contra fecerit, rationum referendarum iudex id cognoscat: & si maximi census sit, decem minis; si secundi, quinque; si tertii, tribus; si quarti, una ipsum condemnet. Proiectionis autem damnatus non solum ob naturae eius ignaviam a virilibus periculis arceatur, sed etiam, si maximi census est, decem similiter mulctetur minis; si secundi, quinque; tribus, tertii; una vero, si quarti. De repetendis autem rationibus, quas magistratus annui sorte creati, vel plurium etiam annorum consilio quodam delecti, referre debent, quid dicemus? Quis enim sufficiens repetundarum iudex erit, si quis magistratus, rerum pondere pressus, dixerit feceritve suo aliquid indignum principatu? Difficile inventu hoc est. nam cum delecti magistratus virtute alios antecellant, quo pacto praestantiorem eis inveniemus? & tamen

τήν· ὅμως δὲ πειρατέον εὐθυντὰς τινὰς ἀνευρίσκειν θείους. ἔχει γὰρ οὖν οὕτω· πολλοὶ καιροὶ πολιτείας λύσεως εἰσὶ, καθάπερ νεὼς, ἢ ζώου τινὸς, οὗς τόνους τε καὶ ὑποζώματα καὶ νεύρων ἐπιτόνους, μίαν οὖσαν φύσιν διεσπαρμένην, πολλαχοῦ πολλοῖς ὀνόμασι προσαγορεύομεν. εἷς δὲ οὗτος οὐ σμικρότατος καιρὸς τοῦ σώζεσθαί τε καὶ διαλυθεῖσαν εἰ χεσθαι πολιτείαν. ἂν μὲν γὰρ οἱ τοὺς ἄρχοντας ἐξευθύνοντες βελτίους ὦσιν d.
ἐκείνων, καὶ τοῦτ' ἐν δίκῃ ἀμέμπτῳ τε καὶ ἀμέμπτως, ἡ πᾶσα οὕτω θάλλει τε καὶ εὐδαιμονεῖ χώρα καὶ πόλις· ἐὰν δ' ἄλλως τὰ περὶ τὰς εὐθύνας τῶν ἀρχόντων γίγνηται, τότε λυθείσης τῆς τὰ πάντα πολιτεύματα ξυνεχούσης εἰς ἓν δίκης, ταύτῃ πᾶσα ἀρχὴ διεσπάσθη χωρὶς ἑτέρα ἀπ' ἄλλης, καὶ οὐκ εἰς ταυτὸν ἔτι νεύουσαι, πολλὰς ἐκ μιᾶς τὴν πόλιν ποιοῦσαι, στάσεων ἐμπλήσασαι, ταχὺ διώλεσαν. διὸ δὴ δεῖ πάν- e.
τως τοὺς εὐθύνους θαυμαστοὺς πᾶσαν ἀρετὴν εἶναι. τεκταινώμεθα δὴ τινὰ τρόπον αὐτῶν τοιάνδε γένεσιν. κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον, μετὰ τροπὰς ἡλίου τὰς ἐκ θέρους εἰς χειμῶνα, ξυνιέ-

divini aliqui viri, rationum referendarum exactores & iudices, nobis quaerendi sunt. sic enim se res habet: Multae occasiones solvendae reipublicae, quemadmodum navis aut animalis cuiusdam, esse videntur: quarum licet una natura sit ubique diffusa, eas tamen intentiones, fulcimentaque, & nervorum extensiones, multisque aliis nominibus appellamus. Sed haec tam salutis, quam eversionis reipublicae, occasio non minima est. Nam si iudices, qui gesti magistratus rationem exigunt, virtute magistratibus praestent, atque ita id fiat, ut nemo iure conqueri possit, universa sic regio feliciter civitasque florebit. Sin aliter iudicium repetundarum processerit, tunc eo iudicio soluto, quo in unum civilia omnia vinciuntur, omnes magistratus, alius ab alio distrahuntur: ipsique ex uno multi iam facti, ex una multiplicem civitatem efficiunt. hinc plena seditione cito omnia evertuntur. Quare exactores rationum oportet in omni virtutum genere cunctis mirabiliter excellere. Hoc igitur modo ipsorum generationem machinemur. Singu-

ναι χρεὼν πᾶσαν τὴν πόλιν εἰς Ἡλίου καινὸν καὶ Ἀπόλλωνος τέμενος, τῷ θεῷ ἀποφανομένους ἄνδρας αὐτῶν τρεῖς·
P. 946 a. ὃν ἂν ἕκαστος αὐτῶν ἡγῆται πάντη ἄριστον εἶναι, πλὴν αὐτοῦ, μὴ ἔλαττον πεντήκοντα γεγονότα ἐτῶν. τῶν δὲ προκριθέντων οὓς ἂν πλεῖστοι ἐνέγκωσι, τούτους ἐκλέξαι, μέχρι τῶν ἡμίσεων, ἐὰν ἄρτιοι γίγνωνται· περιττοὶ δὲ ἐὰν ὦσιν, ἕνα ἀφελεῖν, ᾧ ἂν ἐλάχιστοι γένωνται· καταλιπεῖν δὲ τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν, πλήθει τῶν ψήφων ἀποκρίναντας. ἐὰν δὲ τισὶν ἴσαι γίγνωνται, καὶ τὸν ἥμισυν ἀριθμὸν πλείω ποιῶσιν, ἀφελεῖν τὸ πλέον,
b. ἀποκρίναντας νεότητι· τοὺς δ' ἄλλους ἐγκρίναντας, φέρειν αὖθις, μέχριπερ ἂν τρεῖς λειφθῶσιν ἄνισοι. ἐὰν δὲ ἢ πᾶσιν ἢ τοῖν δυοῖν ἴσαι γίγνωνται, τῇ ἀγαθῇ μοίρᾳ καὶ τύχῃ ἐπιτρέψαντας, κλήρῳ διελόντας, τὸν νικῶντα, καὶ δεύτερον καὶ τρίτον, στεφανῶσαι θαλλῷ· καὶ τὰ ἀριστεῖα ἀποδόντας, πᾶσιν ἀνειπεῖν ὅτι Μαγνητῶν ἡ κατὰ θεὸν πάλιν τυχοῦσα σωτηρίας πόλις, ἀποφήνασα αὐτῆς Ἡλίῳ ἄνδρας τοὺς ἀρίστους

lis annis, poſt aeſtivale ſolſtitium, ad locum Soli atque Apollini communiter dedicatum civitas univerſa conveniat, tres viros electuri, quem unuſquiſque meliorem, ſe ſolo excepto, iudicet: qui non pauciores quam quinquaginta natus ſit annos. Electorum deinde dimidiam partem, qui a pluribus praelati fuerint, ſi pares ſunt, anteponant: ſin vero impares ſint, uno excepto, cui pauciora ſuffragia contigerunt, dimidiam ſimiliter reliquorum partem accipiant, ſuffragiorum numero praeiudicantes. Quod ſi aequalia numero ſuffragia multis fuerint, dimidiumque numerum auxerint, iunior poſtponatur: acceptiſque aliis, rurſum ferantur ſuffragia, quouſque tres inaequales obtineant. At ſi omnibus his, vel duobus, aequalia ſuffragia ſint, bonae iam fortunae res committatur, & ſorte hi diſcernantur. eum, qui ſuffragiis ſuperat, rurſuſque ſecundo loco & tertio declaratum, corona, ex ſemper virentis arboris fronde contexta, coronet. Datis praemiis, praeconio declarent, quemadmodum Magneſiorum civitas, rurſus Deo duce nacta ſalutem, cives eius tres omnium optimos, Soli &

τρεῖς, ἀκροθίνιον Ἀπόλλωνι, κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον, ἀγκτι- c.
θησι κοινὸν καὶ Ἡλίῳ, ὅσονπερ ἂν ἔπωνται χρόνον τῇ κρίσει.
τούτους δὲ πρώτῳ μὲν ἐνιαυτῷ δώδεκα εὐθύνους ἀποδεῖξαι,
μέχριπερ ἂν ἑκάςῳ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη ξυμβῇ γενό-
μενα· τὸ λοιπὸν δὲ τρεῖς ἀεὶ προσγιγνέσθων κατ' ἐνιαυτόν. οὗ-
τοι δὲ τὰς ἀρχὰς πάσας κατὰ δώδεκα μέρη διελόμενοι, πά-
σαις βασάνοις χρώμενοι ἐλευθέραις ἐλεγχόντων. οἰκούντων δὲ,
ὅσον ἂν εὐθύνωσι χρόνον, ἐν τῷ τοῦ Ἀπόλλωνός τε καὶ Ἡλίου d.
τεμένει, ἐν ᾧπερ ἐκρίθησαν. καὶ τὰ μὲν ἰδίᾳ ἕκαςος, τὰ δὲ καὶ
κοινῇ μετ' ἀλλήλων κρίναντες, τοὺς ἄρξαντας τῇ πόλει ἀπο-
φηνάντων, εἰς τὴν ἀγορὰν γράμματα καταθέντες περὶ ἑκά-
σης ἀρχῆς, ὅ, τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίνειν κατὰ τὴν τῶν εὐ-
θύνων γνώμην. ἥτις δ' ἂν τῶν ἀρχῶν μὴ ὁμολογῇ κεκρίσθαι
δικαίως, εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς δικαςὰς εἰσαγέτω τοὺς εὐθύνους·
καὶ, ἐὰν μὲν ἀποφύγῃ τὶς τὰς εὐθύνας, αὐτῶν τῶν εὐθύνων
κατηγορείτω, ἐὰν θέλῃ· ἐὰν δὲ ἁλῷ, ἐὰν μὲν ᾖ τῳ θανάτου e.
τετιμημένον ὑπὸ τῶν εὐθύνων, ὥσπερ ἀνάγκη ἁπλῶς θνησκέ-

Apollini communes primitias priſca lege, quatenus iudicium ſecuturi ſunt, conſecrat. Quos primo anno duodecim repetundarum rationum examinatores conſtituant: idque faciant, donec ſingulis ſeptuageſimus quintus annus exactus ſit: deinde ſingulis annis tres ſemper addantur. Hi magiſtratus omnes, in partes duodecim diſtributos, omni libera examinatione iudicaturi, diligenter obſervent. Habitent autem tempore, quo rationes ipſis redduntur, in loco, ubi electi fuerint, Soli atque Apollini dedicato. & tum per ſe ſolum quilibet, tum communiter omnibus diligenter perquiſitis, de ſingulis magiſtratibus publice perſcribant, quid pati eos dareve ex repetundarum iudicum ſententia deceat. Ac ſi quis magiſtratus horum iudicio non recte damnatum eſſe ſe queritur, ad electum iudicium repetundarum iudices deferat: & ſi evaſerit, accuſet eos, ſi velit. ſin autem ibi quoque damnetur, atque ante ab ipſis repetundarum iudicibus morte fuerit condemnatus; quemadmodum neceſſitas exigit, moriatur. Quod ſi ea mulcta

τῶ τῶν δ' ἄλλων τιμημάτων ὧν ἂν δυνατὸν ᾖ διπλῆν τίσαι, διπλασίαν τινέτω. τὰς δ' εὐθύνας αὐτῶν τούτων ἀκούειν χρὴ τίνες ἔσονται, καὶ τίνα τρόπον. ζῶσι μὲν οὖν τούτοις τοῖς παρὰ
p. πάσης τῆς πόλεως ἀριζειων ἠξιωμένοις προεδρίαι τ' ἐν ταῖς
947 πανηγύρεσι πάσαις ἔζωσαν· ἔτι δὲ τῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας κοινῇ
a. θυσιῶν καὶ θεωριῶν καὶ ὅσων ἂν ἑτέρων κοινωνῶσιν ἱερῶν, ἐκ τούτων τοὺς ἄρχοντας τῆς θεωρίας ἑκάσης ἐκπέμπειν· καὶ τούτους μόνους δάφνης ςεφάνῳ τῶν ἐν τῇ πόλει κεκοσμημένους εἶναι. καὶ ἱερέας μὲν, πάντας, τοῦ Ἀπόλλωνός τε καὶ Ἡλίου· ἀρχιερέα δὲ, ἕνα κατ' ἐνιαυτὸν, τὸν πρῶτον κριθέντα τῶν γενομένων ἐκείνῳ τῷ ἐνιαυτῷ τῶν ἱερέων· καὶ τοὔνομα
b. ἀναγράφειν τούτου κατ' ἐνιαυτὸν, ὅπως ἂν γίγνηται μέτρον ἀριθμοῦ τοῦ χρόνου, ἕως ἂν ἡ πόλις οἰκῆται. τελευτήσασι δὲ προθέσεις τε καὶ ἐκφορὰς καὶ θήκας διαφόρους εἶναι τῶν ἄλλων πολιτῶν. λευκὴν μὲν τὴν ςολὴν ἔχειν πᾶσαν, θρήνων τε καὶ ὀδυρμῶν χωρὶς γίγνεσθαι. κορῶν δὲ χορὸν πεντεκαίδεκα, καὶ ἀρρένων ἕτερον, περιϊσαμένους τῇ κλίνῃ ἑκατέρους· οἷον ὕμνον πεποιημένον ἐπαινον εἰς τοὺς ἱερέας, ἐν μέρει ἑκατέρους

ab illis damnatus fuerit, quae dupla ab ipso persolvi potest, duplam persolvat. Sed iam audiendum est, quae horum de repetundis sententiae, & quomodo ferendae sint. His igitur, qui totius civitatis consensu omnibus praepositi sunt, donec vixerint, primi consessus semper in omnibus solemnitatibus praebeantur. & quandocunque ad communia Graecorum spectacula sacrificiaque mitti iudices ac praesides aliquos a civitate necesse est, ex istis mittantur: hi soli in civitate, corona laurea coronentur. hi Soli & Apollini sacerdotes sint: pontifex etiam summus singulis annis ex his ille sit, qui superiori anno ceteris excelluisse sacerdotibus iudicabitur. horum nominibus, quousque civitas habitabitur, tempora distinguantur. Defunctis autem funera & sepulcra excellentius, quam ceteris civibus, fiant. indumenta quaelibet alba sint: luctus ploratusque absit. Chori quoque duo, unus puellarum quindecim, alter totidem puerorum, feretro undique circum-

ᾄδειν, εὐδαιμονίζοντας ᾠδῇ διὰ πάσης τῆς ἡμέρας. ἕωθεν δ' c.
εἰς τὴν θήκην φέρειν αὐτὴν μὲν τὴν κλίνην ἑκατὸν τῶν νέων
τῶν ἐν τοῖς γυμνασίοις, οὓς ἂν οἱ προσήκοντες τοῦ τελευτή-
σαντος ἐπόψονται· πρώτους δὲ προϊέναι τοὺς ἠϊθέους, τὴν πο-
λεμικὴν σκευὴν ἐνδεδυκότας ἑκάστους· σὺν τοῖς ἵπποισι μὲν ἱπ-
πέας, σὺν δὲ ὅπλοις ὁπλίτας· καὶ τοὺς ἄλλους ὡσαύτως. παῖ-
δας δὲ περὶ αὐτὴν τὴν κλίνην ἔμπροσθεν τὸ πάτριον μέλος
ἐφυμνεῖν· καὶ κόρας ἑπομένας ἐξόπισθεν, ὅσαι τ' ἂν γυναῖκες d.
τῆς παιδοποιήσεως ἀπηλλαγμέναι τυγχάνωσι. μετὰ δὲ ταῦ-
τα, ἱερέας τε καὶ ἱερείας ὡς καθαρεύοντι τῷ τάφῳ ἕπεσθαι,
ἐὰν ἄρα καὶ τῶν ἄλλων εἴργωνται τάφων· ἐὰν καὶ τὸ τῆς
Πυθίας οὕτω τε καὶ ταύτῃ σύμψηφον ᾖ. θήκην δὲ ὑπὸ γῆς
αὐτοῖς εἰργασμένην εἶναι, ἀψῖδα προμήκη, λίθων προτίμων
καὶ ἀγήρων εἰς δύναμιν ἔχουσαν κλίνας παρ' ἀλλήλας λι-
θίνας κειμένας· οὗ τὸν μακάριον γεγονότα θέντες, κύκλῳ e.
χώσαντες, πέριξ δένδρων ἄλσος περιφυτεύσουσι, πλὴν κώλου
ἑνός· ὅπως ἂν αὔξῃ ὁ τάφος ἔχῃ ταύτην τὴν εἰς τὸν ἅπαν-
τα χρόνον ἀνεπιδεᾶ χώματος τοῖς τιθεμένοις. κατ' ἐνιαυτὸν

dato, viciſſim ſacerdotem carminibus laudent, felicitatemque eius per totam diem decantent. Mane vero ad monumentum feretrum iuniores ferant, qui gymnaſiis operam impendunt, quos defuncti hominis propinquiores delegerint: primique coelibes, quaſi ad pugnam armati, praecedant, cum equis equites, & cum levibus armis pedites, ceterique ſimiliter. Pueri vero ante feretrum, patrium cantum concinant, & puellae poſt eos, ac mulieres iam effoetae ſequantur. poſtremo utriuſque generis antiſtites, quamvis aliis monumentis arceantur, tamen ſi Pythius quoque confirmaverit, ad hoc ſepulcrum, quaſi purum quiddam ſit, nil prohibet devenire. Monumentum huic ſub terra ſit fornix quaedam longior ex duriſſimis pulchriſque lapidibus, ubi lapidei lectuli utrinque ſint. hic beatum illum ſepeliant, arboreſque in circuitu plantent, una excepta ſolummodo parte, ut hoc ſepulcrum augeri poſſit. deinde ſingulis annis muſico, gymnico, equeſtrique

δὲ, ἀγῶνα μουσικῆς αὐτοῖς, καὶ γυμνικὸν ἱππικόν τε θήσουσι. τὰ μὲν δὴ γέρα τοιαῦτα τοῖς τὰς εὐθύνας διαφυγοῦσιν. ἂν δέ τις τούτων, πιστεύων τῷ κεκρίσθαι, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐπιδείξῃ, κακὸς γενόμενος ὕστερον τῆς κρίσεως· γράφεσθαι μὲν τὸν βουλόμενον αὐτὸν ὁ νόμος προσταττέτω· ὁ δ' p. ἀγὼν ἐν δικαστηρίῳ γιγνέσθω τοιῷδέ τινι τρόπῳ. πρῶτον μὲν, 948 νομοφύλακες ἕστωσαν τούτου τοῦ δικαστηρίου· ἔπειτα, αὐτῶν a. τούτων οἱ ζῶντες· πρὸς δὲ τούτοις, τὸ τῶν ἐκλεκτῶν δικαστήριον. γραφέσθω δὲ ὁ γραφόμενος ὃν ἂν γράφηται, λέγουσαν τὴν γραφὴν, ἀνάξιον εἶναι τὸν καὶ τὸν τῶν ἀριστείων καὶ τῆς ἀρχῆς. καὶ ἐὰν μὲν ὁ φεύγων ἁλῷ, στερέσθω τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τάφου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν δοθεισῶν αὐτῷ τιμῶν· ἐὰν δὲ ὁ διώκων μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, b. τινέτω, ὁ μὲν τοῦ μεγίστου τιμήματος, δώδεκα μνᾶς· ὀκτὼ δὲ, ὁ τοῦ δευτέρου· τρίτου δὲ, ἕξ· τετάρτου δὲ, δύο. Ῥαδαμάνθυος δὲ περὶ τὴν λεγομένην κρίσιν τῶν δικῶν ἄξιον ἀγασθαι, διότι κατεῖδε τοὺς τότε ἀνθρώπους ἡγουμένους ἐναργῶς

certamine hos viros honorent. Haec praemia illis reddantur, quorum de relatis rationibus iudicia damnata non sunt. Si quis autem horum iudicio confidens, quo praelatus fuit, naturae humanae fragilem conditionem detexerit, lapsus videlicet in errorem, postquam egregius habitus est: sanciatur lege, ut a volente quolibet accusetur. Iudiciumque de ipso sic agatur. Primo legum custodes adsint, deinde accusati ipsius collegae, electi praeterea iudicii iudices. Perscribat autem accusator, indignum esse illum, qui accusatur, & magistratu & magistratus praemiis. Si ergo damnatur, magistratu, sepulcro, ceterisque illi magistratui competentibus praemiis privetur. sin vero accusator quintam suffragiorum partem non habuerit, qui primi census est, duodecim; qui secundi, octo; qui tertii, sex; qui quarti, duas minas persolvat. Magna autem in iudicando admiratione dignum fuisse Rhadamanthum video. ille siquidem perspiciebat, in illis temporibus, Deos esse, omnes uno ore homines confiteri,

εἶναι θεοὺς εἰκότως, ἅτε κατὰ τὸν τότε χρόνον τῶν πολλῶν ἐκ θεῶν ὄντων· ὧν εἷς ἦν αὐτὸς, ὡς γε λόγος. ἔοικε δὴ δικαςῇ μὲν ἀνθρώπων οὐδενὶ διανοούμενος δεῖν ἐπιτρέπειν, θεοῖς δὲ, ὅθεν ἁπλαῖ καὶ ταχεῖαι δίκαι ἐκρίνοντ' αὐτῷ. διδοὺς γὰρ περὶ ἑκάςων τῶν ἀμφισβητουμένων ὅρκον τοῖς ἀμφισβητοῦσιν, c.
ἀπηλλάττετο ταχὺ καὶ ἀσφαλῶς. νῦν δὲ δὴ ὅτε μέρος τὶ φαμὲν ἀνθρώπων οἳ τοπαράπαν οὐχ ἡγοῦνται θεοὺς, οἱ δὲ οὐ φροντίζειν ἡμῶν αὐτοὺς διανοοῦνται· τῶν δὲ πλείςων ἐςὶ καὶ κακίςων ἡ δόξα, ὡς σμικρὰ δεχόμενοι θύματα καὶ θωπείας πολλὰς, πολλὰ συναποξεροῦσι χρήματα, καὶ μεγάλων σφᾶς ἐκλύονται κατὰ πολλὰ ζημιῶν. οὐκέτι δὴ τοῖς νῦν ἀνθρώποις ἡ Ῥαδαμάνθυος ἂν εἴη πρέπουσα τέχνη ἐν δίκαις. μεταβε- d.
βλημένων οὖν τῶν περὶ θεοὺς δοξῶν ἐν τοῖς ἀνθρώποις, μεταβάλλειν δεῖ καὶ τοὺς νόμους. ἐν γὰρ λήξεσι δικῶν τοὺς μετὰ νοῦ τιθεμένους νόμους ἐξαίρειν δεῖ τοὺς ὅρκους τῶν ἀντιδικούντων ἑκατέρων· καὶ τὸν λαγχάνοντά τῳ τινὰ δίκην, τὰ μὲν ἐγκλήματα γράφειν, ὅρκον δὲ μὴ ἐπομνύναι· καὶ τὸν φεύγοντα, κατὰ ταῦτα τὴν ἄρνησιν γράψαντα, παραδοῦναι τοῖς ἀρ-

neque id iniuria, cum multi illis temporibus ex Diis progeniti essent, quorum in numero ipse etiam habebatur. Itaque videtur putasse, Diis, non hominibus, esse iudicia committenda. quocirca simpliciter velociterque iudicia peragebat. nam iureiurando in singulis causis a litigantibus requisito, cito simul ac tuto iudicare solebat. Nunc vero alii Deos esse negant, alii res humanas curare non putant: plurimi vero & pessimi vilibus hostiis multisque blanditiis ita conciliari sibi eos existimant, ut impune liceat grandem pecuniam extorquere. Quocirca Rhadamanthi modus ille iudicandi his hominibus minime congruit. nam cum opiniones hominum de Diis mutatae sint, leges quoque commutandae sunt. Itaque prudens legislator in iudiciorum disceptatione iusiurandum litigantium prohibebit, ut tam accusatoris intentio, quam defensoris deprecatio, sine iureiurando in iudiciis conscribatur. nam si iurandi licentia in civitate cuique

χουσιν ἀνώμοτον. δεινὸν γάρ που, δικῶν γ' ἐν πόλει πολλῶν γενομένων, εὖ εἰδέναι σμικροῦ δεῖν τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν ἐπιωρκηκότας, ἐν ξυσσιτίοις τε ἀλλήλοις εὐχερῶς συγγιγνομένους, καὶ ἐν ἄλλαις συνουσίαις τε καὶ ἰδιωτικαῖς συγγενήσεσιν ἑκάστων. νόμος δὴ κείσθω, δικαστὴν μὲν ὀμνύναι δικάζειν μέλλοντα, καὶ τὸν τὰς ἀρχὰς τῷ κοινῷ καθιστάντα δι' ὅρκων, ἢ διὰ φορᾶς ψήφων ἀφ' ἱερῶν φέροντα, δρᾶν ἀεὶ δεῖ τὸ τοιοῦτον· καὶ κριτὴν αὖ χορῶν καὶ πάσης μουσικῆς, καὶ γυμνικῶν τε καὶ ἱππικῶν ἄθλων ἐπισάτας καὶ βραβέας, καὶ ἀπάντων ὁπόσα μὴ φέρῃ κέρδος κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν τῷ ἐπιορκοῦντι. τῶν δὲ ὁπόσα ἐξαρνηθέντι καὶ ἐξομοσαμένῳ κέρδος μέγα φανερὸν εἶναι δοκεῖ, ταῦτα δὲ διὰ δικῶν ὅρκων χωρὶς κρίνεσθαι ξύμπαντας τοὺς ἐπικαλοῦντας ἀλλήλοις. καὶ τοπαράπαν ἐν δίκῃ τοὺς προέδρους μὴ ἐπιτρέπειν μήτε ὀμνύντι λέγειν πιθανότητος χάριν, μήτε ἐπαρώμενον ἑαυτῷ καὶ γένει· μήτε ἱκετείαις χρώμενον ἀσχήμοσι, μήτε οἰκτοις γυναικείοις· ἀλλὰ τὸ δίκαιον μετ' εὐφημίας διδάσκοντα καὶ μανθάνοντα ἀεὶ διατελεῖν. εἰ δὲ μὴ, καθάπερ ἔξω τοῦ λόγου λέγοντος, τοὺς ἄρχοντας πάλιν ἐπανάγειν εἰς τὸν περὶ τοῦ πράγματος ἀεὶ λόγον.

P. 919 a. b.

dabitur, ubi plura ad iudices quotidie deferuntur, omnes paene periuri erunt, praesertim qui praesentibus conviviis, aliaque consuetudine, ac privata necessitudine coniuncti sunt. Lege igitur statuatur, iudicaturum iudicem iurare, atque eos etiam, qui reipublicae magistratus suffragiis constituent: choreae quoque iudicem, & omnis musicae, gymnicorum etiam equestriumque munerum in certamine praesides atque datores: & summatim, in quibuscunque secundum hominum opinionem nulli emolumento periurium sit. in quibus autem utilitatem ex periurio aliquis assequitur, ea sine iureiurando iudicentur. & qui iudicaturi sunt, nullo modo litigantes permittant aut iurare persuadendi causa, aut sibi generique suo imprecari, aut turpiter supplicare, aut commiseratione muliebriter uti: sed quod iustum putant, mansuete doceant, & docentem audiant. quod si quis ab his aberrat, ad rem a

ξένῳ δ' εἶναι πρὸς ξένους, καθάπερ ταυῦν, δέχεσθαί τε ὅρκους
παρ' ἀλλήλων, ἂν ἐθέλωσι, καὶ διδόναι κυρίως. οὐ γὰρ κατα- c.
γνράσουσιν, οὐδ' ἐννεστεύοντες ἐν τῇ πόλει ὡς τοπολὺ, τοιού-
τους ἄλλους κυρίους τῆς χώρας παρέξονται ξυντρόφους. δι-
κῶν τε πέρι λήξεως τὸν αὐτὸν τρόπον εἶναι πρὸς ἀλλήλους
πᾶσι τὴν κρίσιν, ὅσα τὶς ἐλεύθερος ἀπειθεῖ τῇ πόλει, μήτ' οὖν
πληγῶν ἄξια, μηδ' αὖ δεσμῶν, μηδὲ θανάτου. περὶ δὲ χορείας
τινῶν ϕοιτήσεων, ἢ πομπεύσεων, ἢ τοιούτων τινῶν ἄλλων
κοινῶν κοσμήσεων, ἢ λειτουργιῶν, ὁπόσα περὶ θυσίας εἰρηνι-
κῆς ἢ πολεμικῶν εἰσφορῶν εἵνεκα· πάντων τῶν τοιούτων ἰα- d.
τὴν εἶναι τὴν πρώτην ἀνάγκην τῆς ζημίας. τοῖς δὲ μὴ πειθο-
μένοις, ἐνεχυρασίαν τούτοις οἷς ἂν πόλις ἅμα καὶ νόμος εἰσ-
πράττειν προστάττῃ. τῶν δὲ ἀπειθούντων ταῖς ἐνεχυρασίαις
πράσιν τῶν ἐνεχύρων εἶναι· τὸ δὲ νόμισμα γίγνεσθαι τῇ πό-
λει. ἐὰν δὲ ζημίας δέωνται πλείονος, τὰς ἀρχὰς ἑκάστας τοῖς
ἀπειθοῦσι τὰς πρεπούσας ζημίας ἐπιβαλλούσας, εἰσάγειν εἰς
τὸ δικαστήριον, ἕως ἂν ἐθέλωσι δρᾶν τὸ προσταχθέν. πόλει δὲ e.
ἥτις ἂν μήτε χρηματίζηται, πλὴν τὸν ἐκ γῆς χρηματισμὸν,

magiſtratu reducatur. Peregrinis autem inter ſe litigantibus, quemadmodum nunc, ſi velint, iurare liceat. nam cum in civitate conſeneſcere non debeant, non formidandum eſt, ne alios corrumpant. Eodem autem modo inter liberos homines exſecutio iudicii fiat, ſi quis liber civitati non obtemperat in iis, quae nec verberibus, nec vinculis, nec morte plectuntur. Ac ſi quis ad choream vel ad pompam celebrandam non venit, vel ad aliam huiuſcemodi rem communem, ut ad miniſterium ſacrificii, paciſque ſacra, vel belli, tributum non contulit: in his omnibus quamprimum damnum reſtituatur; aut pignus, cui civitas lexque commiſerit, deferatur, exactoque tempore, pignore vendito, pecunia in aerarium conferatur. quod ſi maiore mulcta opus eſt, magiſtratus ſinguli pertinaces homines in iudicium vocent, & debita mulcta impoſita, legibus parere compellant. Sed civitati, quae colligendae pecuniae operam non dat, & ſola ex agricultura

μήτ' ἐμπορεύηται περὶ ἀποδημίας ἑαυτῶν ἔξω τῆς χώρας, καὶ
ξένων ὑποδοχῆς ἄλλοθεν, ἀνάγκη βεβουλεῦσθαι τί χρὴ δρᾶν.
συμβουλεύειν οὖν τὸν νομοθέτην δεῖ τούτων πέρι, πρῶτον πεί-
θοντα εἰς δύναμιν. πέφυκε δὲ ἡ πόλεων ἐπιμιξία πόλεσιν ἤθη
p. κεραννύναι παντοδαπὰ, καινοτομίας ἀλλήλοις ἐμποιούντων
950 ξένων ξένοις. ὃ δὴ τοῖς μὲν εὖ πολιτευομένοις διὰ νόμων ὀρ-
a. θῶν, βλάβην ἂν φέροι μεγίστην πασῶν· ταῖς δὲ πλείσταις πό-
λεσιν, ἅτε οὐδαμῶς εὐνομουμέναις, οὐδὲν διαφέρει φύρεσθαι
δεχομένους τε αὐτοῖς ξένους, καὶ αὐτοὺς εἰς τὰς ἄλλας ἐπι-
κωμάζοντας πόλεις, ὅταν ἐπιθυμήσῃ τὶς ἀποδημίας ὅπη οὖν
καὶ ὁπότε, εἴτε νέος εἴτε καὶ πρεσβύτερος ὤν. τὸ δ' αὖ μήτε
ἄλλους δέχεσθαι, μήτε αὐτοὺς ἄλλοσε ἀποδημεῖν, ἅμα μὲν
b. οὐκ ἐγχωρεῖ τόγε παράπαν· ἔτι δὲ ἄγριον καὶ ἀπηνὲς φαί-
νοιτ' ἂν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ὀνόμασί τε χαλεποῖς ταῖσι
λεγομέναις ξενηλασίαις χρωμένους, καὶ τρόποις αὐθάδεσι καὶ
χαλεποῖς, ὡς δοκοῖεν ἄν. χρὴ δὲ οὔποτε περὶ σμικροῦ ποιεῖ-
σθαι τὸ δοκεῖν ἀγαθοὺς εἶναι τοῖς ἄλλοις, ἢ μὴ δοκεῖν. οὐ
γὰρ ὅσον οὐσίας ἀρετῆς ἀπεσφαλμένοι τυγχάνουσιν οἱ πολ-

pecunias habet, cum neque mercaturae, neque peregrinationibus vacet, neque peregrinos aliunde ſuſcipiat, deliberare neceſſe eſt, quid faciendum ſit. Quare legislator ſuadendo primum, ita pro viribus conſulat. Solet gentium diverſarum commixtio varios mores confundere, & peregrinorum cum peregrinis conſuetudo plurima innovare. Quod civitati bene rectiſque legibus inſtitutae maxime omnium nocet: in civitatibus autem male inſtitutis nihil refert, ſi tam ſenes quam invenes pro arbitrio, & alio peregrinentur, & aliunde peregrinos ſuſcipiant. Contra vero, nullos unquam recipere advenas, nec alio ipſos proficiſci, tum impoſſibile eſt, tum crudele atque ſuperbum ceteris hominibus videatur neceſſe eſt, qui civitatem turpi vocabulo notabunt, peregrinorum hoſtem, & difficilem atque inhumanam appellantes. Non oportet autem unquam parvi facere, utrum probus, an improbus aliis videaris. multi enim, quamvis virtutis expertes ſint,

λοι, τοσοῦτον καὶ τοῦ κρίνειν τοὺς ἄλλους οἱ πονηροὶ καὶ ἄχρηστοι θεῖόν δέ τι καὶ εὔστοχον ἐστὶ καὶ τοῖσι κακοῖς. ὥστε πάμπολλοι καὶ τῶν σφόδρα κακῶν εὖ τοῖς λόγοις καὶ ταῖς δόξαις c.
διαιροῦνται τοὺς ἀμείνους τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς χείρους. διὸ καλὸν ταῖς πολλαῖς πόλεσι τὸ παρακέλευσμά ἐστι, προτιμᾶν τὴν εὐδοξίαν πρὸ τῶν πολλῶν. τὸ μὲν γὰρ ὀρθότατον καὶ μέγιστον, ὄντα ἀγαθὸν ἀληθῶς, οὕτω τὸν εὔδοξον βίον διηρεύειν· χωρὶς δὲ, μηδαμῶς, τόν γε τέλεον ἄνδρα ἐσόμενον. καὶ δὴ καὶ τῇ κατὰ Κρήτην οἰκιζομένῃ πόλει πρέπον ἂν εἴη δόξαν πρὸς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὅτι καλλίστην τε καὶ ἀρίστην παρασκευάζεσθαι πρὸς ἀρετήν. πᾶσα δ' ἐλπὶς αὐτὴν ἐκ τῶν d.
εἰκότων, ἅπερ κατὰ λόγον γίγνηται, μετ' ὀλίγον ἥλιον ὄψεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς ἐν ταῖς εὐνόμοις πόλεσι καὶ χώραις. ὧδε οὖν χρὴ ποιεῖν περὶ ἀποδημίας εἰς ἄλλας χώρας καὶ τόπους, καὶ περὶ ὑποδοχῆς ξένων. Πρῶτον μὲν, νεωτέρῳ ἐτῶν τετταράκοντα μὴ ἐξέστω ἀποδημεῖν μηδαμῇ μηδαμῶς· ἔτι τε ἰδίᾳ μηδενὶ, δημοσίᾳ δ' ἔξω κήρυξιν ἢ πρεσβείαις ἢ καὶ τισὶ

qui tamen probi ſint, qui improbi, iudicant: nam pravis quoque hominibus divina quaedam coniiciendi vis ineſt, per quam multi vel peſſimi, recte tum opinione, tum verbis, a melioribus deteriores diſtinguant. Quocirca utiliter civitatibus praecipitur, ut bonam apud multos exiſtimationem non parvi pendant. maximum ſane atque rectiſſimum eſt, ut, cum ſis probus, ita gloriam quaeras: aliter minime, ſi modo perfectus vir futurus es. Quapropter Cretenſis quoque civitas iſta conari debet, ut quam optimam virtutis exiſtimationem apud ceteros homines conſequatur. Maxima vero ſpes eſt, eam, ratione viventem, merito Solem ceteroſque Deos cum aliis civitatibus regionibuſque bene gubernatis viſuram eſſe. Sic igitur de peregrinatione alios in locos ac regiones, & de peregrinorum receptione ſanciendum. Ei primum, qui pauciores annos quam quadraginta natus eſt, nullo modo peregrinari liceat: privato quoque nemini liceat. publice autem praeconibus, legatis, atque exploratoribus liceat. Pro-

e. θεωροῖς. τὰς δὲ κατὰ πόλεμον καὶ στρατείας ἀποδημίας οὐκ ἐν ἐκδημίαις πολιτικαῖς ἄξιον ἀγορεύειν, ὡς τούτων οὔσας· Πυθώδε τῷ Ἀπόλλωνι, καὶ εἰς Ὀλυμπίαν Διΐ, καὶ εἰς Νεμέαν καὶ εἰς Ἰσθμὸν χρὴ πέμπειν, κοινωνοῦντας θυσιῶν τε καὶ ἀγώνων τούτοις τοῖς θεοῖς. πέμπειν δὲ εἰς δύναμιν ὅτι πλείσους ἅμα καὶ καλλίστους τε καὶ ἀρίστους, οἵτινες εὐδόκιμον τὴν πόλιν ἐν ἱεραῖς τε καὶ εἰρηνικαῖς συνουσίαις ποιήσουσι δοκεῖν, τοῖς
p. περὶ τὸν πόλεμον ἀντίστροφον ἀποδιδόντες δόξης παρασκευήν.
951 ἐλθόντες δὲ οἴκαδε, διδάξουσι τοὺς νέους ὅτι δεύτερα τὰ τῶν ἄλ-
a. λων ἐστὶ νόμιμα τὰ περὶ τὰς πολιτείας. θεωροὺς δὲ ἄλλους ἐκπέμπειν χρεὼν τοιούσδε τινὰς τοὺς νομοφύλακας παρεμένους. ἄν τινες ἐπιθυμῶσι τῶν πολιτῶν τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων πράγματα θεωρῆσαι κατά τινα πλείω σχολήν, ἀπειργέτω μηδεὶς τούτους νόμος. οὔτε γὰρ ἄπειρος οὖσα πόλις ἀνθρώπων κα-
b. κῶν καὶ ἀγαθῶν, δύναιτ' ἄν ποτε, ἀνομίλητος οὖσα, ἥμερος ἱκανῶς εἶναι καὶ τέλεος· οὐδ' αὖ τοὺς νόμους διαφυλάττειν ἄνευ τοῦ γνώμῃ λαβεῖν αὐτούς, ἀλλὰ μὴ μόνον ἤθεσιν. εἰσὶ γὰρ ἐν τοῖς πολλοῖς ἄνθρωποι ἀεὶ θεῖοι τινὲς, οὐ πολλοὶ, παν-

fectio vero extra regionem ad gerendum bellum, civilis peregrinatio putanda non eſt. Ad Pythium vero Apollinem, ad Iovem Olympicum, Nemeam etiam & Iſthmum mittendi ſunt aliqui, per quos ſacrificia ludoſque his Diis civitas noſtra communiter conferat. Mittantur autem pro viribus plurimi, pulcherrimi, optimi, qui in ſacris, pertinentibuſque ad pacem communionibus, civitati ſuae honorem & gloriam bellicae gloriae reſpondentem comparent. cumque domum redierint, iuniores doceant, civiles aliorum inſtitutiones ſuis multo poſteriores eſſe. Spectatores quoque alios, qui, otio abundantes, aliorum res hominum conſiderare cupiunt, ex legum cuſtodum inſtituto lex nulla prohibeat. nam civitas, bonorum malorumve hominum ignara, & externae conſuetudinis expers, nunquam ſatis humana atque perfecta eſſe poteſt; nec leges ſervare moribus & conſuetudine ſolum, niſi etiam notitia legum prudentior fiat. exiſtunt enim vel in vulgo &

τὸς δ' ἀξιοι συγγίγνεσθαι, φυόμενοι οὐδὲν μᾶλλον ἐν εὐνομουμέναις πόλεσιν ἢ καὶ μή· ὧν κατ' ἴχνος ἀεὶ χρὴ τὸν ἐν ταῖς εὐνομουμέναις πόλεσιν οἰκοῦντα, ἐξιόντα κατὰ θάλατταν καὶ γῆν, ζητεῖν ὃς ἂν ἀδιάφθαρτος ᾖ· τὰ μὲν βεβαιούμενον τῶν νομίμων, ὅσα καλῶς αὐτοῖς κεῖται· τὰ δ' ἐπανορθούμενον, εἴτι παραλείπεται ἄνευ γὰρ ταύτης τῆς θεωρίας καὶ ζητήσεως οὐ μένει ποτὲ τελέως πόλις, οὐδ' ἂν κακῶς αὐτὴν θεωρῶσι. ΚΛ. Πῶς οὖν γίγνοιτ' ἀμφότερα; ΑΘ. Τῇδε. πρῶτον μὲν ὁ θεωρὸς ὁ τοιοῦτος ἡμῖν γεγονὼς, ἔσω πλειόνων ἐτῶν ἢ πεντήκοντα· ἔτι δὲ τῶν εὐδοκίμων τά τε ἄλλα καὶ εἰς τὸν πόλεμον ἔσω γεγενημένος, εἰ μέλλει τὸ τῶν νομοφυλάκων δεῖγμα εἰς τὰς ἄλλας μεθήσειν πόλεις. πλέον δὲ ἑξήκοντα γεγονὼς ἐτῶν, μηκέτι θεωρείτω. θεωρήσας δὲ ὁπόσ' ἂν ἔτη βουλῇ τῶν δέκα, καὶ ἀφικόμενος οἴκαδε, εἰς τὸν σύλλογον ἴτω τὸν τῶν περὶ νόμους ἐποπτευόντων. οὗτος δ' ἔσω νέων καὶ πρεσβυτέρων μεμιγμένος· ἑκάσης μὲν ἡμέρας συλλεγόμενος ἐξ ἀνάγκης ἀπ' ὄρθρου μέχριπερ ἂν ἥλιος ἀνίσχῃ· πρῶτον μὲν

multitudine homines quidam divini, quamvis pauci, attamen digni, quibuſcum conſuetudinem habeas. hi non magis in bene gubernatis civitatibus, quam in aliis, oriuntur. Quicunque igitur in civitate recte gubernata incorruptus erit, horum veſtigia, a patria profectus, terra marique ſequetur, ut tandem reverſus legum patriae alias probet, alias, ſi qua in re deficiunt, corrigat. quippe ſine hac inſpectione inveſtigationeque nunquam optime civitas permanebit: neque etiam, ſi male inveſtigetur. *Cli.* Quomodo haec utraque fient? *Athen.* Hoc certe pacto. Primo ſpectator huiuſmodi annos plures quam quinquaginta natus ſit: deinde cum in ceteris, tum maxime in bello, probatus, ſi modo legum cuſtodum exemplum in aliis civitatibus ſit relicturus. Is ultra ſexageſimum annum non amplius vagetur: ſed citra decimum annum, quando voluerit, domum reverſus, eorum ineat coetum, qui leges examinant. Hic coetus e iunioribus atque ſenioribus conſtet, quotidieque mane, donec ſol oriatur,

τῶν ἱερέων τῶν τὰ ἀριστεῖα εἰληφότων, ἔπειτα τῶν νομοφυλά-
e. κων τοὺς ἀεὶ πρεσβεύοντας δέκα· ἔτι δὲ ὁ περὶ τῆς παιδείας
πάσης ἐπιμελητὴς ὅ, τε νέος, οἵτε ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀπηλ-
λαγμένοι. ἕκαστος δὲ τούτων, μὴ μόνος, ἀλλ' ἴτω μετὰ νέου
ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν μέχρι τετταράκοντα, τὸν ἀρέσκοντα
αὑτῷ προσλαμβάνων. τὴν δὲ συνουσίαν εἶναι τούτοις καὶ τοὺς
λόγους περὶ νόμων ἀεὶ τῆς τε οἰκείας πόλεως πέρι, καὶ ἐὰν
p. ἄλλοθι πυνθάνωνται τί περὶ τῶν τοιούτων διαφέρον· καὶ δὴ
952 καὶ περὶ μαθημάτων, ὁπόσ' ἂν ἐν ταύτῃ τῇ σκέψει δοκῇ συμ-
a. φέρειν, ἃ μαθοῦσι μὲν εὐαγέστερον γίγνεσθαι, μὴ μαθοῦσι δὲ
σκοτωδέστερα τὰ περὶ νόμους αὐτοῖς φαίνεσθαι καὶ ἀσαφῆ. ἃ
δ' ἂν τούτων ἐγκρίνωσιν οἱ γεραίτεροι, τοὺς νεωτέρους πάσῃ
σπουδῇ μανθάνειν. ἐὰν δέ τις ἀνάξιος δοκῇ τῶν παρακεκλη-
μένων εἶναι, τῷ παρακαλοῦντι μέμφεσθαι τὸν σύλλογον
b. ὅλον· τοὺς δ' εὐδοκιμοῦντας τούτων τῶν νέων φυλάττειν τὴν
ἄλλην πόλιν, ἀποβλέποντας εἰς αὐτούς. ἀτιμάζειν δὲ μᾶλλον
τῶν ἄλλων, ἐὰν ἀποβαίνωσι χείρους τῶν πολλῶν. εἰς δὴ τοῦ-
τον τὸν σύλλογον ὁ θεωρήσας τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀνθρωπίνοις

conveniat: primum de ſacerdotibus, qui tanquam ceteris excellentiores muneribus affecti ſunt; deinde decem de legum cuſtodibus ſeniores; poſtremo diſciplinae univerſae cenſor, qui magiſtratum hunc gerit, & qui iam exegerunt. Nec ullus iſtorum ſolus accedat, ſed cum iuniore aliquo, quem delegerit, a trigeſimo ad quadrageſimum annum nato. hi de legibus ſemper & de republica differant, conferantque invicem, ſi quid de his excellens audierint. De diſciplinis etiam ad id conducentibus colloquantur, quas qui ſciunt, facilius, qui neſciunt, difficilius legum intentionem intellecturi ſunt. quae vero ex his ſeniores probaverint, magno ſtudio iuniores perdiſcant. Quod ſi quis iunior adductus indignus videbitur, totus coetus ei exprobret, qui adduxit. iuvenes autem, qui ſe in his recte geſſerunt, tota civitas honoret atque conſervet. ſed ſi peiores aliis ſe reddunt, maiori, quam alii, dedecore afficiantur. Ad hunc coetum, qui aliorum leges &

νόμιμα ἀφικόμενος, εὐθὺς πορευέσθω· καὶ εἴτινα φήμην τινῶν περὶ θέσεως νόμων, ἢ παιδείας, ἢ τροφῆς, εὕρε τινὰς ἔχοντας, φράζειν, εἴτε καὶ αὐτὸς νενοηκὼς ἄττα, ἢ κοινούτω τῷ συλλόγῳ ἅπαντι. καὶ ἐάν τε μηδὲν χείρων μηδὲ τι βελτίων ἥκειν c.
δόξῃ, χάριν γοῦν τῆς σφόδρα προθυμίας αἰνείσθω· ἐὰν δὲ πολὺ βελτίων, πολύ τ' ἐπαινείσθω μᾶλλον ζῶν, τελευτήσαντά τε τιμαῖς αὐτὸν προσηκούσαις ἡ τῶν συλλεγομένων τιμάτω δύναμις. ἐὰν δὲ διεφθαρμένος ἀφικέσθαι δόξῃ, μηδενὶ ξυγγιγνέσθω μήτε νέῳ μήτε πρεσβυτέρῳ, προσποιούμενος εἶναι σοφός. καὶ ἐὰν μὲν πείθηται τοῖς ἄρχουσιν, ἰδιώτης ζήτω· ἐὰν δὲ μὴ, τεθνάτω· ἐάν τ' ἐν δικαστηρίῳ ἁλῷ πολυπραγμονῶν τι d.
περὶ τὴν παιδείαν καὶ τοὺς νόμους. ἐὰν δὲ ἄξιον ὄντα εἰς δικαστήριον εἰσάγειν, ἀρχόντων μηδεὶς εἰσάγῃ, ὄνειδος ἀποκείσθω τοῖς ἄρχουσιν εἰς τὴν τῶν ἀρίστων διαδικασίαν. ὁ μὲν οὖν ἐκδημῶν, οὕτω καὶ τοιοῦτος ὢν ἐκδημείτω. τὸν δ' εἰσεπιδημήσαντα μετὰ τοῦτον χρὴ φιλοφρονεῖσθαι. τέτταρες δ' εἰσὶ ξένοι ὧν δεῖ πέρι λόγον τινὰ ποιεῖσθαι. ὁ μὲν δὴ πρῶτος,

mores inſpexit, illico profectus, ſi quid de ferendis legibus aut diſciplina aut educatione apud alios reperit, exponat: ſi quid etiam ipſe invenit, coetui univerſo declaret. Qui ſi nec melior, nec peior revertiſſe videbitur, laudetur, quia, quod potuit, libenter effecit. ſin multo melior, & vivus magnis afficiatur honoribus, & defunctum coetus omnis decoret. At ſi corruptus rediiſſe videbitur, cum ſe ſapientem eſſe ſimulet, cum nemine iuniore vel ſeniore audeat ſe miſcere. hic, ſi magiſtratibus paret, privatus vivat: ſin autem contra magiſtratuum voluntatem de diſciplina legibuſque civilibus diſputare condemnatus in iudicio fuerit, moriatur. Et ſi, cum in iudicium deduci iure debuerit, a nullo magiſtratuum ſit adductus, quando de muneribus poſtea decernitur, opprobrio haec res magiſtratibus ſit. Atque alio quidem profecturus, huiuſmodi eſſe, & ita peregrinari debet. Sed & advenae benigne ſuſcipiendi ſunt. Quatuor autem peregrinorum genera ſunt, de quibus facienda mentio eſt. Primum eorum,

καὶ διὰ τέλους ἀεὶ θερινὸς ὡς τὰ πολλὰ διατελῶν ταῖς φοι-
e. τήσεσι, καθάπερ οἱ τῶν ὀρνίθων διαπορευόμενοι, καὶ τούτων
οἱ πολλοὶ κατὰ θάλατταν ἀτεχνῶς οἷον πετόμενοι, χρημα-
τισμοῦ χάριν ἐμπορευόμενοι, ἔτους ὥρᾳ πέτονται πρὸς τὰς
ἄλλας πόλεις· ὧν ἀγοραῖς καὶ λιμέσι καὶ δημοσίοις οἰκοδο-
μήσασιν ἔξω τῆς πόλεως πρὸς τῇ πόλει ὑποδέχεσθαι χρὴ τοὺς
ἐπὶ τούτοις ἄρχοντας τεταγμένους· φυλάττοντας μὴ νεω-
p. τερίζῃ τις τι τῶν τοιούτων ξένων· καὶ δίκας αὐτοῖς ὀρθῶς
953 διανέμοντας, ἀναγκαῖα μὲν, ὡς ὀλίγιστα δ' ἐπιχρωμένους. ὁ
a. δὲ δεύτερος, ὄμμασιν ὄντως θεωρὸς, ὅσά τε Μουσῶν ὡσὶ δέ-
χεται θεωρήματα, τῷ δὴ τοιούτῳ παντὶ χρὴ καταλύσεις
πρὸς ἱεροῖς εἶναι φιλοξενίαις ἀνθρώπων παρεσκευασμένας. χρὴ
δὲ καὶ τῶν τοιούτων ἱερέας τε καὶ νεωκόρους ἐπιμελεῖσθαι καὶ
τημελεῖν, ὅπως ἂν τὸν μέτριον ἐπιμείναντες χρόνον, ἰδόντες
τε καὶ ἀκούσαντες ὧν χάριν ἀφίκοντο, ἀβλαβεῖς τοῦ δρᾶσαί
b. τε καὶ παθεῖν ἀπαλλάττωνται. δικασὰς δ' αὐτοῖς εἶναι τοὺς
ἱερέας· ἐὰν ἀδικῇ τις αὐτῶν τινα ἢ τιν' ἄλλον ἀδικῇ τις τού-
των ὅσα ἐντὸς δραχμῶν πεντήκοντα· ἐὰν δέ τι μεῖζον ἔγκλη-

qui ſemper aeſtivales ſunt, & quaſi aves per mare ut plurimum, acquirendae pecuniae gratia, aeſtatis tempore ad alias devolant civitates. hos foro, portubus, publiciſque domibus extra urbem in ipſis ſuburbiis, magiſtratus locis illis praefecti ſuſcipiant, obſervantes, ne quis eorum novi aliquid faciat. iudicia etiam illic eis iuſte reddantur, ita ut nihilo plus, quam neceſſitas cogat, cum iis familiaritatis habeatur. Alterum eſt eorum, qui ſpectaturi veniunt, & civitatis Muſas illic audituri. hi omnes diverſoria iuxta templa habeant, quae ſuſcipiendis hoſpitibus commodiſſima ſint. Sacerdotes vero & aeditui curam ipſorum habeant, ut iucunde poſſint ſufficienti tempore permanere, & videre audireque illa, quorum gratia venerunt, & tandem ſine detrimento & ſuo, & aliorum, recedere. Quod ſi quis eorum iniuriam cuiquam intulerit, aut affectus iniuria ſit, uſque ad drachmas quinquaginta ſacerdotes cognoſcant: crimina vero maiora ad curatores ve-

μα αὐτοῖς γίγνηται, πρὸς τοῖς ἀγορανόμοις εἶναι δεῖ δίκας
τοῖς τοιούτοις. τρίτον δὲ ξένον ὑποδέχεσθαι χρὴ δημοσίᾳ τὸν
κατά τι δημόσιον ἐξ ἄλλης χώρας ἀφιγμένον· ὃν στρατηγοῖς
τε καὶ ἱππάρχοις καὶ ταξιάρχοις ὑποδεκτέον ἐστὶ μόνοις· τήν
τ' ἐπιμέλειαν τῶν τοιούτων μετὰ τῶν πρυτάνεων ποιητέον c.
ἐκείνῳ παρ' ὅτῳ τὶς ἂν αὐτῶν τὴν κατάλυσιν ξενωθεὶς ποιή-
σηται μόνῳ. τέταρτος δὲ ἄν ποτε τὶς ἀφίκηται, σπάνιος μέν,
ἂν δ' οὖν ποτέ τις ἔλθῃ τῶν παρ' ἡμῖν θεωρῶν ἀντίστροφος ἐξ
ἄλλης χώρας, πρῶτον μὲν ἔλαττον ἐτῶν μηδὲν πεντήκοντα
γεγονὼς ἔστω· πρὸς τούτῳ δὲ, ἀξιῶν τι καλὸν ἰδεῖν τῶν ἐν ταῖς
ἄλλαις πόλεσι διαφέρον ἐν καλλοναῖς, ἢ καὶ δεῖξαί τι κατὰ
ταῦτα ἄλλῃ πόλει, ἴτω μὲν νῦν πᾶς ἀκέλευστος ὁ τοιοῦτος ἐπὶ d.
τὰς τῶν πλουσίων καὶ σοφῶν θύρας, τοιοῦτος ἕτερος αὐτὸς
ὤν. ἐπὶ γὰρ τὴν τοῦ τῆς παιδείας ἐπιμελουμένου πάσης οἴκη-
σιν ἴτω, πιστεύων ἱκανῶς εἶναι ξένος τῷ τοιούτῳ ξενῶνι, τὴν
τῶν νικηφόρων τινὸς ἐπ' ἀρετῇ. ξυνὼν τούτων τισὶ, τὸ μὲν
διδάξας, τὸ δὲ μαθὼν, ἀπαλλαττέσθω, φίλος παρὰ φίλων
δώροις καὶ τιμαῖς πρεπούσαις τιμηθείς. τούτοις δὴ τοῖς νόμοις

nalium deferantur. Tertium peregrinorum genus publice ſuſcipiendum eſt, cum aliunde quiſpiam publica cauſa miſſus advenerit. hunc imperatores, magiſtri equitum, tribuni militum ſoli ſuſcipiant. & is, apud quem divertit, cum principibus conſilii curam huius habeat. Quartum genus rariſſimum eſt: accedere tamen aliunde aliquis poterit, ſpectatoribus noſtris altera parte reſpondens. hic ita recipietur: primo, ſi quinquaginta annos impleverit; deinde, ſi ea mente venerit, ut vel conſideret, quae apud alios praeclara habentur, vel ſua doceat. Hic ſane divitum ſapientumque ianuas iniuſſus adeat, cum ipſe huiuſmodi ſit: & quaſi hoſpes, diſciplinae praefecti domum recte petat, non dubitans, hoſpitalem eam propter virtutis coniunctionem ſibi futuram. Cumque ab aliis didicerit, atque docuerit, quae diſcenda docendaque putavit, honore ſibi congruo muneribuſque affectus, ut ab amicis amicus, abeat. His legibus peregrinos peregrinaſque ſuſcipia-

e. ὑποδέχεσθαί τε χρὴ πάντας ξένους τε καὶ ξένας ἐξ ἄλλης χώρας, καὶ τοὺς αὐτῶν ἐκπέμπειν, τιμῶντας ξένιον Δία μὴ βρώμασι καὶ θύμασι τὰς ξενηλατίας ποιουμένους (καθάπερ ποιοῦσι νῦν θρέμματα Νείλου) μηδὲ κηρύγμασιν ἀγρίοις. Ἐγγύην ἣν ἂν ἐγγυᾶταί τις, διαῤῥήδην ἐγγυάσθω, τὴν πρᾶξιν πᾶσαν διομολογούμενος ἐν συγγραφῇ, καὶ ἐναντίον μαρτύρων μὴ ἔλαττον ἢ τριῶν, ὅσα ἐντὸς χιλίων· τὰ δ' ὑπὲρ χι-
p. λίας, μὴ ἔλαττον ἢ πέντε. ἐγγυητὴς μὲν δὴ καὶ ὁ προπωλῶν
954 ὁτιοῦν, τοῦ μὴ ἐνδίκως πωλοῦντος, ἢ καὶ μηδαμῶς ἀξιόχρεω.
a. ὑπόδικος δ' ἔχω καὶ ὁ προπωλῶν, καθάπερ ὁ ἀποδόμενος. φωρᾶν δὲ ἂν ἐθέλῃ τις τὶ παρ' ὁτῳοῦν γυμνὸς, ἢ χιτωνίσκον ἔχων, ἄζωστος, προομόσας τοὺς νομίμους θεοὺς, ἢ μὴν ἐλπίζων εὑρήσειν, οὕτω φωρᾶν· ὁ δὲ παρεχέτω τὴν οἰκιαν, τά τε σεσημασμένα καὶ τὰ ἀσήμαντα, φωρᾶν. ἐὰν δέ τις ἐρευνᾶν βουλομένῳ, φωρᾶν μὴ διδῷ, δικάζεσθαι μὲν τὸν ἀπειργό-
b. μενον, τιμησάμενον τὸν ἐρευνώμενον· ἂν δέ τις ὄφλῃ, τὴν δι-

mus, noſtroſque ſimiliter emittamus, hoſpitalem veriti Iovem. non enim eſu & hoſtiis, quemadmodum apud Nilum fit, peregrini pellendi ſunt: nec atroci edicto a finibus noſtris arcendi. Fideiuſſor quilibet aperte ac diſerte fideiubeat, totumque negotium conſcriptum coram tribus, nec paucioribus, teſtibus fateatur, ſi citra mille drachmas fideiuſſio fiat: ſin ultra mille, quinque ad minus teſtes adhibeantur. Fideiuſſor autem ſit, qui prius vendidit, eius, de quo, an iure poſſit vendere, dubitatur, atque eius, qui videtur minus ad promiſſa ſufficere: ſimiliterque tam qui praevendit, quam qui vendit, tanquam obnoxius iudicio ſubiiciatur. Si quis in domo alterius quaerere quippiam, tanquam ſuum, velit, is primo iureiurando affirmet, ſperare, quod quaerit, ibi ſe inventurum: deinde nudus, aut interula indutus, ingrediatur praecinctus: praebeaturque ipſi domus, & ſupellectilia, ſignata ſimul, & non ſignata. Quod ſi quis ſcrutari volentem non permiſerit, qui prohibitus eſt, pretio amiſſae rei ſtatuto, accuſet eum, qui ipſum depulit: & ille, ſi damnatus fuerit,

πλασίαν τοῦ τιμηθέντος βλάβην ἐκτίνειν. ἐὰν δὲ ἀποδημῶν οἰκίας δεσπότης τυγχάνῃ, τὰ μὲν ἀσήμαντα παρεχόντων οἱ ἐνοικοῦντες ἐρευνᾶν, τὰ δὲ σεσημασμένα παρασημαινέσθω, καὶ ὃν ἂν ἐθέλῃ φύλακα καταστησάτω πέντε ἡμέρας ὁ φωρᾶν. ἐὰν δὲ πλείονα χρόνον ἀπῇ, τοὺς ἀστυνόμους παραλαβὼν, οὕτω φωράτω, λύων καὶ τὰ σεσημασμένα. πάλιν δὲ μετὰ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἀστυνόμων κατὰ ταυτὰ σημαινέσθω. Τῶν ἀμ- c.
φισβητησίμων χρόνου ὅρος ὃν ἐάν τις ᾖ κεκτημένος, μηκέτ' ἀμφισβητεῖν ἐξεῖναι. χωρίων μὲν οἰκήσεών τε τῇδε οὐκ ἐξ' ἀμφισβήτησις· τῶν δὲ ἄλλων, ὅ, τι ἄν τις κεκτημένος ᾖ, ἐὰν μὲν κατὰ ἄστυ καὶ κατ' ἀγορὰν καὶ ἱερὰ χρώμενος φαίνηται, καὶ μηδεὶς ἐπιλάβηται, ὅῃ δὲ ζητεῖν τοῦτον τὸν χρόνον, ὁ δὲ μὴ ἀποκρυπτόμενος φανερὸς ᾖ· ἐὰν οὕτω τὶς ἐνιαυτὸν ὁτιοῦν ἐκτημένος, ὁ δὲ ζητῶν, διαγένωνται, μὴ d.
ἐξέσω τοιούτου κτήματος ἐπιλαβέσθαι μηδὲν ἀπελθόντος ἐνιαυτοῦ. ἐὰν δὲ κατ' ἄστυ μὲν μὴ μηδὲ κατ' ἀγορὰν χρῆται, κατ' ἀγροὺς δὲ φανερῶς, μὴ προστυχὴς δὲ ἐν πέντε ἔτεσι γένηται τις· τῶν πέντε ἐξελθόντων ἐτῶν μηκέτι τοῦ λοιποῦ χρόνου ἐξέσω τούτῳ τοῦ τοιούτου ἐπιλαβέσθαι. ἐὰν δὲ κατ'

duplum reſtituat. Si dominus ipſius domus abfuerit, non ſignata ſolummodo a praeſentibus praebeantur: ſignata vero ipſe quoque obſignet, & cuſtodem ad quinque dies relinquat. quo in tempore ſi patronus non venerit, aedilibus ſecum acceptis obſignata reſignet, & cum ante oculos domeſticorum & aedilium quaeſierit, rurſus obſignet. In rebus ambiguis ſpatium temporis ad praeſcriptionem determinandum eſt. De domibus quidem & agris nulla hac ratione diſceptatio erit. aliarum vero rerum ſi qua a quoquam habetur, iſque in urbe, foro, ſacris, aperte anno integro re illa uſus fuerit, atque hunc non occuluiſſe conſtet; nec quiſquam interea, quamvis quaerens, eam exegerit: nemini liceat deinde rem illam, quaſi ſuam, repoſcere. Verum ſi non in urbe, ſed in agris, manifeſte utatur, nec in annis quinque rei dominus compertus ſit, quinquennio exacto repeti nequeat. Sin vero

οἰκίας ἐν ἄστει τέ τις χρῆται, τριετῆ τὴν προθεσμίαν εἶναι·
e. ἐὰν δὲ κατ' ἀγροὺς ἐν ἀφανεῖ κέκτηται, δέκα ἐτῶν· ἐὰν δ' ἐν ἀλλοδημίᾳ, τοῦ παντὸς χρόνου ὅταν ἀνεύρῃ που, μηδεμίαν εἶναι προθεσμίαν τῆς ἐπιλήψεως. Ἐάν τις τινὰ δίκῃ παραγενέσθαι κωλύσῃ βίᾳ, εἴτε αὐτὸν εἴτε μάρτυρας· ἐὰν μὲν δοῦλον, εἴτε αὐτοῦ εἴτε ἀλλότριον, ἀτελῆ καὶ ἄκυρον γίγνεσθαι τὴν δίκην· ἐὰν δ' ἐλεύθερον, πρὸς τῷ ἀτελῆ, δεθῆναι μὲν
p. ἐνιαυτὸν, ὑπόδικον δὲ ἀνδραποδισμοῦ τῷ ἐθέλοντι γίγνεσθαι.
955 a. ἐὰν δὲ ἀνταγωνιζὴν γυμνικῆς, ἢ μουσικῆς, ἢ τινὸς ἀγῶνος ἑτέρου διακωλύῃ τὶς βίᾳ μὴ παραγίγνεσθαι, φραζέτω μὲν ὁ ἐθέλων τοῖς ἀθλοθέταις· οἱ δ' εἰς τὸν ἀγῶνα ἐλεύθερον ἀφιέντων, τὸν ἐθέλοντα ἀγωνίζεσθαι. ἐὰν δὲ ἀδυνατήσωσιν, ἐὰν μὲν ὁ κωλύων ἀγωνίζεσθαι νικήσῃ, τά τε νικητήρια τῷ διακωλυθέντι διδόναι, καὶ νικήσαντα γράφειν, ἐν ἱεροῖς οἷς ἂν
b. ἐθέλῃ· τῷ δὲ διακωλύσαντι μὴ ἐξέστω μηδὲν ἀνάθημα μηδ' ἐπιγραφὴν τοῦ τοιούτου ἀγῶνος ποτὲ γενέσθαι. βλάβης δὲ ὑπόδικος γιγνέσθω, ἐάν τε ἥττηται ἀγωνιζόμενος, ἐάν τε καὶ

in urbe domi utatur, & triennium usque apprehendere possit, qui amisit. In agris autem, si occulte habet, usque ad decennium. sin extra regionem, semper, quandocunque invenerit, apprehendat. Quando aliquis vi eum, qui litigat, seu testes, venire in iudicium prohibet, si servus ille sit, sive suus, sive alterius, nullius momenti lata sit: sin vero liber, & sententia irrita sit, & anno vinciatur, qui depulit, &, si quis latrocinii eum accusare voluerit, fas esto. Si quis aliquem secum musica, vel gymnica, vel alia quavis facultate certaturum in certamen descendere vi prohibuerit: quisquis velit, munerum declaratoribus id significet; qui procurent, ut quilibet liber certare possit. Id si facere non potuerint, victoriae munera prohibito dentur, si prohibitor vincet: & ipsius, tanquam victoris, nomen in quibuscunque velit templis inscribatur. prohibenti vero nec nomen inscribere, nec victoriae offerre insignia liceat: ac seu vincat certando, seu vincatur, illati damni crimine reus sit. Si quis rem furto sublatam sciens

νικᾷ. Ἐάν τε τις κλεμμάδιον ὁτιοῦν ὑποδέχηται γιγνώσκων, τὴν αὐτὴν ὑπεχέτω δίκην τῷ κλέψαντι. Φυγάδος δὲ ὑποδοχῆς θάνατος ἔζω ζημία. Τὸν αὐτὸν φίλον τε καὶ ἐχθρὸν νομιζέτω πᾶς τῇ πόλει· ἐὰν δέ τις ἰδίᾳ ποιῆται πρός τινας εἰρήνην ἢ πόλεμον, ἄνευ τοῦ κοινοῦ, θάνατος ἔζω καὶ τούτῳ c.
ζημία. ἐὰν δέ τι μέρος τῆς πόλεως εἰρήνην ἢ πόλεμον πρός τινας ἑαυτῷ ποιῆται, τοὺς αἰτίους οἱ στρατηγοὶ ταύτης τῆς πράξεως εἰσαγόντων εἰς δικαστήριον· ὀφλοντι δὲ θάνατος ἔζω δίκη. Τοὺς τῇ πατρίδι διακονοῦντάς τι, δώρων χωρὶς χρὴ διακονεῖν. πρόφασιν δ' εἶναι μηδεμίαν, μηδὲ λόγον ἐπαινούμενον, ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς μὲν δεῖ δέχεσθαι δῶρα, ἐπὶ δὲ φλαύροις οὔ.
τὸ γὰρ γνῶναι καὶ γνόντα καρτερεῖν, οὐκ εὐπετές. ἀκούοντα d.
δὲ ἀσφαλέστατον πείθεσθαι τῷ νόμῳ, μηδὲν ἐπὶ δώροισι διακονεῖν. ὁ δὲ μὴ πειθόμενος ἁπλῶς, τεθνάτω ἁλοὺς τῇ δίκῃ. Χρημάτων εἰσφορᾶς πέρι τῷ κοινῷ τετιμῆσθαι μὲν ἕκαστον τὴν οὐσίαν, ἕνεκα πολλῶν χρεών· καὶ τὴν ἐπέτειον ἐπικαρπίαν

receperit, in eadem culpa ſit, qua ille, qui furatus eſt. Qui exſulem, ſeu quemvis huiuſmodi fugientem ſuſceperit, moriatur. quippe quem civitas amicum ſibi vel hoſtem decreverit, eundem ſibi quiſque ſimiliter exiſtimare debet. Si quis conſilio ſuo, abſque auctoritate communi, pacem inivit, aut bellum movit, ultimo ſupplicio condemnetur. Quod ſi pars aliqua civitatis id tentavit, huius rei auctores, a militiae imperatoribus tracti in iudicium, & damnati, morte plectantur. Qui patriae in aliqua re miniſtrant, nullo modo munera recipiant: nec ulla occaſione aut ratione nobis perſuadeamus, in rebus quidem bonis ſuſcipienda eſſe munera, in aliis minime. nam nec cognoſcere facile eſt, neque, cum cognoveris, continere. idcirco tutius eſt, legibus obtemperare, dicentibus, nulla pro patriae miniſterio munera eſſe ſuſcipienda. ſi quis vero minus obtemperaſſe damnatus fuerit, moriatur. Tributa vero publica ſic diſponantur. Primo quidem, multorum gratia, rerum omnium cuiuſcunque civis cenſus habeantur. deinde annuos fructus tribules ad agri magiſtratus con-

ἐν γράμμασιν ἀποφέρειν ἀγρονόμοις φυλέτας· ὅπως ἂν δυοῖν οὔσαιν ταῖν εἰσφοραῖν, ὁποτέρᾳ τὸ δημόσιον ἂν χρῆσθαι βούλ-
e. ηται, χρῆται κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον βουλευομένων, ἐάν τε τῷ τοῦ τιμήματος ὅλου μέρει, ἐάν τε τῆς γενομένης ἐπ' ἐνιαυτὸν ἑκάστοτε προσόδου, χωρὶς τῶν εἰς τὰ ξυσσίτια τελουμένων. Θεοῖσι δὲ ἀναθήματα χρεὼν ἔμμετρα τὸν μέτριον ἄνδρα ἀνατιθέντα δωρεῖσθαι. γῆ μὲν οὖν ἑσία τε οἰκήσεως, ἱερὰ πᾶσι πάντων θεῶν· μηδεὶς οὖν δευτέρως ἱερὰ καθιερούτω θεοῖς. χρυσὸς δὲ καὶ ἄργυρος ἐν ἄλλαις πόλεσιν ἰδίᾳ τε καὶ ἐν ἱεροῖς
P. ἑσιν ἐπίφθονον κτῆμα. ἐλέφας δὲ ἀπολελοιπότος ψυχὴν σώ-
956 μα-
a. τος, οὐκ εὐχερὲς ἀνάθημα. σίδηρος δὲ καὶ χαλκὸς, πολέμων ὄργανα. ξύλου δὲ, μονόξυλον ὅ, τι ἂν ἐθέλῃ τις ἀνατιθέτω, καὶ λίθου ὡσαύτως, πρὸς τὰ κοινὰ ἱερά. ὑφὴν δὲ μὴ πλέον ἔργον γυναικὸς μιᾶς ἔμμηνον. χρώματα δὲ λευκὰ, πρέπουτ' ἂν θεοῖς εἴη καὶ ἄλλοθι καὶ ἐν ὑφῇ. βάμματα δὲ μὴ προσφέρειν, ἀλλ' ἢ πρὸς τὰ πολέμου κοσμήματα. θειότατα
b. δὲ δῶρα, ὄρνιθές τε καὶ ἀγάλματα, ὅσαπερ ἂν ἑν μιᾷ ζωγράφος ἡμέρᾳ εἷς ἀποτελῇ. καὶ τἄλλα ἔξω κατὰ τὰ τοιαῦτα

scriptos deferant, ut, cum duo tributa sint, respublica possit alterutro, ut videbitur, annis singulis uti; scilicet vel universi census, vel annui fructus parte: unde, quae ad alimenta tribuuntur, semper excipiantur. Donaria Diis moderata a moderatis hominibus offerantur. Terra igitur, ut focus domiciliorum, sacra Deorum omnium est. quocirca ne quis iterum idem consecrato. Aurum autem & argentum in urbibus & privatim, & in fanis invidiosa res est. Tum ebur ex inani corpore extractum, haud satis castum donum Deo. Iam aes atque ferrum, duelli instrumenta, non fani. Ligneum autem, quod quis voluerit, uno e ligno dedicato, itemque lapideum, in delubris communibus. Textile ne operosius, quam mulieris opus menstruum. Color autem albus praecipue decorus Deo est, tum in ceteris, tum maxime in textili. tincta vero absint, nisi a bellicis insignibus. Diviniſſima autem dona, aves & formae ab uno pictore uno absolutae die; itemque cetera

ἀναθήματα μεμιμημένα. Ὅτε δὲ μέρη διῄρηται τῆς πόλεως
ξυμπάσης, ὅσά τε καὶ ἃ δεῖ γίγνεσθαι, καὶ νόμοι περὶ τῶν
ξυμβολαίων εἰς δύναμιν τῶν μεγίστων πέρι πάντων εἴρηνται,
τοὐλοιπὸν δὴ δικας ἂν εἴη χρεὼν γίγνεσθαι. Δικαστηρίων δὲ τὸ
μὲν πρῶτον αἱρετοὶ δικασταὶ γίγνοιντ' ἄν, οὓς ἂν ὁ φεύγων τε
καὶ ὁ διώκων ἑλώνται κοινῇ, διαιτηταὶ δικαστῶν τοὔνομα μᾶλ- c.
λον πρέπον ἔχοντες· δευτεροι δὲ, κωμῆταί τε καὶ φυλέται,
κατὰ τὸ δωδέκατον μέρος διῃρημένοι. ἐν οἷς, ἂν μὴ διακρι-
θῶσιν ἐν τοῖς πρώτοις, περὶ ζημίας μείζονος ἰόντων ἀγωνιού-
μενοι· ὁ δὲ φεύγων, ἂν ἡττηθῇ τὸ δεύτερον, τὸ πεμπτημόριον
ἀποτινέτω τοῦ τιμήματος τῆς γραφείσης δίκης. ἐὰν δ' ἐγκα-
λῶν τις τοῖς δικασταῖς, τὸ τρίτον ἀγωνίζεσθαι βούληται, ἀγέ-
τω μὲν ἐπὶ τοὺς δικασὰς τοὺς ἐκλεκτοὺς τὴν δίκην· ἐὰν δὲ
πάλιν ἡττηθῇ, τὴν ἡμιολίαν τοῦ τιμήματος ἀποτινέτω. ἐὰν d.
δὲ ὁ διώκων, ἡττηθεὶς ἐν πρώτοις, μὴ ἡρεμῇ, εἰς δὲ τοὺς δευ-
τέρους ἴῃ, νικήσας μὲν δὴ, τὸ πέμπτον μέρος ἀπολαμβανέτω·
νικηθεὶς δὲ, ἀποτινέτω ταυτὸν μέρος τῆς δίκης. ἐὰν δ' εἰς τὸ
τριτον ἔλθωσι δικαστήριον, ἀπειθήσαντες ταῖς ἔμπροσθεν δί-

huius exempli dona ſunto. Poſtquam vero urbis partes, quae & quot eſſe debent, diſtinctae ſunt, & leges de pactis commerciiſque maximis pro viribus poſitae: ſupereſt, ut de iudiciis iam dicamus. Primum igitur arbitri iudices, quos litigantes elegerint, locum habeant. hi conciliatores commodius, quam iudices appellari poſſunt. Deinde vicini & tribules, ſecundum partem duodecimam diſtributi: apud quos, ſi reconciliati a primis non fuerint, maiori cum damno litigent. Ubi ſi debitor iterum condemnabitur, quintam debiti partem perſolvat. Quicunque vero ab hoc quoque iudicio appellat, ac tertio certare volet, electos iudices petat. & ſi ab iis rurſus condemnabitur, & quantum debitum ipſum eſt, & dimidiam ſupra debitum partem, afferat. Ac ſi accuſator, a primo iudicio repulſus, non quieverit, ſed in ſecundo iudicio iterum certare voluerit, quintam, ſi vicerit, partem accipiat: victus autem, tantundem amittat. Quando vero per

καις, ὁ μὲν φεύγων, ἡττηθεὶς, ὥσπερ εἴρηται, τὴν ἡμιολίαν,
ὁ δὲ διώκων, τὴν ἡμίσειαν τοῦ τιμήματος ἀποτινέτω. κληρώ-
e. σεις δὲ δικαστηρίων, καὶ πληρώσεις καὶ ὑπηρεσιῶν ἑκάστοις
τῶν ἀρχῶν καταστάσεις, καὶ χρόνοι ἐν οἷς ἕκαστα γίγνεσθαι
χρεὼν, καὶ διαψηφίσεων πέρι καὶ ἀναβολῶν, καὶ πάνθ' ὁπόσα
τοιαῦτα ἀναγκαῖα περὶ δίκας γίγνεσθαι, προτέρων τε καὶ
ὑστέρων λήξεις, ἀποκρίσεών τε ἀνάγκας καὶ παρακαταβά-
σεων, καὶ ὅσα τούτων ἀδελφὰ ξύμπαντα, εἴπομεν μὲν καὶ
p. πρόσθεν· καλὸν δὲ τόγε ὀρθὸν, καὶ δὶς καὶ τρίς. πάντα δ' οὖν
957 ὁπόσα σμικρὰ καὶ ῥᾴδια νόμιμα εὑρίσκειν, πρεσβύτου νομο-
a. θέτου παραλιπόντος, τὸν νέον ἀναπληροῦν χρὴ νομοθέτην.
τὰ μὲν ἴδια δικαστήρια, ταύτῃ πῃ γιγνόμενα, μέτρον ἂν
ἔχοι· τὰ δὲ δημόσια καὶ κοινὰ, καὶ ὅσοις ἀρχὰς δεῖ χρωμένας
τὰ προσήκοντα ἑκάστῃ τῶν ἀρχῶν διοικεῖν, ἐξ' ἐν πολλαῖς
πόλεσιν οὐκ ἀσχήμονα ἐπιεικῶν ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγα νομοθε-
τήματα. ὅθεν νομοφύλακας χρὴ τὰ πρέποντα τῇ νῦν γεν-
b. νωμένῃ πολιτείᾳ κατασκευάζειν, συλλογισαμένους καὶ ἐπαν-

primos & ſecundos iudices nondum reconciliati, tertios petunt, debitor quidem victus, tantundem, & dimidiam inſuper debiti partem, ut diximus, victori deponat: accuſator autem ſuperatus, dimidiam. Sed de creandis declarandiſque iudicibus, de iſtorum omnium adminiſtratione, de temporibus, in quibus ſingula facienda ſunt, de ferendis ſuffragiis, de mora & dilatione iudicii, termino, citatione, repulſa, ac de ceteris omnibus, quae iudiciis neceſſaria ſunt, quamvis in ſuperioribus egerimus: tamen, quae pulchra ſunt, ut habet proverbium, & bis & ter recte dici poſſunt. Parva vero quaeque & inventu facilia, ſi legumlator antiquior praetermiſerit, iunior expleat. Sed de privatis quidem iudiciis ſatis iam dictum eſt. Publica vero atque communia, quibus uſi magiſtratus, quae ad hos pertinent, peragunt, in multis civitatibus a prudentibus viris recte conſtituta reperiuntur, unde cuſtodes legum oportet, quae huic novae reipublicae congruant, accipere: ita, ut ſingula periculo examinata & cor-

ορθουμένους, ταῖς ἐμπειρίαις διαβασανίζοντας, ἕως ἂν ἱκανῶς αὐτῶν ἔκαςα δόξῃ κεῖσθαι· τότε δὲ τέλος ἐπιθέντας, ἀκίνητα οὕτως ἐπισφραγισαμένους, χρῆσθαι τὸν ἅπαντα βίον. ὅσα δὲ περί τε σιγὴν δικαζῶν καὶ εὐφημίας καὶ τοὐναντίον, καὶ ὅσα παραλλάττει τῶν πολλῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι δικαίων καὶ ἀγαθῶν καὶ καλῶν, τὰ μὲν εἴρηται, τὰ δ' ἔτι πρὸς τῷ τέλει ῥηθήσεται. πρὸς ἃ πάντα χρὴ τὸν μέλλοντα δικα- c.
ζὴν ἴσον ἔσεσθαι κατὰ δίκην, βλέπειν τε, καὶ κεκτημένον γράμματα, αὐτῶν πέρι μανθάνειν. πάντων γὰρ μαθημάτων κυριώτατα, τοῦ τὸν μανθάνοντα βελτίω γίγνεσθαι, τὰ περὶ τοὺς νόμους κείμενα· ἃ, εἴπερ ὀρθῶς εἴη τεθέντα, γίγνοιτ' ἄν. ἡ μάτην τοὔνομα νῷ προσῆκον κέκτηται ἂν ὁ θεῖος ἡμῖν καὶ θαυμαστὸς νόμος. καὶ δὴ καὶ τῶν ἄλλων λόγων ὅσοι τε ἐν ποιήμασιν ἔπαινοι καὶ ψόγοι περὶ τινῶν λέγονται, καὶ ὅσοι καταλογάδην, εἴτ' ἐν γράμμασιν, εἴτε καθ' ἡμέραν ἐν ταῖς d.
ἄλλαις πάσαις συνουσίαις, διὰ φιλονεικίας τε ἀμφισβητοῦνται καὶ διὰ ξυγχωρήσεων ἔξιν ὅτε καὶ μάλα ματαίων· τούτων πάντων ἂν βάσανος εἴη σαφὴς, τὰ τοῦ νομοθέτου γράμ-

rigant diligenter, & probent, donec ſufficienter ſe habere putentur; & denique diſcuſſioni fine impoſito, his, tanquam immobilibus, per totam vitam utantur. De ſilentio vero iudicum, laude, vituperationeque, & de iuſtis, bonis, honeſtis, quae in aliis civitatibus differunt, & dictum eſt, & in fine dicetur. Ad quae omnia aequus futurus iudex reſpicere debet, atque operam dare, ut has legum conſtitutiones ante omnia diſcat, & mente firmiter teneat. nam ad faciendum eum virum, qui didicit bonum, ſcripta legum prae ceteris doctrinis, ſi recte ſe habent, maxime conferunt. neque enim temere miranda divinaque lex nomen menti proximum poſſidet, (νόος enim mentem, νόμος vero legem ſignificat.) Nam cum multi ſermones de laude vituperationeque nonnullorum, partim carminibus, partim ſoluta oratione, tum ſcripti circumferantur, tum quotidie in coronis, ſeu contendendo, ſive falſo aſſentiendo, habeantur: horum omnium perſpicuum examen legislatoris

ματα. ἃ δεῖ κεκτημένον ἐν αὑτῷ, καθάπερ ἀλεξιφάρμακα
τῶν ἄλλων λόγων, τὸν ἀγαθὸν δικαστὴν, αὐτόν τε ὀρθοῦν καὶ
τὴν πόλιν· τοῖς μὲν ἀγαθοῖς μονὰς τῶν δικαίων καὶ ἐπαύξη-
e. σιν παρασκευάζοντα, τοῖς δὲ κακοῖς, ἐξ ἁμαθίας καὶ ἀκο-
λασίας καὶ δειλίας, καὶ ξυλλήβδην πάσης ἀδικίας, εἰς τὸ
δυνατὸν μεταβολὴν, ὅσοις ἰάσιμοι δόξαι τῶν κακῶν· οἷσι δὲ
p. ὄντως ἐπικεκλωσμέναι, θάνατον ἅμα ταῖς οὕτω διατεθείσαις
958 ψυχαῖς διανέμοντες (ὃ δικαίως εἴη πολλάκις ἂν εἰρημένον)
a. ἄξιοι ἐπαίνου γίγνοιντ' ἂν τῇ πάσῃ πόλει τοιοῦτοι δικασταὶ καὶ
δικαστῶν ἡγεμόνες. ἐπειδὰν δὲ αἱ κατ' ἐνιαυτὸν δίκαι τέλος ἐκ-
δικασθεῖσαι σχῶσι ταῖς πράξεσι, νόμους αὐτῶν χρεὼν γίγνε-
σθαι τούσδε· πρῶτον μὲν ἡ δικάζουσα ἀρχὴ τὰ τοῦ ὄφλοντος
χρήματα τῷ νικήσαντι πάντα ἀποδιδότω, χωρὶς τῶν ἀναγ-
h. καίων κεκτῆσθαι· μετὰ δὲ τὴν διαψήφισιν ἑκάσην, εὐθὺς ὑπὸ
κήρυκος, ἀκουόντων τῶν δικαστῶν. ἐπειδὰν δὲ ὁ τῶν δικασί-
μων μηνῶν ἐχόμενος γένηται μὴν, ἐάν τις μὴ ἀπαλλάττῃ
τὸν νικήσαντα ἑκόντα ἑκών, ἡ δικάσασα ἀρχὴ συνεπομένη
τῷ νικῶντι, τὰ τοῦ ὄφλοντος παραδιδότω χρήματα. ἐὰν δὲ

scripta nobis sunt. haec, quasi remedium medelamque adversus aliarum orationum venena, probus iudex secum semper tenebit: quibus se ipsum civitatemque emendabit, bonos confirmabit, atque extollet; pravos ex ignorantia, incontinentia, timiditate, &, ut summatim dicam, iniustitia universa, pro viribus, si sanabiles sunt, revocabit. nam si sanari non possunt, qui eos morte afficiunt, apud omnes laude digni iudices iudicumque principes non iniuria saepius dici posse videntur. Sed postquam annua iudicia exacta sunt, legibus his utantur: Primum magistratus, qui iam iudicium exercet, debitoris damnati pecuniam petitori omnem tradat, necessariis tantum ad usum relictis: idque statim post lata suffragia fiat, nuntiante praecone, & iudicibus audientibus. Deinde, si secundus a lata sententia aderit mensis, neque victori victus sponte iusta persolverit: iudices, qui sententiam tulerunt, cunctam debitoris pecuniam victori tradant. quod si praesentia

μὴ ἔχωσιν ὁπόθεν, ἐλλείπῃ δὲ μὴ ἔλαττον δραχμῆς, μὴ πρότερον εἶναι τούτῳ δίκας πρὸς ἄλλον μηδένα, πρὶν ἂν ἐκπληρώσῃ τὸ χρέος ἅπαν τῷ νικήσαντι. ἄλλοις δὲ πρὸς τοῦτον ἔσωσαν δίκαι κυρίως. ἐὰν δέ τις ἀφῇρῆται τὴν ἀρχὴν τὴν κα- c.
ταδικάσασαν καταδικασθεὶς, εἰσαγόντων μὲν αὐτὸν εἰς τὸ τῶν νομοφυλάκων δικαστήριον οἱ ἀφαιρεθέντες ἀδίκως· ἐὰν δέ τις ὄφλῃ τὴν τοιαύτην δίκην, ὡς ὅλην τὴν πόλιν καὶ νόμους φθείρων, θανάτῳ ζημιούσθω. ἀνδρὶ δὴ τῷ μετὰ τοῦτο γεννηθέντι, καὶ ἐκτραφέντι, καὶ γεννήσαντι καὶ ἐκθρέψαντι τέκνα, καὶ ξυμμίξαντι συμβόλαια μετρίως, διδόντι τε δίκας εἴτινα ἠδικήκει, καὶ παρ' ἑτέρου ἐκλαβόντι, σὺν τοῖς νόμοις d.
ἐν μοίρᾳ γηράσαντι, τελευτὴ γίγνοιτ' ἂν κατὰ φύσιν. Περὶ τελευτήσαντας δὴ, εἴτέ τις ἄρρην, εἴτέ τις θῆλυς ἦ, τὰ μὲν περὶ τὰ θεῖα νόμιμα τῶν τε ὑπὸ γῆς θεῶν καὶ τῶν τῇδε, ὅσα προσήκει τελεῖσθαι, τοὺς ἐξηγητὰς γίγνεσθαι κυρίους φράζοντας. θήκας δ' εἶναι, τῶν χωρίων ὁπόσα μὲν ἐργάσιμα μηδαμοῦ, μητέ τι μέγα μητέ τι σμικρὸν μνῆμα· ἃ δὲ ἡ χώρα

minus ſufficiunt, nec minus quam drachma deficit una, non liceat deinde debitori prius alium quemquam in iudicium trahere, quam debitum creditori totum reſtituat: trahi vero ab aliis poſſit. Si quis in iudicio damnatus iudices ipſos laeſerit, aut quidquam eorum iniuſte abſtulerit, iidem ipſi iudices ad cuſtodes legum deferant. a quibus ſi criminis huius damnabitur, quaſi civitatem omnem legeſque everterit, moriatur. Qui ſub his legibus geniti educatique, liberos ſimiliter genuerunt atque educaverunt, ita cum aliis verſati, ut moderatum fuerit eorum commercium, illatae iniuriae poenas dederint, acceptae exegerint, ſicuti iuſte legibus his uſque ad ſenectutem vivunt, ita ſecundum naturam e vita decedunt. Mortuis vero tam viris, quam mulieribus, parentationes quidem, & quae ad Deos, ſive inferos, ſive ſuperos, pertinent, ſecundum reſponſa interpretum fiant. Nullum in loco foecundo, & agro ad culturam apto, ſepulcrum fiat: ſed is locus corpora defunctorum recipiat, qui ad cetera

e. πρὸς τοῦτ' αὐτὸ μόνον φύσιν ἔχει, τὰ τῶν τετελευτηκότων σώματα μάλιςα ἀλυπήτως τοῖς ζῶσι δεχομένη κρύπτειν, ταῦτα ἐκπληροῦν. τοῖς δὲ ἀνθρώποις ὅσα τροφὴν μήτηρ οὖσα ἡ γῆ πρὸς ταῦτα πέφυκε βούλεσθαι φέρειν, μήτε ζῶν μήτέ τις ἀποθανὼν ςερειτω τὸν ζῶνθ' ἡμῶν. χῶμα δὲ μὴ χωννύναι ὑψηλότερον πέντε ἀνδρῶν ἔργον, ἐν πένθ' ἡμέραις ἀποτελούμενον. λίθινα δὲ ἐπιςήματα μὴ μείζω ποιεῖν ἢ ὅσα δέχεσθαι τὰ τοῦ τετελευτηκότος ἐγκώμια βίου, μὴ πλείω τεττά-
p. ρων ἡρωϊκῶν ςίχων. τὰς δὲ προθέσεις πρότερον μὲν μὴ μα-
959 a. κρότερον χρόνον ἔνδον γίγνεσθαι τοῦ δηλοῦντος τόν τε ἐκτεθνεῶτα καὶ τὸν ὄντως τεθνηκότα. εἴη δ' ἂν σχεδὸν ὡς τἀνθρώπινα μέτρον ἔχουσα, τριταία πρὸς τὸ μνῆμα ἐκφορά· πείθεσθαι δ' ἐςὶ τῷ νομοθέτῃ χρεὼν τά τε ἄλλα, καὶ λέγοντι ψυχὴν σώματος εἶναι τὸ πᾶν διαφέρουσαν· ἐν αὐτῷ τε τῷ βίῳ, τὸ παρεχόμενον ἡμῶν ἕκαςον τοῦτ' εἶναι μηδὲν ἄλλ' ἢ τὴν ψυχήν. τὸ δὲ σῶμα ἰνδαλλόμενον ἡμῶν ἑκάςοις ἕπεσθαι· καὶ
b. τελευτησάντων λέγεσθαι καλῶς εἴδωλα εἶναι τὰ τῶν νεκρῶν σώματα. τὸν δὲ ὄντα ἡμῶν ἕκαςον ὄντως ἀθάνατον εἶναι,

inutilis, & ad id tantum commodus, viventes minime laedit. nec enim a vivis, neque a mortuis, terrae matris foecunditas impedienda eſt. nemo ergo aut vivens aut mortuus vivum aliquem alimento privet. Agger non altior ſit eo tumulo, quem viri quinque diebus quinque conſtruere poſſint. Lapides quoque ſuperſtruantur non maiores, quam ut poſſint vita defuncti laudes, quatuor ſolum heroicis verſibus editas, comprehendere. Elationes autem non breviori vel longiori tempore intus fiant, quam vere mortuus ſignificari cognoſcique poſſit. ac ut humana ſe habent, triduana elatio ad ſepulcrum mediocris videtur. Credendum eſt autem & de aliis legumlatori, & de anima, cum eam dicat omnino a corpore differre; nec aliud praeter ipſam eſſe, quod in hac vita facit, ut quilibet noſtrum hoc ipſum ſit, quod ſumus: corpus vero, tanquam imaginarium quiddam, hominem ſequi; commode etiam mortuorum ſimulacra, corpora vocari: ac reve-

ψυχὴν ἐπονομαζόμενον, παρὰ θεοὺς ἄλλους ἀπιέναι, δώσοντα λόγον, καθάπερ ὁ νόμος ὁ πάτριος λέγει, τῷ μὲν ἀγαθῷ θαῤῥαλέον, τῷ δὲ κακῷ μάλα φοβερόν· βοήθειάν τε αὐτῷ μή τινα μεγάλην εἶναι τετελευτηκότι. ζῶντι γὰρ ἔδει βοηθεῖν πάντας τοὺς προσήκοντας, ὅπως ὅτι δικαιότατος ὢν καὶ ὁσιώτατος ἔζη τε ζῶν, καὶ τελευτήσας, ἀτιμώρητος ἂν κακῶν c.
ἁμαρτημάτων ἐγίγνετο τῶν μετὰ τὸν ἐνθάδε βίον. ἐκ δὲ τούτων οὕτως ἐχόντων, οὐδέποτε οἰκοφθορεῖν χρὴ, διαφέροντα νομίζοντα τὸν αὑτοῦ τοῦτον εἶναι τὸν τῶν σαρκῶν ὄγκον θαπτόμενον· ἀλλ' ἐκεῖνον τὸν υἱὸν, ἢ ἀδελφὸν, ἢ ὁντινα τὶς μάλισθ' ἡγεῖται ποθῶν θάπτειν, οἴχεσθαι περαίνοντα καὶ ἐμπιπλάντα τὴν αὑτοῦ μοῖραν· τὸ δὲ παρὸν δεῖν εὖ ποιεῖν, τὰ μέτρια ἀναλίσκοντα ὡς εἰς ἄψυχον χθονίων βωμόν. τὸ δὲ μέ- d.
τριον νομοθέτης ἂν μαντεύσαιτο οὐκ ἀσχημονέσατα. ἔσω δὴ νόμος οὗτος· τῷ μὲν δὴ τοῦ μεγίστου τιμήματος, εἰς τὴν πᾶσαν ταφὴν ἀναλισκόμενα μὴ πλέον πέντε μνῶν· τῷ δὲ τοῦ δευτέρου, τρεῖς μναῖ· καὶ δύο τῷ τοῦ τρίτου. μνᾶ δὲ τῷ τοῦ

ra unumquemque noſtrum animam ipſam immortalem eſſe, eamque ad Deos alios proficiſci, rationem ſuorum operum reddituram, ut lex patria continet. in quo certe bonis viris confidendum eſſe; malis autem formidandum, quippe cum poſt mortem omni auxilio careant: viventibus autem neceſſarios omnes opem ferre debuiſſe, ut quam iuſtiſſime atque ſanctiſſime vivant, ne maxima eos ſcelerum poſt mortem ſupplicia maneant. Haec cum ita ſe habeant, rem familiarem atterere minime debemus, quaſi arbitremur, hanc carnis molem, quae ſepelitur, noſtrum illum eſſe: cum ille filius aut frater, aut quivis alius a nobis deſideratus, quem ſepeliri putamus, hinc alio, fatis ſuis exactis, profectus fuerit. Probe igitur factum erit, ſi, tanquam ad manium aram anima carentem, moderato utamur impendio. moderatum vero quantum ſit, a legumlatore merito ſtatuetur. Lex igitur iſta ſit, ut, qui maximi cenſus eſt, ad funus & ſepulturam non plus, quam minas quinque, impendat: qui ſecundi, tres: tertii,

τετάρτου, μέτρον ἂν ἔχῃ τῶν ἀναλωμάτων. νομοφύλαξι δὲ πολλά τε ἄλλα ἀνάγκη πράττειν, καὶ πολλῶν ἐπιμελεῖσθαι· τούτων δ' οὐχ ἥκιστα, ὅπως ἂν παίδων τε καὶ ἀνδρῶν καὶ πά-
c. σης ἡλικίας ἐπιμελούμενοι ζῶσι. καὶ δὴ καὶ πρὸς τὸ τέλος ἁπάντων νομοφύλαξ εἷς γέ τις ἐπιστατεῖ, ὃν ἂν οἱ τοῦ τετελευτηκότος ἐπίσκοπον οἰκεῖοι παραλάβωσιν· ᾧ καλόν τ' ἔστω καλῶς καὶ μετρίως τὰ περὶ τὸν τετελευτηκότα γιγνόμενα, καὶ μὴ καλῶς, αἰσχρόν. πρόθεσις δὲ καὶ τἆλλα ἔστω μὲν κατὰ τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα νόμον γιγνόμενα· τῷ δὲ πολιτικῷ νόμῳ νομοθετοῦντι παραχωρεῖν χρὴ τὰ τοιάδε· δακρύειν μὲν
p. τὸν τετελευτηκότα, ἐπιτάττειν ἢ μὴ, ἄμορφον. θρηνεῖν δὲ
960 a. καὶ ἔξω τῆς οἰκίας φωνὴν ἐξαγγέλλειν, ἀπαγορεύειν· καὶ τὸν νεκρὸν εἰς τὸ φανερὸν προσάγειν τῶν ὁδῶν κωλύειν, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς πορευόμενον φθέγγεσθαι, καὶ πρὸ ἡμέρας ἔξω τῆς πόλεως εἶναι. ταῦτα δὴ κείσθω τε οὕτω περὶ τὰ τοιαῦτα νόμιμα· καὶ ὁ μὲν πειθόμενος, ἔξω ζημίας ἐκτός· ὁ δὲ ἀπειθῶν ἑνὶ τῶν νομοφυλάκων, ὑπὸ πάντων ζημιούσθω τῇ δοξάσῃ

duas: quarti, unam: atque ita ſingulorum moderata erit impenſa. Ceterum cuſtodes legum cum alia multa, tum hoc maxime, curare debent, ut pueri & viri, &, ut ſummatim dicam, cuiuſcunque ſexus vel aetatis homines, ab illis iugiter obſervati bene vivant: & civis cuiuſque deceſſu, unus ipſorum, quem mortui hominis coniuncti elegerint, funus totum obſervet, provideatque, ut bene moderateque omnia, non contra gerant: & illud ſibi honori, hoc dedecori ſit. Expoſitiones utique & elationes, & cetera omnia, ſecundum leges de his conſcriptas fiant. Rerum autem civilium legislatori concedantur iſta: Lacrimis mortuos decorare, aut non, turpe legumlatori cogere eſt: plangere vero, & extra domum vociferari, prohibendum eſt. cadaver etiam manifeſte per vias urbis frequentiores efferre, & in publico eiulare, aut ante diem extra urbem ſe afflictare, non liceat. Haec ita de his ſtatuta permaneant. quibus qui paret, indemnis eſto: qui vero uni legum cuſtodi non paret, ab omnibus, ut

πᾶσι κοινῇ ζημίᾳ. ὅσαι δ' ἄλλαι γίγνονται περὶ τελευτήσαν- b.
τας ταφαὶ, εἴτε καὶ ἄταφοι πράξεις, περὶ πατροφόνων καὶ
ἱεροσύλων καὶ τῶν τοιούτων πάντων, εἰρημέναι ἐν τοῖς ἔμ-
προσθεν κεῖνται διὰ νόμων. ὥστε σχεδὸν ἡ νομοθεσία τέλος
ἂν ἡμῖν ἔχοι. τῶν πάντων δ' ἑκάστοτε τέλος, οὐ τὸ δρᾶσαί τι
σχεδὸν, οὐδὲ τὸ κτήσασθαι κατοικῆσαί τ' ἐστὶν· ἀλλὰ τῷ γεν-
νηθέντι σωτηρίαν ἐξευρόντα τελέως ἀεὶ, τότ' ἤδη νομίζειν πᾶν
ὅσον ἔδει πραχθῆναι πεπρᾶχθαι· πρότερον δ' ἀτελὲς εἶναι τὸ c.
ὅλον. ΚΛ. Καλῶς, ὦ ξένε, λέγεις. πρὸς ὅ, τι δὲ τὸ νῦν αὖ
ῥηθὲν εἴρηται, φράζ' ἔτι σαφέστερον. ΑΘ. Ὦ Κλεινία, πολλὰ
τῶν ἔμπροσθεν καλῶς εἴρηται· σχεδὸν δὲ οὐχ ἥκιστα τὰ τῶν
μοιρῶν προσρήματα. ΚΛ. Ποῖα δή; ΑΘ. Τὸ Λάχεσιν μὲν,
τὴν πρώτην εἶναι· Κλωθὼ δὲ, τὴν δευτέραν· τὴν Ἄτροπον δὲ
τρίτην, σώτειραν τῶν λεχθέντων· ἀπεικασμένα τῇ τῶν κλω-
σθέντων τῷ πυρὶ, τὴν ἀμετάστροφον ἀπεργαζομένων δύναμιν.
ἃ δὴ καὶ πόλει καὶ πολιτείᾳ δεῖ μὴ μόνον ὑγίειαν καὶ σωτη- d.
ρίαν τοῖς σώμασι παρασκευάζειν, ἀλλὰ καὶ εὐνομίαν ἐν ταῖς
ψυχαῖς, μᾶλλον δὲ σωτηρίαν τῶν νόμων. ἡμῖν δ' ἔτι μοὶ

communiter videbitur, puniatur. Cetera, quae vel ad mortuorum monumenta, vel ad eos, qui propter parricidium sacrilegiumque sepultura indigni sunt, pertinent, superioribus legibus comprehendimus. Quare legum positio ferme finem habet. Omnium vero finis est non in eo, quod facta sint, vel possessa, vel habitata: sed in eo potius, quod sicut recta sunt facta, ita firmiter stabilita sint. in huiusmodi enim conservatione putandum est, quantum oportuit, factum esse: aliter minime. *Cli.* Probe loqueris, hospes. sed quorsum ista, explanatius dicito. *Athen.* Multa, o Clinia, priscorum praeclare dicta laudantur: nec minus Parcarum nomina. *Cli.* Quaenam? *Athen.* Quod Lachesis prima sit, Clotho altera, Atropos tertia, quae salutem praedictis affert. haec ad ignem contortis, quia vim inconvertibilem continent, comparata sunt. Quae quidem in civitate & republica oportet non solum sanitatem corporibus stabilem, sed animis quoque

φαίνεσθαι δοκεῖ τοῦτ' ἐλλεῖπον τοῖς νόμοις εἶναι, πῶς χρὴ τὴν ἀμετάστροφον αὐτοῖς ἐγγίνεσθαι κατὰ φύσιν δύναμιν. ΚΛ. Οὐ σμικρὸν λέγεις, εἴπερ ἔστι καὶ δυνατὸν εὑρεῖν ὅπη γίγνοιτ' ἂν παντὶ κτήματι τὸ τοιοῦτον. ΑΘ. Ἀλλ' ἔστι μὴν δυνατόν,
e. ὡσγέ μοι ταυῦν παντάπασι καταφαίνεται. ΚΛ. Μὴ τοίνυν ἀφιῶμεθα μηδενὶ τρόπῳ, πρὶν ἂν τοῦτ' αὐτὸ ἐκπορισώμεθα τοῖς εἰρημένοις νόμοις. γελοῖον γὰρ τόγε μάτην πονήσαντα ὁτιοῦν, εἰς μηδὲν βέβαιον καταβαλεῖν. ΜΕΓ. Ὀρθῶς παρακελεύῃ· καὶ ἐμὲ τοιοῦτον εὑρήσεις ἄλλον. ΚΛ. Καλῶς δὴ λέγεις. τίς οὖν δὴ, φῂς, σωτηρία γίγνοιτ' ἂν καὶ τίνα τρόπον πολιτείᾳ τε καὶ τοῖς νόμοις ἡμῖν; ΑΘ. Ἆρ' οὐκ εἴπομεν
p. ὅτι δεῖ σύλλογον ἡμῖν ἐν τῇ πόλει γίγνεσθαι τοιόνδέ τινα·
961 δέκα μὲν τῶν νομοφυλάκων τοὺς πρεσβυτάτους ἀεὶ, τοὺς δὲ
a. τἀριστεῖα εἰληφότας ἅπαντας δεῖν εἰς ταυτὸ συλλέγεσθαι τούτοις· ἔτι δὲ τοὺς ἐκδημήσαντας ἐπὶ ζήτησιν εἴτι που πρὸς τὴν νομοφυλακίαν γίγνοιτο ἐν καίριον ἀκοῦσαι· καὶ σωθέντας οἴκαδε, δόξαι τούτοις αὐτοῖς διαβασανισθέντας, τοῦ ξυλλό-

legum cultum, immo vero legum ſalutem, afferre. Sed mihi videtur negotio legum adhuc illud deeſſe, ut differatur, quo pacto illis ſecundum naturam vis inconvertibilis poſſit ineſſe. *Cli.* Non parvum eſt, quod dicis: ſi quidem inventu poſſibile eſt, quo pacto in unaquaque re id fiat. *Athen.* Poſſibile eſt profecto, ut mihi ad praeſens videtur. *Cli.* Ne igitur abeamus hinc, obſecro, antequam noſtris legibus id tribuamus. ridiculum eſt enim, fruſtra in aliqua re ſumſiſſe laborem, nec ſtabile aliquid fundaviſſe. *Meg.* Recte tu admones: me quoque talem invenies. *Cli.* Probe dicis. Quae igitur ſalus iſta eſt? & qua ratione reipublicae noſtrae & legibus aderit? *Athen.* Nonne diximus, coetum in civitate huiuſmodi eſſe conſtituendum, quo decem de legum cuſtodibus ſemper ſeniores conveniant? His accedant omnes, qui muneribus praemiiſque honorati ſunt: praeterea & illi, qui multas urbes peragraverunt, ut aliquid ad patriarum legum conſervationem conferens reperirent. ſed hi ad coetum huiuſmodi non

γου ἀξιοκοινωνήτους εἶναι. πρὸς τούτοις δὲ, ἕνα ἕκαστον δεῖν προσλαμβάνειν τῶν νέων, μὴ ἔλαττον ἢ τριακονταετῆ γεγονότα. πρῶτον δὲ αὐτὸν κρίναντα ἐπάξιον εἶναι φύσει καὶ b.
τροφῇ τὸν νέον, οὕτως εἰς τοὺς ἄλλους εἰσφέρειν· καὶ ἐὰν μὲν δόξῃ καὶ τοῖς ἄλλοις, προσλαμβάνειν· εἰ δὲ μὴ, ἀπόῤῥητον εἶναι τὴν γεγονυῖαν κρίσιν, τοῖς τε ἄλλοις δὴ καὶ μάλις' αὐτῷ τῷ ἀποκριθέντι. δεῖν δὲ ὄρθριον εἶναι τὸν σύλλογον, ἡνίκ' ἂν τῶν ἄλλων πράξεων ἰδίων τε καὶ κοινῶν καὶ μάλις' ᾖ τις σχολὴ παντί. τοιοῦτόν τι που λεχθὲν ἡμῖν ἦν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις. ΚΛ. Ἦν γὰρ οὖν. ΑΘ. Τούτου δὴ πέρι τοῦ συλ- c.
λόγου πάλιν ἀναλαβὼν λέγοιμ' ἂν τὸ τοιόνδε. φημὶ, εἴτις τοῦτον βάλοιτο οἷον ἄγκυραν πάσης τῆς πόλεως, πάντα ἔχουσαν τὰ πρόσφορα ἑαυτῇ, σώζειν ἂν ξύμπαντα ἃ βουλόμεθα. ΚΛ. Πῶς δή; ΑΘ. Τὸ μετὰ τοῦτο, ἡμέτερος ἂν καιρὸς γίγνοιτο, ὀρθῶς φράζοντας, μηδὲν ἀπολείπειν προθυμίας. ΚΛ. Καὶ μάλα καλῶς εἶπες· ποίει δ' ὥσπερ καὶ διανοῇ. ΑΘ. Χρὴ τοίνυν, ὦ Κλεινία, παντὸς πέρι νοῆσαι σωτῆρα τὸν εἰκότα ἐν d.
ἑκάστοις τῶν ἔργων, ὡς ἐν ζώῳ ψυχὴ καὶ κεφαλὴ τόγε μέγι-

recipiantur, niſi ex ea peregrinatione incorrupti & integri rediiſſe, & coetu digni eſſe, probentur. Atque horum ſinguli ſingulos ſibi iuniores aſciſcant, non pauciores annos, quam triginta, natos, qui natura educationeque digni eſſe aſciſcenti primum, deinde & univerſo coetui, videantur. quod ſi quis indignus adhibeatur, nullius momenti ſententia ſit. Hunc coetum ante lucem convenire diximus oportere, quando a ceteris tam privatis, quam publicis, negotiis vacatur. An non tale aliquid in ſuperioribus diximus? *Cli.* Certe. *Athen.* De hoc coetu iterum illud dicam. Aio enim, ſi quis hunc, quaſi ancoram univerſae civitatis, quaecunque ad hoc exiguntur in ſe continentem, iaciat, omnia, quae volumus, ſervaturum. *Cli.* Quo pacto? *Athen.* Opportune modo dicemus, totiſque viribus incumbemus. *Cli.* Probe dixiſti: &, ut cogitas, facito. *Athen.* Oportet ſane, o Clinia, in unaquaque re congruum ſingulorum operum ſervatorem ex-

ςον πεφύκατον. ΚΛ. Πῶς αὖ φῄς; ΑΘ. Ἡ τούτοιν ἀρετὴ δή που παντὶ παρέχει ζώῳ σωτηρίαν. ΚΛ. Πῶς; ΑΘ. Ψυχῇ μὲν, πρὸς τοῖς ἄλλοις, νοῦς ἐγγινόμενος· κεφαλῇ δ' αὖ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὄψις καὶ ἀκοή. ξυλλήβδην δὲ, νοῦς μετὰ τῶν καλλίςων αἰσθήσεων κραθεὶς, γενόμενός τε εἰς ἓν, σωτηρία ἑκάςων δικαιότατ' ἂν εἴη καλουμένη. ΚΛ. Ἔοικε γοῦν. ΑΘ.
e. Ἔοικε γάρ. ἀλλ' ὁ περὶ τί νοῦς μετ' αἰσθήσεων κραθεὶς, σωτηρία πλοίων ἔν γε χειμῶσι καὶ ἐν εὐδίαις γίγνοιτ' ἄν; ἆρ' οὐκ ἐν νηὶ κυβερνήτης ἅμα καὶ ναῦται, τὰς αἰσθήσεις τῷ κυβερνητικῷ νῷ συγκερασάμενοι, σώζουσιν αὑτούς τε καὶ τὰ περὶ τὴν ναῦν; ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Οὐδὲν δὴ πολλῶν δεῖ τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα παραδειγμάτων· ἀλλ' οἷον περὶ ςρατοπέδων καὶ ἰατρικῆς νοήσωμεν, τίνα θέμενοι ςρατηγοὶ σκοπὸν καὶ ἰατρικὴ ὑπηρεσία πᾶσα ςοχάζοιτ' ἂν τῆς σωτηρίας. ΚΛ. Ὀρ-
p. 96. θῶς. ΑΘ. Ἆρ' οὐχ ἡ μὲν νίκην καὶ κράτος πολεμίων· ἡ δὲ,
a. ἰατρῶν τε καὶ ὑπηρετῶν ὑγιείας σώμασι παρασκευήν; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Ἰατρὸς δὴ τὸ περὶ σῶμα ἀγνοῶν, ὃ προσεί-

cogitare : qualem maxime locum in animalibus anima & caput habere videntur. *Cli.* Qua ratione rurſus id ais? *Athen.* Horum nempe virtus omni animali ſalutem praebet. *Cli.* Quo pacto, inquam? *Athen.* Nam animae quidem ad alia mens infuſa eſt : capiti quoque ad alia viſus auditusque inſertus. Atque ita ſummatim pulcherrimis ſenſibus mens coniuncta, & in unum redacta, ſalus ſingulorum efficitur. *Cli.* Ita videtur. *Athen.* Certe. nam & mens ſenſibus coniuncta, navibus in tempeſtate & tranquillitate ſalutem afferre ſolet. an non vides, quod gubernator & nautae ſimul, cum mente gubernatrice ſenſum coniungentes, ſe ipſos navemque tutantur? *Cli.* Quidni? *Athen.* Non multis exemplis opus eſt. ſed in exercitu & medicina conſideremus, ad quem ſcopum atque exitum reſpicientes imperatores & medici, ſalutem rectiſſime conſequuntur. *Cli.* Recte. *Athen.* Nonne illi ad hoſtium fugam, & victoriam ſuam? iſti ad corporis ſanitatem? *Cli.* Procul dubio. *Athen.* Si medicus corporis ſanitatem

τομεν ὑγίειαν νῦν, ἢ νίκην ῥᾳτηγὸς, ἢ τῶν ἄλλων ὅσα δὴ διήλθομεν, ἔσθ' ὅπως ἂν νοῦν περί τι τούτων ἂν ἔχων φαίνοιτο; ΚΛ. Καὶ πῶς; ΑΘ. Τί δὲ δὴ περὶ πόλιν; εἴτις τὸν σκοπὸν οἷ βλέπειν δεῖ τὸν πολιτικὸν φαίνοιτο ἀγνοῶν, ἆρα ἄρχων μὲν πρῶτον δικαίως ἂν προσαγορεύοιτο; εἶτα σώζειν ἂν δυνα- b.
τὸς εἴη τοῦτο οὗ τὸν σκοπὸν τοπαράπαν μηδ' εἰδείη; ΚΛ. Καὶ πῶς; ΑΘ. Δεῖ δὴ καὶ τανῦν, ὡς ἔοικεν, εἴπερ μέλλει τέλος ὁ κατοικισμὸς τῆς χώρας ἡμῖν ἕξειν, εἶναί τι τὸ γιγνῶσκον ἐν αὐτῷ πρῶτον μὲν τοῦτο ὃ λέγομεν τὸν σκοπὸν, ὅστις ποτὲ ὁ πολιτικὸς ὢν ἡμῖν τυγχάνει· ἔπειτα, ὅντινα τρόπον δεῖ μετασχεῖν τούτου· καὶ τίς αὐτῷ καλῶς ἢ μὴ συμβουλεύει τῶν νόμων αὐτῶν, πρῶτον, ἔπειτα ἀνθρώπων. εἰ δ' ἔξαι τοῦ τοιούτου κενὴ τὶς πόλις, οὐδὲν θαυμαστὸν, ἄνους οὖσα c.
καὶ ἀναίσθητος εἰ πράξει τὸ προστυχὸν ἑκάστοτε ἐν ἑκάστοις τῶν πράξεων. ΚΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΑΘ. Νῦν οὖν ἡμῖν ἐν τινι ποτὲ τῶν τῆς πόλεως μερῶν ἢ ἐπιτηδευμάτων ἔστιν ἱκανὸν κατεσκευασμένον ὁτιοῦν τοιοῦτον φυλακτήριον, ἔχομεν φράζειν; ΚΛ. Οὐ δῆτα, ὦ ξένε, σαφῶς γε. εἰ δ' οὖν τοπάζειν

ignoret, aut victoriam imperator, & cetera, quae dicebamus, mentemne habere, scireque aliquid in his, videbuntur? *Cli.* Nequaquam. *Athen.* Quid porro in civitate? si quis finem, ad quem vir civilis respicere debet, ignorare videatur, an primum iure princeps poterit appellari? deinde, servare id poterit, cuius finem prorsus ignorat? *Cli.* Minime. *Athen.* Oportet igitur & nunc, ut videtur, si novae huius urbis constructio bonum exitum habitura sit, aliquid in ea esse, quod cognoscat, primum quisnam civilis sit finis: deinde, quomodo illum assequamur: & demum, quae lex primum, deinde quisnam hominum, recte ad illum consulit, aut non recte. quippe quae civitas his carebit, non erit mirum, cum mente sensuque capta sit, si forte casuque singula faciat. *Cli.* Vera loqueris. *Athen.* Numquid dicere possumus, in qua maxime civitatis nostrae parte, vel quo studio, huiusmodi aliquod ad salutem praesidium sufficienter constitutum sit?

δεῖ, δοκεῖ μοι τείνειν ὁ λόγος οὗτος εἰς τὸν σύλλογον, ὃν εἶπες νῦν δὴ νύκτωρ δεῖν ξυνιέναι. ΑΘ. Κάλλισθ' ὑπέλαβες, ὦ
d. Κλεινία· καὶ δεῖ δὴ τοῦτον, ὡς ὁ νῦν παρεσηκὼς ἡμῖν λόγος μηνύει, πᾶσαν ἀρετὴν ἔχειν· ἧς ἄρχει τὸ μὴ πλανᾶσθαι, πρὸς πολλὰ σοχαζόμενον· ἀλλ' εἰς ἓν βλέποντα, πρὸς τοῦτο ἀεὶ τὰ πάντα οἷον βέλη ἀφιέναι. ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Νῦν δὴ μαθησόμεθα ὅτι θαυμαστὸν οὐδὲν, πλανᾶσθαι τὰ τῶν πόλεων νόμιμα, ὅτι πρὸς ἄλλο ἄλλη βλέπει τῶν νομοθεσιῶν ἐν τῇ πόλει ἑκάστη. καὶ τὰ μὲν πολλὰ οὐδὲν θαυμαστὸν τὸ τοῖς μὲν τὸν ὅρον εἶναι τῶν δικαίων, ὅπως ἄρξουσι τινὲς ἐν
c. τῇ πόλει, εἴτ' οὖν βελτίους εἴτε χείρους τυγχάνουσιν ὄντες· τυῖς δ', ὅπως πλουτήσουσιν, εἴτ' οὖν δοῦλοι τινῶν ὄντες, εἴτε καὶ μή· τῶν δ' ἡ προθυμία πρὸς τὸν ἐλεύθερον δὴ βίον ὡρμημένη. οἱ δὲ καὶ ξύνδυο νομοθετοῦνται, πρὸς ἄμφω βλέποντες, ἐλεύθεροί τε ὅπως, ἄλλων τε πόλεων ἔσονται δεσπόται· οἱ δὲ σοφώτατοι, ὡς οἴονται πρὸς ταῦτά γε καὶ τὰ τοιαῦτα ξυμπαντα· εἰς ἓν δὲ οὐδὲν διαφερόντως τετιμημένον ἔχοντες φράζειν, εἰς ὃ τἄλλ' αὐτοῖς δεῖ βλέπειν. ΚΛ. Οὐκοῦν τόγ'

Cli. Quamvis non liquido id afferere audeam, hoſpes, coniicio tamen, hanc orationem tuam ad nocturnum illum coetum, quem modo dixiſti, contendere. *Athen.* Recte, o Clinia, conieciſti: oportetque illum, ut ratio praeſens ſignificat, omni virtute praeditum eſſe. virtus autem eius prima atque praecipua eſt, ne per multa variaque vagetur; ſed ad unum reſpiciat ſemper, quo omnia, quaſi tela, ſibi ſemper dirigenda ſunt. *Cli.* Ita prorſus. *Athen.* Nunc ergo intelligimus, non eſſe mirum, ſi civitatum leges longe aberrent. nam in qualibet civitate alia legum poſitio ad aliud, & alia ad aliud reſpicit: & aliis iuſtorum finis eſt, ut aliqui, ſive meliores illi quidem, ſive peiores, in republica dominentur: aliis, ut ditentur, ſive ſerviant, ſive non: aliorum ſtudium vertitur ad libertatem. alii leges ad duo condunt, ut & ipſi liberi ſint, & alias urbes ſubigant. qui vero ſapientiſſimos ſe putant, ad huiuſmodi omnia ſimul: unum vero praeci-

ἡμέτερον, ὦ ξένε, ὀρθῶς ἂν εἴη πάλαι τιθέμενον. πρὸς γὰρ ἓν p.
ἔφαμεν δεῖν ἀεὶ πάνθ' ἡμῖν τὰ τῶν νόμων βλέποντ' εἶναι. τοῦ- 963
το δ' ἀρετήν που ξυνεχωροῦμεν πάνυ ὀρθῶς λέγεσθαι. ΑΘ. a.
Ναί. ΚΛ. Τὴν δέ γε ἀρετὴν, τέτταρα ἔθεμέν που. ΑΘ.
Πάνυ μὲν οὖν. ΚΛ. Νοῦν δέ γε, πάντων τούτων ἡγεμόνα·
πρὸς ὃν δὴ τά τε ἄλλα πάντα καὶ τούτων τὰ τρία δεῖ βλέ-
πειν. ΑΘ. Κάλλις' ἐπακολουθεῖς, ὦ Κλεινία. καὶ τὰ λοιπὰ
δὲ ξυνακολουθεῖ. νοῦν γὰρ δὴ κυβερνητικὸν μὲν καὶ ἰατρικὸν
καὶ στρατηγικὸν εἴπομεν εἰς τὸ ἓν ἐκεῖνο οἷ δὴ βλέπειν· τὸν δὲ b.
πολιτικὸν ἐλέγχοντες ἐνταῦθ' ἐσμὲν νῦν. καὶ καθάπερ ἄν-
θρωπον ἐπανερωτῶντες, εἴποιμεν ἄν, ὦ θαυμάσιε, σὺ δὲ δὴ ποῖ
σκοπεῖς; τί ποτ' ἐκεῖνό ἐστι τὸ ἓν, ὃ δὴ σαφῶς ὁ μὲν ἰατρικὸς
νοῦς ἔχει φράζειν· σὺ δ' ὢν δὴ διαφέρων, ὡς φαίης ἄν, πάν-
των τῶν ἐμφρόνων, οὐχ ἕξεις εἰπεῖν; ἦ σύ γε, Μέγιλλε καὶ
Κλεινία, ἔχετον διαρθροῦντες ὑπὲρ αὐτοῦ φράζειν πρὸς ἐμὲ
τί ποτε φατὲ εἶναι τοῦτο; καθάπερ ὑπ' ἄλλων ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς c.
συχνῶν διωριζόμην; ΚΛ. Οὐδαμῶς, ὦ ξένε. ΑΘ. Τί δ' ὅτι

puum, ad quod cetera dirigant, non habent. *Cli.* Nos igitur, hoſpes, recte iamdiu legibus noſtris ad unum reſpiciendum putavimus: idque virtutem appellari conceſſimus. *Athen.* Ita eſt. *Cli.* Et virtutem quatuor quaedam ponebamus. *Athen.* Certe. *Cli.* Mentem vero horum omnium ducem, ad quam & cetera omnia, & tria illorum reſpicere oporteret. *Athen.* Pulcherrime aſſequeris, o Clinia: & in ceteris ſimiliter ſequere. Mentem quidem gubernatoris, medici, imperatoris, ad certum quiddam reſpicere dicebamus. civilem vero redarguentes huc proceſſimus: & nunc, veluti hominem, ita civilem hanc mentem percontemur: O mirifice vir, quo tendis? quid illud unum eſt, quod in arte ſua medicus plane aſſignare poteſt, & tu, qui ceteris prudentibus praeſtare te dicis, in tua facultate non poteris? An vos, o Clinia & Megille, pro ipſo reſpondere poteſtis, quid hoc ipſum ſit, ut ego ſaepe ad vos pro aliis feci? *Cli.* Nequaquam, hoſpes. *Athen.* An non quaerendum putatis, quid illud ſit, &

δεῖ προθυμεῖσθαί τε ξυνιδεῖν αὐτὸ καὶ ἐν οἷς; ΚΛ. Οἷον ἐν τίσι λέγεις; ΑΘ. Οἷον, ὅτι τέτταρα ἔφαμεν ἀρετῆς εἴδη γεγονέναι, δῆλον ὡς ἓν ἕκαστον ἀνάγκη φάναι, τεττάρων γε ὄντων. ΚΛ. Τί μήν; ΑΘ. Καὶ μὴν ἔν γε ἅπαντα ταῦτα προσαγορεύομεν. ἀνδρείαν γὰρ φαμὲν ἀρετὴν εἶναι, καὶ τὴν φρόνησιν, ἀρετήν· καὶ τὰ δύο τἆλλα, ὡς ὄντως ὄντα οὐ πολ-
d. λὰ, ἀλλ' ἓν τοῦτο μόνον ἀρετήν. ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. ΑΘ. Ἡ μὲν τοίνυν διαφέρετον αὐτοῖν τοῦτω τὼ δύο, καὶ δύ' ὀνόματα ἐλαβέτην καὶ τἆλλα, οὐδὲν χαλεπὸν εἰπεῖν· ἣ δὲ ἓν ἀμφοῖν ἐπωνομάσαμεν ἀρετὴν καὶ τοῖς ἄλλοις, οὐκ εὐπετὲς ἔτι. ΚΛ. Πῶς λέγεις; ΑΘ. Οὐδὲν χαλεπὸν ὅγε λέγω δηλῶσαι. διανειμώμεθα γὰρ ἀλλήλοις τὴν ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν. ΚΛ. Πῶς αὖ φράζεις; ΑΘ. Ἐρώτησόν με τί ποτε ἓν προσα-
e. γορεύοντες ἀρετὴν, ἀμφότερα δύο πάλιν αὐτὰ προσείπομεν· τὸ μὲν, ἀνδρείαν, τὸ δὲ, φρόνησιν. λέγω γάρ σοι τὴν αἰτίαν· ὅτι τὸ μέν ἐσι περὶ φόβον, οὗ καὶ τὰ θηρία μετέχει τῆς ἀν-

in quibus? *Cli.* Dic plane. *Athen.* Cum quatuor virtutis ſpecies poſuerimus, patet, earum quamlibet unam eſſe, ſi quatuor ſimul conficiunt. *Cli.* Quidni? *Athen.* Unam etiam cuncta haec nominamus. Fortitudinem enim virtutem eſſe dicimus: prudentiam, virtutem: & reliqua duo ſimiliter, quaſi revera non multa ſint, ſed unum id ſolum, quod virtus eſt. *Cli.* Omnino quidem. *Athen.* In quantum igitur duo haec inter ſe differunt, & duo nomina acceperunt, atque alia duo ſimiliter, difficile dictu non eſt: in quantum vero in utriſque unum nomen poſuimus, idque virtutem vocavimus, & in duobus reliquis ſimiliter, non ita facile. *Cli.* Quomodo iſtud ais? *Athen.* Non eſt arduum, quod dico, explanare. agite ergo, interrogandi reſpondendique munus inter nos partiamur. *Cli.* Quo pacto? *Athen.* Interroga tu me, quidnam unum appellantes virtutem, duo utraque rurſum diximus, alterum fortitudinem, alterum vero prudentiam. Cauſam equidem tibi affero, quod alterum circa timores verſatur. unde belluae quoque fortitudinis participes ſunt, & infantium animi. na-

ἀρείας, καὶ τά γε τῶν παίδων ἤθη τῶν πάνυ νέων. ἄνευ γὰρ λόγου καὶ φύσει γίγνεται ἀνδρεία ψυχή· ἄνευ δὲ αὖ λόγου ψυχὴ φρόνιμός τε καὶ νοῦν ἔχουσα οὔτ' ἐγένετο πώποτε, οὔτ' ἔστιν, οὐδ' αὖ ἔσται ποτὲ γενήσεται· ὡς ὄντος ἑτέρου. ΚΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ΑΘ. Ἡ μὲν τοίνυν ἐσὸν διαφόρω καὶ δύο, σὺ παρ' ἐμοῦ ἀπείληφας τῷ λόγῳ· ἢ δὲ ἓν καὶ ταυτὸν, σὺ πάλιν ἀπόδος ἐμοί. διανοοῦ δὲ ὡς ἐρῶν καὶ ὅπη τέτταρα ὄντα ἔν ἐστι· καὶ ἐμὲ δὲ ἀξίου, σοῦ δείξαντος ὡς ἕν, πάλιν ὅπη τέτταρα. καὶ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο σκοπῶμεν, τὸν ἰδόντα ἱκανῶς περὶ ὧντινωνοῦν, οἷς ἔστι μὲν ὄνομα, ἔστι δὲ αὖ καὶ λόγος, πότερον μόνον ἐπίστασθαι τοὔνομα χρεὼν, τὸν δὲ λόγον ἀγνοεῖν· ἢ τὸν γνόντα τὶ καὶ περὶ τῶν διαφερόντων μεγέθει τε καὶ κάλλει, πάντα τὰ τοιαῦτα ἀγνοεῖν αἰσχρόν. ΚΛ. Ἔοικε γοῦν. ΑΘ. Μεῖζον δή τι νομοθέτῃ τε καὶ νομοφύλακι, καὶ ὃς ἀρετῇ πάντων διαφέρειν οἴεται, καὶ νικητήρια τούτων αὐτῶν εἴληφεν, ἢ ταῦτα αὐτὰ περὶ ὧν νῦν λέγομεν, ἀνδρεία, σωφροσύνη, φρόνησις, δικαιοσύνη; ΚΛ. Καὶ πῶς; ΑΘ. Τούτων δὴ πέρι,

P. 964 a. b.

tura enim quodammodo & ſine ratione animus fortis efficitur: ſed abſque ratione prudens anima & mentis compos nec fuit unquam, nec eſt, nec erit. aliud ergo haec eſt, quam illa. *Cli.* Vera loqueris. *Athen.* Quomodo ergo duo haec & differentia ſunt ratione, a me accepiſti: quomodo vero unum & idem, tu rurſum me doceas, ita ut dicturum te putes, quo pacto, cum ſint quatuor, rurſus unum ſint, & me poſtea tibi rurſus, quomodo quatuor ſint, declaraturum. Deinceps autem conſideremus, utrum, qui res aliquas ſufficienter intellecturus eſt, quae & nomen habent & rationem, nomen ſolummodo ſcire debeat, rationem minime. an potius, ſi pretii alicuius eſt, turpe eſt, rerum magnitudine & pulchritudine excellentium tam nomina, quam rationes ignorare? *Cli.* Ita videtur. *Athen.* Legum vero conditori atque cuſtodi, & ei, qui virtute praeſtare ceteris opinatur, & munera pro his rebus accepit, eſtne maius aliud, quam fortitudo, temperantia, iuſtitia, atque prudentia? *Cli.* Quo-

τοὺς ἐξηγητὰς, τοὺς διδασκάλους, τοὺς νομοθέτας, τῶν ἄλλων τοὺς φύλακας, τῷ δεομένῳ γνῶναί τε καὶ εἰδέναι, ἢ τῷ
c. δεομένῳ κολάζεσθαί τε καὶ ἐπιπλῆξαι ἁμαρτάνοντι, πότερον οὐ δεῖ διδάσκοντα ἣν δύναμιν ἔχει κακία τε καὶ ἀρετὴ, καὶ πάντως δηλοῦντα διαφέρειν τῶν ἄλλων; ἀλλ' ἢ ποιητὴν τινὰ ἐλθόντα εἰς τὴν πόλιν, ἢ παιδευτὴν νέων φάσκοντ' εἶναι, βελτίω φαίνεσθαι τοῦ πάσῃ ἀρετῇ νενικηκότος; εἶτα ἐν τῇ τοιαύτῃ πόλει ὅπου μὴ λόγῳ ἔργῳ τε ἱκανοὶ φύλακες εἶεν, ἀρετῆς πέρι γιγνώσκοντες ἱκανῶς, θαυμαστόν τι ταύτην τὴν
d. πόλιν, ἀφύλακτον οὖσαν, πάσχειν ἃ πολλαὶ πάσχουσι τῶν νῦν πόλεων; ΚΛ. Οὐδέν γε, ὡς εἰκός. ΑΘ. Τί οὖν; ὃ λέγομεν νῦν ποιητέον ἡμῖν; ἢ πῶς τοὺς φύλακας ἀκριβεστέρους τῶν πολλῶν περὶ ἀρετῆς ἔργῳ καὶ λόγῳ κατασκευαστέον; ἢ τίνα τρόπον τῇ τῶν ἐμφρόνων κεφαλῇ τε καὶ αἰσθήσεσιν ὁμοιωθήσεται ἡμῖν ἡ πόλις, ὡς τοιαύτην τινὰ φυλακὴν κεκτημένη ἐν αὑτῇ; ΚΛ. Πῶς οὖν δὴ καὶ τίνα τρόπον, ὦ ξένε, ἀπει-
e. κάζοντες αὐτὸ τοιούτῳ τινὶ λέγομεν; ΑΘ. Δῆλον ὡς αὐτῆς μὲν τῆς πόλεως οὔσης τοῦ κύτους· τῶν δὲ φυλάκων τοὺς μὲν

modo aliud? *Athen.* De iis igitur interpretes, doctores, legum conditores, aliorum custodes, nonne ceteros, qui scire cupiunt, vel punitione & increpatione indigent, docere debent, quas vires virtus, quas vitium habeat, atque haec declarando excellere ceteris? An vero poëta quispiam, aut iuventutis magister, urbem nuper ingressus, eo praestantior iudicabitur, qui omni se virtute excellere profitetur? Et deinde mirum videbitur, si ea civitas, ubi custodes virtutis nomen rationemque non tenent, tanquam deserta custode, eadem patiatur, quae & aliae multae hodie patiuntur? *Cli.* Nihil certe mirum. *Athen.* Ad hoc itaque incumbamus. Quomodo igitur custodes in virtute ceteris tam re, quam verbo, exquisitiores reddemus? vel quo pacto prudentum capiti atque sensibus similis civitas nostra propter huiusmodi custodiam fiet? *Cli.* Quonam pacto hanc, o hospes, similitudinem faciemus? *Athen.* Patet, quia civitas capitis quaedam

κέους, οἷον ἐν ἄκρᾳ κορυφῇ ἀπειλημμένους τοὺς εὐφυεστάτους ἐξύτητας ἐν πάσῃ τῇ ψυχῇ ἔχοντας περὶ ὅλην κύκλῳ τὴν πόλιν ὁρᾷν· φρουροῦντας δέ, παραδιδόναι μὲν τὰς αἰσθήσεις ταῖς μνήμαις, τοῖς πρεσβυτέροις δὲ ἐξαγγέλους γίγνεσθαι πάντων τῶν κατὰ πόλιν. τοὺς δὲ νῷ ἀπεικασμένους, τῷ πολ- p.
λὰ καὶ ἄξια λόγου διαφερόντως φρονεῖν, τοὺς γέροντας βου- 965
λεύεσθαι· καὶ ὑπηρέταις χρωμένους μετὰ συμβουλίας τοῖς a.
νέοις, οὕτω δὴ κοινῇ σώζειν ἀμφοτέρους ὄντως τὴν πόλιν ὅλην. πότερον οὕτω λέγωμεν, ἢ πῶς ἄλλως δεῖν κατασκευάζεσθαι; μῶν ὁμοίους πάντας κεκτημένους, καὶ μὴ διηκριβωμένους ἔστιν οὓς τραφέντας τε καὶ πεπαιδευμένους; ΚΛ. Ἀλλ', ὦ θαυμάσιε, ἀδύνατον. ΑΘ. Ἰτέον ἄρα ἐπὶ τινὰ ἀκριβεστέραν παιδείαν τῆς ἔμπροσθεν. ΚΛ. Ἴσως. ΑΘ. Ἆρ' οὖν ἧς δὴ νῦν b.
σχεδὸν ἐφηψάμεθα, τυγχάνοι ἂν οὖσα ἧς χρείαν ἔχομεν αὖτη; ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΑΘ. Οὐκοῦν ἐλέγομεν τόν γε πρὸς ἕκαστα ἄκρον δημιουργόν τε καὶ φύλακα, μὴ μόνον δεῖν πρὸς τὰ πολλὰ βλέπειν δυνατὸν εἶναι, πρὸς δὲ τὸ ἓν

capacitas erit: cuſtodes autem iuniores ſagaces ſollerteſque ſupremo in vertice collocabuntur. unde urbem totam circumſpicient, & cuſtodiendo, quae ſentiunt, memoriae commendabunt, omniaque ſenioribus nuntiabunt: qui mentis ob rerum multarum cognitionem perſimiles, civitati conſulent, iuvenum miniſterio uſi. atque ita utrique communiter civitatem omnem conſervabunt. Sicne, an aliter, ipſos praeparandos putamus? an aequales omnes habendos eſſe cenſemus, nec exquiſitiori ratione educari erudirique nonnullos volumus, eoſque ceteris anteponi? *Cli.* At id quidem, o mirifice vir, impoſſibile eſt. *Athen.* Ad exquiſitiorem ergo diſciplinam, quam ſuperior illa ſit, veniamus. *Cli.* Sic ferme. *Athen.* Atqui ea forte, quam modo tetigimus, haec ipſa eſt, quam quaerimus. *Cli.* Omnino. *Athen.* Dicebamus autem, praecipuum in ſingulis opificem atque cuſtodem, non ſolum oportere, ut multa cernere poſſit, ſed ut ad unum etiam tendat, illudque cognoſcat, &, cum co-

ἐπείγεσθαι, γνῶναί τε, καὶ γνόντα, πρὸς ἐκεῖνο συντάξασθαι πάντα ξυνορῶντα. ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘ. Ἆρ' οὖν ἀκριβεστέραν
c. σκέψιν θετέον, περὶ ὁτουοῦν γίγνοιτο, ἢ τὸ πρὸς μίαν ἰδέαν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ἀνομοίων δύνατον εἶναι βλέπειν; ΚΛ. Ἴσως. ΑΘ. Οὐκ ἴσως, ἀλλ' ὄντως, ὦ δαιμόνιε, ταύτης οὐκ ἔστι σαφεστέρα μέθοδος ἀνθρώπων οὐδενί. ΚΛ. Σοὶ πιστεύων, ὦ ξένε, συγχωρῶ δή· καὶ ταύτῃ πορευώμεθα λέγοντες. ΑΘ. Ἀναγκαστέον ἄρ', ὡς ἔοικε, καὶ τοὺς τῆς θείας πολιτείας ἡμῖν φύλακας ἀκριβῶς ἰδεῖν, πρῶτον, ὅ, τι ποτὲ διὰ πάντων τῶν
d. τεττάρων ταυτὸν τυγχάνει· ὃ δὴ φαμὲν ἔν τε ἀνδρείᾳ καὶ σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἐν φρονήσει ἓν ὂν, ἀρετὴν ἑνὶ δικαίως ἂν ὀνόματι προσαγορεύεσθαι. τοῦτο, ὦ φίλοι, εἰ μὲν βουλόμεθα, τανῦν οἵονπερ σφόδρα πιέσαντες μὴ ἀνῶμεν, πρὶν ἂν ἱκανῶς εἴπωμεν τί ποτέ ἐστιν, εἰς ὃ βλεπτέον, εἴτε ὡς ἓν, εἴτε ὡς ὅλον, εἴτε ὡς ἀμφότερα, εἴτε ὅπως ποτὲ πέφυκεν. ἢ, τούτου διαφυγόντος ἡμᾶς, οἰόμεθα ποτὲ ἡμῖν ἱκανῶς ἕξειν τὰ πρὸς ἀρετὴν, περὶ ἧς οὔτε εἰ πολλὰ ἓς' οὔτ' εἰ τέτταρα,

gnoverit, cuncta illo, quae perſpicit, dirigat. *Cli.* Recte. *Athen.* Eſtne igitur exquiſitior conſideratio alia rerum, quam ut poſſis ad unam ex multis diſſimilibuſque ideam adſpicere? *Cli.* Fortaſſe. *Athen.* Ne, Fortaſſe, dicas: ſed revera, o beate vir, nemo certiorem hac viam rationemque unquam habebit. *Cli.* Tuis rationibus, hoſpes, perſuaſus concedo: quare ita proſequamur. *Athen.* Compellendi ergo divinae reipublicae cuſtodes nobis ſunt, ut exacte inſpiciant, primum, quid in omnibus quatuor idem ſit, quod, cum in fortitudine, temperantia, iuſtitia, & prudentia inſit, uno virtutis nomine iure volumus appellari. Id, o amici, ſi vultis, modo apprime teneamus, nec dimittamus, antequam ſatis pateat, quidnam illud ſit, ad quod, ſive quaſi ad unum, ſive quaſi totum, ſive ad utraque, ſive quomodocunque ſe habeat, reſpiciendum ſit. An putamus, ſi hoc nos effugerit, ſatis nobis patere, quae ad virtutem pertinent? de qua nec ſi multa, nec ſi quatuor, nec ſi unum, explanare poſſimus.

εὖθ' ὡς ἓν, δυνατοὶ φράζειν ἐσόμεθα; οὐκοῦν ἐάν γε ἡμῖν c.
ξυμβούλοις πειθώμεθα, ἀμωσγέπως μηχανησόμεθα ἐν τῇ πόλει ἐγγεγονέναι τοῦθ' ἡμῖν· εἰ δ' ἄρα τοπαράπαν δοκεῖ, ἐᾶν χρεών. ΚΛ. Ἥκιστα, νὴ τὸν ξένιον, ὦ ξένε, θεὸν, ἐατέον που τὸ τοιοῦτον· ἐπεὶ δοκεῖς ἡμῖν ὀρθότατα λέγειν. ἀλλὰ δὴ πῶς τις τοῦτ' ἂν μηχανῷτο; ΑΘ. Μήπω τὸ πῶς ἂν μηχανη- p.
σαίμεθα λέγωμεν· εἰ δεῖ δὲ, ἢ μὴ, πρῶτον βεβαιωσώμεθα τῇ 966
ξυνομολογίᾳ πρὸς ἡμᾶς αὐτούς. ΚΛ. Ἀλλὰ μὴν δεῖ γε, a.
εἴπερ δυνατόν. ΑΘ. Τί δὲ δή; περὶ καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ ταυτὸν τούτῳ διανοώμεθα; ὡς πόλλ' ἔστι μόνον ἕκαστον τούτων, τοὺς φύλακας ἡμῖν γνωστέον; ἢ καὶ ὅπως ἔν τε καὶ ὅπη; ΚΛ. Σχεδὸν ἔοικ' ἐξ ἀνάγκης δεῖν καὶ ὅπως ἓν διανοεῖσθαι. ΑΘ. Τί δ' ἐννοεῖν μὲν, τὴν δὲ ἔνδειξιν τῷ λόγῳ ἀδυνατεῖν ἐνδείκνυ- b.
σθαι; ΚΛ. Καὶ πῶς; ἀνδραπόδου γὰρ τινὰ σὺ λέγεις ἕξιν. ΑΘ. Τί δὲ περὶ πάντων τῶν σπουδαίων, ἆρ' ἡμῖν ὁ αὐτὸς λόγος, ὅτι δεῖ τοὺς ὄντως φύλακας ἐσομένους τῶν νόμων, ὄντως εἰδέναι τὰ περὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν, καὶ λόγῳ τε ἱκανοὺς ἑρμηνεύειν εἶναι, καὶ τοῖς ἔργοις συνακολουθεῖν, κρίνον-

Aut igitur, ſi noſtro conſilio creditis, modum adinvenire conabimur, quo id in civitate nobis aderit: aut, ſi videbitur, dimittemus. *Cli.* Minime, per hoſpitalem Deum, o hoſpes, dimittendum hoc eſt. rectiſſime namque id dicere videris. Sed quo pacto quis hoc inveniet? *Athen.* Nondum, quomodo agendum, dicamus: ſed primum inter nos, oporteat, necne, conveniamus. *Cli.* Oportet certe, ſi poſſibile eſt. *Athen.* Quid porro de honeſto ac bono? utrum, quod ſolummodo multa ſint, cuſtodes nobis cognoſcent? an etiam, quomodo unum, cognoſcent? *Cli.* Neceſſarium videtur, ut etiam, quomodo unum ſint, intelligant. *Athen.* Quid deinde? intelligerene ſolum debent, oratione autem declarare non poſſe, quod intelligunt? *Cli.* Quo id pacto? ſervilis enim habitus eſſet. *Athen.* Num etiam de omnibus ſtudio dignis eadem ratio eſt, ut eos, qui veri cuſtodes futuri ſunt, oporteat veritatem legum optime intelligere, orationeque ſufficienter expo-

τας τά τε καλῶς γιγνόμενα καὶ τὰ μὴ κατὰ φύσιν; ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ΑΘ. Μῶν οὖν οὐχ ἓν τῶν καλλίστων ἐστὶ τὸ
c. περὶ τοὺς θεούς, ὃ δὴ σπουδῇ διεπεραινάμεθα; ὡς εἰσί τε, καὶ ὅσης φαίνονται κύριοι δυνάμεως, εἰδέναι τε εἰς ὅσον δυνατόν ἐστι ταῦτ' ἄνθρωπον γιγνώσκειν; καὶ τοῖς μὲν πλείστοις τῶν κατὰ πόλιν ξυγγιγνώσκειν, τῇ φήμῃ μόνον τῶν νόμων συνακολουθοῦσι, τοῖς δὲ φυλακῆς μεθέξουσι μηδὲ ἐπιτρέπειν, ὃς ἂν μὴ διαπονήσηται τὸ πᾶσαν πίστιν λαβεῖν τῶν οὐσῶν περὶ θεῶν; τὴν δὲ μὴν ἐπιτροπὴν εἶναι, τὸ μηδέποτε τῶν νομοφυ-
d. λάκων αἱρεῖσθαι τὸν μὴ θεῖον, καὶ διαπεπονηκότα πρὸς αὐτὰ, μηδ' αὖ τῶν πρὸς ἀρετὴν ἔγκριτον γίγνεσθαι. ΚΛ. Δίκαιον γοῦν, ὡς λέγεις, τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀργὸν ἢ ἀδύνατον ἀποκρίνασθαι πόῤῥω τῶν καλῶν. ΑΘ. Ἆρα οὖν ἴσμεν ὅτι δύ' ἐσὸν τὼ περὶ θεῶν ἄγουτε εἰς πίστιν ὅσα διήλθομεν ἐν τοῖς πρόσθεν; ΚΛ. Ποῖα; ΑΘ. Ἓν μὲν ὃ περὶ τὴν ψυχὴν ἐλέγομεν, ὡς πρεσβύτατόν τε καὶ θειότατον ἐστὶ πάντων ὧν κίνη-
e. σις γένεσιν παραλαβοῦσα, ἀέναον οὐσίαν ἐπόρισεν· ἓν δὲ, τὸ

nere, & operibus assequi; quae recte fiunt, quae non, secundum naturam diiudicantes? *Cli.* Cur non? *Athen.* Nonne una de rebus optimis est ea, de qua supra serio disputavimus? ubi, quod sint Dii, & quod vires maximas habeant, demonstravimus; idque pro viribus homini esse sciendum: ita ut multis ignoscamus, si legum tantummodo sententiam sequantur; custodiam vero nulli committamus, qui non multo labore firmaque fide, quaecunque ad Deos pertinent, fuerit assecutus: ut neminem unquam custodem legum eligamus, aut ceteris virtute anteponamus, nisi divinus sit, diviniſque studiis operam dederit. *Cli.* Par est igitur, ut ais, si quis in re divina tardus & ineptus sit, ut is longe a rebus pulcherrimis arceatur. *Athen.* Scimusne igitur, duo esse, quae faciunt, ut, quae supra de Diis exposita sunt, credantur? *Cli.* Quaenam? *Athen.* Unum quidem illud de anima supra dictum, quod antiquissima diviniſſimaque omnium sit, quorum motus, generationem sortitus, subſtantiam semper fluen-

περὶ τὴν Φορὰν, ὡς ἔχει τάξεως, ἄστρων τε καὶ ὅσων ἄλλων ἐγκρατὴς νοῦς ἐστι, τὸ πᾶν διακεκοσμημένος. ὁ γὰρ ἰδὼν ταῦτα μὴ φαύλως μηδ' ἰδιωτικῶς, οὐδεὶς οὕτως ἄθεος ἀνθρώπων ποτὲ πέφυκεν, ὃς οὐ τοὐναντίον ἔπαθεν ἢ τὸ προσδοκώμενον ὑπὸ τῶν πολλῶν. οἱ μὲν γὰρ διανοοῦνται, τοὺς τὰ τοιαῦτα μεταχειρισαμένους ἀστρονομίᾳ τε καὶ ταῖς μετὰ ταύτης ἀναγκαίοις ἄλλαις τέχναις, ἀθέους γίγνεσθαι, καθειρακότας ὡς οἷόντε γιγνόμενα ἀνάγκαις πράγματ' ἀλλ' οὐ διανοίαις βουλήσεως ἀγαθῶν πέρι τελουμένων. ΚΛ. Τὸ δὲ δὴ πῶς ἔχον ἂν εἴη; ΑΘ. Πᾶν, ὅπερ εἶπον, τοὐναντίον ἔχει νῦν τε, καὶ ὅτε ἄψυχα αὐτὰ οἱ διανοούμενοι διενοοῦντο. θαυματα μὲν οὖν καὶ τότε ὑπεδύετο περὶ αὐτά· καὶ ὑπωπτεύετο τὸ νῦν ὄντως δεδογμένον, ὅσοι τῆς ἀκριβείας αὐτῶν ἥπτοντο, ὅπως μήποτ' ἂν ἄψυχα ὄντα, οὕτως εἰς ἀκρίβειαν θαυμασοῖς λογισμοῖς ἂν ἐχρῆτο, νοῦν μὴ κεκτημένα. καὶ τινὲς ἐτόλμων τοῦτό γε αὐτὸ παρακινδυνεύειν καὶ τότε, λέγοντες ὡς νοῦς εἴη ὁ διακεκοσμηκὼς πάνθ' ὅσα κατ' οὐρανόν· οἱ δὲ αὐτοὶ πάλιν ἁμαρτάνοντες ψυχῆς φύσεως, ὅτι πρεσβύτερον p. 967 a. b.

tem produxit. Alterum de ordine, quo aſtra ceteraque feruntur: quae intellectus ducens, omnia exornavit. nemo enim, qui haec diligenter conſideravit atque percepit, adeo impius unquam fuit, ut contra non ſit affectus, quam multi ſuſpicentur. Plerique enim putant, eos, qui haec tractant, aſtronomiae & aliis huiuſmodi ad haec neceſſariis artibus dediti, a religione alienos eſſe. quippe cum neceſſitatem pro viribus, qua res fiunt, inſpexerint, non voluntate divina boni gratia omnia gigni credere illos arbitrantur. *Cli.* Quomodo igitur id ſe habet? *Athen.* Contra ſe habet penitus nunc, quam cum ſine anima eſſe haec putabantur: quamvis etiam tunc, quicunque diligentius aliis illa perſcrutabantur, mire veritatem tangebant. quod videlicet nunquam, ſi anima carerent, tam exquiſita ratione uterentur, mentis expertia, audebant affirmare nonnulli, mentem coeleſtia omnia ornaviſſe. Sed iidem ipſi, neſcientes, animae naturam anti-

εἴη σωμάτων, διανοηθέντες δὲ ὡς νεώτερον, ἅπανθ', ὡς εἰπεῖν
c. ἔπος, ἀνέτρεψαν πάλιν, ἑαυτοὺς δὲ πολὺ μᾶλλον. τὰ γὰρ δὴ πρὸ τῶν ὀμμάτων πάντα αὐτοῖς ἐφάνη τὰ κατ' οὐρανὸν φερόμενα, μεσὰ εἶναι λίθων καὶ γῆς, καὶ πολλῶν ἄλλων ἀψύχων σωμάτων διανεμόντων τὰς αἰτίας παντὸς τοῦ κόσμου. ταῦτ' ἦν τὰ τότε ἐξειργασμένα πολλὰς ἀθεότητας καὶ δυσχερείας τῶν τοιούτων ἅπτεσθαι. καὶ δὴ καὶ λοιδορήσεις γε ἐπῆλθον ποιηταῖς, τοὺς φιλοσοφοῦντας κυσὶ ματαίαις ἀπει-
d. κάζοντες χρωμέναισιν ὑλακαῖς. ἀλλὰ ταῦτ' ἀνόητ' εἰπεῖν. νῦν δὲ, ὅπερ εἴρηται, πᾶν τοὐναντίον ἔχει. ΚΛ. Πῶς; ΑΘ. Οὐκ ἔστι ποτὲ γενέσθαι βεβαίως θεοσεβῆ θνητῶν ἀνθρώπων οὐδένα, ὃς ἂν μὴ τὰ λεγόμενα ταῦτα νῦν δύο λάβῃ· ψυχήν τε, ὡς ἔστι πρεσβύτατον ἁπάντων ὅσα γονῆς μετείληφεν, ἀθάνατόν τε· ἄρχει τε δὴ σωμάτων πάντων. ἐπὶ δὲ τούτοισι δὴ, τὸ νῦν εἰρημένον πολλάκις, τόν τε εἰρημένον ἐν τοῖς ἄστροις νοῦν τῶν
e. ὄντων, τά τε πρὸ τούτων ἀναγκαῖα μαθήματα λάβῃ, τά τε κατὰ τὴν μοῦσαν τούτοις τῆς κοινωνίας συνθεασάμενος,

quiorem esse corporibus, omnia rursus, ut ita dixerim, immo vero se ipsos, everterunt, cum iuniorem putaverint. nam & quae ante oculos sunt, haec & in coelo esse crediderunt. itaque terra, lapidibus, aliisque inanimatis corporibus referta esse coelestia credentes, his causas totius mundi dederunt. His igitur factum est, ut, qui haec tractant, philosophi, tanquam impii vulgo existimarentur, & a poëtis compararentur canibus frustra latrantibus, aliaque in eos stultitiae plena dicerentut. Nunc autem, ut diximus, contra omnino se res habet. *Cli.* Quo pacto? *Athen.* Nunquam mortalis quispiam poterit Deum firmiter colere, qui haec duo antea non acceperit: primum, quod rerum omnium, quae generationis participes sunt, antiquissima anima est, atque etiam immortalis: cumque talis sit, omnibus dominatur. deinde, quod saepius diximus, veram esse mentem in astris non ignoret: &, quae antecedunt, ad haec disciplinae ipsum non lateant. Musae etiam his convenientis non ignarus, ad mores com-

χρήσηται πρὸς τὰ τῶν ἠθῶν ἐπιτηδεύματα καὶ νόμιμα συναρμοττόντως· ὅσά τε λόγον ἔχει, τούτων δυνατὸς ᾖ δοῦναι τὸν λόγον, ὅσά τε μή. ὁ δὲ μὴ ταῦθ' οἷόστ' ὢν πρὸς ταῖς δημοσίαις ἀρεταῖς κεκτῆσθαι, σχεδὸν ἄρχων μὲν οὐκ ἄν ποτε γένοιτο ἱκανὸς ὅλης πόλεως, ὑπηρέτης δ' ἂν ἄλλοις ἄρχουσιν. ὁρᾶν δὴ χρεὼν νῦν, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, ἤδη πρὸς τοῖς εἰρημένοις νόμοις ἅπασιν ὅσους διεληλύθαμεν, εἰ καὶ τοῦτον προσοίσομεν, ὡς φυλακὴν ἐσόμενον κατὰ νόμον χάριν σωτηρίας, τὸν τῶν ἀρχόντων νυκτερινὸν σύλλογον, παιδείας ὁτόσης διεληλύθαμεν κοινωνὸν γενόμενον· ἢ πῶς ποιῶμεν; ΚΛ. Ἀλλ', ὦ λῷστε, πῶς οὐ προσοίσομεν, ἄν πη καὶ κατὰ βραχὺ δυνηθῶμεν; ΑΘ. Καὶ μὴν πρός γε τὸ τοιοῦτον ἁμιλληθῶμεν πάντες. ξυλλήπτωρ γὰρ τούτου γε ὑμῖν καὶ ἐγὼ γιγνοίμην ἂν προθύμως. πρὸς δ' ἐμοὶ καὶ ἑτέρους ἴσως εὑρήσω, διὰ τὴν περὶ τὰ τοιαῦτ' ἐμπειρίαν τε καὶ σκέψιν, γεγονυῖάν μοι καὶ μάλα συχνήν. ΚΛ. Ἀλλ', ὦ ξένε, παντὸς μὲν μᾶλλον ταύτῃ πορευτέον ᾗπερ καὶ ὁ θεὸς ἡμᾶς σχεδὸν ἄγει· τίς δὲ ὁ τρόπος ἡμῖν γιγνόμενος, ὀρθῶς γίγνοιτ' ἂν, τοῦτο δὴ ταῦν λέγομέν τε καὶ ἐρευνῶμεν. ΑΘ. Οὐκέτι νόμοις, ὦ Μέ- p. 968 a. b. c.

ponendos legesque servandas ipsa utatur: possitque earum rerum rationem reddere, quae rationem habent. Qui vero ad virtutes publicas haec insuper non possederit, is nunquam ferme totius civitatis sufficiens princeps erit, sed aliorum minister. Considerandum vero nunc, o Clinia & Megille, utrum praedictis legibus hunc ut apicem custodemque illarum apponere debeamus, ut salutis gratia nocturnus principum coetus adsit, disciplina, quam praediximus, praeditus. Quid ergo agemus? *Cli.* Quid prohibet, optime vir, quo minus, quantulumcunque possumus, apponamus? *Athen.* Certe id contendere omnes debemus. Ego quidem libenter vobis opitulabor. forte etiam ob harum rerum peritiam frequentemque meditationem alios quoque multos adiutores inveniam. *Cli.* Hac via, o hospes, maxime proficiscamur, qua Deus ipse ducere videtur. sed modum nunc, quo recte hoc

γιλλε καὶ Κλεινία, περὶ τῶν τοιούτων δυνατόν ἐσι νομοθετεῖν, πρὶν ἂν κοσμηθῇ· τότε δὲ κυρίους ὧν αὐτοὺς δεῖ γίγνεσθαι, νομοθετεῖν. ἀλλὰ ἤδη τὸ τὰ τοιαῦτα κατασκευάζον, διδαχὴ μετὰ ξυνουσίας πολλῆς γίγνοιτ' ἄν, εἰ γίγνοιτο ὀρθῶς. ΚΛ. Πῶς; τί τοῦτο εἰρῆσθαι φῶμεν αὖ; ΑΘ. Πρῶτον μὲν δήπου
d. καταλεκτέος ἂν ἡ κατάλογος τῶν ὅσοι ἐπιτήδειοι πρὸς τὴν τῆς φυλακῆς φύσιν ἂν εἶεν, ἡλικίαις τε καὶ μαθημάτων δυνάμεσι καὶ τρόπων ἤθεσι καὶ ἔθεσι. μετὰ δὲ τοῦτο, ἃ δεῖ μανθάνειν, οὔτε εὑρεῖν ῥᾴδιον, οὔτε εὑρηκότος ἄλλου μαθητὴν γενέσθαι. πρὸς τούτοις δὲ, χρόνους οὓς τε καὶ ἐν οἷς δεῖ παραλαμβάνειν ἕκαστα, μάταιον ταῦτ' ἐν γράμμασι λέγειν. οὐδὲ γὰρ αὐτοῖς τοῖς μανθάνουσι δῆλα γίγνοιτ' ἂν ὅτι πρὸς καιe. ρὸν μανθάνεται, πρὶν ἐντὸς τῆς ψυχῆς ἑκάςῳ που μαθήματος ἐπιςήμην γεγονέναι. οὕτω δὴ πάντα ταῦτα, ἀπόῤῥητα μὲν λεχθέντα, οὐκ ἂν ὀρθῶς λέγοιτο· ἀπόῤῥητα δὲ, διὰ τὸ μηδὲν προῤῥηθέντα δηλοῦν τῶν λεγομένων. ΚΛ. Τί οὖν δὴ ποιητέον, ἐχόντων τούτων οὕτως, ὦ ξένε; ΑΘ. Τὸ λεγό-

fiat, excogitemus. *Athen.* Leges de iſtis, o Clinia & Megille, non ante ſcribi poſſunt, quam civitas univerſa fuerit exornata. tunc enim debita cum auctoritate conſtituendae videntur. ſed eae non aliter recte, quam doctrina multa & longo diſputationis examine, probabuntur. *Cli.* Quid hoc iterum ſibi vult? *Athen.* Primum igitur coetus eorum hominum, qui aetate, doctrina, moribus, conſuetudine, ad cuſtodiam idonei ſunt, conſtituatur: deinde, quae diſcenda ſunt, ea nec invenire facile; & inventoris diſcipulum fieri, arduum. tempora praeterea, in quibus percipere oportet ſingula, fruſtra ſcribentur. nec enim poſſunt ipſi, qui diſcunt, cognoſcere, quando quid opportune diſcatur, antequam in eorum animis rei ipſius ſcientia ſit. Quae igitur in his palam dici non poſſunt, non recte tentantur. dici autem non poſſe inquam, quoniam ſi dicantur, nihil planius explicant. *Cli.* Cum haec ita ſe habeant, hoſpes, quid nobis agendum cenſes? *Athen.* Quod proverbio dicitur, o amici,

μενον, ὦ Φίλοι, ἐν κοινῷ καὶ μέσῳ ἔοικεν ἡμῖν κεῖσθαι· καὶ
εἴπερ κινδυνεύειν περὶ τῆς πολιτείας ἐθέλομεν ξυμπάσης, ἢ
τρὶς ἓξ, φασὶν, ἢ τρεῖς κύβους βάλλοντας, πάντα ποιητέον.
ἐγὼ δ' ὑμῖν συγκινδυνεύσω, τῷ φράζειν τε καὶ ἐξηγεῖσθαι p.
τά γε δεδογμένα ἐμοὶ περὶ τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς τῆς 969
νῦν αὖ κεκινημένης τοῖς λόγοις. τὸ μέντοι κινδύνευμα οὐ a.
σμικρὸν οὐδ' ἑτέροις τισὶ προσφερὲς ἂν εἴη. σοὶ δὴ τοῦτό γε, ὦ
Κλεινία, μέλειν παρακελεύομαι. σὺ γὰρ τὴν Μαγνητῶν πό-
λιν, ἢ ᾧ ἂν θεὸς ἐπώνυμον αὐτὴν ποιήσῃ, κλέος ἀρῇ μέγιστον
κατασκευάσας αὐτὴν ὀρθῶς· ἢ τόγε ἀνδρειότατος εἶναι δο-
κεῖν τῶν ὕστερον ἐπιγιγνομένων οὐκ ἐκφεύξῃ ποτέ. ἐάν γε μὴν b.
οὗτος ἡμῖν ὁ θεῖος γένηται ξύλλογος, ὦ Φίλοι ἑταῖροι, παρα-
δοτέον τούτῳ τὴν πόλιν. ἀμφισβήτησίς τ' οὐκ ἔσ' οὐδεμία
οὐδενὶ τῶν νῦν παρὰ ταῦθ', ὡς ἔπος εἰπεῖν, νομοθετῶν. οὕτως
δὲ ἔσαι σχεδὸν ὕπαρ ἀποτετελεσμένον, οὗ σμικρῷ πρόσθεν
ἐνείρατος ὡς τῷ λόγῳ ἐφηψάμεθα, κεφαλῆς νοῦ τε κοινωνίας
εἰκόνα τινά πως ξυμμίξαντες· ἐὰν ἄρα ἡμῖν οἵτε ἄνδρες
ἀκριβῶς ξυμμιχθῶσι, παιδευθῶσί τε προσηκόντως· παιδευ- c.

visum est nobis par esse, ut rem in commune & publicum conferamus, ac de universa republica periculum subire velimus, nihilque non facere, ita ut ter sex, vel tres talos iaciamus. Equidem periculum id vobiscum subibo, ea exponendo atque edisserendo, quae mihi de hac disciplina & educatione, quam modo tetigimus, videbuntur. periculum autem parvum non est, nec aliis simile. Quod tibi, o Clinia, curae modo esse iubeo. tu enim in Magnesiensium urbe, vel illa, cui Deus ipsam cognominem faciet, summa florebis gloria, si recte ipsam constitues: certe nunquam effugies, quin posteriorum omnium fortissimus videaris. Si ergo divinus hic coetus nobis, o amici, constituetur, huic civitas erit tradenda. neque his reliqui legumlatores, tanquam minus sufficientibus, adversabuntur. Profecto, quod paulo ante quasi somniantes verbis tetigimus, quando capitis mentisque communionem per imaginem quandam attulimus, id paene vigilantes perficiemus,

ἥκοντες τε, ἐν ἀκροπόλει τῆς χώρας κατοικήσαντες, φύλακες ἀποτελεσθῶσιν οἵους ἡμεῖς οὐκ εἴδομεν ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ πρὸς ἀρετὴν σωτηριας γενομένους. ΜΕΓ. Ὦ φίλε Κλεινία, ἐκ τῶν νῦν ἡμῖν εἰρημένων ἁπάντων, ἢ τὴν πόλιν ἑατέον τῆς κατοικήσεως, ἢ τὸν ξένον τόνδε οὐκ ἀφετέον· ἀλλὰ δεήσεσι καὶ μηχαναῖς πάσαις κοινωνὸν ποιητέον ἐπὶ τὴν τῆς πόλεως κατ-
d. οίκησιν. ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις, ὦ Μέγιλλε· καὶ ἐγώ τε ποιήσω ταῦθ' οὕτω, καὶ ξυλλάμβανε. ΜΕΓ. Ξυλλήψομαι.

si nobis hi viri exquisite docti convenerint, & in arce regionis habitaverint, custodes civitatis constituti, quales nunquam nos in praeterita vita ad custodiam agendam fuisse cognovimus. *Meg.* Ex omnibus, quae diximus, o amice Clinia, patet, aut huiusmodi civitatis constitutionem praetermittendam esse, aut hunc hospitem non dimittendum, sed precibus modisque omnibus socium ad disponendam civitatem accipiendum. *Cli.* Probe loqueris, o Megille. Ego quidem sic prorsus efficiam: sed tu quoque opem feras. *Meg.* Feram equidem.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΝΟΜΩΝ
Η
ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ
ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΣ.

Λέγεται δὲ καὶ

ΕΠΙΝΟΜΙΣ
Η
ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ.

PLATONIS
DE LEGIBUS
SIVE
DE LEGUM INSTITUTIONE
DIALOGUS DECIMUSTERTIUS.

Vocatur autem &

EPINOMIS
SIVE
PHILOSOPHUS.

ARGUMENTUM.

Explicatis iis, quae ad absolutam quandam νομοθεσίας tractationem pertinere videbantur, illustrissimae disputationis illustrissimam quoque clausulam impositurus Plato, eam doctrinam adhibuit, qua nulla poterat illustrior ab homine ethnico inveniri,

ut, cum primis huius disputationis verbis Deum fecisset primariam legum causam, ita modo ostendat, omnem illarum vim & efficaciam, ac proinde reipublicae utilitatem, cuius causa illae instituuntur, a Deo, tum rerum omnium, tum humanae societatis auctore & conservatore, plane pendere. Superiorem autem disputationem cum hac in hunc modum connectit. Constitutis legibus, quibus rempublicam circumsaepiendam existimabat, dixerat, nihil prorsus illas profuturas, nisi, ex optimis & sapientissimis civibus instituto collegio, eius providentia & cura illae effectioni traderentur. Cum autem, ut legum finis est πρᾶξις, ita legitimae πράξεως fundamentum sit theoria, quae nihil aliud est, quam vera & germana sapientia: hic de sapientia verba facit, de qua agere superiore libro inceperat; ac quaenam sit, & quae illius comparandae ratio & via, luculenter docet.

p. 973 a. ΠΡΟΣ μὲν τὸ τῆς ὁμολογίας ἥκομεν ἅπαντες ὀρθῶς, ὦ ξένε, τρεῖς ὄντες, ἐγὼ, καὶ σὺ, καὶ Μέγιλλος ὅδε· τὸ τῆς φρονήσεως ἐπισκεψόμενοι τίνι χρή ποτε λόγῳ διεξελθεῖν, ὃ τὴν ἀνθρωπίνην ἕξιν φαμὲν, ὅταν διανοηθῇ, κάλλις' ἔχειν ποιεῖν πρὸς φρόνησιν, ὅσην δυνατὸν ἀνθρώπῳ σχεῖν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα, ὡς φαμὲν, ἅπαντα διεξήλθομεν ὅσα ἦν περὶ νό-
b. μων θέσιν· ὃ δὲ μέγιστον εὑρεῖν τε καὶ εἰπεῖν, τί ποτε μαθὼν ἀνητὸς ἄνθρωπος σοφὸς ἂν εἴη, τοῦτο οὔτε εἴπομεν, οὔτε εὕρομεν. νῦν τε πειρώμεθα τοῦτο μὴ καταλιπεῖν. σχεδὸν γὰρ

IAM, ut communiter statueramus, huc tandem omnes tres, o hospes, recte pervenimus, ego, & tu, & hic Megillus, de prudentia quaesituri, qua ratione illud attingere valeamus, quo intellecto humanus habitus optime se, quantum natura fert, ad prudentiam habet. cetera enim, quae ad ferendas leges pertinebant, iam tractavimus. Quod vero & inventu & dictu maximum est, quonam videlicet, si cognitum sit, sapiens homo fiat, neque invenimus, neque diximus. Verum nullo pacto praetermittendum censeo, ne forte

ἀτελὲς ἂν πράξαιμεν οὗ χάριν ἅπαντες ὡρμήσαμεν, ὡς φανερὰ ποιήσοντες ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους. ΑΘ. Ὦ φίλε Κλεινία, καλῶς μὲν λέγεις· ἄτοπον μὴν ἀκούσεσθαί σε λόγον οἶμαι, καὶ τινὰ τρόπον, οὐκ ἄτοπον αὖ. πολλοὶ γὰρ δὴ προστυχεῖς τῷ βίῳ γιγνόμενοι, τὸν αὐτὸν λόγον φέρουσιν, ὡς οὐκ c. ἔσται μακάριον τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος οὐδ' εὐδαιμον. ἔπου δὴ καὶ ξύνιδε ἂν σοι δοκῶ κἀγὼ μετ' αὐτῶν καλῶς τοῦ τοιούτου πέρι λέγειν. οὐ φημι εἶναι δυνατὸν ἀνθρώποις μακαρίοις τε καὶ εὐδαίμοσι γενέσθαι, πλὴν ὀλίγων. μέχριπερ ἂν ζῶμεν τοῦτο διορίζομαι· καλὴ δὲ ἐλπὶς τελευτήσαντι τυχεῖν ἁπάντων, ὧν ἕνεκα τὶς προθυμοῖτ' ἄν, ζῶν τε, ὡς κάλλιστ' ἂν ζῷην κατὰ δύναμιν, καὶ τελευτήσας, τελευτῆς τοιαύτης τυχεῖν. λέγω δ' οὐδὲν σοφὸν, ἀλλ' ὅπερ ἅπαντες Ἕλληνές τε καὶ d. βάρβαροι γιγνώσκομεν τινὰ τρόπον, ὡς ἐξ ἀρχῆς τὸ γενέσθαι χαλεπὸν ἅπαντι ζώῳ. πρῶτον μὲν, τὸ μετασχεῖν τῆς τῶν κυουμένων ἕξεως, ἔπειτ' αὖ τὸ γίγνεσθαι, καὶ ἔτι τὸ τρέφεσθαι καὶ παιδεύεσθαι· καὶ διὰ πόνων μυρίων ταῦτα γί-

imperfectum illud relinquamus, cuius aperiendi gratia hucusque profecti sumus. *Athen.* Scite loqueris, o amice Clinia: sermonem vero quendam nunc mirum, & rursus quodammodo non mirum, auditurum te puto. multi enim, fluctibus huius vitae iactati, praedicant, humanum genus felix atque beatum esse non posse. Attende igitur & considera, utrum & ipse recte hac de re dicere videar. Impossibile arbitror, homines in hac vita, praeter admodum paucos, felicitatem & beatitudinem assequi. bona tamen spes est, ut post mortem quis ea omnino consequatur, quorum desiderio accensus optime pro viribus egit vitam atque exegit. Nec inauditum aliquid novumque adduco, sed quod barbari omnes & Graeci modo quodam cognoscimus. nemo enim ignorat, quanta sit in prima generatione animalium difficultas, in conceptione & utero primum, deinde in nativitate & partu, postea in nutritione atque educatione. nam per mille labores fieri haec non ignoramus. Breve autem tempus est,

p. γνεσθαι ξύμπαντα, ὡς φαμὲν ἅπαντες. καὶ χρόνος βραχὺς
974 ἂν τις εἴη πρὸς λογισμὸν μήτοι τῶν μοχθηρῶν, ἀλλ' ὃν πᾶς
a. ἂν ὑπολάβοι μέτριον. οὗτος δὲ σχεδὸν ἀναπνοὴν δοκεῖ ποιεῖν
τινα κατὰ μέσον πη βίον τὸν ἀνθρώπινον. ταχύ γε μὴν ἐπι-
λαβὸν γῆρας ὀντινοῦν, ποιήσαι ἂν μήποτ' ἐθελῆσαι πάλιν
ἀναβιῶναι, λογισάμενον τὸν βεβιωμένον ἑαυτῷ βίον, ὅστις
μὴ τυγχάνει παιδικῆς δόξης μεστὸς ὤν. τούτων δὴ τί ποτέ μοι
b. τεκμήριον ὅτι πέφυκε ταύτῃ τὸ νῦν ζητούμενον τῷ λόγῳ; ζη-
τοῦμεν δὲ δὴ τίνα τρόπον σοφοὶ γενησόμεθα, ὡς οὔσης τινὸς
ἑκάστοις ταύτης τῆς δυνάμεως. ἡ δὲ φυγῇ φεύγει τότε ὅταν
τὶς πρὸς τινὰ φρόνησιν ἴῃ τῶν λεγομένων τεχνῶν ἢ φρονή-
σεων, ἢ τινῶν ἄλλων τοιούτων ὡς οἰόμεθα ἐπιστημῶν· ὡς
ἀξίας τούτων οὐδεμιᾶς οὔσης ἐπίκλησιν ῥηθῆναι τῆς περὶ
ταῦτα σοφίας τἀνθρώπινα· τῆς δὲ αὖ ψυχῆς σφόδρα πεποι-
θυίας καὶ μαντευομένης, ὡς οὔσης αὐτῇ κατὰ τινὰ φύσιν
c. ταύτης· τίς δ' ἐστι, καὶ πότε, καὶ πῶς, οὐ πάνυ δυναμένης
ἐξευρίσκειν. ἆρ' οὐ τούτῳ σφόδρα προσέοικ' ἡμῶν ἡ περὶ σο-
φίαν ἀπορία καὶ ζήτησις, πλείων τῆς ἐλπίδος ἑκάστῳ γιγνο-

non ſolum reſpectu diuturnitatis malorum, verum etiam quocunque modo quis cogitet, quod quaſi circa humanae vitae medium reſpirare parumper nos facit. Sed cito triſtis ſenectus ſuperveniens efficit, ne quis optet rurſus in vitam redire, cum praeteritas moleſtias cogitet, ni puerili opinione feratur. Quae omnia ita ſe habere, illud mihi argumento eſt, quod modo quaeritur. Quaerimus enim, quonam pacto fieri ſapientes poſſimus, quaſi aliqua huiuſmodi vis ſingulis inſit. quae quidem tunc nos fugit, quando ad aliquam earum facultatum, quae artis, vel prudentiae, vel ſcientiae nomine communiter appellantur, quis perrexerit: tanquam nulla iſtarum in huiuſcemodi humanis rebus digna ſit ſapientiae vocabulo nuncupari; animus tamen valde confidat, vaticineturque, aliquam huiuſmodi vim ſibi ſecundum naturam ineſſe; quae vero ſit, & quando, & quomodo adſit, facile invenire non poſſit. Nonne dubitatio & inquiſitio haec no-

μένη τῶν ὅσοι ἐν ἡμῖν δυνατοὶ γίγνονται Φρονίμως αὐτοὺς ἄλλους τε ἐξετάσαι συμφώνως διὰ λόγων πάντων καὶ πάντη λεγομένων; ταῦτ' οὐχ οὕτως, ἢ ταύτῃ ξυμφήσομεν ἔχειν; ΚΛ. Ξυμφήσομεν ἐπ' ἐλπίδ' ἴσως ταῦτ', ὦ ξένε, τῇ μετὰ σοῦ κατὰ χρόνον ἂν γενομένῃ, δοξάσαι περὶ αὐτῶν εἰσαῦθις d. τὸ ἀληθέστατον. ΑΘ. Τὰς ἄλλας τοίνυν ὅσαι ἐπιστῆμαι μέν εἰσι λεγόμεναι, σοφὸν δὲ οὐκ ἀποτελοῦσι τὸν λαμβάνοντά τε αὐτὰς καὶ ἔχοντα, πρῶτον διεξιτέον· ὅπως ταύτας ἐκποδὼν θέμενοι, πειρώμεθα ἐκείνας ὧν δεόμεθα παραθέσθαι τε καὶ παραθέμενοι μανθάνειν. Πρῶτον μὲν τοίνυν ὧν πρῶτον δεῖ θνητῷ γένει, ἴδωμεν ὡς εἰσὶ μὲν ἀναγκαιότατα σχεδὸν ἁληθῶς τε πρῶται. ὁ δὲ ἐπιστήμων αὐτῶν γιγνόμενος, εἰ καὶ κατ' e. ἀρχὰς ἐδοξέ τις εἶναι ποτὲ σοφὸς, οὔκουν νῦν γε οὔτε σοφὸς εἶναι δοξάζεται, ὀνειδη τε ἴσχει μᾶλλον ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἐπιστήμης. ἐροῦμεν δὴ αἵ τ' εἰσὶ, καὶ ὅτι πᾶς ἀνὴρ αὐτὰς, p. σχεδὸν ὅσοις ἀγὼν πρόκειται τοῦ δοκεῖν ὡς ἄριστον ἄνδρα ξυμ- 975 βῆναι γενόμενον ἂν, Φεύγει, διὰ τὰς κτήσεις τῆς Φρονήσεώς a. τε καὶ ἐπιτηδεύσεως. ἔγωγε δὴ πρῶτον μὲν, ἡ τῆς ἀλληλοφα-

stra de sapientia, huc spectat maxime? plena nimirum spe in singulis, quicunque & se ipsos & alios prudenter concorditerque possunt in omni genere sermonis disputationisque examinare. Itane, an aliter, haec se habere dicemus? *Cli.* Nos quidem, hospes, ista concedimus, sperantes videlicet, una tecum deinceps ad verissimam de his sententiam perventuros. *Athen.* Alias igitur artes, quae, cum scientiae appellentur, hominem sapientem non faciunt, primum percurramus, ut, illis remotis, eas, quibus egemus, admoveamus comparemusque, & facta comparatione discamus. Atque eas inprimis videamus, quibus humanum genus maxime indiget. vere enim hae primae sunt, & maxime omnium necessariae, quarum artifices, quamvis ab initio sapientes visi sint, nunc tamen & sapientes non habentur, & propter eas artes vituperantur. Dicendum igitur, quaenam hae sint, & quod, quicunque optimi viri cupiunt videri, artium huiusmo-

γίας τῶν ζώων, ἡμᾶς τῶν μὲν, ὡς ὁ μῦθός ἐςι, τοπαράπαν ἀποςήσασα, τῶν δὲ εἰς τὴν νόμιμον ἐδωδὴν καταςήσασα. ἵλεω δ' ἡμῖν οἱ πρόσθεν εἴησάν τε καὶ εἰσίν. οἵτινες μὲν γὰρ οὖν ἐλέγομεν, πρῶτοι χαιρέτωσαν. ἡ δ' οὖν ἀλφίτων τε καὶ
b. ἀλεύρων ποίησις ἅμα καὶ τροφὴ, καλὴ μὲν καὶ ἀγαθὴ, σοφὸν δὲ ἄνδρα τελέως οὐκ ἐθελήσει ποτὲ ἀπεργάσασθαι. τοῦτο γὰρ αὐτὸ, ἡ τῆς ποιήσεως ἐπίκλησις, τῶν ποιουμένων αὐτῶν δυσχέρειαν ἀπεργάζοιτ' ἄν. σχεδὸν δ' οὐδὲ ἡ χώρας ξυμπάσης γεωργία. οὐ γὰρ τέχνῃ ἀλλὰ φύσει κατὰ θεὸν πάντες φαινόμεθα γῆν μετακεχειρίσθαι. καὶ μὴν οὐδὲ τῶν οἰκήσεών γε ξυνυφὴ καὶ ξύμπασα οἰκοδομία, καὶ σκευῶν πάντων ἀπεργαςικὴ· χαλκεία τε καὶ ἡ τῶν τεκτονικῶν καὶ πλα-
c. ςικῶν καὶ πλεκτικῶν, καὶ ἔτι ξυμπάντων ὀργάνων παρασκευὴ, δήμῳ τὸ πρόσφορον ἔχουσα, ἀλλ' οὐκ ἐπ' ἀρετῇ λεγομένη. καὶ μὴν οὐδ' ἡ ξύμπασα θηρευτικὴ, πολλή περ καὶ τεχνικὴ γεγονυῖα, τόγε μεγαλοπρεπὲς σὺν τῷ σοφῷ οὐκ ἀποδίδωσιν. οὐ μὴν οὐδὲ μαντικὴ γε οὐδ' ἑρμηνευτικὴ το-

di ſtudia fugiant. Prima vero ſit, quae ab humanarum carnium eſu, qui ferarum ritu quondam inter homines inoleverat, ut fabulae ferunt, abſtinere iuſſit, & ad victum modeſtiorem nos revocavit. in quo ſane priſci homines quamvis manſuete & humaniter nobis conſuluerint, valeant tamen, nec ſapientiae nomen uſurpent. Deinde cibi cerealis artificium utile quidem & pulchrum, ſed ſapientem abſolute virum nunquam efficiet. difficultatem enim & moleſtiam potius, quam ſapientiam, affert. Neque etiam agricultura id faciet. non enim arte, ſed natura, & Dei quodam favore, terrae culturam aggreſſi videmur. Sed nec domorum conſtructio, & reliqua omnis aedificatio, ſupellectiliumve effectio, nec aeraria, vel lignaria fabrica, aut figlina, aut textura, nec inſtrumentorum omnium artificia, quae plebi accommodata, quidquam ad virtutem afferunt. Venatrix etiam ars omnis, quamvis varia & ingenioſa ſit, magnificentiam tamen ſapientiamque non tribuit. Sed nec divinatio aut interpretatio

παράπαν. τὸ λεγόμενον γὰρ οἶδε μόνον· εἰ δ' ἀληθὲς, οὐκ ἔμαθεν. ὅτε δὴ τὴν τῶν ἀναγκαίων ὁρῶμεν κτῆσιν, διὰ τέχνης μὲν ἀπεργαζομένην, τοῦτον δὲ οὐδεμίαν οὐδένα σοφὸν ποιοῦσαν. τόγε μετὰ τοῦτο παιδεία τὶς ἂν λείποιτο, μιμητικὴ d. μὲν τὸ πλεῖστον, ἀλλ' οὐδαμῆ σπουδαία. πολλοῖς μὲν γὰρ ὀργάνοις μιμοῦνται, πολλοῖς δ' αὐτῶν τῶν σωμάτων οὐ πάντως εὐσχήμοσι μιμήσασι, τά τε κατὰ λόγον καὶ μοῦσαν πᾶσαν, καὶ ὅσων γραφικὴ μήτηρ, πολλῶν καὶ παντοίων ποικιλμάτων ἀποτελουμένων, ἐν πολλοῖς ὑγροῖς καὶ ξηροῖς γένεσιν. ὧν σοφὸν οὐδένα εἰς οὐδὲν, σπουδῇ τῇ μεγίστῃ δημιουργοῦντα, ἡ μιμητικὴ παρέχεται. πάντων δ' ἐξειργασμένων, e. τὸ λοιπὸν βοήθεια γίγνοιτ' ἂν μυρία μυρίοις. ἡ μὲν μεγίστη τε καὶ εἰς πλεῖστα πολεμικὴ κληθεῖσα στρατηγικὴ τέχνη, εὐδοκιμωτάτη πρὸς χρείαν, εὐτυχίας πλείστης δεομένη, μᾶλλον δὲ ἀνδρεία κατὰ φύσιν ἢ σοφία δεδομένη. ἣν δὲ καλοῦσι μὲν p. ἰατρικὴν, βοήθεια δέ που καὶ αὕτη σχεδὸν ὅσον ὧραι ψύχει 976 καὶ καύματι ἀκαίρῳ καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις λοιζονται τὴν a.

ulla. nam etsi, quae dicuntur, cognoscit, utrum tamen vera sint, necne, non intelligit. Postquam vero nullam earum artium, quibus necessaria parantur, sapientem hominem facere nobis constitit, reliqua est imitatrix quaedam facultas minime seria. saepe enim instrumentis imitatio fit, plerumque deformibus corporum gestibus & figuris. In eloquio etiam & Musis imitatio est, & in fingendo pingendoque, ubi multa & varia in corporibus, tam duris, quam mollibus, exprimuntur. horum nihil hominem imitationi deditum, sapientem reddit. Imitatione vero sublata, artes aliae restant, quae in ferendo auxilio versari videntur. Hae quidem multae & variae sunt, sed omnibus bellatrix, quam imperatoriam vocant, excellit. haec summopere propter usum probatur, sed felicitate maxime indiget, & fortitudine magis naturali, quam sapientia, perficitur. Medicina quoque nobis opitulatur contra immoderati frigoris & caloris impetum, ceterorumque huiusmodi, quibus natura animalium laeditur: sed horum ni-

τῶν ζώων φύσιν. εὐδόκιμον δὲ οὐδὲν τούτων εἰς σοφίαν τὴν
ἀληθεστάτην. ἄμετρα γὰρ δόξαις φορεῖται τοπαζόμενα. βοη-
θοὺς δέ που καὶ τοὺς κυβερνήτας ἅμα καὶ τοὺς ναύτας ἐροῦ-
μεν. καὶ τούτων ἄνδρα σοφὸν μηδένα τις, ἡμᾶς παραμυθού-
μενος, ἐξ ἁπάντων διαγγελλέτω. οὐδὲ γὰρ ἂν εἰδείη τις
b. πνεύματος ὀργὴν οὐδὲ φιλίαν, ὃ προσφιλὲς ἁπάσῃ κυβερνη-
τικῇ. καὶ μὴν οὐδ' ὁπόσοι βοηθοὶ δίκαις ἐν τῇ τοῦ λέγειν ῥώμῃ
φασὶ γίγνεσθαι, μνήμῃ καὶ τριβῇ, δόξης ἤθεσι προσέχοντες
τὸν νοῦν, ἀληθείας δὲ τῶν ὄντως δικαίων ἐκτὸς παρεσφαλ-
μένοι. λοιπὴ δ' ἔτι πρὸς δόξαν σοφίας ἐξί τις ἄτοπος δύναμις·
ἣν φύσιν ἂν οἱ πολλοὶ μᾶλλον ἢ σοφίαν ὀνομάσειαν, τότε ὅταν
τινά τις ξυννοῇ ῥᾳδίως μὲν, ὅ, τιπερ ἂν μανθάνῃ μανθάνου-
c. τα, μάλα δὲ πολλὰ καὶ ἀσφαλῶς μνημονεύοντα· ὅτάν τε τὸ
πρόσφορον ἑκάστῳ διαμνημονεύῃ τις, ὅ, τι γιγνόμενον ἂν πρέ-
ποι, τοῦτο δὲ ταχὺ δρᾷ. ταῦτα γὰρ ἅπαντα οἱ μὲν φύσιν, οἱ
δὲ, σοφίαν, οἱ δὲ, ἀγχίνοιαν φήσουσι φύσεως· σοφὸν δὲ ὄν-
τως οὐδένα τούτων οὐδεὶς τῶν ἐμφρόνων ἐθελήσει ποτὲ καλεῖν.

hil ad ſapientiam veram conducit; incertis enim coniecturis, opinionibuſque procedunt. Nautas quin etiam gubernatoreſque ferre auxilium non negabimus: nec tamen eorum quemquam ſapientem vocari ab aliquo permittemus. nullus enim eorum, iram ventorum amicitiamve cognoſcit: quod & optimum eſt, & maxime in gubernandi arte requiritur. Neque etiam ſapientes dici eos volumus, qui litigantibus dicendi viribus adſunt; quippe cum memoria & uſu, opinionis moribus ſe accommodent, & a verae iuſtitiae intelligentia procul aberrent. Reliqua eſt mira quaedam vis, quae ſibi opinionem ſapientiae ſimiliter vindicat, quam Naturam magis, quam Sapientiam multi dicerent. haec in eo conſiſtit, quando facile quiſpiam diſcit, quae velit, & multa diu ac firmiter meminit, & quod unicuique idoneum eſt, cum oporteat, cito & commode reddit. haec enim omnia alii Naturam, alii Sapientiam, alii naturae ſollertiam nuncupabunt. ſed nullus mentis compos, vere ſapientem propter haec eſſe quemquam,

ἀλλὰ μὴν δεῖ φανῆναί γε τινὰ ἐπιστήμην, ἣν ἔχων σοφὸς γιγνοιτ' ἄν, ὁ σοφὸς ὄντως ὢν καὶ μὴ μόνον δοξαζόμενος. ἰδωμεν δή. χαλεπῷ μὲν γὰρ λόγῳ παντάπασιν ἐπιχειροῦμεν, ἑτέραν πάρεξ τῶν εἰρημένων εὑρεῖν· ἡ σοφία μὲν λέγοιτ' d.
ἂν ὄντως τε καὶ εἰκότως· ὁ δὲ λαβὼν, οὔτε βάναυσος, οὔτ' ἠλίθιος ἔσαι· σοφὸς δὲ καὶ ἀγαθὸς δι' αὐτὴν, πολίτης τε καὶ ἄρχων καὶ ἀρχόμενος ἐνδίκως ἔσαι πόλεως ἅμα καὶ ἐμμελής. κατίδωμεν δὴ ταύτην πρώτην, τίς ποτ' ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐπιστήμη μία διεξελθοῦσα, ἢ μὴ παραγενομένη, τῶν νῦν παρουσῶν, ἀνοητότατον ἂν καὶ ἀφρονέστατον παράσχοι τὸ ζῶον τὸ τῶν ἀνθρώπων. οὐ δὴ τοῦτό γε πάνυ χαλεπόν τῳ κατιδεῖν. μία γὰρ ὡς εἰπεῖν πρὸς μίαν, ἡ τὸν ἀριθμὸν δοῦσα e.
παντὶ τῷ θνητῷ γένει, τοῦτ' ἂν δράσειε. θεὸν δ' αὐτὸν μᾶλλον ἢ τινὰ τύχην ἡγοῦμαι δόντα ἡμῖν σώζειν ἡμᾶς. ὃν δὲ θεὸν ἡγοῦμαι, φράζειν χρὴ, καίπερ ἄτοπον ὄντα. καὶ πῶς οὐκ ἄτοπον αὖ; πῶς γὰρ τῶν ἀγαθῶν αἴτιον ἡμῖν ξυμπάντων, οὐ καὶ τοῦ πολὺ μεγίστου, τῆς φρονήσεως, αἴτιον ἡγεῖ- p. 977 a.

concedet. Verumtamen neceſſe eſt ſcientiam aliquam inveniri, quam quiſquis habuerit, non ſolum videatur, ſed revera ſit ſapiens. Attentione opus eſt. nam arduam omnino rem aggreſſi ſumus, qui aliam praeter dictas artes ſcrutemur, quae iure ſapientia vera dicatur: quam qui adeptus eſt, nec abiectus, nec ſtultus erit; ſed ſapiens bonuſque propter ipſam civis, modeſtuſque civitatis princeps & ſubditus. Hanc igitur primam inſpiciamus, quae ex omnibus humanis artibus ita ſe habet, ut, ſi haec una ſemoveatur, amentiſſima & inſipientiſſima hominis natura reddatur. Non eſt autem hoc inventu difficile. nam ſi uni unam conferes, illa, quae numerum mortalium generi dedit, id profecto efficiet. Deum autem aliquem magis, quam fortunam, ad ſalutem noſtram hoc munus nobis arbitror contuliſſe. Quem vero Deum putem, vobis dicam, etiamſi abſurdus videbor, & rurſus modo alio non abſurdus. Nam ipſum bonorum omnium auctorem, cur non etiam maximi boni, prudentiae dico, cau-

σθαι δεῖ γεγονέναι; τίνα δὴ καὶ σεμνύνων ποτὲ λέγω θεὸν, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία; σχεδὸν οὐρανόν. ὃν καὶ δικαιότατον, ὡς ξύμπαντες ἄλλοι δαίμονες ἅμα καὶ θεοὶ, τιμᾷν τε καὶ εὔχεσθαι διαφερόντως αὐτῷ. τὸ δὲ καὶ τῶν ἄλλων αἴτιον ἀγαθῶν πάντων ἡμῖν αὐτὸν γεγονέναι, πάντες ἂν ὁμολογοῖμεν. δοῦναι δὲ ἅμα καὶ ἀριθμὸν ἡμεῖς γε ὄντως αὐτὸν φαμέν· ἔτι δὲ καὶ δώσειν, ἐάν τις θέλῃ ξυνακολουθεῖν. ἐὰν γὰρ ἴῃ τὶς
b. ἐπὶ θεωρίαν ὀρθὴν τὴν τοῦδε, εἴτε κόσμον, εἴτε ὄλυμπον, εἴτε οὐρανὸν ἐν ἡδονῇ τῳ λέγειν, λεγέτω μὲν, ἀκολουθείτω δὲ ὅπη ποικίλλων αὐτὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ φρέφων ἄστρα πάσας διεξόδους, ὥρας τε καὶ τροφὴν πᾶσι παρέχεται. καὶ τὴν ἄλλην δὲ οὖν φρόνησιν, ὡς φαῖμεν ἄν, σὺν ἀριθμῷ παντὶ, καὶ τἄλλ' ἀγαθά. τοῦτο δὲ μέγιστον, ἐάν τις τὴν ἀριθμῶν αὐτοῦ δόσιν δεξάμενος, ἐπεξέλθῃ πᾶσαν τὴν περίοδον. ἔτι δὲ σμικρὸν
c. ἐπανελθόντες πως τοῖς λόγοις, ἀναμνησθῶμεν ὅτι καὶ μάλ' ὀρθῶς ἐνοήσαμεν ὡς, εἴπερ ἀριθμὸν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐξέλοιμεν, οὐκ ἄν ποτε τὶ φρόνιμοι γενοίμεθα. οὐ γὰρ ἂν ἔτι

sam arbitrabimur? Quem vero Deum laudibus, o Megille & Clinia, effero? Coelum ferme: quod par est, sicut daemones alii simul omnes ceterique Dei faciunt, nos quoque honoribus colere, ac praecipue precari. Atqui ceterorum omnium bonorum causam nobis coelum fuisse, omnes confitemur. dedisse praeterea numerum, atque etiam, si quis observare velit, daturum, nos affirmamus. quod quidem is assequetur, qui in rectam eius speculationem ascenderit, sive Mundum, sive Olympum, sive Coelum id libeat appellare, dummodo varietates ipsius consideret, & quomodo anfractu circuituque astrorum diversa efficiat tempora, alimentaque animalibus largiatur, ac sapientiam una cum numero ceterisque bonis, hominibus tribuat. Id vero maximum est, si quis, numerorum munus ab eo susceptus, omnem percurrat circuitum. Sed memoria repetamus, dictum, & rectissime quidem, in superioribus a nobis fuisse, si quis ab hominum natura numerum auferat, nunquam pru-

ποτὲ ψυχὴ τούτου τοῦ ζώου πᾶσαν ἀρετὴν λάβοι σχεδὸν, ὅτου λόγος ἀπείη. ζῶον δὲ ὅ, τι μὴ γιγνώσκοι δύο καὶ τρία, μηδὲ περιττὸν μηδὲ ἄρτιον, ἀγνοοῖ δὲ τοπαράπαν ἀριθμὸν, οὐκ ἄν ποτε διδόναι λόγον ἔχοι περὶ ὧν αἰσθήσεις καὶ μνήμας μόνον εἴη κεκτημένον· τὴν δὲ ἄλλην ἀρετὴν, ἀνδρείαν καὶ σωφροσύνην, οὐδὲν ἀποκωλύει. ζερόμενος δὲ ἀληθοῦς λόγου, d.
σοφὸς οὐκ ἄν ποτε γένοιτο. ὅτῳ δὲ σοφία μὴ προσείη, πάσης ἀρετῆς τὸ μέγιστον μέρος, οὐκ ἂν ἔτι τελέως ἀγαθὸς γενόμενος, εὐδαίμων ποτὲ γένοιτο. οὕτως ἀριθμὸν μὲν ἀνάγκη πᾶσα ὑποτίθεσθαι· διότι δὲ τοῦτο ἀνάγκη, λόγος ἔτι πλείων πάντων γιγνοιτ' ἂν τῶν εἰρημένων. ἀλλὰ καὶ ὁ νῦν, ὀρθῶς ῥηθήσεται, ὅτι καὶ τὰ τῶν ἄλλων τεχνῶν λεγόμενα ἃ νῦν δὴ διήλθομεν, ἐῶντες εἶναι πάσας τὰς τέχνας, οὐδὲ τούτων ἓν οὐδὲν μένει, πάντα δ' ἀπολεῖται τοπαράπαν, ὅταν ἀριθμη- e.
τικὴν τὶς ἀνέλῃ. δόξειε δ' ἂν ἱκανῶς τισι βραχέων ἕνεκα ἀριθμοῦ δεῖσθαι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, εἰς τὰς τέχνας ἀποβλέψασι. καίτοι μέγα μὲν καὶ τοῦτο. εἰ δέ τις ἴδοι τὸ θεῖον

dentes nos fore. nunquam enim ferme animalis huius anima virtutem omnem percipiet, a quo rationem abſtuleris: nec animal, quod duo & tria, & par & impar, ac numerum prorſus ignorat, rationem de rebus reddere unquam poterit, quas ſenſu ſolum atque memoria percipit. reliquam vero virtutem, fortitudinem dico & temperantiam, habere nihil prohibet. Qui autem verae rationis eſt expers, is quomodo ſapiens unquam evadet? cui vero deerit ſapientia, univerſae virtutis pars maxima, is, cum bonus abſolute eſſe non poſſit, nunquam beatitudinem aſſequetur. Ita neceſſe eſt omnino numerum praeſupponere: idque neceſſarium eſſe, pluribus etiam rationibus monſtrari licet. Sed recte nunc ratione hac oſtenditur, quod ceterae artes, quas omnes paulo ante enumeravimus, ſublato numero, penitus evaneſcent. Forte vero, qui de artibus cogitabit, pauca eſſe arbitrabitur, in quibus humanum genus numero indiget; quamvis & hoc magnum ſit. Verum ſi quis, quod divinum in generatione,

τῆς γενέσεως καὶ τὸ ἄνητὸν, ἐν ᾧ καὶ τὸ θεοσεβὲς γνωρισθή-
p. σεται καὶ ἀριθμὸς ὄντως, οὐκ ἂν ἔτι πᾶς μάντις γνοίη ξύμ-
978 παντα ἀριθμὸν, ὅσης ἡμῖν δυνάμεως αἴτιος ἂν εἴη ξυγγιγνό-
a. μενος. ἐπεὶ καὶ τὰ κατὰ μουσικὴν πᾶσαν διαρθμουμένων
κινήσεώς τε καὶ φθόγγων δῆλον ὅτι δεῖ. καὶ, τὸ μέγιστον,
ἀγαθῶν ὡς πάντων αἴτιον, ὅτι δὲ κακῶν οὐδενὸς, εὖ τοῦτο
γνωστέον, ὅτι καὶ τάχα γένοιτ' ἄν. ἀλλ' ἡ σχεδὸν ἀλόγιστός
τε καὶ ἄτακτος, ἀσχήμων τε καὶ ἄρρυθμος ἀνάρμοστός τε
φορὰ, καὶ πάθ' ὁπόσα κακοῦ κεκοινώνηκε τινὸς, ἐπιλέλειπται
b. παντὸς ἀριθμοῦ. καὶ δεῖ τοῦθ' οὕτω διανοεῖσθαι τὸν μέλλον-
τα εὐδαίμονα τελευτήσειν. καὶ τόγε δὴ δίκαιόν τε καὶ ἀγαθὸν
καὶ καλὸν, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, οὐδεὶς ποτὲ μὴ γιγνώ-
σκων, ἀληθοῦς δόξης ἐπιλαβόμενος, διαρθμήσεται πρὸς τὸ
ἑαυτόν τε καὶ ἕτερον πεῖσαι τοπαράπαν. ἴωμεν δὴ σκεψόμενοι
πρὸς τοῦτ' αὐτὸ, πῶς ἐμάθομεν ἀριθμεῖν. φέρε· τὸ γὰρ ἓν δὴ
καὶ δύο γέγονε πόθεν ἡμῖν; ὥστ' ἐννοῆσαι φύσιν ταύτην
c. ἴσχουσιν ἐκ τοῦ παντὸς πρὸς τὸ δυνατοὺς ἐννοεῖν εἶναι. πολ-

& quod mortale eſt, inſpexerit, qua in re pietas erga Deos & verus numerus cognoſcetur; is profecto inveniet, nullum vatem, quantae virtutis nobis cauſa numerus ſit, ſi modo univerſus affuerit, comprehendere poſſe. Nam & tota muſica motus & vocum numero indiget. & quod maximum eſt, bonorum quidem omnium, mali vero nullius cauſam eſſe numerum, hinc facile cognoſcere poſſumus, quod irrationalis & inordinata, deformis, inepta, inconcinnaque agitatio, omnia denique, in quibus mali quippiam ineſt, omni numero carent. Quod ſane, qui beatus tandem futurus eſt, ignorare non debet. & qui iuſtum, bonum, honeſtum, ceteraque huiuſmodi ignoraverit, nec veram opinionem de his acceperit, ad ſe ipſum & alios perſuadendos numeri rationiſque vi uti non poterit. Sed conſideremus iam, quomodo numero uti didicimus. Age, unde unum & duo percipimus? ut illud animadvertamus, ad quod cognoſcendum ab univerſo naturam vimque accepi-

λοῖς δὲ ἄλλοις αὖ τῶν ζώων οὐδ' εἰς αὐτὸ τοῦθ' ἡ φύσις παραγέγονεν, ὥστε μαθεῖν δυνατοῖς εἶναι παρὰ τοῦ πατρὸς ἀριθμεῖν. παρὰ δ' ἡμῖν τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον ἐνώκισεν ὁ θεὸς, ὥστε ἱκανοῖς εἶναι δεικνύμενον ξυνοεῖν· ἔπειτ' ἔδειξε καὶ δείκνυσιν. ὧν τί κάλλιον ἓν ἑνὸς ἄν τις θεάσαιτο, πλὴν τὸ τῆς ἡμέρας γένος; εἶτα εἰς τὸ τῆς νυκτὸς ἔλθοι μέρος, ἔχων ὄψιν, ὅθεν ἕτερον πᾶν αὐτῷ φαίνοιτ' ἄν· καὶ ἐλίττων δὴ ταῦτα αὐτὰ ὄντα μὴ παύηται πολλὰς μὲν δὴ νύκτας, πολλὰς δὲ d. ἡμέρας, ἃς οὐρανὸς οὐδέποτε παύεται διδάσκων ἀνθρώπους ἕν τε καὶ δύο, πρὶν ἂν καὶ ὁ δυσμαθέστατος ἱκανῶς μάθῃ ἀριθμεῖν. ὡς γὰρ καὶ τρία καὶ τέτταρα καὶ πολλὰ ἕκαστος ἡμῶν ἐπινοήσειεν ἄν, ὁρῶν ταῦτα. καὶ ἐκ τούτων ἓν ἐποίησε τὴν σελήνην ὁ θεὸς ἀπεργασάμενος, ἣ τοτὲ μὲν μείζων φαινομένη, τοτὲ δ' ἐλάττων, διεξῆλθεν ἄλλην ἀεὶ φαίνουσα ἡμέραν, μέχρι πεντεκαίδεκα ἡμερῶν καὶ νυκτῶν. αὕτη δ' ἔστι e. περίοδος, εἰ βούλεταί τις τὸν κύκλον ἕνα ὅλον εἰς ἓν τιθέναι. ὥστε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, καὶ τὸ δυσμαθέστατον ἂν μαθεῖν ζῶον,

mus. Profecto, cum multis animalium natura negaverit, ne a patre queant uſum numeri diſcere, nobis id primum indidit Deus, ut poſſimus in eo, quod oſtenditur, numerum intelligere. deinde oſtendit apertius, idemque aſſidue facit. In qua explicatione rerum nihil aliud, ſi unum uni conferatur, pulchrius aſpicere poſſis, quam diei lucem. unde & noctem oculorum officio viciſſim conſideres, ubi maxima apparet diverſitas. nam ſi revolvere haec non deſinas, multas noctes & multos dies videbis, quibus coelum nunquam ceſſat docere homines unum atque duo; ut etiam qui tardiſſimus eſt, hinc uti numero diſcat. ſic enim & tria, & quatuor, & multa quilibet cernendo, haec intelliget. Sed de his unam Deus lunam formavit, quae modo minor, modo maior apparens, ita quotidie varia ad quindecim uſque dies ac noctes cernitur. hic autem circuitus eſt, ſi quis totum circulum in unum conferre voluerit. Quare, ut ita dicam, tardiſſima etiam animalia, quibus naturam aliquam Deus

οἷς παρέδωκε φύσιν ὁ θεὸς τοῦ δυνατοῖς εἶναι μανθάνειν. καὶ μέχρι μὲν τούτων τε καὶ ἐν τούτοις ξύμπαν τὸ δυνατὸν τῶν ζώων, μάλα ἀριθμητικὸν γέγονε, τὸ καθ' ἓν αὐτὸ καθ' αὐτὸ
p. σκοποῦν. τὸ δὲ πρὸς ἄλληλα πάντα ἀριθμὸν ἀεὶ λογίζεσθαι,
979 δοκῶ μὲν μείζονος. ἕνεκα καὶ τούτου, σελήνην, καθάπερ εἴπο-
a. μεν, αὐξανομένην καὶ φθίνουσαν ἐμποιήσας, μῆνας πρὸς τὸν ἐνιαυτὸν ξυνεχήσατο, καὶ πάντα ἀριθμὸν πρὸς ἀριθμὸν ἤρξατο συνορᾶν εὐδαίμονι τύχῃ. διὰ δὲ ταῦθ' ἡμῖν καρποί τε καὶ ἐγκύμων ἡ γῆ γέγονεν, ὥστ' εἶναι τροφὴν πᾶσι τοῖς ζώοις, ἀνέμων τε καὶ ὑετῶν γιγνομένων οὐκ ἐξαισίων, οὐδὲ ἀμέ-
b. τρων. ἀλλ' εἴτι παρὰ ταῦτα γίγνεται πρὸς τὸ φλαῦρον, οὐ τὴν θείαν ἀλλὰ τὴν ἀνθρωπίνην αἰτιᾶσθαι χρὴ φύσιν, οὐκ ἐν δίκῃ διανέμουσαν τὸν αὑτῶν βίον. ἡμῖν δ' οὖν ζητοῦσι περὶ νόμων, σχεδὸν ἔδοξε τὰ μὲν ἄλλα ῥᾴδιά τ' εἶναι, καὶ γνῶναι τὰ βέλτιστα ἀνθρώποις· καὶ πᾶς ἂν ἱκανὸς γίγνεσθαι καὶ ξυνεῖναι τὰ λεγόμενα καὶ ποιεῖν, εἰ γνοίη τί ποτ' ἔστιν ὃ συμφέρειν εἰκὸς, καὶ τί τὸ μὴ συμφέρον. ἔδοξε δὴ, καὶ νῦν ἔτι

dedit, ut possint discere, numerum perciperent. In his igitur ad haec usque, quodcunque animal discendi potestatem habet, unumquodque per se ipsum considerando ad numerandum idoneum maxime factum est. Sed numerum omnem ad numerum conferre, maius opus est: atque idcirco lunam, ut diximus, modo crescentem, modo decrescentem fecit. Hinc menses ad annum constituit, numerumque omnem felici quadam fortuna conferri ad numerum docuit. Hinc terra foecundior facta concipit, fructusque ad alimentum animalium omnium parit, cum & suaviter venti flant, & imbres in terrae gremium salubriter defluunt. Ac si quid mali in his accidit, non divina culpanda natura est, sed humana, quae iniuste vitam suam distribuit. Nobis autem de legibus modo investigantibus, cetera, quae hominibus optima sint, facilia cognitu esse videntur, & quemlibet posse sufficienter, quae de iis dicuntur, intelligere, ac praeterea facere, postquam quid confert, & quid non confert, perspexerit: cetera,

δοκεῖ, τὰ μὲν ἄλλα ἐπιτηδεύματα πάντα, οὐ σφόδρα χαλεπὰ εἶναι· τὸ δὲ τίνα τρόπον χρὴ γίγνεσθαι χρηστοὺς ἀνδρώ- c.
πους, παγχάλεπον. καὶ τὰ μὲν ἄλλα αὖ πάντα κτᾶσθαι χρηστὰ, τὸ λεγόμενόν τε καὶ δυνατὸν καὶ οὐ χαλεπὸν, οὐσίαν τε ὅσην δεῖ καὶ μὴ δεῖ, καὶ σῶμα οἷόν τε δεῖ καὶ μὴ δεῖ· καὶ ψυχὴν ὅτι μὲν ἀγαθὴν δεῖ, ξυγχωρεῖ πᾶς παντί· τὸ δ' ὁντινα τρόπον ἀγαθὴν, ὅτι μὲν αὖ δικαίαν καὶ σώφρονα καὶ ἀνδρείαν, καὶ ταῦτα· ὅτι δὲ σοφὴν, φησὶ μὲν πᾶς δεῖν· ἡντινα δὲ σοφίαν, ὡς ἄρτι διεληλύθαμεν, οὐδεὶς οὐδενὶ τοπαράπαν d.
ἔτι ξυνομολογεῖ τῶν πολλῶν. νῦν οὖν δὴ παρὰ πάσας τὰς πρόσθεν σοφίας οὐ φαύλην τινὰ ἀνευρίσκομεν εἰς αὐτά γε ταῦτα, τὸ δοκεῖν σοφὸν εἶναι τόν γε μεμαθηκότα ἅπερ καὶ διεληλύθαμεν. εἰ δ' ἔστι σοφὸς ὁ ταῦτ' ἐπισήμων καὶ ἀγαθὸς, τούτου δὴ πέρι λόγον δεῖ λαβεῖν. ΚΛ. Ὦ ξένε, ὡς εἰκότως εἶπες ὅτι περὶ μεγάλων μεγάλα ἐπιχειρεῖς φράζειν. ΑΘ. Οὐ γὰρ σμικρὰ, ὦ Κλεινία· τὸ δὲ χαλεπώτερον, ὅτι παντάπασι e.

inquam, nobis visa sunt, & modo videntur non nimium ardua: quo autem pacto homines boni efficiantur, penitus difficillimum. Reliqua rursus bona, possibile est, ut dicitur, & non arduum, possidere, opes quatenus oportet, & quatenus non; & corpus quale decet, & quale non decet. Animum quoque bonum habere oportere, quisque fatetur. Quomodo etiam bonus futurus sit, interrogatus quisque ita responderet, Si iustus, moderatus, fortisque sit, ceteraque huiusmodi. Sapientem quoque animum esse debere, quis neget? quae vero sapientia comparanda sit, ut nuper differuimus, nullos de multis inter se convenire cognovimus. Nunc ergo praeter omnes, quas supra narravimus, sapientias, non vilem quandam ad hoc ipsum invenimus, ut, qui iam dicta didicerit, sapiens videatur. Utrum vero sapiens bonusque sit, qui haec didicit, ratione quaerendum. *Cli.* Scite nimium locutus es, hospes, cum affirmares, magna te de magnis dicturum. *Athen.* Certe non parva sunt haec, o Clinia, &, quod maius est, penitus vera. *Cli.* Ita sane, o hospes. at la-

καὶ πάντως ἀληθῆ. ΚΛ. Σφόδρα γε, ὦ ξένε. ἀλλ' ὅμως μὴ ἀποκάμῃς λέγων ὃ φῄς. ΑΘ. Ναί. μηδὲ σφῷ τοίνυν ἀκούοντε. ΚΛ. Ταῦτ' ἔσαι· καὶ ὑπὲρ ἀμφοῖν ἐγὼ σοὶ φράζω. ΑΘ. Καλῶς. ἐξ ἀρχῆς δὴ ῥητέον ἀνάγκη πρῶτον, ὡς φαίνεται. μάλιστα μὲν ἄν, εἰ δυνάμεθα ἑνὶ λαβεῖν ὀνόματι, τίς ἐστιν ἣν οἰόμεθα σοφίαν εἶναι. τοῦτο δ' εἰ σφόδρα ἀδυνατοῦμεν, τὸ δεύτερον, τίνες εἰσί ποτε καὶ ὁπόσαι τινὲς, ἃς τὶς λαβὼν, σοφὸς ἂν εἴη, κατὰ τὸν ἡμέτερον μῦθον. ΚΛ. Λέγοις ἄν. ΑΘ. Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο, ἀνεμέσητον τῷ νομοθέτῃ τὸ κάλλιον τῶν πρότερον εἰρημένων περὶ θεῶν, καὶ ἄμεινον ἀπεικάζοντι λέγειν, οἷον παιδιᾷ καλῇ χρωμένῳ καὶ τιμῶντι θεοὺς, ὕμνοις τε καὶ εὐδαιμονίᾳ γεραίροντι διάγειν τὸν αὐτοῦ βίον. ΚΛ. Ἦ καλῶς, ὦ ξένε, λέγεις. εἰ γάρ σοι τοῦτο τέλος εἴη τῶν νόμων, θεοὺς προσπαίσαντι, καθαρώτερόν τε διαγαγόντι τὸν βίον, τῆς ἅμα τελευτῆς ἀρίστης τε καὶ καλλίστης τυχεῖν. ΑΘ. Πῶς οὖν, ὦ Κλεινία, λέγομεν; ἢ δοκεῖ, τοὺς θεοὺς ὑμνοῦντες σφόδρα τιμῶμεν, εὐχόμενοι τὰ κάλλιστα καὶ ἄριστα περὶ

p. 980 a.

b

bori ne cedas; quin, ut coepisti, progrediare. *Athen.* Dabo operam: sed vos etiam labori audiendi ne cedatis. *Cli.* Sic utique faciemus: ut ego pro utrisque respondeam. *Athen.* Probe. Quare altius repetendum, & primo quidem, si quo modo possumus, uno nomine comprehendendum videtur, quaenam ea facultas sit, quam sapientiam esse arbitramur. sin minus id fieri potest, saltem alterum declarandum, quaenam & quot sint artes, quibus habitis, sapientem more nostro hominem appellamus. *Cli.* Dic iam. *Athen.* Omni crimine legumlator carebit, si melius de Diis, quam prisci, sentiat, & optima usus disciplina, Deos hymnis colat, beatitudineque extollat, atque ita vitam transigat. *Cli.* Recte tu, hospes, quandoquidem finis hic legum tibi propositus est, ut Dei cultu & vitae puritate optimum atque pulcherrimum exitum consequaris. *Athen.* Quomodo ergo dicemus, Clinia? An Deos hymnis magnopere honorabimus, supplicabimusque, ut sequentem de ipsis disputatio-

αὐτῶν ἐπιέναι λέγειν ἡμῖν; οὕτως, ἢ πῶς λέγεις; ΚΛ. Θαυμαστῶς μὲν οὖν οὕτως. ἀλλ', ὦ δαιμόνιε, πιστεύσας τοῖς θεοῖς, c.
εὔχου τε καὶ λέγε τὸν ἐπιόντα σοὶ λόγον τῶν καλῶν περὶ τοὺς θεούς τε καὶ τὰς θεάς. ΑΘ. Ἔστι ταῦτα, ἂν αὐτὸς ὁ θεὸς ἡμῖν ὑφηγῆται. ξυνεύχου μόνον. ΚΛ. Λέγοις ἂν τὸ μετὰ τοῦτο. ΑΘ. Θεογονίαν τοίνυν καὶ ζωογονίαν ἀναγκαῖον, ὡς ἔοικε, πρῶτον μοι, κακῶς ἀπεικασάντων τῶν ἔμπροσθεν, βέλτιον ἀπεικάσαι κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον, ἀναλαβόντα ὃν πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς ἐπικεχείρηκα λόγον· φράζων ὡς εἰσὶ θεοὶ ἐπιμελούμενοι πάντων, σμικρῶν καὶ μειζόνων, καὶ σχεδὸν d.
ἀπαραμύθητοι τῶν περὶ τὰ δίκαια εἰσὶ πράγματα· εἰ δὴ μέμνησθέ γε, ὦ Κλεινία. ἐλάβετε μὲν γὰρ δὴ καὶ ὑπομνήματα. καὶ γὰρ ἦν τὰ ῥηθέντα τότε καὶ μάλα ἀληθῆ. τόδε δὲ αὐτῶν ἦν τὸ μέγιστον, ὅτι πρεσβύτερον εἴη ψυχὴ σώματος ἅπασα παντός. ἆρα μέμνησθε; ἢ πάντως που τοῦτό γε; ὃ γὰρ ἄμεινον καὶ παλαιότερον καὶ θεοειδέστερον, πιθανὸν ὅτι τοῦ χεί-

nem optime & pulcherrime tranſigamus? itane, an aliter, agendum cenſes? *Cli.* Ita prorſus. ſed, o vir felix, Diis fide habita, precibuſque praemiſſis, bene de Diis atque Deabus loquaris. *Athen.* Sic erit, ſi Deus ipſe nos duxerit. Tantummodo mecum precare. *Cli.* Proſequaris ergo. *Athen.* Principio Deorum animaliumque progeniem, quoniam male maiores noſtri de Diis tradiderunt, nunc melius tractandam, ita ſuſcipere operae pretium eſt, ut ſuperiorem adverſus impios diſputationem a nobis habitam reſumamus, qua aſſeritur, eſſe Deos, rerumque omnium, maximarum ſimul & minimarum, curam habere, nec precibus ullis muneribuſque praeter iuſtum placari. Recordaminine, haec dicta eſſe, o Clinia? Profecto ita tunc accepiſtis, ut meminiſſe debeatis, praeſertim, quia maxime vera eſſe conſtitit. Omnium vero maximum illud habitum eſt, Antiquiorem omni corpore omnem animam eſſe. Num recordamini? Vel maxime id quidem. nam quod melius, id & antiquius, atque quod divinius eſt, id inferiore ac viliore prius eſt: & ſimiliter dux

ρονος καὶ νεωτέρου καὶ ἀτιμοτέρου, πανταχῇ τε ἄρχον ἀρχομένου πρεσβύτερον, καὶ ἄγον ἀγομένου πάντη. λάβωμεν δὴ τοῦτό γε, ὡς ψυχὴ πρεσβύτερόν ἐσι σώματος. εἰ δ' ἔχει τοῦτο οὕτω, τόγε πρῶτον ἡμῖν τοῦ πρώτου τῆς γενέσεως πιθανώτερον ἂν εἴη σχεδὸν ὑπηργμένον. καὶ ϑῶμεν δὴ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀρχῆς εὐσχημονέσερον ἔχειν, καὶ τῶν μεγίσων σοφίας περὶ ϑεῶν γενέσεως ὀρθόταται ἐπιβαίνειν ἡμᾶς. ΚΛ. Ἔσω ταῦτα εἰς δύναμιν λεγόμενα. ΑΘ. Φέρε δὴ, ζῷόν γε ἀληϑέσατα λέγεσϑαι κατὰ φύσιν φῶμεν τοῦτό γε, ὅταν μία ξυνελθοῦσα σύσασις ψυχῆς καὶ σώματος ἀποτέκῃ μίαν μορφήν. ΚΛ. Ὀρθῶς. ΑΘ. Ζῷον μὲν δὴ τὸ τοιοῦτον καλεῖται δικαιότατα. ΚΛ. Ναί. ΑΘ. Στερεὰ δὲ σώματα λέγεσϑαι χρὴ κατὰ τὸν εἰκότα λόγον, πέντε, ἐξ ὧν κάλλισα καὶ ἄρισα τις ἂν πλάττοι. τὸ δὲ ἄλλο γένος ἅπαν ἔχει μορφὴν μίαν. οὐ γάρ ἐσιν ἀσώματον ὅ, τι ποτ' ἄλλο γίγνοιτ' ἄν, καὶ χρῶμα οὐδὲν οὐδαμῶς οὐδέποτ' ἔχον, πλὴν τὸ ϑειότατον ὄντως ψυχῆς γένος. τοῦτο δ' ἐσὶ σχεδὸν ᾧ μόνῳ πλάττειν καὶ δημιουρ-

p. 981 a. b.

ducto, & princeps ſubiecto natura prius. Id igitur admittamus, animam corpore antiquiorem eſſe. quod ſi ita ſe habet, quod in generatione primi primum eſt, veriſimile profecto eſt praeiviſſe. Quare ponamus, principatum principiumque principii decentius ſe habere, & ſic rectiſſime in ſapientiam de Deorum generatione nos ingredi. *Cli.* Maneant iſta pro humanis viribus affirmata. *Athen.* Age igitur, nonne veriſſime animal ſecundum naturam tunc affirmamus, cum una animae corporiſque conſtitutio, unam ſuo concurſu formam parit? *Cli.* Recte. *Athen.* Animal ergo huiuſmodi aliquid merito nuncupatur. *Cli.* Certe. *Athen.* Solida vero corpora quinque convenienter dicere poſſumus, ex quibus pulcherrima optimaqne finguntur. alterum autem genus univerſum unam poſſidet formam. non enim eſt aliud quidquam, quod incorporeum eſſe queat, & omnino coloris expers, extra diviniſſimum illud genus, in quo eſt anima. Huius generi ſoli fingere fabricareque convenit: cor-

γεῖν προσήκει· σώματι δὲ, ὃ λέγομεν πλάττεσθαι καὶ γίγνεσθαι καὶ ὁρᾶσθαι. τὸ δὲ λέγομεν πάλιν, οὐ γὰρ ἅπαξ ῥητέον, c.
ἀοράτῳ τε εἶναι καὶ γιγνώσκοντι, νοητῷ τε, μνήμης μεταλαβόντι λογισμοῦ τε ἐν περιτταῖς τε καὶ ἀρτίαις ἅμα μεταβολαῖς. πέντε οὖν ὄντων τῶν σωμάτων, πῦρ χρὴ φάναι καὶ ὕδωρ εἶναι· καὶ τριτον, ἀέρα· τέταρτον δὲ, γῆν· πέμπτον δὲ, αἰθέρα· τούτων δ' ἐν ἡγεμονίαις ἑκάστων, ζῶον πολὺ καὶ παντοδαπὸν ἀποτελεῖσθαι. μαθεῖν δὲ καθ' ἓν ὧδ' ἔστι χρεών· γήϊνον μὲν τιθῶμεν τὸ πρῶτον ἡμῖν ἓν· πάντας μὲν ἀνθρώ- d.
πους, πάντα δὲ ὅσα πολύποδα καὶ ἄποδα, καὶ ὅσα πορεύσιμα, καὶ ὅσα μόνιμα, καὶ διειλημμένα ῥίζαις. τὸ δὲ ἓν αὐτοῦ, τόδε νομίζειν δεῖ, ὡς πάντα μὲν ἐξ ἁπάντων ταῦτά ἐστι τῶν γενῶν· τὸ δὲ πολὺ τούτου, γῆς ἐστι καὶ τῆς ξερεμνίας φύσεως. ἄλλο δὲ χρὴ ζῴου γένος θεῖναι δεύτερον, γιγνόμενον ἅμα καὶ δυνατὸν ὁρᾶσθαι. τὸ γὰρ πλεῖστον, πυρὸς ἔχει· ἔχει μὴν γῆς τε καὶ ἀέρος, ἔχει δὲ καὶ ἁπάντων τῶν ἄλλων βραχέα μέρη. e.
διὸ δὴ ζῷά τε ἐξ αὐτῶν παντοδαπὰ γίγνεσθαι χρὴ φάναι καὶ ὁρώμενα. νομίσαι δὲ δὴ δεῖ πάντα τὰ κατ' οὐρανὸν ταῦτα

pori vero fingi, gigni, atque oculis cerni. Sed animae generi (non enim ſemel id dicendum) convenit, ut inviſibile ſit, cognitionis compos, intelligibile, memoriae rationiſque in ipſis imparibus paribuſve tranſmutationibus particeps. Sed cum quinque ſint corpora, ignis, aqua, tertium aër, quartum terra, quintum aether: horum principatibus multa variaque ſingula animalia producuntur. quod in uno ſic diſcere poſſumus. Ponamus enim primo, terrenum animalium genus eſſe homines, animalia multipeda pedibuſque carentia, progreſſiva ſimul, & ſtabilia, radicibuſque connexa. Unum autem id ubique exiſtimandum, ut, quamvis omnia ex omnibus corporum generibus ſint, plurimum tamen in hoc terrae ſolidaeque naturae inſit. Alterum animalium genus ponendum, quod etiam gignitur cernique poteſt, & ignis plurimum poſſidet, terrae quoque & aëris ceterorumque omnium parvas particulas habet: variaque idcirco hinc omnino animalia &

εἶναι ζώων γένη. ὃ δὴ πᾶν χρὴ φάναι θεῖον γένος ἄστρων γεγονέναι, σώματος μὲν τυχὸν καλλίστου, ψυχῆς δ' εὐδαιμονεστάτης τε καὶ ἀρίστης. δυοῖν δὲ αὐτοῖς μοιρῶν τὴν ἑτέραν χρὴ δόξῃ μεταδιδόναι σχεδόν. ἢ γὰρ ἀνόλεθρόν τε καὶ ἀθάνατον
p. ἕκαστον αὐτῶν εἶναι καὶ θεῖον τοπαράπαν ἐξ ἁπάσης ἀνάγκης,
982 ἢ τινὰ μακραίωνα βίον ἔχειν ἱκανὸν ἑκάστῳ ζωῆς· ἧς οὐδέν τι
a. πλείονος ἂν προσδεῖσθαί ποτε. νοήσωμεν οὖν πρῶτον ὃ λέγομεν, δύο τὰ τοιαῦτα εἶναι ζῶα. πάλιν γὰρ λέγομεν, ὁρατὰ μὲν ἀμφότερα· τὸ μὲν, ἐκ πυρὸς, ὡς δόξειεν ἄν, ὅλον· τὸ δ' ἐκ γῆς. καὶ τὸ μὲν γήϊνον, ἐν ἀταξίᾳ· τὸ δ' ἐκ πυρὸς, ἐν τάξει πάσῃ κινούμενον. τὸ μὲν οὖν ἐν ἀταξίᾳ κινούμενον,
b. ἄφρον χρὴ νομίζειν, ὅπερ ὡς τοπολὺ δρᾷ τὸ περὶ ἡμᾶς ζῶον· τὸ δὲ ἐν τάξει τε καὶ οὐρανῷ πόρον ἔχον, μέγα τεκμήριον χρὴ ποιεῖσθαι τοῦ φρόνιμον εἶναι. κατὰ ταυτὰ γὰρ ἂν καὶ ὡσαύτως πορευόμενον ἀεὶ, καὶ ποιοῦν καὶ πάσχον, τεκμήριον ἱκανὸν τοῦ φρονίμως ζῆν εἰῇ παρεχόμενον. ἡ ψυχῆς δὲ ἀνάγκη νοῦν κεκτημένης, ἁπασῶν ἀναγκῶν πολὺ μεγίστη γίγνοιτ'

visibilia gigni dicendum. Haec coeleſtia putamus animalia eſſe, divinum aſtrorum genus, corpore pulcherrimo, animaque beatiſſima & optima conſtitutum. His utique animalibus e duabus ſortibus alteram tribuendam putamus. nam aut abſque pernicie immortalia prorſus atque divina neceſſario ſingula ſunt: aut vitam longaevam agunt, ſingulis adeo ſufficientem, ut longiore non egeant. Haec, inquam, duo eſſe animalium genera cogitemus. rurſuſque dicamus, utraque viſibilia eſſe: quorum alterum ex igne totum, ex terra alterum videatur. Sed terrenum quidem abſque ordine, igneum vero omni ordinis ratione movetur. Quod abſque ordine fertur, amens eſſe putandum eſt: quod plerumque faciunt, quaecunque apud nos animalia ſunt. Quod autem ordine in coelo progreditur, id mentem habere ſufficienter eo veſtigio demonſtratur, quod per eadem ſemper & ſimiliter proficiſcitur, agitque & patitur eadem. Animae vero intellectum habentis neceſſitas, omnium neceſſitatum maxima eſt. ducens

ἀν. ἄρχουσα γὰρ ἀλλ' οὐκ ἀρχομένη νομοθετεῖ. τὸ δὲ ἀμετάστροφον, ὅταν ψυχὴ τὸ ἄριστον κατὰ τὸν ἄριστον βουλεύσηται νοῦν, τὸ τέλεον ἐκβαίνει τῷ ὄντι κατὰ νοῦν· καὶ οὐδὲ ἀδάμας c.
ἂν αὐτοῦ κρεῖττον οὐδὲ ἀμεταστροφώτερον ἄν ποτε γένοιτο. ἀλλ' ὄντως τρεῖς μοῖραι κατέχουσαι φυλάττουσι τέλεον εἶναι τὸ βελτίστῃ βουλῇ βεβουλευμένον ἑκάστοις θεῶν. τοῖς δὲ ἀνθρώποις ἐχρῆν τεκμήριον εἶναι τοῦ νοῦν ἔχειν ἄστρα τε καὶ ξύμπασαν ταυτην τὴν διαπορειαν, ὅτι τὰ αὐτὰ ἀεὶ πράττει, διὰ τὸ βεβουλευμένα πάλαι πράττειν, θαυμαστόν τινα χρόνον ὅσον, ἀλλ' οὐ μεταβουλευόμενον ἄνω καὶ κάτω, τοτὲ μὲν d.
ἕτερα, ἄλλοτε δὲ ἄλλα πράττον, πλανᾶσθαί τε καὶ μετακυκλεῖσθαι. τοῦθ' ἡμῶν τοῖς πολλοῖς αὐτὸ τοὐναντίον ἔδοξεν, ὅτι τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως πράττειν, ψυχὴν οὐκ ἔχειν. οὕτω τοῖς ἄφροσι ξυνεφέσπετο τὸ πλῆθος, ὡς τὸ μὲν ἀνθρώπινον, ἔμφρον καὶ ζῶν, ὡς κινούμενον ὑπολαβεῖν· τὸ δὲ θεῖον, ἄφρον, ὡς μένον ἐν ταῖς αὐταῖς φοραῖς. ἐξῆν δὲ ἀνθρώπῳ γε, ἐπὶ τὰ καλλίω καὶ βελτίω καὶ φίλα τιθεμένῳ, λαμβάνειν, ὡς διὰ c.

enim, sed non ducta, gubernat. Quando autem anima, quae res optima est, consilio secundum optimum intellectum se gerit, tunc sine persuasione id, quod vere secundum intellectum perficitur, necessario eveniet; nec adamas solidius immobiliusque esse poterit. Sed tres profecto Parcae, quod singuli Deorum optimo deliberarunt consilio, perfectum conservant. Oportebat igitur hominibus argumento esse, quod astra universusque ille circuitus mentem habeant, quia eadem semper agunt. maximo enim atque mirabili temporis spatio iam ante, quid sibi agendum sit, deliberarunt. nec sursum deorsumque modo hoc, modo illud, consilio probant. quare nec errant, nec praeter antiquum ordinem revolvuntur. Multis autem nostrúm contra visum est, haec, quia eadem & similiter semper agunt, animam non habere. Hanc insanam opinionem secutum vulgus, genus humanum, quia moveatur, vitam mentemque habere putavit: divinum vero, quia in eisdem permanet lationibus, mente carens. Decebat autem

τοῦτο αὐτὸ ἔμφρον δεῖ νομίζειν, τὸ κατὰ ταυτὰ καὶ ὡσαύτως καὶ τὰ αὐτὰ πράττον ἀεί. τοῦτο δ' εἶναι τὴν τῶν ἄστρων φύσιν· ἰδεῖν μὲν καλλίστην, πορείαν δὲ καὶ χορείαν πάντων χορῶν καλλίστην καὶ μεγαλοπρεπεστάτην χορεύοντα, πᾶσι τοῖς ζῶσι τὸ δέον ἀποτελεῖν. καὶ μὴν ὅτι γε δικαίως ἔμψυχα αὐ-
p. τὰ λέγομεν, πρῶτον τὸ μέγεθος αὐτῶν διανοηθῶμεν. οὐ γὰρ,
983 ὡς σμικρὰ φαντάζεται, τηλικαῦτα ὄντως ἐστίν· ἀλλ' ἀμήχανον
a. ἕκαστον αὐτῶν τὸν ὄγκον, πιστεῦσαι δ' ἄξιον. ἀποδείξεσι γὰρ ἱκαναῖς λαμβάνεται. τὸν γὰρ ἥλιον ὅλον τῆς γῆς ὅλης μείζω διανοηθῆναι δυνατὸν ὀρθῶς. καὶ πάντα δὴ τὰ φερόμενα ἄστρα, θαυμαστόν τι μέγεθος ἔχει. λάβωμεν δή, τίς τρόπος ἂν εἴη, τοσοῦτον περιφέρειν ὄγκον τινὰ φύσιν, τὸν αὐτὸν ἀεὶ χρόνον
b. ὅσον καὶ νῦν περιφέρεται. θεὸν δὴ φημὶ τὸν αἴτιον ἔσεσθαι, καὶ οὔποθ' ἑτέρως εἶναι δυνατόν. ἔμψυχον μὲν γὰρ οὔποτε γένοιτ' ἂν ἑτέρως πλὴν διὰ θεόν, ὡς ἡμεῖς ἀπεφηνάμεθα. ὅτε δὲ τοῦτο οἵόστέ ἐσι θεὸς, ἅπασα αὐτῷ ῥᾳστώνη γέγονε τοῦ πρῶτον μὲν ζῶον γεγονέναι πᾶν σῶμα καὶ ὄγκον σύμπαντα·

pulchriora melioraque, & Diis gratiora, ſentire, quod propterea mentem habeant, quia per eadem ſimiliter profecta, eadem ſemper agunt. Hanc aſtrorum naturam eſſe, viſu pulcherrimam, quae progreſſu & chorea optima utens, omniumque chorearum magnificentiſſima, cunctis animalibus commoda praebet. Quod autem non immerito animata haec eſſe dicamus, primum magnitudo ipſorum teſtatur. non enim tanta ſunt dumtaxat, quanta cernuntur: ſed incredibili magnitudine ſingula ſunt. quod ideo credendum eſt, quia ſufficientibus demonſtrationibus id oſtenditur: quibus ſolem totum tota terra maiorem eſſe, &, quaecunque feruntur aſtra, mirabilem habere magnitudinem intelligemus. Cogitemus igitur, quomodo fieri poſſit, ut tanta magnitudo ab aliqua natura poſſit tanto tempore circumferri. Ego igitur aſſero, Deum cauſam eſſe, nec aliter fieri poſſe. animatum enim non aliter, quam propter Deum, fieri poſſet, ut nos declaravimus. Quoniam ergo id facere Deus poteſt, facile ipſi fuit, primum

ἔπειτα, ἥπερ ἂν διανοηθῇ βέλτιστα, ταύτῃ φέρειν. νῦν δὴ περὶ ἁπάντων τούτων ἕνα λόγον λέγοιμεν ἀληθῆ. οὐκ ἔστι γῆν τε καὶ οὐρανὸν, ἅπαντάς τε ἀστέρας, ὄγκους τε ἐκ τούτων ξύμπαντας, μὴ ψυχῆς πρὸς ἑκάστῳ γενομένης, ἢ καὶ ἐν ἑκάστοις, c.
εἰς ἀκρίβειαν κατ' ἐνιαυτὸν οὕτω περιέσθαι, κατὰ μῆνάς τε καὶ ἡμέρας, καὶ ξύμπαντα τὰ γιγνόμενα ξύμπασιν ἡμῖν ἀγαθὰ γίγνεσθαι. δεῖ δὲ, ὅσῳ φαυλότερον ἓν ἄνθρωπος, μήτι ληροῦντά γε, σαφῶς δέ τι λέγοντα φαίνεσθαι. ῥύμας μὲν οὖν εἴτις αἰτίας τινὰς ἐρεῖ σωμάτων, ἢ φύσεις, ἤ τι τοιοῦτον, οὐδὲν σαφὲς ἐρεῖ. τὸ δὲ παρ' ἡμῶν εἰρημένον σφόδρ' ἀναλαβεῖν χρή· πότερον ἔχει λόγον ὁ λόγος, ἢ πάντως ὑσε- d.
ρεῖ, τὸ, πρῶτον μὲν τὰ ὄντα εἶναι δύο, τὸ μὲν, ψυχὴν, τὰ δὲ, σῶμα· καὶ πολλὰ ἑκατέρου· πάντα δὲ ἀλλήλων ἄλλα, καὶ ἑκάτερα ἑκατέρων· καὶ τρίτον ἄλλο οὐδὲν κοινὸν οὐδενί. διαφέρειν δὲ ψυχὴν σώματος· ἔμφρον μέν που, τὸ δὲ, ἄφρον θήσομεν· ἄρχον δὲ, τὸ δὲ ἀρχόμενον· καὶ τὸ μὲν, αἴτιον ἁπάν-

omni corpori magnitudinique vitam tribuere : deinde, qua ratione optime fieri cogitarit, hac ducere. demum de his omnibus veram hanc sententiam fieri volumus, impossibile esse, terram, coelum, stellasque omnes, & quae ex his constant moles, nisi anima singulis aut adsit, aut insit, adeo exquisita ratione annis, mensibus, diebusque circumvolvi, nobisque omnibus bona omnia facere. Hominem vero decet, quo vilior est, eo minus de ipsis nugari, sed conari potius certi aliquid dicere. Si quis autem impetus corporum, aut naturas, aut huiusmodi quidquam, ordinis huius agitationisque causam esse dicet, perspicuum nihil adducet. Verum, quod diximus, iterum attente consideremus, ut pateat, utrum oratio illa probabilis sit, an omnino futilis iaceat : qua primo dicitur, duo quaedam esse, animam atque corpus; & quae ad utriusque genus pertinent, esse multa : eaque ab aliis in genere suo differre, & utraque genera a se invicem esse diversa : adeo ut tertium nihil sit utriusque commune. Animam vero ita differre a corpore, quod illa mentem habeat,

των, τὸ δὲ, ἀναίτιον πάσης πάθης. ὥστε τά γε δὴ κατ' οὐ-
c. *ρανὸν ὑπ' ἄλλου του φάναι γεγονέναι, καὶ μὴ ψυχῆς τε καὶ σώματος οὕτως εἶναι γεννήματα, πολλὴ μωρία τε καὶ ἀλογία. εἰ δ' οὖν δεῖ νικᾷν τοὺς περὶ ἁπάντων τῶν τοιούτων λόγους, καὶ πιστῶς θεῖα φαίνεσθαι γεγονέναι τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα, δυοῖν τοι θάτερα θετέον αὐτά. ἢ γὰρ θεοὺς αὐτοὺς ταῦτα ὑμνητέον ὀρθότατα, ἢ θεῶν εἰκόνας, ὡς ἀγάλματα,*
p. *ὑπολαβεῖν γεγονέναι, θεῶν αὐτῶν, αὐτῶν ἐργασαμένων. οὐ*
984 *γὰρ ἀνοήτων γε, οὐδὲ βραχέος ἀξίων, ἀλλ' ὅπερ εἰρήκαμεν,*
a. *τούτων ἡμῖν θάτερα θετέα· τὰ δὲ τεθέντα τιμητέον πάντων ἀγαλμάτων διαφερόντως. οὐ γὰρ μή ποτε φανῇ καλλίω καὶ κοινότερα ξυμπάντων ἀνθρώπων ἀγάλματα, οὐδ' ἐν διαφέρουσι τόποις ἱδρυμένα, καθαρειότητι καὶ σεμνότητι καὶ ξυμπάσῃ ζωῇ διαφέροντα, ἢ ταῦτα, ὡς πάντῃ ταύτῃ γεγένηται.*
b. *νῦν οὖν δὴ περὶ θεῶν ἐγχειρῶμεν τόγε τοσοῦτον· τὰ δύο κατιδόντες ζῶα ὁρατὰ ἡμῖν, ἃ φαμὲν, τὸ μὲν, ἀθάνατον, τὸ δὲ,*

hoc non habeat: illa dominetur, hoc ſubiiciatur: illa omnium paſſionum corporibus, hoc nullius cauſa ſit. Quocirca ſi quis coeleſtia ab alio quoquam facta fuiſſe, nec ex anima & corpore, ut diximus, conſtare contendat, ſtultus omnino imperituſque habendus eſt. Igitur ſi rationes in his omnibus adductae quidquam valent, atque haec omnia divina prorſus iudicanda ſunt, duorum alterum arbitrari oportet. nam aut Deos eſſe haec, & rectiſſime quidem, putabimus; aut Deorum imagines, & quaſi ſtatuas eſſe, ab ipſis Diis prudentibus digniſſimiſque artificibus fabricatas, credemus. Alterum, inquam, horum decernamus, &, quod decreverimus, firmiter teneamus: multoque magis haec, quam alia quaelibet ſimulacra, veneremur. nunquam enim pulchriora, cunctiſque hominibus communiora, ſimulacra reperientur; nec in excellentioribus locis locata, puritate, maieſtateque, & perpetua vita pollentia, quam haec, quae undique ſimiliter conſtructa ſunt. Sed nunc id quoque de Diis aſſeveremus. nempe cum duo animalia nobis viſibilia cognoverimus, quorum alterum im-

γήϊνον, ἅπαν θνητὸν γεγονέναι· τὰ τρία τὰ μέσα τῶν πέντε τὰ μεταξὺ τούτων, σαφέστατα κατὰ δόξαν τὴν ἐπιεικῆ γεγονότα πειραθῆναι λέγειν. αἰθέρα μὲν γὰρ μετὰ τὸ πῦρ θῶμεν, ψυχὴν δ' ἐξ αὐτοῦ τιθῶμεν πλάττειν ζῶα δύναμιν ἔχοντα, ὥσπερ τῶν ἄλλων γενῶν, τὸ πολὺ μὲν, τῆς αὐτοῦ φύσεως· τὰ δὲ σμικρότερα, ξυνδέσμου χάριν, ἐκ τῶν ἄλλων c.
γενῶν. μετὰ δὲ τὸν αἰθέρα, ἐξ ἀέρος πλάττειν τὴν ψυχὴν γένος ἕτερον ζώων· καὶ τὸ τρίτον, ἐξ ὕδατος. πάντα δὲ δημιουργήσασαν ταῦτα ψυχὴν, ζώων εἰκὸς ὅλον οὐρανὸν ἐμπλῆσαι, χρησαμένην πᾶσι τοῖς γένεσι κατὰ δύναμιν, πάντων μὲν μετόχων τοῦ ζῆν γεγονότων· δεύτερα δὲ καὶ τρίτα καὶ τέταρτα καὶ πέμπτα, ἀπὸ θεῶν τῶν φανερῶν ἀρξάμενα γενέσεως, εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἀποτελευτᾷν. περὶ θεοὺς d.
μὲν δὴ, Δία τε καὶ Ἥραν καὶ τοὺς ἄλλους πάντας, ὅπῃ τὶς ἐθέλει, ταύτῃ κατὰ τὸν αὐτὸν τιθέσθω νόμον, καὶ πάγιον ἐχέτω τοῦτον τὸν λόγον. θεοὺς γὰρ δὴ τοὺς ὁρατοὺς, μεγίστους καὶ τιμιωτάτους, καὶ ὀξύτατον ὁρῶντας πάντη, τοὺς

mortale; alterum vero, quod terrenum eſt, omne mortale ſit: iam tria de quinque, medium ſortita locum, probabili ratione declarare conemur. Aethera poſt ignem ponamus, ex quo animam animalia gignere arbitremur; quae ſimiliter, ut in ceteris generibus fit, plurimum de ſuo habeant, minimum autem copulae gratia de generibus alienis: poſt aethera ex aëre alterum animalium genus; tertium ex aqua ſimiliter ab anima fingi. Quae omnia cum anima finxerit; totum animalibus coelum implevit, omnibus, quoad fieri potuit, generibus uſa, quae omnia vitae participia ſunt. Secunda vero & tertia, quarta & quinta, a manifeſtorum generatione Deorum incipientia, ad nos tandem homines deducuntur. Deos igitur Iovem & Iunonem, ceteroſque omnes, quomodocunque aliquis velit, locato: modo legem eandem ſervet, atque hanc rationem ſtabilem teneat. Viſibiles itaque Deos, maximos, ſummopereque honorandos, acutiſſimeque undique cuncta videntes, ac primos, naturam aſtrorum, & quae cum aſtris

πρώτους, τὴν τῶν ἄστρων φύσιν λεκτέον, καὶ ὅσα μετὰ τούτων αἰσθανόμεθα γεγονότα. μετὰ δὲ τούτους, καὶ ὑπὸ τού-
c. τοις ἕξῆς, δαίμονας· ἀέριον δὲ γένος, ἔχον ἕδραν τρίτην καὶ μέσην, τῆς ἑρμηνείας αἴτιον, εὐχαῖς τιμᾷν μάλα χρεὼν, χάριν τῆς εὐφήμου διαπορείας. τῶν δὲ δύο τούτων ζώων, τοῦ τ' ἐξ αἰθέρος, ἐφεξῆς τε ἀέρος, οὐ διορώμενον ὅλον, αὐτῶν ἑκάτερον εἶναι· παρὸν δὴ πλησίον, οὐ κατάδηλον ἡμῖν γίγνε-
p. σθαι. μετέχοντα δὲ φρονήσεως θαυμαςῆς, ἅτε γένους ὄντα
985 εὐμαθοῦς τε καὶ μνήμονος, γιγνώσκειν μὲν ξύμπασαν τὴν
a. ἡμετέραν αὐτὰ διάνοιαν λέγωμεν· καὶ τόν τε καλὸν ἡμῶν καὶ ἀγαθὸν ἅμα θαυμαςῶς ἀσπάζεσθαι, καὶ τὸν σφόδρα κακὸν μισεῖν, ἅτε λύπης μετέχοντα ἡδῆ. θεὸν μὲν γὰρ δὴ τὸν τέλος ἔχοντα τῆς θείας μοίρας, ἔξω τούτων εἶναι, λύπης τε καὶ ἡδονῆς· τοῦ δὲ φρονεῖν καὶ τοῦ γιγνώσκειν κατὰ πάντα μετειλῆφέναι. καὶ ξυμπλήρους δὲ ζώων οὐρανοῦ γεγονότος, ἑρ-
b. μηνεύεσθαι πρὸς ἀλλήλους τε καὶ τοὺς ἀκροτάτους θεοὺς πάντας τε καὶ πάντα, διὰ τὸ φέρεσθαι τὰ μέσα τῶν ζώων ἐπί τε γῆν καὶ ἐπὶ τὸν ὅλον οὐρανὸν, ἐλαφρᾷ φερόμενα ῥύμῃ. τὸ

facta ſentimus, fatendum. Deinceps vero ſub his daemones, genus aëreum, in tertia mediaque regione, qui interpretationis cauſa ſunt, collocatos, orationibus colere, gratia laudabilis interceſſionis interpretationiſque, debemus. Horum quidem duorum animalium alterum ex aethere, alterum deinceps ex aëre eſt. ac neutrum conſpici totum poteſt: ſed quamvis hi daemones prope nos ſint, nunquam tamen manifeſte nobis apparent. Prudentiae mirabilis participes ſunt: acuto quippe ingenio, tenacique memoria, cogitationes noſtras omnes cognoſcunt. Honeſtos bonoſque homines mirifice diligunt, improbos vehementer oderunt; utpote qui doloris participes ſunt. Sed Deus, qui divinam ſortem perfecte poſſidet, a doloribus voluptatibuſque liber, ſapientia cognitioneque penitus fruitur. Cum autem refertum animalibus coelum ſit: & Dii ſummi & daemones ſe invicem interpretantur. media enim animalia tum ad terram, tum ad coe-

δὲ ὕδατος πέμπτον, ὃν ἡμίθεον ἀπεικάσειεν ἄν τις, ὀρθῶς ἀπεικάζων, ἐξ αὐτοῦ γεγονέναι. καὶ τοῦτ' εἶναι, τοτὲ μὲν ὁρώμενον, ἄλλοτε δὲ καὶ ἀποκρυφθὲν, ἄδηλον γιγνόμενον, θαῦμα κατ' ἀμυδρὰν ὄψιν παρεχόμενον. τούτων δὴ τῶν πέντε ὄντως ὄντων ζώων, ὅπη τινὲς ἐνέτυχον ἡμῶν, ἢ καθ' ὕπνον c.
ἐν ὀνειροπολίᾳ προστυχόντες, ἢ κατὰ φήμας τε καὶ μαντείας λεχθεῖσιν ἐν ἀκοαῖς ὑγιαίνουσιν ἢ καὶ κάμνουσιν, ἢ καὶ τελευτῇ βίου προστυχέσι γενομένοις, ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ δόξαις παραγενομέναις· ὅθεν ἱερὰ πολλὰ πολλῶν γέγονε, τὰ δὲ γενήσεται· τούτων πάντων νομοθέτης, ὅστις νοῦν κέκτηται καὶ τὸν βραχύτατον, οὔποτε μὴ τολμήσῃ καινοτομῶν, ἐπὶ θεοσέβειαν, ἥτις μὴ σαφὲς ἔχει τὶ, τρέψαι πόλιν ἑαυτοῦ. d.
καὶ μὴν οὐδ' ὧν ὁ πάτριος νόμος εἴρηκε περὶ θυσιῶν ἀποκωλύσει, μηδὲν τοπαράπαν εἰδώς· ὥσπερ οὐδ' ὃν δυνατὸν εἰδέναι τῇ θνητῇ φύσει τῶν τοιούτων πέρι. τοὺς δὲ ὄντως ἡμῖν φανεροὺς ὄντας θεοὺς, ἆρ' οὐχ ὁ αὐτὸς λόγος ἔχει κακίζους εἶναι τοὺς μὴ τολμῶντας λέγειν ἡμῖν καὶ φανεροὺς ποιεῖν,

lum levi motu feruntur. Quintum vero, quod ex aqua eſt, recte ſemideum vocabimus. Id nonnunquam cernitur, nonnunquam aſpectui noſtro ſe ſubtrahit: & cum videtur, tenui viſu perceptum admirationem affert. Cum igitur quinque haec animalia ſint, quae aut ſomniis, aut vaticinio, auditu-que per vocem ſanorum aut aegrotantium auribus percepta, aut etiam in ipſo e vita exceſſu nobis ſeſe offerentia, noſtros animos movent; unde multa multis ſacra & privatim & publice his opinionibus inſtituta ſunt, inſtituenturque in poſterum: horum omnium legislator, qui vel minimum mentis habeat, nunquam aliud innovabit. cavebit enim, ne ad novum minus certae religionis cultum civitatem ſuam vertat. Nec quae patria lege vel conſuetudine de ſacrificando firmata ſunt, movere audebit. ſcire namque debet, mortali naturae non eſſe poſſibile, certi quidquam de his cognoſcere. Eadem ratione peſſimi habendi ſunt hi, qui Deos vere oculis manifeſtos non praedicant, & ſine ſacrificiis de-

ἀνοργιάσους τε ὄντας ἑτέρους θεοὺς, καὶ τιμὰς μὴ δεχο-
e. μένους τὰς προσηκούσας αὐτοῖς; νῦν δὲ δὴ ξυμβαίνει γιγνό-
μενον ἅμα τὸ τοιοῦτον, οἷον ἂν εἴποτε τὶς ἡμῶν ἥλιον ἢ σε-
λήνην ἑωρακὼς ἦν γιγνομένους ἐφορῶντάς τε ἡμᾶς πάντας,
καὶ μὴ ἔφραζεν, ἀδύνατος ὢν πη φράζειν, τιμῆς τε ἀμοίρους
ὄντας ἅμα, καὶ μὴ προθυμοῖτο τόγε αὐτοῦ μέρος εἰς ἔντι-
μον χώραν καταφανεῖς ἄγων αὐτοὺς, ἑορτάς τε αὐτοῖς γί-
γνεσθαι ποιεῖν καὶ θυσίας· ἀπολαμβανόμενόν τε χρόνον ἑκά-
στοις μειζόνων τε καὶ ἐλαττόνων πολλάκις ἐνιαυτῶν ὥρας δια-
p. νέμειν· ἆρ' οὐκ ἂν κακὸς ἑαυτῷ τε καὶ ἄλλῳ τῷ γιγνώσκοντι
936 λεγόμενος, ἐν δίκῃ ξυνεδόκει λέγεσθαί ποτ' ἄν; ΚΛ. Πῶς
a. γὰρ οὔκ, ὦ ξένε; κάκιστος μὲν οὖν. ΑΘ. Τοῦτο τοίνυν, ὦ
Κλεινία φίλε, περὶ ἐμὲ νῦν γιγνόμενον ἴσθι φανερῶς. ΚΛ.
Πῶς λέγεις; ΑΘ. Ἴσε ὀκτὼ δυνάμεις τῶν περὶ ὅλον οὐρανὸν
γεγονυίας ἀδελφὰς ἀλλήλων, ὧν καθεώρακα ἐγώ. καὶ οὐδὲν
μέγα διαπέπραγμαι. ῥᾴδιον γὰρ καὶ ἑτέρῳ. τούτων δ' εἰσὶ
b. τρεῖς αὖται· μία μὲν, ἡλίου· μία δὲ, σελήνης· μία δὲ, τῶν
πάντων ἄστρων ὧν ἐμνήσθημεν ὀλίγον ἔμπροσθεν· πέντε δὲ,
ἕτεραι. ταύτας δὴ πάσας καὶ τούτους τοὺς ἐν ταύταισιν εἴτε

bitiſque honoribus relinqui eos ab hominibus patiuntur. perinde enim faciunt, ac ſi quis ſolem lunamque omnia luſtrare, nulloque in honore haberi videat: nolit tamen pro virili ſua parte clara haec hominibus reddere, ut ſolemnes dies eis ſacrificiaque agantur, ac tempora maiorum minorumque ſaepe annorum certa diſtribuantur. Nonne malus, & ſibi ipſi, & cognoſcenti cuique, ſi dicatur, merito dici videbitur? *Cli.* Quidni, hoſpes? immo vero peſſimus. *Athen.* Id ipſum, o amice Clinia, ſcias nunc mihi accidiſſe. *Cli.* Quonam pacto? *Athen.* Scitote, octo in coelo eſſe virtutes, ſibi invicem ſorores, quas ego inſpexi, nec magni aliquid feci. cuivis enim hoc facile eſt. Harum tres hae ſunt: ſolis una, lunae una: ſtellarum omnium, de quibus ante diximus, una: atque aliae quinque. Has omnes, & eos, qui in his ſunt, ſive ipſi progrediantur, ſive in vehiculis ferantur, nullus ita habere ſe

αὐτοὺς ὄντας, εἴτε φερομένους, ἐν ὀχήμασι πορεύεσθαι· ταύτῃ μηδεὶς ἄλλος ποτὲ νομίσῃ πάντων ἡμῶν ὡς οἱ μὲν θεοί εἰσιν αὐτῶν, οἱ δ' οὔ· μηδ' ὡς οἱ μὲν, γνήσιοι, οἱ δὲ, τοιοῦτοί τινες οἵους οὐδὲ θέμις εἰπεῖν ἡμῶν οὐδενί. πάντες δὲ δὴ πάντας λέγωμέν τε καὶ φῶμεν ἀδελφούς τ' εἶναι καὶ ἐν c.
ἀδελφαῖς μοίραις· καὶ τιμὰς ἀποδιδῶμεν, μὴ τῷ μὲν, ἐνιαυτὸν, τῷ δὲ, μῆνα· τοῖς δὲ μήτε τινὰ μοῖραν τάττωμεν, μήτε τινὰ χρόνον, ἐν ᾧ διεξέρχεται τὸν αὐτοῦ πόλον, ξυναποτελῶν κόσμον ὃν ἔταξε λόγος ὁ πάντων θειότατος ὁρατόν· ὃν ὁ μὲν εὐδαίμων πρῶτον μὲν ἐθαύμασεν, ἔπειτα δὲ ἔρωτα ἔσχεν τοῦ καταμαθεῖν ὁπόσα θνητῇ φύσει δυνατά· ἡγούμενος ἄρισθ' οὕτως εὐτυχέσατά τε διάξειν τὸν βίον, τελευτήσας τε εἰς d.
τόπους ἥξειν προσήκοντας ἀρετῇ· καὶ μεμυημένος ἀληθῶς τε καὶ ὄντως, μεταλαβὼν φρονήσεως εἷς ὢν μιᾶς, τὸν ἐπίλοιπον χρόνον θεωρὸς τῶν καλλίστων γενόμενος, ὅσα κατ' ὄψιν διατελεῖ. νῦν δὴ τὸ μετὰ τοῦθ' ἡμῖν λοιπὸν λέγειν, ὅσοι τ' εἰσὶ, καὶ τίνες. οὐ γὰρ μήποτε φανῶμεν ψευδεῖς. βεβαίως δὴ διϊσχυρίζομαι τόγε τοσοῦτον. λέγω γὰρ πάλιν, ὀκτὼ μὲν εἶναι· τῶν δὲ ὀκτὼ, τρεῖς μὲν εἰρῆσθαι, πέντε δ' ἔτι λοιπάς. ἡ τε- e.

putet, ut alii eorum Dii ſint, alii minime; alii legitimi, alii tales, quales nefas eſt dicere: ſed omnes fratres, & in fraternis ſortibus viventes dicamus, iiſque honores reddamus: non alii annum, alii menſem, alii nullam ſortem, nullumve tempus, in quo circulum ſuum percurrit, mundum ornatumque una perficiens, quem ratio omnium diviniſſima viſibilem ſtatuit. Hunc vir felix primum ſummopere admiratur: deinde cupiditate ardet ea diſcendi, quaecunque a natura mortali percipi poſſunt: ſic arbitratus optime atque feliciſſime ſe victurum; &, cum deceſſerit, ad congrua virtuti loca venturum. Atque ita vere initiatus, & ipſe unus unam revera ſapientiam nactus, reliquum tempus in rerum omnium pulcherrimarum contemplatione verſatur. Poſt haec, quae & quot ſunt, dicendum eſt. Equidem affirmare audeo, nunquam nos in hoc mendaces fore. iterum octo eſſe dicimus:

τάρτη δὲ φορὰ καὶ διέξοδος ἅμα καὶ πέμπτη, τάχει μὲν ἡλίῳ σχεδὸν ἴσῃ, καὶ οὔτε βραδυτέρα οὔτε ἥττων. τόγ' ἐπίπαν ἀεὶ τούτων τριῶν ὄντων, τὸν νοῦν ἱκανὸν ἔχοντα ἡγεῖσθαι. λέγωμεν δὴ ταύτας ἡλίου τ' εἶναι καὶ ἑωσφόρου καὶ τρίτον ὡς μὲν ὀνόματι φράζειν οὐκ ἔξι, διὰ τὸ μὴ γιγνώσκεσθαι. τούτου δ' αἴτιος ὁ πρῶτος ταῦτα κατιδὼν, βάρβαρος ὤν. παλαιὸς γὰρ δὴ τόπος ἔθρεψε τοὺς πρώτους ταῦτα ἐννοήσαντας,
p. διὰ τὸ κάλλος τῆς θερινῆς ὥρας, ἣν Αἴγυπτός τε καὶ Συρία
987 ἱκανῶς κέκτηται· φανεροὺς μὲν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀςέρας ἀεὶ
a. ξύμπαντας καθορῶντας, ἄτε νεφῶν καὶ ὑδάτων ἀπόπροσθεν ἀεὶ τοῦ κόσμου κατῳκισμένους. ὅθεν καὶ παντα χόσε καὶ δεῦρ' ἐξήκει, βεβασανισμένα χρόνῳ μυριετεῖ τε καὶ ἀπείρῳ. διὸ θαῤῥοῦντας χρὴ ταῦτα εἰς νόμους θέσθαι. τὸ γὰρ μὴ τίμια τὰ θεῖα εἶναι, ἢ τάδε μὴ θεῖα, σαφῶς οὐκ ἐμφρόνων. ὅτι δὲ
b. οὐκ ὀνόματα ἔσχηκε, τήν γε αἰτίαν χρὴ λέγεσθαι ταύτην. ἀλλὰ γὰρ καὶ ὀνόματα εἰλήφασι πρὸς ἐνίων. ὁ μὲν γὰρ Ἑωσ-

quarum tres dictae ſunt, quinque reſtant. Quarta vero & quinta latio & anfractus aequali ferme velocitate cum ſole feruntur. itaque neque tardiores ſunt, neque velociores. Atque harum trium ſemper ſufficiens ductor eſt intellectus: Solis, dico, & Luciferi, & tertii illius, quod, cum ignoretur, nominari non poteſt. Quod propterea factum eſt, quoniam primus harum rerum ſpectator barbarus fuit. antiqua enim regio illos aluit, qui propter aeſtivi temporis ſerenitatem, primi haec inſpexerunt. Talis Aegyptus & Syria fuit, ubi ſtellae ſemper omnes, ut ita dixerim, clare cernuntur: quia coeli aſpectum nubes & pluviae non impediunt. Inde huc, & alio quocunque, infinito tempore probata iſta manarunt. Quapropter magna cum fiducia haec legibus ſanciantur. res enim divinas non eſſe venerandas arbitrari, aut haec nequaquam eſſe divina, extremae dementiae foret. Quod autem nominibus caruerunt, cauſa dicta eſt: agnomina tamen Deorum tenent. Lucifer enim, qui & Veſper eſt, ſtella Ἀφροδίτης, id eſt, Veneris, eſſe dicitur: quod dictum Syrio no-

φόρος, Ἕσπερός τε, ὁ αὐτὸς εἶναι, ἔχει δὴ λόγον· ὁ δ' ὁμόδρομος Ἡλίῳ τε ἅμα καὶ τούτῳ, Στιλβων. τρεῖς δ' ἔτι φορὰς λέγομεν ἐπὶ δεξιὰ πορευομένων μετὰ Σελήνης τε καὶ Ἡλίου. ἕνα δὲ τὸν ὄγδοον χρὴ λέγειν, ὃν μάλις' ἄν τις ἄνω κόσμον προσαγορεύοι, ὡς γε ἀνθρώποις φαίνοιτ' ἂν ὀλίγα τούτων εἰδόσιν. ὅσα δὲ ἱκανῶς ἴσμεν ἀνάγκη λέγειν, καὶ λέγομεν. ἡ c.
γὰρ ὄντως οὖσα σοφία ταύτῃ πῃ φαίνεται τῷ καὶ σμικρὰ ξυννοίας ὀρθῆς θείας τε μετειληφότι. λοιπὸν δὴ τρεῖς ἀστέρες, ὧν εἷς μὲν βραδυτῆτι διαφέρων αὐτῶν ἐστι· Φαίνωνα δ' αὐτὸν τινὲς ὀνομα ζθέγγονται. τὸν δὲ μετὰ τοῦτον βραδυτῆτι, Φαέθοντα· Πυρόεις δὲ ὁ μετὰ τοῦτον· πάντων δὲ οὗτος ἐρυθρότατον ἔχει χρῶμα. χαλεπὸν δὲ οὐδὲν τούτων κατανοῆσαι τινὰ, φράζοντος τινός· ἀλλὰ μαθόντα, ὡς λέγομεν, ἡγεῖσθαι d.
δεῖ. τόδέ γε μὴν διανοηθῆναι χρὴ πάντ' ἄνδρα Ἕλληνα, ὡς τόπον ἔχομεν τὸν τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἀρετὴν ἐν τοῖς σχεδὸν ἀρίστον. τὸ δ' ἐπαινετὸν αὐτοῦ χρὴ λέγειν, ὅτι μέσος ἂν εἴη

minum auctori valde congruum est. Stella vero, quae aequaliter ferme cum sole & hoc currit, Mercurii. Restant tres adhuc lationes eorum, qui ad dextram cum sole lunaque moventur. Octavum praeterea circa unum oportet dicere, quem iure mundum supernum quis nuncupabit: qui contra quam ceteri movetur, ceterosque secum trahit, ut hominibus pauca de iis scientibus videtur. Sed necesse ea dicere, quae sufficienter cognoscimus. vera enim scientia hac ratione quodammodo illi apparet, qui vel modicum quid rectae divinaeque intelligentiae nactus est. Reliquae sunt stellae tres: quarum una ceteris tardior est, quae Saturni nomine a quibusdam cognominatur. quae post hanc situ & tarditate ponitur, Iovis esse dicatur: deinde Martis, qui ceterorum maxime rubens est. Haec intellectu, si quis exponat, difficilia non sunt: sed postquam intellexeris, ita de Diis, ut diximus, existimandum est. Illud etiam cuilibet Graeco sciendum est, nos regionem ad virtutem omnium paene optimam habitare. in hoc vero maxime laus regionis huius consistit, quod

χειμώνων τε καὶ τῆς θερινῆς Φύσεως. ἡ δ' ὑσεροῦσα ἡμῖν εἰς
τὸ θερινὸν φύσις τοῦ περὶ τὸν ἐκεῖ τόπον, ὅπερ εἴπομεν, ὕσερον
αὐτοῖς παραδέδωκε τὸ τούτων τῶν θεῶν τοῦ κόσμου κατα-
νόημα· λάβωμεν δὲ, ὡς ὅ, τι περ ἂν Ἕλληνες βαρβάρων
e. παραλάβωμεν, κάλλιον τοῦτο εἰς τέλος ἀπεργάζονται. καὶ
δὴ καὶ περὶ τὰ νῦν λεγόμενα ταυτὸν δεῖ διανοηθῆναι τοῦτο,
ὡς χαλεπὸν μὲν πάντα τὰ τοιαῦτα ἀναμφισβητήτως ἐξευ-
ρίσκειν· πολλὴ δ' ἐλπὶς ἅμα καὶ καλὴ, κάλλιον καὶ δικαιό-
p. τερον ὄντως τῆς ἐκ τῶν βαρβάρων ἐλθούσης Φήμης τε ἅμα
988 καὶ θεραπείας, πάντων τούτων τῶν θεῶν ἐπιμελήσεσθαι τοὺς
a. Ἕλληνας, παιδείαις τε καὶ ἐκ Δελφῶν μαντείαις χρωμένους,
καὶ πάσῃ τῇ κατὰ νόμους θεραπείᾳ. τόδε δὲ μηδεὶς ποτὲ φο-
βηθῇ τῶν Ἑλλήνων, ὡς οὐ χρὴ περὶ τὰ θεῖα ποτὲ πραγμα-
τεύεσθαι ζητοὺς ὄντας. πᾶν δὲ τούτου διανοηθῆναι τοὐναν-
τίον, ὡς οὔτε ἄφρον ἐᾷ ποτὲ τὸ θεῖον, οὔτε ἀγνοεῖ που τὴν
b. ἀνθρωπίνην Φύσιν· ἀλλ' οἶδεν ὅτι διδάσκοντος αὐτοῦ ξυνακο-
λουθήσει καὶ μαθήσεται τὰ διδασκόμενα· ὅτι δὲ διδάσκει τοῦτο
αὐτὸ ἡμᾶς, μανθάνομεν δὲ ἡμεῖς, ἀριθμόν τε καὶ ἀριθμεῖν,
οἶδε δήπου. πάντων γὰρ ἀφρονέσατον ἂν εἴη τοῦτο ἀγνοοῦν. τὸ

inter hiemalem aeſtivamque naturam media eſt. Quoniam vero magis, quam barbari, ut diximus, ab aeſtiva ſerenitate diſtamus: horum Deorum ordinem tardius intelleximus. Verum quidquid Graeci a barbaris accepere, melius reddiderunt. quod & in his, quae modo tractamus, cogitare debemus: quod, quamvis inventu haec difficilia ſint, magna tamen ſpes nobis eſt, Graecos praeſtantiori cultu, quam a barbaris acceperint, hos Deos omnes honoraturos, ac tum diſciplina, tum Delphicis oraculis monitos, omni legitima obſervatione diligenter proſecuturos. Nec Graecorum quiſpiam exiſtimet, non oportere mortales de divinis rebus tractare: ſed contra omnino putet, nec mente carere Deum, neque naturam humani generis ignorare. ſcit enim, ſe docentem ita ſecuturos homines, ut, quae docentur, perdiſcant. Quod autem numerum numerareque docet, quodque nos id ipſum

λεγόμενον γὰρ ἂν ὄντως αὐτὸ αὐτὸ ἀγνοοῖ, χαλεπαῖνον τῷ δυναμένῳ μανθάνειν, ἀλλ' οὐ συγχαῖρον ἄνευ φθόνου διὰ θεὸν ἀγαθῷ γενομένῳ. λόγον δὴ καὶ πολὺν καὶ καλὸν ἔχει, τότε μὲν ὅτε περὶ θεῶν ἦν ἀνθρώποις διανοήματα πρῶτα, ὥστ' c.
ἐγ ένοντο, οἷοί τ' ἐγίγνοντο, καὶ οἵας μετεχειρίζοντο πράξεις, μὴ κατὰ νοῦν τοῖς σώφροσι λέγεσθαι, μηδὲ φίλως· μηδ' ὡς οἱ δεύτεροι· ἐν οἷς πρεσβύτατα μὲν τὰ πυρὸς ἐλέγετο καὶ ὕδατος, καὶ τῶν ἄλλων σωμάτων· ὕστερα δὲ τὰ τῆς θαυμαστῆς ψυχῆς. καὶ φορὰ κρείττων καὶ τιμιωτέρα τὸ σῶμα εἴληχε φέρειν, αὐτό τε ἑαυτὸ, θερμότητι καὶ ψύξεσι, καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις· ἀλλ' οὐ ψυχὴ σῶμά τε καὶ ἑαυτήν. νῦν δ' ὅτε λέ- d.
γομεν ψυχὴν μὲν, ἅτε ἐν σώματι γένηται, θαῦμα οὐδὲν κινεῖν τε καὶ περιφέρειν τοῦτο καὶ ἑαυτὴν, οὐδ' ἡμῖν ἀπιστεῖ ψυχὴ κατὰ λόγον οὐδένα, ὡς βάρος οὐδὲν περιφέρειν δυναμένη. διὸ καὶ νῦν ἡμῶν ἀξιούντων, ψυχῆς οὔσης αἰτίας τοῦ ὅλου, καὶ πάντων μὲν τῶν ἀγαθῶν, ὄντων τοιούτων· τῶν δὲ αὖ φλαύρων, τοιούτων ἄλλων· τοῖς μὲν φορᾶς πάσης καὶ κι-

discimus, non ignorat. si enim id ignoraret, esset omnium amentissimus. certe &, quod fertur, accideret: ipse enim se ipsum ignoraret, si potentibus discere invideret magis, quam gratularetur, quod propter Deum boni efficiantur. Profecto verisimile est, quando primum homines de Diis cogitare coeperunt, quod essent, & quales, quidve agerent; non ut prudentes quidem, nec ut secundi iudicavisse, qui antiquissima esse putaverunt ignem & aquam, & cetera corpora, mirabilem autem animam posteriorem. unde & corporis motum potentiorem, honorabilioremque ducebant. Nempe se ipsum calore & frigore, ceterisque huiusmodi, agitare: animam vero neque corpus, neque se ipsam movere. Nunc vero cum dicamus, si anima corpori adsit, nihil mirum esse, ut & se ipsam moveat, & corpus circumferat: dubium nobis nullum est, quin pondus ab ea circumferri possit. Cum autem universi causa anima sit, & rerum aliae bonae sint, aliae malae, lationis quidem omnis motusque causam animam esse

e. νήσεως ψυχὴν αἰτίαν εἶναι θαῦμα οὐδέν· τὴν δ' ἐπὶ τἀγαθὸν φορὰν καὶ κίνησιν, τῆς ἀρίσης ψυχῆς εἶναι· τὴν δ' ἐπὶ τοὐναντίον, ἐναντίαν. νενικηκέναι δεῖ καὶ νικᾷν τὰ ἀγαθὰ, τὰ μὴ τοιαῦτα. ταῦτα ἡμῖν εἴρηται πάντα κατὰ τὴν τῶν ἀνοσίων τιμωρὸν δίκην. περὶ δὲ δὴ τὸ δοκιμαζόμενον οὐχ οἷόντε ἡμῖν ἀπιστεῖν, ὡς οὐ δεῖ τόν γε ἀγαθὸν, σοφὸν ἡμᾶς ἡγεῖσθαι. τὴν
p. δὲ σοφίαν ταύτην ἣν ζητοῦμεν πάλαι, ἴδωμεν ἄν ποτ' ἄρα
989 ἐπινοήσωμεν ἢ κατὰ παιδείαν, ἢ κατὰ τέχνην· ἥντινα τοῦ
a. γιγνώσκειν ἐνδεεῖς ὄντες, τῶν δικαίων ἀγνώμονες ἂν εἴημεν, ὄντες τοιοῦτοι. δοκεῖ μὲν δή μοι καὶ λεκτέον. ἄνω γὰρ καὶ κάτω ζητῶν, ἦ μοὶ καταφανὴς γέγονε, πειράσομαι δήλην αὐτὴν ὑμῖν ἀποτελεῖν. τὸ δὴ μέγιστον ἀρετῆς, οὐ καλῶς πραττόμενον, ἡμιν γέγονεν αἴτιον, ὡς ἄρτι σημαίνειν ἐκ τῶν εἰ-
b. ρημένων μοὶ σφόδρα δοκεῖ. μεῖζον μὲν γὰρ ἀρετῆς μηδεὶς ἡμᾶς ποτε πείθῃ τῆς εὐσεβείας εἶναι τῷ θνητῷ γένει. τοῦτο δ' ὅτι δι' ἀμαθίαν τὴν μεγίστην ἐν ταῖς ἀρίσαις φύσεσιν οὐ γέγονε, λεκτέον. ἄρισαι δ' εἰσὶν, αἱ χαλεπώτατα μὲν ἂν γε-

dicendum : ſed lationem motumque ad bonum ab optima anima proficiſci ; motum vero ad contraria , contrarium. Mala autem a bonis victa eſſe , vincique oportet. Haec nobis ſecundum iudicium , impios puniens , dicta ſunt omnia. Quantum vero attinet ad id , quod modo probatur , dubitandum non eſt , quin bonus vir ſapiens ſit dicendus. Sed videamus , numquid hanc ſapientiam , quam iamdiu quaerimus , per diſciplinam vel artem aliquam aſſequamur : quod ſi ignoraverimus , expertes , ignarique iuſtitiae futuri ſimus. Ita profecto mihi videtur : quare dicendum eſt. Quod igitur ſurſum deorſumque inveſtigando cognovi : oratione vobis aperire conabor. Nam maxima virtus neglecta ignorantiae cauſa fuit , ut praedicta nobis ſignificare videntur. Maiorem vero virtutem religione pietateque in Deum , nullam in humano genere inveniri quiſquam ſibi perſuadeat. Id ex maxima ignorantia in optimis naturis factum non eſt. Optimae autem naturae ſunt , quae rariſſime reperiuntur , &, ſi quando reperiantur ,

νόμεναι, μέγιστον δὲ ὄφελος, ἂν γίγνωνται. τά τε γὰρ τῆς βραδείας τε καὶ τῆς ἐναντίας φύσεως μετρίως ἀποδεχομένη ψυχὴ καὶ πρᾴως, εὔκολος ἂν εἴη· τήν τε ἀνδρείαν ἀγαμένη, καὶ πρὸς τὸ σωφρονεῖν εὐπειθής· καὶ τόγε μέγιστον, ἐν ταύ- c.
ταις ταῖς φύσεσι δυναμένη μανθάνειν, καὶ μνήμων οὖσα, εὖ μάλα χαίρειν τούτοις αὐτοῖς δύναιτ' ἂν φιλομαθὴς ὥστ' εἶναι. ταῦτα γὰρ, οὔτε ῥᾴδια φύεσθαι, γενόμενά τε καὶ τροφῆς καὶ παιδείας τυχόντα ἧς δεῖ, τοὺς πλείστους αὐτῶν καὶ χείρους κατέχειν ὀρθότατα δύναιτ' ἂν τῷ φρονεῖν καὶ πράττειν καὶ λέγειν περὶ θεοὺς ἕκαστα ὡς δεῖ τε καὶ ὅτε δεῖ· περὶ θυσίας τε καὶ καθαρμοὺς τῶν περὶ θεούς τε καὶ ἀνθρώπους οὐ σχήμασι τεχνάζοντας, ἀλλὰ ἀληθείᾳ τιμῶντας ἀρετήν. d.
ὃ δὴ καὶ μέγιστόν ἐστι ξυμπάντων πάσῃ τῇ πόλει. τοῦτο δὴ οὖν τὸ μέρος φαμὲν φύσει κυριώτατον καὶ δυνατὸν ὡς οἷόντε μάλιστα καὶ ἄριστα μαθεῖν, εἰ διδάσκοι τις. ἀλλ' οὐδ' ἂν διδάξειεν, εἰ μὴ θεὸς ὑφηγοῖτο. εἰ οὖν τις διδάσκοι, κατὰ τρόπον δὲ μὴ ὁρῷ τὸ τοιοῦτον, κρεῖττον μὴ μανθάνειν. ὅμως δ' ἐκ τῶν νῦν

maxime proſunt. Animus certe facilis ille eſt, qui tardam contrariamve naturam manſuete & mediocriter poſſidet, fortitudinem admiratur, & temperantiam diligit, &, quod maximum eſt in his naturis, ad diſcendum promtus eſt ac memor, & huiuſmodi rebus maxime delectatur, diſcendi ſtudio deditus. Haec utique nec facile innaſcuntur, & cum innata fuerint, ſi educationem diſciplinamque idoneam conſequantur, plurimos inferiores ita moderari & continere poſſunt, ut cogitando, loquendo, atque agendo ſingula erga Deos, ut oportet, & quando oportet, in ſacrificiis purificationibuſque eorum, quae in Deos & homines facta ſunt, non ſimulatione, ſed veritate, virtutem maxime colant: quod civitati omnium utiliſſimum eſt. Hanc igitur partem natura principaliſſimam eſſe aſſerimus, poſſeque quam maxime atque optime, ſi quis doceat, diſcere. Nemo autem docebit, niſi Deus adiuverit. Ab eo vero, qui modum in docendo non ſervat, praeſtat non diſcere. Neceſſarium tamen ex his, quae modo dicta

λεγομένων ἀνάγκη μαθεῖν ταῦτα, καὶ ἐμὲ λέγειν τὴν τοιαύ-
e. την τε καὶ ἀρίστην φύσιν. πειρώμεθα δὴ τῷ τε λόγῳ διεξελθεῖν
ἆτ' ἐστὶ καὶ οἷα, καὶ ὡς δεῖ μανθάνειν, κατὰ δύναμιν τήν τ'
ἐμὴν τοῦ λέγοντος, καὶ τὴν τῶν δυναμένων εἰσακοῦσαι θεο-
p. σεβείας, ᾧτινι τρόπῳ τὶς τινὰ μαθήσεται. σχεδὸν μὲν οὖν
990 ἐστιν ἄτοπον ἀκούσαντι· τὸ δ' ὄνομα αὐτοῦ λέγομεν ἡμεῖς γε,
a. ὅτις οὐκ ἄν ποτε δόξειε, δι' ἀπειρίαν τοῦ πράγματος. ἀστρονο-
μίαν ἀγνοεῖτε; ὅτι σοφώτατον ἀνάγκη τὸν ἀληθῶς ἀστρονόμον
εἶναι, μὴ τὸν καθ' Ἡσίοδον ἀστρονομοῦντα, καὶ πάντας τοὺς
τοιούτους, οἷον δυσμάς τε καὶ ἀνατολὰς ἐπεσκεμμένον· ἀλλὰ
τὸν τῶν ὀκτὼ περιόδων τὰς ἑπτὰ περιόδους, διεξιούσης τὸν αὖ-
b. τὸν κύκλον ἑκάστης οὕτως ὡς οὐκ ἂν ῥᾳδίως ποτὲ πᾶσα φύσις
ἱκανὴ γένοιτο θεωρῆσαι, μὴ θαυμαστῆς μετέχουσα φύσεως.
ὃ νῦν εἰρήκαμεν ἐροῦμέν τε, ὡς φαμὲν ὅπη δεῖ τε καὶ ὅπως
χρεὼν μανθάνειν. πρῶτον δ' ἡμῖν τόδε λεγέσθω. σελήνη μὲν
περίοδον τὴν αὑτῆς τάχιστα διέξεισιν, ἄγουσα μῆνα καὶ παν-
σέληνον πρώτην· δεύτερον δὲ, κατανοεῖν δεῖ τὸν ἥλιον, τρο-

sunt, videtur haec discere, & a nobis naturam hanc optimam dici. Quare conemur exponere, quae & qualia sint, & quomodo perdiscenda: idque pro meis, qui differo, viribus agatur, & eorum, qui exaudire poterunt, quo pacto cultus divini nonnulla discantur. Inusitatum quid forsan audietis: nomen tamen rei dicamus, quod nullus propter huius rei imperitiam arbitraretur. Nolite ignorare, Astronomiam sapientissimum quiddam esse. nempe necesse est, verum Astronomum esse, non eum, qui secundum Hesiodum omnesque huiusmodi, occasum ortumque consideret; sed eum potius, qui circuitus octo, & quomodo septem sub primo versentur, quove ordine circulos suos singuli peragant. quod nulla natura, nisi mirabilis sit, facile unquam inspiciet, ut modo diximus, & dicemus, declarantes, quid oporteat & quomodo oporteat discere. Primo igitur id dicatur, quod luna celerrime circulum suum evolvit, atque ita plenilunium primum & mensem peragit. Sol deinde inspiciendus est, qui solstitia versio-

πᾶς ἄγοντα διὰ πάσης τῆς αὐτοῦ περιόδου· καὶ τούτῳ τοὺς
ξυνδρόμους. ἵνα δὲ μὴ πολλάκις ταυτὰ περὶ τῶν αὐτῶν δια-
λεγώμεθα, τὰς ἄλλας ὅσας ἐν τῷ πρόσθεν διεξήλθομεν ὁδοὺς c.
τούτων οὐ ῥᾴδιον ξυννοεῖν. ἐπὶ δὲ ταῦτα παρασκευάζοντας
φύσεις, δι' ἃς δυνατὸν εἶναι χρεὼν πολλὰ προδιδάσκοντα καὶ
ἐθίζοντα δεῖ διαπονεῖσθαι παῖδα ὄντα καὶ νεανίσκον. διὸ μα-
θημάτων δέον ἂν εἴη· τὸ δὲ μέγιστόν τε καὶ πρῶτον, ἀριθμὸν
αὐτῶν, ἀλλ' οὐ σώματος ἐχόντων· ἀλλὰ ὅλης τῆς τοῦ περιτ-
τοῦ τε καὶ ἀρτίου γενέσεώς τε καὶ δυνάμεως, ὅσην παρέχεται
πρὸς τὴν τῶν ὄντων φύσιν. ταῦτα δὲ μαθόντι, τούτοις ἑφεξῆς d.
ἐστιν ὃ καλοῦσι μὲν σφόδρα γελοῖον ὄνομα γεωμετρίαν· τῶν
οὐκ ὄντων δὲ ἀλλήλοις ὁμοίων φύσει ἀριθμῶν ὁμοίωσις, πρὸς
τὴν τῶν ἐπιπέδων μοῖραν γεγονυῖα ἐξ διαφανής. ὃ δὴ θαῦμα
οὐκ ἀνθρώπινον ἀλλὰ γεγονὸς θεῖον, φανερὸν ἂν γίγνοιτο τῷ
δυναμένῳ ξυννοεῖν. μετὰ δὲ ταύτην τοὺς τρεῖς ηὐξημένους καὶ
τῇ στερεᾷ φύσει ὁμοίους· τοὺς δὲ ἀνομοίους αὖ γεγονότας ἑτέρᾳ
τέχνῃ ὁμοίᾳ ταύτῃ, ἣν δὴ γεωμετρίαν ἐκάλεσαν οἱ προστυ-

neſque temporum circuitu efficit ſuo: praeterea &, qui una cum ſole currunt, conſiderandi. Denique, ne eadem de eiſdem ſaepius differamus, curſus omnes, quos paulo ante tetigimus, quive non facile intelliguntur, contemplari debemus: ita ut naturae prius doctrinis ad haec pertinentibus longo uſu laboreque a iuventa, immo vero & a pueritia, praeparentur. Quocirca doctrinis, quae Mathematicae appellantur, opus eſt: primo vero ac maxime numeris: non iis, dico, numeris, qui corpus habent, ſed qui omnem paris impariſve generationem atque virtutem, quam ad perficiendam cognoſcendamque rerum naturam conferunt. Quibus illa deinceps, quam ridicule Geometriam appellant, diſcenda eſt. Numerorum vero, inter ſe natura diſſimilium, ſimilitudo ad planorum partem relata clareſcit. quod quidem non humanum, ſed divinum miraculum, ſi quis plane intelligat, videatur oportet. Poſt hanc numeri, qui in tres uſque dimenſiones adaucti ſunt, naturae ſolidae ſimiles, ac rurſus diſſimiles, alia quadam arte, Ste-

c. χεῖς αὐτῇ γεγονότες. ὃ δὲ θεῖόν τ' ἐςὶ καὶ θαυμαςὸν τοῖς ἐγκαθορῶσί τε καὶ διανοουμένοις, ὡς περὶ τὸ διπλάσιον ἀεὶ ςρεφομένης τῆς δυνάμεως, καὶ τῆς ἐξ ἐναντίας ταύτῃ καθ' ἑκάςην ἀναλογίαν, εἶδος καὶ γένος ἀποτυποῦται πᾶσα ἡ φύ-
p. σις. ἡ μὲν δὴ πρώτη, τοῦ διπλασίου κατ' ἀριθμὸν ἓν πρὸς δύο
991 κατὰ λόγον φερομένη. διπλάσιον δὲ, ἡ κατὰ δύναμιν οὖσα. ἡ
a. δ' εἰς τὸ ςερεόν τε καὶ ἁπτὸν, πάλιν αὖ διπλάσιον, ἀφ' ἑνὸς εἰς ὀκτὼ διαπορευθεῖσα. ἡ δὲ διπλασίου μὲν εἰς μέσον, ἴσως δὲ τοῦ ἐλάττονος πλέον, ἔλαττόν τε τοῦ μείζονος, τὸ δ' ἕτερον τῷ αὐτῷ μέρει τῶν ἄκρων αὐτῶν ὑπερέχον τε καὶ ὑπερεχόμενον. ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἓξ πρὸς τὰ δώδεκα ξυνέβη τό, τε ἡμιό-
b. λιον καὶ ἐπίτριτον. τούτων αὐτῶν ἐν τῷ μέσῳ ἐπ' ἀμφότερα ςρεφομένη, τοῖς ἀνθρώποις σύμφωνον χρείαν καὶ σύμμετρον ἀπενείματο, παιδιᾶς ῥυθμοῦ τε καὶ ἁρμονίας χάριν, εὐδαίμονι χορείᾳ μουσῶν δεδομένη. ταῦτα μὲν οὖν δὴ ταύτῃ γιγνέσθω τε καὶ ἐχέτω ξύμπαντα. τὸ δ' ἐπὶ τούτοις τέλος, εἰς θείαν γένεσιν ἅμα καὶ τὴν τῶν ὁρατῶν καλλίςην τε καὶ θειο-

reometria videlicet, huic ſimili, conſiderandi ſunt: ſed hanc quoque, qui in ea obiter verſati ſunt, Geometriam nominaverunt. Illud autem mirum divinumque intelligentibus eſt, quod, cum rerum virtus in duplo ſemper, & in ſuo oppoſito revolvatur, in ſingulis proportionibus per genera ſpecieſque univerſa natura formatur. Prima igitur dupli virtus ſecundum numerum, per unum ad duo proportione procedit, duplum potentia poſſidens. Sed in ſolidum & tangibile rurſus ab uno in octo dupli ratio proficiſcitur: alia vero dupli in medium; ſed forte minori maius, & minus maiori aequaliter. verum aliud eadem parte extremitates excedit, ab eiſque exceditur. In medio vero ſenarii ad duodenarium numerum, ſeſquialtera & ſeſquitertia emerſit proportio. Horum in medio vis huiuſmodi ab utraque verſa concinnum hominibus uſum commodumque attribuit, ludi & temporalis numeri concentuſque gratia, choreae Muſarum felici tributa. Haec igitur ita fiant, & ita ſe habeant. Horum vero finis

τάτην φύσιν ἰτέον, ὅσην ἀνθρώποις θεὸς ἔδωκε κατιδεῖν· ἣν οὔποτε ἄνευ τῶν νῦν διειρημένων μὴ κατιδὼν ἐπεύξεταί τις ῥᾳδίως παραλαβεῖν. πρὸς τούτοις δὲ τὸ καθ' ἓν τῷ κατ' εἴδη προσακτέον ἐν ἑκάσαις ταῖς συνουσίαις, ἐρωτῶντά τε καὶ ἐλέγχοντα τὰ μὴ καλῶς ῥηθέντα. πάντων γὰρ καλλίστη καὶ πρώτη βάσανος ἀνθρώποις ὀρθῶς γίγνεται. ὅσαι δὲ οὐκ οὖσαι προσποιοῦνται, μαιαιότατος πόνος ἁπάντων. ἔτι δὲ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ χρόνου ἡμῖν ληπτέον, ὡς ἀκριβῶς ἀποτελεῖ πάντα τὰ κατ' οὐρανὸν γιγνόμενα· ἵν' ὁ πιστεύσας ὡς ὁ λόγος ἀληθὴς γέγονεν, ὅτι πρεσβύτερόν τ' ἐστὶν ἅμα καὶ θειότερον ψυχὴ σώματος, ἡγήσαιτ' ἂν παγκάλως τε καὶ ἱκανῶς εἰρῆσθαι τὸ θεῶν εἶναι πάντα πλέα· καὶ μηδέποτε λήθῃ μηδὲ ἀμελείᾳ τῶν κρειττόνων ἡμᾶς παρωλιγωρῆσθαι. νοητέον δ' ἐστὶ περὶ πάντα τὰ τοιαῦτα τόδε· ὡς ἐὰν μέν τις ἕκαστα τούτων ὀρθῶς λαμβάνῃ, μέγ' ὄφελος γίγνεται τῷ παραλαμβάνοντι κατὰ τρόπον· εἰ δὲ μή, θεὸν ἄμεινον ἀεὶ καλεῖν. ὁ δὲ τρόπος ὅδε. ἀνάγκη γὰρ τόγε τοσοῦτον φράζειν, πᾶν διάγραμμα, c.

est, ut ad divinam generationem, & eorum, quae cernuntur oculis, pulcherrimam divinamque naturam considerandam nos conferamus, quatenus hanc hominibus *inspiciendam Deus largitus est: quam nunquam sine dictis artibus assequemur. Ad haec singula quaeque ad species suas, omnia denique ad unum in disputationibus referenda, interrogando & arguendo, si qua minus recte dicantur. Recte enim omnium pulcherrima & prima hominibus huiusmodi examinatio est. ubi vero non talis revera, sed simulata inquisitio est, frustra contenditur. Praeterea temporum considerandus est ordo, quam exacte coelestia omnia perficit; ut, quicunque vere dictum fuisse crediderit, antiquiorem divinioremque corpore animam esse, putet praeclare sufficienterque illud quoque esse dictum, Deorum plena esse omnia: adeo ut superi neque obliviscantur nostrarum rerum, neque nos deserant. Sed hoc in his omnibus advertendum est, maxime illi, qui recte perceperit, profutura: ei vero, qui non recte, Deum invo-

ἀριθμοῦ τε σύσημα, καὶ ἁρμονίας σύσασιν ἅπασαν, τῆς τε
τῶν ἄστρων περιφορᾶς τὴν ὁμολογίαν, οὖσαν μίαν ἁπάντων
ἀναφανῆναι δεῖ τῷ κατὰ τρόπον μανθάνοντι. ἀναφανήσεται
δὲ ἄν, ὃ λέγομεν, ὀρθῶς τις εἰς ἓν βλέπων μανθάνῃ. δεσμὸς
p. γὰρ πεφυκὼς πάντων τούτων εἷς ἀναφανήσεται διανοουμένοις.
992 εἰ δ' ἄλλως πως ταῦτα μεταχειριεῖται τὶς, τύχην δεῖ καλεῖν,
a. ὥσπερ καὶ λέγομεν. οὐ γὰρ ἄνευ γε τούτων μήποτε τὶς ἐν
πόλεσιν εὐδαίμων γένηται Φύσις. ἀλλ' οὗτος ὁ τρόπος, αὕτη
τροφὴ, ταῦτα μαθήματα· εἴτε χαλεπὰ, εἴτε ῥᾴδια, ταύτῃ
πορευτέον. ἀμελῆσαι δὲ οὐ θεμιτόν ἐσι θεῶν, καταφανοῦς γε-
νομένης τῆς πάντων αὐτῶν κατὰ τρόπον λεγομένης Φήμης
b. εὐτυχοῦς. τὸν δὲ ξύμπαντα ταῦτα οὕτως εἰληφότα, τοῦτο
λέγω τὸν ἀληθέσατα σοφώτατον· ὃν καὶ διϊσχυρίζομαι παίζων
καὶ σπουδάζων ἅμα, ὅτε θανάτῳ τὶς τῶν τοιούτων τὴν αὖ-
τοῦ μοῖραν ἀναπλήσει, σχεδὸν ἐάν περ ἀποθανὼν ᾖ, μήτε
μεθέξειν ἔτι πολλῶν τότε καθάπερ νῦν αἰσθήσεων, μιᾶς τε
μοίρας μετειληφότα μόνον, καὶ ἐκ πολλῶν ἕνα γεγονότα, εὖ-

candum esse. Modus vero hic est: (necesse enim est id quoque dicere) Omnem linearum descriptionem, constitutionemque numeri, & concentus rationem, circuitusque astrorum convenientiam, & quae una cunctorum conspiratio est, perspici oportet ab eo, qui modo congruo discit. Perspicietur autem, si quis, quod dicimus, ad unum recte respiciens discat. unum enim horum omnium intelligenti vinculum apparebit. Qui vero aliter haec adipisci studet, fortunam, ut dicimus, invocet. nunquam enim absque his natura in civitatibus ulla felix efficietur. Etenim hic modus est, haec educatio, hae disciplinae. Per haec itaque, sive facilia, sive difficilia sint, eundum. Nefas autem est, Deos negligere, cum felix omnium illorum doctrina omnibus recta ratione patuerit. Eum sane, qui cuncta haec ita percepit, vere sapientissimum appellamus. quem ego etiam ioco & serio affirmo, cum diem suum obierit, non amplius multorum sensuum, ut nunc, sed unius sortis participem fore, unumque de multis factum,

δαίμονά τε ἔσεσθαι καὶ σοφώτατον ἅμα καὶ μακάριον· εἴτέ
τις ἐν ἠπείροις εἴτ' ἐν νήσοις μακάριος ὢν ζῇ, κἀκεῖνον με-
θέξειν τῆς τοιαύτης ἀεὶ τύχης· καὶ εἴτε δημοσίᾳ τὶς ἐπιτηδεύ- c.
σας ταῦτα εἴτε ἰδίᾳ διαβιῷ, τὰ αὐτὰ ὡσαύτως αὐτὸν πρά-
ξειν παρὰ θεῶν. ὃ δὲ κατ' ἀρχάς τε ἐλέγομεν, καὶ νῦν αὐτὸς
πάρεσι λόγος ἀληθὴς ὄντως, ὡς οὐ δυνατὸν ἀνθρώποις τελέως
μακαρίοις τε καὶ εὐδαίμοσι γενέσθαι, πλὴν ὀλίγων. ἔοικε ταῦτα
ὀρθῶς εἰρημένα. ὁπόσοι γὰρ θεῖοι καὶ σώφρονες ἅμα, τῆς τε
ἄλλης μετέχοντες ἀρετῆς φύσει, πρὸς δὲ τούτοις ὅσα μαθή- d.
ματος ἔχεται μακαρίου πάντα εἰληφότες (ἃ δ' ἔστιν εἰρήκα-
μεν) τούτοισι μόνοις τὰ τοῦ δαιμονίου ξύμπαντα ἱκανῶς εἴλη-
χέ τε καὶ ἔχει. τοῖς μὲν οὖν ταῦτα οὕτω διαπονήσασιν, ἰδίᾳ
λέγομεν καὶ δημοσίᾳ, κατὰ νόμον τίθεμεν, εἰς πρεσβύτου τέ-
λος ἀφικομένοις τὰς μεγίστας ἀρχὰς παραδίδοσθαι δεῖν· τοὺς
δ' ἄλλους τούτοις ξυνεπομένους εὐφημεῖν πάντας θεοὺς ἅμα
καὶ πάσας θεάς· καὶ τὸν νυκτερινὸν ξύλλογον ἐπὶ ταύτην τὴν
σοφίαν, ἱκανῶς γνόντας τε καὶ δοκιμάσαντας ἡμᾶς, ὀρθό- e.
τατα πάντας παρακαλεῖν.

felicem, ſapientiſſimum atque beatum: & ſive quis in continenti, ſive in inſulis, ſeu publice, ſeu privatim vixerit, modo ita ſe geſſerit, eandem a Deo ſortem reportaturum. Sed quod in principio diximus, nunc quoque verum nobis apparet, non poſſe homines, praeter pauciſſimos, perfecte beatitudinem conſequi. Quod quidem recte nobis aſſertum eſt. nam qui divini prudenteſque ſimul, aliis virtutibus natura praediti ſunt, diſciplinas praeterea felices conſecuti, quas diximus, iis ſolummodo ſatis ad felicitatem omnia ſe habere videntur. His igitur, qui ita & privatim, & publice in his elaborarunt, cum ad ſenectam pervenerint, maximos tradi magiſtratus iubemus: ceteros vero ſequi, & Deos ſimul Deaſque laudare: ac coetum nocturnum ad hanc ſapientiam omnes, diligenti examinatione peracta, quam rectiſſime adhortari.

ΤΙΜΑΙΟΣ

ΤΙΜΑΙΟΣ

Η

ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ.

TIMAEUS

SIVE

DE NATURA

VEL DE UNIVERSITATE.

ARGUMENTUM.

Theſis ſive ſcopus diſputationis, ex ipſo titulo apparet, De Univerſi natura. complectitur enim doctrinam ſententiamque Platonis de Rerum natura, id eſt, de Univerſi & omnium ipſius partium creatione, cauſis, & facultatibus. Ita diſputationis ſubiectum eſt Phyſices explicatio. Docet enim philoſophus, quo principio atque primordio Univerſum ſingulaeque ipſius partes & exſtiterint, & ſubſiſtant etiamnum, atque conſerventur: eccuius potentia atque virtute. nimirum & creatum eſſe mundum a Deo, & ab eodem, eadem illa ſua, qua ipſum crearat atque condiderat, vi atque efficacia, potenter contineri, Naturae cauſis ad illum finem ab ipſo creatis atque ordinatis. Itaque nec fortuito, nulla cauſa antegreſſa, neque per ſe, Mundum exſtitiſſe ab aeterno: ſed certo initio incepiſſe exſiſtere, certo quidem Dei decreto, efficacique potentia: qui videlicet in mente ſua delineatam Mundi imaginem ſtato tempore creavit atque condidit, ita ut revera certo quodam & firmo modo exſiſteret.

Explicat praeterea mirabilem vim Naturae, vires, effecta. illam siquidem creatam a Deo docet, & primum quoque rerum omnium creatarum πάϑος, Tempus, ab eodem illo architecto creatum; ut convellantur fundamenta profanae philosophiae, ex temporis aeternitate mundum aeternum constituentis, ad opificis opprobrium. Universim autem explicata Naturae vi atque efficacia, de Homine tum agit singulatim, omnium animantium praestantissimo, & potissima proinde mundi parte: cuius opificium, & corporis & animi, diligenter persequitur.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΤΙΜΑΙΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ
ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΚΡΙΤΙΑΣ, ΤΙΜΑΙΟΣ, ΕΡΜΟΚΡΑΤΗΣ.

Vol. III p. 17 a. ΕΙΣ, δύο, τρεῖς· ὁ δὲ δὴ τέταρτος ἡμῖν, ὦ φίλε Τίμαιε, ποῦ, τῶν χϑὲς μὲν δαιτυμόνων, ταυῦν δ' ἑστιατόρων; ΤΙ. Ἀσϑένειά τις αὐτῷ συνέπεσεν, ὦ Σώκρατες. οὐ γὰρ ἂν ἑκὼν τῆσδε ἀπελείπετο τῆς ξυνουσίας. ΣΩ. Οὐκοῦν σὸν τῶνδέ τε ἔργον, καὶ τὸ ὑπὲρ τοῦ ἀπόντος ἀναπληροῦν μέρος. ΤΙ. Πάνυ μὲν οὖν· καὶ κατὰ δύναμίν γε οὐδὲν ἐλλείψομεν. οὐδὲ γὰρ ἂν b. εἴη δίκαιον, χϑὲς ὑπὸ σοῦ ξενισϑέντας οἷς ἦν πρέπον ξενίοις,

DIALOGI PERSONAE
SOCRATES, CRITIAS, TIMAEUS, HERMOCRATES.

UNUS, duo, tres: quartus autem, o amice Timaee, eorum, qui a me heri convivio accepti, viciſſim me accipiunt nunc, ubinam eſt? *Ti.* Adverſa aliqua valetudine laborat, o Socrates. non enim ſponte ab hoc coetu & diſputatione abſtinuiſſet. *So.* Ergo tuum, o Timaee, & horum erit officium, quarti illius abſentis partes implere. *Ti.* Ita prorſus. fane nihil, quoad fieri poterit, praetermittemus. nam cum lante a te heri accepti fuerimus, haud aequum ſit, ſi non

μὴ οὐ προθύμως σὲ τοὺς λοιποὺς ἡμῶν ἀντεφεξιᾷν. ΣΩ. Ἆρ' οὖν μέμνησθε ὅσα ὑμῖν καὶ περὶ ὧν ἐπέταξα εἰπεῖν; ΤΙ. Τὰ μὲν μεμνήμεθα· ὅσα δὲ μή, σὺ παρὼν ὑπομνήσεις. μᾶλλον δὲ, εἰ μή τι σοὶ χαλεπὸν, ἐξ ἀρχῆς διὰ βραχέων πάλιν ἐπάνελθε αὐτά· ἵνα βεβαιωθῇ μᾶλλον παρ' ἡμῖν. ΣΩ. Ταῦτ' ἔχει. χθὲς γοῦν τῶν ὑπ' ἐμοῦ ῥηθέντων λόγων περὶ πολιτείας, c.
ἦν τὸ κεφάλαιον, οἵα τε καὶ ἐξ οἵων ἀνδρῶν ἁρίστη κατεφαίνετ' ἂν μοι γενέσθαι. ΤΙ. Καὶ μάλα γε ἡμῖν, ὦ Σώκρατες, ῥηθεῖσα πᾶσι κατὰ νοῦν. ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὐ τὸ τῶν γεωργῶν, ὅσαι τε ἄλλαι τέχναι, πρῶτον ἐν αὐτῇ χωρὶς διειλόμεθα ἀπὸ τοῦ γένους τοῦ τῶν προπολεμησόντων; ΤΙ. Ναί. ΣΩ. Καὶ κατὰ Φύσιν δὴ δόντες τὸ καθ' αὑτὸν ἑξάστῳ πρόσφορον, ἓν μόνον ἐπιτήδευμα ἑκάστῃ τέχνῃ, τούτους οὓς πρὸ πάντων ἔδει πολε- d.
μεῖν εἴπομεν· ὡς ἄρα αὐτοὺς δέοι φύλακας εἶναι μόνον τῆς πόλεως· εἴτέ τις ἔξωθεν ἢ καὶ τῶν ἔνδον ἴοι κακουργήσων, δικάζοντας μὲν πρᾳέως τοῖς ἀρχομένοις ὑπ' αὐτῶν, ἅτε φύσει φίλοις οὖσι, χαλεποὺς δὲ ἐν ταῖς μάχαις τοῖς ἐντυγχάνουσι p.
τῶν ἐχθρῶν γιγνομένους. ΤΙ. Παντάπασι μὲν οὖν. ΣΩ. Φύσιν 18 a.

pari alacritate, qui hic ſumus, viciſſim accipiamus. *So.* Non recordamini, quae vobis & quam multa tractanda propoſui? *Ti.* Partim quidem recordamur, partim vero tu, ſi exciderint, ſuggeres. immo vero, niſi moleſtum ſit, breviter illa ab exordio perſequere, quo magis ea nobis conſtent. *So.* Faciam equidem. Summa diſputationis heſternae erat, Reſpublica qualis mihi, & ex qualibus viris, optima poſſe fieri videretur. *Ti.* Nobis certe omnibus valde probata ſunt, o Socrates, quae dixiſti. *So.* Principio agricolas ceteroſque artifices a militibus ſeparavimus. *Ti.* Certe. *So.* Cum vero cuique, quod pro naturae inſtinctu praecipue ſuum eſt, & ſingula tantum ſingulis artis officia tribueremus; illis quoque, quos prae ceteris bella gerere oporteret, id unum dumtaxat, protegendae ſcilicet civitatis munus, iniunximus, & adverſus externos hoſtes, & adverſus cives reipublicae everſores: ita ut erga ſubiectos, tanquam natura amicos, mites ſint; contra hoſtes vero

γὰρ οἶμαι τινὰ τῶν φυλάκων τῆς ψυχῆς ἐλέγομεν, ἅμα μὲν θυμοειδῆ, ἅμα δὲ φιλόσοφον δεῖν εἶναι διαφερόντως· ἵνα πρὸς ἑκατέρους δύναιντο ὀρθῶς πρᾷοι καὶ χαλεποὶ γίγνεσθαι. ΤΙ. Ναί. ΣΩ. Τί δαὶ τροφήν; ἆρ' οὐ γυμναστικῇ καὶ μουσικῇ, μαθήμασί τε ὅσοις προσήκει, τούτοις ἐν ἅπασι τεθράφθαι;
b. ΤΙ. Πάνυ μὲν οὖν. ΣΩ. Τοὺς δέ γε οὕτω τραφέντας ἐλέχθη που μήτε χρυσὸν, μήτε ἄργυρον, μήτε ἄλλο ποτὲ μηδὲν κτῆμα ἑαυτῶν ἴδιον νομίζειν δεῖν, ἀλλ' ὡς ἐπικούρους μισθὸν λαμβάνοντας τῆς φυλακῆς παρὰ τῶν σωζομένων ὑπ' αὐτῶν, ὅσος σώφροσι μέτριος· ἀναλίσκειν τε δὴ κοινῇ, καὶ ξυνδιαιτωμένους μετ' ἀλλήλων ζῆν· ἐπιμέλειαν ἔχοντας ἀρετῆς διαπαντὸς, τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων ἄγοντας σχολήν. ΤΙ. Ἐλέχθη καὶ ταῦτα ταύτη. ΣΩ. Καὶ μὲν δὴ καὶ περὶ γυναικῶν ἐπεμνήσθημεν, ὡς τὰς φύσεις τοῖς ἀνδράσι παραπλησίας εἴη ξυναρμοστέον, καὶ τὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων πάντα κοινὰ κατά τε πόλεμον καὶ κατὰ τὴν ἄλλην δίαιταν δοτέον πάσαις. ΤΙ. Ταύ-
c.

proelio ferociſſimi. *Ti.* Ita prorſus. *So.* Duplicem ſane naturam in cuſtodum animis eſſe debere diximus, & iracundam, & philoſophico ingenio praecipue accommodatam, ut recte in ſuos manſueti ſint, in alienos autem feroces. *Ti.* Procul dubio. *So.* Quid autem de educatione dicemus? nonne gymnicis exercitationibus, & muſica, ceteriſque decentibus diſciplinis, eos a nobis inſtitutos fuiſſe? *Ti.* Valde quidem. *So.* Ita educatos homines neque aurum, neque argentum, neque aliud quidquam proprium, aut habere, aut putare ſtatuimus; ſed tanquam adiutores publicoſque miniſtros ſola mercede contentos eſſe, tanta ab his, quos tuentur, exhibita, quanta moderate viventibus ſufficere videatur. Stipendio praeterea publico in commune uti voluimus, & ad communem inter ſe victum impendere, ut, ceteris poſthabitis omnibus, ſolius virtutis & cuſtodiae curam habeant. *Ti.* Haec quoque ita abs te dicta fuerunt. *So.* Naturam praeterea mulierum non aliter, quam virorum, effingi praecepimus; ſtudiaque omnia, tam belli, quam pacis, mulieri-

τη καὶ ταῦτα ἐλέγετο. ΣΩ. Τί δὲ τὸ περὶ παιδοποιΐας; ἢ τοῦτο μὲν διὰ τὴν ἀήθειαν τῶν λεχθέντων εὐμνημόνευτον, ὅτι κοινὰ τὰ τῶν γάμων καὶ τὰ τῶν παίδων πᾶσιν ἀπάντων ἐτίθεμεν, μηχανώμενοι ὅπως μηδεὶς ποτε τὸ γεγενημένον αὐτῷ, ἰδίᾳ γνώσαιτο, νομίσωσι δὲ πάντες πάντας αὐτοὺς d. ὁμογενεῖς· ἀδελφὰς μὲν καὶ ἀδελφοὺς, ὅσοιπερ ἂν τῆς πρεπούσης ἐντὸς ἡλικίας γίγνωνται· τοὺς δ' ἔμπροσθεν καὶ ἄνωθεν, γονέας τε καὶ γονέων προγόνους· τοὺς δὲ εἰς τὸ κάτωθεν, ἐκγόνους τε καὶ παῖδας ἐκγόνων. ΤΙ. Ναὶ καὶ ταῦτα εὐμνημόνευτα ἦ λέγεις. ΣΩ. Ὅπως δὲ δὴ κατὰ δύναμιν εὐθὺς γίγνοιντο ὡς ἄριστοι τὰς φύσεις, ἆρ' οὐ μεμνήμεθα ὡς τοὺς ἄρχοντας ἔφαμεν καὶ τὰς ἀρχούσας δεῖν εἰς τὴν τῶν γάμων σύνερξιν λάθρα μηχανᾶσθαι κλήροις τισὶν, ὅπως οἱ κακοὶ χω- e. ρὶς οἵ τ' ἀγαθοὶ ταῖς ὁμοίαις ἑκάτεροι ξυλλέξονται, καὶ μή τις αὐτοῖς ἔχθρα διὰ ταῦτα γίγνηται, τύχην ἡγουμένοις αἰτίαν τῆς ξυλλέξεως; ΤΙ. Μεμνήμεθα. ΣΩ. Καὶ μὴν ὅτι γε τὰ μὲν τῶν ἀγαθῶν θρεπτέον ἔφαμεν εἶναι, τὰ δὲ τῶν p. 19 a.

bus cum viris esse communia. *Ti.* Id quoque & eodem modo dictum. *So.* An tenetis memoria, quae de procreandis liberis diximus? forte vero ob rei ipsius novitatem firmiter tenuistis. Communes quippe nuptias liberosque statuimus, ut nemo natos suos discernat; sed omnes ab omnibus consanguinei existimentur, dum aequales ferme natu fratres sororesque vicissim se iudicant, maioribus vero patrum vel avorum reverentiam exhibent, erga minores autem tanquam filios & nepotes afficiuntur. *Ti.* Haec quoque memoratu facilia sunt. *So.* Ut autem quam optimi ab ipso initio pro viribus gignerentur, magistratus utriusque sexus nuptiis praeposuimus, qui clam sortibus quibusdam operam darent, ut pravi pravis, boni contra bonis mulieribus miscerentur, neque ulla ob hoc discordia oriretur, cum in congressu minus prospero quisque fortunam potius sit, quam consilium principum, culpaturus. *Ti.* Recordamur. *So.* Praeterea sanximus, bonorum foetus in patria alendos esse; aliorum vero alios

φαύλων, εἰς τὴν ἄλλην λάθρα διαδοτέον πόλιν; ἐπαυξομένων δὲ, σκοποῦντας ἀεὶ τοὺς ἀξίους πάλιν ἀνάγειν δεῖν; τοὺς δὲ παρὰ σφίσιν ἀναξίους, εἰς τὴν τῶν ἐπανιόντων χώραν μεταλλάττειν; ΤΙ. Οὕτω. ΣΩ. Ἆρ' οὖν διεληλύθαμεν ἤδη, καθάπερ χθὲς, ὡς ἐν κεφαλαίοις πάλιν ἐπανελθεῖν; ἢ ποθοίης ἔτι, τῶν ῥηθέντων, ὦ φίλε Τίμαιε, ἀπολειπόμενον; ΤΙ. Οὐ-
b. δαμῶς· ἀλλ' αὐτὰ ταῦτ' ἦν τὰ λεχθέντα, ὦ Σώκρατες. ΣΩ. Ἀκούοιτ' ἂν ἤδη τὰ μετὰ ταῦτα περὶ τῆς πολιτείας ἣν διήλθομεν, οἷόν τι πρὸς αὐτὴν πεπονθὼς τυγχάνω. προσέοικε δὲ δή τινι μοὶ τοιῷδε τὸ πάθος, οἷον εἴτις ζῶα καλά που θεασάμενος, εἴτε ὑπὸ γραφῆς εἰργασμένα, εἴτε καὶ ζῶντα ἀληθινῶς, ἡσυχίαν δὲ ἄγοντα, εἰς ἐπιθυμίαν ἀφίκοιτο θεάσασθαι κινούμενά τε αὐτὰ, καί τι τῶν τοῖς σώμασι δοκούντων προσή-
c. κειν κατὰ τὴν ἀγωνίαν ἀθλοῦντα. ταυτὸν καὶ ἐγὼ πέπονθα πρὸς τὴν πόλιν ἣν διήλθομεν. ἡδέως γὰρ ἄν του λόγῳ διεξιόντος ἀκούσαιμ' ἄν, ἄθλους οὓς πόλις ἀθλεῖ, τούτους αὐτὴν ἀγωνιζομένην πρὸς πόλεις ἄλλας, πρεπόντως εἰς πόλεμον ἀφικομένην· καὶ ἐν τῷ πολεμεῖν τὰ προσήκοντα ἀποδιδοῦσαν τῇ

alio clam mittendos. adultos demum utroſque diligenter conſiderandos, ut, ſi qui inter relegatos bonae indolis ſint, in patriam revocentur; ſi qui vero inter domeſticos contra videantur affecti, ſimiliter relegentur. *Ti.* Ita ſtatutum eſt. *So.* Num ſatis iam heſternam diſputationem, quantum compendio licet, narravimus? an aliquid etiam a me praetermiſſum, o amice Timaee, recenſeri deſideras? *Ti.* Nihil ſane. haec enim ferme ſunt, quae tractabas. *So.* Audite deinceps, quo pacto erga hanc, quam deſcripſimus, rempublicam ſim affectus. comparatione plane vobis aperiam. Quemadmodum ſi quis animalia eximiae pulchritudinis intuitus, ſeu picta, ſeu viva quidem, ſed torpentia, motus geſtuſque viventium & certamen aliquod eorum ſpectare deſideret: ſic ego nunc libenter aliquem narrantem audirem, quo pacto ſupra deſcripta civitas cum finitimis civitatibus decertaret, quidve tanta eius educatione diſciplinaque dignum, vel bello, vel pace,

παιδείᾳ καὶ τροφῇ, κατά τε τὰς ἐν τοῖς ἔργοις πράξεις, καὶ κατὰ τὰς ἐν τοῖς λόγοις διερμηνεύσεις πρὸς ἑκάσας τῶν πόλεων. ταῦτ' οὖν, ὦ Κριτία καὶ Ἑρμόκρατες, ἐμαυτοῦ μὲν αὐτὸς κατέγνωκα μήποτ' ἂν δυνατὸς γενέσθαι τοὺς ἄνδρας d. καὶ τὴν πόλιν ἱκανῶς ἐγκωμιάσαι. καὶ τὸ μὲν ἐμὸν, οὐδὲν θαυμαστόν· ἀλλὰ τὴν αὐτὴν δόξαν εἴληφα καὶ περὶ τῶν πάλαι γεγονότων καὶ τῶν νῦν ὄντων ποιητῶν, οὔτι τὸ ποιητικὸν ἀτιμάζων γένος, ἀλλὰ παντὶ δῆλον ὡς τὸ μιμητικὸν ἔθνος. οἷς ἂν ἐντραφῇ, ταῦτα μιμήσεται ῥᾷξα καὶ ἄριστα· τὸ δ' ἐκτὸς τῆς τροφῆς ἑκάστης γιγνόμενον, χαλεπὸν μὲν ἔργοις, ἔτι δὲ χαλεπώτερον λόγοις εὖ μιμεῖσθαι. τὸ δὲ τῶν σοφιστῶν γένος e. αὖ, πολλῶν μὲν λόγων καὶ καλῶν μάλα ἔμπειρον ἡγημαι· φοβοῦμαι δὲ μήπως (ἅτε πλανητὸν ὂν κατὰ πόλεις, οἰκήσεις τε ἰδίας οὐδαμῇ διῳκηκὸς) ἄξοχον ἅμα καὶ φιλοσόφων ἀνδρῶν ἢ καὶ πολιτικῶν, ὅσα ἂν οἷά τε ἐν πολέμῳ καὶ μάχαις πράττοντες, ἔργῳ καὶ λόγῳ προσομιλοῦντες ἑκάστοις, πράττοιεν καὶ λέγοιεν. καταλέλειπται δὴ τὸ τῆς ἡμετέρας ἕξεως γένος, ἅμα ἀμφοτέρων φύσει καὶ τροφῇ μετέχον. Τί- p. 20 a.

tam dicendo, quam agendo, erga civitates ſingulas demonſtraret. Equidem, o Critia & Hermocrates, mihi conſcius ſum, non poſſe me eam urbem viroſque pro dignitate laudare. Me quidem non poſſe, nihil mirum: ſed de veteribus quoque & huius ſeculi poëtis idem exiſtimo: non quod poëticum genus vituperem, ſed quod evidens unicuique ſit, imitationis ſtudioſos ea facile & optime imitari, in qiubus fuerint educati; aliena vero, longeque ab eorum educatione remota, operibus quidem difficile, verbis etiam difficilius poſſe, prout convenit, aemulari. Sophiſtas utique & dicendi, & aliarum ferme praeclariſſimarum artium, peritos eſſe arbitror: ſed quia multas quotidie civitates pererrant, nec proprias ſedes ullas habent, vereor, ne coniectura quidem aſſequi nequeant, quam multa & qualia viri philoſophi atque civiles, tam bello, quam pace, erga ſingulos verbis & operibus agant. Sola igitur veſtra profeſſio ſupereſt, tum natura, tum diſci-

μαιός τε γὰρ ὅδε, εὐνομωτάτης ὢν πόλεως τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Λοκρίδος, οὐσίᾳ καὶ γένει οὐδενὸς ὕστερος ὢν τῶν ἐκεῖ, τὰς μεγίστας μὲν ἀρχάς τε καὶ τιμὰς ἐν τῇ πόλει μετακεχειρίσαι, φιλοσοφίας δ' αὖ κατ' ἐμὴν δόξαν ἐπ' ἄκρον ἀπάσης ἐλήλυθε. Κριτίαν δέ που πάντες οἱ τῇδ' ἴσμεν οὐδενὸς ἰδιώτην ὄντα ὧν λέγομεν· τῆς δ' Ἑρμοκράτους αὖ πέρι φύσεως καὶ τροφῆς, πρὸς ἅπαντα εἶναι ταῦτα ἱκανῆς, πολλῶν μαρτυρούντων,
b. πιστευτέον. διὸ καὶ χθὲς ἐγὼ διανοούμενος ὑμῶν δεομένων τὰ περὶ τῆς πολιτείας διελθεῖν, προθύμως ἐχαριζόμην· εἰδὼς ὅτι τὸν ἑξῆς λόγον οὐδένες ἂν, ὑμῶν ἐθελόντων, ἱκανώτερον ἀποδοῖεν. εἰς γὰρ πόλεμον πρέποντα καταςήσαντες τὴν πόλιν, πάντ' αὐτῇ τὰ προσήκοντα ἀποδοῖτ' ἂν μόνοι τῶν νῦν. εἰπὼν δὴ τὰ ἐπιταχθέντα, ἀντεπέταξα ὑμῖν ἃ καὶ νῦν λέγω. ξυνομολογήσατ' οὖν κοινῇ σκεψάμενοι πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς, εἰς νῦν
c. ἀνταποδώσειν μοι τὰ τῶν λόγων ξένια. πάρειμί τε οὖν δὴ κεκοσμημένος ἐπ' αὐτὰ, καὶ πάντων ἑτοιμότατος δέχεσθαι.

plina philoſophiae, & rerum gerendarum ſtudio pollens. Timaeus quidem hic ex Locris, quae urbs in Italia iuſtiſſime gubernatur, nobilitate & opibus domi praeſtantiſſimus, ſummis magiſtratibus & honoribus functus eſt, & ad ſumma totius philoſophiae faſtigia, ut opinior, aſcendit. Critiam quoque omnes ſcimus haec utraque conſecutum. Hermocratis etiam naturam educationemque his omnibus, quae diximus, tractandis eſſe accommodatam, cum multis teſtimoniis moneamur, dubitare non licet. quapropter rogantibus vobis heri de republica diſputari, libentiſſime parui, cum cogitarem, quod deinde inſtituto operi ſuperforet, a nemine commodius, quam a vobis, modo velitis, poſſe tractari. Cum enim civitatem ad bellum idoneam conſtitueritis, ſoli omnium vos, quae eam decent, viciſſim omnia tribuetis. Cum vero in ſuperioribus, quae mihi iniuncta fuerant, perfeciſſem; quae modo retuli, vobis tractanda commiſi: vos autem communi conſenſu imperatum munus mutuo mihi parandi nunc ſermonum convivia recepiſtis. ego igitur adſum ad promiſſas

ΕΡ. Καὶ μὲν δὴ (καθάπερ εἶπε Τίμαιος ὅδε, ὦ Σώκρατες) οὔτε ἐλλείψομεν προθυμίας οὐδὲν, οὔτ' ἔξιν οὐδεμία πρόφασις ἡμῖν τοῦ μὴ δρᾶν ταῦτα. ὥστε καὶ χθὲς εὐθὺς ἐνθένδε, ἐπειδὴ παρὰ Κριτίαν πρὸς τὸν ξενῶνα, οὗ καὶ καταλύομεν, ἀφικόμεθα, καὶ ἔτι πρότερον καθ' ὁδὸν αὖ ταῦτα ἐσκοποῦμεν. ὃδ' οὖν ἡμῖν λόγον εἰσηγήσατο ἐκ παλαιᾶς ἀκοῆς· ὃν καὶ νῦν λέ- d
γε, ὦ Κριτία, τῷδε, ἵνα ξυνδοκιμάσῃ πρὸς τὴν ἐπίταξιν, εἴτ' ἐπιτήδειος, εἴτ' ἀνεπιτήδειός ἐσι. ΚΡ. Ταῦτα χρὴ δρᾶν, εἰ καὶ τῷ τρίτῳ κοινωνῷ Τιμαίῳ ξυνδοκεῖ. ΤΙ. Δοκεῖ μέν. ΚΡ. Ἄκουε δὴ, ὦ Σώκρατες, λόγου μάλα μὲν ἀτόπου, παντάπασί γε μὴν ἀληθοῦς, ὡς δὴ τῶν ἑπτὰ σοφῶν σοφώτατος Σόλων ποτ' ἔφη. ἦν μὲν οὖν οἰκεῖος καὶ σφόδρα φίλος ἡμῖν Δρωπίδου τοῦ προπάππου, καθάπερ λέγει πολλαχοῦ καὶ αὐ- e.
τὸς ἐν τῇ ποιήσει. πρὸς δὲ Κριτίαν τὸν ἡμέτερον πάππον εἶπεν (ὡς ἀπεμνημόνευεν αὖ πρὸς ἡμᾶς ὁ γέρων) ὅτι μεγάλα καὶ θαυμαςὰ τῆσδ' εἴη παλαιὰ ἔργα τῆς πόλεως, ὑπὸ χρόνου

epulas paratiſſimus. *Her.* Nos quoque omnes, o Socrates, ut pollicitus eſt modo Timaeus, quod iubes, pro viribus exſequemur: praeſertim cum nulla excuſandi ſit ratio, quo minus id facere debeamus. Nam heſterno die, cum, diſputatione peracta, mox ad hoſpitium, quo apud Critiam ſuſcepti ſumus, rediremus, & inter eundum primo, & domi rurſus, de his rebus verba fecimus. Hic igitur nobis veterem narravit hiſtoriam: quam velim, o Critia, Socrati modo recenſeas, ut, cum audiverit, iudicet, numquid ad eam rem, quam nos exſequi iuſſit, conducere videatur. *Cri.* Faciundum eſt, ſi ita Timaeo quoque videtur, tertio diſputationis huius participi. *Ti.* Videtur ſane. *Cri.* Audi, Socrates, miram quidem, ſed plenam veritatis, hiſtoriam, quam Solon ſeptem ſapientum ſapientiſſimus recenſebat. erat enim domeſticus admodum amicuſque Dropidis proavi noſtri, quod in carminibus ſuis ipſemet ſaepe teſtatur. Avo autem noſtro Critiae, ut ipſe nobis ſenex poſtea referebat, quandoque narravit res geſtas huius urbis memorabiles, diuturnitate temporis hominumque in-

καὶ φθορᾶς ἀνθρώπων ἠφανισμένα· πάντων δὲ ἓν μέγιστον,
p. οὗ νῦν ἐπιμνησθεῖσι πρέπον ἂν ἡμῖν εἴη σοί τε ἀποδοῦναι χά-
21 ριν, καὶ τὴν θεὸν ἅμα ἐν τῇ πανηγύρει δικαίως καὶ ἀληθῶς
a. οἵόνπερ ὑμνοῦντας ἐγκωμιάζειν. ΣΩ. Εὖ λέγεις. ἀλλὰ δὴ
ποῖον ἔργον τοῦτο Κριτίας οὐ λεγόμενον μὲν, ὡς δὲ πραχθὲν
ὄντως ὑπὸ τῆσδε τῆς πόλεως ἀρχαῖον διηγεῖται κατὰ τὴν Σό-
λωνος ἀκοήν; ΚΡ. Ἐγὼ φράσω, παλαιὸν ἀκηκοὼς λόγον οὐ
νέου ἀνδρός. ἦν μὲν γὰρ δὴ τότε Κριτίας, ὡς ἔφη, σχεδὸν ἐγ-
γὺς ἤδη τῶν ἐννενήκοντα ἐτῶν, ἐγὼ δέ πη μάλιστα δεκέτης. ἡ
b. δὲ Κουρεῶτις ἡμῖν οὖσα ἐτύγχανεν Ἀπατουρίων, τὸ δὲ τῆς
ἑορτῆς σύνηθες ἐκάστοτε, καὶ τότε ξυνέβη τοῖς παισίν. ἄθλα
γὰρ ἡμῖν οἱ πατέρες ἔθεσαν ῥαψῳδίας. πολλῶν μὲν οὖν δὴ καὶ
πολλὰ ἐλέχθη ποιητῶν ποιήματα· ἅτε δὲ νέα κατ' ἐκεῖνον τὸν
χρόνον ὄντα τὰ Σόλωνος πολλοὶ τῶν παίδων ᾠσαμεν. εἶπεν
οὖν τις τῶν φρατόρων, εἴτε δὴ δοκοῦν αὐτῷ τότε, εἴτε καὶ
χάριν τινὰ τῷ Κριτίᾳ φέρων, δοκεῖν οἱ τά τε ἄλλα σοφώ-

teritu obliteratas. unum vero prae ceteris facinus insigne recenſuit, quod vobis nunc narrandum cenſeo, ut & tibi morem geramus, & Deam, cui hodierna pompa dicata eſt, hac narratione, quaſi quodam hymnorum cantu, ut par eſt, honoremus. *So.* Recte loqueris. ſed quid iſtud tandem eſt, quod Critias, non quaſi verbis deſcriptum, ſed quaſi ab hac civitate quondam geſtum, ex Solonis narratione vobis aperuit? *Cri.* Referam priſcam mihi puero traditam ab avo hiſtoriam. Cum ageret Critias annos, ut ipſe dicebat, circiter nonaginta, ego vero decem, celebrareturque ſolemnis ille dies, in quo ad canendum carmina pueri convocari ſolent, congregati ſumus & nos una cum proximis notiſque pueris, nobiſque a parentibus carminum canendorum certamen eſt iniunctum. ubi multorum poëtarum carmina non pauca memoriter pronuntiata ſunt, & Solonis verſus a plurimis puerorum, utpote novitatem poëmatis admirantibus, decantati. Tum contribulis quidam, ſeu quod ita iudicaret, ſive quod Critiae blandiri vellet, videri ſibi, inquit, cum in ceteris ſa-

τατον γεγονέναι Σόλωνα, καὶ κατὰ τὴν ποίησιν αὖ, τῶν ποιη- c.
τῶν πάντων ἐλευθεριώτατον. ὁ δὲ γέρων (σφόδρα γὰρ οὖν
μέμνημαι) μάλα τε ἥσθη, καὶ διαμειδιάσας, εἶπεν, Εἴγε,
ὦ Ἀμύναυδρε, μὴ παρέργῳ τῇ ποιήσει κατεχρήσατο, ἀλλ'
ἐσπουδάκει, καθάπερ ἄλλοι, τόν τε λόγον ὃν ἀπ' Αἰγύπτου
δεῦρο ἠνέγκατο ἀπετέλεσε, καὶ μὴ διὰ τὰς ϛάσεις, ὑπὸ κα-
κῶν τε ἄλλων ὅσα εὗρεν ἐνθάδε ἥκων, ἠναγκάσθη καταμε-
λῆσαι, κατὰ τὴν ἐμὴν δόξαν οὔτε Ἡσίοδος, οὔτε Ὅμηρος, d.
οὔτε ἄλλος οὐδεὶς τῶν ποιητῶν, εὐδοκιμώτερος ἐγένετο ἂν ποτε
αὐτοῦ. Τίς δ' ἦν ὁ λόγος, ἦ δ' ὅς, ὦ Κριτία; Περὶ μεγίϛης,
ἔφη, καὶ ὀνομαϛοτάτης πασῶν δικαιότατ' ἂν πράξεως οὔσης
ὧν ἥδε ἡ πόλις ἔπραξε μὲν, διὰ δὲ χρόνον καὶ φθορὰν τῶν
ἐργασαμένων οὐ διήρκεσε δεῦρο ὁ λόγος. Λέγε ἐξ ἀρχῆς, ἦ
δ' ὅς, τί τε καὶ πῶς, καὶ περὶ τίνων ὡς ἀληθῆ διακηκοὼς ἔλε-
γεν ὁ Σόλων. Ἔϛι τις κατ' Αἴγυπτον, ἦ δ' ὅς, ἐν τῷ Δέλτα, e.
περὶ ὃ κατὰ κορυφὴν ϛχίζεται τὸ τοῦ Νείλου ῥεῦμα, Σαϊτι-
κὸς ἐπικαλούμενος νομός· τούτου δὲ τοῦ νομοῦ μεγίϛη πόλις

pientiſſimum fuiſſe Solonem, tum in carminibus poëtarum omnium generoſiſſimum. His verbis, ut recte memini, valde laetatus eſt ſenex, atque ita ridens inquit: Si Solon, o Amynander, non tantum relaxandi animi gratia, ſed dedita opera ſerioque, ſicut alii, poëſin eſſet ſecutus, vel hiſtoriam, quam ab Aegypto reverſus inſtituerat, abſolviſſet, a qua quidem, ſeditionibus ceteriſque civitatis fluctibus deturbatus, medio in curſu deſtitit; nec Homero, nec Heſiodo, nec alio quoquam poëtarum, ut opinor, inferior exſtitiſſet. Ad haec ille: Qua de re, o Critia, tractare Solon inſtituit? De maximis, inquit, rebus, ab hac civitate quondam geſtis, quarum memoria apud nos temporis diuturnitate & interitu hominum exſtincta eſt. Dic, quaeſo, inquit, o Critia, quid illud opus, & quomodo actum, & a quibus auditum, tanquam verum Solon narrabat. Eſt, inquit, Aegypti regio Delta, cuius e vertice ſcinduntur fluenta Nili. eius campi Saitica praefectura nominantur. In qua maxima civitas eſt, quam

Σάϊς· ὅθεν δὴ καὶ Ἄμασις ἦν ὁ βασιλεύς. οἵ τῆς πόλεως θεὸς ἀρχηγός ἐστιν, Αἰγυπτιστὶ μὲν τοὔνομα Νηΐθ, Ἑλληνιστὶ δὲ, ὡς ὁ ἐκείνων λόγος, Ἀθηνᾶ. μάλα δὲ φιλαθήναιοι καί τινα τρόπον οἰκεῖοι τῶνδ' εἶναι φασίν. οἵ δὴ Σόλων ἔφη πορευθεὶς σφόδρα τε γενέσθαι παρ' αὐτοῖς ἔντιμος, καὶ δὴ καὶ τὰ παλαιὰ ἀνερωτῶν, τοὺς μάλιστα περὶ ταῦτα τῶν ἱερέων ἐμπείρους, σχεδὸν οὔτε αὐτὸν οὔτε ἄλλον Ἕλληνα οὐδένα οὐδέν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, εἰδότα περὶ τῶν τοιούτων ἀνευρεῖν. καί ποτε προαγαγεῖν βουληθεὶς αὐτοὺς περὶ τῶν ἀρχαίων εἰς λόγους τῶν τῇδε, τὰ ἀρχαιότατα λέγειν ἐπιχειρεῖν, περὶ Φωρωνέως τε τοῦ πρώτου λεχθέντος καὶ Νιόβης, καὶ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν αὖ περὶ Δευκαλίωνος καὶ Πύρρας, ὡς διεγένοντο μυθολογεῖν, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν γενεαλογεῖν· καὶ τὰ τῶν ἐτῶν ὅσα ἦν οἷς ἔλεγε πειρᾶσθαι διαμνημονεύων, τοὺς χρόνους ἀριθμεῖν. καί τινα εἰπεῖν τῶν ἱερέων εὖ μάλα παλαιῶν, Ὦ Σόλων, Σόλων, Ἕλληνες ἀεὶ παῖδες ἐστέ, γέρων δὲ Ἕλλην οὐκ ἔστιν. Ἀκούσας οὖν, πῶς τι τοῦτο λέγεις; φάναι. Νέοι ἐστέ,

p. 22 a.

b.

Sain vocant: unde Amasis fuit rex. Urbis eius fundatrix Dea fuit, quam Aegyptii Neithen, Graeci Athenan nominant. ipsi porro homines Athenienſium amici ſunt, eiſque genere quodam coniunctos eſſe ſe praedicant. Quo Solon profectum ſe honorifice acceptum fuiſſe referebat. & cum de vetuſtatis memoria ab illis ſacerdotibus, qui in hac re ceterorum peritiſſimi erant, quaeſiſſet, expertum ſe eſſe dicebat, neque ſe ipſum, neque alium Graecorum quemquam cognitionem antiquitatis ullam habere: quandoque vero coram ſacerdotibus, ut eos ad ſua narranda provocaret, de antiquiſſimis illis Athenarum geſtis rebus verba feciſſe, Phoroneo primo & Niobe, poſtque inundationem mundi de Pyrrha & Deucalione, eorumque poſteritate, & de temporibus, quibus ſingula contigerunt. Tunc ex ſacerdotibus quendam grandem natu dixiſſe: O Solon, Solon, Graeci pueri ſemper eſtis, nec quiſquam e Graecia ſenex. Cur iſtud diceret, percontante Solone, reſpondiſſe ſacerdotem: Quia iuvenis ſemper vobis eſt

εἰπεῖν, τὰς ψυχὰς πάντες. οὐδεμίαν γὰρ ἐν αὐταῖς ἔχετε, δι' ἀρχαίαν ἀκοὴν, παλαιὰν δόξαν, οὐδὲ μάθημα χρόνῳ πολιὸν οὐδέν. τὸ δὲ τούτων αἴτιον, τόδε· πολλαὶ καὶ κατὰ πολλὰ φθοραὶ γεγόνασιν ἀνθρώπων, καὶ ἔσονται, πυρὶ μὲν καὶ ὕδατι μέγιστα, μυρίοις δὲ ἄλλοις ἕτεραι βραχύτεραι. τὸ γὰρ οὖν καὶ παρ' ὑμῖν λεγόμενον, ὡς ποτε Φαέθων Ἡλίου παῖς, τὸ τοῦ πατρὸς ἅρμα ζεύξας, διὰ τὸ μὴ δυνατὸς εἶναι κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς ὁδὸν ἐλαύνειν, τά τ' ἐπὶ γῆς ξυνέκαυσε, καὶ αὐτὸς κεραυνωθεὶς διεφθάρη, τοῦτο μύθου μὲν σχῆμα ἔχον λέγεται, τὸ δ' ἀληθές ἐστι, τῶν περὶ γῆν καὶ κατ' οὐρανὸν ἰόντων παράλλαξις, καὶ διὰ μακρῶν χρόνων γινομένη τῶν ἐπὶ γῆς πυρὶ πολλῷ φθορά. τότε οὖν ὅσοι κατ' ὄρη καὶ ἐν ὑψηλοῖς τόποις καὶ ἐν ξηροῖς οἰκοῦσι, μᾶλλον διόλλυνται τῶν ποταμοῖς καὶ θαλάττῃ προσοικούντων. ἡμῖν δὲ ὁ Νεῖλος εἰς τε τἆλλα σωτὴρ καὶ τότε ἐκ ταύτης τῆς ἀπορίας σώζει λυόμενος. ὅταν δ' αὖ οἱ θεοὶ τὴν γὴν ὕδασι καθαίροντες κατακλύζωσιν, οἱ μὲν ἐν τοῖς ὄρεσι διασώζονται, βουκόλοι, νομεῖς τε· οἱ δ' ἐν

c.

d.

animus, in quo nulla est ex vetustatis commemoratione prisca opinio, nulla cana scientia. Quod ideo vobis contingit, quia multa & varia hominum exitia fuerunt, eruntque. maxima quidem aut ignis conflagratione, aut aquae inundationibus, provenire necesse est: minora vero aliis innumeris calamitatibus fieri. Nam quod apud vos fertur, Phaëthontem quondam Solis filium currus ascendisse paternos, nec patris aurigatione servata, exussisse terrena, ipsumque flammis coelestibus conflagrasse, quamvis fabulosum videatur, verum quodammodo esse putandum est. Fit enim longo temporum intervallo coelestis circuitus permutatio quaedam, quam inflammationis vastitas necessario sequitur. Tunc hi, qui edita & arida incolunt loca, magis pereunt, quam mari fluviisque vicini. Nobis porro Nilus cum in plerisque rebus salutaris est, tum huiusmodi a nobis arcet exitium. Quando vero Dii aquarum colluvione terrae sordes diluunt, pastores ovium, atque bubulci, qui iuga montium habitant, pericu-

e. ταῖς παρ' ὑμῖν πόλεσιν, εἰς τὴν θάλατταν ὑπὸ τῶν ποταμῶν
Φέρονται. κατὰ δὲ τήνδε τὴν χώραν οὔτε τότε οὔτε ἄλλοτε
ἄνωθεν ἐπὶ τὰς ἀρούρας ὕδωρ ἐπιῤῥεῖ· τὸ δ' ἐναντίον, κάτωθεν
ἐπανιέναι πέφυκεν. ὅθεν καὶ δι' ἃς αἰτίας τἀνθάδε σωζόμενα,
λέγεται παλαιότατα. τὸ δὲ ἀληθὲς, ἐν πᾶσι τοῖς τόποις ὅπου
μὴ χειμὼν ἐξαίσιος ἢ καῦμα ἀπείργει, τοτὲ μὲν πλέον, τοτὲ
p. δὲ ἔλαττον ἀεὶ γένος ἐστὶν ἀνθρώπων. ὅσα δὲ ἢ παρ' ἡμῖν, ἢ
23 τῇδε, ἢ καὶ κατ' ἄλλον τόπον ἐν ἀκοῇ ἴσμεν, εἴπου τι καλὸν
a. ἢ μέγα γέγονεν, ἢ καί τινα διαφορὰν ἄλλην ἔχον, πάντα
γεγραμμένα ἐκ παλαιοῦ τῇδ' ἐστὶν ἐν τοῖς ἱεροῖς, καὶ σεσωσ-
μένα. τὰ δὲ παρ' ὑμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις ἄρτι κατεσκευασμένα
ἑκάστοτε τυγχάνει γράμμασι καὶ ἄπασιν ὁπόσων πόλεις δέον-
ται. καὶ πάλιν δι' εἰωθότων ἐτῶν ὥσπερ νόσημα ἥκει φερό-
b. μενον αὐτοῖς ῥεῦμα οὐράνιον, καὶ τοὺς ἀγραμμάτους καὶ
ἀμούσους ἔλιπεν ὑμῶν. ὥστε πάλιν νέοι ἐξ ἀρχῆς γίνεσθε
οὐδὲν εἰδότες οὔτε τῶν τῇδε, οὔτε τῶν παρ' ὑμῖν, ὅσα ἦν ἐν
τοῖς παλαιοῖς χρόνοις. τὰ γοῦν νῦν δὴ γενεαλογηθέντα, ὡ

lum illud evadunt: veſtrae autem civitates, in planitie ſitae
impetu fluminum ad maria rapiuntur. Sed in hac noſtra re
gione neque tunc, neque alias unquam, aqua in agros ſuper
ne deſcendit: contra vero ſurſum e terrae viſceribus ſcatu
rit. quamobrem antiquiſſimarum rerum apud nos monument
ſervantur. Proinde, ubicunque nec imbrium tempeſtas nimia
nec incendium ingens contingit, licet alias pauciores, alia
plures, ſemper tamen homines ſunt. Quaecunque vero
noſtris, ſive a veſtris, ſive aliis nationibus geſta ſunt memo
ratu digna, modo ad aures noſtrorum pervenerint, noſtri
in templis deſcripta ſervantur. Apud vos quidem, & alia
gentes, res geſtae nuper, literis monumentiſque traduntur
ſed certis temporum curriculis illuvies immiſſa coelitus omni
populatur. ideo, qui ſuccedunt, & literis & Muſis orbati ſun
Quo fit, ut quaſi iuvenes iterum ſitis & rudes, praeteritarur
rerum omnium prorſus ignari. nam & ea ipſa, quae mod
ex veſtris hiſtoriis recenſebas, a fabulis puerilibus, o Solon

Σόλων, περὶ τῶν παρ' ὑμῖν ἃ διῆλθες παίδων, βραχύ τι διαφέρει μύθων. οἳ πρῶτον μὲν, ἕνα γῆς κατακλυσμὸν μέμνησθε, πολλῶν ἔμπροσθεν γεγονότων· ἔτι δὲ, τὸ κάλλιστον καὶ ἄριστον γένος ἐπ' ἀνθρώπους ἐν τῇ χώρᾳ τῇ παρ' ὑμῖν οὐκ ἴστε γεγονός. ἐξ ὧν σύ τε καὶ πᾶσα ἡ πόλις ἐστὶ τανῦν ὑμῶν, περι- c.
λειφθέντος ποτὲ σπέρματος βραχέος. ἀλλ' ὑμᾶς λέληθε, διὰ τὸ τοὺς περιγενομένους ἐπὶ πολλὰς γενεὰς γράμμασι τελευτᾶν ἀφώνους. ἦν γὰρ δήποτε, ὦ Σόλων, ὑπὲρ τὴν μεγίστην φθορὰν ὑδασιν ἡ νῦν Ἀθηναίων οὖσα πόλις ἀρίστη, πρός τε πόλεμον καὶ κατὰ πάντα εὐνομωτάτη διαφερόντως· ἧς κάλλιστα ἔργα καὶ πολιτεῖαι γενέσθαι κάλλισαι λέγονται, παd.
σῶν ὁπόσων νῦν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἡμεῖς ἀκοὴν παρεδεξάμεθα.
Ἀκούσας οὖν ὁ Σόλων ἔφη θαυμάσαι, καὶ πᾶσαν προθυμίαν σχεῖν, δεόμενος τῶν ἱερέων πάντα δι' ἀκριβείας οἱ τὰ περὶ τῶν πάλαι πολιτῶν ἐξῆς διελθεῖν. τὸν οὖν ἱερέα φάναι, Φθόνος οὐδεὶς, ὦ Σόλων· ἀλλὰ σοῦ τε ἕνεκα ἐρῶ καὶ τῆς πόλεως ὑμῶν· μάλιστα δὲ καὶ τῆς θεοῦ χάριν, ἣ τήν τε ὑμετέραν καὶ τήνδ' ἔλαχε, καὶ ἔθρεψε, καὶ ἐπαίδευσε. προτέραν μὲν

parum diſtant. Primo, quod unius tantum inundationis memineritis, cum multae praeceſſerint: deinde, quod genus maiorum veſtrorum in regione veſtra clariſſimum & optimum ignoretis, ex quo tu & Athenienſes ceteri nati eſtis, exiguo ſemine quondam publicae cladi ſuperſtite. quod propterea vos latuit, quia ſuperſtites illi, eorumque poſteri, literarum uſu multis ſeculis caruerunt. Fuit enim ante exitialem illam terrae illuvionem, o Solon, Athenienſium civitas, tam belli, quam pacis officiis praeſtantiſſima: eiuſque opera legeſque omnibus, quorum ſub coelo memoria ad nos pervenit, excellunt. Tunc admiratum Solonem obniſe ſacerdotes obſecraviſſe ait, ut omnia diligenter priſcorum civium opera revelarent. Atque illi ſic a ſacerdote quodam fuiſſe reſponſum: Nulla hoc invidia prohibet, Solon. Dicam equidem libenter, tui & civitatis veſtrae gratia: maxime vero gratia Deae, quae & veſtram illam, & hanc noſtram condidit, educavit, in-

e. τὴν παρ' ὑμῖν ἔτεσι χιλίοις, ἐκ Γῆς τε καὶ Ἡφαίστου, τὸ σπέρμα παραλαβοῦσα ὑμῶν, τήνδε δὲ, ὑστέραν. τῆς δὲ ἐνθάδε διακοσμήσεως παρ' ἡμῖν ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν ὀκτακισχιλίων ἐτῶν ἀριθμὸς γέγραπται. περὶ δὲ τῶν ἐννακισχίλια ἔτη γεγονότων πολιτῶν σοὶ δηλώσω διὰ βραχέων νόμους τε, καὶ τῶν ἔργων αὐτοῖς ὃ κάλλιστον ἐπράχθη. τὸ δ' ἀκριβὲς
p. περὶ πάντων ἐφεξῆς εἰσαῦθις κατὰ σχολὴν, αὐτὰ τὰ γράμ-
24
a. ματα λαβόντες, διέξιμεν. τοὺς μὲν οὖν νόμους σκόπει πρὸς τοὺς τῇδε. πολλὰ γὰρ παραδείγματα τῶν τότε παρ' ὑμῖν ὄντων, ἐνθάδε νῦν ἀνευρήσεις. πρῶτον μὲν, τὸ τῶν ἱερέων γένος, ἀπὸ τῶν ἄλλων χωρὶς ἀφωρισμένον· μετὰ δὲ τοῦτο, τὸ τῶν δημιουργῶν, ὅτι καθ' αὑτὸ ἕκαστον, ἄλλῳ δὲ οὐκ ἐπιμιγνύμενον δημιουργεῖ· τό, τε τῶν νομέων καὶ τῶν θηρευτῶν, τό,
b. τε τῶν γεωργῶν. καὶ δὴ τὸ μάχιμον γένος ἠσθησαί που τῇδε, ἀπὸ πάντων τῶν γενῶν κεχωρισμένον, οἷς οὐδὲν ἄλλο πλὴν τὰ περὶ τὸν πόλεμον ὑπὸ τοῦ νόμου προσετάχθη μέλειν. ἔτι δὲ ἡ τῆς ὁπλίσεως αὐτῶν σχέσις ἀσπίδων καὶ δοράτων, οἷς ἡμεῖς πρῶτοι τῶν περὶ τὴν Ἀσίαν ὡπλίσμεθα· τῆς θεοῦ,

stituit; priorem veſtram annis mille, ex Terra & Vulcano accipiens ſemina: poſterioris autem huius noſtrae urbis res octo annorum millibus geſtae in ſacris literis continentur. Illorum ergo civium, qui in hoc novem millium annorum tempore ante nos fuerunt, inſtituta & praeclara facinora, breviter, Solon, in praeſentia tibi perſtringam. deinceps vero, cum plus dabitur otii, accepto hiſtoriarum libro, latius exponemus. Ac primum leges illorum conſidera, quo pacto cum his noſtris conveniant. multa enim hic ſimilia illis reperies. Principio, quod ſacerdotes ſeparati ab omni turba vitam agunt: deinde varia opificum genera ita inter ſe diſcreta ſunt, ut ſuum quiſque agat, promiſcue vero nullus. ſimiliter paſtorum, venatorum, agricolarum inter ſe diſtincta ſunt opera. Milites quoque hic, ut noſti, ab aliis omnibus ſegregati, bellica dumtaxat tractare legibus iubentur. Armatura etiam, ut clypeorum iaculorumque uſus, apud utroſque

καθάπερ ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις, παρ' ὑμῖν πρώτοις ἐνδειξαμένης. τὸ δ' αὖ περὶ τῆς φρονήσεως, ὁρᾷς που τὸν νόμον τῇδε ὅσην ἐπιμέλειαν ἐποιήσατο εὐθὺς κατ' ἀρχὰς, περί τε τὸν κόσμον, ἅπαντα, μέχρι μαντικῆς, καὶ ἰατρικῆς πρὸς ὑγίειαν, c.
ἐκ τούτων θείων ὄντων εἰς τὰ ἀνθρώπινα ἐξανευρὼν, ὅσά τε ἄλλα τούτοις ἕπεται μαθήματα, πάντα κτησάμενος. ταύτην οὖν δὴ τότε ξύμπασαν τὴν διακόσμησιν καὶ σύνταξιν ἡ θεὸς προτέρους ὑμᾶς διακοσμήσασα κατῴκισεν, ἐκλεξαμένη τὸν τόπον ἐν ᾧ γεγένησθε, τὴν εὐκρασίαν τῶν ὁρῶν ἐν αὐτῷ κατιδοῦσα, ὅτι φρονιμωτάτους ἀνδρας οἴσει. ἅτ' οὖν φιλοπόλεμός τε καὶ φιλόσοφος ἡ θεὸς οὖσα, τὸν προφερεστάτους αὐτῇ d.
μέλλοντα οἴσειν τόπον ἄνδρας, τοῦτον ἐκλεξαμένη τοπρῶτον κατῴκισεν. ᾧκεῖτε οὖν δὴ νόμοις τε τοιούτοις χρώμενοι, καὶ ἔτι μᾶλλον εὐνομούμενοι, πάσῃ τε πάντας ἀνθρώπους ὑπερβεβηκότες ἀρετῇ, καθάπερ εἰκὸς γεννήματα καὶ παιδεύματα θεῶν ὄντας. πολλὰ μὲν οὖν ὑμῶν καὶ μεγάλα τῆς πόλεως τῇδε γεγραμμένα ἔργα θαυμάζεται, πάντων μὴν ἓν ὑπερέχει μεγέθει καὶ ἀρετῇ. λέγει γὰρ τὰ γεγραμμένα, ὅσην ἡ πόλις e.

perſimilis. his primis nos in Aſia uſi ſumus, & Dea, ut illis in locis, ſic vobis primis haec tradidit. Prudentiae quoque & modeſtiae magna, ſicut vides, noſtris legibus ab initio cura fuit, divinationis inſuper & medicinae: & ſanitas nobis per haec divinitus procurata. Demum, quaecunque ad haec attinent diſciplinae, diligenter inſtitutae a lege reperiuntur. Huiuſmodi inſtitutione & ordine priorem veſtram urbem Dea a primordiis exornavit, cum in urbe condenda eam regionem elegiſſet, quae ob aëris temperiem prudentiſſima ingenia procrearet. utpote enim bellicoſa & ſapiens Dea, regionem eligendam cenſuit talem, quae eſſet ſui ſimiles homines editura. His itaque legibus, vel etiam honeſtioribus inſtitutionibus formati veteres Athenienſes, omni virtutum genere prae ceteris omnibus excelluerunt, ut decebat eos, qui Diis geniti editique eſſent. Multa quidem & mirabilia veſtrae civitatis opera in monumentis noſtris leguntur, ſed unum

ὑμῶν ἔπαυσέ ποτε δύναμιν ὕβρει πορευομένην ἅμα ἐπὶ πᾶσαν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν, ἐξωθεν ὁρμηθεῖσαν ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ πελάγους. τότε γὰρ πορεύσιμον ἦν τὸ ἐκεῖ πέλαγος. νῆσον γὰρ πρὸ τοῦ στόματος εἶχεν, ὃ καλεῖτε, ὡς φατὲ ὑμεῖς, Ἡρακλέους στήλας. ἡ δὲ νῆσος ἅμα Λιβύης ἦν καὶ Ἀσίας μείζων, ἐξ ἧς ἐπιβατὸν ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους τοῖς τότ' ἐγίγνετο πορευομένοις. ἐκ δὲ τῶν νήσων ἐπὶ τὴν καταντικρὺ πᾶσαν
P. ἤπειρον, τὴν περὶ τὸν ἀληθινὸν ἐκεῖνον πόντον. τάδε μὲν γὰρ
25
a. ὅσα ἐντὸς τοῦ στόματος οὗ λέγομεν, φαίνεται λιμὴν στενόν τινα εἴσπλουν ἔχων. ἐκεῖνο δὲ πέλαγος ὄντως, ἥ τε περιέχουσα αὐτὸ γῆ παντελῶς ἀληθῶς, ὀρθότατ' ἂν λέγοιτο ἤπειρος. ἐν δὲ τῇ Ἀτλαντίδι ταύτῃ νήσῳ μεγάλη συνέστη καὶ θαυμαστὴ δύναμις βασιλέων, κρατοῦσα μὲν ἁπάσης τῆς νήσου, πολλῶν δὲ ἄλλων νήσων καὶ μερῶν τῆς ἠπείρου. πρὸς δὲ τού-
b. τοις, ἔτι τῶν ἐντὸς τῇδε Λιβύης μὲν ἦρχον ἄχρι πρὸς Αἴγυπτον· τῆς δὲ Εὐρώπης, μέχρι Τυρρηνίας. αὕτη δὲ πᾶσα ξυναθροισθεῖσα εἰς ἓν ἡ δύναμις τόν τε παρ' ὑμῖν καὶ τὸν παρ'

magnitudine & virtute praecipuum facinus. Traditur enim veſtra civitas reſtitiſſe olim innumeris hoſtium copiis, quae, ex Atlantico mari profectae, prope iam cunctam Europam Aſiamque obſederunt. tunc enim erat fretum illud navigabile, habens in ore & quaſi veſtibulo eius inſulam, quas Herculis columnas cognominatis: ferturque inſula illa Libya ſimul & Aſia maior fuiſſe; per quam ad alias proximas inſulas patebat aditus, atque ex inſulis ad omnem continentem e conſpectu, iacentem vero mari vicinam. Sed intra os ipſum portus anguſto ſinu fuiſſe traditur. Pelagus illud verum mare, terra quoque illa vere erat continens. In hac Atlantide inſula maxima & admirabilis potentia exſtitit regum, qui toti inſulae illi, multiſque aliis, & maximae terrae continentis parti, praeterea & his, quae penes nos ſunt, dominabantur: ſiquidem tertiae mundi parti, quae Libya dicitur, uſque ad Aegyptum imperaverunt; Europae vero uſque ad Tyrrhenum mare. Horum vis omnis una collecta, noſtram, o Solon,

ἡμῖν καὶ τὸν ἐντὸς τοῦ στόματος πάντα τόπον μιᾷ ποτ' ἐπεχείρησεν ὁρμῇ δουλοῦσθαι. τότε οὖν ὑμῶν, ὦ Σόλων, τῆς πόλεως ἡ δύναμις εἰς ἅπαντας ἀνθρώπους διαφανὴς ἀρετῇ τε καὶ ῥώμῃ ἐγένετο. πάντων γὰρ προσῆσα εὐψυχίᾳ, καὶ τέχναις ὅσαι κατὰ πόλεμον, τὰ μὲν τῶν Ἑλλήνων ἡγουμένη, τὰ δ' αὐτὴ μονωθεῖσα, ἐξ ἀνάγκης, τῶν ἄλλων ἀποστάντων, ἐπὶ τοὺς ἐσχάτους ἀφικομένη κινδύνους, κρατήσασα μὲν τῶν ἐπιόντων, τρόπαια ἀνέστησε, τοὺς δὲ μή πω δεδουλωμένους διεκώλυσε δουλωθῆναι· τοὺς δ' ἄλλους, ὅσοι κατοικοῦμεν ἐντὸς ὅρων Ἡρακλείων, ἀφθόνως ἅπαντας ἠλευθέρωσεν. ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ σεισμῶν ἐξαισίων καὶ κατακλυσμῶν γενομένων, μιᾶς ἡμέρας καὶ νυκτὸς χαλεπῆς ἐλθούσης, τό, τε παρ' ὑμῶν μάχιμον πᾶν, ἀθρόον ἐδυ κατὰ γῆς, ἥ τε Ἀτλάντις νῆσος ὡσαύτως κατὰ τὴς θαλάσσης δῦσα ἠφανίσθη. διὸ καὶ νῦν ἄπορον καὶ ἀδιερεύνητον γέγονε τοὐκεῖ πέλαγος, πηλοῦ καταβραχέος ἐμποδὼν ὄντος, ὃν ἡ νῆσος ἰζομένη παρέσχετο. Τὰ μὲν δὴ ῥηθέντα, ὦ Σώκρατες, ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ Κριτίου, κατ' ἀκοὴν τὴν Σόλωνος, ὡς συντόμως εἰπεῖν, ἀκήκοας. λέγοντος δὲ δὴ χθὲς σοῦ περὶ πολιτείας τε καὶ ἀνδρῶν

c.

d.

vestramque regionem, & quidquid intra columnas Herculis continebatur, invasit. Tunc vestrae civitatis virtus in omnes gentes enituit. quae cum omnes magnanimitate bellicisque artibus antecelleret, partim cum aliis Graecis, partim sola, ceteris deserentibus, extrema discrimina subiit, hostesque expugnavit: eos vero, qui nondum in eorum ditionem potestatemque venerant, ne venirent prohibuit; alios autem, nimirum nos, quotquot cis Herculis columnas habitamus, omnes promiscue servavit. Post haec ingenti terrae motu iugique diei unius & noctis illuvione factum est, ut terra dehiscens vestros illos una omnes bellicosos homines absorberet, & Atlantis insula sub vasto gurgite mergeretur. quam ob causam innavigabile pelagus illud propter absorptae insulae limum relictum fuit. Haec, o Socrates, eorum, quae Critias maior a Solone accepta narrabat, summa est. Sed dum prae-

a. οὓς ἔλεγες, ἐθαύμαζον, ἀναμιμνησκόμενος αὐτὰ ἃ νῦν λέγω· κατανοῶν ὡς δαιμονίως, ἔκ τινος τύχης, οὐκ ἄπο σκοποῦ ξυνηνέχθης τὰ πολλὰ οἷς Σόλων εἶπεν. οὐ μὴν ἐβουλήθην
p. παραχρῆμα εἰπεῖν· διὰ χρόνου γὰρ οὐχ ἱκανῶς ἐμεμνήμην.
26 a. ἐνενόησα οὖν ὅτι χρεὼν εἴη με πρὸς ἐμαυτὸν πρῶτον ἱκανῶς πάντα ἀναλαβόντα, λέγειν οὕτως. ὅθεν ταχὺ ξυνωμολόγησά σοι τὰ ἐπιταχθέντα χθές· ἡγούμενος, ὅπερ ἐν ἅπασι τοῖς τοιοῖσδε μέγιστον ἔργον, λόγον τινὰ πρέποντα τοῖς βουλήμασιν ὑποθέσθαι, τούτου μετρίως ἡμᾶς εὐπορήσειν. οὕτω δὴ, καθάπερ ὁδ' εἶπε, χθές τε εὐθὺς ἐνθένδε ἀπιὼν πρὸς τούσδε
b. ἀνέφερον αὐτὰ, ἀναμιμνησκόμενος, ἀπελθών τε, σχεδόν τι ἅπαντα ἐπισκοπῶν τῆς νυκτὸς, ἀνέλαβον. ὡς δή τι τὸ λεγόμενον, τὰ παίδων μαθήματα θαυμαστὸν ἔχει τὶ μνημεῖον. ἐγὼ γὰρ ἃ μὲν χθὲς ἤκουσα, οὐκ ἂν οἶδα εἰ δυναίμην ἅπαντα ἐν μνήμῃ πάλιν λαβεῖν· ταῦτα δὲ ἃ πάμπολυν χρόνον διακήκοα, παντάπασι θαυμάσαιμ' ἂν εἴτι με αὐτῶν διαπέφευγεν. ἦν μὲν οὖν μετὰ πολλῆς ἡδονῆς καὶ παιδικῆς τότε

terito die de republica civibuſque ſuis diſſereres, ſubiit mihi quaedam ex recordatione admiratio, cogitanti videlicet, divina quadam ſorte factum eſſe, ut ſimillima quaedam haud ab re Solonis hiſtoriae traderes. ob eam vero cauſam nihil tunc protuli, quoniam ex diuturna negligentia non ſatis reminiſcebar. ſatius igitur ipſe cenſui, ut, priuſquam referre vobis inciperem, mecum ipſe repeterem. Ideo vero ſtatim imperio tuo conſenſi, quia confidebam, ut in rebus huiuſmodi maxime decet, aliquid me, quod propoſitae rei congrueret, reperturum. Ita heri, ut iſte ait, poſt diſceſſum protinus his, prout tunc recordabar, recenſui. a nocturnis deinde vigiliis paene omnia recuperavi. Profecto, quae in pueritia diſcimus, diutius firmiuſque, ut fertur, meminiſſe ſolemus. Atque haud ſcio, an quae heri audivi, referre nunc omnia memoriter poſſim: quae vero puer accepi, mirabor equidem, ſi quid eorum memoria mihi exciderit. ea quippe cum voluptate & ioco audiebam, cum & ſenex ille libenter me do-

ἀκουόμενα, καὶ τοῦ πρεσβύτου προθύμως μὲ διδάσκοντος, ἅτε c.
μοῦ πολλάκις ἐπανερωτῶντος· ὥστε οἷον ἐγκαύματά μοι ἀν-
εκπλύτου γραφῆς ἔμμονά μοι γέγονε. καὶ δὴ καὶ τοῖσδε εὐ-
θὺς ἔλεγον ἕωθεν αὐτὰ ταῦτα, ἵνα εὐπορεῖεν λόγων μετ'
ἐμοῦ. νῦν οὖν οὕπερ εἵνεκα πάντα εἴρηται, λέγειν εἰμὶ ἕτοι-
μος, ὦ Σώκρατες, μὴ μόνον ἐν κεφαλαίοις, ἀλλ' ὥσπερ ἤκου-
σα, καθ' ἕκαστον. τοὺς δὲ πολίτας καὶ τὴν πόλιν ἣν χθὲς ἡμῖν
ὡς ἐν μύθῳ διήεισθα, μετενεγκόντες ἐπὶ τἀληθὲς, δεῦρο θήσο- d.
μεν, ὡς ἐκείνην τήνδε οὖσαν· καὶ τοὺς πολίτας οὓς διενοοῦ,
φήσομεν ἐκείνους τοὺς ἀληθινοὺς εἶναι προγόνους ἡμῶν οὓς
ἔλεγεν ὁ ἱερεύς. πάντως ἁρμόσουσι, καὶ οὐκ ἀπωσόμεθα λέ-
γοντες αὐτοὺς εἶναι τοὺς ἐν τῷ τότε ὄντας χρόνῳ. κοινῇ δὲ
διαλαμβάνοντες πάντες πειρασόμεθα τὸ πρέπον εἰς δύναμιν
οἷς ἐπέταξας ἀποδοῦναι. σκοπεῖν οὖν δεῖ, ὦ Σώκρατες, εἰ κα-
τὰ νοῦν ὁ λόγος ἡμῖν οὗτος, ἢ τινα ἔτ' ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ ζη- e.
τητέον. ΣΩ. Καὶ τίνα, ὦ Κριτία, μᾶλλον ἀντὶ τούτου με-

ceret, & ego ab illo identidem requirerem ac ſciſcitarer. quapropter quaſi quaedam literarum inuſtae indelebiliter notae ea mihi omnia infixa memoriae permanſerunt. atque his etiam ante ſolis ortum ipſa narravi, ut una mecum eſſent ad hanc orationem paratiores. Verum ut ad id, quo haec omnia ſpectant, me conferam, paratus ſum, o Socrates, non modo ſummatim, ſed ſigillatim, ſicut audivi omnia, enarrare. Civitatem utique & cives, quos quaſi per fabulam heſterna diſputatione finxiſti, rem veram eſſe ponemus. civitatem quidem illam, Athenienſem hanc urbem eſſe; cives quoque, quos ipſe excogitabas, noſtros illos veros maiores, a ſacerdote narratos, fuiſſe cenſebimus. Nempe omnino haec congruent; neque ab re fuerit, ſi cives tuos revera priſcos illos exſtitiſſe dixerimus. quare communiter rem ipſam inter nos partientes, conabimur omnes muneri abs te nobis impoſito pro viribus ſatisfacere. Sed vide, o Socrates, numquid ſermonem hunc probemus, an alium exigamus. *So.* At enim quem, o Critia, ſermonem magis, quam iſtum, probabimus,

ταλάβοιμεν ἂν; ὃς τῇ τε παρούσῃ τῆς θεοῦ θυσίᾳ διὰ τὴν οἰκειότητα ἂν πρέποι μάλιστα· τό, τε μὴ πλασθέντα μῦθον ἀλλ' ἀληθινὸν λόγον εἶναι, πάμμεγά που. πῶς γὰρ καὶ πόθεν ἄλλους εὑρήσομεν, ἀφέμενοι τούτων, οὐκ ἔστιν. ἀλλ' ἀγαθῇ τύχῃ χρὴ λέγειν μὲν ὑμᾶς, ἐμὲ δὲ, ἀντὶ τῶν χθὲς λό-
p. γων, νῦν ἡσυχίαν ἄγοντα ἀκούειν. KP. Σκόπει δὴ τὴν τῶν
27 ξενίων σοὶ διάθεσιν, ὦ Σώκρατες, ᾗ διέθεμεν. ἔδοξε γὰρ ἡμῖν
a. Τίμαιον μὲν, ἅτε ἀστρονομικώτατον ἡμῶν, καὶ περὶ φύσεως τοῦ παντὸς εἰδέναι μάλιστα ἔργον πεποιημένον, πρῶτον λέγειν, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως, τελευτῶντα δὲ εἰς ἀνθρώπων φύσιν· ἐμὲ δὲ μετὰ τοῦτον, ὡς παρὰ μὲν τούτου δεδεγμένον ἀνθρώπους τῷ λόγῳ γεγονότας, παρὰ σοῦ
b. δὲ πεπαιδευμένους διαφερόντως αὐτῶν τινας· κατὰ δὲ τὸν Σόλωνος λόγον τε καὶ νόμον, εἰσαγαγόντα αὐτοὺς ὡς εἰς δικαστὰς ἡμᾶς, ποιῆσαι πολίτας τῆς πόλεως τῆσδε, ὡς ὄντας τοὺς τότε Ἀθηναίους, οὓς ἐμήνυσεν ἀφανεῖς ὄντας ἡ τῶν ἱερῶν γραμμάτων φήμη· τὰ λοιπὰ δὲ, ὡς περὶ πολιτῶν καὶ Ἀθη-

qui praesentibus Deae sacris propter propinquitatem quandam mirifice congruit? maximum vero illud est, non fictam a nobis fabulam, sed veram historiam recensēri. Quonam igitur pacto & unde, hac spreta, disputationem aliam exordiemur? certe non licet. Ideo bonis fortunae auspiciis oportet iam tam vos differere, quam me pro hesterna narratione, hodie silentio vos audire. *Cri.* Considera, Socrates, an commode mutuum tibi convivium disposuerimus. Visum nobis est, ut Timaeus, tanquam in Astronomia nostrorum omnium peritissimus, maximeque in rerum natura cognoscenda versatus, primus ediserat, ita ut a mundi generatione exordiens, usque ad generis humani naturam deveniat. atque ego deinde, suscipiens homines a Timaeo quidem genitos, a te vero ut plurimum institutos, secundum Solonis sermonem legemque in iudicium vestrum adducam, civitatisque istius cives efficiam eos, qui prisci illi Athenienses fuerunt, quos iam exstinctos sacrae Aegyptiorum literae in lucem e tene-

ναίων ὄντων ἤδη ποιεῖσθαι τοὺς λόγους. ΣΩ. Τελέως τε καὶ λαμπρῶς ἔοικα ἀνταπολήψεσθαι τὴν τῶν λόγων ἑξίασιν. σὸν οὖν ἔργον λέγειν ἂν εἴη, ὦ Τιμαιε, τὸ μετὰ τοῦτο, ὡς ἔοικε, καλέσαντα κατὰ νόμον θεούς. ΤΙ. Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, τοῦτό c.
γε δὴ πάντες ὅσοι καὶ κατὰ βραχὺ σωφροσύνης μετέχουσιν, ἐπὶ πάσῃ ὁρμῇ καὶ σμικροῦ καὶ μεγάλου πράγματος θεὸν ἀεί που καλοῦσιν· ἡμᾶς δὲ τοὺς περὶ παντὸς λόγους ποιεισθαι πῃ μέλλοντας, εἰ γέγονεν, ἢ καὶ ἀγενές ἐστιν, εἰ μὴ παντάπασι παραλλάττομεν, ἀνάγκη θεούς τε καὶ θεὰς ἐπικαλουμένους, εὔχεσθαι πάντας κατὰ νοῦν ἐκείνοις μὲν μάλιστα, ἑπομένως δὲ ἡμῖν εἰπεῖν. καὶ τὰ μὲν περὶ θεῶν ταύτῃ παρακεκλήσθω. τὸ δ' ἡμέτερον παρακλητέον, ἦ ῥᾷς' ἂν ὑμεῖς μὲν μάθητε, ἐγὼ d.
δὲ, ἧ διανοοῦμαι, μάλις' ἂν περὶ τῶν προκειμένων ἐνδειξαίμην. Ἔστιν οὖν δὴ κατ' ἐμὴν δόξαν πρῶτον διαιρετέον τάδε· τί τὸ ὂν μὲν ἀεί, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον· καὶ τί τὸ γιγνόμενον μέν, ὂν δὲ οὐδέποτε. τὸ μὲν δὴ, νοήσει μετὰ λόγου περιληπτὸν, ἀεὶ p.
28
a.

bris eruerunt, adeo ut de illis deinceps, tanquam de veteribus Athenienſibus, verba fiant. *So.* Copioſam & ſplendidam diſputationis menſam apparaviſſe mihi videris. Tui ergo officii eſt, o Timaee, invocatis ſecundum legem Diis, diſputationem iam exordiri. *Ti.* Probe conſulis, Socrates. nam cum omnes, qui mentis quoquo modo compotes ſunt, in operis cuiuslibet vel magni vel parvi principio invocare Deum ſoleant; quanto nos aequius eſt, de Univerſo, ſive genitum ſit, ſive ingenitum, diſputaturos, niſi forte deſipimus, invocare divinam opem? Ergo Deos omnes Deaſque precamur, inprimis quidem, ut ea dicantur a nobis, quae illis placeant: deinde, ut nobis ipſi conſtemus. Quantum ad Deos attinet, ſic a nobis oratum ſit: ſed quod ad nos ſpectat, poſcendum eſt, ut & vos facile aſſequamini, & ego ſecundum mentis propoſitum rem ipſam, qua de agitur, tranſigam. Principio ita mihi diſtinguendum eſſe videtur, quid ſit, quod ſemper eſt carens generatione: quid vero, quod gignitur quidem, neque eſt unquam. Illud intellectu per rationis inda-

κατὰ ταυτὰ ὄν· τὸ δ' αὖ δόξῃ μετ' αἰσθήσεως ἀλόγου, δοξαστὸν, γιγνόμενον καὶ ἀπολλύμενον, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄν. πᾶν δὲ αὖ τὸ γιγνόμενον, ὑπ' αἰτίου τινὸς ἐξ ἀνάγκης γίγνεσθαι. παντὶ γὰρ ἀδύνατον χωρὶς αἰτίου γένεσιν σχεῖν. ὅπου μὲν οὖν ἂν ὁ δημιουργὸς πρὸς τὸ κατὰ ταυτὰ ἔχον βλέπων ἀεὶ, τοιούτῳ τινὶ προσχρώμενος παραδείγματι, τὴν ἰδέαν καὶ δύναμιν ἀπεργάζηται, καλὸν ἐξ ἀνάγκης οὕτως ἀποτελεῖσθαι:
b. πᾶν· οὗ δ' ἂν εἰς τὸ γεγονὸς, γενητῷ παραδείγματι προσχρώμενος, οὐ καλόν. ὁ δὴ πᾶς οὐρανὸς, ἢ κόσμος, ἢ καὶ ἄλλο ὅ, τι ποτὲ ὀνομαζόμενος μάλις' ἂν δέχοιτο, τοῦθ' ἡμῖν ὠνομάσθω. σκεπτέον οὖν δὴ περὶ αὐτοῦ πρῶτον, ὅπερ ὑπόκειται περὶ παντὸς ἐν ἀρχῇ δεῖν σκοπεῖν, πότερον ἦν ἀει, γενέσεως ἀρχὴν ἔχων οὐδεμίαν, ἢ γέγονεν, ἀπ' ἀρχῆς τινος ἀρξάμενος. γέγονεν· ὁρατὸς γὰρ ἁπτός τέ ἐστι, καὶ σῶμα ἔχων. πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα, αἰσθητά· τὰ δὲ αἰσθητὰ, δόξῃ περι-
c. λπτὰ μετὰ αἰσθήσεως, γιγνόμενα καὶ γενητὰ ἐφάνη. τῷ

ginem percipi poteſt, cum ſemper ſit idem: hoc opinione per irrationalem ſenſum attingi, cum gignatur, & intereat, neque vere unquam ſit. Quidquid autem gignitur, ex aliqua cauſa neceſſario gignitur. ſine cauſa vero oriri quidquam, impoſſibile eſt. Quando igitur opifex in operis alicuius conſtructione ad id, quod eodem modo ſe habet ſemper, adſpicit, & huiuſmodi quodam uſus exemplo ideam vimque in opus educit, pulchrum fieri tunc opus omne neceſſarium eſt: quando vero ad id, quod factum eſt, reſpicit, minime pulchrum. Univerſum igitur hoc, Coelum, ſive Mundum, ſive quo alio vocabulo gaudet, cognominemus. De quo primum conſideremus, quod in omni quaeſtione ante omnia inveſtigari debet, Utrumne ſemper fuerit, ſine ullo generationis principio; an genitum ſit, ab aliquo principio ſumens exordium. Id profecto cernitur, tangiturque, & corpus habet. omnia vero huiuſmodi ſenſus movent. Quae ſenſus movent, opinione per ſenſum percipiuntur. haec vero talia eſſe conſtat, ut gignantur, & genita ſint. Quidquid autem gignitur, ab

δ' αὖ γενομένῳ φαμὲν ὑπ' αἰτίου τινὸς ἀνάγκην εἶναι γενέσθαι. τὸν μὲν οὖν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦδε τοῦ παντὸς εὑρεῖν τε ἔργον, καὶ εὑρόντα, εἰς πάντας ἀδύνατον λέγειν. τόδε δ' αὖ πάλιν ἐπισκεπτέον περὶ αὐτοῦ, πρὸς πότερον τῶν παραδειγμάτων ὁ τεκταινόμενος αὐτὸν ἀπειργάζετο. πότερον πρὸς τὸ κατὰ ταυτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχον, ἢ πρὸς τὸ γεγονός. εἰ μὲν δὴ καλός ἐστιν ὅδε ὁ κόσμος, ὅ, τε δημιουργὸς ἀγαθὸς, δῆλον ὡς πρὸς τὸ ἀΐδιον ἔβλεπεν· εἰ δὲ (ὃ μηδ' εἰπεῖν τινι θέμις) πρὸς τὸ γεγονός. παντὶ δὲ σαφὲς ὅτι πρὸς τὸ ἀΐδιον. ὁ μὲν γὰρ, κάλλιστος τῶν γεγονότων, ὁ δ' ἄριστος τῶν αἰτίων. οὕτω δὴ γεγενημένος, πρὸς τὸ λόγῳ καὶ φρονήσει περιληπτὸν, καὶ κατὰ ταυτὰ ἔχον, δεδημιούργηται. τούτων δὲ ὑπαρχόντων αὖ, καὶ πᾶσα ἀνάγκη τόνδε τὸν κόσμον εἰκόνα τινὸς εἶναι. μέγιστον δὴ παντὸς ἄρξασθαι κατὰ φύσιν ἀρχήν. ὧδε οὖν περί τε εἰκόνος καὶ τοῦ παραδείγματος αὖ διοριστέον, ὡς ἄρα τοὺς λόγους ὧνπερ εἰσὶν ἐξηγηταὶ, τούτων αὐτῶν καὶ ξυγγενεῖς ὄντας. τοῦ μὲν οὖν μονίμου καὶ βεβαίου, καὶ μετὰ νοῦ κατα- p. 29 a. b.

aliqua cauſa neceſſario gigni aſſeruimus. Opificem quidem & patrem mundi invenire difficile: & cum iam inveneris, praedicare in vulgus nefas. Rurſus conſiderandum eſt, utrum mundi faber ſit imitatus exemplar: idne, quod idem ſemper & ſimile eſt, an id, quod genitum fuerit. Atqui ſi pulcher eſt hic mundus, & opifex mundi bonus, ſempiternum certe exemplum maluit imitari: ſin ſecus, quod ne dictu quidem fas eſt, generatum exemplar eſt pro aeterno ſecutus. Cum vero & mundus omnium genitorum pulcherrimus ſit, & eius auctor cauſarum omnium optimus, dubium non eſt, quin ſempiternum ſit ſecutus exemplum. ſic igitur generatus, ad id eſt effectus, quod ratione & ſapientia ſola comprehendi poteſt, & immutabile permanet. Ex quo efficitur, ut neceſſe ſit, hunc mundum alicuius ſimulacrum eſſe. Rationem vero originis naturaliter explicare, difficillimum eſt. Ideo de ſimulacro & exemplo ſic diſtinguamus. Orationes utique cum his rebus, quas exprimunt, cognationem quandam habere vi-

φανοῦς, μονίμους καὶ ἀμεταπτώτους, καθ' ὅσον τε ἀνελέγκτοις προσήκει λόγοις εἶναι καὶ ἀκινήτοις, τούτου δεῖ μηδὲν ἐλλείπειν· τοὺς δὲ τοῦ πρὸς μὲν ἐκεῖνο ἀπεικασθέντος, ὄντος
c. δὲ εἰκόνος, εἰκότας, ἀνάλογόν τε ἐκείνων ὄντας. ὅ, τι γὰρ πρὸς γένεσιν οὐσία, τοῦτο πρὸς πίστιν ἀλήθεια. ἐὰν οὖν, ὦ Σώκρατες, πολλὰ πολλῶν εἰπόντων περὶ θεῶν καὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως, μὴ δυνατοὶ γιγνώμεθα πάντη πάντως αὐτοὺς αὐτοῖς ὁμολογουμένους καὶ ἀπηκριβωμένους λόγους ἀποδοῦναι, μὴ θαυμάσῃς. ἀλλ' ἐὰν ἄρα μηδενὸς ἧττον παρεχώμεθα εἰκότας, ἀγαπᾶν χρή· μεμνημένον ὡς ὁ λέγων,
d. ὑμεῖς τε οἱ κριταὶ, φύσιν ἀνθρωπίνην ἔχομεν· ὥστε περὶ τούτων τὸν εἰκότα μῦθον ἀποδεχομένους, πρέπει μηδὲν ἔτι πέρα ζητεῖν. ΣΩ. Ἄριστα, ὦ Τίμαιε· παντάπασί τε ὡς κελεύεις ἀποδεκτέον. τὸ μὲν οὖν προοίμιον θαυμασίως ἀπεδεξάμεθά σου, τὸν δὲ δὴ νόμον ἡμῖν ἐφεξῆς πέραινε. ΤΙ. Λέγωμεν δὴ δι' ἣν αἰτίαν γένεσιν καὶ τὸ πᾶν τόδε ὁ ξυνιστὰς ξυνέστησεν.

dentur. ergo cum de re firma & ſtabili, & mente comprehendenda diſſeritur, ſtabiles ſimiliter immutabileſque, &, quam maxime fieri poteſt, inexpugnabiles orationes eſſe oportet. Cum vero de ipſius rei firmae ſtabiliſque ſimulacro diſputatur, veriſimiles rationes ſufficiunt, quae ita ſe ad ſuperiores habeant rationes, ut ſimulacrum ad exemplum. nempe quod eſt ad generationem eſſentia, id ad fidem eſt veritas. Cum ergo, o Socrates, multa de Diis mundique generatione a multis dicta ſint, ne mireris, obſecro, ſi rationes de iis probatiſſimas exactiſſimaſque afferre non poſſim. ſatis enim factum putare debebis, ſi non minus probabiles, quam quivis alius, rationes attulerim. Aequum eſt enim, meminiſſe, & me, qui diſſeram, & vos, qui iudicabitis, homines eſſe: ut, ſi probabilia dicentur, nihil ulterius requiratis. *So.* Scite loqueris, o Timaee. quare nos, ut iubes, agendum putamus. Exordium quidem hoc orationis mirifice approbavimus. ſed age, deinceps diſputationem perage. *Ti.* Dicamus igitur, quam ob cauſam ille rerum auctor generationem & hoc univerſum con-

ἀγαθὸς ἦν, ἀγαθῷ δὲ οὐδεὶς περὶ οὐδενὸς οὐδέποτε ἐγγίγνε- e.
ται φθόνος. τούτου δ' ἐκτὸς ὢν, πάντα ὁτιμάλιστα ἐβουλήθη
γενέσθαι παραπλήσια αὑτῷ. ταύτην δὲ γενέσεως κόσμου μά-
λιστ' ἂν τις ἀρχὴν κυριωτάτην παρ' ἀνδρῶν φρονίμων ἀποδε-
χόμενος, ὀρθότατα ἀποδέχοιτ' ἄν. βουληθεὶς γὰρ ὁ θεὸς ἀγα- p.
θὰ μὲν πάντα, φλαῦρον δὲ μηδὲν εἶναι κατὰ δύναμιν, οὕτω 30
δὴ πᾶν ὅσον ἦν ὁρατὸν, παραλαβὼν, οὐχ ἡσυχίαν ἄγον, ἀλ- a.
λὰ κινούμενον πλημμελῶς καὶ ἀτάκτως, εἰς τάξιν αὐτὸ ἤγα-
γεν ἐκ τῆς ἀταξίας, ἡγησάμενος ἐκεῖνο τούτου πάντως ἄμει-
νον. θέμις δὲ οὔτ' ἦν οὔτ' ἔστι τῷ ἀρίστῳ δρᾶν ἄλλο πλὴν τὸ κάλ-
λιστον. λογισάμενος οὖν εὗρισκεν ἐκ τῶν κατὰ φύσιν ὁρατῶν
οὐδὲν ἀνόητον, τοῦ νοῦν ἔχοντος ὅλου ὅλου κάλλιον ἔσεσθαί b.
ποτ' ἔργον. νοῦν δ' αὖ χωρὶς ψυχῆς ἀδύνατον παραγενέσθαί
τῳ. διὰ δὴ τὸν λογισμὸν τόνδε, νοῦν μὲν ἐν ψυχῇ, ψυχὴν δὲ
ἐν σώματι συνιστὰς, τὸ πᾶν ξυνετεκταίνετο, ὅπως ὁτικάλλιστον
εἴη κατὰ φύσιν ἄριστόν τε ἔργον ἀπειργασμένος. οὕτως οὖν δὴ

stituit. Bonus erat. bonus autem nulla unquam aliqua de re invidia tangitur. ergo cum livor ab eo alieniſſimus eſſet, omnia ſibi, quantum fieri poterant, ſimillima fieri voluit. Si quis hanc gignendi mundi cauſam praecipuam a prudentibus viris acceperit, rectiſſime profecto accipiet. Itaque cum vellet Deus bona omnia fore, nihil vero, quoad natura pateretur, malum; quidquid erat, quod in cernendi ſenſum cadere poſſet, aſſumſit, non tranquillum & quietum, ſed temere agitatum & fluitans, idque ex inordinata iactatione redegit in ordinem. hoc enim iudicabat eſſe praeſtantius. Fas autem neque erat, neque eſt, quidquam niſi pulcherrimum facere eum, qui eſt optimus. Cum igitur excogitaſſet, invenit, nihil eorum, quae ſecundum naturam aſpectui ſubiecta ſunt, ſi expers intelligentiae ſit, intelligente alio, totum toto pulchrius unquam fore; intellectum vero alicui ſine anima dari non poſſe. Hac ratione mentem quidem animae, animam vero corpori dedit, totumque ita mundum conſtituit, ut pulcherrimum natura opus optimumque foret. Quocirca, ſicut

κατὰ λόγον τὸν εἰκότα δεῖ λέγειν, τόνδε τὸν κόσμον, ζῶον
ἔμψυχον ἔννουν τε τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ γενέσθαι
c. πρόνοιαν. Τούτου δ' ὑπάρχοντος αὖ τὰ τούτοις ἑφεξῆς ἡμῖν
λεκτέον, τίνι τῶν ζώων αὐτὸν εἰς ὁμοιότητα ὁ ξυνιςὰς ξυνέ-
ςησε. τῶν μὲν οὖν ἐν μέρους εἴδει πεφυκότων μηδενὶ καταξιώ-
σωμεν. ἀτελεῖ γὰρ ἐοικὸς οὐδέν ποτ' ἂν γένοιτο καλόν. οὗ δ'
ἔςι τἆλλα ζῶα καθ' ἓν καὶ κατὰ γένη μόρια, πάντων ὁμοιό-
τατον αὐτῷ εἶναι τιθῶμεν. τὰ γὰρ δὴ νοητὰ ζῶα πάντα ἐκεῖ-
νο ἐν ἑαυτῷ περιλαβὸν ἔχει, καθάπερ ὅδε ὁ κόσμος ἡμᾶς,
d. ὅσα τε ἄλλα θρέμματα συνέςηκεν ὁρατά. τῷ γὰρ τῶν νοουμ-
μένων καλλίςῳ καὶ κατὰ πάντα τελέῳ μάλις' αὐτὸν θεὸς
ὁμοιῶσαι βουληθεὶς, ζῶον ἓν ὁρατὸν, πάνθ' ὅσα κατὰ φύσιν
p. αὐτοῦ συγγενῆ ζῶα ἐντὸς ἔχον ἑαυτοῦ, ξυνέςησε. πότερον
31 οὖν ὀρθῶς ἕνα οὐρανὸν προσειρήκαμεν, ἢ πολλοὺς καὶ ἀπείρους
a. λέγειν ἦν ὀρθότερον; ἕνα· εἴπερ κατὰ τὸ παράδειγμα δεδη-
μιουργημένος ἔσαι. τὸ γὰρ περιέχον πάντα ὁπόσα νοητὰ ζῶα,

ratio nobis haec probabilis perſuadet, dicendum eſt, hunc mundum animal eſſe, idque intelligens, revera divina providentia conſtitutum. Hoc poſito, quod ſequitur videamus, ad cuius animalis ſimilitudinem Deus mundum conſtituit. Uni cuidam propriaeque animalium ſpeciei ſimilem feciſſe, ne arbitremur. nam ſi imperfecto animali ſimilis eſſet factus, pulcher certe non eſſet. Immo vero illius animalis eum ſimillimum eſſe dicamus, cuius animalia cetera, & ſingulatim & generatim, partes ſunt. Illud ſiquidem viventia omnia, quae ſola mente perſpiciuntur, in ſe ipſo complectitur: quemadmodum mundus hic nos, & cetera, quae cernuntur, animalia continet. Volens itaque Deus omnium, quae intelligi poſſunt, pulcherrimo & undique abſoluto mundum hunc ſimillimum reddere, animal unum ipſum effecit, aſpectui ſubiectum, animalia cuncta naturae ſuae convenientia intra ſuum limitem continens. Proinde rectene mundum unum diximus? an rectius plures innumerabileſve dici oportuit? Unum profecto: ſi modo ad unius ſimilitudinem ſit forma-

μεθ' ἑτέρου δεύτερον οὐκ ἄν ποτ' εἴη. πάλιν γὰρ ἂν ἕτερον εἶναι τὸ περὶ ἐκείνω δέοι ζῶον, οὗ μέρος ἂν ἦτην ἐκείνω· καὶ οὐκ ἂν ἔτι ἐκείνοιν, ἀλλ' ἐκείνῳ τῷ περιέχοντι, τόδ' ἂν ἀφωμοιωμένον λέγοιτο ὀρθότερον. ἵνα οὖν τόδε κατὰ τὴν μόνωσιν ὅμοιον ᾖ τῷ παντελεῖ ζώῳ, διὰ ταῦτα οὔτε δύο, οὔτ' ἀπείρους b. ἐποίησεν ὁ ποιῶν, κόσμους, ἀλλ' εἷς ὅδε μονογενὴς οὐρανὸς γεγονὼς, ἔστι τε καὶ ἔσεται. σωματοειδὲς δὴ καὶ ὁρατὸν ἁπτόν τε δεῖ τὸ γενόμενον εἶναι. χωρισθὲν δέ τε πυρὸς οὐδὲν ἂν ποτε ὁρατὸν γένοιτο· οὐδὲ ἁπτὸν, ἄνευ τινὸς στερεοῦ· στερεὸν δὲ, οὐκ ἄνευ γῆς. ὅθεν ἐκ πυρὸς καὶ γῆς τὸ τοῦ παντὸς ἀρχόμενος συνιστάναι σῶμα ὁ θεὸς ἐποίει. δύο δὲ μόνω ξυνίστασθαι τρίτου χωρὶς, οὐ δυνατόν· δεσμὸν γὰρ ἐν μέσῳ δεῖ τινα ἀμφοῖν ξυν- c. αγωγὸν γίνεσθαι. δεσμῶν δ' ὁ κάλλιστος, ὃς ἂν αὑτὸν καὶ τὰ ξυνδούμενα, ὁτιμάλιστα ἓν ποιῇ. τοῦτο δὲ πέφυκεν ἀναλογία κάλλιστα ἀποτελεῖν. ὁπόταν γὰρ ἀριθμῶν τριῶν, εἴτε ὄγκων, εἴτε δυνάμεων, ὠντινωνοῦν ᾖ τὸ μέσον, ὅ, τι περ τὸ πρῶτον p. 32 a.

tus. quod enim viventia omnia, quaecunque intelliguntur, continet, ſocium alterum habere non poteſt. Alioquin aliud animal, quod haec duo contineat, eſſe oporteret, cuius duo haec partes ſint: nec illorum, ſed tertii huius, mundus hic ſimulacrum rectius diceretur. Ut igitur hic mundus eſſet animali abſoluto ſimillimus, ex eo, quod ſolus atque unus eſſet, idcirco neque duo, neque innumerabiles, procreati ſunt, ſed unus mundus unigenituſque factus eſt, & erit. Quoniam vero corporeus, ſpectabiliſque, & tractabilis erat futurus, ac ſine igne videri nihil poteſt, nihilque ſine ſolido tangi, & ſolidum abſque terra nihil: ideo in operis huius exordio Deus ignem primo terramque creavit. Sed duo ſola abſque tertio quodam commode cohaerere non poſſunt, mediumque aliquod vinculum utrorumque deſiderant. Vinculorum vero id eſt aptiſſimum atque pulcherrimum, quod ex ſe, & ex iis, quae adſtringit, quam maxime unum efficit. Hoc maxime proportio ratioque alternae comparationis aſſequitur. Quando enim in tribus numeris, aut molibus, aut viribus, medium

πρὸς αὐτὸ, τοῦτο αὐτὸ πρὸς τὸ ἔσχατον· καὶ πάλιν αὖθις, ὅ, τι τὸ ἔσχατον πρὸς τὸ μέσον, τοῦτο τὸ μέσον πρὸς τὸ πρῶτον· τότε τὸ μέσον μὲν, πρῶτον καὶ ἔσχατον γιγνόμενον, τὸ δὲ ἔσχατον καὶ τὸ πρῶτον, αὖ μέσα ἀμφότερα· πάνθ' οὕτως ἐξ ἀνάγκης ταῦτα εἶναι ξυμβήσεται. τὰ αὐτὰ δὲ γενόμενα ἀλλήλοις, ἓν πάντα ἔσαι. εἰ μὲν οὖν ἐπίπεδον μὲν, βάθος δὲ μηδὲν ἔχον ἔδει γίγνεσθαι τὸ τοῦ παντὸς σῶμα, μία μεσό-
b. της ἂν ἐξήρκει τά τε μεθ' αὑτῆς ξυνδεῖν καὶ ἑαυτήν. νῦν δὲ (στερεὸν γὰρ αὐτὸ προσῆκεν εἶναι, τὰ δὲ στερεὰ μία μὲν οὐδέποτε, δύο δὲ ἀεὶ μεσότητες συναρμόττουσιν) οὕτω δὴ πυρός τε καὶ γῆς, ὕδως ἀέρα τε ὁ θεὸς ἐν μέσῳ θεὶς, καὶ πρὸς ἄλληλα καθ' ὅσον ἦν δυνατὸν ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἀπεργασάμενος, ὅ, τι πῦς πρὸς ἀέρα, τοῦτο ἀέρα πρὸς ὕδως· καὶ ὅ, τι ἀὴς πρὸς ὕδως, τοῦτο δ' ὕδως πρὸς γῆν· ξυνέδησε καὶ ξυνεστήσατο οὐρανὸν ὁρατὸν καὶ ἁπτόν. καὶ διὰ ταῦτα ἔκ τε δὴ
c. τούτων τοιούτων καὶ τὸν ἀριθμὸν τεττάρων τὸ τοῦ κόσμου σῶμα ἐγεννήθη δι' ἀναλογίας ὁμολογῆσαν. φιλίαν τε ἔσχεν

ita se habet ad postremum, ut primum ad medium; vicissimque ut postremum cum medio, ita medium cum primo congruit: tunc, quod medium est, & primum fit & postremum; postremum quoque & primum media fiunt. Ita necessitas cogit, ut omnia, quae sic devincta fuerint, eadem inter se sint. eadem vero cum facta sint, efficitur, ut omnia sint unum. Quod si Universi corpus latitudinem habere debuisset, nullam vero profunditatem, unum sane, tum ad se ipsum, tum ad extrema vincienda, interiectum medium suffeciisset. sed cum soliditatem mundus requireret, solida vero non uno, sed duobus semper mediis copulentur; inter ignem & terram Deus aërem aquamque locavit, eaque ita inter se invicem, quoad fieri poterat, comparavit, ut, quemadmodum ignis ad aërem, ita aër ad aquam, ut aër ad aquam, sic aqua ad terram congrue conferatur. Qua ex coniunctione ita constitutus est mundus, ut aspici tangique possit. Propterea ex huiusmodi rebus numero quatuor, mundi corpus confla-

ἐκ τούτων, ὥστ' εἰς ταυτὸν αὐτῷ ξυνελθὸν, ἄλυτον ὑπὸ τῶν ἄλλων, πλὴν ὑπὸ τοῦ ξυνδήσαντος, γενέσθαι. τῶν δὲ δὴ τεττάρων ἓν ὅλον ἕκαστον εἴληφεν ἡ τοῦ κόσμου σύστασις. ἐκ γὰρ πυρὸς παντὸς, ὕδατός τε καὶ ἀέρος καὶ γῆς, ξυνέστησεν αὐτὸν ὁ ξυνιστὰς, μέρος οὐδὲν οὐδενὸς οὐδὲ δύναμιν ἔξωθεν ὑπολείπων· τάδε διανοηθεὶς, πρῶτον μὲν ἵνα ὅλον ὁτιμάλιστα ζῶον τέλεον ἐκ τελέων τῶν μερῶν εἴη· πρὸς δὲ τούτοις, ἓν, ἄτε οὐχ p. ὑπολελειμμένων ἐξ ὧν ἄλλο τοιοῦτ' ἂν γένοιτο. ἔτι δὲ, ἵνα 33 ἀγήρων καὶ ἄνοσον ᾖ· κατανοῶν ὡς ἃ ξυνέστηκε τὰ σώματα, a. θερμὰ καὶ ψυχρὰ καὶ πάνθ' ὅσα δυνάμεις ἰσχυρὰς ἔχει, περιέστάμενα ἔξωθεν καὶ προσπίπτοντα ἀκαίρως, λύει, καὶ νόσους γῆράς τε ἐπάγοντα, φθίνειν ποιεῖ. διὰ δὴ τὴν αἰτίαν καὶ τὸν λογισμὸν τόνδε, ἓν ὅλον ἐξ ἁπάντων τέλεον καὶ ἀγήρων καὶ ἄνοσον αὐτὸν ἐτεκτήνατο. Καὶ σχῆμα δὲ ἔδωκεν αὐ- b. τῷ τὸ πρέπον καὶ ξυγγενές. τῷ γὰρ τὰ πάντ' ἐν αὐτῷ ζῶα περιέχειν μέλλοντι ζώῳ, πρέπον ἂν εἴη σχῆμα τὸ περιειληφὸς

tum eſt, ea connexum comparatione, qua dixi. ex quo ſe ipſum amicitia concordi complectitur, atque ita apte cohaeret, ut nequeat diſſolvi ullo modo, niſi ab eodem, a quo eſt colligatum. Quatuor igitur earum rerum quamlibet integram mundus accepit. ex omni quippe igni, aëre, aqua, terra, ipſius faber ita ipſum compoſuit, ut nullam cuiuſquam iſtorum partem aut vim extra relinqueret. Idque ea ratione fecit, primum quidem, ut totum hoc animal quam maxime perfectum ex perfectis partibus eſſet: deinde, ut eſſet unum, cum nihil extra relictum fuerit, ex quo alterum generetur: poſtremo, ne quis ipſum morbus aut ſenectus attingeret. Videbat enim, eam eſſe naturam corporis, ut importuna caloris, vel frigoris, aliarumque rerum nimis vehementium acceſſione laedatur, & in morbos ſeniumque impulſum deficiat. Quam ob cauſam rationemque unum totum ex omnibus totis & perfectis perfectum, morbi & ſenectutis expertem, Deus mundum conſtituit. Cui & figuram maxime congruam & decoram dedit. animal quippe hoc, quod intra ſuum ambitum

ἐν αὐτῷ πάντα ὁπόσα σχήματα. διὸ καὶ σφαιροειδὲς, ἐκ μέσου πάντη πρὸς τὰς τελευτὰς ἴσον ἀπέχον καὶ κυκλοτερὲς αὐτὸ ἐτορνεύσατο, πάντων τελεώτατον ὁμοιότατόν τε αὐτὸ ἑαυτῷ σχημάτων· νομίσας μυρίῳ κάλλιον ὅμοιον ἀνομοίου. λεῖον δὲ δὴ κύκλῳ πᾶν ἔξωθεν αὐτὸ ἀπηκριβοῦτο, πολ-
c. λῶν χάριν. ὀμμάτων τε γὰρ ἐπεδεῖτο οὐδέν· (ὁρατὸν γὰρ οὐδὲν ὑπελείπετο ἔξωθεν) οὐδ' ἀκοῆς· οὐδὲ γὰρ ἀκουστόν. πνεῦμά τε οὐκ ἦν περιεστὼς δεόμενον ἀναπνοῆς. οὐδ' αὖ τινος ἐπιδεὲς ἦν ὀργάνου σχεῖν, ᾧ τὴν μὲν εἰς ἑαυτὸ τροφὴν δέξοιτο, τὴν δὲ πρότερον ἐξικμασμένην ἀποπέμψοι πάλιν. ἀπῄει τε γὰρ οὐδὲν οὐδὲ προσῄει αὐτῷ ποθὲν οὐδέν· οὐ γὰρ ἦν. αὐτὸ γὰρ ἑαυτῷ τροφὴν, τὴν ἑαυτοῦ φθίσιν παρέχον, καὶ πάντα
d. ἐν αὐτῷ καὶ ὑφ' αὐτοῦ πάσχον καὶ δρῶν, ἐκ τέχνης γέγονεν. ἡγήσατο γὰρ αὐτὸ ὁ συνθεὶς, αὔταρκες ὂν, ἄμεινον ἔσεσθαι μᾶλλον ἢ προσδεὲς ἄλλων. χειρῶν δὲ, αἷς οὔτε λαβεῖν, οὔτε

erat animalia omnia contenturum, eam figuram praecipue requirebat, in qua figurae omnes continerentur. Quapropter ſphaericum fecit, in quo omnis extremitas paribus a medio radiis attingitur: idque ita tornavit, ut nihil effici poſſit rotundius, omneſque partes eſſent omnium ſimillimae. putabat enim, ſimile diſſimili multo pulchrius eſſe. Laevem praeterea hunc globum extrinſecus undique expolivit. Nec immerito. nec enim oculis indigebat, quia nihil extra, quod cerni poſſet, relictum erat: nec auribus, cum nihil ſupereſſet, foris quod audiretur. nec erant aëre circumfuſa externa mundi, ut reſpirationem requireret: nec membris quidem talibus opus erat, per quae nova alimenta ſuſciperet, aut decocti cibi excrementa emitteret. nulla deceſſio fieri poterat, nulla acceſſio: nec enim erat, aut quo, aut unde talia fierent. Ipſum enim ſe conſumtione & ſenio ſui ipſius alit. ita nempe divina arte fabricatus eſt mundus, ut omnia in ſe ipſo & a ſe ipſo patiatur, & agat. Ratus enim eſt ille auctor, mundum, ſi ſibi ipſi ſufficiat, praeſtantiorem fore, quam ſi aliorum adminiculis egeat. Nec ei manus neceſſarias eſſe duxit, quia

ἄν τινα ἀμύνασθαι χρεία τὶς ἦν, μάτην οὐκ ὤετο δεῖν αὐτῷ προσάπτειν· οὐδὲ ποδῶν, οὐδὲ ὅλως τῆς περὶ τὴν βάσιν ὑπηρεσίας. Κίνησιν γὰρ ἀπένειμεν αὐτῷ τὴν τοῦ σώματος οἰκείαν, p.
τῶν ἑπτὰ τὴν περὶ νοῦν καὶ Φρόνησιν μάλιστα οὖσαν. διὸ δὴ 34
κατὰ ταυτὰ ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ἐν αὐτῷ περιαγαγὼν αὐτὸ, a.
ἐποίησε κύκλῳ κινεῖσθαι στρεφόμενον. τὰς δὲ ἓξ ἁπάσας κινήσεις ἀφεῖλεν, καὶ ἀπλανὲς ἀπειργάσατο ἐκείνων. ἐπὶ δὲ τὴν περίοδον ταύτην ἄτ' οὐδὲν ποδῶν δέον, ἀσκελὲς καὶ ἄπουν αὐτὸ ἐγέννησεν. οὗτος δὴ πᾶς ὄντως ἀεὶ λογισμὸς θεοῦ, περὶ τὸν ποτὲ ἐσόμενον θεὸν λογισθεὶς, λεῖον καὶ ὁμαλὸν, παντα- b.
χῇ τε ἐκ μέσου ἴσον, καὶ ὅλον καὶ τέλεον ἐκ τελέων σωμάτων σῶμα ἐποίησε. ψυχὴν δὲ εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ θεὶς, διὰ παντός τε ἔτεινε, καὶ ἔτι ἔξω τὸ σῶμα αὐτῇ περιεκάλυψε, καὶ κύκλῳ δὴ κύκλον στρεφόμενον, οὐρανὸν ἕνα μόνον ἔρημον κατέσησε, δι' ἀρετὴν αὐτὸν αὑτῷ δυνάμενον ξυγγίγνεσθαι, καὶ οὐδενὸς ἑτέρου προσδεόμενον, γνώριμον δὲ καὶ φίλον ἱκανῶς

neque capiendum quidquam erat, neque repellendum. nec pedibus, aut aliis ad progreſſum ſtatumve membris opus erat. Motum enim illi congruum ſuo corpori tribuit, qui ex ſeptem motibus unus ad mentem maxime & intelligentiam pertinet. ideoque cum illum per eadem, & in eodem, & in ſe ipſo circumduxiſſet, effecit, ut circulari converſione moveretur. Sex autem reliquos motus ſeparavit ab eo, & ab eorum errore & pervagatione penitus liberāvit. Ad hanc igitur converſionem, quae pedibus non egebat, crura pedeſque non dedit. Cum haec igitur Deus ille, qui ſemper eſt, de aliquando futuro Deo cogitaret, laevem eum effecit aequalemque, & a medio ad ſummum undique parem, corpuſque ex corporibus totis & perfectis totum atque perfectum. Animam autem in eius medio collocavit, perque totum tetendit: atque ea corpus ipſum etiam extrinſecus circumtexit, mundumque hunc unum & ſolum ſolitariumque & circularem volvi in circulum ſtatuit, qui propter virtutem ſecum ipſe facile coërcere poſſit, nullius alterius indigens,

αὐτὸν αὑτῷ. διὰ πάντα δὴ ταῦτα εὐδαίμονα θεὸν αὐτὸν ἐγεν-
νήσατο. τὴν δὲ δὴ ψυχὴν οὐχ ὡς νῦν ὑσέραν ἐπιχειροῦμεν
c. λέγειν, οὕτως ἐμηχανήσατο καὶ ὁ θεὸς νεωτέραν. οὐ γὰρ ἂν
ἄρχεσθαι πρεσβύτερον ὑπὸ νεωτέρου συνέρξας εἴασεν. ἀλλά
πως ἡμεῖς πολὺ μετέχοντες τοῦ προστυχόντος τε καὶ εἰκῇ,
ταύτῃ πη καὶ λέγομεν. ὁ δὲ καὶ γενέσει καὶ ἀρετῇ πρότερον
καὶ πρεσβυτέραν ψυχὴν σώματος, ὡς δεσπότιν καὶ ἄρξου-
σαν ἀρξομένου συνεφήσατο, ἐκ τῶνδέ τε καὶ τοιῶνδε τρόπων·
P. τῆς ἀμερίστου καὶ ἀεὶ κατὰ ταυτὰ ἐχούσης οὐσίας, καὶ τῆς
35 a. αὖ περὶ τὰ σώματα γιγνομένης μεριστῆς, τρίτον ἐξ ἀμφοῖν
ἐν μέσῳ συνεκεράσατο οὐσίας εἶδος, τῆς τε ταυτοῦ φύσεως
αὖ πέρι καὶ τῆς τοῦ ἑτέρου, καὶ κατὰ ταυτὰ ξυνέστησεν ἐν
μέσῳ τοῦ τε ἀμεροῦς αὐτῶν, καὶ τοῦ κατὰ τὰ σώματα μερι-
στοῦ. καὶ τρία λαβὼν αὖ τὰ ὄντα, συνεκεράσατο εἰς μίαν πάν-
τα ἰδέαν, τὴν θατέρου φύσιν δύσμικτον οὖσαν εἰς ταυτὸ
b. ξυναρμόττων βίᾳ. μιγνὺς δὲ μετὰ τῆς οὐσίας, καὶ ἐκ τριῶν

ſatiſque ipſe ſibi notus atque amicus. Itaque omnibus his de cauſis mundum opifex eius beatum Deum effecit: ſed animam haud ita, ut modo dicere coepimus, tum denique, cum corpus ei effeciſſet, procreavit. neque enim qui haec coniunxit, parere iuniori antiquius permiſiſſet. Sed nos multa, utpote fortunae participes, inconſiderate & temere loquimur. Ille vero tam generatione, quam virtute, priorem antiquioremque animam corpore conſtituit, utpote quae obedienti corpori eſſet imperatura; ex his videlicet, atque hoc pacto: Ex ea ſubſtantia, quae individua & ſemper eadem ſimiliſque eſt, & ex ea rurſus, quae circa corpora dividua fit, tertiam ſubſtantiae ſpeciem commiſcuit mediam, quae rurſus eſſet naturae ipſius eiuſdem & naturae ipſius alterius particeps, eamque per haec mediam conſtituit inter individuam ſubſtantiam, & eam, quae circa corpus dividitur. Ea cum tria ſumſiſſet, in unam ſpeciem omnia temperavit: ubi naturam eius, quod alterum diverſumque vocamus, commixtioni repugnantem, cum eo, quod idem dicitur, vi quadam conci-

ποιησάμενος ἓν, πάλιν ὅλον τοῦτο μοίρας ὅσας προσῆκε διένειμεν· ἑκάσην δὲ ἔκ τε ταυτοῦ καὶ θατέρου καὶ τῆς οὐσίας μεμιγμένην. ἤρχετο δὲ διαιρεῖν ὧδε· μίαν ἀφεῖλε τοπρῶτον ἀπὸ παντὸς μοῖραν· μετὰ δὲ ταύτην ἀφῄρει διπλασίαν ταύτης. τὴν δ' αὖ τρίτην, ἡμιολίαν μὲν τῆς δευτέρας, τριπλασίαν δὲ τῆς πρώτης. τετάρτην δὲ, τῆς δευτέρας διπλῆν· πέμπτην δὲ, τριπλῆν τῆς τρίτης· τὴν δ' ἕκτην, τῆς πρώτης ὀκταπλασίαν· ἑβδόμην δὲ, ἑπτακαιεικοσαπλασίαν τῆς πρώτης. μετὰ δὲ ταῦτα, ξυνεπλήρωσε τά τε διπλάσια καὶ τριπλάσια διαζήματα, μοίρας ἔτι ἐκεῖθεν ἀποτέμνων, καὶ τιθεὶς εἰς τὸ μεταξὺ τούτων, ὥστε ἐν ἑκάστῳ διαζήματι δύο εἶναι μεσότητας· τὴν μὲν, ταυτῷ μέρει τῶν ἄκρων αὐτῶν ὑπερέχουσαν καὶ ὑπερεχομένην, τὴν δ' ἴσῳ μὲν κατ' ἀριθμὸν ὑπερέχουσαν, ἴσῳ δὲ ὑπερεχομένην. ἡμιολίων δὲ διαζάσεων καὶ ἐπιτρίτων καὶ ἐπογδόων γενομένων, ἐκ τούτων τῶν δεσμῶν ἐν ταῖς πρόσθεν διαζάσεσι, τῷ τοῦ ἐπογδόου διαζήματι τὰ ἐπίτριτα πάντα

c. p. 36 a. b.

liavit. Poſtquam vero duo illa cum ſubſtantia commiſcuit, & ex tribus unum fecit, rurſus id totum in ea, quae decuit, membra partitus eſt, quorum quodlibet ex tribus, eodem, altero, ſubſtantiaque conſtaret. Fuit autem talis illa partitio: Unam principio accepit ex univerſo portionem: ſecundam autem, primae partis duplam: deinde tertiam, quae ſecundae ſeſquialtera eſſet, primae tripla: poſtea quartam, ſecundae duplam: quintam deinceps, tertiae triplam: ſextam, primae octuplam: poſtremo ſeptimam, quae partibus ſex & viginti primam excederet. Poſt haec dupla & tripla intervalla replevit, partes rurſus ex toto diſſecans: quas intervallis ita locavit, ut bina eſſent in ſingulis media, ſive, ut ita dixerim, meditates: quarum una eadem parte excedit alterum extremorum, eadem ab altero ſuperatur. altera medietas pari numero extremum unum ſuperat, pari ſuperatur ab altero. Cum vero ſeſquialtera intervalla, ſeſquitertia & ſeſquioctava ſumſiſſet: ex his nexibus in primis ſpatiis, ſeſquioctavo intervallo ſeſquitertia omnia explebat, particula ſingu-

ξυνεπληροῦτο, λείπων αὐτῶν ἑκάστου μόριον. τῆς τοῦ μορίου ταύτης διαστάσεως λειφθείσης, ἀριθμοῦ πρὸς ἀριθμὸν ἐχούσης τοὺς ὅρους, ἓξ καὶ πεντήκοντα καὶ διακοσίων πρὸς τρία καὶ τετταράκοντα καὶ διακόσια. καὶ δὴ τὸ μιχθὲν ἐξ οὗ ταῦτα κατέτεμνεν, οὕτως ἤδη πᾶν ἀπηναλώκει. ταύτην οὖν τὴν ξύστασιν πᾶσαν, διπλῆν κατὰ μῆκος σχίσας, μέσην πρὸς μέσην ἑκατέραν ἀλλήλαις, οἷον χ προσβαλὼν, κατέκαμψεν εἰς κύ-
c. κλον, ξυνάψας αὐταῖς τε καὶ ἀλλήλαις ἐν τῷ καταντικρὺ τῆς προσβολῆς· καὶ τῇ κατὰ ταυτὰ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ περιαγομένῃ κινήσει πέριξ αὐτὰς ἔλαβε· καὶ τὸν μὲν ἔξω, τὸν δ' ἐντὸς ἐποιεῖτο τῶν κύκλων. τὴν μὲν οὖν ἔξω Φορὰν, ἐπεφήμισεν εἶναι τῆς ταυτοῦ Φύσεως, τὴν δ' ἐντὸς, τῆς θατέρου. τὴν μὲν δὴ ταυτοῦ, κατὰ πλευρὰν ἐπὶ δεξιὰ περιήγαγε· τὴν δὲ θατέρου, κατὰ διάμετρον, ἐπ' ἀριστερά. κράτος δ' ἔδωκε τῇ
d. ταυτοῦ καὶ ὁμοίου περιφορᾷ. μίαν γὰρ αὐτὴν ἄσχιστον εἴασεν, τὴν δ' ἐντὸς, σχίσας ἑξαχῇ, ἑπτὰ κύκλους ἀνίσους κα-

lorum relicta. huius autem particulae intervallo relicto, ea inde habebatur numeri ad numerum in terminis comparatio, quae est inter ducentos quinquaginta sex, & ducentos quadraginta tres. Iam vero commixtum illud, unde ista secernebat, totum huiusmodi partium sectione consumtum erat. Tunc seriem hanc universam in longum secuit, & ex una duas fecit, mediamque mediae in speciem X, Graecae literae accommodavit: deinde in orbem intorsit, quoad ita coirent inter se capita, ut lineae ipsae & secum, & inter se invicem e regione intersectionis ipsius coniungerentur: atque eo motu, qui in eodem & similiter semper revolvitur, undique est eas circumplexus: & circulorum alterum exteriorem, interiorem alterum fecit. exteriorem quidem lationem Eiusdem naturae, interiorem vero Alterius nominavit. Atque illam, quae erat ipsius eiusdem naturae cognata, in latus ad dexteram partem; eam vero, quae alterius, per diametrum ad laevam flexit: sed principatum dedit eiusdem ipsius similisque agitationi. eam namque solam indivisam reliquit. Interiorem vero cum sexies divisisset, septemque or-

τὰ τὴν τοῦ διπλασίου καὶ τριπλασίου διάσασιν ἑκάσην, οὐσῶν ἑκατέρων τριῶν, κατὰ τἀναντία μὲν ἀλλήλοις προσέταξεν ἰέναι τοὺς κύκλους, τάχει δὲ τρεῖς μὲν ὁμοίως, τοὺς δὲ τέτταρας ἀλλήλοις καὶ τοῖς τρισὶν ἀνομοίως, ἐν λόγῳ δὲ φερομένους. Ἐπεὶ δὲ κατὰ νοῦν τῷ ξυνιςάντι πᾶσα ἡ τῆς ψυχῆς ξύσασις ἐγεγένητο, μετὰ τοῦτο πᾶν τὸ σωματοειδὲς ἐντὸς αὐτῆς ἐτεκταίνετο, καὶ μέσον μέσῃ ξυνάγων προσήρμοττεν. e.
ἡ δ' ἐκ μέσου πρὸς τὸν ἔσχατον οὐρανὸν πάντη διαπλακεῖσα, κύκλῳ τε αὐτὸν ἔξωθεν περικαλύψασα, αὐτή τε ἐν αὐτῇ ςρεφομένη, θείαν ἀρχὴν ἤρξατο ἀπαύςου καὶ ἔμφρονος βίου πρὸς τὸν ξύμπαντα χρόνον. καὶ τὸ μὲν δὴ σῶμα ὁρατὸν οὐρανοῦ γέγονεν, αὐτὴ δὲ, ἀόρατος μὲν, λογισμοῦ δὲ μετέχουσα καὶ ἁρμονίας ψυχὴ τῶν νοητῶν, ἀεί τε ὄντων, ὑπὸ τοῦ p. 37
ἀρίςου ἀρίςη γενομένη τῶν γεννηθέντων. ἅτε οὖν ἐκ ταυτοῦ a.
καὶ τῆς θατέρου φύσεως, ἔκ τε οὐσίας τριῶν τούτων συγκραθεῖσα μοιρῶν, καὶ ἀνάλογον μερισθεῖσα καὶ ξυνδεθεῖσα, αὖ-

bes inaequales dupli & tripli intervallis effeciſſet, ſingula, cum tria ſunt utriuſque, contrariis inter ſe curſibus orbes peragere iuſſit: & ex ſeptem interioribus tres quidem pari celeritate, quatuor vero & ad ſe & ad reliquos tres celeritate quidem impari debita tamen ratione converti. Poſtquam igitur ſecundum creatoris illius mentem tota animae conſtitutio abſoluta fuit, mox omne corporeum intra ipſam effinxit, mediumque mediae accommodans apto modulamine copulavit. At illa a medio per omne uſque ad coeli extrema ſe porrigens, eique extrinſecus circumfuſa, ſeque in ſe ipſa convertens, ita ſempiternae ſapientiſque vitae in univerſum tempus divinum dedit exordium. Et corpus quidem coeli ſpectabile factum eſt; anima vero oculorum effugit obtuitum, rationis & modulaminis compos ab auctore ſuo, omnium, quae ſemper ſunt & ad intelligentiam pertinent optimo, ipſa quoque optima omnium, quae genita ſunt, effecta. Quoniam igitur ex tribus partibus, eodem ſcilicet, & altero, & eſſentia conflata eſt, ratione proportionis diſtincta atque compacta, nec non in

τή τε ἀνακυκλουμένη πρὸς αὐτὴν, ὅταν οὐσίαν σκεδαστὴν ἔχοντός τινος ἐφάπτηται, καὶ ὅταν ἀμέριστον, λέγει κινουμένη διὰ πάσης ἑαυτῆς, ὅτῳ τ' ἄν τι ταυτὸν ᾖ, καὶ ὅτου ἂν
b. ἕτερον, πρὸς ὅ, τι τε μάλιστα καὶ ὅπη καὶ ὅπως καὶ ὁπότε συμβαίνει κατὰ τὰ γιγνόμενά τε πρὸς ἕκαστον ἕκαστα εἶναι καὶ πάσχειν, καὶ πρὸς τὰ κατὰ ταυτὰ ἔχοντα ἀεί. λόγος δὲ ὁ κατὰ ταυτὸν ἀληθὴς γιγνόμενος, περί τε θάτερον ὢν, καὶ περὶ τὸ ταυτὸν ἐν τῷ κινουμένῳ ὑφ' αὑτοῦ φερόμενος ἄνευ φθόγγου καὶ ἠχῆς, ὅταν μὲν περὶ τὸ αἰσθητὸν γίγνηται, καὶ ὁ τοῦ θατέρου κύκλος ὀρθὸς ἰὼν, εἰς πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν διαγγείλῃ, δόξαι καὶ πίστεις γίγνονται βέβαιοι καὶ ἀληθεῖς·
c. ὅταν δὲ αὖ περὶ τὸ λογιστικὸν ᾖ, καὶ ὁ ταυτοῦ κύκλος εὔτροχος ὢν αὐτὰ μηνύσῃ, νοῦς ἐπιστήμη τε ἐξ ἀνάγκης ἀποτελεῖται. τούτῳ δὲ ἐν ᾧ τῶν ὄντων ἐγγίγνεσθον, ἄν ποτε τὶς αὐτὸ ἄλλο πλὴν ψυχὴν εἴπῃ, πᾶν μᾶλλον ἢ τἀληθὲς ἐρεῖ. Ὡς δὲ κινηθέν τε αὐτὸ καὶ ζῶν ἐνενόησε τῶν ἀϊδίων θεῶν γε-

se ipsam orbe reflectitur: quoties aliquid attingit, quod essentiam dividuam habet, & quod individuam, in se ipsam omnino conversa, quid sit utrumque discernit, & cui quid idem sit, a quo alterum & diversum, ad quid quaeque, & ubi, quomodo, & quando esse huiusmodi aliquid vel pati contingat, tam in iis, quae gignuntur, quam in illis, quae semper sunt eadem. Ratio porro, ad ipsum, quod idem, vergens atque veridica, tam circa alterum, quam circa idem, versata, & sine sono strepituque omni in eo, quod se ipso movetur, revoluta, quando ad sensibile aliquid se convertit, si tunc etiam alterius diversaeque naturae circulus recte per omnem ipsius animam rem ipsam nuntiat, opiniones fideique assensiones firmas verasque producit. Quando rursus circa rationale se versat, & ipsius, quod idem est, circulus se apte revolvens rem denuntiat, intellectus necessario scientiaque perficitur. Haec quisquis in alio, quam in anima, fieri dixerit, a vero penitus aberrabit. Cum igitur hoc a se factum sempiternorum Deorum pulchrum simulacrum moveri & vivere

γονὸς ἄγαλμα ὁ γεννήσας πατὴρ, ἠγάσθη τε, καὶ εὐφραν-
θεὶς, ἔτι δὴ μᾶλλον ὅμοιον πρὸς τὸ παράδειγμα ἐπενόησεν
ἀπεργάσασθαι. καθάπερ οὖν αὐτὸ τυγχάνει ζῶον ἀΐδιον, καὶ d.
τόδε τὸ πᾶν οὕτως εἰς δύναμιν ἐπεχείρησε τοιοῦτον ἀποτε-
λεῖν. ἡ μὲν οὖν ζώου φύσις ἐτύγχανεν οὖσα αἰώνιος. καὶ τοῦ-
το μὲν δὴ τῷ γεννητῷ παντελῶς προσάπτειν, οὐκ ἦν δυνα-
τόν· εἰκόνα δ' ἐπινοεῖ κινητήν τινα αἰῶνος ποιῆσαι, καὶ
διακοσμῶν ἅμα οὐρανὸν, ποιεῖ, μένοντος αἰῶνος ἐν ἑνὶ, κατ'
ἀριθμὸν ἰοῦσαν αἰώνιον εἰκόνα, τοῦτον ὃν δὴ χρόνον ὠνομά-
καμεν. ἡμέρας γὰρ καὶ νύκτας καὶ μῆνας καὶ ἐνιαυτοὺς, e.
οὐκ ὄντας πρὶν οὐρανὸν γενέσθαι, καὶ τότε ἅμα ἐκείνῳ ξυνι-
σταμένῳ τὴν γένεσιν αὐτῶν μηχανᾶται. ταῦτα δὲ πάντα μέ-
ρος χρόνου, καὶ τό, τ' ἦν, τό, τ' ἔσαι, χρόνου γεγονότος
εἴδη, φέροντες λανθάνομεν ἐπὶ τὴν ἀΐδιον οὐσίαν, οὐκ ὀρθῶς.
λέγομεν γὰρ δὴ ὡς ἦν, ἔστι τε καὶ ἔσαι· τῇ δὲ τὸ ἔστι μόνον,
κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον, προσήκει. τὸ δὲ ἦν, τό, τ' ἔσαι, περὶ p.
γένεσιν ἰοῦσαν πρέπει λέγεσθαι. κινήσεις γὰρ 38
a.

pater ille, qui genuit, animadverteret, delectatus eſt opere, & hac ductus laetitia opus ſuum multo etiam magis primo illi exemplari ſimile reddere cogitavit. Itaque quemadmodum illud ſempiternum animal eſt, ita Univerſum hoc pro viribus tale facere inſtituit. Illius quidem animalis aeterna natura eſt: quod genito operi congruere omnino non poteſt. idcirco imaginem aevi mobilem effingere decrevit: ac dum coelum exornaret, fecit aeternitatis in unitate manentis aeternam quandam in numero fluentem imaginem, quam nos tempus vocavimus. Dies porro & noctes, & menſes, & annos, qui ante coelum non erant, tunc, naſcente mundo, naſci iuſſit: quae omnia temporis partes ſunt. atqui erat, & erit, quae nati temporis ſpecies ſunt, non recte aeternae ſubſtantiae aſſignamus. Dicimus enim de illa, eſt, erat, & erit. ſed illi revera ſolum eſſe competit. fuiſſe vero & fore deinceps, ad generationem tempore procedentem referre debemus. motus enim quidam duo illa ſunt. Aeterna autem ſubſtantia

ἐσόν. τὸ δὲ ἀεὶ κατὰ ταυτὰ ἔχον ἀκινήτως, οὔτε πρεσβύτερον, οὔτε νεώτερον προσήκει γίγνεσθαι ποτὲ, οὐδὲ γεγονέναι νῦν, οὐδ' εἰσαῦθις ἔσεσθαι· τοπαράπαν τε οὐδὲν ὅσα γένεσις τοῖς ἐν αἰσθήσει φερομένοις προσῆψεν· ἀλλὰ χρόνου ταῦτα αἰῶνά τε μιμουμένου καὶ κατ' ἀριθμὸν κυκλουμένου, γέγονεν εἴδη. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰ τοιάδε, τό, τε γεγονὸς,
b. εἶναι γεγονὸς, καὶ τὸ γιγνόμενον, εἶναι γιγνόμενον· ἔτι δὲ τὸ γενησόμενον, εἶναι γενησόμενον, καὶ τὸ μὴ ὂν, μὴ ὂν εἶναι. ὧν οὐδὲν ἀκριβῶς λέγομεν. περὶ μὲν οὖν τούτων τάχ' ἂν οὐκ εἴη καιρὸς πρέπων ἐν τῷ παρόντι διακριβολογεῖσθαι. χρόνος δ' οὖν μετ' οὐρανοῦ γέγονεν, ἵνα ἅμα γεννηθέντες, ἅμα καὶ λυθῶσιν, ἄν ποτε λύσις τὶς αὐτῶν γένηται, καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς αἰωνίου φύσεως· ἵν' ὡς ὁμοιότατος αὐτῷ κατὰ
c. δύναμιν ᾖ. τὸ μὲν γὰρ δὴ παράδειγμα, πάντα αἰῶνα ἐστὶν ὄν· ὁ δ' αὖ διὰ τέλους τὸν ἅπαντα χρόνον γεγονώς τε καὶ ὢν καὶ ἐσόμενος ἐστὶ μόνος. ἐξ οὖν λόγου καὶ διανοίας θεοῦ τοιαύτης πρὸς χρόνου γένεσιν, ἵνα γεννηθῇ χρόνος, Ἥλιος καὶ Σελήνη,

cum eadem ſemper & immobilis perſeveret, neque ſenior ſe ipſa fit unquam, neque iunior, neque fuit hactenus, neque erit in poſterum, neque recipit eorum quidquam, quibus res corporeae mobileſque ex ipſa generationis conditione ſubiiciuntur. nempe haec omnia temporis imitantis aevum, ſeque numero revolventis, ſpecies ſunt. Saepe etiam dicimus, quod factum eſt, eſſe factum: quod fit, in generatione eſſe: quod fiet, eſſe faciendum: & quod non eſt, non eſſe. quorum nihil recte & exacta ratione dicimus. ſed exquiſitam de iis diſcuſſionem praeſens diſputatio non requirit. Tempus vero una cum coelo factum eſt, ut una orta, una etiam diſſolvantur, ſi qua his diſſolutio unquam contigerit: & ad exemplar aeternae naturae ideo factum eſt, ut mundus hic illi praeſtantiori, quoad poteſt, ſimillimus ſit. ille enim mundus, huius exemplar omne per aevum eſt: hic vero perpetuo per omne tempus fuit, fitque ſolus, & erit. Hac ratione conſilioque Dei, tempus creare volentis, ſol & luna, & aliae

καὶ πέντε ἄλλα ἄστρα, ἐπίκλην ἔχοντα πλάνητες, εἰς διορισμὸν καὶ φυλακὴν ἀριθμῶν χρόνου γέγονε. σώματα δὲ αὐτῶν ἑκάστων ποιήσας ὁ θεὸς, ἔθηκεν εἰς τὰς περιφορὰς, ἃς ἡ θατέρου περίοδος ἦει, ἑπτὰ οὔσας, ὄντα ἑπτά· Σελήνην μὲν εἰς τὸν περὶ γῆν πρῶτον, Ἥλιον δ' εἰς τὸν δεύτερον ὑπὲρ γῆς· Ἑωσ- d.
φόρον δὲ καὶ τὸν ἱερὸν Ἑρμοῦ λεγόμενον, εἰς τοὺς τάχει μὲν ἰσόδρομον Ἡλίῳ κύκλον ἰόντας, τὴν δ' ἐναντίαν εἰληχότας αὐτῷ δύναμιν. ὅθεν καταλαμβάνουσί τε καὶ καταλαμβάνονται καὶ κατὰ ταυτὰ ὑπ' ἀλλήλων Ἥλιός τε καὶ ὁ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ ὁ Ἑωσφόρος. τὰ δ' ἄλλα, οἳ δὴ καὶ δι' ἃς αἰτίας ἱδρύσατο εἴτις ἐπεξίοι πάσας, ὁ λόγος πάρεργος ὤν, πλέον ἂν ἔργον ὧν ἕνεκα λέγεται, παράσχοι. ταῦτα μὲν οὖν ἴσως τάχ' e.
ἂν κατὰ σχολὴν ὕστερον τῆς ἀξίας τύχοι διηγήσεως. Ἐπειδὴ δὲ οὖν εἰς τὴν ἑαυτῷ πρέπουσαν ἕκαστον ἀφίκετο φορὰν, τῶν ὅσα ἔδει ξυναπεργάζεσθαι χρόνον, δεσμοῖς τε ἐμψύχοις σώματα δεθέντα, ζῷα ἐγενήθη, τό, τε προσταχθὲν ἔμαθε, κα-

quinque ſtellae, quae vocantur erraticae, factae ſunt, quo temporis numerus diſtinguatur atque obſervetur. Cum vero ſtellarum huiuſmodi corpora ſeptem feciſſet Deus, ſeptem orbibus, qui alterius ipſius diverſaeque naturae circuitu volvuntur, adhibuit. Lunam in primo ſupra terram circuitu poſuit: in ſecundo, ſolem: luciferi deinde globum, & Mercurii ſacrum, ut dicitur, ſidus circulis affixit, ſoli velocitate aequalibus, potentia vero illi contrariis. quo fit, ut apprehendant ſe invicem, & a ſe viciſſim apprehendantur ſimiliter hae ſtellae, Sol, Lucifer, & Mercurius. Ceterarum ſtellarum ordines progreſſuſque & rationes ſi quis omnino percurrere velit, plus erit opere ipſo, quod operis gratia ſumetur. Haec enim forte a nobis pro dignitate rei alias, ſi dabitur otium, tractabuntur. Poſtquam vero ſingula, quae ad ſeriem temporis pertinebant, convenientem ſibi progreſſum ſortita ſunt, corporaque nexibus compacta vitalibus animalia evaſerunt, praeſcriptum tenorem & inſtitutum ordinem tenuerunt: ut videlicet ſecundum alterius diverſaeque naturae

p. τὰ δὴ τὴν θατέρου φορὰν πλαγίαν οὖσαν, διὰ τῆς ταυτοῦ
39 φύσεως ἰοῦσάν τε καὶ κρατουμένην, τὸ μὲν, μείζονα αὐτῶν,
a. τὸ δὲ, ἐλάττω κύκλον ἰόν· θᾶττον μὲν, τὰ τὸν ἐλάττω, τὰ
δὲ τὸν μείζονα βραδύτερον περιϊόντα· τῇ δὲ ταυτοῦ φορᾷ τὰ
τάχιστα περιϊόντα, ὑπὸ τῶν βραδύτερον ἰόντων ἐφαίνετο, κα-
ταλαμβάνοντα, καταλαμβάνεσθαι. πάντας γὰρ τοὺς κύ-
κλους αὐτῶν στρέφουσα ἑλίκη, διὰ τὸ διχῇ κατὰ τὰ ἐναντία
b. ἅμα προϊέναι, τὸ βραδύτατα ἀπιὸν ἀφ' αὑτῆς οὔσης ταχί-
στης, ἐγγύτατα ἀπέφαινεν. ἵνα δὲ εἴη μέτρον ἐναργές τι πρὸς
ἄλληλα βραδυτῆτι καὶ τάχει, καὶ τὰ περὶ τὰς ὀκτὼ φορὰς
πορεύοιτο, φῶς ὁ θεὸς ἀνῆψεν ἐν τῇ πρὸς γῆν δευτέρᾳ τῶν
περιόδων· ὃ δὴ νῦν κεκλήκαμεν Ἥλιον· ἵνα ὁτιμάλιστα εἰς
ἅπαντα φαίνοι τὸν οὐρανὸν, μετάσχοι τε ἀριθμοῦ τὰ ζῶα,
ὅσοις ἦν προσῆκον, μαθόντα παρὰ τῆς ταυτοῦ καὶ ὁμοίου περι-
c. φορᾶς. νὺξ μὲν οὖν ἡμέρα τε γέγονεν οὕτω, καὶ διὰ ταῦτα ἡ
τῆς μιᾶς καὶ φρονιμωτάτης κυκλήσεως περίοδος. μεὶς δὲ,

obliquam agitationem eiuſdem ipſius agitationi ſubiectam, orbes illi partim ampliorem, partim anguſtiorem circulum peragant: & quae minorem, velocius; quae maiorem, tardius revolvantur. Secundum vero ipſam eiuſdem naturae lationem, quae velociſſime percurrunt comprehendentia, a tardioribus comprehendi videntur. Omnes quidem eorum circulos ſuperna illa vertigo varia circuitione revolvens, propterea quod iſti duobus ſimul contrariis motibus agitantur, id, quod tardiſſime ab ipſa, quae velociſſima eſt, recedit, proximum declaravit. Ut autem eſſet quaedam velocitatis illorum tarditatiſque menſura certiſſima, omniumque octo motuum prodiret in lucem chorea: accendit lucem clariſſimam Deus in ſecundo a terra circulo, quam modo Solem vocavimus, cuius ſplendore coelum omne illuſtraretur, & animantes omnes, quaecunque natura numeri capaces ſunt, ipſius participes efficerentur, uſum numerandi diſcentes ab illo eiuſdem ſimiliſque naturae circuitu. Hinc quoque noctis dieique varietas orta eſt. Propter haec etiam unius ſapientiſſimique

ἐπειδὰν Σελήνη περιελθοῦσα τὸν ἑαυτῆς κύκλον Ἥλιον ἐπικαταλάβοι· ἐνιαυτὸς δέ, ὁπόταν Ἥλιος τὸν ἑαυτοῦ περιέλθοι κύκλον. τῶν δ' ἄλλων τὰς περιόδους οὐκ ἐννενοηκότες ἄνθρωποι, πλὴν ὀλίγοι τῶν πολλῶν, οὔτε ὀνομάζουσιν, οὔτε πρὸς ἄλληλα συμμετροῦνται, σκοποῦντες ἀριθμοῖς. ὥστε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐκ ἴσασι χρόνον ὄντα τὰς τούτων πλάνας, πλήθει μὲν ἀμηχάνῳ χρωμένας, πεποικιλμένας δὲ θαυμαστῶς. ἔστι δ' d. ὅμως εὐδὲν ἧττον κατανοῆσαι δυνατὸν ὡς ὅγε τέλεος ἀριθμὸς χρόνου τὸν τέλεον ἐνιαυτὸν πληροῖ τότε, ὅταν ἁπασῶν τῶν ὀκτὼ περιόδων τὰ πρὸς ἄλληλα ξυμπερανθέντα τάχη σχῇ κεφαλὴν τῷ τοῦ ταυτοῦ καὶ ὁμοίως ἰόντος ἀναμετρηθέντα κύκλῳ. κατὰ ταυτὰ δὴ τούτων ἕνεκα ἐγεννήθη τῶν ἄστρων ὅσα δι' οὐρανοῦ πορευόμενα ἔσχε τροπὰς, ἵνα τόδ' ὡς ὁμοιότατον ᾖ τῷ τελεωτάτῳ καὶ νοητῷ ζώῳ πρὸς τὴν τῆς διαιω- e. νίας μίμησιν Θύσεως. καὶ τὰ μὲν ἄλλα εἴδη μέχρι χρόνου γενέσεως ἀπείργαστο, εἰς ὁμοιότητα ᾧπερ ἀπεικάζετο· τῷ δὲ μήπω τὰ πάντα ζῶα ἐντὸς αὐτοῦ γεγενημένα περιειληφέναι,

circuitus revolutio. Menſis vero proventus, quando luna, luſtrato circulo ſuo, ſolem conſecuta eſt: anni, ubi ſol ſuum peragravit orbem. Ceterorum autem ſiderum ambitus ignorantes homines, praeter admodum paucos, neque nomine certo aut appellatione illos appellant, neque numeris inter ſe diſtinctis commetiuntur. Itaque, ut ita dixerim, neſciunt, horum pervagationes id ipſum eſſe, quod rite dicitur tempus, multitudine infinita & varietate mirabili praeditas. Eſt tamen intellectu facile, quod perfectus numerus temporis, perfectum tunc demum complcat annum, cum octo ambitus, confectis ſuis curſibus, quos orbis ille ſemper idem ſimiliterque procedens metitur, ad idem ſe caput retulerint. Has ob cauſas nata ſunt ea aſtra, quae per coelum meantia converſiones habent, ut hoc omne animal, quod videmus, eſſet perfectiſſimo animali illi, quod mente perſpicitur, aeternitatis imitatione ſimillimum. Iam vero cetera uſque ad temporis ortum, ad imaginem propoſiti exemplaris effinxerat. Sed

ταύτῃ ἔτι εἶχεν ἀνομοίως. τοῦτο δὴ τὸ κατάλοιπον ἀπειργάζετο αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ παραδείγματος ἀποτυπούμενος φύσιν. ἥπερ οὖν νοῦς ἐνούσας ἰδέας τῷ ᾧ ἐστι ζῶον, οἷαί τε ἐνεισι καὶ ὅσαι καθορᾷ, τοιαύτας καὶ τοσαύτας διενοήθη δεῖν καὶ τόδε σχεῖν. εἰσὶ δὲ τέτταρες· μία μὲν, οὐράνιον θεῶν γένος·
p. ἄλλη δὲ, πτηνὸν καὶ ἀεροπόρον· τρίτη δὲ, ἔνυδρον εἶδος. πεζὸν
40 δὲ καὶ χερσαῖον, τέταρτον. τοῦ μὲν οὖν θείου τὴν πλείστην
a. ἰδέαν ἐκ πυρὸς ἀπειργάζετο, ὅπως ὀτιλαμπρότατον ἰδεῖν τε κάλλιστον εἴη. τῷ δὲ παντὶ προσεικάζων, εὐκυκλον ἐποίει. τιθησί τε εἰς τὴν τοῦ κρατίστου φρόνησιν, ἐκείνῳ ξυνεπόμενον, νείμας περὶ πάντα κύκλῳ τὸν οὐρανὸν, κόσμον ἀληθινὸν αὐτῷ πεποικιλμένον εἶναι καθ' ὅλον. κινήσεις δὲ δύο προσῆψεν ἑκάστῳ, τὴν μὲν, ἐν ταυτῷ κατὰ ταυτὰ, περὶ τῶν αὐτῶν ἀεὶ
b. τὰ αὐτὰ ἑαυτῷ διανοουμένῳ· τὴν δὲ, εἰς τὸ πρόσθεν, ὑπὸ τῆς ταυτοῦ καὶ ὁμοίου περιφορᾶς κρατουμένῳ. τὰς δὲ πέντε κινή-

quia mundus hic nondum animalia omnia inter ſuum ambitum continebat, ex ea parte deficiebat ad illud exemplar imaginis huius ſimilitudo. hoc igitur, quod deerat, ſuperni illius exemplo Deus explebat. Quot igitur & quales mens ideas in eo, quod eſt animal, inſpicit: totidem & tales hoc mundo contineri oportere excogitavit. Sunt autem quatuor. Una quidem Deorum coeleſtium genus continet: alia, volatile & aërivagum: tertia, aquae liquoribus accommodatum: quarta, terrenorum animantium genus. Divini quidem animalis ſpeciem ex igne maxima ex parte componebat, ut ſplendidiſſimum eſſet viſuque pulcherrimum. cumque illud univerſi figurae ſimile vellet fore, rotundum fecit; poſuitque in ipſius optimi ſapientia, atque illud ſequi iuſſit; circumque omne coelum diſtribuit, ut verus illi ubique ex hac varietate ornatus accederet. Dedit autem divinis duo genera motus: alterum, quo in eodem ſemper & ſimiliter volverentur, cum de eiſdem ſemper ſecum ipſis eadem cogitent: alterum, quo in anteriorem partem ab eiuſdem ipſius ſimiliſque vertigine ducerentur. Reliquos autem quinque motus ab his

πεις ἀκίνητον, καὶ ἑξῆς, ἵν' ὁτιμάλιςα αὐτῶν ἕκαςον γένοιτο
ὡς ἄριςον. ἐξ ἧς δὴ τῆς αἰτίας γέγονεν ὅσα ἀπλανῆ τῶν
ἄςρων ζῶα, θεῖα ὄντα· καὶ διὰ ταῦτα ἐν ταυτῷ ςρεφόμενα
ἀεὶ μένει· τὰ δὲ τρεπόμενα, καὶ πλάνην τοιαύτην ἴσχοντα,
καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐρρήθη, κατ' ἐκεῖνα γέγονε. Γῆν δὲ,
τροφὸν μὲν ἡμετέραν, εἱλουμένην δὲ περὶ τὸν διὰ παντὸς πό-
λον τεταμένον, φύλακα καὶ δημιουργὸν νυκτός τε καὶ ἡμέρας c.
ἐμηχανήσατο, πρώτην καὶ πρεσβυτάτην σωμάτων ὅσα ἐντὸς
οὐρανοῦ γέγονε. χορείας δὲ τούτων αὐτῶν καὶ παραβολὰς
ἀλλήλων, καὶ περὶ τὰς τῶν κύκλων πρὸς ἑαυτοὺς ἐπανακυ-
κλήσεις καὶ προσχωρήσεις, ἔν τε ταῖς συνάψεσιν, ὁποῖοι τῶν
θεῶν κατ' ἀλλήλους γιγνόμενοι, καὶ ὅσοι καταντικρὺ, μεθ'
ὕστινάς τε ἐπίπροσθεν ἀλλήλοις, ἡμῖν τε κατὰ χρόνους οὕς-
τινας ἕκαςοι κατακαλύπτονται, καὶ πάλιν ἀναφαινόμενοι,
φόβους καὶ σημεῖα τῶν μετὰ ταῦτα γενησομένων τοῖς δυνα- d.
μένοις λογίζεσθαι πέμπουσι, τὸ λέγειν ἄνευ διόψεως τούτων
αὖ τῶν μιμημάτων, μάταιος ἂν εἴη πόνος. ἀλλὰ ταῦτά τε

esse voluit alienos, ut unumquodque illorum, quoad fieri potest, optimum esset. Qua ex causa facta sunt astra illa erroris expertia, quae divina animalia sunt: proptereaque in eodem semper circuitu perseverant. Quae vero vaga sunt, & mutabili ratione labuntur, ita deinceps, ut supra diximus, generata sunt. Terram autem, altricem nostram, circa polum per universum extensum alligatam, diei noctisque effectricem & custodem esse voluit, nec non primam antiquissimamque Deorum omnium, qui intra coelum sunt geniti. Horum vero Deorum choreas, & inter ipsos concursiones, circulorumque ipsorum revolutiones varias & accessus, quales praeterea fiant coniuncti sibi invicem vel oppositi, sive ante inter se, sive retro, quidve ex illorum serie nobis proveniat, quibus temporibus & quo pacto deliteſcant singuli, vel emergant, quidve portendant, quando orientes hominibus harum rerum peritis timorem incutiunt: haec, inquam, omnia absque diligenti simulacrorum ipsorum inspectione ex-

ἱκανῶς ἡμῖν ταύτῃ καὶ τὰ περὶ θεῶν ὁρατῶν καὶ γεννητῶν εἰρημένα φύσεως, ἐχέτω τέλος. Περὶ δὲ τῶν ἄλλων δαιμόνων εἰπεῖν καὶ γνῶναι τὴν γένεσιν, μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς· πειστέον δὲ τοῖς εἰρηκόσιν ἔμπροσθεν, ἐκγόνοις μὲν θεῶν οὖσιν, ὡς ἔφασαν, σαφῶς δέ που τοὺς αὐτῶν προγόνους εἰδόσιν. ἀδύνατον
c. οὖν θεῶν παισὶν ἀπιστεῖν, καίπερ ἄνευ τε εἰκότων καὶ ἀναγκαίων ἀποδείξεων λέγουσιν, ἀλλ' ὡς οἰκεῖα φάσκουσιν ἀπαγγέλλειν, ἑπομένους τῷ νόμῳ πιστευτέον. οὕτως οὖν κατ' ἐκείνους ἡμῖν ἡ γένεσις καὶ περὶ τούτων τῶν θεῶν ἐχέτω καὶ λεγέσθω· Γῆς τε καὶ Οὐρανοῦ παῖδες Ὠκεανός τε καὶ Τηθὺς ἐγενέσθην· ἐκ τούτων δὲ, Φόρκυς τε καὶ Κρόνος καὶ Ῥέα, καὶ ὅσοι μετὰ τούτων· ἐκ δὲ Κρόνου καὶ Ῥέας, Ζεύς, Ἥρα
p. τε, καὶ πάντες ὅσους ἴσμεν πάντας ἀδελφοὺς λεγομένους
41 αὐτῶν· ἔτι τε τοὺς τούτων ἄλλους ἐκγόνους. Ἐπεὶ οὖν πάν-
a. τες ὅσοι τε περιπολοῦσι φανερῶς καὶ ὅσοι φαίνονται καθ' ὅσον ἂν ἐθέλωσι θεοὶ, γένεσιν ἔσχον, λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ τόδε τὸ

plicare velle, inanis est labor. Sed de his satis: & iam, quae de natura Deorum illorum, qui tales geniti sunt, ut cernantur, dicenda erant, finem habeant. Ceterorum vero, qui daemones appellantur, & cognoscere & enuntiare ortum maius est opus, quam referre nostrum valeat ingenium. priscis itaque viris hac in re credendum est, qui Diis geniti, ut ipsi dicebant, parentes suos optime noverant. Impossibile sane, Deorum filiis fidem non habere, licet nec necessariis nec verisimilibus rationibus eorum oratio confirmetur. verum quia de suis ac notis rebus loqui se affirmabant, nos, legem secuti, fidem praestabimus. Sic igitur, ut ab his est traditum, horum Deorum generatio habeatur atque dicatur: Terrae coelique filii Oceanus & Tethys fuisse traduntur: ab iis Phorcys, Saturnus, & Rhea geniti, & reliqui horum fratres. Ex Saturno & Rhea Iuppiter, & Iuno, & reliqui, quos eorum fratres quotidie memorari audimus, nati dicuntur. ex his deinceps, ut traditur, alii. Postquam orti sunt omnes, & qui coelo volvuntur Dii nostris oculis manifesti, & qui eatenus nobis

πᾶν γεννήσας, τάδε, Θεοὶ θεῶν, ὧν ἐγὼ δημιουργὸς, πατήρ
τε ἔργων, ἃ δι' ἐμοῦ γενόμενα, ἄλυτα, ἐμοῦ γε θέλοντος.
τὸ μὲν οὖν δὴ δεθὲν πᾶν, λυτόν. τό γε μὴν καλῶς ἁρμοσθὲν
καὶ ἔχον εὖ, λύειν ἐθέλειν, κακοῦ. δι' ἃ καὶ ἐπείπερ γεγένη- b.
σθε, ἀθάνατοι μὲν οὐκ ἐστὲ, οὐδ' ἄλυτοι τοπάμπαν· οὔτι μὲν
δὴ λυθήσεσθέ γε, οὐδὲ τεύξεσθε θανάτου μοίρας, τῆς ἐμῆς
βουλήσεως, μείζονος ἔτι δεσμοῦ καὶ κυριωτέρου λαχόντες,
ἐκείνων οἷς ὅτ' ἐγίγνεσθε συνεδεῖσθε. νῦν οὖν ὃ λέγω πρὸς
ὑμᾶς ἐνδεικνύμενος, μάθετε. θνητὰ ἔτι γένη λοιπὰ τρία γενητά. τούτων οὖν μὴ γενομένων, οὐρανὸς ἀτελὴς ἔσαι. τὰ γὰρ
ἅπαντα ἐν αὐτῷ γένη ζώων οὐχ ἕξει. δεῖ δὲ, εἰ μέλλει τέλειος
ἱκανῶς εἶναι. δι' ἐμοῦ δὲ ταῦτα γενόμενα καὶ βίου μετασχόν- c.
τα, θεοῖς ἰσάζοιτ' ἄν. ἵν' οὖν θνητά τε ᾖ, τό, τε πᾶν ὄντως
ἅπαν ᾖ, τρέπεσθε κατὰ φύσιν ὑμεῖς ἐπὶ τὴν τῶν ζώων δημιουργίαν, μιμούμενοι τὴν ἐμὴν δύναμιν περὶ τὴν ὑμῶν γένε-

conſpicui fiunt, quatenus ipſi volunt, tum ad eos mundi genitor ita fatur: Dii orti ex Diis, quorum opifex ego & pater ſum, haec attendite: Quae a me facta ſunt, me ita volente indiſſolubilia ſunt. omne ſiquidem, quod vinctum eſt, ſolvi poteſt: ſed mali eſt, quod pulchre compoſitum eſt, ſeque habet bene, velle diſſolvere. quapropter, quia generati eſtis, immortales quidem & indiſſolubiles omnino non eſtis. nec tamen unquam diſſolvemini, nec mortis fatum ſubibitis. nam voluntas mea maius praeſtantiuſque vobis eſt vinculum ad vitae cuſtodiam, quam nexus illi, quibus eſtis tunc, cum gignebamini, colligati. Sed nunc iam, quid iubeam, cognoſcite. Tria adhuc genera mortalium nobis generanda reſtant: abſque horum generatione coelum imperfectum erit. omnia enim animantium genera ambitu ſuo non continebit. contineat autem oportet, ſi eſt mundus omnino perfectus futurus. Haec vero ſi a me fiant ſolo, vitaque donentur, Diis adaequabuntur. Quapropter accedite vos ſecundum naturam ad animalium generationem, ita ut vim imitemini meam, qua in ortu veſtro ſum uſus. Atque eius quidem ani-

σιν. καὶ καθ' ὅσον μὲν αὐτῶν ἀθανάτοις ὁμώνυμον εἶναι προσήκει, θεῖον λεγόμενον, ἡγεμονοῦν τ' ἐν αὐτοῖς, τῶν ἀεὶ δίκῃ καὶ ὑμῖν ἐθελόντων ἕπεσθαι, σπείρας καὶ ὑπαρξάμενος ἐγὼ παραδώσω. τὸ δὲ λοιπὸν ὑμεῖς, ἀθανάτῳ θνητὸν προσυφαί-
d. νοντες, ἀπεργάζεσθε ζῶα καὶ γεννᾶτε, τροφήν τε διδόντες αὐξάνετε, καὶ φθίνοντα πάλιν δέχεσθε. Ταῦτ' εἶπε· καὶ πάλιν ἐπὶ τὸν πρότερον κρατῆρα, ἐν ᾧ τὴν τοῦ παντὸς ψυχὴν κεραννὺς ἔμισγε, τὰ τῶν πρόσθεν ὑπόλοιπα κατεχεῖτο μίσγων, τρόπον μέν τινα τὸν αὐτὸν, ἀκήρατα δ' οὐκέτι κατὰ ταυτὰ ὡσαύτως, ἀλλὰ δεύτερα καὶ τρίτα. ξυσήσας δὲ τὸ πᾶν, διεῖλε ψυχὰς ἰσαρίθμους τοῖς ἄστροις, ἔνειμέ θ' ἑκάσην
e. πρὸς ἕκαστον, καὶ ἐμβιβάσας ὡς εἰς ὄχημα, τὴν τοῦ παντὸς φύσιν ἔδειξε, νόμους τε τοὺς εἱμαρμένους εἶπεν αὐταῖς· ὅτι γένεσις πρώτη μὲν ἔσοιτο τεταγμένη μία πᾶσιν, ἵνα μή τις ἐλαττοῖτο ὑπ' αὐτοῦ· δέοι δὲ σπαρείσας αὐτὰς εἰς τὰ προσήκοντα ἑκάστοις ἕκαστα ὄργανα χρόνων φῦναι ζῶον τὸ θεοσεβέ-

malis, quod in ipsis tale futurum est, ut cum immortalibus appellatione conveniat, divinumque vocetur, principatumque teneat, & iustitiam simul ac vos ultro colat, ego vobis semen & initium tradam: vos cetera exsequi par est, ut, immortali naturae mortalem attexentes, faciatis generetisque animalia, subministranteque alimenta augeatis, & consumta rursum recipiatis. Haec fatus, in eodem rursus cratere, in quo mundi totius animam permiscens temperaverat, superioris temperationis reliquias miscendo perfudit, modo quodam eodem, non tamen perfectas similiter, sed & secundo & tertio gradu a primis deficientes. Denique cum universum constituisset, astris parem numerum distribuit animarum, singulis singulas adhibens, eisque tanquam vehiculo impositis monstravit universi naturam, ac leges fatales edixit; ostendens quidem, primam omnibus generationem ordine quodam unam fore, ne quis ab eo minus aliquid sortiatur. Satis autem & quasi sparsis animis per singula singulis convenientia temporum instrumenta, fore ut animal nasceretur,

ϛατον. διπλῆς δὲ οὔσης τῆς ἀνθρωπίνης Φύσεως, τὸ κρεῖττον εἴη p.
γένος τοιοῦτον, ὃ καὶ ἔπειτα κεκλήσοιτο ἀνήρ. ὁπότε δὴ σώμα- 42
σιν ἐμφυτευθεῖεν ἐξ ἀνάγκης, καὶ τὸ μὲν προσοῖ, τὸ δ' ἀπόοι a.
τοῦ σώματος αὐτῶν, πρῶτον μὲν αἴσθησιν ἀναγκαῖον εἴη μίαν
πᾶσιν ἐκεῖ βιαίων παθημάτων ξύμφυτον γίγνεσθαι· δεύτερον
δὲ, ἡδονῇ καὶ λύπῃ μεμιγμένον ἔρωτα· πρὸς δὲ τούτοις, φό-
βον καὶ θυμὸν, ὅσά τε ἑπόμενα αὐτοῖς καὶ ὁπόσα ἐναντίως
πέφυκε διεξῶτα. ὧν εἰ μὲν κρατήσειαν, ἐν δίκῃ βιώσοιντο, κρα- b.
τηθέντες δὲ, ἀδικίᾳ. καὶ ὁ μὲν εὖ τὸν προσήκοντα βιοὺς χρό-
νον, πάλιν εἰς τὴν τοῦ συγγόμου πορευθεὶς οἴκησιν ἄστρου, βίον
εὐδαίμονα ἔξοι· σφαλεὶς δὲ τούτων, εἰς γυναικὸς Φύσιν ἐν τῇ
δευτέρᾳ γενέσει μεταβάλλοι. χιλιοστῷ δὲ ἔτει ἀμφότεραι ἀφι-
κνούμεναι ἐπὶ κλήρωσιν καὶ αἵρεσιν τοῦ δευτέρου βίου, αἱροῦν-
ται ὃν ἂν ἐθέλῃ βίον ἑκάστη· ἔνθα καὶ εἰς θηρίου βίον ἀνθρω-
πίνη ψυχὴ ἀφικνεῖται. μὴ παυόμενος δὲ ἐν τούτοις ἔτι κα- c.
κίας, τρόπον ὃν κακύνοιτο, κατὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς τοῦ τρό-
που γενέσεως, εἴς τινα τοιαύτην ἀεὶ μεταβαλεῖ θηρίου Φύσιν·

quod omnium animalium maxime eſſet divino cultui deditum. Eſſe autem naturam hominis geminam: cuius id genus fore praeſtantius, quod viri nomine ſit appellandum. Cum vero animae corporibus neceſſitate quadam inſertae fuerint, & corporibus earum acceſſerit aliquid viciſſimque abſceſſerit, primum utique neceſſario ſenſum unum omnibus intimum, & naturae coniunctum, illic a violentis paſſionibus excitari: deinde voluptate & dolore mixtum amorem: poſt haec metum & iram, & quaecunque vel iſta ſequuntur, vel ab iſtis ut contraria diſſident. haec qui ſuperaverint, & eos iuſte victuros: iniuſte vero, qui ab his fuerint ſuperati. Atque illum, qui recte curriculum vivendi a natura datum confecerit, ad illud aſtrum, cui accommodatus fuerit, reverſum, beatam vitam acturum: contra vero agentem cogi in ortu ſecundo, ſexu mutato, fieri mulierem. Et qui ne tum quidem finem peccandi faciet, quatenus depravatur, eatenus in brutorum naturam ſuis moribus ſimilem permutari: nec prius a muta-

ἀλλάττων τε οὐ πρότερον πόνων λήξει, πρὶν τῇ ταυτοῦ καὶ ὁμοίου περιόδῳ τῇ ἐν αὐτῷ ξυνεπισπώμενος τὸν πολὺν ὄχλον καὶ ὕστερον προσφύντα ἐκ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος καὶ γῆς,
d. δορυβώδη καὶ ἄλογον ὄντα λόγῳ κρατήσας, εἰς τὸ τῆς πρώτης καὶ ἀρίστης ἀφίκοιτο εἶδος ἕξεως. διαθεσμοθετήσας δὲ πάντα αὐτοῖς ταῦτα, ἵνα τοῖς ἔπειτα εἴη κακίας ἑκάστων ἀναίτιος, ἔσπειρε τοὺς μὲν εἰς Ἥλιον, τοὺς δ' εἰς Σελήνην, τοὺς δ' εἰς τὰ ἄλλα ὅσα ὄργανα χρόνου. τὸ δὲ μετὰ τὸν σπόρον, τοῖς νέοις παρέδωκε θεοῖς σώματα πλάττειν θνητὰ, τό, τε ἐπίλοιπον ὅσον ἐχὶ ψυχῆς ἀνθρωπίνης δέον προσγενέσθαι· τοῦ-
c. το καὶ πάνθ' ὅσα ἀκόλουθα ἐκείνοις ἀπεργασαμένοις ἄρχειν, καὶ κατὰ δύναμιν ὁτικάλλιστα καὶ ἄριστα τὸ θνητὸν διακυβερνᾶν ζῷον, ὅτι μὴ κακῶν αὐτὸ ἑαυτῷ γίγνοιτο αἴτιον. Καὶ ὁ μὲν δὴ ταῦτα πάντα διατάξας, ἔμενεν ἐν τῷ ἑαυτοῦ κατὰ τρόπον ἤθει· μένοντος δὲ, νοήσαντες οἱ παῖδες τὴν τοῦ πατρὸς τάξιν, ἐπείθοντο αὐτῇ, καὶ λαβόντες ἀθάνατον ἀρ-

tionibus laboribusque ceſſare, quam illam ſibi inſitam eiuſdem ipſius ſimiliſque naturae converſionem ſecutus ipſe, eique ſubiiciens turbulentos multipliceſque affectus, poſtea ex igne, aqua, aëre, & terra contractos, ratione ſedarit, & ad primum optimumque ſui habitum iam redierit. Quae cum illis ita deſignaviſſet, alios, ne qua penes ſe futurae pravitatis cauſa eſſet, in terram, alios in lunam, alios in alias, ad ſpatiorum temporis ſignificationem notas conſtitutas, ſpargens quaſi ferebat. Poſt huiuſmodi ſementem, quod reliquum erat, Diis iunioribus agendum mandavit, ut corpora mortalia fingerent, quantumque eſſet humanae animae, quod reliquum huic deberet accedere, id omne & quae conſequentia eſſent, adiungerent regerentque, &, quam optime & pulcherrime fieri poſſet, mortalis animalis naturam gubernarent, niſi ipſum ſibimet malorum cauſa eſſet. Atque is quidem, qui haec cuncta diſpoſuit, rite in ſuo habitu permanebat. quo quidem permanente, eius filii, cum parentis ordinem cognoviſſent, eum protinus ſequebantur. Itaque accepto ab illo mortalis

χὴν ἀνητοῦ ζώου, μιμούμενοι τὸν σφέτερον δημιουργὸν, πυρὸς καὶ γῆς ὑδατός τε καὶ ἀέρος ἀπὸ τοῦ κόσμου δανειζόμενοι μόρια, ὡς ἀποδοθησόμενα πάλιν, εἰς ταυτὸ λαμβανόμενα p.
ξυνεκόλλων, οὐ τοῖς ἀλύτοις οἷς αὐτοὶ ξυνείχοντο δεσμοῖς, 43
ἀλλὰ διὰ σμικρότητα ἀοράτοις, πυκνοῖς γόμφοις ξυντήκοντες, a.
ἓν ἐξ ἁπάντων ἀπεργαζόμενοι σῶμα ἔκαζον, τὰς τῆς ἀθανάτου ψυχῆς περιόδους ἐνέδουν εἰς ἐπίῤῥυτον σῶμα καὶ ἀπόῤῥυτον. αἱ δὲ, εἰς ποταμὸν ἐνδεθεῖσαι πολὺν, οὔτ' ἐκράτουν, οὔτ' ἐκρατοῦντο, βίᾳ δ' ἐφέροντο καὶ ἔφερον. ὥστε τὸ μὲν ὅλον κινεῖ- b.
σθαι ζῶον, ἀτάκτως μὴν ὅπη τύχῃ προϊέναι, καὶ ἀλόγως, τὰς ἐξ ἁπάσας κινήσεις ἔχον. εἰς τε γὰρ τὸ πρόσθεν καὶ ὄπισθεν, καὶ πάλιν εἰς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, κάτω τε καὶ ἄνω, καὶ πάντη κατὰ τοὺς ἓξ τόπους πλανώμενα προΐει. πολλοῦ γὰρ ὄντος τοῦ κατακλύζοντος καὶ ἀποῤῥέοντος κύματος, ὃ τὴν τροφὴν παρεῖχεν, ἔτι μείζω θόρυβον ἀπειργάζετο τὰ τῶν προσπιπτόντων παθήματα ἑκάστοις, ὅτε πυρὶ προσκρούσειε τὸ c.
σῶμα τινὸς ἐξωθεν ἀλλοτρίῳ περιτυχὸν, ἢ καὶ στερεῷ γῆς,

animantis immortali principio, ſui effectorem imitati, ignis, aëris, aquae, terrae particulas, quas rurſus redderent, a mundo mutuabantur: eaſque inter ſe copulabant, haud iiſdem illis indiſſolubilibus vinculis, quibus ipſi fuerant colligati, ſed talibus, quae propter parvitatem cerni non poſſent: crebriſque huiuſmodi clavis coniunctis, unum ex omnibus corpus efficiebant, atque in hoc ipſum tum influente, tum effluente corpore, animae divinae circuitus illigabant. Itaque hi circuitus, in profundum flumen immerſi, neque tenebant, neque tenebantur, ſed vi ferebantur, atque ferebant. ex quo factum eſt, ut totum animal moveretur, ſine ordine tamen, & fortuita quadam iactatione. cui quidem ſex pervagari motibus contingit, undique per ſex loci differentias progrediendo, videlicet ante & retro, ad dextram & laevam, ſurſum atque deorſum. Cum vero plurimus inundaret fluctus atque defluere, unde animal nutriretur, multo etiam maior a paſſionibus extrinſecus illatis turba ſequebatur, cum corpus ali-

ὑγροῖς τε ὀλισθήμασιν ὑδάτων· εἴτε ζάλῃ πνευμάτων ὑπ' ἀέρος φερομένων καταληφθείη, καὶ ὑπὸ πάντων τούτων διὰ τοῦ σώματος αἱ κινήσεις ἐπὶ τὴν ψυχὴν φερόμεναι προσπίπτοιεν· αἳ δὴ καὶ ἔπειτα διὰ ταῦτα ἐκλήθησάν τε καὶ νῦν ἔτι αἰσθήσεις συνάπασαι κέκληνται. καὶ δὴ καὶ τότε ἐν τῷ παρόντι πλεῖσην καὶ μεγίσην παρεχόμεναι κίνησιν, μετὰ τοῦ ῥέοντος ἐν-
d. δελεχῶς ὀχετοῦ κινοῦσαι καὶ σφοδρῶς σείουσαι τὰς τῆς ψυχῆς περιόδους, τὴν μὲν ταυτοῦ παντάπασιν ἐπέδησαν, ἐναντία αὐτῇ ῥέουσαι, καὶ ἐπέσχον ἄρχουσαν καὶ ἰοῦσαν· τὴν δ' αὖ θατέρου διέσεισαν, ὥστε τὰς τοῦ διπλασίου καὶ τριπλασίου τρεῖς ἑκατέρας ἀποτάσεις, καὶ τὰς τῶν ἡμιολίων καὶ ἐπιτρίτων καὶ ἐπογδόων μεσότητας καὶ ξυνδέσεις, ἐπειδὴ παντελῶς αὖται οὐκ ἦσαν καὶ πρὶν ὑπὸ τοῦ ξυνδήσαντος, πάσας
e. μὲν τρέψαι τροφάς, πάσας δὲ κλάσεις καὶ διαφορὰς τῶν κύκλων ἐμποιεῖν, ἐσαχῆ περ ἦν δυνατόν· ὥστε μετ' ἀλλήλων μόγις συνεχομένας φέρεσθαι μὲν, ἀλόγως δὲ φέρεσθαι, τοτὲ μὲν ἐναντίας, τοτὲ δὲ πλαγίας, τοτὲ ὑπτίας. οἷον ὅταν τὶς

quod ignis exterioris incurriſſet offenſionem, vel a terrae ſoliditate, aut aquae humore, aut aëris flatu laeſum eſſet. porro ab iis omnibus per corpus motus uſque ad animam tranſeunt, qui propterea & initio & nunc ſenſus cognominati ſunt. Hi quidem ab initio continue multos & maximos motus cient, rivo illo continenter fluente, atque his fluctibus vehementer animae circuitus quatiunt: & circuitum quidem illum eiuſdem naturae in ipſo curſu prorſus impediunt; alterius vero circuitum diſtrahunt, uſque adeo, ut dupla illa & tripla utrinque diſpoſita intervalla tria, medietateſque & colligationes, ſeſquitertia, ſeſquialtera, ſeſquioctava ratione interiectas, quae diſſolvi a nullo, niſi ab eo, qui coniunxit, poſſunt, omni revolutionis genere torqueant, omneſque anfractus & varietates orbium, quotcunque contingere queunt, inducant: ita ut ambitus ipſi, vix ſibi invicem connexi, ferantur quidem, ſed ſine ratione ferantur, tum contra, tum ex obliquo, tum reſupina quadam diſpoſitione. ceu ſi quis

ὕπτιος ἐρείσας τὴν κεφαλὴν μὲν ἐπὶ γῆς, τοὺς δὲ πόδας προσβαλὼν ἄνω ἔχῃ πρός τινι, τότε ἐν τούτῳ τῷ πάθει τοῦ τε πάσχοντος καὶ τῶν ὁρώντων, τά τε δεξιὰ, ἀριστερὰ, καὶ τὰ ἀριστερὰ, δεξιὰ, ἑκατέροις τὰ ἑκατέρων φαντάζεται. ταυτὸ δὴ τοῦτο καὶ τοιαῦτα ἕτερα αἱ περιφοραὶ πάσχουσαι σφοδρῶς, ὅταν γέ τῳ τῶν ἔξωθεν τοῦ ταυτοῦ γένους ἢ τοῦ θατέρου περιτύχωσι, τότε ταυτόν τῳ καὶ θάτερόν του, τἀναντία τῶν ἀληθῶν προσαγορεύουσαι, ψευδεῖς καὶ ἀνόητοι γεγόνασιν, οὐδεμία τε ἐν αὐτοῖς τότε περίοδος ἄρχουσα οὐδ' ἡγεμών ἐσιν· ἂν δ' αὖ ἔξωθεν αἰσθήσεις τινὲς φερόμεναι καὶ προσπεσοῦσαι ξυνεπισπάσωνται καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἅπαν κύτος, τόθ' αὗται κρατούμεναι, κρατεῖν δοκοῦσι. καὶ διὰ πάντα ταῦτα τὰ πάθη νῦν κατ' ἀρχὰς ἄνους ψυχὴ γίγνεται τοπρῶτον, ὅταν σώματι ἐνδεθῇ θνητῷ· ὅταν δὲ τὸ τῆς αὔξης καὶ τροφῆς ἔλαττον ἐπίῃ ῥεῦμα, πάλιν δὲ αἱ περίοδοι λαμβανόμεναι γαλήνης, τὴν αὑτῶν ὁδὸν ἴωσι, καὶ καθιζῶνται μᾶλλον ἐπιόντος τοῦ χρόνου, τότε ἤδη πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἰόν- p. 44 a. b.

caput pro pedibus humi figat, pedes vero pro capite tollat in altum: tunc vero arbitror, tam eius, qui sic affectus est, quam eorum, qui spectant, dextrae partes sinistrae, & contra sinistrae dextrae sibi invicem esse viderentur. Itaque cum hoc ipsum ceterave huiusmodi animi quoque ambitus maxime patiuntur, si tunc extrinsecum aliquid eiusdem ipsius vel alterius generis inciderint, falso, quid idem alicui sit, quidve alterum ab aliquo, indicant: ideoque mendaces tunc dementesque sunt, nec ullus princeps & dux in eis tunc est circuitus. Cumque extra positi sensus pulsaverint animam vehementius, totamque eam possederint, tunc illi, subiugati quidem & servientes, dominari videntur. Quas ob res ab initio anima, cum mortalis corporis vinculis includitur, amens efficitur. at postquam nutritionis & augmenti rivus lenius minusque fluit, animaeque circuitus tranquilliore motu iter suum peragunt, processuque temporis sedatiores fiunt, & in figuram naturae suae congruam restituuntur: tunc singulo-

τῶν σχῆμα ἑκάσων τῶν κύκλων αἱ περιφοραὶ κατευθυνόμεναι, τό, τε θάτερον καὶ τὸ ταυτὸ προσαγορεύουσαι κατ' ὀρθὸν, ἔμφρονα τὸν ἔχοντα αὐτὰς γιγνόμενον ἀποτελοῦσιν. ἂν μὲν οὖν δὴ καὶ συνεπιλαμβάνηταί τις ὀρθὴ τροφὴ παιδεύ-
c. σεως, ὁλόκληρος ὑγιής τε παντελῶς, τὴν μεγίσην ἀποφυγὼν νόσον, γίγνεται· καταμελήσας δὲ, χωλὴν τοῦ βίου διαπορευθεὶς ζωὴν, ἀτελὴς καὶ ἀνόνητος εἰς ᾅδου πάλιν ἔρχεται. ταῦτα μὲν οὖν ὕσερα ποτὲ γίγνεται. Περὶ δὲ τῶν νῦν προτεθέντων δεῖ διελθεῖν ἀκριβέσερον. τὰ δὲ πρὸ τούτων, περὶ σωμάτων κατὰ μέρη τῆς γενέσεως, καὶ περὶ ψυχῆς, δι' ἃς τε αἰτίας καὶ προνοίας γέγονε θεῶν, τοῦ μάλισα εἰκότος ἀντεχο-
d. μένοις, οὕτω καὶ κατὰ ταῦτα πορευομένοις διεξιτέον. τὰς μὲν οὖν θείας περιόδους, δύο οὔσας, τὸ τοῦ παντὸς σχῆμα ἀπομιμησάμενοι, περιφερὲς ὂν, εἰς σφαιροειδὲς σῶμα ἐνέδησαν, τοῦτο ὃ δὴ νῦν κεφαλὴν ἐπονομάζομεν· ὃ θειότατόν τε ἐσὶ καὶ τῶν ἐν ἡμῖν πάντων δεσποτοῦν. ᾧ καὶ πᾶν τὸ σῶμα παρέδοσαν ὑπηρεσίαν αὐτῷ ξυναθροίσαντες θεοὶ, κατανοήσαντες

rum circulorum directae converſiones eiuſdem & alterius naturam probe diſcernunt, hominemque ſic inſtitutum prudentem efficiunt. quod ſi quis educationi rectaeque nutritioni diſciplinam quoque & eruditionem convenientem adiunxerit, morbo graviſſimo devitato ſanus & integer prorſus evadet: ſin autem neglexerit, claudum vitae iter ingreſſus, tanquam mancus & omnino inutilis rurſus ad inferos decidit. Sed haec quidem poſt ortum contingunt. Nunc vero de prima hominis compoſitione exactius differendum, ac probabili ratione monſtrandum, qua cauſa & providentia Deorum ſingula membra corporis ad ſingula animae officia ſint accommodata. Principio Dii figuram capitis ad rotunditatem mundi finxere, in eoque duos illos animae divinos circuitus ſtatuerunt. eſt autem caput membrum corporis diviniſſimum, reliquorumque membrorum princeps: cui totum corpus connexum Dii ſubeſſe & parere iuſſerunt. excogitaverunt enim, motuum omnium, quotcunque eſſe queant, compos id fore.

ἔτι πασῶν ὅσαι κινήσεις ἔσοιντο, μετέχοι. ἵν' οὖν μὴ, κυλινδούμενον ἐπὶ γῆς ὕψη τε καὶ βάθη παντοδαπὰ ἐχούσης, ἀπορον τὰ μὲν ὑπερβαίνειν, ἔνθεν δὲ ἐκβαίνειν, ὄχημ' αὐτῷ τοῦτο καὶ εὐπορίαν ἔδοσαν· ὅθεν δὴ μῆκος τὸ σῶμα ἔσχεν, ἐκτατά τε κῶλα καὶ καμπὰ ἔφυσε τέσσαρα, θεοῦ μηχανησαμένου πορείαν· οἷς ἀντιλαμβανόμενον καὶ ἀπερειδόμενον, διὰ πάντων τόπων πορεύεσθαι δυνατὸν γέγονε, τὴν τοῦ θειοτάτου καὶ ἱερωτάτου φέρον οἴκησιν ἐπάνωθεν ἡμῶν. σκέλη μὲν οὖν χεῖρές τε ταύτῃ καὶ διὰ ταῦτα πᾶσι προσέφυ. τοῦ δ' ὄπισθεν τὸ πρόσθεν τιμιώτερον καὶ ἀρχικώτερον νομίζοντες θεοὶ, ταύτῃ τὸ πολὺ τῆς πορείας ἡμῖν ἔδοσαν. ἔδει δὴ διωρισμένον ἔχειν καὶ ἀνόμοιον τὸ πρόσθεν τοῦ σώματος ἄνθρωπον. διὸ πρῶτον μὲν περὶ τὸ τῆς κεφαλῆς κύτος ὑποθέντες αὐτόσε τὸ πρόσωπον, ὄργανα ἐνέδησαν τούτῳ πάσῃ τῇ τῆς ψυχῆς προνοίᾳ, καὶ διετάξαντο μέτοχον ἡγεμονίας τοῦτ' εἶναι τὸ κατὰ Φύσιν πρόσθεν. τῶν δὲ ὀργάνων πρῶτον μὲν φωσφόρα συνετε-

p. 45 a.

b.

Cum vero inaequalis & aſpera, ac partim quidem acclivis, partim declivis terra ſit, ſi humi caput ſerperet, perque terrae ſuperficiem volveretur, hos anfractus ſine offenſione tranſire non poſſet. quod ſane malum ut vitaretur, procerum hunc habitum corporis ad faciliorem progreſſum Dii pro vehiculo capiti ſubiecerunt. Corpori praeterea quatuor in longum porrecta & flexibilia membra annexuerunt, quibus facile divina providentia moveretur: apprehenderet videlicet obiecta quaeque, ſtaret, & ſiſteret, perque omnia graderetur, caput ſuperne ſubſiſtens diviniſſimi ſacratiſſimique habitaculum. hanc igitur ob cauſam nobis crura manuſque dedere. Anteriores autem partes poſterioribus praeſtantiores & ad imperandum aptiores arbitrati, in anteriorem quoque partem moveri nos ut plurimum voluerunt. Oportebat porro anteriora diſcreta & diſſimilia eſſe. quapropter primum globo capitis faciem adiecere, facieique inſtrumenta, quae adminicularentur omnia animae providentiae, aſſignaverunt, decreveruntque naturale hominis imperium in hac parte an-

κτήναντο ὄμματα, τοιᾷδε ἐνδήσαντες αἰτίᾳ· τοῦ πυρὸς ὅσου τὸ μὲν καίειν οὐκ ἔσχε, τὸ δὲ παρέχειν Φῶς ἥμερον, οἰκεῖον ἑκάσης ἡμέρας, σῶμα ἐμηχανήσαντο γίγνεσθαι. τὸ γὰρ ἐντὸς ἡμῶν ἀδελφὸν ὂν τούτου πῦρ εἰλικρινὲς, ἐποίησαν διὰ τῶν ὀμμάτων ῥεῖν λεῖον καὶ πυκνὸν, ὅλον μὲν, μάλιστα δὲ τὸ μέσον
e. ξυμπιλήσαντες τῶν ὀμμάτων. ὥστε τὸ μὲν ἄλλο ὅσον παχύτερον, σέγειν πᾶν, τὸ τοιοῦτο δὲ μόνον αὐτὸ καθαρὸν διηθεῖν. ὅταν οὖν μεσημερινὸν ἧ Φῶς περὶ τὸ τῆς ὄψεως ῥεῦμα, τότε ἐκπίπτον, ὅμοιον πρὸς ὅμοιον ξυμπαγὲς γενόμενον, ἓν σῶμα οἰκειαθὲν ξυνέσχε κατὰ τὴν τῶν ὀμμάτων εὐθυωρίαν, ὅπη περ ἂν ἀντερείδῃ τὸ προσπίπτον ἔνδοθεν, πρὸς ὃ τὸ ἔξω ξυνέπεσεν. ὁμοιοπαθὲς δὴ δι' ὁμοιότητα πᾶν γενόμενον, ὅτου
d. τε ἂν αὐτό ποτε ἐφάπτηται, καὶ ὃ ἂν ἄλλο ἐκείνου, τούτῳ τὰς κινήσεις διαδιδὸν, εἰς ἅπαν τὸ σῶμα μέχρι τῆς ψυχῆς αἴσθησιν παρέσχετο ταύτην, ἣ δὴ ὁρᾶν Φαμέν. ἀπελθόντος δὲ εἰς νύκτα, τοῦ συγγενοῦς πυρὸς ἀποτέτμηται. πρὸς γὰρ

teriori priorique conſiſtere. Sed ex omnibus faciei partibus primi luciferi oculorum orbes coruſcant, hac cauſa dati. ignis certe illius, qui non urit quidem, ſed illuminando ſuaviter diem invehit mundo, participes oculorum orbes Dii fecerunt. intimum ſiquidem noſtri corporis ignem, huius ignis germanum, ſincerumque, per oculos emanare voluerunt, in quibus lenis congeſtuſque ubique ignis huiuſmodi ſit, ſed per eorum dumtaxat ſolidiorem anguſtamque medietatem ignis purior evolet, craſſior vero cohibeatur. Itaque cum diurnum lumen applicat ſe viſus radio, tunc ea duo inter ſe ſimilia concurrentia atque commixta, quo oculorum acies diriguntur, ibi in unius iam domeſtici corporis cohaerent ſpeciem, ubicunque videlicet tam intimi, quam externi, luminis fit concurſus. Totum igitur hoc propter ſimilitudinem paſſionem eandem ſortitum, cum quid aliud tangit, vel ipſum ab alio tangitur, motum huiuſmodi ad corpus omne, perque id ad animam uſque diffundens, ſenſum efficit, qui viſus vocatur. At poſtquam in noctem diſceſſerit cognatus ignis, viſionis

κνόμιον ἐξιὸν ἀλλοιοῦταί τε αὐτὸ καὶ κατασβέννυται, συμφυὲς οὐκέτι τῷ πλησίον ἀέρι γιγνόμενον, ἅτε πῦρ οὐκ ἔχοντι. παύεται δὲ οὖν ὁρῶν, ἔτι δὲ ἐπαγωγὸν γίγνεται ὕπνου. σωτηρίαν γὰρ ἣν οἱ θεοὶ ἕνεκα τῆς ὄψεως ἐμηχανήσαντο, τὴν τῶν βλεφάρων φύσιν, ὅταν ταῦτα ξυμμύσῃ, καθείργυυσι τὴν τοῦ e. πυρὸς ἔνδον δύναμιν. ἡ δὲ διαχεῖται, καὶ ὁμαλύνει τὰς ἐντὸς κινήσεις· ὁμαλυνθεισῶν δὲ, ἡσυχία γίγνεται. γενομένης δὲ πολλῆς μὲν ἡσυχίας, βραχυόνειρος ὕπνος ἐμπίπτει· καταλειφθεισῶν δὲ τινῶν κινήσεων μειζόνων, οἷαι καὶ ἐν οἵοις ἂν τόποις λείπωνται, τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα παρέσχετο ἀφομοιω- p. θέντα ἐντὸς ἔξω τε ἐγερθεῖσιν ἀπομνημονευόμενα φαντάσματα. τὸ δὲ περὶ τὴν τῶν κατόπτρων εἰδωλοποιΐαν, καὶ πάντα ὅσα ἐμφανῆ καὶ λεῖα, κατιδεῖν οὐδὲν ἔτι χαλεπόν. ἐκ γὰρ τῆς ἐκτὸς ἐντός τε τοῦ πυρὸς ἑκατέρου κοινωνίας ἀλλήλοις, ἑνός τε αὖ περὶ τὴν λειότητα ἑκάστοτε γενομένου, καὶ πολλαχῇ μεταρρυθμιθέντος, πάντα τὰ τοιαῦτα ἐξ ἀνάγκης ἐμφαίνε- 46 a.

radius evaneſcit. nam in aërem ſibi diſſimilem erumpens permutatur, atque exſtinguitur, cum nullam habeat cum proximo aëre, utpote ignis ſplendore carente, naturae communionem. idcirco videre deſinit, ſomnumque inducit. etenim ſalubre palpebrarum tegmen Dii oculis machinati ſunt, quibus obductis vis illa ignis intimi convenientia tegminis coërcetur, compreſſaque interiores motus perfundit & mulcet: quibus relaxatis atque mollitis quies obrepit. Si profundus ob multam quietem motuum nos occupat ſopor, exigua ſequuntur inſomnia. ſin vehementiores aliqui motus quaſi vigiliarum reliquiae relicti ſint, quales quidem & qualibus ex locis hauſtae reliquiae ſunt, talia ſomniorum ſimulacra naſcuntur, eorumque nobis expergefactis reſtat memoria. At vero ſimulacrorum, quae vel in ſpeculis oboriuntur, vel in perſpicua laevique cernuntur ſuperficie, facilis aſſecutio eſt. nam ex utriuſque ignis, tam intimi, quam extra poſiti, communione, eiuſque rurſus concurſu & congruentia, qui paſſim terſo laevique corpori accommodatus eſt, neceſſario haec omnia

b. ται, τοῦ περὶ τὸ πρόσωπον πυρὸς, τῷ περὶ τὴν ὄψιν πυρὶ, περὶ τὸ λεῖον καὶ λαμπρὸν ξυμπαγεῖ γιγνομένῳ. δεξιὰ δὲ φαντάζεται τὰ ἀριστερὰ, ὅτι τοῖς ἐναντίοις μέρεσι τῆς ὄψεως περὶ τὰ ἐναντία μέρη γίγνεται ἐπαφὴ, παρὰ τὸ καθεστὼς ἔθος τῆς προσβολῆς. δεξιὰ δὲ, τὰ δεξιὰ, καὶ τὰ ἀριστερὰ, ἀριστερὰ τοὐναντίον, ὅταν μεταπέσῃ ξυμπηγνύμενον ᾧ ξυμπήγνυται φῶς. τοῦτο δὲ, ὅταν ἡ τῶν κατόπτρων λειότης, ἔνθεν καὶ ἔν-
c. θεν ὕψη λαβοῦσα, τὸ δεξιὸν εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος ἀπώσῃ τῆς ὄψεως, καὶ θάτερον ἐπὶ θάτερον. κατὰ δὲ τὸ μῆκος γραφὲν τοῦ προσώπου, ταυτὸν τοῦτο ὕπτιον ἐποίησε πᾶν φαίνεσθαι τὸ κάτω πρὸς τὸ ἄνω τῆς αὐγῆς, τό, τ' ἄνω πρὸς τὸ κάτω πάλιν ἀπῶσαν. ταῦτ' οὖν πάντ' ἔστι τῶν ξυναιτίων, οἷς θεὸς ὑπηρετοῦσι χρῆται, τὴν τοῦ ἀρίστου κατὰ τὸ δυνατὸν ἰδέαν ἀποτελῶν. δοξάζεται δὲ ὑπὸ τῶν πλείστων οὐ ξυναίτια ἀλλ'
d. αἴτια εἶναι τῶν πάντων, ψύχοντα καὶ θερμαίνοντα, πηγνύντα τε καὶ διαχέοντα, καὶ ὅσα τοιαῦτα ἀπεργαζόμενα. λόγον δὲ οὐδένα οὐδὲ νοῦν εἰς οὐδὲν δυνατὰ ἔχειν ἐστί. τῶν γὰρ ὄν-

oriuntur, cum ignis oculorum cum eo igne, qui eſt e conſpectu effuſus, circa laeve nitidumque corpus ſeſe confudit. Dextra vero videntur, quae laeva ſunt, quia contrariis partibus oculorum inſolito more contrarias partes attingimus. reſpondent autem dextra dextris, laeva laevis, quando commixtum lumen cum eo, cui permiſcetur, tranſilit: id vero, cum ſpeculorum laevitas hinc illincque altitudinem aſſumſit, & ita dextram oculorum partem in laevam ſpeculi, laevamque in dextram detorſit. quod ſi vero ſpeculum ad vultus longitudinem convertatur, vultum reddit reſupinum, cum ſuperior luminis pars ad inferiora, inferior vero ad ſuperiora vertatur. Atque haec omnia ex eorum genere ſunt, quae rerum adiuvant cauſas, quibus ut miniſtris utitur Deus ad optimi, quoad fieri poteſt, ideam perficiendam. ſed exiſtimant plerique non adminicula haec principalium cauſarum, ſed has ipſas eſſe omnium cauſas, quae frigoris & caloris, rari & denſi, ceterorumque ſimilium naturam habeant, rationem

τῶν ᾧ νοῦν μόνῳ κτᾶσθαι προσήκει, λεκτέον ψυχήν. τοῦτο δὲ ἀόρατον. πῦρ δὲ καὶ ὕδωρ καὶ ἀὴρ καὶ γῆ, σώματα πάντα ὁρατὰ γέγονε. τὸν δὲ νοῦ καὶ ἐπιςήμης ἐραςὴν ἀνάγκη τὰς τῆς ἔμφρονος φύσεως αἰτίας πρώτας μεταδιώκειν. ὅσαι δὲ ὑπ' ἄλλων μὲν κινουμένων, ἕτερα δ' ἐξ ἀνάγκης κινούντων γίγνονται, δευτέρας ποιητέον. καὶ δὴ κατὰ ταῦτα καὶ ἡμῖν λεκτέα μὲν ἀμφότερα τὰ τῶν αἰτίων γένη, χωρὶς δ' ὅσαι μετὰ νοῦ καλῶν καὶ ἀγαθῶν δημιουργοί, καὶ ὅσαι μονωθεῖσαι φρονήσεως τὸ τυχὸν ἄτακτον ἑκάστοτε ἐξεργάζονται. τὰ μὲν οὖν τῶν ὀμμάτων ξυμμεταίτια πρὸς τὸ σχεῖν τὴν δύναμιν ἣν νῦν εἰλήχεν εἰρήσθω· τὸ δὲ μέγιστον αὐτῶν εἰς ὠφέλειαν ἔργον, δι' ὃ θεὸς αὖθ' ἡμῖν δεδώρηται, μετὰ τοῦτο ῥητέον. ὄψις δὴ, κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον, αἰτία τῆς μεγίςης ὠφελείας γέγονεν ἡμῖν· ὅτι τῶν νῦν λόγων περὶ τοῦ παντὸς λεγομένων οὐδεὶς ἂν ποτε ἐρρήθη, μήτε ἄςρα, μήτε ἥλιον, μήτ' οὐρανὸν ἰδόντων. νῦν δ' ἡμέρα τε καὶ νὺξ ὀφθεῖσαι, μῆνές τε καὶ c. p. 47 a.

vero mentemque nequaquam. mentem enim a nulla re alia, nisi ab anima, possideri convenit. haec vero aspectum effugit oculorum. sed ignis, aqua, aër, ac terra corpora sunt, atque cernuntur. oportet autem mentis & scientiae amatorem principales sapientis naturae causas quaerere: atque eas, quae necessario ab aliis quidem moventur, alia vero movent, secundas causas arbitrari. Quocirca a nobis sic censeo faciendum, ut de utroque causarum genere differamus, separatim autem de his, quae cum intelligentia effectrices sunt pulcharum rerum atque bonarum, de iis rursus, quae vacantes prudentia, quodlibet passim sine ordine faciunt. Ac de secundis quidem causis oculorum, ad eam vim, quam habent, conducentibus, satis esse dictum puto: maximum vero opus, cujus gratia utiliter nobis a Deo donati sunt, deinceps explicandum censeo. Rerum enim optimarum, ut arbitror, cognitionem nobis oculi attulerunt. nam haec, quae de mundo disputantur, nunquam inventa essent, si neque sidera, neque sol, neque coelum suspici potuissent: cognitio vero diei ac

ἐνιαυτῶν περίοδοι μεμηχάνηνται μὲν ἀριθμὸν, χρόνου δὲ ἔννοιαν, περί τε τῆς τοῦ παντὸς φύσεως ζήτησιν ἔδοσαν. ἐξ ὧν ἐπορισάμεθα φιλοσοφίας γένος· οὗ μεῖζον ἀγαθὸν οὔτ' ἦλθεν
b. οὔθ' ἥξει ποτὲ τῷ θνητῷ γένει δωρηθὲν ἐκ θεῶν. λέγω δὴ τοῦτο ὀμμάτων μέγιστον ἀγαθόν. τἄλλα δὲ ὅσα ἐλάττω τί ἂν ὑμνοῖμεν; ὧν ὁ μὴ φιλόσοφος τυφλωθεὶς, ὀδυρόμενος ἂν θρηνοῖ μάτην. ἀλλὰ τοῦτο λεγέσθω παρ' ἡμῶν, αὐτὰ ἐπὶ ταύτῃ τῇ αἰτίᾳ θεὸν ἡμῖν ἀνευρεῖν· δωρήσασθαί τε ὄψιν, ἵνα τὰς ἐν οὐρανῷ τοῦ νοῦ κατιδόντος περιόδους, χρησαίμεθα ἐπὶ τὰς περιφορὰς τὰς τῆς παρ' ἡμῖν διανοήσεως, συγγενεῖς ἐκείναις
c. οὔσας, ἀταράκτοις τεταραγμένας. ἐκμαθόντες δὲ, καὶ λογισμὸν κατὰ φύσιν ὀρθότητος μετασχόντες, μιμούμενοι τὰς τοῦ Θεοῦ πάντως ἀπλανεῖς οὔσας, τὰς ἐν ἡμῖν πεπλανημένας κατασησαίμεθα. φωνῆς τε δὴ καὶ ἀκοῆς πέρι πάλιν ὁ αὐτὸς λόγος, ἐπὶ ταῦτα τῶν αὐτῶν ἕνεκα παρὰ θεῶν δεδωρῆσθαι. λόγος τε γὰρ ἐπ' αὐτὰ ταῦτα τέτακται, μεγίστην

noctis, ab oculis orta, fecit, ut dinumeratione quadam menſium annorumque ambitus metiremur, tempus cognoſceremus, univerſae naturae ordinem ſcrutaremur. quibus ex rebus philoſophiam adepti ſumus: quo bono nihil unquam maius mortalium generi datum eſt Deorum munere, neque dabitur. Hoc igitur maximum oculorum beneficium eſſe dico: minora alia praetereo. quibus, qui a philoſophia alieni ſunt, orbati ſi querantur, fruſtra querentur. Nobis vero aſſerendum eſt, ob hanc potiſſimum rationem Deum oculos genuiſſe, ut mentis circuitus, qui in coelo peraguntur, intuiti, in uſum redigamus noſtrae mentis, cogitationiſque noſtrae diſcurſiones illis cognatas, ſed perturbatas, quodammodo ad illorum temperiem revocemus. Et cum illos cognoverimus, & recta ratione ſecundum naturam praediti ſingulorum ordinem perceperimus, converſiones Dei, quae ſine ullo errore aguntur, imitemur, atque ad earum exemplum diſcurſiones noſtrae cogitationis vagas & erraticas componamus. Vocem quoque auditumque eiuſdem rei gratia Deos

ξυμβαλόμενος εἰς αὐτὰ μοῖραν· ὅσον τ' αὖ μουσικῆς φωνῆς
χρησιμον, πρὸς ἀκοὴν ἕνεκα ἁρμονίας ἐσὶ δοθέν. ἡ δὲ ἁρμο- d.
νία, ξυγγενεῖς ἔχουσα φορὰς ταῖς ἐν ἡμῖν τῆς ψυχῆς περιό-
δοις, τῷ μετὰ νοῦ προσχρωμένῳ μούσαις, οὐκ ἐφ' ἡδονὴν
ἄλογον, καθάπερ νῦν, εἶναι δοκεῖ χρήσιμος, ἀλλ' ἐπὶ τὴν γε-
γονυῖαν ἐν ἡμῖν ἀνάρμοσον ψυχῆς περιοδον, εἰς κατακόσμη-
σιν καὶ συμφωνίαν ἑαυτῇ ξύμμαχος ὑπὸ μουσῶν δέδοται·
καὶ ῥυθμὸς αὖ, διὰ τὴν ἄμετρον ἐν ἡμῖν καὶ χαρίτων ἐπιδεᾶ
γιγνομένην ἐν τοῖς πλείοις ἕξιν, ἐπίκουρος ἐπὶ ταῦτα ὑπὸ e.
τῶν αὐτῶν ἐδόθη. τὰ μὲν οὖν παρελημυθότα τῶν εἰρημενων,
πλὴν βραχέων, ἐπιδέδεικται τὰ διὰ νοῦ δεδημιουργημένα.
δεῖ δὲ καὶ τὰ δι' ἀνάγκης γιγνόμενα τῷ λόγῳ παραθέσθαι.
μεμιγμένη γὰρ οὖν ἡ τοῦδε τοῦ κόσμου γένεσις, ἐξ ἀνάγκης p.
τε καὶ νοῦ συςάσεως ἐγενήθη. νοῦ δὲ ἀνάγκης ἄρχοντος, τῷ 48
πείθειν αὐτὴν τῶν γιγνομένων τὰ πλεῖςα ἐπὶ τὸ βέλτιςον a.
ἄγειν, ταύτῃ κατὰ ταυτὰ δι' ἀνάγκης ἡττωμένης ὑπὸ πει-
θοῦς ἔμφρονος, οὕτω κατ' ἀρχὰς ξυνίςατο τόδε τὸ πᾶν. εἴτις

dediſſe nobis, exiſtimo. Nam ad haec ipſa ſermo pertinet, plurimumque conducit; omniſque muſicae vocis uſus harmoniae gratia eſt tributus. Atqui & harmonia, quae motiones habet animae noſtrae diſcurſionibus congruas atque cognatas, homini prudenter Muſis utenti non ad voluptatem rationis expertem, ut nunc videtur, eſt utilis: ſed a Muſis ideo data eſt, ut per eam diſſonantem circuitum animae componamus, & ad concentum ſibi congruum redigamus. Rhythmus quoque ad hoc videtur eſſe tributus, ut habitum in nobis immoderatum gratiaque carentem aptiſſime temperemus. Hactenus opera mentis, paucis exceptis, tractavimus. oportet de his quoque, quae neceſſitas invehit, dicere. mundi enim huius generatio ex neceſſitatis mentiſque coitu mixta eſt. Nam cum mens neceſſitati dominaretur, propterea quod, perſuadendo eam, ad optimos ut plurimum rerum eventus induceret, ipſaque hac ratione cedens ſapienti perſuaſioni pareret, mundi huius exordia conſtiterunt. Oportet igitur

οὖν ἢ γέγονε, κατὰ ταυτὰ ὄντως ἐρεῖ, μικτέον καὶ τὸ τῆ
πλανωμένης εἶδος αἰτίας, οἳ φέρειν πέφυκεν. ὧδε οὖν πάλι
b. ἀναχωρητέον· καὶ λαβοῦσιν αὐτῶν τούτων προσήκουσαν ἀρ
χὴν ἑτέραν αὖθις αὖ, καθάπερ περὶ τῶν τότε, νῦν οὕτω περ
τούτων πάλιν ἀρκτέον ἀπ' ἀρχῆς. τὴν δὲ πρὸ τῆς οὐρανοῦ γενέ
σεως, πυρὸς, ὕδατός τε καὶ ἀέρος καὶ γῆς φύσιν, θεατέο
αὐτὴν, καὶ τὰ πρὸ τούτου πάθη. νῦν γὰρ οὐδείς πω γένεσι
αὐτῶν μεμήνυκεν, ἀλλ' ὡς εἰδόσι πῦρ ὅ, τι ποτέ ἐςι, καὶ ἕκα
ςον αὐτῶν, λέγομεν ἀρχὰς, αὐτὰ τιθέμενοι ςοιχεῖα τοῦ παν
τός· προσῆκον αὐτοῖς οὐδ' ὡς ἐν συλλαβῆς εἴδεσι μόνον εἰκότω
c. ὑπὸ τοῦ καὶ βραχὺ φρονοῦντος ἀπεικασθῆναι. νῦν δὲ οὖν τό γ
παρ' ἡμῶν ὧδε ἐχέτω· τὴν μὲν περὶ ἁπάντων εἴτε ἀρχὴν, εἴτ
ἀρχὰς, εἴτε ὅπη δοκεῖ τούτων πέρι, τὸ νῦν οὐ ῥητέον· δι' ἄλλ
μὲν οὐδὲν, διὰ δὲ τὸ χαλεπὸν εἶναι κατὰ τὸν παρόντα τρό
πον τῆς διεξόδου δηλῶσαι τὰ δοκοῦντα. μήτ' οὖν ὑμεῖς οἴεσθ
δεῖν ἐμὲ λέγειν, οὔτ' αὐτὸς αὖ πείθειν ἐμαυτὸν εἴην ἂν δυνα
τὸς ὡς ὀρθῶς ἐγχειροῖμ' ἄν, τοσοῦτον ἐπιβαλλόμενος ἔργο

eum, qui mundi conſtitutionem vere narraturus erit, errati
cae quoque cauſae ſpeciem pro naturae ipſius inſtinctu mi
ſcere. quod ita commode fiet, ſi horum ipſorum conve
nienti principio ſumto, ſic de his, quemadmodum de ſupe
rioribus, ab ipſa rurſus origine diſſeramus. Naturam ergo &
paſſiones ignis, aquae, aëris, atque terrae, generationen
coeli praecedentes, conſideremus. Nullus profecto ad ho
uſque tempus eorum generationem oſtendit: ſed quaſi no
tum ſit, quid ſit ignis, & reliqua, ſic de illis verba facimus
eaque mundi primordia conſtituimus, cum nec ſyllabarun
quidem, nedum elementorum, vicem tenere apud homine
mentis quoquo modo compotes debeant. Nos vero in prae
ſenti nihil de principio univerſorum, ſive principiis, ſiv
quomodocunque aliter id appelletur, dicendum putamus
Cui quidem diſputationi nihil aliud impedimento eſt, nil
quod difficile ſit, praeſenti diſputandi modo, quae de his vi
dentur, exprimere. Neque igitur vos id exſpectabitis; nequ

τὸ δὲ κατ' ἀρχὰς ῥηθὲν διαφυλάττων, τὴν τῶν εἰκότων λό- d.
γων δύναμιν, πειράσομαι μηδενὸς ἧττον εἰκότα, μᾶλλον δὲ
καὶ ἔμπροσθεν ἀπ' ἀρχῆς περὶ ἑκάστων καὶ ξυμπάντων λέγειν.
Θεὸν δὲ καὶ νῦν ἐπ' ἀρχῇ τῶν λεγομένων, σωτῆρα, ἐξ ἀτό-
που καὶ ἀήθους διηγήσεως πρὸς τὸ τῶν εἰκότων δόγμα δια-
σώζειν ἡμᾶς ἐπικαλεσάμενοι, πάλιν ἀρχόμεθα λέγειν. ἡ δ'
οὖν αὖθις ἀρχὴ περὶ τοῦ παντὸς, ἔσω μειζόνως τῆς πρόσθεν e.
διῃρημένη. τότε μὲν γὰρ δύο εἴδη διειλόμεθα, νῦν δὲ τρίτον
ἄλλο γένος ἡμῖν δηλωτέον. τὰ μὲν γὰρ δύο ἱκανὰ ἦν ἐπὶ τοῖς
ἔμπροσθεν λεχθεῖσιν· ἓν μὲν, ὡς παραδείγματος εἶδος, ὑπο-
τεθὲν νοητὸν, καὶ ἀεὶ κατὰ ταυτὰ ὄν, μίμημα δὲ παρα-
δείγματος· δεύτερον, γένεσιν ἔχον καὶ ὁρατόν. τρίτον δὲ τότε p.
μὲν οὐ διειλόμεθα, νομίσαντες τὰ δύο ἔξειν ἱκανῶς· νῦν δὲ ὁ 49
λόγος ἔοικεν εἰσαναγκάζειν χαλεπὸν καὶ ἀμυδρὸν εἶδος ἐπι- a.
χειρεῖν λόγοις ἐμφανίσαι. τίνα οὖν ἔχον δύναμιν καὶ φύσιν
αὐτὸ ὑπολῃπτέον; τοιάνδε μάλιστα πάσης εἶναι γενέσεως ὑπο-

ego mihi perſuadebo, recte me tantum opus aggredi poſſe. quod autem ab initio dixi, veriſimilitudinis vim ſervabimus, ſtudebimuſque in rationibus veriſimilibus circa haec aſſignandis nulli cedere: atque ita & ſingula & univerſa a principio exponemus. Deum igitur etiam nunc, diſputationis ſervatorem, inprimis oremus, ut nos ex admirabili & inſolita expoſitione ad veriſimilem doctrinam traducat: atque ita inſtituti diſputationem exordiamur. Sed hanc de univerſo diſputationem ab ampliori diviſione, quam ſupra, ducamus. Tunc enim duas in ſpecies facta diviſio eſt: nunc tertium genus addendum. duo enim in ſuperioribus ſufficiebant, unum quidem, exemplaris loco, ſemper idem, ſolaque intelligentia comprehendendum: alterum, ſimulacrum ab hoc exemplari deductum, generationi oculiſque ſubiectum. Cum vero duo haec ſufficere putaremus, tertium non adiunximus. nunc autem cogere nos ratio videtur, ut difficilem & obſcuram ſpeciem declarare conemur. Quam igitur vim, quamve naturam habere putandum? hanc utique, generationis

δοχὴν αὐτὸ, οἷον τιθήνην. εἴρηται μὲν οὖν τἀληθὲς, δεῖ δ' ἐναργέστερον εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ. χαλεπὸν δὲ, ἄλλως τε καὶ
b. διότι προαπορηθῆναι περὶ πυρὸς καὶ τῶν μετὰ πυρὸς ἀναγκαίων, τούτου χάριν. τούτων γὰρ εἰπεῖν ἕκαστον, ὁποῖον ὄντως ὕδωρ χρὴ λέγειν, μᾶλλον ἢ πῦρ, καὶ ὁποῖον ὁτιοῦν μᾶλλον ἢ καὶ ἅπαντα· καθ' ἕκαστόν τε, οὕτως ὥστέ τινι πιστῶς καὶ βεβαίως χρῆσθαι λόγῳ· χαλεπόν. πῶς οὖν δὴ τοῦτ' αὐτὸ, καὶ πῇ, καὶ τί περὶ αὐτῶν εἰκότως διαπορηθέντες λέγωμεν; πρῶτον μὲν ὃ δὴ νῦν ὕδωρ ὠνομάκαμεν, πηγνύμενον, ὡς
c. δοκοῦμεν, λίθους καὶ γῆν γιγνόμενον ὁρῶμεν· τηκόμενον δ' αὖ καὶ διακρινόμενον ταυτὸν τοῦτο, πνεῦμα καὶ ἀέρα· (συγκαυθέντα δὲ τὸν ἀέρα, καὶ πῦρ) ἀνάπαλιν δὲ συγκριθὲν, καὶ κατασβεσθὲν, εἰς ἰδέαν τε ἀπιὸν αὖθις ἀέρος, πῦρ· καὶ πάλιν ἀέρα ξυνιόντα καὶ πυκνούμενον, νέφος καὶ ὁμίχλην. ἐκ δὲ τούτων ἔτι μᾶλλον ξυμπιλουμένων, ῥέον ὕδωρ· ἐξ ὕδατος δὲ, γῆν καὶ λίθους αὖθις· κύκλον τε οὕτω διαδιδόντα εἰς ἄλ-

horum omnium receptaculum & quasi nutricem esse. quod quamvis vere dicatur, paulo tamen apertius est dicendum. Arduum id quidem, eo maxime, quod ad huius rei demonstrationem dubitare prius necesse est, & inquirere de igne, & reliquis, quae elementa vocantur, quid istorum aquam potius, quam ignem, aut aërem potius, quam terram, aut certum aliquid unum magis, quam cuncta vocare oporteat. difficile sane certum aliquid & firmum de istis asserere. Quonam igitur pacto, & qua ratione, & quod probabile in huiusmodi inquisitione dicemus? Principio id corpus, quod modo aquam nominavimus, quando in solidam concrescit materiam, lapis & terra fieri videtur: quando vero liquescit & diffluit, spiritus atque aër. item aër exustus, ignis efficitur. ignis exstinctus & corpulentior factus aërem creat. rursus crassior factus aër, in nebulas nubesque concrescit. hi etiam magis compressis, pluviae defluunt. ex aqua rursus terra lapidesque gignuntur. atque ita videmus, haec omnia circuitu quodam sibi invicem vires fomentaque generationi

ληλα, ὡς φαίνεται, τὴν γένεσιν. οὕτω δὴ τούτων οὐδέποτε d.
τῶν αὐτῶν ἑκάστων φανταζομένων, ποῖον αὐτῶν, ὡς ὂν ὁτι-
οῦν τοῦτο καὶ οὐκ ἄλλο, παγίως διϊσχυριζόμενος, οὐκ αἰ-
σχυνεῖ γε τὶς αὐτὸν, οὐκ ἔσιν. ἀλλ' ἀσφαλέστατον ἂν μακρῷ
περὶ τούτων τιθεμένους, ὧδε λέγειν· ἀεὶ ὃ καθορῶμεν, ἄλλο-
τε ἄλλῃ γιγνόμενον, ὡς πῦρ, μὴ τοῦτο ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον
ἑκάστοτε προσαγορεύειν πῦρ· μηδὲ ὕδωρ τοῦτο, ἀλλὰ τὸ τοιοῦ-
τον ἀεί· μηδὲ ἄλλο ποτὲ μηδὲν, ὡς τιν' ἔχον βεβαιότητα,
ὅσα δεικνύντες τῷ ῥήματι, τῷ τόδε καὶ τοῦτο προσχρώμενοι, e.
δηλοῦν ἡγούμεθά τι. φεύγει γὰρ οὐχ ὑπομένον τὴν τοῦ τόδε
καὶ τὴν τούτου καὶ τὴν τῷδε, καὶ πᾶσαν ὅση μόνιμα ὡς ὄν-
τα αὐτὰ ἐνδείκνυται φάσις. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἑκάσα μὴ λέ-
γειν· τὸ δὲ τοιοῦτον ἀεὶ περιφερόμενον, ὅμοιον, ἑκάσου πέρι
καὶ ξυμπάντων οὕτω καλεῖν· καὶ δὴ καὶ πῦρ τὸ διὰ παντὸς
τοιοῦτον, καὶ ἅπαν ὅσον περ ἂν ἔχῃ γένεσιν. ἐν ᾧ δὲ ἐγ-
γιγνόμενα ἕκαστα αὐτῶν φαντάζεται, καὶ πάλιν ἐκεῖθεν

viciſſim tribuere. Quae cum nunquam eadem appareant permanere, quiſnam ſine rubore redargutioniſque ſuſpicione poterit iſtorum aliquid unum potius, quam aliud, certe & firmiter appellare? Nemo certe. quare tutiſſimus in his hic erit loquendi modus: Hoc, quod ſemper alias aliter fore formatum videtur, & plerumque iuxta ignis effigiem, non eſt utique ignis hoc aliquid, ſed tale, id eſt, igneum quiddam; nec aqua hoc aliquid, ſed tale quid, id eſt, aqueum; nec aliud quidquam, velut ullam habens ſtabilitatem. denique nec pronominibus quidem ullis haec ſignanda ſunt, quibus in rei cuiuslibet demonſtratione, cum hoc vel illud dicimus, uti ſolemus: fugiunt enim, nec exſpectant vel eam demonſtrationem, quae hoc & huius & huic deſignat; vel appellationem, quae de his, tanquam exſiſtentibus & ſtabilibus, habeatur. igitur huiuſmodi omnia neque hoc, neque illud, ſed tale potius, aut tale propter ſimilitudinem aliquam appellare debemus. & ignem quidem ubique tale, ac de ceteris, quae gignuntur, eodem pacto. at vero illud, in quo fieri ſingula

p. 50 a. ἀπόλλυται, μόνον ἐκεῖνο ἂν προσαγορεύειν, τῷ τε τοῦτο καὶ τῷ τόδε προσχρωμένους ὀνόματι. τὸ δὲ, ὁποιονοῦν τι, θερμὸν ἢ λευκὸν, ἢ καὶ ὁτιοῦν τῶν ἐναντίων, καὶ πάνθ' ὅσα ἐκ τούτων, μηδὲν ἐκεῖνο ἂν τούτων καλεῖν. ἔτι δὲ σαφέστερον αὐτοῦ πέρι προθυμητέον αὖθις εἰπεῖν. εἰ γὰρ πάντα τὶς σχήματα πλάσας ἐκ χρυσοῦ, μηδὲν μεταπλάττων παύοιτο ἕκαστα εἰς ἅπαντα, δεικνύντος δή τινος αὐτῶν ἓν, καὶ προσερομένου τί b. ποτέ ἐστι, μακρῷ πρὸς ἀλήθειαν ἀσφαλέστατον εἰπεῖν ὅτι χρυσός. τὸ δὲ τρίγωνον, ὅσά τε ἄλλα σχήματα ἐνεγίγνετο, μηδέποτε λέγειν ταῦτα ὡς ὄντα, ἃ γε μεταξὺ τιθεμένου μεταπίπτει· ἀλλ' ἐὰν ἄρα καὶ τὸ τοιοῦτον μετὰ ἀσφαλείας ἐθέλῃ δέχεσθαι τινὸς, ἀγαπᾶν. ὁ αὐτὸς δὴ λόγος καὶ περὶ τῆς τὰ πάντα δεχομένης σώματα φύσεως· ταυτὸν αὐτὴν ἀεὶ προσρητέον. ἐκ γὰρ τῆς ἑαυτῆς τοπαράπαν οὐκ ἐξίσταται δυνάμεως. δέχεταί τε γὰρ ἀεὶ τὰ πάντα, καὶ μορφὴν οὐδε- c. μίαν ποτὲ οὐδενὶ τῶν εἰσιόντων ὁμοίαν εἴληφεν οὐδαμῇ οὐδαμῶς. ἐκμαγεῖον γὰρ φύσει παντὶ κεῖται, κινούμενόν τε καὶ

haec videntur, ac deinde diſſolvi, ſolum iis pronominibus, quibus hoc vel illud ſignamus, appellandum puto. quale vero quodammodo, calidum ſcilicet vel album, vel aliquid tale contrariorum, vel ex contrariis, illud minime appellandum. Sed apertius, quod volumus, exponamus. Si quis enim cunctas figuras, ex una eademque auri materia fictas, continue in alias & alias reformet, deque una quadam illarum praeſens, quid ſit, quaerat, vere admodum & tutiſſime reſpondere poſſumus, aurum illud eſſe: triangulum vero eſſe, aut aliam figuram earum, quae impreſſae eo ſunt & continuo permutantur, quaſi revera ſint, non licet dicere. ſola quippe illa reſponſione, tanquam tutiſſima, contenti eſſe debemus. Eadem de illa natura, quae cuncta recipit corpora, ratio eſt: idem ſemper eſſe dicenda eſt. ſiquidem ex propria potentia recedit nunquam. ſuſcipit enim ſemper omnia; nec ullam unquam iis ſimilem ullo pacto ſibi formam contrahit. omnis ſane natura fictioni ſubiecta eſt, agitataque ab in-

διασχηματιζόμενον ὑπὸ τῶν εἰσιόντων. φαίνεται δὲ δι' ἐκεῖνα
ἄλλοτε ἀλλοῖον. τὰ δὲ εἰσιόντα καὶ ἐξιόντα, τῶν ὄντων ἀεὶ
μιμήματα, τυπωθέντα ὑπ' αὐτῶν τρόπον τινὰ δύσφραστον
καὶ θαυμαστὸν, ὃν εἰσαῦθις μέτιμεν. ἐν δ' οὖν τῷ παρόντι χρὴ
γένη διανοηθῆναι τριττά· τὸ μὲν, γιγνόμενον, τὸ δ' ἐν ᾧ
γίγνεται, τὸ δ' ὅθεν ἀφομοιούμενον φύεται τὸ γιγνόμενον. d.
καὶ δὴ καὶ προσεικάσαι πρέπει, τὸ μὲν δεχόμενον, μητρὶ, τὸ
δ' ὅθεν, πατρί· τὴν δὲ μεταξὺ τούτων φύσιν, ἐκγόνῳ· νοῆσαί
τε ὡς οὐκ ἂν ἄλλως ἐκτυπώματος ἔσεσθαι μέλλοντος ἰδεῖν
ποικίλου πάσας ποικιλίας, τοῦτ' αὐτὸ ἐν ᾧ ἐκτυπούμενον ἐνί-
σαται, γένοιτ' ἂν παρεσκευασμένον εὖ, πλὴν ἄμορφον ὂν
ἐκείνων ἁπασῶν τῶν ἰδεῶν ὅσας μέλλει δέχεσθαι ποθέν.
ὅμοιον γὰρ ὂν τῶν ἐπεισιόντων τινὶ, τὰ τῆς ἐναντίας τά τε e.
τῆς παράπαν ἄλλης φύσεως, ὁπότ' ἔλθοι, δεχόμενον, κακῶς
ἂν ἀφομοιοῖ, τὴν αὑτοῦ παρεμφαίνων ὄψιν. διὸ καὶ πάντων
ἐκτὸς εἰδῶν εἶναι χρεὼν τὸ τὰ πάντα ἐνδεξόμενον ἐν αὑτῷ

gredientibus & figurata quodammodo, alias aliter ſe habere videtur. Quae vero ingrediuntur & exeunt, vere ac ſemper exſiſtentium rerum ſimulacra ſunt, miro & vix explicabili modo ab ipſis rebus, quae vere ſunt, figurata, quemadmodum deinceps narrabimus. Tria in praeſenti genera ſumenda ſunt: unum, quod gignitur: aliud, in quo gignitur: aliud, a quo ſimilitudinem trahit, quod naſcitur. idcirco comparare haec ita decet: quod recipit, matri: unde recipit, patri: naturam iſtorum mediam, proli. Sed ita intelligendum eſt, quod cum eſſe debeat effigies rerum omni formarum varietate diſtincta, nunquam illud ipſum formationis huius gremium bene erit praeparatum, niſi informe ſit, & ſuapte natura omnibus formis, quas recepturum eſt, careat. nam ſi erit alicuius eorum, quae in ſe recipit, ſimile; cum contrariam eius, cuius ſimile eſt, naturam, aut aliam prorſus ſuſcipiet, nequaquam eius ſimilitudinem & effigiem exprimet, cum prae ſe tulerit ſuam. Quo fit, ut nullam ſibi propriam habeat ſpeciem, quod eſt omnia genera ſuſcepturum. ut qui

γένη· καθάπερ περὶ τὰ ἀλείμματα, ὁπόσα εὐώδη, τὰ δεξόμενα ὑγρὰ τὰς ὀσμάς· ὅσοι τε ἔν τισι τῶν μαλακῶν σχήματα ἀπομάττειν ἐπιχειροῦσι, τοπαράπαν σχῆμα οὐδὲν ἔνδηλον ὑπάρχειν ἐῶσι, προομαλύναντες δὲ, ὡτιλειότατον
p. ἀπεργάζονται. ταυτὸν οὖν καὶ τῷ τὰ τῶν πάντων ἀεί τε ὄν-
51 τῶν, κατὰ πᾶν ἑαυτοῦ, πολλάκις ἀφομοιώματα καλῶς μέλ-
a. λοντι δέχεσθαι, πάντων ἐκτὸς αὐτῶν προσήκει πεφυκέναι τῶν εἰδῶν. διὸ τὴν τοῦ γεγονότος ὁρατοῦ καὶ παντὸς αἰσθητοῦ μητέρα καὶ ὑποδοχὴν, μήτε γῆν, μήτε ἀέρα, μήτε πῦρ, μήτε ὕδωρ λέγωμεν, μήτε ὅσα ἐκ τούτων, μήτε ἐξ ὧν ταῦτα γέγονεν· ἀλλ' ἀόρατον εἶδός τι καὶ ἄμορφον, πανδεχές.
b. μεταλαμβάνον δὲ ἀπορώτατά πη τοῦ νοητοῦ, καὶ δυσαλωτότατον αὐτὸ λέγοντες, οὐ ψευσόμεθα. καθόσον δὲ ἐκ τῶν προειρημένων δυνατὸν ἐφικνεῖσθαι τῆς φύσεως αὐτοῦ, τῇδ' ἂν τις ὀρθότατα λέγοι. πῦρ μὲν ἑκάστοτε, αὐτοῦ τὸ πεπυρω-

unguenta ſuaviter redolentia confecturi ſunt, humidam materiam, quam certo condire odore volunt, ita praeparant, ut odorem nullum proprium habeat; & qui materiis mollibus impreſſionique cedentibus figuras imprimere aliquas volunt, nullam omnino priorem in eis figuram apparere patiuntur, ſed exactiſſima quadam laevigatione eas poliunt: ita illud, quod in omnibus paſſim aeternorum omnium ſimulacris recte figurandum eſt, his omnibus formis natura ſua carere neceſſe eſt. Quamobrem univerſi, quod & genitum eſt, & ſenſibus omnibus manifeſtum, matrem ipſam receptaculumque, neque terram, neque aërem, neque ignem, neque aquam eſſe dicamus, neque rurſus ex his aliquid conſtitutum, aut aliqua, ex quibus proprie haec ipſa ſubſiſtunt: ſed inviſibilem potius ſpeciem quandam, & informem ſinum omnium capacem, qui modo quodam ambiguo & vix explicabili divinae & intelligibilis naturae fit particeps. Ipſe quidem comprehendi per ſe nullo pacto poteſt: ſed quantum ex ſupra dictis naturam eius attingere licet, ſic utique recte poſſumus dicere: Ignem quidem, partem eius ignitam videri: hume-

μένον μέρος φαίνεσθαι· τὸ δὲ ὑγρανθὲν, ὕδωρ. γῆν δὲ καὶ
ἀέρα, καθόσον ἂν μιμήματα τούτων δέχηται. λόγῳ δὲ δὴ
μᾶλλον τὸ τοιόνδε διοριζομένοις περὶ αὐτῶν διασκεπτέον· ἆρ'
ἐστί τι πῦρ αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ πάντα περὶ ὧν ἀεὶ λέγομεν,
οὕτως αὐτὰ καθ' αὐτὰ ἕκαστα ὄντα· ἢ ταῦτα ἅπερ καὶ βλέ- c.
πομεν, ὅσά τε ἄλλα διὰ τοῦ σώματος αἰσθανόμεθα, μόνα ἐστὶ
τοιαύτην ἔχοντα ἀλήθειαν, ἄλλα δὲ οὐκ ἔστι παρὰ ταῦτα οὐ-
δαμῇ οὐδαμῶς· ἀλλὰ μάτην ἑκάστοτε εἶναί τι φαμὲν εἶδος
ἑκάστου νοητόν. τὸ δὲ, οὐδὲν ἄρ' ἦν πλὴν λόγος. οὔτε οὖν δὴ
τὸ παρὸν, ἄκριτον καὶ ἀδίκαστον ἀφέντα, ἄξιον φάναι διϊσχυ-
ριζόμενον ἔχειν οὕτως, οὔτ' ἐπὶ μήκει λόγου πάρεργον ἄλλο
μῆκος ἐπεμβλητέον. εἰ δέ τις ὅρος ὁρισθεὶς, μέγας διὰ βρα- d.
χέων φανείη, τοῦτο μάλιστα καιριώτατον γένοιτ' ἄν. ὧδε οὖν
τήν γ' ἐμὴν τίθεμαι ψῆφον αὐτός. εἰ μὲν νοῦς καὶ δόξα ἀλη-
θὴς ἑκὸν δύο γένη, παντάπασιν εἶναι καθ' αὐτὰ ταῦτα, ἀναί-
σθητα ὑφ' ἡμῶν, εἴδη νοούμενα μόνον· εἰ δ' ὡς τισὶ φαίνεται,

factam vero partem, aquam: terram quoque aëremque ſimiliter, quatenus ipſorum ſimulacra ſuſcipit. Sed de his ita diſtinguentes ratione conſiderare debemus: ſitne ignis aliquis ſeorſum a materia ipſe permanens in ſe ipſo, & cetera, quae ſaepe dicimus per ſe ipſa manere? an haec ſola ſunt, quae corporis ſenſu percipimus, & talem in ſe continent veritatem; nec ullo pacto praeter haec ulla ſunt uſpiam? ſed fruſtra intelligibilem uniuſcuiuſque ſpeciem aliquam ponere ſolemus: nec aliud haec ſunt, quam verba. Quod quidem neque ita, vel aliter ſe habere, temere & ſine examinatione aſſerendum, neque ad praeſentem diſputationem natura ſua prolixam, alia quoque prolixa, & ad rem minime pertinens addenda videtur. ea vero circumſcriptio, quae brevibus magna comprehendat, admodum opportuna videbitur. Ita igitur ipſe meam hac de re ſententiam feram. Si intellectus & vera opinio duo genera ſunt, neceſſe eſt huiuſmodi ſpecies eſſe, quae per ſe ipſae ſint, & intelligentia potius, quam ſenſibus, comprehendantur. Sin autem, ut quibuſdam vide-

δόξα ἀληθὴς νοῦ διαφέροιτο μηδὲν, πάνθ' ὁπόσα ἂν διὰ τοῦ σώματος αἰσθανώμεθα, θετέον βεβαιότατα. δύο δὴ λεκτέον
e. ἐκείνω, διότι χωρὶς γεγόνατον, ἀνομοίως τε ἔχετον. τὸ μὲν γὰρ αὐτῶν, διὰ διδαχῆς, τὸ δ' ὑπὸ πειθοῦς ἡμῖν ἐγγίγνεται. καὶ τὸ μὲν, ἀεὶ μετὰ ἀληθοῦς λόγου· τὸ δὲ, ἄλογον. καὶ τὸ μὲν, ἀκίνητον πειθοῖ, τὸ δὲ, μεταπειστόν. καὶ τοῦ μὲν πάντα ἄνδρα μετέχειν φατέον, νοῦ δὲ, θεοῦς, ἀνθρώπων δὲ γένος, βραχύ τι. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, ὁμολογητέον μὲν εἶναι
p. τὸ κατὰ ταυτὰ ἔχον εἶδος, ἀγέννητον καὶ ἀνώλεθρον, οὔτε
52 εἰς ἑαυτὸ εἰσδεχόμενον ἄλλο ἄλλοθεν, οὔτε αὐτὸ εἰς ἄλλο ποι
a. ἰόν· ἀόρατον δὲ καὶ ἄλλως ἀναίσθητον, τοῦτο δὴ νόησις εἴληχεν ἐπισκοπεῖν. τὸ δὲ ὁμώνυμον, ὁμοιόν τε ἐκείνῳ, δεύτερον αἰσθητὸν, γενητὸν, πεφορημένον ἀεὶ γιγνόμενον ἔν τινι τόπῳ, καὶ πάλιν ἐκειθεν ἀπολλύμενον· δόξῃ μετ' αἰσθήσεως περιληπτόν. τρίτον δὲ αὖ γένος ὂν τὸ τῆς χώρας ἀεὶ φθορὰν

tur, vera opinio ab intellectu nihilo differt, omnia, quae corporis ſenſus attingit, certa habenda ſunt. Sed opinor duo eſſe dicenda, quia ſeorſum ſunt facta, & diſſimilia ſunt. quippe quorum alterum doctrina nobis inſinuat, alterum perſuaſio: & illud quidem ſemper cum ratione vera, hoc autem ſine ratione: illud nulla perſuaſione mutabile, hoc contra huic mutationi ſubiectum. verae quidem opinionis vir quilibet particeps: intelligentiae vero Dii quidem omnes, homines vero pauci admodum participes ſunt. Quae cum ita ſe habeant, fateri oportet, eſſe ſpeciem, quae ſemper eadem ſit, ſine ortu atque interitu: quae nec in ſe accipiat quidquam aliud aliunde, nec ipſa procedat ad aliud quidquam; ſenſuque corporis nullo percipiatur: atque hoc eſt, quod ad ſolam intelligentiam pertinet, eiuſque intentionis eſt proprium. Sed eſt aliquid poſt hoc, quod cum ipſo non ratione, ſed nomine convenit, eiuſque ſimilitudinem gerit, genitum, ſenſibus manifeſtum, quod fertur & ſuſtentatur ab alio ſemper, & in aliquo loco gignitur, rurſuſque inde recedit, opinione per ſenſus comprehendendum. Tertium ge-

οὐ προσδεχόμενον, ἕδραν δὲ παρέχον ὅσα ἔχει γένεσιν πᾶσιν, b.
αὐτὸ δὲ μετ' ἀναισθησίας ἅπτὸν, λογισμῷ τινι νόθῳ μόγις
πιστόν. πρὸς ὃ δὲ καὶ ὀνειροπολοῦμεν βλέποντες, καὶ φαμὲν
ἀναγκαῖον εἶναί που, τὸ ὂν ἅπαν, ἔν τινι τόπῳ, καὶ κατέχον
χώραν τινά· τὸ δὲ μήτε ἐν γῇ, μήτέ που κατ' οὐρανὸν, οὐ-
δὲν εἶναι. ταῦτα δὲ πάντα, καὶ τὰ τούτων ἀδελφὰ, καὶ περὶ
τὴν ἄϋπνον καὶ ἀληθῶς φύσιν ὑπάρχουσαν, ὑπὸ ταύτης τῆς
ὀνειρώξεως, οὐ δυνατοὶ γιγνόμεθα ἐγερθέντες διοριζόμενοι τἀ- c.
ληθὲς λέγειν, ὡς εἰκόνι μέν· ἐπείπερ οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἐφ' ᾧ γέ-
γονεν, ἑαυτῆς ἐσιν, ἑτέρου δέ τινος ἀεὶ φέρεται φάντασμα.
διὰ ταῦτα ἐν ἑτέρῳ προσήκει τινὶ γίγνεσθαι, οὐσίας ἀμωσ-
γέπως ἀντεχομένην, ἢ μηδὲν τοπαράπαν αὐτὴν εἶναι. τῷ δὲ
ὄντως ὄντι βοηθὸς ὁ δι' ἀκριβείας ἀληθὴς λόγος· ὡς ἕως ἄν τι,
τὸ μὲν, ἄλλο ᾖ, τὸ δὲ, ἄλλο, οὐδέτερον ἐν οὐδετέρῳ ποτὲ γε-
γενημένον, ἓν ἅμα ταυτὸν καὶ δύο γενήσεσθον. οὗτος μὲν δὴ d.
οὖν παρὰ τῆς ἐμῆς ψήφου λογισθεὶς, ἐν κεφαλαίῳ δεδόσθω

nus locus est, qui interit quidem nunquam, sed omnibus, quae gignuntur, sedem exhibet. hic sine tangentis sensu tangitur, adulterina quadam ratione vix opinabilis. denique cum ad hunc animo respicimus, somniamus quodammodo, necessariumque putamus, ut quidquid est, in aliquo sit loco positum, regionemque obtineat aliquam: & quod neque in terra, neque in coelo sit, minime esse credimus: atque has omnes & similes passiones a pervigili vereque exsistente natura, ipsi huiusmodi somniis occupati, secernere non valemus. ideoque nec discernere id etiam possumus, quod imagini quidem, postquam id ipsum, in quo facta est, non ipsius est, sed ea semper alterius fertur simulacrum, non iniuria convenit, ut in alio quodam sit, atque ita quodammodo essentiae fiat particeps, aliter vero esse nullo modo possit. Ei autem, quod vere est, vera haec & exquisita ratio suffragatur, docens, quod, dum res ita se habet, ut hoc quidem aliud sit, & illud aliud, neutrum, in neutro unquam factum, unum simul idem & duo fient. Haec tandem meae mentis

λόγος, ὃν τε καὶ χώραν καὶ γένεσιν εἶναι, τρία τριχῇ, καὶ πρὶν οὐρανὸν γενέσθαι. τὴν δὲ γεννήσεως τιθήνην, ὑγραινομένην καὶ πυρουμένην, καὶ τὰς γῆς τε καὶ ἀέρος μορφὰς δεχομένην, καὶ ὅσα τούτοις ἄλλα πάθη ξυνέπεται πάσχουσαν, παντοδαπὴν μὲν ἰδεῖν φαίνεσθαι· διὰ δὲ τὸ μήθ' ὁμοίων δυ-
e. νάμεων μήτ' ἰσορρόπων ἐμπίπλασθαι, κατ' οὐδὲν αὐτοῖς ἰσορροπεῖν, ἀλλ' ἀνωμάλως πάντη ταλαντουμένην, σείεσθαι μὲν ὑπ' ἐκείνων αὐτὴν, κινουμένην δ' αὖ πάλιν ἐκεῖνα σείειν. τὰ δὲ κινούμενα, ἄλλα ἄλλοσε ἀεὶ φέρεσθαι διακρινόμενα, ὥσπερ τὰ ὑπὸ τῶν πλοκάμων τε καὶ ὀργάνων τῶν περὶ τὴν τοῦ σίτου κάθαρσιν σειόμενα καὶ ἀναλικμώμενα· τὰ μὲν πυκνὰ
p. καὶ βαρέα, ἄλλῃ· τὰ δὲ μανὰ καὶ κοῦφα εἰς ἑτέραν ἴζει φε-
53 a. ρόμενα ἕδραν. τότε οὕτω τὰ τέτταρα γένη σειόμενα ὑπὸ τῆς δεξαμενῆς, κινουμένης αὐτῆς οἷον ὀργάνου σεισμὸν παρέχοντος, τὰ μὲν ἀνομοιότατα πλεῖστον αὐτὰ ὑφ' αὑτῶν ὁρίζειν, τὰ δ' ὁμοιότατα πάλιν εἰς ταυτὸ ξυνωθεῖν. διὸ δὴ καὶ χώραν ταῦτα ἄλλα ἄλλην ἴσχειν, πρὶν καὶ τὸ πᾶν ἐξ αὐτῶν διακοσμηθὲν γενέσθαι. καὶ τὸ μὲν δὴ πρὸ τούτου, πάντα ταῦτ'

summatim sententia sit, Esse, & ante coeli ortum ratione triplici fuisse tria haec, exsistens, locum, & generationem. generationis vero nutricem, ignitam & humefactam, terrae item & aëris formas suscipientem, passionesque horum pedissequas perpetientem, omniformem aspectu videri: verum quia nec similibus neque ad pondus exaequatis viribus referta est, nulla ex parte aequilibrem esse, sed inaequaliter undique vergentem declinantemque ab illis quidem, quae diximus, agitari, rursusque ipsam commotam eadem agitare: quo pulsu concita in diversa raptari atque discerni, perinde ut quae in frumenti purgatione pistoriis instrumentis iactata atque excussa discerni videmus, atque alio solida graviaque, alio rara & levia ferri. Sic illa tunc quatuor genera ab ipso eorum receptaculo, instrumenti illius pistorii instar, tumultuante & discernente commota, dissimilia quaeque a dissimilibus longe separabantur, similia vero rursus coibant: atque idcirco etiam

ἔχειν ἀλόγως καὶ ἀμέτρως· ὅτε δ' ἐπεχειρεῖτο κοσμεῖσθαι τὸ
πᾶν, πῦρ πρῶτον, καὶ γῆν, καὶ ἀέρα, καὶ ὕδωρ, ἴχνη μὲν b.
ἔχοντα αὐτῶν ἄττα, παντάπασι μὴν διακείμενα, ὥσπερ εἰ-
κὸς ἔχειν ἅπαν ὅταν ἀπῇ τινος θεός. οὕτω δὲ τότε πεφυκότα
ταῦτα, πρῶτον διεσχηματίσατο εἴδεσι καὶ ἀριθμοῖς. τὸ δὲ ἧ
δυνατὸν ὡς κάλλιστά τε καὶ ἄριστα ἐξ οὐχ οὕτως ἐχόντων,
τὸν θεὸν αὐτὰ ξυνιστάναι, περὶ πάντα ἡμῖν ὡς ἀεὶ τοῦτο λε-
γόμενον ὑπαρχέτω. νῦν δ' οὖν τὴν διάταξιν αὐτῶν ἐπιχειρη-
τέον ἑκάστων καὶ γένεσιν ἀήθει λόγῳ πρὸς ὑμᾶς δηλοῦν. ἀλλὰ c.
γὰρ ἐπεὶ μετέχετε τῶν κατὰ παίδευσιν ὁδῶν, δι' ὧν ἐνδείκνυ-
σθαι τὰ λεγόμενα ἀνάγκη, συνέψεσθε. πρῶτον μὲν δὴ πῦρ
καὶ γῆ καὶ ὑδωρ καὶ ἀὴρ, ὅτι σώματά ἐστι, δῆλόν που καὶ
παντί. τὸ δὲ τοῦ σώματος εἶδος πᾶν, καὶ βάθος ἔχει. τὸ δὲ
βάθος αὖ πᾶσα ἀνάγκη τὴν ἐπίπεδον περιειληφέναι φύσιν. ἡ
δὲ ὀρθὴ τῆς ἐπιπέδου βάσεως ἐκ τριγώνων συνέστηκε. τὰ δὲ τρί- d.
γωνα ἅπαντα ἐκ δυοῖν ἄρχονται, μίαν μὲν ὀρθὴν ἔχοντος
ἑκατέρου γωνίαν, τὰς δὲ δύο, ὀξείας. ὧν τὸ μὲν ἕτερον ἑκα-

ante mundi exornationem ſedibus diviſa erant. Sed neque his ratio inerat, neque modus: at vero ubi cuncta redigi ad modum placuit, Deus ignem primo ac terram, aëremque, & aquam, quae quidem elementorum praeferebant veſtigia, ſed ita erant affecta, ut par eſt illa, a quibus Deus abeſt, diſtinctis figuris, ſpeciebus, & numeris exornavit. Ea vero apud nos ſententia ſemper rata indubiaque prae ceteris habeatur, quod Deus illa, cum talia non eſſent, quam pulcherrime optimeque fieri poterat, ordinavit. Nunc iam diſpoſitionem genituramque ipſorum ſigillatim demonſtrari convenit, novo quidem & inuſitato demonſtrationis genere, ſed vobis, qui omnes eruditionis ingenuae vias peragraviſtis, plano atque perſpicuo. Principio, quod ignis, & terra, aqua, & aër, corpora ſint, nemo utique dubitabit. omnis autem corporis ſpecies profunditatem habet. profunditatem vero planis conſtare neceſſarium eſt. rectitudo porro planae baſeos ex triangulis conſtituitur: atque trianguli omnes ex duobus initium habent, habentibus utriſ-

τέρωθεν ἔχει μέρος γωνίας ὀρθῆς, πλευραῖς ἴσαις διῃρημένης· τὸ δὲ ἕτερον, ἀνίσοις ἄνισα μέρη νενεμημένης. ταύτην δὲ πυρὸς ἀρχὴν καὶ τῶν ἄλλων σωμάτων ὑποτιθώμεθα, κατὰ τὸν μετ' ἀνάγκης εἰκότα λόγον πορευόμενοι. τὰς δέ τι τούτων ἀρχὰς ἄνωθεν θεὸς οἶδε, καὶ ἀνδρῶν ὃς ἂν ἐκείνῳ φίλος ᾖ. δεῖ
c. δὴ λέγειν ποῖα κάλλιστα σώματα γένοιτ' ἂν τέτταρα, ἀνόμοια μὲν ἑαυτοῖς, δυνατὰ δὲ ἐξ ἀλλήλων αὐτῶν ἅττα διαλυόμενα γίγνεσθαι. τούτου γὰρ τυχόντες, ἔχοιμεν τὴν ἀλήθειαν γενέσεως πέρι γῆς καὶ πυρὸς, τῶν τε ἀνάλογον ἐν μέσῳ. τότε γὰρ οὐδενὶ συγχωρησόμεθα, καλλίω τούτων ὁρώμενα σώματα εἶναί που καθ' ἓν γένος ἕκαστον ὄν. τοῦτο οὖν προθυμητέον, τὰ διαφέροντα κάλλει σωμάτων τέτταρα γένη συναρμόσασθαι, καὶ φάναι τὴν τούτων ἡμᾶς φύσιν ἱκανῶς εἰλη-
p. φέναι. τοῖν δὲ δυοῖν τριγώνοιν τὸ μὲν ἰσοσκελὲς μίαν εἴληχε
54 φύσιν, τὸ δὲ πρόμηκες, ἀπεράντους. προαιρετέον οὖν αὖ τῶν
a.

que rectum angulum unum, acutos duos. quorum alter utrinque anguli recti partem obtinet, aequalibus distincti lateribus: sed in altero inaequalibus inaequalia distribuuntur. Igitur per rationes probabiles necessitati coniunctas incidentes, ignis ceterorumque corporum huiusmodi ponamus exordium. superiora vero his horum principia Deo nota sunt, atque ei, qui Dei sit amicus. Videamus igitur, qua potissimum ratione quatuor corpora pulcherrima fiant, dissimilia quidem inter se, sed quae in se invicem dissolvantur, & ex se invicem generentur. Si id comprehenderimus, veritatem ipsam de generatione ignis terraeque, & eorum, quae competenti ratione servata horum media fiunt, tenebimus. Tunc enim nemini concedemus, dicenti, alicubi esse oculis patentia pulchriora his corpora, quorum quodlibet secundum unum sit genus. conandum igitur quatuor corporum genera pulchritudine praecellentia constituere, atque ita asserere, horum nos naturam sufficienter comprehendisse. E duobus quidem triangulis isosceles, id est, qui lateribus constat aequalibus, unicam habet naturam: qui vero altera parte est oblongior, infinitas. ergo, si recte

ἀπείρων τὸ κάλλιστον, εἰ μέλλομεν ἄρξεσθαι κατὰ τρόπον. ἂν οὖν τις ἔχῃ κάλλιον ἐκλεξάμενος εἰπεῖν εἰς τὴν τούτων ξύστασιν, ἐκεῖνος οὐκ ἐχθρὸς ὢν, ἀλλὰ φίλος, κρατοῖ. τιθέμεθα δ' οὖν τῶν πολλῶν τριγώνων κάλλιστον ἓν, ὑπερβάντες τἄλλα, ἐξ οὗ τὸ ἰσόπλευρον τρίγωνον ἐκ τρίτων συνέστηκε. διότι δὲ ὁ λόγος πλείων. ἀλλὰ τῷ τοῦτο ἐλέγξαντι καὶ ἀνευρόντι δὲ μὴ b.
οὕτως ἔχον, κεῖται φίλια τὰ ἆθλα. προῃρήσθω δὲ δύο τρίγωνα, ἐξ ὧν τό, τε τοῦ πυρὸς καὶ τὰ τῶν ἄλλων σώματα μεμηχάνηται· τὸ μὲν, ἰσοσκελές· τὸ δὲ, τριπλῆν κατὰ δύναμιν ἔχον τῆς ἐλάττονος τὴν μίαν πλευρὰν ἀεί. τὸ δὲ πρόσθεν οὐκ ἀσφαλῶς ῥηθὲν, νῦν μᾶλλον διοριστέον. τὰ γὰρ τέτταρα γένη δι' ἀλλήλων εἰς ἄλληλα ἐφαίνετο πάντα γένεσιν ἔχειν, οὐκ ὀρθῶς φανταζόμενα. γίγνεται μὲν γὰρ ἐκ τῶν τριγώνων c.
ὧν προῃρήμεθα, γένη τέτταρα· τρία μὲν, ἐξ ἑνὸς τοῦ τὰς πλευρὰς ἀνίσους ἔχοντος· τὸ δὲ τέταρτον ἓν μόνον, ἐκ τοῦ ἰσοσκελοῦς τριγώνου ξυναρμοσθέν. οὔκουν δυνατὰ πάντα, εἰς

exordiri volumus, infinitorum quoque pulcherrimum praeeligere nos oportet. Ac si quis pulchriorem a se electum ad horum constitutionem afferre voluerit, eius, non tanquam adversarii, sed tanquam amici, sit sententia potior. Unum itaque, reliquis posthabitis, triangulorum multorum pulcherrimum ponimus, a quo aequaliter triangulus ex tertio constitit. ratio vero, cur ita sit, prolixior esset. at eum, qui diligenti discussione ita esse comperiet, dulce manet victoriae praemium. Propositi sane nobis sint duo e multis trianguli, ex quibus ignis ceterorumque corpora composita sunt. horum unus isosceles sit, aequalibus lateribus constans triangulus: alter vero sit ille, qui longius latus, semper breviore latere potentia triplo maius, habet. Verum, quod securi nimium in superioribus diximus, nunc magis est distinguendum. Videbantur quidem nobis, neque id quidem satis recte, omnia quatuor genera ex se invicem generari. profecto quatuor genera ex triangulis, quos elegimus, generantur. tria quidem ex uno, inaequalia habente latera: quartum vero

ἄλληλα διαλυόμενα, ἐκ πολλῶν σμικρῶν, ὀλίγα μεγάλα, καὶ τοὐναντίον, γίγνεσθαι. τὰ δὲ τρία, οἷόν τε. ἐκ γὰρ ἑνὸς ἅπαντα πεφυκότα, λυθέντων τε τῶν μειζόνων, πολλὰ σμικρὰ ἐκ τῶν αὐτῶν ξυςήσεται, δεχόμενα τὰ προσήκοντα σχήματα
d. ἑαυτοῖς· καὶ σμικρὰ ὅταν αὖ πολλὰ κατὰ τρίγωνα διασπαρῇ, γενόμενος εἷς ἀριθμὸς, ἑνὸς ὄγκου μέγα ἀποτελέσειεν αὖ ἄλλο εἶδος ἕν. ταῦτα μὲν οὖν λελέχθω περὶ τῆς εἰς ἄλληλα γενέσεως. Οἷον δὲ ἕκαςον αὐτῶν γέγονεν εἶδος, καὶ ἐξ ὧν ξυμπεσόντων ἀριθμῶν, λέγειν ἂν ἑπόμενον εἴη. ἄρξει δὲ τό, τε πρῶτον εἶδος καὶ σμικρότατον ξυνιςάμενον. ςοιχεῖον δ' αὐτοῦ τὸ τὴν ὑποτείνουσαν τῆς ἐλάττονος πλευρᾶς διπλασίαν ἔχον
e. μήκει, ξύνδυο δὲ τούτων κατὰ διάμετρον ξυντιθεμένων, καὶ τρὶς τούτου γενομένου, τὰς διαμέτρους καὶ τὰς βραχείας πλευρὰς εἰς ταυτὸν, ὡς κέντρον, ἐρεισάντων, ἓν ἰσόπλευρον τρίγωνον ἐξ ἓξ τὸν ἀριθμὸν ὄντων γέγονε. τρίγωνα δὲ ἰσόπλευρα ξυνιςάμενα τέτταρα, κατὰ σύντρεις ἐπιπέδους γω-

unicum ex triangulo iſoſcele componitur. non igitur poſſunt omnia ita in ſe invicem reſolvi & commutari, ut ex multis parvis pauca ingentia, vel converſo, efficiantur. tria certe poſſunt. cum enim ex uno haec facta ſint omnia, quando maiora ſolvuntur, multa exigua ex eiſdem conſtituuntur, parvas congruaſque ſibi figuras adepta: rurſus, quando multa per triangulos diſperguntur amplificata, unum unius molis faciunt numerum, magnamque aliam ſpeciem unam perficiunt. Haec utique de mutua ipſorum generatione dicta ſint hactenus. Reliquum eſt, ut, qualis quaeque eorum facta ſit ſpecies, & ex quibus concurrentibus numeris coacervata, dicamus. Erit utique prima ſpecies, quae ex pauciſſimis compoſita fuerit, elementum eius, quod latus oblongius breviori latere duplo maius habet. cum vero bini huiuſmodi ſecundum diametrum componantur, terque id fiat, & diametri latera breviora in idem quaſi centrum ducantur, unus triangulus aequilater ex triangulis numero ſex conficitur. Trianguli autem aequilateres quatuor compoſiti

νίας, μίαν στερεὰν γωνίαν ποιεῖ, τῆς ἀμβλυτάτης τῶν ἐπιπέ- p.
δων γωνιῶν ἐφεξῆς γεγονυῖαν. τοιούτων δὲ ἀποτελεσθεισῶν 55
τεττάρων, πρῶτον εἶδος στερεὸν, ὅλου περιφεροῦς διανεμητικὸν a.
εἰς ἴσα μέρη καὶ ὅμοια, ξυνίσταται· δεύτερον δὲ, ἐκ μὲν τῶν
αὐτῶν τριγώνων. κατὰ δὲ ἰσόπλευρα τρίγωνα ὀκτὼ ξυσάντων, μίαν ἀπεργασαμένων στερεὰν γωνίαν, ἐκ τεττάρων ἐπιπέδων, καὶ γενομένων ἐξ τοιούτων, τὸ δεύτερον αὖ σῶμα οὕτως ἔσχε τέλος. τὸ δὲ τρίτον, ἐκ δὶς ἑξήκοντα τῶν στοιχείων ξυμπαγέντων, στερεῶν δὲ γωνιῶν δώδεκα, ὑπὸ πέντε ἐπιπέ- b.
δων τριγώνων ἰσοπλεύρων περιεχομένης ἑκάστης, εἴκοσι βάσεις ἔχων ἰσοπλεύρους γέγονεν. καὶ τὸ μὲν ἕτερον ἀπήλλακτο τῶν στοιχείων, γεννῆσαν ταῦτα. τὸ δὲ ἰσοσκελὲς τρίγωνον ἐγέννα τὴν τοῦ τετάρτου φύσιν, κατὰ τέτταρα ξυνιστάμενον, εἰς τὸ κέντρον τὰς ὀρθὰς γωνίας συνάγον, ἓν ἰσόπλευρον τετράγωνον ἀπεργασάμενον. ἓξ δὲ τοιαῦτα συμπαγέντα, γωνίας ὀκτὼ στερεὰς ἀπετέλεσε, κατὰ τρεῖς ἐπιπέδους ὀρθὰς ξυναρμοσθείσης c.
ἑκάστης. τὸ δὲ σχῆμα τοῦ ξυσάντος σώματος, γέγονεν κυβι-

secundum ternos planos angulos, unum solidum faciunt angulum, qui angulum planorum omnium obtusissimum deinceps ortu subsequitur. Atqui triangulis huiusmodi quatuor natis, prima solida species totius circumferentis distributiva in partes aequales ac similes oritur. Secunda vero ex eisdem quidem triangulis, sed secundum aequilateres triangulos octo constitutis, unum facientibus solidum angulum ex planis quatuor, factisque sex huiusmodi, corpus secundum absolvitur. At tertium ex elementis bis sexaginta copulatis, & angulis solidis duodecim, quorum quilibet quinque planis triangulis aequilateribus continetur, habens viginti aequilateres bases, nascitur. Iam igitur elementum alterum sic hactenus ista genuerit. Verum isosceles triangulus quarti generavit naturam, secundum quatuor constitutus, & ad centrum rectos congregans angulos, unumque quadrangulum aequilaterem faciens. sex vero huiusmodi copulati angulos octo solidos, quorum quilibet per tres planos rectos coaptatus est, effece-

κὸν, ἐξ ἐπιπέδους τετραγώνους ἰσοπλεύρους βάσεις ἔχον. ἔτι δὲ οὔσης ξυσάσεως μιᾶς πέμπτης, ἐπὶ τὸ πᾶν ὁ θεὸς αὐτῇ κατεχρήσατο, ἐκεῖνα διαζωγραφῶν. ἃ δή τις εἰ πάντα λογιζόμενος ἐμμελῶς, ἀπορεῖ πότερον ἀπείρους χρὴ κόσμους εἶναι λέγειν, ἢ πέρας ἔχοντας, τὸ μὲν ἀπείρους, ἡγήσαιτ' ἂν
d. ὄντως ἀπείρου τινὸς εἶναι δόγμα ὧν ἔμπειρον χρεὼν εἶναι· πότερον δὲ ἕνα ἢ πέντε αὐτοὺς ἀληθείᾳ πεφυκότας λέγειν προσήκει, μᾶλλον αὖ, ταύτῃ ᾗς, εἰκότως διαπορήσαι. τὸ μὲν οὖν δὴ παρ' ἡμῶν, ἕνα αὐτὸν κατὰ τὸν εἰκότα λόγον πεφυκότα μηνύει· ἄλλος δὲ, εἰς ἄλλά πη ἀποβλέψας, ἕτερα δοξάσει. καὶ τούτων μὲν μεθετέον. Τὰ δὲ γεγονότα νῦν τῷ λόγῳ γένη διανείμωμεν εἰς πῦρ, καὶ γῆν, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα. γῇ μὲν τὸ κυβικὸν εἶδος δῶμεν. ἀκινητοτάτη γὰρ τῶν τετ-
e. τάρων γενῶν γῆ, καὶ τῶν σωματικῶν πλαστικωτάτη. μάλιστα δὲ ἀνάγκη γεγονέναι τοιοῦτον, τὸ τὰς βάσεις ἀσφαλεστάτας ἔχον. βάσις δὲ ἥ τε τῶν κατ' ἀρχὰς τριγώνων ὑποτεθέντων,

runt. Corporisque ita constituti figura cubica facta est, sex planos quadrangulos aequilateres bases adepta. Est & quinta quaedam compositio, qua Deus ad universi constitutionem est usus, eaque descripsit, & figuravit, quae contemplatus aliquis non absurde dubitaverit, utrum infinitos esse mundos, an finitos, existimandum sit. Infinitos quidem dicere illius putabit esse proprium, qui nullam rerum cognitione dignarum peritiam habeat. Sed utrum unus mundus, an quinque, revera nati sint, inquirere, minus utique putabit absurdum. ratio quidem nostra unum ipsum verisimili probatione asserit esse natum. Alius vero quis, ad alia respiciens, aliter opinabitur. sed haec dimittenda sunt. Et iam genera quatuor a nobis paulo ante digesta, in ignem, terram, aquam, aëremque distribuamus. Terrae cubicam speciem assignemus. nam omnium quatuor maxime immobilis terra est, & corporalium omnium compacta maxime. tale vero illud praecipue factum esse necessarium est, quod firmissimas tutissimasque possidet bases. In triangulis porro a principio

ἀσφαλεξέρα κατὰ φύσιν, ἡ τῶν ἰσοπλεύρων, τῆς τῶν ἀνίσων· τό, τε ἐξ ἑκατέρου ξυντεθὲν ἐπίπεδον, ἰσόπλευρον ἰσοπλεύρου, τετράγωνον τριγώνου, κατά τε μέρη καὶ καθ' ὅλον ϛασιμωτέρως ἐξ ἀνάγκης βέβηκε. διὸ γῇ μὲν τοῦτο ἀπονέμοντες, τὸν εἰκότα λόγον διασώζομεν· ὕδατι δ' αὖ, τὸ δυσκινητότατον εἶδος· τὸ δ' εὐκινητότατον, πυρί· τὸ δὲ μέσον, ἀέρι. καὶ τὸ μὲν σμικρότατον σῶμα, πυρί· τὸ δ' αὖ μέγιϛον, ὕδατι· τὸ δὲ μέσον, ἀέρι. καὶ τὸ μὲν ὀξύτατον αὖ, πυρί· τὸ δὲ δεύτερον, ἀέρι· τὸ δὲ τρίτον, ὕδατι. ταῦτ' οὖν δὲ πάντα, τὸ μὲν ἔχον ὀλιγίϛας βάσεις, εὐκινητότατον ἀνάγκη πεφυκέναι, τμητικώτατόν τε, ὀξύτατον ὂν πάντη πάντων· ἔτι τε ἐλαφρότατον, ἐξ ὀλιγίϛων ξυνεϛὼς τῶν αὐτῶν μερῶν· τὸ δὲ δεύτερον, δευτέρως τὰ αὐτὰ ταῦτ' ἔχειν. τρίτως δὲ τὸ τρίτον. ἕϛω δὲ, κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ κατὰ τὸν εἰκότα, τὸ μὲν τῆς πυραμίδος ϛερεὸν γεγονὸς εἶδος, πυρὸς ϛοιχεῖον καὶ σπέρμα· τὸ δὲ δεύτερον κατὰ γένεσιν, εἴπωμεν ἀέρος· τὸ δὲ τρίτον, ὕδατος. p. 56 a. b.

positis, qui aequilateres sunt, firmiorem tutioremque, quam inaequilateres, basem possideant. & quod ex utroque compositum est planum aequilatere aequilateri quadrangulum, certe triangulo tam quoad totum, quam quoad partes, stabilius necessario provenit. Quamobrem si convenientem probabilemque sequi rationem velimus, terrae id tribuamus: aquae deinde, quod tribus reliquis est immobilius: igni, quod mobilissimum: aëri, medium. & corpus quidem minimum, igni: aquae, maximum: aëri, medium. acutissimum quoque, igni: secundum ab hoc, aëri: aquae, tertium. Ex his omnibus quod bases pauciſſimas habet, velociſſimum esse necessariuum est. est enim ad penetrandum promtissimum, quippe cum prorsus sit omnium acutissimum: leviſſimum quoque, cum ex pauciſſimis partibus eisdem constet. quod secundum est, secundo loco habeat haec oportet: tertio, tertium. Igitur secundum rectam probabilemque rationem pyramidis species solida elementum semenque sit ignis. secundam vero generatione speciem aëri, aquae tertiam tribuamus. De his

πάντα οὖν δεῖ ταῦτα διανοεῖσθαι σμικρὰ οὕτως, ὡς καθ' ἓν
ἕκαστον μὲν τοῦ γένους ἑκάστου, διὰ σμικρότητα οὐδὲν ὁρώ-
c. μενον ὑφ' ἡμῶν· συναθροισθέντων δὲ πολλῶν, τοὺς ὄγκους
αὐτῶν ὁρᾶσθαι. καὶ δὴ τὸ τῶν ἀναλογιῶν περί τε τὰ πλήθη
καὶ τὰς κινήσεις, καὶ τὰς ἄλλας δυνάμεις, παντα χῇ τὸν θεὸν,
ὅπῃ περ ἡ τῆς ἀνάγκης ἑκοῦσα πεισθεῖσά τε φύσις ὑπεῖξε,
ταύτῃ πάντῃ δι' ἀκριβείας ἀποτελεσθεισῶν ὑπ' αὐτοῦ, ξυνηρ-
μόσθαι ταῦτα ἀνάλογον. ἐκ δὲ πάντων τῶν περὶ τὰ γένη
προειρήκαμεν, ὧδ' ἂν κατὰ τὸ εἰκὸς μάλις' ἔχοι. Γῆ μὲν
d. ξυντυγχάνουσα πυρὶ, διαλυθεῖσά τε ὑπὸ τῆς ὀξύτητος αὐτοῦ
φέροιτ' ἄν, εἴτ' ἐν αὐτῷ πυρὶ λυθεῖσα, εἴτ' ἐν ἀέρος, εἴτ' ἐν
ὕδατος ὄγκῳ τύχοι· μέχρι περ αὐτῆς πῃ ξυντυχόντα τὰ
μέρη, πάλιν ξυναρμοσθέντα αὐτὰ αὐτοῖς, γῇ γένοιτο. οὐ
γὰρ εἰς ἄλλό γε εἶδος ἔλθοι ποτ' ἄν. Ὕδωρ δὲ ὑπὸ πυρὸς μερι-
σθὲν, εἴτε καὶ ὑπ' ἀέρος ἐγχωρεῖ γίγνεσθαι ξυσάντα, ἓν μὲν
πυρὸς σῶμα, δύο δὲ, ἀέρος. τὰ δὲ ἀέρος τμήματα ἐξ ἑνὸς
e. μέρους διαλυθέντος, δύ' ἂν γενοίσθην σώματα πυρός. καὶ πά-
λιν, ὅταν ἀέρι πῦρ ὕδατί τε ἢ τινι γῇ περιλαμβανόμενον, ἐν

omnibus adeo parvis ita putandum eſt, quod, ſi ſingula dumtaxat ſingulorum generum capiantur, nullum eorum propter parvitatem cerni a nobis poterit: ſin multa invicem congregentur, corum moles magnitudineſque cernentur. Quin etiam haec omnia a Deo tanta ubique, quoad multitudines, motus, atque potentias, proportione exacte abſoluta connexaque ſunt, quantam neceſſitatis natura libens & perſuaſa capere poterat. Ex omnibus ſane, quorum genera ſupra narravimus, ita merito ſe res habere videtur. Terra cum in ignem inciderit, eius acumine diſſoluta fertur, reſoluta in ignem, aut aërem, aut aquam, quouſque partes ipſius congreſſae iterum, ſibique invicem copulatae terram reficiant. non enim in aliam unquam ſpeciem tranſmigraret. Aqua praeterea ab igne vel aëre diviſa in partes, unum, partibus ſuis reconciliatis, ignis corpus, aëris duo facit: portiones vero aëris ex una diſſoluta parte, duo ignis corpora faciunt. rurſus quando ignis ab aëre,

πολλοῖς ὀλίγον κινούμενον, ἐν φερομένοις μαχόμενον καὶ νικηθὲν καταθραυσθῇ, δύο πυρὸς σώματα εἰς ἓν ξυνίσασθον εἶδος ἀέρος· καὶ κρατηθέντος ἀέρος, κερματισθέντος τε ἐκ δυοῖν ὅλοιν, καὶ ἡμισεως ὕδατος, εἶδος ἓν ὅλον ἔσαι ξυμπαγές. ὧδε γὰρ δὴ λογισώμεθα αὐτὰ πάλιν, ὡς ὅταν ἐν πυρὶ λαμβανόμενον τῶν ἄλλων ὑπ' αὐτοῦ τι γένος, τῇ τῶν γω- p.
νιῶν καὶ κατὰ τὰς πλευρὰς ὀξύτητι τέμνηται, ξυσὰν μὲν 57
εἰς τὴν ἐκείνου φύσιν, πέπαυται τεμνόμενον. τὸ γὰρ ὅμοιον a.
καὶ ταυτὸν αὑτῷ γένος ἔκαζον, οὔτε τινὰ μεταβολὴν ἐμποιῆσαι δυνατὸν, οὔτέ τι παθεῖν ὑπὸ τοῦ κατὰ ταυτὰ ὁμοίως τε ἔχοντος, οὔτέ τι δράσαι δύναται. ἕως δ' ἂν εἰς ἄλλό τι γιγνόμενον ἧττον ὂν, κρείττονι μάχηται, λυόμενον οὐ παύεται. τά τε αὖ σμικρότερα ὅταν ἐν τοῖς μείζοσι πολλοῖς περιλαμβανόμενα ὀλίγα, διαθραυόμενα κατασβεννύηται, ξυνί- b.
σασθαι μὲν ἐθέλοντα εἰς τὴν τοῦ κρατοῦντος ἰδέαν, πέπαυται κατασβεννύμενα· γίγνεταί τε ἐκ πυρὸς ἀὴρ, ἐξ ἀέρος, ὑδωρ· ἂν δ' εἰς ταῦτα ἢ καὶ τῶν ἄλλων τινὶ ξυνιὸν γενῶν μάχηται, λυόμενα οὐ παύεται, πρὶν ἢ παντάπασιν ὠθούμενα, δια-

vel aqua, vel terra aliqua occupatur, & ipſe quidem paucus in multis movetur, atque in agitatis pugnat, iactatuſque diſtrahitur, duo corpora ignis in ſpeciem aëris unam concreſcunt: deinde ſuperato aëre atque diſperſo, ex totis duobus atque dimidio una aquae tota ſpecies coaleſcit. denique ſic ea rurſus conſideremus, quoties ab igne comprehenſum aliorum genus aliquod, angulorum laterumque ipſius acumine ſcinditur, tum demum diſcerpi deſinit, cum in ignis naturam tranſierit. ſimile enim idemque genus quodlibet, a ſimili eodemque minime patitur: quouſque vero in aliud permutatur, imbecilliuſque cum potentiore luctatur, diſſolvi non deſinit. rurſus quando minora a multis maioribus circumventa ſunt, & pauca lacerata exſtinguuntur, cum in vincentis ideam conſtitui velint, ceſſant exſtingui: ſitque ex igne aër, ex aëre aqua. quod ſi in haec tranſitus fuerit, & aliorum aliquod genus impugnet, non ceſſant agitata diſſolvi, priuſquam aut omnino,

λυτὰ ὄντα, ἐκφύγοι πρὸς τὸ ξυγγενὲς, ἢ νικηθέντα, ἐν ἐκ πολλῶν ὅμοιον τῷ κρατήσαντι γενόμενον, αὐτοῦ σύνοικον
c. μείνῃ. καὶ δὴ καὶ κατὰ ταῦτα παθήματα διαμείβεται τὰς χώρας ἅπαντα. διέσηκε μὲν γὰρ τοῦ γένους ἑκάστου τὰ πλήθη κατὰ τόπον ἴδιον, διὰ τὴν τῆς δεχομένης κίνησιν· τὰ δὲ ἀνομοιούμενα φέρεται διὰ τὸν σεισμὸν πρὸς τὸν ἐκείνων οἷς ἂν ὁμοιωθῇ τόπον. ὅσα μὲν οὖν ἄκρατα καὶ πρῶτα σώματα, διὰ τοιούτων αἰτίων γέγονε· τοῦ δ' ἐν τοῖς εἴδεσιν αὐτῶν ἕτερα ἐμπεφυκέναι γένη, τὴν ἑκατέρου τῶν στοιχείων αἰτιατέον ξύ-
d. σασιν, μὴ μόνον ἓν ἑκατέραν μέγεθος ἔχον τὸ τρίγωνον φυτεῦσαι κατ' ἀρχὰς, ἀλλὰ ἐλάττω τε καὶ μείζω· τὸν ἀριθμὸν δὲ ἔχοντα τοσοῦτον, ὅσα περ ἂν ᾖ τὰν τοῖς εἴδεσι γένη. δύο δὲ συμμιγνύμενα αὐτά τε πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα, τὴν ποικιλίαν ἐσὶν ἄπειρα· ἧς γε δεῖ θεωροὺς γίγνεσθαι τοὺς μέλλοντας περὶ φύσεως εἰκότι λόγῳ χρήσεσθαι. κινήσεως οὖν ξυσάσεώς τε πέρι, τίνα τρόπον καὶ μεθ' ὧντινων γίγνεσθον, εἰ μή τις διομολογήσεται, πόλλ' ἂν εἴη ἐμποδὼν τῷ κατόπισθεν

cum diſſolubilia ſint, depulſa ad cognatum refugiant; aut expugnata, in unum quiddam ex multis ſuperanti ſimile tandem evadant, familiariterque cum victore permaneant. enimvero per has paſſiones ſedes viciſſim cuncta commutant. generis namque cuiuslibet multitudines per locum proprium diſtinguuntur, ob ſedis ipſius agitationem: quae vero diſſimilia invicem facta ſunt, propter fluctum concuſſionemque ad locum eorum, quibus ſimilia evaſere, feruntur. Corpora igitur immixta ac prima ex cauſis huiuſmodi fabricata ſunt. Quod autem in eorum ſpeciebus alia quoque innata ſunt genera, cauſa eſt elementi utriuſque conſtitutio, quae non ſolum ab initio unum cum magnitudine triangulum peperit, ſed etiam maiora & minora, tot quidem numero, quot in ſpeciebus ſunt genera. Quapropter mixta haec in ſe ipſis atque invicem, infinitam habent varietatem: cuius peritos eſſe eos oportet, qui de natura ſunt rationem probabilem reddituri. Igitur niſi quis, quo pacto & cum quibus una motus

λογισμῷ. τὰ μὲν οὖν ἤδη περὶ αὐτῶν εἴρηται· πρὸς δὲ ἐκεί- e.
νοις, ἔτι τάδε· ἐν μὲν ὁμαλότητι μηδέποτε ἐθέλειν κίνησιν
εἶναι. τὸ γὰρ κινησόμενον, ἄνευ τοῦ κινήσοντος, ἢ τὸ κινῆσον,
ἄνευ τοῦ κινησομένου, χαλεπὸν, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον εἶναι.
κίνησις δὲ οὐκ ἔστι τούτων ἁπάντων. ταῦτα δὲ ὁμαλὰ εἶναι
ποτὲ, ἀδύνατον. οὕτω δὲ φάσιν μὲν ἐν ὁμαλότητι, κίνησιν δὲ
εἰς ἀνωμαλότητα ἀεὶ τιθῶμεν. αἰτία δὲ ἡ ἀνισότης αὖ τῆς p.
ἀνωμάλου φύσεως. ἀνισότητος δὲ γένεσιν μὲν διεληλύθαμεν· 58
πῶς δέ ποτε οὐ κατὰ γένη διαχωρισθέντα ἕκαστα πέπαυται a.
τῆς δι' ἀλλήλων κινήσεως καὶ φορᾶς, οὐκ εἴπομεν. ὧδε οὖν
πάλιν ἐροῦμεν. ἡ τοῦ παντὸς περίοδος, ἐπειδὴ συμπεριέλαβε
τὰ γένη, κυκλοτερὴς οὖσα, καὶ πρὸς αὑτὴν πεφυκυῖα βούλε-
σθαι ξυνιέναι, σφίγγει πάντα, καὶ καινὴν χώραν οὐδεμίαν
ἐᾷ λείπεσθαι. διὸ δὴ πῦρ μὲν εἰς πάντα διελήλυθε μάλιστα,
ἀὴρ δὲ δευτέρως, ὡς λεπτότητι δεύτερος ἔφυ· καὶ τἆλλα ταύ- b.

& conſtitutio fiat, certe comprehenderit, multa diſputationi, quae manet a tergo, impedimento futura videntur. De his partim quidem dictum eſt, partim vero reſtat dicendum. In ipſa leni natura motus eſſe nunquam ſolet. nam agitandum abſque agitaturo, vel agitaturum abſque agitando, difficile eſt, immo impoſſibile, reperiri. motus autem horum omnium minime eſt. haec vero laevia planaque eſſe nunquam poſſunt. Sic itaque ſtatum quidem in planitie laevitateque, motum vero in contraria ſemper natura ponemus. Inaequalitas porro naturae huius eſt cauſa, quae laevi planoque contraria eſt. inaequalitatis vero generationem iam tractavimus: ſed quonam modo ſingula ſecundum genera non diviſa moveri invicem ferrique deſinunt, nequaquam expoſuimus. Id ergo deinceps ſic explanabimus. Univerſae naturae circuitus cum circulari ambitu ſuo genera complexus ſit, & ſecum ipſo congredi ſtudeat, conſtringit omnia, locumque vacuum relinqui nuſquam patitur. Quocirca ignis per omnia maxime penetravit, deinde aër, utpote qui ipſi tenuitate eſt proximus; & alia ſimili ratione deinceps. quae enim ex maximis

τη. τὰ γὰρ ἐκ μεγίστων μερῶν γεγονότα μεγίστην κενότητα ἐν τῇ ξυστάσει παραλέλοιπε, τὰ δὲ σμικρότατα, ἐλαχίστην. ἡ δὴ τῆς πιλήσεως ξύνοδος τὰ σμικρὰ εἰς τὰ τῶν μεγάλων διάκενα ξυνωθεῖ. σμικρῶν οὖν παρὰ μεγάλα τιθεμένων, καὶ τῶν ἐλαττόνων τὰ μείζονα διακρινόντων, τῶν δὲ μειζόνων ἐκεῖνα συγκρινόντων, πάντ' ἄνω καὶ κάτω μεταφέρεται πρὸς τοὺς
c. ἑαυτῶν τόπους. μεταβάλλον γὰρ τὸ μέγεθος ἕκαστον, καὶ τὴν τῶν τόπων μεταβάλλει ξάσιν. οὕτω δὲ διὰ ταῦτά τε ἡ τῆς ἀνωμαλότητος διαπαλομένη γένεσις ἀεὶ, τὴν ἀεὶ κίνησιν τούτων οὖσαν ἐσομένην τε καὶ ἐνδελεχῶς παρέχεται. μετὰ δὴ ταῦτα δεῖ νοεῖν ὅτι πυρός τε γένη πολλὰ γέγονεν· οἷον, φλὸξ, τό, τε ἀπὸ τῆς φλογὸς ἅπτον, ὃ κάει μὲν, οὐ φῶς δὲ τοῖς ὄμμασι παρέχει· τό, τε, φλογὸς ἀποσβεσθείσης, ἐν τοῖς διαπύροις
d. καταλειπόμενον· αὐτοῦ. κατὰ ταυτὰ δὲ, ἀέρος τὸ μὲν εὐαγέστατον, ἐπίκλην αἰθὴρ καλούμενος· ὁ δὲ θολερώτατος, ὁμίχλη τε καὶ σκότος. ἕτερά τε ἀνώνυμα ἤδη γεγονότα, διὰ τὴν τῶν τριγώνων ἀνισότητα. τὰ δὲ ὕδατος, διχῇ μὲν πρῶτον· τὸ μὲν,

partibus ſunt compoſita, vacuitatem quoque in ſua conſtitutione maximam relinquere: minima contra, minimam. Coactionis autem ipſius anguſtia, parva in magnorum contrudit inania. quare cum parva magnis inſinuata ſint, & ipſa quidem parva quae magna ſunt diſcernant, maiora vero minora coërceant, omnia ſurſum deorſumve in ſua loca feruntur. nam quodlibet, mutata magnitudine, ſedem mutat. Sic utique & has ob cauſas, naturae laevitati contrariae ſemper generatio conſervata, horum motum & in praeſenti & in futuro perpetuum exhibet. Poſt haec ſciendum eſt, multa eſſe ignis genera: flammam videlicet, & quod ab ea eſt accenſum; quod urit quidem, lumen vero nullum oculis affert: quodve exſtincta flamma intra illa, quae accenſa fuerant, remanet. Similiter aëris genus aliud puriſſimum agiliſſimumque, quem aetherem nuncupant: aliud turbulentiſſimum, caligine nubibuſque obſcurum: aliaſque ſpecies ſine nomine eſſe putandum eſt, propter ipſam triangulorum inaequalita-

ὑγρὸν, τὸ δὲ χυτὸν γένος αὐτοῦ. τὸ μὲν οὖν ὑγρὸν, διὰ τὸ μετέχον εἶναι τῶν γενῶν τοῦ ὕδατος, ὅσα σμικρὰ ἀνίσων ὄντων, κινητὸν, αὐτό τε καθ' αὑτὸ καὶ ὑπ' ἄλλου, διὰ τὴν ἀνωμαλότητα καὶ τὴν τοῦ σχήματος ἰδέαν, γέγονε· τὸ δ' ἐκ μεγάλων καὶ ὁμαλῶν, ἧσιμώτερον μὲν ἐκείνου καὶ βαρὺ, e.
πεπηγὸς ὑπὸ ὁμαλότητος ἐστίν. ὑπὸ δὲ πυρὸς ἐσιόντος καὶ διαλύοντος αὐτὸ, τὴν ὁμαλότητα ἀπολέσαν, μετίσχει μᾶλλον κινήσεως· γενόμενον δὲ εὐκίνητον, ὑπὸ τοῦ πλησίον ἀέρος ὠθούμενον, καὶ κατατεινόμενον ἐπὶ γῆν, τήκεσθαι μὲν τὴν τῶν ὄγκων καθαίρεσιν, ῥοὴν δὴ, τὴν κατάξασιν ἐπὶ γῆν, ἐπωνυμίαν ἑκατέρου τοῦ πάθους ἔλαβε. πάλιν δὲ ἐκπίπτοντος αὐτόθεν τοῦ πυρὸς, ἅτε οὐκ εἰς κενὸν ἐξιόντος, ὠθούμενος ὁ πλη- p.
σίον ἀὴρ, εὐκίνητον ἔτι ὄντα τὸν ὑγρὸν ὄγκον εἰς τὰς τοῦ 59
πυρὸς ἕδρας συνωθῶν, αὐτὸν αὑτῷ ξυμμίγνυσιν. ὁ δὲ, συνωθούμενος, ἀπολαμβάνων τε τὴν ὁμαλότητα πάλιν, ἅτε τοῦ τῆς ἀνωμαλότητος δημιουργοῦ πυρὸς ἀπιόντος, εἰς ταυτὸν αὑτῷ καθίσταται. καὶ τὴν μὲν τοῦ πυρὸς ἀπαλλαγὴν, ψύξιν·

tem. Aquae genera duo ſunt praecipua : unum humidum, alterum fuſile. Humidum quidem, quia generibus aquae parvis & inaequalibus conſtat, facile a ſe ipſo & ab alio propter inaequalitatis conditionem & figurae ſpeciem moveri ſolet. quod autem ex grandioribus aequalibuſque & laevibus eſt compoſitum, ſtabilius illo. & grave propter laevem aequalitatem compactum eſt, ſed propter ignis penetrantis diſſolventiſque impetum, aequalitate amiſſa, motus fit particeps : factumque agile mobileque, a proximo aëre pulſum extenſumque per terram, duo quaedam patitur : nam & liqueſcit & in terram decidit. primum illud molis purgatio, hoc fluxus cognominatur. rurſus igne hinc evolante, quippe cum non fiat in vacuum exitus, proximus aër pulſus mobilem adhuc molem humidam in ignis ſedes impellit, ipſique ipſam commiſcet. moles denique compulſa, iterumque laevem aequalitatem adepta, cum ignis inaequalitatis artifex iam abierit, in idem ſecum coacervat : atque ignis abſceſſum,

τὴν δὲ ξύνοδον ἐκείνου ἀπελθόντος, πεπηγὸς εἶναι γένος προσ-
b. ερρήθη. τούτων δὴ πάντων ὅσα χυτὰ προσείπομεν ὕδατα, τὸ μὲν ἐκ λεπτοτάτων καὶ ὁμαλωτάτων πυκνότατον γιγνόμενον, μονοειδὲς γένος, ξίλβοντι καὶ ξανθῷ χρώματι κοινωθὲν, τιμαλφέστατον κτῆμα χρυσὸς, ἠθημένος διὰ πέτρας ἐπάγη. χρυσοῦ δὲ ὄζος, διὰ πυκνότητα σκληρότατον ὂν καὶ μελανθὲν, ἀδάμας ἐκλήθη. τὸ δ' ἐγγὺς μὲν χρυσοῦ τῶν μερῶν, εἴδη δὲ πλέον ἑνὸς ἔχον, πυκνότητι μὲν, χρυσοῦ πυκνότερον ὂν, καὶ γῆς μόριον ὀλίγον καὶ λεπτὸν μετασχὸν, ὥστε σκλη-
c. ρότερον εἶναι· τὸ δὲ μεγάλα ἐντὸς αὐτοῦ διαλείμματα ἔχειν, κουφότερον τῶν λαμπρῶν, πηκτῶν τε ἓν γένος ὑδάτων χαλκὸς ξυσταθεὶς γέγονε. τὸ δ' ἐκ γῆς αὐτὸ μιχθὲν, ὅταν παλαιουμένῳ διαχωρίζησθον πάλιν ἀπ' ἀλλήλων, ἐκφανὲς καθ' αὑτὸ γιγνόμενον, ἰὸς λέγεται. τἄλλα δὲ τῶν τοιούτων οὐδὲν ποικίλον ἐστὶ διαλογίσασθαι, τὴν τῶν εἰκότων μύθων μεταδιώκοντα ἰδέαν· ἢν ὅταν τις, ἀναπαύσεως ἕνεκα τοὺς περὶ

frigefactionem; copulam vero congreſſumque, igne abeunte factum, conglutinationem gelidamque rigiditatem vocamus. Ex his vero quas aquas fuſiles appellavimus, quod ex tenuiſſimis laeviſſimiſque fit denſiſſimum, uniforme, ſplendidum, flavumque, pretioſiſſima res eſt, aurum floreſcens per petram compactum eſt. auri autem ramus, propter denſitatem duriſſimus, & nigro praeterea colore ſuffuſus, adamas appellatur. Sed quod auro proximas habet partes, pluresque una ſpecies continet, auro quoque denſius, & terrenae partis paucae tenuiſque particeps, adeo ut aſperius duriuſque ſit, verum ex eo, quod intervalla intrinſecus habet magna, levius eſt, hoc genus nitentium concretarumque aquarum unum eſt, atque aes nominatur. At quando terrena pars huic immixta propter vetuſtatem a ceteris partibus eius ſecernitur, ad extremamque emiſſa ſuperficiem per ſe ipſa aſpectui patet, rubigo iam naſcitur. Cetera generis eiuſdem veriſimilibus rationibus aſſequi haudquaquam laboriosum eſt. Quod ſi quis remittendi ſtudii gratia, rationibus eo-

τῶν ὄντων ἀεὶ καταθέμενος λόγους, τοὺς γενέσεως πέρι, διαθεώμενος εἰκότας, ἀμεταμέλητον ἡδονὴν κτᾶται, μέτριον ἂν ἐν τῷ βίῳ παιδιὰν καὶ φρόνιμον ποιοῖτο. ταύτῃ δὴ καὶ ταυῦν ἑφέντες, τὸ μετὰ τοῦτο τῶν αὐτῶν πέρι τὰ ἑξῆς εἰκότα διΐμεν τῇδε. τὸ πυρὶ μεμιγμένον ὕδωρ, ὅσον λεπτὸν ὑγρόν τε, διὰ τὴν κίνησιν καὶ τὴν ὁδὸν ἣν κυλινδούμενον ἐπὶ γῆς ὑγρὸν λέγεται, μαλακόν τε αὖ, τῷ τὰς βάσεις ἧττον ἑδραίας οὔσας ἢ τὰς γῆς, ὑπείκειν. τοῦτο δ' ὅταν πυρὸς ἀποχωρισθὲν ἀέρος τε μονωθῇ, γέγονε μὲν ὁμαλώτερον, ξυνέωσαι δὲ ὑπὸ τῶν ἐξιόντων εἰς αὐτό. παγέν τε οὕτω, τὸ μὲν ὑπὲρ γῆς μάλιστα παθὸν ταῦτα, χάλαζα· τὸ δ' ἐπὶ γῆς, κρύσταλλος· τὸ δὲ ἧττον, ἡμιπαγές τε ὂν ἔτι, τὸ μὲν ὑπὲρ γῆς αὖ, χιών· τὸ δ' ἐπὶ γῆς ξυμπαγὲν, ἐκ δρόσου γενόμενον, πάχνη λέγεται. τὰ δὲ δὴ πλεῖστα ὑδάτων εἴδη, μεμιγμένα ἀλλήλοις, ξύμπαν μὲν τὸ γένος, διὰ τῶν ἐκ γῆς φυτῶν ἠθημένα, χυμοὶ λεγόμενοι· διὰ δὲ τὰς μίξεις ἀνομοιότητα ἕκαστοι ἔχοντες, τὰ μὲν ἄλλα

d.

c.

p. 60 a.

rum, quae ſemper ſunt, intermiſſis, conſideraverit veriſimiles de generatione probationes, atque eiuſmodi conſideratione ſine poenitentiae acceſſione delectetur, moderatum in vita prudentemque ludum conſequetur. His utique nunc ita conceſſis, deinceps, quae de eiſdem probabilia videbuntur, ita percurrenda videntur. Igni ſaepe miſcetur aquae pars tenuis atque humida fluidaque, ſic ideo nominata, quia lubrica terra circumfluit: mollis quoque ob eam cauſam, quia eius baſes minus firmae ſtabileſque, quam terrae, facile cedunt atque labuntur. haec quando ab igne deſtituta, ab aëre quoque deſeritur, fit laevior, &, alienis expreſſis, cogitur in ſe ipſam: atque ita compacta, ſi ſupra terram id contigerit, grando fit; ſi in terra, glacies: quae quidem tunc fiunt, cum riget cohaereſcitque maxime gelu: cum vero minus congelatur, ſi ſupra terram accidit, nix; ſin in terra ex rore craſſior facta, pruina. Verum quando plurimae aquae ſpecies invicem commiſcentur, univerſum aliud genus, a terra per arbores ſtillans, liquor humorque vocatur. liquo-

πολλὰ ἀνώνυμα γένη παρέσχοντο, τέτταρα δὲ ὅσα ἔμπυρα εἴδη, διαφανῆ μάλιστα γενόμενα, εἴληφεν ὀνόματα αὐτῶν· τὸ μὲν τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ σώματος θερμαντικὸν, οἶνος· τὸ δὲ λεῖον, καὶ διακριτικὸν ὄψεως, διὰ ταῦτά τε ἰδεῖν λαμπρὸν, καὶ ςίλβον, λιπαρόν τε φανταζόμενον ἐλαιηρὸν εἶδος, πίττα καὶ κίκι, καὶ ἔλαιον αὐτὸ, ὅσά τ' ἄλλα τῆς αὐτῆς
b. δυνάμεως· ὅσον δὲ διαχυτικὸν μέχρι φύσεως τῶν περὶ τὸ ςόμα ξυνόδων, ταύτῃ τῇ δυνάμει γλυκύτητα παρεχόμενον, μέλι τὸ κατὰ πάντων μάλιστα πρόσρημα ἔσχε. τὸ δὲ τῆς σαρκὸς διαλυτικὸν τῷ κάειν, ἀφρῶδες γένος, ἐκ πάντων ἀφορισθὲν τῶν χυμῶν, ὑπὸ ἐπωνομάσθη. γῆς δὲ εἴδη, τὸ μὲν ἠθμένον δι' ὕδατος, τοιῷδε τρόπῳ γίγνεται σῶμα λίθινον· τὸ ξυμπαγὲν ὕδωρ ὅταν ἐν τῇ ξυμμίξει κοπῇ, μετέβαλεν εἰς ἀέρος ἰδέαν· γενόμενος δὲ ἀὴρ, εἰς τὸν ἑαυτοῦ τόπον ἀναθεῖ.
c. κενὸν δ' ὑπῆρχεν αὐτῶν οὐδέν. τὸν οὖν πλησίον ἔωσεν ἀέρα. ὁ δὲ, ἂν ᾖ βαρὺς, ὠσθεὶς, καὶ περιχυθεὶς τῷ τῆς γῆς ὄγκῳ, σφόδρα ἔθλιψε, ξυνέωσέ τε αὐτὸν εἰς τὰς ἕδρας ὅθεν ἂν εἴη ὁ

res vero ſinguli, propter mixtiones diſſimilitudinem nacti, multa quidem alia ſine nomine faciunt genera. Sed quatuor igneae ſpecies evidentes & perſpicuae maxime, ſortitae ſunt nomina. quod enim animam ſimul cum corpore calefacit, vinum dicitur: quod vero laeve eſt, diſcernitque viſum, ideoque aſpectu ſplendidum, atque nitens, & pingue nobis apparet, uncta & olearia ſpecies eſt, pix, gummi, & oleum, ceteraque id genus. at quod oris anguſtos meatus ad penetralia uſque naturae perfundit, hac vi dulcedinem adhibens, mel communiter nuncupatur. denique quod carnem diſſolvit uritque, & ſpumeum eſt, ex omnibus ſecretum liquoribus, ſuccus vocatur. Terrae vero ſpecies per aquam emergens, hoc modo fit lapis. congelata enim aqua, quando in commixtione deficit, in aëris ſpeciem tranſit: hic aër in ſuum locum recurrit. vacuum autem ipſorum nihil: proximum ergo aërem pulſat. iſte ſi gravis ſit, pulſus, circumfuſuſque terrenae moli, vehementer illidit, ſeque ipſum in eas

νέος ἀήρ. ξυνωσθεῖσα δὲ ὑπὸ ἀέρος ἀλύτως ὕδατι γῇ, ξυνίσταται πέτρα· καλλιων μὲν, ἡ τῶν ἴσων καὶ ὁμαλῶν διαφανὴς μερῶν· αἰσχίων δὲ, ἡ ἐναντία. τὸ δὲ ὑπὸ πυρὸς πάχους τὸ ὑστερὸν πᾶν ἐξαρπασθὲν, καὶ κραυρότερον ἐκείνου ξυσὰν, τῷ γένει κέραμον ἐπωνομάκαμεν, τοῦτο γέγονεν. ἔτι δὲ ὅτε νοτίδος ὑπολειφθείσης χυτὴ γῆ γενομένη, διὰ πυρὸς ὅταν ψυχθῇ, γέγονε τὸ μέλαν χρῶμα ἔχον, λίθος. τῷ δ' αὖ κατὰ ταυτὰ μὲν ταῦτα ἐκ ξυμμίξεως ὕδατος ἀπομονουμένῳ πολλοῦ, λεπτοτέρων δὲ ἐκ γῆς μερῶν, ἁλμυρῷ τε ὄντι, ἡμιπαγεῖ γενομένῳ, καὶ αὐτῷ πάλιν ὑφ' ὕδατος, τὸ μὲν ἐλαίου καὶ γῆς καθαρτικὸν γένος, νίτρον· τὸ δ' εὐάρμοστον ἐν ταῖς κοινωνίαις ταῖς περὶ τὴν τοῦ σώματος αἴσθησιν, ἁλῶν, κατὰ λόγον νόμου, θεοφιλὲς σῶμα ἐγένετο. τὰ δὲ κοινὰ ἐξ ἀμφοῖν, ὕδατι μὲν οὐ λυτὰ, πυρὶ δὲ διὰ τὸ τοιόνδε οὕτω ξυμπήγνυται. γῆς ὄγκους πῦρ μὲν ἀήρ τε οὐ τήκει. τῆς γὰρ ξυστάσεως τῶν διακένων αὐτῆς σμικρομερέστερα πεφυκότα, διὰ πολλῆς

sedes, unde novus aſcenderat aër, conducit. Terra denique, ab aëre indiſſolubiliter cum aqua coacta, lapides concreat: pulchriores quidem illos, qui perſpicue ex aequalibus planiſque partibus emicant; deformiores vero, qui contra. Ubi vero ignis acumine humor omnis reſolvitur, corpuſque illo aridius redditur, ea reſtat ſpecies, quae ſolida vocatur figulariſque tellus. Quandoque etiam humore relicto, terraque fuſili per ignem facta, ac deinde accedente gelu, niger fit lapis. Quando vero id ipſum ſimiliter ex commixtione multo privatur humore, ſed tenuioribus terrae partibus conſtat, ſalſumque eſt, & ſemiglaciale fit, perque aquam emergit, partim quidem olei terraeque purgatorium genus, nitrum dicitur; partim vero quotidiano victui commodiſſimum legitime, ſal Deo amicum corpus. At enim communia ex utriſque, aqua quidem non ſolubilia, igne vero propter tale aliquid ita conglutinantur. Ipſas terrae moles ignis & aër non liquefacit. cum enim duo haec tenuiſſima ſint, & vacuitatibus terrae minutiora, ita per capaciſſimos eius meatus ſine ulla

εὐρυχωρίας ἰόντα, οὐ βιαζόμενα, ἄλυτον αὐτὴν ἐάσαντα, ἄτηκτον παρέσχε. τὰ δὲ ὕδατος, ἐπειδὴ μείζω πέφυκε, μέρη, βίαιον ποιούμενα τὴν διέξοδον, λύοντα αὐτὴν τήκει. γῆν μὲν
p. ἀξύστατον ὑπὸ βίας οὕτω ὕδωρ μόνον λύει, ξυνεστηκυῖαν δὲ,
61 πλὴν πυρὸς οὐδέν. εἴσοδος γὰρ οὐδενὶ πλὴν πυρὶ λέλειπται.
a. τὴν δὲ ὕδατος αὖ ξύνοδον, τὴν μὲν βιαιοτάτην, πῦρ μόνον· τὴν δὲ ἀσθενεστέραν, ἀμφότερα, πῦρ τε καὶ ἀήρ, διαχεῖτον· ὃ μὲν, κατὰ τὰ διάκενα, τὸ δὲ, καὶ κατὰ τὰ τρίγωνα. βίᾳ δὲ ἀέρα ξυστάντα οὐδὲν λύει πλὴν κατὰ τὸ στοιχεῖον, ἀβίαστον δὲ κατατήκει μόνον πῦρ. τὰ δὲ τῶν ξυμμίκτων ἐκ γῆς τε καὶ
b. ὕδατος σωμάτων, μέχρι περ ἂν ὕδωρ αὐτοῦ τὰ τῆς γῆς διάκενα καὶ βίᾳ ξυμπεπιλημένα κατέχῃ, τὰ μὲν ὕδατος, ἐπιόντα ἔξωθεν, εἴσοδον οὐκ ἔχοντα μέρη, περιῤῥέοντα τὸν ὅλον ὄγκον ἄτηκτον εἴασε· τὰ δὲ πυρὸς, εἰς τὰ τῶν ὑδάτων διάκενα εἰσιόντα, ὅπερ ὕδωρ γῆν, τοῦτο δὲ πῦρ ἀέρα ἀπεργαζόμενα, τηχθέντι τῷ κοινῷ σώματι ῥεῖν μόνα αἴτια ξυμβέβηκε. τυγχάνει δὲ ταῦτα ὄντα, τὰ μὲν, ἔλαττον ἔχοντα ὕδατος ἢ γῆς, τό, τε περὶ τὴν ὕαλον γένος ἅπαν, ὅσά τε

violentia permanant, ut neque eam diſſolvant, neque liquefaciant. Aquae vero partes, quia maiores ſunt, violento fluxu liquefaciunt. terram itaque male compactam ſic ſola aqua vi ſolvit, compactam vero dumtaxat ignis: nihil enim praeter ignem hanc penetrat. Aquae rurſus concretionem, violentiſſimam quidem ſolus ignis; debiliorem vero, utraque, & ignis & aër, diffundunt: aër, inquam, per vacua, ignis etiam per triangulos. Aërem vero vi conſtrictum, nihil niſi per elementum ſolvit: ſine vi cohaerentem, ſolus reſolvit ignis. Corpora ex aqua terraque ita compoſita, ut aqua terrae inania vi coarctata obſtruat, ſic prorſus ſe habent, ut aqua exterior influere per ea non poſſit, ideoque minime liquefaciat: ſed ignis, aquae meatus penetrans, quemadmodum & aqua terrae inania, atque ita aquam afficiens, ut ignis aërem, communi corpori liquefactionis cauſam praebet. Haec vero partim aquae minus habent, quam terrae, quem-

λίθων χυτὰ εἴδη καλεῖται· τὰ δὲ πλέον ὕδατος αὖ, πάντα ε.
ὅσα κηροειδῆ καὶ θυμιατικὰ σώματα ξυμπήγνυται. Τὰ μὲν
δὴ σχήμασι, κοινωνίαις τε καὶ μεταλλαγαῖς εἰς ἄλληλα πε-
ποικιλμένα εἴδη, σχεδὸν ἐπιδέδεικται· τὰ δὲ παθήματα αὐτῶν
δι' ἃς αἰτίας γέγονε, πειρατέον ἐμφανίζειν ἡμᾶς. πρῶτον μὲν
οὖν ὑπάρχειν αἴσθησιν δεῖ τοῖς λεγομένοις ἀεί. σαρκὸς δὲ καὶ
τῶν περὶ σάρκα γένεσιν, ψυχῆς τε ὅσον θνητὸν, οὔπω διελη-
λύθαμεν. τυγχάνει δὲ οὔτε ταῦτα χωρὶς τῶν περὶ τὰ παθή- δ.
ματα, ὅσα αἰσθητικὰ, οὔτ' ἐκεῖνα ἄνευ τούτων δύναται ἱκα-
νῶς λεχθῆναι. τὸ δὲ ἅμα, σχεδὸν οὐ δυνατόν. ὑποθετέον δὴ
πρότερον θάτερα· τὰ δ' ὕστερα ὑποτεθέντα ἐπάνιμεν αὖθις. ἵνα
οὖν ἑξῆς τὰ παθήματα λέγηται τοῖς γένεσιν, ἔσω πρότερα
ἡμῖν τὰ περὶ τὸ σῶμα καὶ ψυχὴν ὄντα. πρῶτον μὲν οὖν ᾗ
πῦρ θερμὸν λέγομεν, ἴδωμεν, ὧδε σκοποῦντες· τὴν διάκρισιν
καὶ τομὴν αὐτοῦ περὶ τὸ σῶμα ἡμῶν γιγνομένην ἐννοηθέν-
τες. ὅτι μὲν γὰρ ὀξύ τι τὸ πάθος, πάντες σχεδὸν αἰσθανό- ε.

admodum vitri genus, & lapides illi, qui fusiles appellantur: partim contra plus aquae, qualia sunt omnia, quae conglutinata sunt, cereaque evadunt, & vapores emittunt. Hactenus eas species, quae figuris, communitatibus mutationibusque invicem variantur, paene iam demonstravimus: quas vero ob causas passiones earum nascantur, deinceps demonstrare conabimur. Principio sensum his, quae dicta sunt, adesse semper oportet. carnis vero, & eorum, quae ad carnem attinent, generationem, animae quoque quantum mortale est, nondum declaravimus. sunt enim haec a passionibus, quaecunque cum sensu sunt, minime separata, & illae sine his exponi sufficienter non possunt, simul vero expleri ferme nequeunt. Prima igitur alia ponenda sunt: denique, quae sequuntur, expedienda. Ut ergo deinceps in disputando genera passiones ipsae sequantur, prima nobis exstent, quae ad corpus & animam pertinent. Inprimis, qua ratione ignis calidus dicitur, videamus: quod ita demum perspiciemus, si discretionem divisionemque, ab eo in nostro corpore factam, conside-

μεθα· τὴν δὲ λεπτότητα τῶν γωνιῶν, καὶ πλευρῶν ὀξύτητα, τῶν τε μορίων σμικρότητα, καὶ τῆς φορᾶς τάχος, (οἷς πᾶσι σφοδρὸν ὂν καὶ τομὸν, ὀξέως τὸ προστυχὸν ἀεὶ τέμνει) λογι-
p. ζέον, ἀναμιμνησκομένοις τὴν τοῦ σχήματος αὐτοῦ γένεσιν,
62 ὅτι μάλιστα ἐκείνη καὶ οὐκ ἄλλη φύσις διακρίνουσα ἡμῶν κα-
a. τὰ σμικρά τε τὰ σώματα κερματίζουσα, τοῦτο δὴ νῦν θερμὸν λέγομεν, εἰκότως τὸ πάθημα καὶ τοὔνομα παρέσχε. τὸ δ' ἐναντίον τούτῳ, κατάδηλον μὲν, ὅμως δὲ μηδὲν ἐπιδεὲς ἔξω λόγου. τὰ γὰρ δὴ τῶν περὶ τὸ σῶμα ὑγρῶν μεγαλομερέστερα, εἰσιόντα, τὰ σμικρότερα ἐξωθοῦντα, εἰς τὰς ἐκείνων οὐ
b. δυνάμενα ἑδρας ἐνδύναι, ξυνωθοῦντα ἡμῶν τὸ νοτερὸν, ἐξ ἀνωμάλου κεκινημένου τε ἀκίνητον δι' ὁμαλότητα καὶ τὴν ξύνωσιν ἀπεργαζόμενα, πήγνυσι. τὸ δὲ παρὰ φύσιν ξυναγόμενον, μάχεται κατὰ φύσιν αὐτὸ αὑτῷ, εἰς τοὐναντίον ἀπωθοῦν. τῇ δὴ μάχῃ καὶ τῷ σεισμῷ τούτῳ τρόμος καὶ ῥῖγος

remus. quod enim acumen quoddam ea paſſio eſt, ferme eſt omnibus manifeſtum: tenuitatem vero angulorum, laterumque ſubtilitatem, parvitatem particularum, motus velocitatem, quibus omnibus vehemens & penetrans eſt, velociterque, quod occurrit, dividit ſemper & diſſipat, conſiderare debemus, figurae ipſius generationem memoria repetentes. ea quippe, non alia natura, corpora noſtra dividens, & in partes exiguas partiens, merito paſſionem illam, quae legitime calor nominatur, inducit. Contraria vero huic paſſio, licet cuique manifeſta, ſua tamen explanatione non careat. Humidae namque partes corporum, partibus noſtris humidis grandiores, cum in corpus influunt noſtrum, minores quidem partes extrudunt, ſed in earum ſedes ſeſe inſinuare non poſſunt: humorem autem noſtrum coagulant, atque ex inaequali & agitato immobilem propter aequalitatem coagulumque faciunt, inque anguſtum cogunt. quod autem praeter naturam coactum eſt, ſecundum naturam renititur, ſeque revocat in contrarium. In hac reluctatione quaſſationeque tremor rigorque conſiſtit: omniſque huiuſmodi paſſio, fri-

ἐτέθη· ψυχρόν τε τὸ πάθος ἅπαν τοῦτο, καὶ τὸ δρῶν αὐτὸ, ἔσχεν ὄνομα. σκληρὸν δὲ, ὅσοις ἂν ἡμῶν ἡ σὰρξ ὑπείκῃ· μαλακὸν δὲ, ὅσα ἂν τῇ σαρκὶ πρὸς ἄλληλά τε οὕτως. ὑπείκει δὲ ὅσον ἐπὶ σμικροῦ βαίνει. τὸ δὲ ἐκ τετραγώνων ὂν βάσεων, c. ἅτε βεβηκὸς σφόδρα, ἀντιτυπώτατον εἶδος, ὅ, τι τε ἂν εἰς πυκνότητα ξυνιὸν πλείσην, ἀντίτονον ἧ μάλιστα. βαρὺ δὲ καὶ κοῦφον, μετὰ τῆς κάτω φύσεως ἄνω τε λεγομένης ἐξεταζόμενον ἂν δηλωθείη σαφέστατα. φύσει γὰρ δὴ τινὰς τόπους δύο εἶναι, διειληφότας διχῇ τὸ πᾶν, ἐναντίους, τὸν μὲν, κάτω, πρὸς ὃν φέρεται πάνθ' ὅσα τινὰ σώματος ὄγκον ἔχει, τὸν δ', ἄνω, πρὸς ὃν ἀκουσίως ἔρχεται πᾶν· οὐκ ὀρθὸν οὐδαμῇ νομίζειν. τοῦ γὰρ παντὸς οὐρανοῦ σφαιροειδοῦς ὄντος, ὅσα μὲν d. ἀφεστῶτα ἴσον τοῦ μέσου γέγονεν ἔσχατα, ὁμοίως αὐτὰ χρὴ ἔσχατα πεφυκέναι· τὸ δὲ μέσον, τὰ αὐτὰ μέτρα τῶν ἐσχάτων ἀφεστηκὸς, ἐν τῷ καταντικρὺ νομίζειν δεῖ πάντων εἶναι. τοῦ δὴ κόσμου ταύτῃ πεφυκότος, τῶν τι εἰρημένων ἄνω τὶς

gus, quodve eam infert, frigidum nominatur. Durum autem dicimus illud, cui caro noſtra cedit: molle, quod carni: reſque ipſas invicem & duras, & molles, eadem ratione vocamus. cedit autem, quidquid parvo nititur. quod vero ex triangularibus baſibus firmamentiſque eſt, utpote plano vehementer innixum, renititur maxime atque reſiſtit: quodve ſummopere denſum eſt, contra venientia vehementer repercutit. Grave praeterea & leve cum ea natura ſimul, quae ſurſum deorſumve dicitur, commodiſſime declarabitur. Sed illud dictu abſurdum eſt, eſſe duo quaedam natura loca, a ſe invicem longo intervallo diſtincta, & unum quidem deorſum vocari, ad quem locum ea deferantur omnia, quaecunque molem quandam corporis habent; alterum vero ſurſum, ad quem vi omnia moveantur. Cum enim coelum omne rotundum ſit, quaecunque a medio aeque diſtantia extrema facta ſunt, ſimiliter eſſe oportet extrema. Medium quoque, aequalibus lineis ab extremis undique diſtans, e regione aeque omnia reſpicit. Quoniam igitur ita mundus diſ-

ἢ κάτω τιθέμενος, οὐκ ἐν δίκῃ δόξει τὸ μηδὲν προσῆκον ὄνομα
λέγειν. ὁ μὲν γὰρ μέσος ἐν αὐτῷ τόπος, οὔτε κάτω πεφυκὼς,
e. οὔτε ἄνω, λέγεσθαι δίκαιος, ἀλλ' αὐτὸ ἐν μέσῳ· ὁ δὲ πέριξ,
οὔτε δὴ μέσος, οὔτ' ἔχων διάφορον αὑτοῦ μέρος ἕτερον θατέρου μᾶλλον πρὸς τὸ μέσον, ἤ τι τῶν καταντικρύ. τοῦ δὲ ὁμοίως πάντη πεφυκότος, ποῖα τὶς ἐπιφέρων ὀνόματα αὐτῷ ἐναντία, καὶ πῇ, καλῶς ἂν ἡγοῖτο λέγειν; εἰ γάρ τι καὶ ῥεῖον εἴη, κατὰ μέσον τοῦ παντὸς ἰσοπαλὲς, εἰς οὐδὲν ἄν ποτε
p. 63 a. τῶν ἐσχάτων ἐνεχθείη, διὰ τὴν πάντη ὁμοιότητα αὐτῶν. ἀλλ' εἰ καὶ περὶ αὐτὸ πορεύοιτό τις ἐν κύκλῳ, πολλάκις ἂν ἐξ ἀντίπους, ταυτὸν αὑτοῦ κάτω καὶ ἄνω προσείποι. τὸ μὲν γὰρ ὅλον, καθάπερ εἴρηται, νῦν δὴ σφαιροειδὲς ὄν, τόπον τινὰ, κάτω, τὸν δὲ, ἄνω λέγειν ἔχειν, οὐκ ἔμφρονος. ὅθεν δὲ ὠνομάσθη ταῦτα, καὶ ἐν οἷς ὄντα, εἰθίσμεθα δι' ἐκεῖνα καὶ
b. τὸν οὐρανὸν ὅλον οὕτω διαιρούμενοι λέγειν, ταῦτα διομολογητέον, ὑποθεμένοις τάδ' ἡμῖν. εἴτις ἐν τῷ τοῦ παντὸς τόπῳ,

positus est, si quis dictorum quidquam sursum esse dixerit, vel deorsum, non iniuria errare videbitur. medius enim locus in ipso, neque sursum, neque deorsum dici debet, sed medius. quod rursus undique circuit, neque medium est, neque partem in se habet aliam ab alia differentem, quoad ipsum medium, & omnino quidquid sit e regione locatum. Ei vero, quod sui ipsius simillimum est, contraria nomina iure nullus attribuet. Si quid enim solidum aequilibratumque in universi medio sit, ad nullam extremorum partem propter perfectam ipsorum similitudinem declinabit: at si quis circa illud obambulet, saepe sibimet plantis stabit oppositis, eandemque illius partem cum sursum, tum deorsum vocabit. Itaque Universum, quemadmodum paulo ante diximus, cum sit rotundum; locum habere superiorem aut inferiorem, vir prudens minime affirmabit. Sed unde nomina sunt ista, & in quibus ea intuiti, ex illis ad mundum totum transtulimus, huiusmodi quaedam inprimis ponentes, investigemus. Si quis in ea mundi regione, quam ut plurimum

καθ' ὃν ἡ τοῦ πυρὸς εἴληχε μάλιστα φύσις, οὗ καὶ πλεῖστον ἂν ἠθροισμένου εἴη, πρὸς ὃ φέρεται, ἐπαναβὰς ἐπ' ἐκεῖνο, καὶ δύναμιν εἰς τοῦτο ἔχων, μέρη τοῦ πυρὸς ἀφαιρῶν, ἰσχύ· ἢ τιθεὶς εἰς πλάστιγγας, αἴρων τὸν ζυγὸν, καὶ τὸ πῦρ ἕλκων, εἰς ἀνόμοιον ἀέρα βιαζόμενος, δῆλον ὡς τοὔλαττόν που τοῦ μείζονος ῥᾷον βιᾶται. ῥώμῃ γὰρ μιᾷ δυοῖν ἅμα μετεωριζομένοιν, c.
τὸ μὲν ἔλαττον, μᾶλλον, τὸ δὲ πλέον, ἧττον, ἀνάγκη που κατατεινόμενον ξυνέπεσθαι τῇ βίᾳ· καὶ τὸ μὲν, βαρὺ καὶ κάτω φερόμενον, κληθῆναι· τὸ δὲ σμικρὸν, ἐλαφρὸν, καὶ ἄνω. ταυτὸ δὴ τοῦτο φωράσαι δεῖ δρῶντας ἡμᾶς περὶ τόνδε τὸν τόπον. ἐπὶ γὰρ γῆς βεβῶτες, γεώδη γένη διϊσάμενοι, καὶ γῆν ἐνίοτε αὐτὴν ἕλκομεν εἰς ἀνόμοιον ἀέρα βίᾳ καὶ παρὰ φύσιν, ἀμφότερα τοῦ ξυγγενοῦς ἀντεχόμενα. τὸ δὲ σμικρότερον, d.
ῥᾷον τοῦ μείζονος, βιαζομένοις εἰς τὸ ἀνόμοιον, πρότερον ξυνέπεται. κοῦφον οὖν αὐτὸ προσειρήκαμεν, καὶ τὸν τόπον εἰς ὃν βιαζόμεθα, ἄνω· τὸ δ' ἐναντίον τούτοις πάθος, βαρὺ, καὶ κάτω. ταῦτ' οὖν διαφόρως ἔχειν αὐτὰ πρὸς αὐτὰ, ἀνάγκη,

sortitus est ignis, & ad quam undique fertur, insideat, vimque aliquam nanciscatur, per quam ignis partes arripiat libretque, aut ubi in staterae lancibus collocarit, ut deorsum in dissimilem detorqueat aërem; constat plane, minorem ignis portionem maiori facilius coactum iri. ubi enim duo simul uno robore suspenduntur, minus quidem magis, plus autem minus inferenti vim cedit. & unum quidem grave deorsumque ferri dicitur, alterum vero sursum ac leve. Idem nobis terram habitantibus accidit. nam terrae innixi, perque eam gradientes, terrena genera invicem separamus atque distinguimus, & saepe terram in dissimilem aërem iacimus violenter praeterque naturam, saepe partes utrasque, cognatae naturae participes. hic portio minor facilius, quam maior, ad dissimilem locum iacta, prius violentiae cedit: eamque levem cognominavimus, & locum, ad quem compellimus, sursum: contrariam his affectionem, grave quiddam, atque deorsum. Haec utique differre invicem necessarium est, pro-

διὰ τὸ τὰ πλήθη τῶν γενῶν τόπον ἐναντίον ἀλλήλοις κατέχειν. τὸ γὰρ ἐν ἑτέρῳ κοῦφον ὂν τόπῳ, τῷ κατὰ τὸν ἐναντίον τόπον ἐλαφρῷ· καὶ τὸ βαρὺ, τῷ βαρεῖ· τῷ τε κάτω, τὸ κάτω, καὶ τὸ ἄνω, τῷ ἄνω· πάντ' ἐναντία καὶ πλάγια καὶ πάντως
e. διάφορα πρὸς ἄλληλα ἂν εὑρεθήσεται γιγνόμενα καὶ ὄντα. τόδε γεμὴν ἕν τι διανοητέον περὶ πάντων αὐτῶν, ὡς ἡ μὲν πρὸς τὸ ξυγγενὲς ὁδὸς ἑκάστοις οὖσα, βαρὺ μὲν τὸ φερόμενον ποιεῖ, τὸν δὲ τόπον εἰς ὃν τὸ τοιοῦτον φέρεται, κάτω· τὰ δὲ τούτοις ἔχοντα ὡς ἕτερος, ἕτερα. περὶ δὴ τούτων οὖν τῶν παθημάτων ταῦτα αἴτια εἰρήσθω. λείου δ' αὖ καὶ τραχέος παθήματος αἰτίαν πᾶς που κατιδὼν, καὶ ἑτέρῳ δυνατὸς ἂν εἴη λέγειν. σκληρότης γὰρ ἀνωμαλότητι μιχθεῖσα, τὸ δ' ὁμα-
p. λότης πυκνότητι παρέχεται. Μέγιστον δὲ καὶ λοιπὸν τῶν κοι-
64 νῶν περὶ ὅλον τὸ σῶμα παθημάτων, τὸ τῶν ἡδέων καὶ τῶν
a. ἀλγεινῶν αἴτιον, ἐν οἷς διεληλύθαμεν· καὶ ὅσα διὰ τῶν τοῦ σώματος μορίων αἰσθήσεις κεκτημένα, καὶ λύπας ἐν αὐτοῖς ἡδονάς θ' ἅμα ἑπομένας ἔχει. ὧδ' οὖν κατὰ παντὸς αἰσθητοῦ

pterea quod generum multitudines locum aliis contrarium obtinent. quod enim in alio loco leve eſt, levi, quod in loco eſt contrario: & grave ſimiliter, gravi: & ei, quod deorſum dicitur, id quod deorſum: eique, quod ſurſum, id quod dicitur ſurſum. omnia enim haec tranſverſa invicem, & contraria, ac penitus differentia eſſe fierique reperientur. Unum tamen id de his omnibus cogitandum, quod via greſſioque ſingulorum, ad ſimile atque cognatum ferens, grave facit id, quod fertur: locum vero, in quem tale quid fertur, deorſum. quae aliter ſe habent, aliter efficit. Harum igitur paſſionum huiuſmodi quaedam dictae ſint cauſae. Laevis autem & aſperae paſſionis cauſam quilibet intuitus, aperire aliis poterit. Durities enim hanc inaequalitati permixta, illam vero aequalitas exhibet denſitati. Sed earum paſſionum, quae circa totum corpus communiter accidunt, ea reſtat maxima, quae voluptatis doloriſque eſt cauſa, in his, quae diximus: ſimiliter quaecunque per corporis partes ſenſibus patent, doloreſque & volupta-

καὶ ἀνκισθήτου παθήματος τὰς αἰτίας λαμβάνωμεν, ἀναμιμνησκόμενοι τὸ τῆς εὐκινήτου καὶ δυσκινήτου φύσεως ὅ, τι διειλόμεθα ἐν τοῖς πρόσθεν. ταύτῃ γὰρ μεταδιωκτέον πάντα b.
ὅσα ἑλεῖν ἐπινοοῦμεν. τὸ γὰρ κατὰ φύσιν εὐκίνητον, ὅταν καὶ βραχὺ πάθος ἐμπίπτῃ εἰς αὐτὸ, διαδίδωσι κύκλῳ μόρια ἕτερα ἑτέροις, ταυτὸν ἀπεργαζόμενα, μέχρι πε ἂν ἐπὶ τὸ φρόνιμον ἐλθόντα, ἐξαγγείλῃ τοῦ ποιήσαντος τὴν δύναμιν. τὸ δ' ἐναντίον, ἕδρᾶιον ὄν, κατ' οὐδένα τε κύκλον ἰὸν, πάσχει μόνον, ἄλλο δὲ οὐ κινεῖ τῶν πλησίον. ὥστε οὐ διαδιδόντων μορίων μορίοις ἄλλων ἄλλοις, τὸ πρῶτον πάθος ἐν αὐτοῖς ἀκίνητον c.
εἰς τὸ πᾶν ζῶον γενόμενον, ἀναίσθητον παρέσχε τὸ παθόν. ταῦτα δὲ περί τε ὀξᾶ καὶ τρίχας ἐστὶ, καὶ ὅσα ἄλλα γήϊνα τοπλεῖστον ἔχομεν ἐν ἡμῖν μόρια. τὰ δὲ ἔμπροσθεν περὶ τὰ τῆς ὄψεως καὶ ἀκοῆς μάλιστα, διὰ τὸ πυρὸς ἀέρος τε ἐν αὐτοῖς δύναμιν εἶναι μεγίστην. τὸ δὴ τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης ὧδε δεῖ

tes cient. Ita igitur omnis tam ſenſibilis, quam inſenſibilis, paſſionis cauſas accipiamus, inprimis memoria repetentes, quod de ea natura, quae facile movetur, deque ea, quae movetur difficile, ſupra diſtinximus. hoc enim pacto ea perſequi debemus omnia, quae comprehendere cupimus. Quando in id, quod facile moveri ſolet, aliqua vel brevis incidit paſſio, pars eius quaelibet ſequentibus partibus undique paſſionem ipſam transfundit, quouſque ad prudentiae ſedem perveniatur, ubi per hos quaſi nuntios potentia illius, quod paſſionem intulit, noſcitur. quod vero contra eſt affectum, & immobile quodammodo permanet, circularem illam transfuſionem non habet, & ipſum quidem patitur ſolum, proxima vero minime movet. Quapropter cum partes aliae aliis paſſionem primam non impertiant, totumque animal hinc minime agitetur, ſenſus expers id, quod patitur, exſtat. id profecto circa oſſa capilloſque, & reliquas partes, quae terrenae ut plurimum in nobis ſunt, accidit. Viſus vero & auditus inſtrumenta aliter omnino efficiunt, quia illis ignis aëriſque vis maxima ineſt. Quod praeterea ad voluptatem attinet

διανοεῖσθαι. τὸ μὲν παρὰ φύσιν καὶ βίαιον γιγνόμενον ἀθρόον
d. παρ' ἡμῖν πάθος, ἀλγεινόν· τὸ δ' εἰς φύσιν ἀπιὸν πάλιν ἀθρόον,
ἡδύ· τὸ δ' ἐναντίον τούτοις, ἐναντίως. τὸ δὲ μετ' εὐπετείας
γιγνόμενον ἅπαν, αἰσθητὸν μὲν ὀτιμάλιςα, λύπης δὲ καὶ
ἡδονῆς οὐ μετέχον· οἷον τὰ περὶ τὴν ὄψιν αὐτὴν παθήματα·
ἦ δὴ σῶμα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐρρήθη καθ' ἡμέραν ξυμφυὲς
ἡμῶν γίγνεσθαι. ταύτῃ γὰρ τομαὶ μὲν καὶ καύσεις, καὶ ὅσα
ἄλλα πάσχει, λύπας οὐκ ἐμποιοῦσιν, οὐδὲ ἡδονὰς πάλιν, ἐπὶ
e. ταυτὸν ἀπιούσης εἶδος. μέγιςαι δὲ αἰσθήσεις καὶ σαφέςαται,
καθότι τ' ἂν πάθῃ καὶ ὅσων ἂν αὕτη πη προσβάλλουσα ἐφάπτηται. βία γὰρ τὸ πάμπαν οὐκ ἔνι τῇ διακρίσει τε αὐτῆς καὶ
συγκρίσει. τὰ δὲ ἐκ μειζόνων μερῶν σώματα, μόγις εἰκοντα
τῷ ὁρῶντι, διαδιδόντα δὲ εἰς ὅλον τὰς κινήσεις, ἡδονὰς ἴσχει
p. καὶ λύπας· ἀλλοτριούμενα μὲν, λύπας· καθιςάμενα δὲ εἰς τὸ
61 a. αὐτὸ πάλιν, ἡδονάς. ὅσα δὲ κατὰ σμικρὸν τὰς ἀποχωρήσεις
ἑαυτῶν καὶ κενώσεις εἴληφε, τὰς δὲ πληρώσεις ἀθρόας, καὶ

& dolorem, ita conſideretur. Paſſio, violenter praeterque naturam abunde ſimulque nobis illata, moleſta fit: rurſus quae in naturam abunde ſimulque revertitur, dulcis: quae contra fit, contra. Paſſio vero, magna cum facilitate illata, ſentitur quidem maxime, voluptatis autem & doloris minime particeps eſt. huiuſmodi ſunt, quae ex aſpectu proveniunt. Cui quidem corpus noſtrum cognatum fieri in dies ſupra narravimus, huic aduſtiones ſectioneſve, & quaecunque paſſiones huiuſmodi, dolorem non inferunt; nec etiam, quando in ſuam ſpeciem fit reſtitutio, voluptatem. ſenſus tamen vehementes clariſſimique ipſi competunt, quatenus aliquid patitur, incurritque in aliquid, & attingit. violentia ſiquidem huius diſcretioni concretionive nulla penitus ineſt. Corpora vero ex partibus grandioribus conſtituta, & vix agenti cedentia, quando motiones illatas in totum corpus traiiciunt, voluptates doloreſque continent: quando videlicet e ſuo ſtatu moventur, dolores; quando redeunt, voluptates. Quaecunque paulatim abſceſſus evacuationeſque ſui perpetiuntur,

κατὰ μεγάλα κενώσεως μὲν ἀναίσθητα, πληρώσεως δὲ αἰσθητικὰ γιγνόμενα, λύπας μὲν οὐ παρέχει τῷ θνητῷ τῆς ψυχῆς, μεγίστας δὲ ἡδονάς. ἔστι δ' ἔνδηλα περὶ τὰς εὐωδίας. ὅσα δὲ ἀπαλλοτριοῦται μὲν ἀθρόα, κατὰ σμικρὰ δὲ μόγις εἰς ταυτὸν πάλιν ἑαυτοῖς καθίσαται, τοὐναντίον τοῖς ἔμπροσθεν b.
πάντα ἀποδίδωσι. ταυτὰ δ' αὖ περὶ τὰς καύσεις καὶ τομὰς τοῦ σώματος γιγνόμενα ἐστὶ κατάδηλα. τὰ μὲν δὴ κοινὰ τοῦ σώματος παντὸς παθήματα, τῶν τε ἐπωνυμιῶν ὅσαι τοῖς δρῶσιν αὐτὰ γεγόνασι, σχεδὸν εἴρηται. Τὰ δ' ἐν ἰδίοις μέρεσιν ἡμῶν γιγνόμενα, τά τε πάθη καὶ τὰς αἰτίας τῶν δρώντων αὐτὰ πειρατέον εἰπεῖν, ἂν πῃ δυνώμεθα. πρῶτον μὲν οὖν ὅσα τῶν χυμῶν πέρι λέγοντες ἐν τοῖς πρόσθεν ἀπελίπομεν, c.
ἴδι' ὄντα παθήματα περὶ τὴν γλῶτταν, ἐμφανιστέον ᾗ δυνατόν. φαίνεται δὲ καὶ ταῦτα, ὥσπερ οὖν καὶ πολλὰ, διὰ συγκρίσεών τε τινῶν καὶ διακρίσεων γίγνεσθαι. πρὸς δὲ αὐταῖς, κεχρῆσθαι μᾶλλόν τι τῶν ἄλλων τραχύτησί τε καὶ λειότησιν. ὅσα μὲν γὰρ εἰσιόντα περὶ τὰ φλεβία, οἷόν περ δοκίμια τῆς

repletiones vero ſimul atque abunde, cum evacuationis quidem ſenſum habeant nullum, repletionis autem habeant, mortalitate ipſius potentiae dolores nullos, voluptates vero maximas afferunt: quod ex ſuavium odorum perceptione cognoſcitur. At quae e ſua natura ſimul & abunde pelluntur, paulatim vero vix in eam reſtituuntur, contra quam ſuperiora affici ſolent. hoc plane in ſecandis urendiſque membris apparet. Iam communes toti corpori paſſiones, eaſque inferentium cognomen, fere tractavimus. Nunc igitur eas, quae certis noſtri corporis partibus accedunt, & unde proveniunt, quibuſve cauſis inferuntur, pro viribus exponamus. Principio, quae ſupra, quando de humoribus agebamus, reliquimus, cum linguae paſſiones ſint, ſi quo modo poſſumus, declaremus. Videntur autem haec, quemadmodum & alia multa, diſcretionibus quibuſdam & concretionibus fieri, ac praeterea laevitate aſperitateque magis, quam cetera, uti. Tenduntur a lingua venae ad cordis ſedem, ſaporum nuntiae: in quas

d. γλώττης, τεταμένα ἐπὶ τὴν καρδίαν, εἰς τὰ νοτερὰ τῆς σαρκὸς καὶ ἁπαλὰ ἐμπίπτοντα, γῇϊνα μέσα κατατηκόμενα, ξυνάγει τὰ Φλεβία καὶ ἀποξηραίνει· τραχύτερα μὲν ὄντα, ῥευφνά· ἧττον δὲ τραχύνοντα, αὐχηρὰ φαίνεται. τὰ δὲ τούτων ῥυπτικὰ, καὶ πᾶν τὸ περὶ τὴν γλῶτταν ἀποπλύνοντα, πέρα μὲν τοῦ μετριου τοῦτο δρῶντα, καὶ προσεπιλαμβανόμενα, ὥστε ἀποτήκειν αὐτῆς τι τῆς Φύσεως, οἷον ἡ τῶν νί-
e. τρων δύναμις, πικρὰ πάνθ' οὕτως ὠνόμαζαι· τὰ δὲ ὑποδεέστερα τῆς νιτρώδους ἕξεως, ἐπὶ τὸ μέτριόν τε τῇ ῥύψει χρώμενα, ἁλυκὰ, ἄνευ πικρότητος τραχείας, καὶ φίλα μᾶλλον ἡμῖν φαντάζεται. τὰ δὲ τῇ τοῦ σώματος θερμότητι κοινωνήσαντα, καὶ λειαινόμενα ὑπ' αὐτοῦ, συνεκπυρούμενα, καὶ πάλιν αὐτὰ ἀντικάοντα τὸ διαθερμῆναν, Φερόμενά τε ὑπὸ κουφότητος ἄνω πρὸς τὰς τῆς κεφαλῆς αἰσθήσεις, τέμνοντά τε πάνθ'
P. 66 ὅσοις ἂν προσπίπτῃ διὰ ταύτας τὰς δυνάμεις, δριμέα πάντα
a. τὰ τοιαῦτα ἐλέχθη. τῶν δὲ αὐτῶν προλελεπτυσμένων μὲν ὑπὸ σηπεδόνος, εἰς δὲ τὰς ξενὰς φλέβας ἐνδυομένων, καὶ τοῖς ἐνοῦσιν αὐτόθι μέρεσι γεώδεσι, καὶ ὅσα ἀέρος ξυμμετρίαν

si qua ita inciderint, ut humidam carnis mollitiem penetrantia, terrestri sua natura modice liquefacta, venas ipsas contrahant arefaciantque, sapores huiusmodi pariunt: videlicet, si asperiora sunt, acerbos acresque; sin aspera minus, austeros. quae & illas purgant, &, si qua linguae inhaerescunt, abluunt: si ultra modum id faciant, naturaeque ipsius nonnihil liquefaciant, qualis est in nitro potentia, amara omnia nominantur. sin autem vim nitro temperatiorem habent, leniusque abstergunt, salsa, sine amaritudinis asperitate, magisque amica nobis apparent. quae autem applicata oris caliditati, ab eoque mollita & fervefacta ipsum vicissim fervefaciunt, suaque levitate sursum ad sensus capitis elevantur, suoque attractu singula dividunt, propter huiusmodi vires acuta vocantur. Quandoque vero haec eadem, ex putredine attenuata, angustas venas ingrediuntur, coguntque partes interiores, tam terrenas, quam quodammodo aëreas, iactatas in-

ἔχοντα, ὥστε κινήσαντα περὶ ἄλληλα ποιεῖν κυκᾶσθαι, κυκώμενα δὲ περιπίπτειν τε, καὶ εἰς ἕτερα ἐνδυόμενα, ἕτερα κοῖλα ἀπεργάζεσθαι, περιτεινόμενα τοῖς εἰσιοῦσιν· ἃ δὴ, νοτίδος περὶ ἀέρα κοίλης περιταθείσης, τοτὲ μὲν γεώδους, τοτὲ δὲ b.
καὶ καθαρᾶς, νοτερὰ ἀγγεῖα ἀέρος ὕδατα κοῖλα περιφερῆ τε γενέσθαι. καὶ τὰ μὲν τῆς καθαρᾶς, διαφανεῖς περιεχῆναι, κληθείσας ὄνομα πομφόλυγας· τὰ δὲ τῆς γεώδους, ὁμοῦ κινουμένης καὶ αἰρομένης, ζέσιν τε καὶ ζύμωσιν ἐπίκλην κληθῆναι. τὸ δὲ τούτων αἴτιον τῶν παθημάτων, ὀξὺ προσρηθῆναι. ξύμπασι δὲ τοῖς περὶ ταῦτα εἰρημένοις πάθος ἐναντίον, ἀπ' ἐναντίας ἐξὶ προφάσεως, ὁπόταν ἡ τῶν εἰσιόντων σύγκρισις ἐν c.
ὑγροῖς, οἰκεία τῇ τῆς γλώττης ἕξει πεφυκυῖα, λειαίνῃ μὲν ἐπαλείφουσα τὰ τραχυθέντα, τὰ δὲ παρὰ φύσιν ξυνεχῶτα, ἢ κεχυμένα, τὰ μὲν ξυνάγῃ, τὰ δὲ, χαλᾷ· καὶ πάνυ' ὀτιμάλιξα ἱδρύῃ κατὰ φύσιν. ἡδὺ καὶ προσφιλὲς παντὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἴαμα τῶν βιαίων παθημάτων γιγνόμενον, κέκληται

vicem commiſceri, permixtaſque circumlabi alias, & alias ingredi, ingreſſuque ſuo penetratas concavas tenſaſque efficere: ubi concavus & ampulloſus humor aëri circumfunditur, iſque humor alias terreus quoquo modo eſt, alias purus, fitque ex aqua concava vaſculum aëris humidum atque clarum. ſed quod ex pura naſcitur aqua, perlucet undique, ampullaque vocatur: quod autem ex lutulento magis humore, ſimul agitato quidem elatoque & circumtenſo, conficitur, ebullitio, bulla, fermentumque dicitur. harum omnium paſſionum cauſa acida qualitas appellatur. His omnibus, quae de his dicta ſunt, contraria paſſio, a contraria cauſa proficiſcitur. quando vero ingredientium qualitas humida eſt linguae qualitati naturaliter concors & conſentanea, ac lenit mollitque eam, contractamque demulcet aſperitatem, & quae in nobis praeter naturam contracta vel ſparſa fuerunt, relaxat vel colligit, ac ſummatim naturalem ſingulis reſtituit habitum, ſuave huiuſmodi omne amicumque eſt omnibus, violentarum quoque paſſionum medicina atque remedium, dulceque vocatur.

γλυκύ. καὶ τὰ μὲν δὴ ταύτῃ, ταῦτα. περὶ δὲ τὴν τῶν μυκτήd. ρων δύναμιν, εἴδη μὲν οὐκ ἔνι. τὸ γὰρ τῶν ὀσμῶν πᾶν, ἡμιγενές. εἴδει δὲ οὐδενὶ ξυμβέβηκε συμμετρία πρὸς τὸ τινὰ σχεῖν ὀσμήν. ἀλλ' ἡμῶν αἱ περὶ τὰ τοιαῦτα φλέβες πρὸς μὲν τὰ γῆς ὕδατός τε γένη στενώτεραι ξυνέσησαν, πρὸς δὲ τὰ πυρὸς ἀέρος τε, εὐρύτεραι. διὸ τούτων οὐδεὶς οὐδενὸς ὀσμῆς πώποτε ἥσθετο τινός, ἀλλ' ἀεὶ βρεχομένων, ἢ σηπομένων, ἢ τηκομένων, ἢ θυμιωμένων γίγνονται τινῶν. μεταβάλλοντος e. γὰρ ὕδατος εἰς ἀέρα, ἀέρος τε εἰς ὕδωρ, ἐν τῷ μεταξὺ τούτων γεγόνασιν. εἰσί τε ὀσμαὶ ξύμπασαι, καπνὸς, ἢ ὁμίχλη. τούτων δὲ, τὸ μὲν ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ ἰὸν, ὁμίχλη· τὸ δὲ ἐξ ὕδατος εἰς ἀέρα, καπνός. ὅθεν λεπτότεραι μὲν ὕδατος, παχύτεραι δὲ ὀσμαὶ ξυμπασαι γεγόνασιν ἀέρος. δηλοῦνται δὲ, ὁπόταν τινὸς ἀντιφραχθέντος περὶ τὴν ἀναπνοὴν, ἄγῃ τὶς βίᾳ τὸ πνεῦμα εἰς αὐτόν. τότε γὰρ ὀσμὴ μὲν οὐδεμία συνδιηθεῖται, τὸ δὲ πνεῦμα τῶν ὀσμῶν ἐρημωθὲν, αὐτὸ μόνον ἕπεται. p. διὰ οὖν ταῦτα, ἀνώνυμα τὰ τούτων ποικίλματα γέγονεν, 67 a. οὐκ ἐκ πολλῶν οὐδ' ἁπλῶν εἰδῶν ὄντα· ἀλλὰ διχῇ τὸ ἡδὺ

Circa narium vim ſpecies non ſunt. ſemigenia enim odorum natura. ſpeciei vero nulli competit, odorem ullum habere: ſed noſtrae circa haec venae, ad terrae & aquae genera anguſtiores ſunt; ad ignis vero aëriſque genera latiores. quocirca nemo unquam iſtorum aliquem ſenſit odorem: ſed in madefactione quorundam, vel putredine, vel liquefactione, vel evaporatione, gignuntur odores. Cum enim in aërem aqua, vel aër in aquam tranſit, in medio iſtorum odores fiunt, omniſque odor aut fumus eſt, aut caligo. ſed horum quod ex aëre mutatur in aquam, caligo: quod vero ex aqua in aërem, fumus. Hinc fit, ut aquae odores tenuiores ſint, aëris, craſſiores. quod maxime perſpicuum fit, quando, certa quadam re naribus occurrente, aliquis in ſe ipſum vehementer ſpiritum retrahit. tunc ſane nullus ſimul influit odor: ſpiritus autem ab odore nudus, ſolus ſequitur. Duae igitur hae in his varietates abſque nomine ſunt, nec ex pluribus,

καὶ τὸ λυπηρὸν αὐτόθι μόνω διαφανῆ λέγεσθον. τὸ μὲν, τραχῦνόν τε καὶ βιαζόμενον τὸ κύτος ἅπαν, ὅσον ἡμῶν μεταξὺ κορυφῆς τοῦ τε ὀμφαλοῦ κεῖται· τὸ δὲ, ταυτὸ τοῦτο καταπραῦνον, καὶ πάλιν ᾗ πέφυκεν ἀγαπητῶς ἀποδιδόν. Τρίτον δὲ αἰσθητικὸν ἐν ἡμῖν μέρος ἐπισκοποῦσι τὸ περὶ τὴν ἀκοὴν, δι' ἃς αἰτίας τὰ περὶ αὐτὰ ξυμβαίνει παθήματα λεκτέον. b.
ὅλως μὲν οὖν φωνὴν θῶμεν, τὴν δι' ὤτων ὑπ' ἀέρος ἐγκεφάλου τε καὶ αἵματος μέχρι ψυχῆς πληγὴν διαδιδομένην· τὴν δὲ ὑπ' αὐτῆς κίνησιν, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μὲν ἀρχομένην, τελευτῶσαν δὲ περὶ τὴν τοῦ ἥπατος ἕδραν, ἀκοήν. ὅση δ' αὐτῆς ταχεῖα, ὀξεῖαν· ὅση δὲ βραδυτέρα, βαρυτέραν. τὴν δὲ μιαν, ὁμαλήν τε καὶ λείαν· τὴν δ' ἐναντίαν, τραχεῖαν. μεγάλην c.
δὲ, τὴν πολλήν· ὅση δ' ἐναντία, σμικράν. τὰς δὲ πέριξ ξυμφωνίας αὐτῶν ἐν τοῖς ὕστερον λεχθησομένοις ἀνάγκη ῥηθῆναι. Τέταρτον δὴ λοιπὸν ἔτι γένος ἡμῖν αἰσθητικὸν, ὃ διελέσθαι δεῖ, συχνὰ ἐν ἑαυτῷ ποικίλματα κεκτημένον· ἃ ξύμπαντα

nec ex ſimplicibus ſpeciebus: ſed duo ibi nomina tantum manifeſta ſunt, ſuave ſcilicet & moleſtum. Hoc quidem diſturbat violatque omnem eam capacitatem, quae a ſummo capitis vertice ad umbilicum protenditur. Illud vero eandem mulcet, & amico quodam ingreſſu naturalem eius ſervat habitum. Tertiam praeterea vim ſentiendi, auditum videlicet, ita conſiderare debemus, ut, quibus ex cauſis paſſiones eius proveniant, exponamus. Omnino igitur vocem ponamus pulſationem quandam ab aëre, per aures cerebrumque & ſanguinem uſque ad animam penetrantem. Natam quoque ex ea motionem, incipientem a capite, & in ſedem iecoris deſinentem, auditum vocemus. Motio quidem velox, acuta provenit: tarda, gravis: una, aequalis atque laevis; contraria vero, aſpera. magna, quae multa: parva, quae pauca. Harum vocum concordiam conſonantiaſque in ſequentibus declarabimus. Sequitur quartum ſentiendi genus exponendum, quod varietatem in ſe plurimam continet: & quae ſub eo ſunt omnia, colores vocantur. Eſt autem color velu-

μὲν χρόας ἐκαλέσαμεν, φλόγα τῶν σωμάτων ἑκάστων ἀπορ-
ρέουσαν, ὄψει σύμμετρα μόρια ἔχουσαν πρὸς αἴσθησιν. ὄψεως
δὲ ἐν τοῖς πρόσθεν αὐτῶν περὶ τῶν αἰτίων τῆς γενέσεως ἐρρή-
d. θη· τῇδ' οὖν τῶν χρωμάτων πέρι μάλιστα εἰκὸς πρέποι τ' ἂν
ἐπιεικεῖ λόγῳ διεξελθεῖν. τὰ φερόμενα ἀπὸ τῶν ἄλλων μορίων,
ἐμπίπτοντα δὲ εἰς τὴν ὄψιν, τὰ μὲν, ἐλάττω, τὰ δὲ, μείζω,
τὰ δ' ἴσα τοῖς αὐτῆς τῆς ὄψεως μέρεσιν εἶναι. τὰ μὲν οὖν ἴσα,
ἀναίσθητα· ἃ δὴ καὶ διαφανῆ λέγομεν. τὰ δὲ μείζω ἢ ἐλάτ-
τω, τὰ μὲν, συγκρίνοντα, τὰ δὲ, διακρίνοντα αὐτὴν τοῖς
περὶ τὴν σάρκα θερμοῖς καὶ ψυχροῖς, καὶ τοῖς περὶ τὴν γλῶτ-
e. ταν τρυφνοῖς· καὶ ὅσα θερμαντικὰ ὄντα, δριμέα ἐκαλέσαμεν,
ἀδελφὰ εἶναι. τά τε λευκὰ καὶ τὰ μέλανα, ἐκείνων παθήμα-
τα γεγονότα, ἐν ἄλλῳ γένει ταυτὰ, φανταζόμενα δὲ ἄλλα
διὰ ταύτας τὰς αἰτίας. οὕτως οὖν αὐτὰ προσρητέον· τὸ μὲν
διακριτικὸν τῆς ὄψεως, Λευκόν· τὸ δ' ἐναντίον αὐτοῦ, Μέ-
λαν. τὴν δ' ὀξυτέραν φορὰν καὶ γένους πυρὸς ἑτέρου προσ-

ti flammula quaedam fulgorque e ſingulis corporibus emanans, partes habens viſui ad ſentiendum accommodatas. Cauſas vero, ex quibus viſus gignitur, ſupra tractavimus: nunc de coloribus potiſſimum hoc pacto probabilia dicenda videntur. Quae ab aliis delata partibus in aſpectum cadunt, partim minora, partim maiora, partim viſus ipſius partibus aequalia ſunt. aequalia quidem ſentiri non poſſunt, quae diaphana, id eſt, utrinque perſpicua nominantur. minora vero aut maiora partim diſcernere, partim contrahere viſum dicimus, inſtar eorum, quae caliditate vel frigiditate carnem, aut eorum, quae acrimonia vel acumine caliditateve linguam contrahunt, vel diſcernunt. Atque ea, quae viſum ſic afficiunt, alba nigrave vocamus: quae quidem paſſiones eorum ſunt, quae modo narrabam, & illorum quidem germana eademque quodammodo, ſed in genere alio, diverſa tamen propter has cauſas eſſe videntur. Sic utique appellanda ſunt iſta: quod viſum diſgregat, album; nigrum vero, quod congregat. Motionem profecto acutiorem alteriuſque

πίπτουσαν καὶ διακρίνουσαν τὴν ὄψιν μέχρι τῶν ὀμμάτων,
αὐτάς τε τῶν ὀφθαλμῶν τὰς διεξόδους βίᾳ διωθοῦσαν καὶ
τήκουσαν, πῦρ μὲν, καὶ ὕδωρ ἀθρόον, ὃ δάκρυον καλοῦμεν, p.
ἐκεῖθεν ἐκχέουσαν, αὐτὴν δὲ οὖσαν πῦρ, ἐξ ἐναντίας ἀπαν- 68
τῶσαν. καὶ τοῦ μὲν ἐκπηδῶντος πυρὸς, οἷον ἀπ' ἀστραπῆς, τοῦ a.
δ' εἰσιόντος, καὶ περὶ τὸ νοτερὸν κατασβεννυμένου, παντοδα-
πῶν ἐν τῇ κυκήσει ταύτῃ γιγνομένων χρωμάτων, Μαρμα-
ρυγὰς μὲν τὸ πάθος προσείπομεν, τὸ δὲ τοῦτο ἀπεργαζόμενον,
Λαμπρόν τε καὶ Στιλβον ἐπωνομάσαμεν. τὸ δὲ τούτων αὖ
μεταξὺ πυρὸς γένος, πρὸς μὲν τὸ τῶν ὀμμάτων ὑγρὸν ἀφι- b.
κνούμενον, καὶ κερανννύμενον αὐτῷ, στίλβον δὲ οὔ, τῇ δὲ διὰ
τῆς νοτίδος αὐγῇ τοῦ πυρὸς μιγνυμένῃ χρῶμα ἔναιμον παρα-
σχομένῃ, τοὔνομα Ἐρυθρὸν λέγομεν. λαμπρόν τε ἐρυθρῷ λευ-
κῷ τε μιγνύμενον, Ξανθὸν γέγονε. τὸ δ' ὅσον μέτρον ὅσοις,
οὐδ' εἴτις εἰδείη, νοῦν ἔχοι τὸ λέγειν· ὧν μήτε τινὰ ἀνάγκην,
μήτε τὸν εἰκότα λόγον καὶ μετρίως ἄν τις εἰπεῖν εἴη δυνατός.
ἐρυθρὸν δὲ δὴ μέλανι λευκῷ τε κραθὲν, Ἀλουργοῦν. Ὀρφνινον c.

generis ignis, incidentem diſpergentemque viſum uſque ad oculos, orbeſque ipſos oculorum meatuſque vi diverberantem liquefacientemque, ignem eſſe dicimus ex oppoſito obviantem, cuius occurſu lacrima, corpus ex igne & aqua mixtum, effunditur. Et uno quidem igne velut e coruſcatione quadam exſiliente, altero vero penetrante, & ab humore exſtincto, varii creantur ex huiuſmodi mixtione colores: atque ipſam paſſionem, fulgorem coruſcationemque vocamus; quodque id facit, ſplendidum atque coruſcum. Horum medium ignis genus ad oculorum humorem perveniens, illique ſe miſcens, minime quidem coruſcum, ſed ex ipſa ignei radii ad humorem admixtione, ſanguineum creante colorem, rubeum nominavimus. Splendidum albumque rubeo mixtum, flavum procreat. Quo autem menſurae modo ſingula ſingulis miſceantur, etiamſi quis noverit, narrare prudentis non eſt: praeſertim cum neque neceſſariam, neque veriſimilem, de his rationem afferre ullo modo poſſit.

δὲ, ὅταν τούτοις μεμιγμένοις καυθεῖσί τε, μᾶλλον συγκραθῇ μέλαν. Πυῤῥὸν δὲ, ξανθοῦ τε καὶ φαιοῦ κράσει γίγνεται· Φαιὸν δὲ, λευκοῦ τε καὶ μέλανος. τὸ δὲ Ὠχρὸν, λευκοῦ ξανθῷ μεμιγμένου. λαμπρὸν δὲ, λευκῷ ξυνελθὸν, καὶ εἰς μέλαν κατακορὲς ἐμπεσὸν, Κυανοῦν χρῶμα ἀποτελεῖται. κυανοῦ δὲ λευκῷ κερανυμένου, Γλαυκόν· πυῤῥοῦ δὲ μέλανι, Πράσιον. τὰ δὲ ἄλλα, ἀπὸ τούτων σχεδὸν δῆλα, αἷς ἂν ἀφομοιούd. μενα μίξεσι διασώζοι τὸν εἰκότα μῦθον. Εἰ δέ τις τούτων ἔργῳ σκοπούμενος βάσανον λαμβάνοι, τὸ τῆς ἀνθρωπίνης καὶ θείας φύσεως ἠγνοηκὼς ἂν εἴη διάφορον· ὅτι θεὸς μὲν τὰ πολλὰ εἰς ἓν ξυγκερανῦναι, καὶ πάλιν ἐξ ἑνὸς εἰς πολλὰ διαλύειν ἱκανὸς, ὡς ἐπιςάμενος ἅμα καὶ δυνατός· ἀνθρώπων δὲ οὐδεὶς οὐδέτερα τούτων ἱκανὸς οὔτε ἔςι νῦν, οὔτ' εἰσαῦθίς ποτ' ἔςαι. πάντα δὴ ταῦτα τότε ταύτῃ πεφυκότα, ἐξ ἀνάγκης ὁ
c. τοῦ καλλίςου τε καὶ ἀρίςου δημιουργὸς ἐν τοῖς γιγνομένοις παρελάμβανεν, ἡνίκα τὸν αὐτάρκη τε καὶ τὸν τελεώτατον

Rubeum cum albo nigroque, purpureum generat. Paulo obſcurior moreus luteoluſque ſit color, quando, his invicem conflatis aduſtiſque, magis eſt adiuncta nigredo. Fulvum flavi fuſcique temperatione producitur. Fuſcum vero albi & nigri confuſione. Pallorem albi flavique copula generat. Splendidum albo adiunctum, plurimaque offuſum nigredine, caeruleum efficit. Caeruleum cum albo, glaucum creat. Fulvi nigrique temperie color viridis naſcitur. Cetera ferme ex his omnia manifeſta fiunt. ſi quis enim ſuperiores mixtiones imitatus, reliquos colores exſequitur, probabilibus rationibus diſputabit. At ſi quis horum diſcuſſionem probationemque opere ipſo aggredietur, quid inter humanam divinamque naturam interſit, ignorare videbitur. nempe Deus multa in unum colligere, rurſuſque unum in multa producere, ſufficiens eſt: ſcit enim ſimul, ac poteſt. homo autem nullus, qui alterutrum valeat, aut eſt nunc, aut unquam erit. Haec ſane omnia, ita nunc naturaliter affecta, ex neceſſitate ille pulcherrimi optimique operis fabricator in his, quae gigneban-

θεὸν ἐγέννα· χρώμενος μὲν ταῖς περὶ ταῦτα αἰτίαις ὑπηρετούσαις, τὸ δὲ εὖ τεκταινόμενος ἐν πᾶσι τοῖς γιγνομένοις αὐτός. διὸ δὴ χρὴ δύο αἰτίας εἴδη διορίζεσθαι· τὸ μὲν, ἀναγκαῖον· τὸ δὲ, θεῖον. καὶ τὸ μὲν θεῖον ἐν ἅπασι ζητεῖν κτήσεως ἕνεκα εὐδαίμονος βίου, καθ' ὅσον ἡμῶν ἡ φύσις ἐνδέχεται· τὸ δὲ ἀναγκαῖον, ἐκείνων χάριν. λογιζομένους ὡς ἄνευ τούτων οὐ δυνατὰ αὐτὰ ἐκεῖνα ἐφ' οἷς σπουδάζομεν, μόνα κατανοεῖν, οὐδ' αὖ λαβεῖν, οὐδ' ἄλλως πως μετασχεῖν. ὅτ' οὖν δὴ ταῦν οἷα τέκτοσιν ἡμῖν ὕλη παράκειται τὰ τῶν αἰτίων γένη διυλασμένα, ἐξ ὧν τὸν ἐπίλοιπον λόγον δεῖ ξυνυφανθῆναι, πάλιν ἐπ' ἀρχὴν ἀνέλθωμεν διὰ βραχέων· ταχύ τε εἰς ταυτὸ πορευθῶμεν ὅθεν δεῦρο ἀφικόμεθα, καὶ τελευτὴν ἤδη κεφαλήν τε τῷ μύθῳ πειρώμεθα ἁρμόττουσαν ἐπιθεῖναι τοῖς πρόσθεν. ὥσπερ γὰρ οὖν καὶ κατ' ἀρχὰς ἐλέχθη, ταῦτα ἀτάκτως ἔχοντα ὁ θεὸς ἐν ἑκάστῳ τε αὐτῷ πρὸς αὐτὸ καὶ πρὸς ἄλληλα συμμετρίας ἐνεποίησεν, ὅσας τε καὶ ὅπη δυνατὸν ἦν ἀνάλογα p. 69 a. b.

tur, assumebat, quando Deum se ipso sufficientem & perfectissimum generabat: utens quidem causis ad haec ministris; quod autem bene se habebat, ipse in singulis agens. Duas enim causarum species distinguere decet: unam quidem necessariam, alteram vero divinam. Ac divinam in omnibus quaerere debemus, ut beatam vitam, quoad naturae nostrae possibile est, adipiscamur: necessariam quoque causam illorum gratia perscrutari. cogitare enim oportet, absque his illa, in quibus studium ponimus, non posse intelligi, vel comprehendi, vel quomodocunque aliter percipi. Quoniam vero nobis in praesentia veluti fabris materia subiacet, causarum videlicet genera, vicem ferme iam praeparatae materiae obtinentia, ex quibus est sequens disputatio contexenda, rursus ad principium breviter redeamus, citoque illuc regrediamur, unde hucusque processimus; atque ita demum finem apicemque disputationi, qualem superiora exigunt, apponamus. Quemadmodum ab initio diximus, cum haec ordine carerent, singulis Deus, & ad sese, & ad alia invicem, ea-

καὶ σύμμετρα εἶναι. τότε γὰρ οὔτε τούτων, ὅσον μὴ τύχῃ, τὶ μετεῖχεν, οὔτε τοπαράπαν ὀνομάσαι τῶν νῦν ὀνομαζομένων ἀξιόλογον ἦν οὐδέν· οἷόν περ καὶ ὕδωρ, καί τι τῶν ἄλ-
c. λων. ἀλλὰ πάντα ταῦτα πρῶτον διεκόσμησεν, ἔπειτα ἐκ τούτων πᾶν τόδε ξυνεςήσατο, ζῶον ἓν, ζῶα ἔχον ἅπαντα ἐν αὐτῷ θνητά τε ἀθάνατά τε. καὶ τῶν μὲν θείων αὐτὸς γίνεται δημιουργὸς, τῶν δὲ θνητῶν τὴν γένεσιν τοῖς ἑαυτοῦ γεννήμασι δημιουργεῖν προσέταξεν. οἱ δὲ, μιμούμενοι, παραλαβόντες ἀρχὴν ψυχῆς ἀθάνατον, τὸ μετὰ τοῦτο, θνητὸν σῶμα αὐτοὶ περιετόρνευσαν· ὄχημά τε ἅπαν τὸ σῶμα ἔδοσαν· ἄλλό τε εἶδος ἐν αὐτῷ ψυχῆς προσῳκοδομοῦντο θνητὸν, δεινὰ
d. καὶ ἀναγκαῖα ἐν αὐτῷ παθήματα ἔχον. πρῶτον μὲν, ἡδονὴν, μέγιςον κακῶν δέλεαρ· ἔπειτα λύπας, ἀγαθῶν φυγάς. ἔτι δ' αὖ θάῤῥος καὶ φόβον, ἄφρονε ξυμβούλω θυμόν τε, δυσπαραμύθητον· ἐλπίδα τ' εὐπαράγωγον αἰσθήσει τε ἀλόγῳ καὶ ἐπιχειρητῇ παντὸς ἐρωτι. ξυγκερασάμενοί τ' αὐτὰ, ἀναγκαίως

tenus modum rationemque proportionis indidit, quatenus ſuſcipere ſingula poterant. tunc profecto nihil erat ordinis, niſi forte caſu aliquo, particeps; nec quidquam tunc aqua, vel ignis, vel aliud aliquid eorum, quae modo apud nos nominantur, iure vocandum erat: verum haec primum omnia exornavit, deinde ex iis hoc Univerſum conſtituit, animal unum, animalia in ſe omnia mortalia & immortalia continens. Et divinorum quidem ipſe eſt auctor: mortalium vero generationem natis ſuis tradidit abſolvendam. Illi igitur, ſuum imitati parentem, principiumque animae immortale ſuſcipientes, animam ipſam mortali corpore clauſerunt, totumque corpus animae, quaſi vehiculum ſubdidere, atque in eo aliam animae ſpeciem mortalem fabricaverunt, quae gravibus neceſſariiſque perturbationibus afficeretur: quarum prima foret voluptas, eſca maxima mali; dolor deinde, fuga impedimentumque bonorum; audacia praeterea metuſque, conſultores amentes: accederet & implacabilis iracundia, ſpes etiam blanda conciliatrixque, cum irrationali ſenſu, amo-

τὸ θνητὸν γένος ξυνέθεσαν. καὶ διὰ ταῦτα δὴ σεβόμενοι μιαίνειν τὸ θεῖον, ὅτι μὴ πᾶσα ἦν ἀνάγκη, χωρὶς ἐκείνου κατοικίζουσιν εἰς ἄλλην τοῦ σώματος οἴκησιν τὸ θνητὸν, ἰσθμὸν καὶ ὅρον διοικοδομήσαντες τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ τήθους, καὶ αὐχένα μεταξὺ τιθέντες, ἵνα εἴη χωρίς. ἐν δὴ τοῖς τήθεσι καὶ τῷ καλουμένῳ θώρακι τὸ τῆς ψυχῆς θνητὸν γένος ἐνέδουν. καὶ ἐπειδὴ τὸ μὲν, ἄμεινον, αὐτῆς, τὸ δὲ, χεῖρον πεφύκει, διοικοδομοῦσι τοῦ θώρακος αὖ τὸ κύτος, διορίζοντες οἷον γυναικῶν, τὴν δὲ ἀνδρῶν χωρὶς οἴκησιν, τὰς φρένας διάφραγμα εἰς τὸ μέσον αὐτῶν τιθέντες. τὸ μετέχον οὖν τῆς ψυχῆς ἀνδρείας καὶ θυμοῦ, φιλόνεικον ὄν, κατῴκισαν ἐγγυτέρω τῆς κεφαλῆς, μεταξὺ τῶν φρενῶν τε καὶ αὐχένος· ἵνα τοῦ λόγου κατήκοον ὂν, κοινῇ μετ' ἐκείνου, βίᾳ τὸ τῶν ἐπιθυμιῶν κατέχοι γένος, ὁπότ' ἐκ τῆς ἀκροπόλεως τῷ ἐπιτάγματι καὶ λόγῳ μηδαμῇ πείθεσθαι ἑκὸν ἐθέλοι. τὴν δὲ δὴ καρδίαν ἅμα τῶν φλεβῶν, καὶ πηγὴν τοῦ περιφερομένου κατὰ c. p. 70 a. b.

reque omnium invaſore. illi ergo, haec miſcentes, neceſſario mortale genus compoſuerunt. Ceterum, ne divinum ulla mortalium contagione, niſi quantum ſumma neceſſitas cogeret, pollueretur, ſeorſum ab illo in alia corporis ſede mortale collocaverunt, atque a pectore caput, cervice & collo interiecto, ſeparavere. In pectore igitur & thorace mortale genus animae poſuerunt: cumque id naturaliter partim melius, partim deterius eſſet, diſpoſuerunt rurſus thoracis capacitatem, diſcernentes ſedem tanquam virorum alteram, alteram feminarum. cartilaginem enim quandam, nomine diaphragma, quod etiam phrenas vocant, inter haec mediam interiecerunt. Partem igitur animae fortitudinis iracundiaeque participem contentioſamque capiti propinquiorem fecere, inter diaphragma cervicemque mediam: ut haec obediens rationi, una cum ipſa cupiditatum genus vi illata coërceat, ſi quando rationis, in arce capitis habitantis, iuſſa cupiditas reſpuat. Cor vero, venarum originem fontemque ſanguinis, per omne corpus impetu quodam manantis, in ſti-

πάντα τὰ μέλη σφοδρῶς αἵματος, εἰς τὴν δορυφορικὴν οἴκησιν κατέσησαν· ἵνα ὅτε ζέσειε τὸ τοῦ θυμοῦ γένος, τοῦ λόγου παραγγείλαντος εἴτις ἄδικος περὶ αὐτὰ γίγνεται πρᾶξις ἔξωθεν, ἢ καί τις ἀπὸ τῶν ἔνδοθεν ἐπιθυμιῶν, ὀξέως διὰ πάντων τῶν στενωπῶν, πᾶν ὅσον αἰσθητὸν ἐν τῷ σώματι, τῶν τε παρακελεύσεων καὶ ἀπειλῶν αἰσθανόμενον γίγνοιτο ἐπήκοον, καὶ ἕποιτο πάντη, καὶ τὸ βέλτιστον οὕτως ἐν αὐτοῖς πᾶσιν ἡγε-
c. μονεῖν ἐῴη. τῇ δὲ δὴ πηδήσει τῆς καρδίας, ἐν τῇ τῶν δεινῶν προσδοκίᾳ, καὶ τῇ τοῦ θυμοῦ ἐγέρσει, προγινώσκοντες ὅτι διὰ πυρὸς ἡ τοιαύτη πᾶσα ἔμελλεν οἴδησις γίγνεσθαι τῶν θυμουμένων, ἐπικουρίαν αὐτῇ μηχανώμενοι, τὴν τοῦ πνεύμονος ἰδέαν ἐνεφύτευσαν· πρῶτον μὲν, μαλακὴν καὶ ἄναιμον, εἶτα σήραγγας ἐντὸς ἔχουσαν οἷον σπόγγου κατατετρημένας· ἵνα τό, τε πνεῦμα καὶ τὸ πόμα δεχομένη, ψύχουσα, ἀναπνοὴν
d. καὶ ῥᾳστώνην ἐν τῷ καύματι παρέχοι. διὸ τὰς ἀρτηρίας, ὀχετοὺς ἐπὶ τὸν πνεύμονα ἕτεμον· καὶ περὶ τὴν καρδίαν αὐτὸν περιέσησαν, οἷον ἅλμα μαλακόν· ἵνα ὁ θυμὸς ἡνίκα ἐν αὐτῇ ἀκμάζῃ, πηδῶσα εἰς ὑπεῖκον, καὶ ἀναψυχομένη, πονοῦσα

patorum regione ſuſpendere voluerunt: ut, quando irae vis exardeſcit, ratione nuntiante, ſi quid extrinſecus iniuſte fiat, vel intrinſecus aliqua concupiſcentia turbet, tunc celeriter per anguſtos quoslibet meatus, quidquid in corpore ſenſus eſt particeps, iuſſa minaſque perſentiat, atque ita obediat obſequaturque omnino, toleretque in omnibus praeſtantiſſimi illius imperium. Cum vero cognoſcerent, cor rerum terribilium obiectu trepidaturum, & ira ſaepius flagraturum, idque opus omne per ignem fore, aeſtus huiuſmodi temperandi gratia pulmonum tegmen cordi adhibuerunt, molle primum atque exſangue, deinde cavis intrinſecus fiſtulis ſpongiae inſtar diſtinctum, ut, ſpiritu potuque hauſto, cordis ardorem huiuſmodi reſpiratione & refrigerio tepefaciat. Quam ob cauſam arterias, tanquam aquaeductus, per pulmonum ſubſtantiam derivarunt, eamque cordi, quaſi mollem ſaltum, circumdedere: ut, quando nimia fervet ira, ad faciliorem

ἧττον, μᾶλλον τῷ λόγῳ μετὰ θυμοῦ δύναιτο ὑπηρετεῖν. τὸ δὲ δὴ σίτων τε καὶ ποτῶν ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς, καὶ ὅσον ἔνδειαν διὰ τὴν τοῦ σώματος ἕξει φύσιν, τοῦτο εἰς τὰ μεταξὺ τῶν τε φρενῶν καὶ τοῦ πρὸς τὸν ὀμφαλὸν ὅρου κατῴκισαν, οἷον φάτνην ἐν ἅπαντι τούτῳ τῷ τόπῳ τῇ τοῦ σώματος τροφῇ τεκτηνάμενοι· καὶ κατέδησαν δὴ τὸ τοιοῦτον ἐνταῦθα, ὡς θρέμμα ἄγριον. τρέφειν δὲ δὴ ξυνημμένον ἀναγκαῖον, εἴπερ τι μέλλοι ποτὲ θνητὸν ἔσεσθαι γένος. ἵν' οὖν ἀεὶ νεμόμενον πρὸς φάτνῃ, καὶ ὅτι πορρώτατα τοῦ βουλευομένου κατοικοῦν, θόρυβον καὶ βοὴν ὡς ἐλαχίστην παρέχον, τὸ κράτιστον καθ' ἡσυχίαν περὶ τοῦ πᾶσι κοινῇ ξυνδιαφέροντος ἐῷ βουλεύεσθαι, καὶ διὰ ταῦτ' ἐνταῦθα ἔδοσαν αὐτῷ τὴν τάξιν. εἰδότες δὲ αὐτὸ ὡς λόγου μὲν οὔτε ξυνήσειν ἔμελλεν, εἴτε πη καὶ μεταλαμβάνοι τινὸς αὖ τῶν αἰσθήσεων, οὐκ ἔμφυτον αὐτῷ τὸ μέλειν τινῶν ἔσοιτο λόγων, ὑπὸ δὲ εἰδώλων καὶ φαντασμάτων νυκτός τε καὶ μεθ' ἡμέραν μάλιστα ψυχαγωγήσοιτο· τούτῳ δὴ θεὸς ἐπιβουλεύσας, αὐτοῦ τὴν τοῦ ἥπατος e. p. 71 a.

obedientiam temperatum deferveat, ſedatoque tumultu, rationi facilius cum ira miniſtrare & obſequi valeat. Poſtremo eam animae partem, quae eſculenta & poculenta cupit, & reliqua omnino, quibus corpus indiget, concupiſcit, mediae regioni inter diaphragma & umbilicum applicavere: ubi quoddam quaſi praeſepe ad totius corporis alimoniam exſtare volebant, & ibidem illam vim animae, tanquam agreſte animal, alligaverunt. Hic ſane illam corpus ſuum alere neceſſarium eſt, ſi quidem mortale quandoque futurum eſt genus. Ut ergo ad praeſepe ſemper illa paſcatur, habitetque procul a conſultore, ideoque illum clamore & ſtrepitu ſuo minime turbet, ſed permittat, praecipuum noſtri ducem tranquillo in otio communi omnium utilitati conſulere, regionem idcirco inferiorem ipſi habitandam Dii dediſſe videntur. Quoniam vero videbat Deus, partem illam animae talem fore, ut rationem non exaudiret, &, ſi quo ſenſu pulſaretur, nullo modo rationibus obtemperaret, ſed ſimulacris viſiſque

b. ἰδέαν ξυνέσησε, καὶ ἔθηκεν εἰς τὴν ἐκείνου κατοίκησιν, πυκνὸν,
καὶ λεῖον, καὶ λαμπρὸν, καὶ γλυκὺ, καὶ πικρότητα ἔχον, μη-
χανησάμενος· ἵν' ἐν αὐτῷ τῶν διανοημάτων ἡ ἐκ τοῦ νοῦ
φερομένη δύναμις, οἷον ἐν κατόπτρῳ δεχομένῳ τύπους, καὶ
κατιδεῖν εἴδωλα παρέχοντι, φοβῇ μὲν αὐτὸ, ὁπότε μέρει τῆς
πικρότητος χρωμένη ξυγγενεῖ, χαλεπὴ προσενεχθεῖσα ἀπει-
λῇ, κατὰ πᾶν ὑπομιγνῦσα ὀξέως τὸ ἧπαρ, χολώδη χρώματα
ἐμφαίνει, ξυνάγουσά τε, πᾶν ῥυσσὸν καὶ τραχὺ ποιῇ· λοβὸν
c. δὲ καὶ λόχον, πύλας τε, τὸ μὲν ἐξ ὀρθοῦ κατακάμπτουσα
καὶ ξυσπῶσα, τὰ δ' ἐμφράττουσα συγκλείουσά τε, λύπας
καὶ ἄσας παρέχοι. καὶ ὅταν τὰ ἐναντία φάσματα ἀποζω-
γραφῇ πραότητος τὶς ἐκ διανοίας ἐπίπνοια, τῆς μὲν πικρότη-
τος ἡσυχίαν παρέχουσα, τῷ μήτε κινεῖν, μήτε προσάπτεσθαι
τῆς ἐναντίας ἑαυτῇ φύσεως ἐθέλειν· γλυκύτητι δὲ τῇ κατ'
ἐκεῖνο ξυμφύτῳ πρὸς αὐτὸ χρωμένη, καὶ πάντα ὀρθὰ καὶ
d. λεῖα αὐτοῦ καὶ ἐλεύθερα ἀπευθύνουσα· ἴλεώ τε καὶ εὐήμερον

nocte dieque maxime raperetur: idcirco naturam iecoris procreavit, & in eius habitationem disposuit, densam, inquam, naturam, laevem, claram, dulcem, & amaritudinis non expertem; ut cogitationum ex mente descendens potentia in ipso iecore, velut in speculo figuras suscipiente, aspectuique simulacra reddente, quandoque recepta terreat ipsum, quandocunque cognata amaritudinis parte usa, minasque intendens, & toti repente suffusa iecori, felleos terribilesque colores ostendat; contrahens praeterea ipsum, rugosum & asperum totum reddat, ac fibras eius, bilem, eiusque ventriculum, & venas, quae portae vocantur, sic afficiat, ut partim ex habitu recto deflectens atque contorquens, partim obstruens & concludens, dolores detrimentaque praebeat. Ac rursus quando mansuetudinis ex mente inspiratio contrariae visa effingit, amaritudinem quidem sedans, ex eo, quod adversam sibi naturam neque ciere, neque attingere velit; dulcedine vero illi ingenita utens, & omnia recta, laevia, libera in ipso digerens: tunc sane pacatam mansuetamque

ποιεῖ τὴν περὶ τὸ ἧπαρ ψυχῆς μοῖραν κατῳκισμένην, ἔν τε τῇ νυκτὶ διαγωγὴν ἔχουσαν μετρίαν, μαντείᾳ χρωμένην καθ' ὕπνον· ἐπειδὴ λόγου καὶ φρονήσεως οὐ μετεῖχε. μεμνημένοι γὰρ τῆς τοῦ πατρὸς ἐπιστολῆς οἱ συνιστάντες ἡμᾶς, ὅτε τὸ θνητὸν γένος ἐπέξελλεν ὡς ἄριστον εἰς δύναμιν ποιεῖν, οὕτω δὴ κατορθοῦντες, καὶ τὸ φαῦλον ἡμῶν ἵνα ἀληθείας πη προσάπτοιτο, κατέῤῥησαν ἐν τούτῳ τὸ μαντεῖον. ἱκανὸν δὲ σημεῖον e.
ὡς μαντικὴν ἀφροσύνῃ θεὸς ἀνθρωπίνῃ δέδωκεν. οὐδεὶς γὰρ ἔννους ἐφάπτεται μαντικῆς ἐνθέου καὶ ἀληθοῦς, ἀλλ' ἢ καθ' ὕπνον τὴν τῆς φρονήσεως πεδηθεὶς δύναμιν, ἢ διὰ νόσον, ἤ τινα ἐνθουσιασμὸν, παραλλάξας. ἀλλὰ ξυννοῆσαι μὲν ἔμφρονος τά τε ῥηθέντα ἀναμνησθέντα ὄναρ ἢ ὑπαρ ὑπὸ τῆς μαντικῆς τε καὶ ἐνθουσιαστικῆς φύσεως, καὶ ὅσα ἂν φάσματα ὀφθῇ, πάντα λογισμῷ διελέσθαι, ὅπη τὶ σημαίνει καὶ ὅτῳ, p.
μέλλοντος, ἢ παρελθόντος, ἢ παρόντος κακοῦ ἢ ἀγαθοῦ. τοῦ 72
δὲ μανέντος, ἔτι τε ἐν τούτῳ μένοντος, οὐκ ἔργον τὰ φανέν- a.

partem animae in iecore habitantem facit, adeo ut etiam in ſomno moderate affecta ſit, vaticinioque utatur, quando rationis prudentiaeque eſt expers. Qui enim nos compoſuerunt paterni illius mandati memores, quo mortale genus praeceperat quam optimum pro viribus fieri, ita deteriorem noſtri partem inſtituerunt, ut ipſa quoque veritatis foret quodammodo particeps, ſiquidem in ea expleri vaticinium ſtatuerunt. Quod autem dementiae humanae Deus divinandi vim dederit, illud argumento eſſe nobis poteſt, quod nemo, dum ſanae mentis eſt, divinum & verum vaticinium ullum aſſequitur; ſed cum vel ſomno prudentiae vis praepedita eſt, vel oppreſſa morbo, vel divino aliquo raptu e ſuo ſtatu dimota, fieri divinatio ſolet. Prudentis vero dumtaxat officium eſt, quae a fatidico furenteque ingenio dormiendo vel vigilando pronuntiata ſunt, intelligere: & quaecunque viſa illuxerint, ratiocinatione ita diſcernere, ut qua quidque ratione, & cui futurum aliquid, vel praeteritum praeſenſve, bonum vel malum portendere videatur, explanet. Illius au-

τα ἢ φωνηθέντα ὑφ' ἑαυτοῦ κρίνειν· ἀλλ' εὖ καὶ πάλαι λέγεται, τὸ πράττειν καὶ γνῶναι τά τε αὑτοῦ καὶ ἑαυτὸν, σώφρονι μόνῳ προσήκειν. ὅθεν δὴ καὶ τὸ τῶν προφητῶν γένος ἐπὶ ταῖς ἐνθέοις μαντείαις κριτὰς ἐπικαθιζάναι νόμος· οὓς μάν-
b. τεις ἐπονομάζουσι τινὲς, τὸ πᾶν ἠγνοηκότες ὅτι τῆς δι' αἰνιγμῶν οὗτοι φήμης καὶ φαντάσεως ὑποκριταί· καὶ οὗτοι μάντεις, προφῆται δὲ μαντευομένων δικαιότατα ὀνομάζοιντ' ἄν. ἡ μὲν οὖν φύσις τοῦ ἥπατος, διὰ ταῦτα, τοιαύτη δὲ, καὶ ἐν τόπῳ ᾧ λέγομεν, πέφυκε, χάριν μαντικῆς. καὶ ἔτι μὲν δὴ ζῶντος ἑκάστου τῶν τοιούτων, σημεῖα ἐναργέστερα ἔχει· σεμνὸν δὲ τοῦ ζῆν, γέγονε τυφλὸν, καὶ μαντεῖα ἀμυδρότερα
c. ἔσχε τοῦ τι σαφὲς σημαίνειν. ἡ δ' αὖ τοῦ γείτονος αὐτῷ ξύσασις καὶ ἕδρα σπλάγχνου, γέγονεν ἐξ ἀριστερᾶς, χάριν ἐκείνου τοῦ παρέχειν αὐτὸ λαμπρὸν ἀεὶ καὶ καθαρὸν οἷον κατόπτρῳ παρεσκευασμένον καὶ ἕτοιμον, ἀεὶ παρακείμενον ἐκμαγεῖον. διὸ δὴ καὶ ὅταν τινὲς ἀκαθαρσίαι γίγνωνται διὰ νόσον

tem, qui manſit manetque adhuc in furore, non eſt officium, quae viderit, aut protulerit, iudicare. Scitum profecto priſcum id dictum: Agere ſua, ſeque ipſum cognoſcere, ſolius prudentis hominis eſt opus. Hinc lex iubet, divinis vaticiniis iudices praeeſſe prophetas, quos vates quidam nominant, ignorantes prorſus, eos oraculorum viſorumque, quae obſcuris voluminibus involvuntur, interpretes eſſe, non vates. quare qui vaticinia iudicant, non vates illi quidem, ſed prophetae, id eſt, vaticiniorum interpretes pronuntiatoreſque vocandi. Atque iecoris quidem natura ob hanc cauſam talis facta eſt, & in ea ſede, qua diximus, collocata, divinationis ſcilicet gratia. Ac etiam vivente unoquoque talium, ſigna clariora exprimi ſolent: vita vero privato caecitas accidit, nec evidens quidquam fit vaticinii ſignum. Proximum huic ad ſiniſtram locatum eſt huius gratia membrum, ut purum hoc ſemper clarumque reddat, & inſtar ſpeculi nitens atque perſpicuum, ad imagineſque exprimendas accommodatum. Quapropter, quando propter corporis morbum ſordibus iecur

σώματος περὶ τὸ ἧπαρ, πάντα ἡ σπληνὸς καθαίρουσα αὐτὰ
δέχεται μανότης, ἅτε κοίλου καὶ ἀναίμου ὑφανθέντος. ὅθεν,
πληρούμενος τῶν ἀποκαθαιρομένων, μέγας καὶ ὕπουλος αὖ- d.
ξάνεται· καὶ πάλιν, ὅταν καθαρθῇ τὸ σῶμα, ταπεινούμενος
εἰς ταυτὸν ξυνίζει. τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς ψυχῆς, ὅσον ἄνητὸν
ἔχει καὶ ὅσον θεῖον, καὶ ὅπη, καὶ μεθ' ὧν καὶ δι' ἃ χωρὶς
ᾠκίσθη, τὸ μὲν ἀληθὲς, ὡς εἴρηται, θεοῦ ξυμφήσαντος, τότ'
ἂν οὕτω μόνως διϊσχυριζοίμεθα· τό γε μὴν εἰκὸς ἡμῖν εἰρῆ-
σθαι, καὶ νῦν καὶ ἔτι μᾶλλον ἀνασκοποῦσι διακινδυνευτέον
φάναι, καὶ πεφάσθω. Τὸ δ' ἑξῆς δὴ τουτοισὶ κατὰ ταυτὰ e.
μεταδιωκτέον. ἦν δὲ, τὸ τοῦ σώματος ἐπίλοιπον ᾗ γέγονεν.
ἐκ δὴ λογισμοῦ τοιοῦδε ξυνίσασθαι μάλις' ἂν αὐτὸ πάντων
πρέποι. τὴν ἐσομένην ἐν ἡμῖν ποτῶν καὶ ἐδεσμῶν ἀκολασίαν
ᾔδεσαν οἱ ξυντιθέντες ἡμῶν τὸ γένος· καὶ ὅτι τοῦ μετρίου καὶ
ἀναγκαίου, διὰ μαργότητα, πολλῷ χρησοίμεθα πλείονι. ἵν'
οὖν μὴ φθορὰ διὰ νόσους ὀξεῖα γίγνοιτο, καὶ ἀτελὲς τὸ γένος

abundat, lienis raritas id purgans, eas combibit, cum membrum hoc concavum ſit & exſangue. Unde purgamentis impletum, excreſcit tumetque ſanie. ac rurſus, cum mundatum corpus eſt, reſtrictum in ſe ipſum conſidet. Quid igitur anima mortale, quid divinum habeat, & ubi, & quibuſcum, & quare haec inter ſe diſiuncta ſint, diximus. At quod revera ita ſit, ut diximus, ita demum aſſeremus, ſi divinum confirmaverit oraculum. quod vero veriſimile ſit ita eſſe, & nunc & deinceps diligentius etiam inveſtigando aſſeverare non dubitamus. Atque in praeſentia ita ſit nobis aſſertum: quod autem haec ſequitur, ſimiliter eſt tractandum. Reliquum eſt enim, qua ratione cetera corporis membra digeſta ſunt, enarrare. Itaque hac potiſſimum ratione conſtare haec decet. Cognoſcebant illi profecto noſtri generis fabricatores, nos ad cibum potumque intemperatos fore, ac propter ingluviem plus, quam modus aut neceſſitas poſtularet, ex his ſumturos. Igitur ne ſubitus propter morbos interitus proveniret, atque ita imperfectum mox genus mor-

p. εὐθὺς τὸ θνητὸν τελευτῶμεν, ταῦτα προορώμενοι, τῇ τοῦ περι-
73 γενησομένου πόματος ἐδέσματός τε ἕξει τὴν ὠνομασμένην
a. κάτω κοιλίαν ὑποδοχὴν ἔθεσαν· εἱλιξάν τε πέριξ τὴν τῶν ἐν-
τέρων γένεσιν, ὅπως μὴ ταχὺ διεκπερῶσα ἡ τροφὴ, ταχὺ πά-
λιν τροφῆς ἑτέρας δεῖσθαι τὸ σῶμα ἀναγκάσοι· καὶ παρέχου-
σα ἀπληστίαν διὰ γαστριμαργίαν, ἀφιλόσοφον καὶ ἄμουσον
πᾶν ἀποτελῇ τὸ γένος ἀνυπήκοον τοῦ θειοτάτου τῶν παρ'
ἡμῖν. Τὸ δὲ ὀστῶν καὶ σαρκῶν καὶ τῆς τοιαύτης Φύσεως πέρι
b. πάσης, ὧδε ἔσχε. τούτοις ξύμπασιν ἀρχὴ μὲν ἡ τοῦ μυελοῦ
γένεσις. οἱ γὰρ τοῦ βίου δεσμοὶ, τῆς ψυχῆς τῷ σώματι ξυν-
δουμένης, ἐν τούτῳ διαδούμενοι, κατερρίζουν τὸ θνητὸν γένος·
αὐτὸς δὲ ὁ μυελὸς γέγονεν ἐξ ἄλλων. τῶν γὰρ τριγώνων ὅσα
πρῶτα ἀσραβῆ καὶ λεῖα ὄντα, πῦρ τε καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ
γῆν δι' ἀκριβείας μάλιστα ἦν παρασχεῖν δυνατὰ, ταῦτα ὁ
θεὸς ἀπὸ τῶν ἑαυτῶν ἕκαστα γενῶν χωρὶς ἀποκρίνων, μιγνὺς
c. δ' ἀλλήλοις σύμμετρα, πανσπερμίαν παντὶ θνητῷ γένει μη-

tale defineret: inferiorem ventrem fabricaverunt, ad esculentorum poculentorumve superabundantiam capiendam. Eum praeterea spiris intestinorum circumplicavere, ne subito alimenta nobis assumta defluerent, ac rursus novi alimenti confestim necessitas immineret. ob illam enim inexplebilem perpetuamque voraginem genus nostrum philosophiae musicaeque, & moderationis omnis expers relictum fuisset, illi parti, quae in nobis divinissima est, minime obsecutum. Ossium vero, & carnis, ceterorumque huiusmodi, ita est natura composita. his nempe omnibus medullae generatio initium praebuit. Vincula enim vitae illius, quam anima corpori iuncta ducit, applicata medullae, ex eaque per omne ducta, vinciunt fulciuntque corporis nostri constructionem: ipsa vero medulla est ex aliis generata. Sunt quidem trianguli primi quidam & indeflexi laevesque, ad ignis, aëris, aquae, terrae, exactissimam generationem accommodatissimi: e quorum generibus singulis Deus secernens singulos, & invicem contemperatos permiscens, totius generationis

χανώμενος, τὸν μυελὸν ἐξ αὐτῶν ἀπειργάσατο. καὶ μετὰ ταυτὰ δὴ φυτεύων ἐν αὐτῷ, κατέδει τὰ τῶν ψυχῶν γένη· σχημάτων τε ὅσα ἔμελλεν αὖ σχήσειν οἷά τε καθ' ἕκαστα εἶδη τὸν μυελὸν αὐτὸν, τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα διῃρεῖτο σχήματα εὐθὺς ἐν τῇ διανομῇ τῇ κατ' ἀρχάς. καὶ τὴν μὲν, τὸ θεῖον σπέρμα, οἷον ἄρουραν, μέλλουσαν ἕξειν ἐν αὐτῇ, περιφερῇ πανταχῇ πλάσας, ἐπωνόμασε τοῦ μυελοῦ ταύτην τὴν d.
μοῖραν, ἐγκέφαλον· ὡς, ἀποτελεσθέντος ἑκάστου ζώου, τὸ περὶ τοῦτο ἀγγεῖον κεφαλὴν γενησόμενον· ὃ δ' ἂν τὸ λοιπὸν καὶ θνητὸν τῆς ψυχῆς ἔμελλε καθέξειν, ἅμα τροχγύλα καὶ προμήκη διῃρεῖτο σχήματα. μυελὸν δὲ πάντα ἐπεφύμισε· καὶ, καθάπερ ἐξ ἀγκυρῶν, βαλλόμενος ἐκ τούτων πάσης ψυχῆς δεσμοὺς, περὶ αὐτὸ ξύμπαν ἤδη τὸ σῶμα ἡμῶν ἀπειργάζετο· ςέγασμα μὲν αὐτῷ πρῶτον ξυμπηγνὺς περὶ ὅλον, ὀςέϊνον. τὸ δὲ ὀςοῦν ξυνίςησιν ὧδε· γῆν διατρήσας καθαρὰν καὶ λείαν, e.
ἀνεφύρασε καὶ ἔδευσε μυελῷ· καὶ μετὰ τοῦτο, εἰς πῦρ αὐτὸ

mortalium ſementem fomitemque conſtituit, dum medullae ex his ſubſtantiam procrearet: poſtea vero ferens in ea, animarum genera alligavit. Figuras praeterea, quotcunque & qualeſcunque ex ſingulis ſpeciebus adeſſe medullae oportuit, tot penitus atque tales ſtatim in prima illa diſtributione diſtinxit. Et illam quidem medullae partem, in quam, velut in agrum quendam, divinum ſemen iaciundum erat, globoſam & undique teretem finxit: atque ἐγκέφαλον, id eſt, cerebrum, idcirco voluit nominari, quia, unoquoque animali denique abſoluto, vaſculum cerebri capax, κεφαλὴ, id eſt, caput, vocandum erat. Quod autem reliquas mortaleſque animae vires comprehenſurum erat, rotundis ſimul oblongiſque figuris ornavit, totumque medullam voluit nominari: atque ex iis, quaſi quibuſdam ancoris, iaciens totius animae vincula, circa illas iam univerſum noſtrum corpus abſolvit, oſſiumque textura extrinſecus eas fulcivit. Os vero ipſum ita compoſuit. Terram atterens puram laevemque miſcuit, madefecitque medulla. id poſtea in ignem iecit: deinde in aquam

ἐντίθησι. μετ' ἐκεῖνο δὲ, εἰς ὕδωρ βάπτει, πάλιν δὲ εἰς πῦρ· αὖθίς τε εἰς ὕδωρ. μεταφέρων δ' οὕτως πολλάκις εἰς ἑκάτερον, ὑπ' ἀμφοῖν ἄτηκτον ἀπειργάσατο. καταχρώμενος δὴ τούτῳ, περὶ μὲν τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῦ σφαῖραν περιετόρνευσεν ὀξεῖνην, ταύτῃ δὲ ξενὴν διέξοδον κατελίπετο. καὶ περὶ τὸν διαυ-
p. χένιον ἅμα καὶ νωτιαῖον μυελὸν ἐξ αὐτοῦ σφονδύλους πλά-
74 σας, ὑπέτεινεν οἷον τροφίγγας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς,
a. διὰ παντὸς τοῦ κύτους. καὶ τὸ πᾶν δὴ σπέρμα διασώζων, οὕτω λιθοειδεῖ περιβόλῳ ξυνέφραξεν, ἐμποιῶν ἄρθρα, τῇ θατέρου προσχρώμενος ἐν αὐτοῖς ὡς μέσῃ ἐνισαμένῃ δυνάμει, κινήσεως καὶ κάμψεως ἕνεκα. τὴν δ' αὖ τῆς ὀξείνης φύσεως ἕξιν ἡγησάμενος τοῦ δέοντος κραυροτέραν εἶναι καὶ ἀκαμ-
b. πτοτέραν, διάπυρόν τ' αὖ γιγνομένην, καὶ πάλιν ψυχομένην, σφακελίσασαν, ταχὺ διαφθερεῖν τὰ σπέρματα ἐντὸς αὐτῆς· διὰ ταῦτα οὕτω τῶν νεύρων καὶ τὸ τῆς σαρκὸς γένος ἐμηχανήσατο, ἵνα τῷ μὲν πάντα τἄλλα μέλη ξυνδήσας, ἐπιτεινομένῳ καὶ ἀνιεμένῳ, περὶ τοὺς τροφίγγας καμπτόμενον τὸ σῶμα καὶ ἐκτεινόμενον παρέχοι. τὴν δὲ σάρκα, προβολὴν μὲν

merſit, rurſus in ignem, iterum & in aquam. atque ita ſaepe transferens in utrumque, tale reddidit, ut a neutro liquefieri poſſit. Hoc igitur uſus, ſphaera oſſea, quaſi torno facta, cerebrum circumſepſit. huic anguſtos reliquit meatus, & circa cervicis ſimul dorſique medullam ex ipſo rotulas vertigineſque effingens, quaſi cardines ſubdidit, ita ut a capite per totum protenderit. Sic utique ſemen omne ſervavit, dum lapideo ambitu circumvallavit. Articulos inſuper addidit, alterius ipſius natura uſus in ipſis, tanquam media quadam exſiſtente potentia, motus flexioniſque gratia. Arbitratus vero, oſſium naturam aridiorem rigidioremque, quam oporteat, fore, &, cum ignita evaſerit, atque etiam frigefacta, illiſuram corrupturamque cito ſemen internum; nervorum carniſque genus effinxit, ut nervis quidem membra reliqua vincientibus, intenſis remiſſiſque circa cardines ipſos, corpus omnem ad flexionem tenſionemve promtum & agile

καυμάτων, πρόβλημα δὲ χειμώνων, ἔτι δὲ πτωμάτων, οἷα τὰ πιλητὰ ἔσεσθαι κτήματα, σώμασι μαλακῶς καὶ πράως ὑπείκουσαν. θερμὴν δὲ νοτίδα ἐντὸς αὐτῆς ἔχουσαν θέρους μὲν ἀνιδροῦσαν καὶ νοτιζομένην ἔξωθεν, ψύχος κατὰ πᾶν τὸ σῶμα παρέξειν οἰκεῖον· διὰ χειμῶνος δὲ πάλιν αὖ τούτῳ τῷ πυρὶ τὸν προσφερόμενον ἔξωθεν καὶ περιϊσάμενον πάγου ἀμυνεῖσθαι μετρίως. ταῦτα ἡμῶν διανοηθεὶς ὁ κηροπλάστης, ὕδατι μὲν καὶ πυρὶ καὶ γῇ συμμίξας καὶ συναρμόσας, ἐξ ὀξέος καὶ ἁλμυροῦ ξυνθεὶς ζύμωμα, καὶ ὑπομίξας αὐτοῖς, σάρκα ἔγχυμον καὶ μαλακὴν ξυνέσησε. τὴν δὲ τῶν νεύρων φύσιν, ἐξ ὀξοῦ καὶ σαρκὸς ἀζύμου κράσεως, μίαν ἐξ ἀμφοῖν μέσην δυνάμει ξυνεκεράσατο, ξανθῷ χρώματι προσχρώμενος. ὅθεν συντονωτέραν μὲν καὶ γλισχροτέραν σαρκῶν, μαλακωτέραν δὲ ὀστῶν ὑγροτέραν τε ἐκτήσατο δύναμιν νεῦρα· οἷς ξυμπεριλαβὼν ὁ θεὸς ὀστᾶ καὶ μυελὸν, δήσας πρὸς ἄλληλα νεύροις, μετὰ ταῦτα σαρξὶ πάντα αὐτὰ κατεσκίασεν ἄνωθεν. ὅσα μὲν οὖν ἐμψυχότατα τῶν ὀστῶν ἦν, ὀλιγίσαις ξυνέφραττε σαρξίν· ἃ

c.

d.

e.

redderet: caro vero tegmen foret adverſus frigus atque calorem, &, quemadmodum externa corporis fulcimenta ſolent, ad caſus varios munimentum; praeſertim quia talis erat futura, ut molliter leniterque corporibus cederet. Cui calidum idcirco humorem indidit, ut aeſtate quidem roſcida madidaque extrinſecus, toti corpori domeſticum praebeat refrigerium; hieme vero rurſus, proprio igni exteriorem glaciem moderate repellat. Haec cum fictor ille noſtri corporis cogitaret, mixtione quadam ex aqua, igne, & terra contemperata, & acuto illis ſalſoque fermento adhibito, ſucci plenam ac mollem carnem conflavit: naturam vero nervorum ex oſſe & carne non fermentata, unam ex utriſque potentia mediam temperavit, flavoque infecit colore. Hinc fit, ut carni quidem tenſior & aridior, oſſibus autem agilior molliorque ſit nervorum ſubſtantia. His Deus medullam ſimul & oſſa devinxit, & haec omnia carnibus cooperuit. Quae igitur oſſa animata maxime erant, pauciſſimis carnibus ado-

δ' ἀψυχότατα, ἐντὸς πλείσταις καὶ πυκνοτάταις. καὶ δὴ κατὰ τὰς ξυμβολὰς τῶν ὀστῶν, ὅτη μή τινα ἀνάγκην ὁ λόγος ἀπέφαινε δεῖν αὐτὰς εἶναι, βραχεῖαν σάρκα ἔφυσεν· ἵνα μήτε ἐμποδὼν ταῖς καμπαῖς οὖσαι, δύσφορα τὰ σώματα ἀπεργάζοιντο, ἅτε δυσκίνητα γιγνόμενα· μήτ' αὖ πολλαὶ καὶ πυκναὶ, σφόδρα τε ἐν ἀλλήλαις ἐμπεπιλημέναι, διὰ στερεότητα ἀναισθησίαν ἐμποιοῦσαι, δυσμνημονευτότερα καὶ κουφότερα τὰ περὶ τὴν διάνοιαν ποιοῖεν. διὸ δὴ τό, τε τῶν μηρῶν καὶ κνη-
p. μῶν, καὶ τὸ περὶ τὴν τῶν ἰσχίων φύσιν, τά τε τῶν βρα-
75 a. χιόνων ὀστᾶ καὶ τὰ τῶν πήχεων, καὶ ὅσα ἄλλα ἡμῶν ἄναρθρα, ὅσα τε ἐντὸς ὀστᾶ, δι' ὀλιγότητα ψυχῆς ἐν μυελῷ, κενά ἐστι φρονήσεως, πάντα ταῦτα ξυμπεπλήρωται σαρξίν· ὅσα δ' ἔμφρονα, ἧττον. εἰ μή που τινὰ αὐτὴν καθ' αὑτὴν αἰσθήσεων ἕνεκα σάρκα οὕτω ξυνέστησεν, οἷον τὸ τῆς γλώττης εἶδος. τὰ δὲ πλεῖστα, ἐκείνως. ἡ γὰρ ἐξ ἀνάγκης γιγνομένη καὶ ξυντρε-
b. φομένη φύσις οὐδαμῇ προσδέχεται πυκνὸν ὀστοῦν, καὶ σάρκα πολλὴν, ἅμα τε αὐτοῖς ὀξυήκοον αἴσθησιν. μάλιστα γὰρ ἂν αὐτὰ πάντων ἔσχεν ἡ περὶ τὴν κεφαλὴν ξύστασις, εἴπερ ἅμα

peruit: quae vero minime, contra plurimis atque crassissimis. Iuncturis insuper ossium, praeterquam ubi necessitatis ratio aliter postulabat, paucas carnes adiecit, ne flexionibus impedimento forent, tardaque ad motum corpora facerent, neve sua quadam solida crassitudine obtusiorique mole sensuum aciem hebetarent, memoriam impedirent, ingenii acumen obtunderent. Quamobrem inguinum, tibiarum, iliorum, brachiorum, lacertorum ossa, & cetera omnia, quae articulis carent, quaeve intus latentia ossa, propter animae paucitatem in medulla, prudentiae vacua sunt, multis sunt carnibus adoperta. Paucioribus vero, quae prudentiam habent: nisi forte carnosa quaedam moles proprie ad sensum aliquem aptata sit, qualis est lingua. in ceteris est, ut diximus. Natura enim, ex necessitate genita atque nutrita, nullo modo os compactum, carnemque multam simul & acutum sensum admittit. Maxime namque omnium ea capitis

συμπίπτειν ἠθελησάτην. καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος σαρκώδη
ἔχον ἐν ἑαυτῷ καὶ νευρώδη κρατεράν τε κεφαλὴν, βίον ἂν δι-
πλοῦν καὶ πολλαπλοῦν, καὶ ὑγιεινότερον καὶ ἀλυπότερον τοῦ
νῦν κατεκτήσατο· νῦν δὲ τοῖς περὶ τὴν ἡμετέραν γένεσιν δη-
μιουργοῖς, λογιζομένοις πότερον πολυχρονιώτερον, χεῖρον, ἢ
βραχυχρονιώτερον, βέλτιον ἀτεχνάσαντο γένος, ξυνέδοξε, c.
τοῦ πλείονος βίου, ῥᾳυλοτέρου δὲ, τὸν ἐλάττονα ἀμείνονα ὄν-
τα παντὶ πάντως αἱρετέον. ὅθεν δὴ μανῷ μὲν ὀστῷ, σαρξὶ δὲ
καὶ νευροις, κεφαλὴν, ἅτε οὐδὲ καμπὰς ἔχουσαν, οὐ ξυνεξέ-
γασαν. κατὰ πάντ' οὖν ταῦτα, εὐλογιστοτέρα μὲν καὶ φρο-
νιμωτέρα, πολὺ δὲ ἀσθενεστέρα παντὸς ἀνδρὸς προσετέθη κε-
φαλὴ σώματι. τὰ δὲ νεῦρα διὰ ταῦτα καὶ οὕτως ὁ θεὸς ἐπ'
ἐσχατην τὴν κεφαλὴν περιστήσας, κυκλῳ περὶ τὸν τράχηλον d.
ἐκόλλησεν ὁμοιότητι, καὶ τὰς σιαγόνας ἄκρας αὐτοῖς ξυνέδη-
σεν ὑπὸ τὴν ὄψιν τοῦ προσώπου· τὰ δ' ἄλλα εἰς ἅπαντα τὰ
μέλη διέσπειρε, ξυναπτων ἄρθρον ἄρθρῳ. τὴν δὲ δὴ τοῦ σώμα-
τος ἡμῶν δυναμιν ὀδοῦσι καὶ γλώττῃ καὶ χείλεσιν ἕνεκα τῶν

compositio habuisset, si una concurrere voluissent: genusque hominum pingue, nervosum, robustumque habens caput, vitam duplam, ac etiam multo diuturniorem, validiorem, placidiorem, quam nos, possedisset. Ceterum nostris illis fabricatoribus, de nostro genere consultantibus, utrum diuturnius quidem, sed deterius, an brevioris quidem vitae, sed melioris efficerent, visum fuit, vitam brevem melioremque diuturnae & deteriori esse omnino anteponendam. Itaque caput osse raro texere, sed carnibus nervisque, quia flexiones non erat habiturum, non fulciverunt. His omnibus de causis caput membris omnibus acutius ad sentiendum prudentiusque, sed imbecillius est constitutum. Nervos autem ob hanc rationem atque hoc pacto Deus extremae parti capitis circumponens, spinae dorsi eos quadam similitudine circumplicavit, summasque illis maxillas sub vultu devinxit: reliquos per omnia membra disseminavit, articulum connectens articulo. Nostri praeterea illi exornatores, oris naturam den-

ἀναγκαίων καὶ τῶν ἀρίστων διεκόσμησαν οἱ διακοσμοῦντες, ἥ
νῦν διατέτακται· τὴν μὲν εἴσοδον, τῶν ἀναγκαίων μηχανώ-
c. μενοι χάριν· τὴν δὲ ἔξοδον, τῶν ἀρίστων. ἀναγκαῖον μὲν γὰρ
πᾶν ὅσον εἰσέρχεται τροφὴν διδὸν τῷ σώματι· τὸ δὲ λόγων
ναῦμα ἔξω ῥέον, καὶ ὑπηρετοῦν φρονήσει, κάλλιστον καὶ ἄριστον
πάντων ναμάτων. τὴν δ' αὖ κεφαλὴν, οὔτε μόνον ὀστέϊνην ψι-
λὴν δυνατὸν ἐᾶν ἦν, διὰ τὴν ἐν ταῖς ὥραις ἐφ' ἑκάτερον ὑπερ-
βολήν· οὔτ' αὖ ξυσκιασθεῖσαν, κωφὴν καὶ ἀναίσθητον, διὰ
τὸν τῶν σαρκῶν ὄχλον, περιϊδεῖν γιγνομένην. τῆς δὴ σαρκοει-
p. δοῦς φύσεως οὐ καταξηραινομένης, λεῖμμα μεῖζον περιγιγνό-
76 μενον ἐχωρίζετο, τὸ νῦν λεγόμενον δέρμα. τοῦτο διὰ τὴν περὶ
a. τὸν ἐγκέφαλον νοτίδα ξυνιὸν αὐτὸ πρὸς αὐτὸ, καὶ βλαστάνον,
κύκλῳ περιημφιέννυ τὴν κεφαλήν. ἡ δὲ νοτὶς ὑπὸ τὰς ῥαφὰς
ἀνιοῦσα ἥρδε καὶ συνέκλειεν αὐτὸ ἐπὶ τὴν κορυφὴν, οἷον ἄμ-
μα ξυναγαγοῦσα. τὸ δὲ τῶν ῥαφῶν παντοδαπὸν εἶδος γέγονε
διὰ τὴν τῶν περιόδων δύναμιν, καὶ τῆς τροφῆς· μᾶλλον μὲν
b. ἀλλήλοις μαχομένων τούτων, πλείους· ἧττον δὲ, ἐλάττους.

tibus, lingua, labiis, ita ut nunc videmus, neceſſariorum ſimul & optimorum gratia ornaverunt. nam ingreſſum quidem neceſſariorum, egreſſum vero optimorum gratia excogitavere. Nempe neceſſarium eſt, quidquid ad alimoniam in corpus admittitur. verborum autem effluxio, miniſtra prudentiae, effluxionum omnium optima eſt atque pulcherrima. Caput praeterea nudo oſſe relinqui, omni alio tegmine deſtitutum, non poterat, propter caloris frigoriſque exceſſum: neque rurſus carnium pondere praegravatum, ſenſus expers obtuſumque reddendum erat. Carne igitur non penitus deſiccata, reſiduum, quod maius ſupererat, ſegregatum eſt, cutiſque ipſa, circa cerebri humorem ſibi ipſi iuncta & germinans, caput circumveſtivit. Humiditas autem, ſub iuncturas ſcaturiens, irrigavit, compegitque ipſam ad verticem. Iuncturarum vero ſpecies varia propter circuitionum alimoniaeque potentiam facta eſt: & his quidem magis invicem pugnantibus, plures; minus vero, pauciores. Hanc omnem cutem

τοῦτο δὴ πᾶν τὸ δέρμα κύκλῳ κατεκέντει πυρὶ τὸ θεῖον. τρυ-
θέντος δὲ, καὶ τῆς ἰκμάδος ἔξω δι' αὐτοῦ φερομένης, τὸ μὲν
ὑγρὸν καὶ θερμὸν ὅσον εἰλικρινὲς ἀπῄει· τὸ δὲ μικτὸν, ἐξ ὧν
καὶ τὸ δέρμα ἦν, αἰρόμενον μὲν ὑπὸ τῆς φορᾶς ἔξω, μακρὸν
ἐτείνετο, λεπτότητα ἴσην ἔχον τῷ κατακεντήματι· διὰ δὲ
βραδυτῆτα ἀπωθούμενον ὑπὸ τοῦ περιεχῶτος ἔξωθεν πνεύμα-
τος, πάλιν ἐντὸς ὑπὸ τὸ δέρμα εἱλλόμενον κατερῥιζοῦτο. καὶ
κατὰ ταῦτα δὴ τὰ πάθη, τῶν τριχῶν τὸ γένος ἐν τῷ δέρμα- c.
τι πέφυκε, ξυγγενὲς μὲν, ἱμαντῶδες δ' ὂν, αὐτοῦ, σκληρότερον
δὲ καὶ πυκνότερον τῇ πιλήσει τῆς ψύξεως· ἣν ἀποχωριζομένη
δέρματος ἑκάστη θρὶξ, ψυχθεῖσα ξυνεπιλήθη. τούτῳ δὴ λα-
σίαν ἡμῶν ἀπειργάσατο τὴν κεφαλὴν ὁ ποιῶν, χρώμενος μὲν
αἰτίοις τοῖς εἰρημένοις, διανοούμενος δὲ ἀντὶ σαρκὸς αὐτὸ δεῖν
εἶναι σέγασμα, τῆς περὶ τὸν ἐγκέφαλον ἕνεκα ἀσφαλείας,
κοῦφον, καὶ θέρους χειμῶνός τε ἱκανὸν σκιὰν καὶ σκέπην d.
παρέχειν· εὐαισθησίας δὲ οὐδὲν διακώλυμα ἐμποδὼν γενησό-
μενον. τὸ δὲ ἐν τῇ περὶ τοὺς δακτύλους καταπλοκῇ τοῦ νεύρου

undique igne pupugit percuſſitque Deus. per cutis inde quaſi
fauciae rimulas humor effluxit : quodve illic humidum cali-
dumque ſincerum erat, abiit; quod vero ex iiſdem, quibus
& cutis, erat permixtum, emanationis impetu extra pro-
ductum, in longum extenſum eſt, tenuitatem punctationi
penetrationique illi aequalem habens: ſed propter tarditatem
a ſpiritu circumſtante retuſum, rurſuſque ſub cutem revolu-
tum, radices egit. his utique cauſis capilli in cute ſunt
nati, ſecundum pellis coriique ſimilitudinem cuti quam pro-
ximi, ſed propter coagulationem a frigiditate factam durio-
res cute atque denſiores. nempe capillus extra cutem pro-
ductus frigore riguit. Hoc pacto conſtipatum hirſutumque
caput nobis Deus inſtituit, cauſis quidem uſus illis, quas
diximus: tegmen vero ipſum ad cerebri tutelam non carni-
bus ponderoſum, ſed leve eſſe voluit, quod ad frigoris ca-
loriſve intemperiem repellendam ſufficeret, & ſenſus acu-
men minime impediret. Ea vero, quae in digitis eſt, nervi,

καὶ τοῦ δέρματος, ὁσοῦ τε, συμμιχθὲν ἐκ τριῶν, ἀποξηρανθὲν, ἓν κοινὸν ξυμπάντων σκληρὸν γέγονε δέρμα· τοῖς μὲν ξυναιτίοις τούτοις δημιουργηθὲν, τῇ δ' αἰτιωτάτῃ διανοίᾳ, τῶν ἔπειτα ἐσομένων ἕνεκα εἰργασμένον. ὡς γὰρ ποτὲ ἐξ
E. ἀνδρῶν γυναῖκες καὶ τἆλλα θηρία γενήσοιτο, ἠπίσαντο οἱ ξυνιςάντες ἡμᾶς. καὶ δὴ καὶ τῆς τῶν ὀνύχων χρείας, ὅτι πολλὰ τῶν θρεμμάτων καὶ ἐπὶ πολλὰ δεήσοιντο ᾔδεσαν. ὅθεν ἐν ἀνθρώποις εὐθὺς γιγνομένοις ὑπετυπώσαντο τὴν τῶν ὀνύχων γένεσιν. τούτῳ δὴ τῷ λόγῳ, καὶ ταῖς προφάσεσι ταύταις, δέρμα, τρίχας, ὄνυχάς τε ἐπ' ἄκροις τοῖς κώλοις ἔφυσαν. Ἐπεὶ δὲ πάντ' ἦν τὰ τοῦ θνητοῦ ζώου ξυμπεφυκότα
P. μέρη καὶ μέλη, τὴν δὲ ζωὴν ἐν πυρὶ καὶ πνεύματι ξυνέβαινεν
77 a. ἐξ ἀνάγκης ἔχειν αὐτὸ, καὶ διὰ ταῦτα ὑπὸ τούτων τηκόμενον κενούμενόν τε ἔφθινε, βοήθειαν αὐτῷ θεοὶ μηχανῶνται. τῆς γὰρ ἀνθρωπίνης ξυγγενῆ φύσεως φύσιν ἄλλαις ἰδέαις καὶ αἰσθήσεσι κεραννύντες, ὥσθ' ἕτερον ζῶον εἶναι, φυτεύουσιν· ἃ νῦν ἥμερα δένδρα καὶ φυτὰ καὶ σπέρματα φυ-

pellis, & ossis complexio, aridior facta, communi quodam uno duriorique cutis tegmine est adoperta. cuius quidem accessoria ministraque causa in iis, quae diximus, constitit: principalis autem causa in ea intelligentia, quae id futurae commoditatis gratia fabricavit. Quod enim ex viris quandoque mulieres & ceterae animantes erant futurae, nostri illi opifices non ignorabant. quin etiam, quod unguium usum bestiae quoque multae ad opera multa erant habiturae, intelligebant. quapropter homines statim genitos unguibus armaverunt. Hac utique ratione, & his de causis, pelle, capillis, unguibus extrema membra operuere. Quoniam vero partes & membra omnia mortalis animantis in mutua quadam cognatione genita erant, vitamque necessario in igne ac spiritu possidebant, ne animal ipsum ab his resolutum exhaustumque cito deficeret, hoc Dii consilio providere. Quippe humani generis naturam quandam cognatam aliis formis sensibusque miscentes, quasi animal quoddam aliud

τεθέντα ὑπὸ γεωργίας, τιθασσῶς πρὸς ἡμᾶς ἔσχε. πρὶν δ' ἦν μόνα τὰ τῶν ἀγρίων γένη, πρεσβύτερα τῶν ἡμέρων ὄντα. b.
πᾶν γὰρ ὅ, τι περ ἂν μετάσχῃ τοῦ ζῆν, ζῷον μὲν ἂν ἐν δίκῃ λέγοιτο ὀρθότατα· μετέχει γε μὴν τοῦτο ὃ νῦν λέγομεν, τοῦ τοίτου ψυχῆς εἴδους, ὃ μεταξὺ φρενῶν ὀμφαλοῦ τε ἱδρύσθαι λόγος· ᾧ δόξης μὲν λογισμοῦ τε καὶ νοῦ μέτεςι τὸ μηδέν, αἰσθήσεως δὲ ἡδείας καὶ ἀλγεινῆς, μετὰ ἐπιθυμιῶν. πάσχον γὰρ διατελεῖ πάντα. γραφέντι δ' αὐτῷ περὶ αὐτὸ, τὴν μὲν ἔξωθεν ἀπωσαμένῳ κίνησιν, τῇ δ' οἰκείᾳ χρησαμένῳ, τῶν c.
αὐτοῦ τι λογίσασθαι κατιδόντι φύσιν οὐ παραδέδωκεν ἡ γένεσις. διὸ δὴ ζῇ μὲν, ἔςι δὲ οὐχ ἕτερον ζώου. μόνιμον δὲ κατερ-ῥιζωμένον πέπηγε, διὰ τὸ τῆς ὑφ' ἑαυτοῦ κινήσεως ἐξερῆσθαι. ταῦτα δὴ τὰ γένη φυτεύσαντες οἱ κρείττους τοῖς ἥττοσιν ἡμῖν, τροφὴν τῷ σώματι ἡμῶν διωχέτευσαν, τέμνοντες οἷον ἐν κήποις ὀχετοὺς, ἵν' ὥσπερ ἐκ νάματος ἐπιόντος ἄρδοιτο. καὶ πρῶτον μὲν ὀχετοὺς κρυφαίους ὑπὸ τὴν ξύμφυσιν τοῦ

plantaverunt. talia ſunt domeſticae arbores, plantae, ſemina, quae conſita nunc cultaque ab arte, mitia nobis ſunt; quondam vero ſine cultura, agreſtia. quidquid enim vitae eſt particeps, iure animal nominabitur. Quod autem nunc dicimus, tertiae animae ſpeciei eſt particeps, quam inter diaphragma & umbilicum locavimus: cui opinio, ratio, mens nulla penitus ineſt; ſenſus vero ſuavis & triſtis una cum cupiditatibus convenit. omnia ſiquidem continue patitur. cum vero in ſe ipſo ad ſemet convertatur, externumque reſpuat motum, & proprio motu domeſticoque utatur, idcirco huic natura non tribuit, ut quidquam penſi habens, ſuorum aliquid conſideraret. Quapropter vita quidem fungitur, nec eſt ab animali diverſum: quia vero illa vi, qua quid ſe ipſum transfert, orbatum fuit, ſtetit rigens, & fixum radicibus haeſit. Cum haec omnia ſuperiores illi noſtri ad nutrimentum nobis inferioribus ſuppeditaſſent, in noſtro corpore, quaſi quodam horto, meatus veluti aquaeductus varios diduxerunt, ut liquoris derivatione irrigaretur.

d. δέρματος καὶ τῆς σαρκὸς δύο φλέβας ἕτερον νωτιαίας, δίδυμον ὡς τὸ σῶμα ἐτύγχανεν δεξιοῖς τε καὶ ἀριστεροῖς ὄν. ταύτας δὲ καθῆκαν παρὰ τὴν ῥάχιν, καὶ τὸν γόνιμον μεταξὺ λαβόντες μυελὸν, ἵνα οὗτός τε ὁτιμάλιστα θάλλοι, καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα εὔρους ἐντεῦθεν, ἅτ' ἐπὶ κάταντες, ἡ ἐπίχυσις γιγνομένη, παρέχοι τὴν ὑδρείαν ὁμαλήν. μετὰ δὲ ταῦτα σχίσαντες περὶ τὴν κεφαλὴν τὰς φλέβας, καὶ δι' ἀλλήλων ἐναντίας
e. πλέξαντες, διεῖσαν, τὰς μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν, ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ τοῦ σώματος, τὰς δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν, ἐπὶ τὰ δεξιὰ κλίναντες· ὅπως δεσμὸς ἅμα τῇ κεφαλῇ πρὸς τὸ σῶμα εἴη μετὰ τοῦ δέρματος, ἐπειδὴ νεύροις οὐκ ἦν κύκλῳ κατὰ κορυφὴν διειλημμένη· καὶ δὴ τὸ τῶν αἰσθήσεων πάθος ἵν' ἀφ' ἑκατέρων τῶν μερῶν εἰς ἅπαν τὸ σῶμα ᾖ διαδιδόμενον. τὸ δ' ἐντεῦθεν ἤδη τὴν ὑδραγωγίαν παρεσκεύασαν τρόπῳ τινὶ τοιῷδε· ὃν
p. κατοψόμεθα ῥᾷον, προδιομολογησάμενοι τὸ τοιόνδε· ὅτι πάν-
78 a. τα ὅσα ἐξ ἐλαττόνων συνίσταται, ξέγει τὰ μείζω· τὰ δ' ἐκ

Principio meatus occultos ſub conflatione cutis & carnis, duas ſcilicet venas in tergo diviſerunt, ſecundum geminam corporis ipſius figuram, ad dextram & ſiniſtram. Has utique ad ſpinam demiſerunt, mediamque medullam genitalem comprehendere, ut & haec quam maxime vigeat pulluletque, & uberior hinc ad alia, quaſi declivis effuſio, irrigationem aequabilem praebeat. Poſt haec partientes circa caput venas, eaſque invicem ex oppoſito implicantes, partim a dextris ad ſiniſtra, partim a ſiniſtris ad dextra corporis diſpertierunt: ut capiti ad reliquum corpus una cum cute connexio foret, poſtquam nervis quidem non erat circulo quodam ſecundum verticem comprehenſum atque diſtinctum: atque etiam ut ſentiendi vis ab utriſque partibus per totum corpus undique demanaret. Hinc vero aquaeductum hoc ordine deduxerunt: quem plane perſpiciemus, ſi hoc inter nos primum aſſeverabimus. Quaecunque ex minutioribus componuntur, maiora detinent: quae vero ex grandioribus, minutiora cohibere non poſſunt. Ignis autem prae

μειζόνων, τὰ σμικρότερα οὐ δύναται. πῦρ δὲ πάντων γενῶν σμικρομερέστατον. ὅθεν δι' ὕδατος καὶ γῆς ἀέρος τε, καὶ ὅσα ἐκ τούτων συνίσταται, διαχωρεῖ, καὶ σέχειν οὐδὲν αὐτὸ δύναται. ταυτὸ δὴ καὶ περὶ τῆς παρ' ἡμῖν κοιλίας διανοητέον· ὅτι σιτία μὲν καὶ ποτὰ ὅταν εἰς αὐτὴν ἐμπέσῃ, σέχει· πνεῦμα δὲ καὶ πῦρ, μικρομερέστερα ὄντα τῆς αὐτῆς ξυστάσεως, οὐ δύναται. b. τούτοις οὖν κατεχρήσατο ὁ θεὸς εἰς τὴν ἐκ τῆς κοιλίας ἐπὶ τὰς φλέβας ὑδρείαν· πλέγμα ἐξ ἀέρος καὶ πυρὸς, οἷοι κύρτοι, ξυνυφηνάμενος, διπλᾶ κατὰ τὴν εἴσοδον ἐγκύρτια ἔχοντος. ὧν θάτερον πάλιν διέπλεξε δίκρουν, καὶ ἀπὸ τῶν ἐγκυρτίων δὴ διετείνατο οἷον σχοίνους κύκλῳ διὰ παντὸς πρὸς τὰ ἔσχατα τοῦ πλέγματος. τὰ μὲν οὖν ἔνδον ἐκ πυρὸς συνεχήσατο τοῦ πλοκάνου, ἅπαντα· τὰ δ' ἐγκύρτια καὶ τὸ κύτος, c. ἀεροειδῆ. καὶ λαβὼν αὐτὰ περιέχησεν ἐν τῷ πλασθέντι ζώῳ, τρόπῳ τοιῷδε· τὸ μὲν τῶν ἐγκυρτίων, εἰς τὸ σόμα μεθῆκε· διπλοῦ δὲ ὄντος αὐτοῦ, κατὰ μὲν τὰς ἀρτηρίας εἰς τὸν πνεύμονα καθῆκε θάτερον, τὸ δ' εἰς τὴν κοιλίαν, παρὰ τὰς ἀρτη-

ceteris generibus, minutiſſimis conſtat particulis: ideoque aquam, aërem, terram, & quae ex his componuntur omnia, penetrat, tranſilitque uſque adeo, ut nihil ipſum valeat cohibere. Idem quoque de noſtro utero cogitandum. nempe cibos & potus ingeſtos retinet: ſpiritum vero & ignem, quia eius compoſitione tenuiores ſunt, demorari non poteſt. His igitur uſus eſt Deus ad irrigationem ab utero in venas perficiendam. Rete enim quoddam ex aëre atque igne inſtar gibboſae ſagenae contexuit. ubi duo ſunt ad ipſum introitum gibbi convexa: quorum alterum bifariam bino pulſu iterum implicavit, & ab ipſis gibbi convexis veluti funes per totum corpus uſque ad texturae illius extrema circumtendit. Interiora igitur ipſius tricae omnia ex igne compoſuit, convexa vero & receptaculum ipſum ex aëre. demum haec aſſumens in animali formato, hoc pacto diſpoſuit: Convexa quidem in os demiſit. cum vero convexum gibboſumque ſit duplex, per arterias alterum in pulmonem

ρίας· τὸ δ' ἕτερον, σχίσας τὸ μέρος ἑκάτερον, κατὰ τοὺς
ὀχετοὺς τῆς ῥινὸς ἀφῆκε κοινόν· ὥσθ' ὅτε μὴ κατὰ στόμα ἴοι
d. θάτερον, ἐκ τούτου πάντα καὶ τὰ ἐκείνου ῥεύματα ἀναπλη-
ροῦσθαι. τὸ δ' ἄλλο κύτος τοῦ κύρτου, περὶ τὸ σῶμα ὅσον κοῖ-
λον ἡμῶν περιέφυσε. καὶ πᾶν δὴ τοῦτο, τοτὲ μὲν εἰς τὰ ἐγ-
κύρτια ξυῤῥεῖν μαλακῶς, ἅτε ἀέρα ὄντα, ἐποίησε· τοτὲ δὲ,
ἀναῤῥεῖν μὲν τὰ ἐγκύρτια, τὸ δὲ πλέγμα, ὡς ὄντος τοῦ σώ-
ματος μανοῦ, δύεσθαι εἴσω δι' αὐτοῦ, καὶ πάλιν ἔξω. τὰς δ'
ἐντὸς τοῦ πυρὸς ἀκτῖνας διαδεδεμένας ἀκολουθεῖν, ἐφ' ἑκά-
τερα ἰόντος τοῦ ἀέρος· καὶ τοῦτο, ὥσπερ ἂν ξυνεχὴκῃ τὸ ζῆ-
e. τὸν ζῶον, μὴ διαπαύεσθαι γιγνόμενον. τούτῳ δὲ δὴ τῷ γένει,
τὸν τὰς ἐπωνυμίας θέμενον, ἀναπνοὴν καὶ ἐκπνοὴν λέγομεν
θέσθαι τοὔνομα. πᾶν δὲ δὴ τό, τ' ἔργον καὶ τὸ πάθος τοῦθ'
ἡμῶν τῷ σώματι γέγονεν ἀρδομένῳ καὶ ἀναψυχομένῳ τρέ-
φεσθαι καὶ ζῆν. ὁπόταν γὰρ ἔσω καὶ ἔξω, τῆς ἀναπνοῆς ἰού-
σης, τὸ πῦρ ἐντὸς ξυνημμένον ἕπηται, διαιωρούμενον δὲ ἀεὶ,
P. διὰ τῆς κοιλίας εἰσελθὸν τὰ σιτία καὶ ποτὰ λάβοι, τήκει δή·
79
a.

usque traiecit; alterum, circa arterias in uterum. Alterum vero partitus, utramque illius partem ad fistulas narium communiter duxit, ita ut, quando alterum ad os non pervenit, ex hoc ipso omnes illius fluxus meatusque repleantur. Alteram vero gibbi retisque capacitatem circa partes corporis concavas esse voluit: idque omne alias quidem in convexa incurvaque confluere molliter, quasi aër illic sit, effecit; alias autem convexa incurvaque ipsa refluere. rete vero, quoniam rarum sit corpus, penetrare per ipsum, rursusque emergere: radios autem ignis interiores successione continua subsequi, in utramque partem aëre transeunte. idque, donec mortale consistit animal, fieri nunquam cessat. Huiusmodi agitationem, merito exspirationem respirationemque nominatam esse censemus. Omne autem hoc opus omnisque nostra haec passio in corpore fit, irrigatione quadam & refrigerio ad vitam & nutrimentum. Quando enim, exspirante & respirante halitu, ignis simul interior sequitur, perque uterum diffusus

καὶ κατὰ σμικρὰ διαιροῦν, διὰ τῶν ἐξόδων, ἧπερ πορεύεται, διάγον, οἷον ἐκ κρήνης ἐπ' ὀχετοὺς ἐπὶ τὰς φλέβας ἀντλοῦν αὐτὰ, ῥεῖν ὥσπερ αὐλῶνος, διὰ τοῦ σώματος, τὰ τῶν φλεβῶν ποιεῖ ῥεύματα. Πάλιν δὲ τὸ τῆς ἀναπνοῆς ἴδωμεν πάθος, αἷς χρώμενον αἰτίαις τοιοῦτον γέγονεν οἷόν περ τανῦν ἔχει. ὧδ' οὖν. ἐπειδὴ κενὸν οὐδέν ἐστιν εἰς ἃ τῶν φερομένων δύναιτ' ἂν εἰσελθεῖν τι, τὸ δὲ πνεῦμα φέρεται παρ' ἡμῶν ἔξω, b. τὸ μετὰ τοῦτο ἤδη παντὶ δῆλον, ὡς οὐκ εἰς κενὸν, ἀλλὰ τὸ πλησίον ἐκ τῆς ἕδρας ὠθεῖ. τὸ δὲ ὠθούμενον ἐξελαύνει τὸ πλησίον ἀεὶ, καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἀνάγκην πᾶν περιελαυνόμενον εἰς τὴν ἕδραν, ὅθεν ἐξῆλθε τὸ πνεῦμα εἰσιὸν ἐκεῖσε, καὶ ἀναπληροῦν αὐτὴν, ξυνέπεται τῷ πνεύματι. καὶ τοῦτο ἅμα πᾶν οἷον τροχοῦ περιαγομένου γίγνεται, διὰ τὸ κενὸν μηδὲν εἶναι. διὸ δὴ τὸ τῶν ϛηθῶν καὶ τὸ τοῦ πνεύμονος ἔξω μεθιὲν τὸ πνεῦ- c. μα, πάλιν ὑπὸ τοῦ περὶ τὸ σῶμα ἀέρος, εἴσω διὰ μανῶν τῶν σαρκῶν δυομένου καὶ περιελαυνομένου, γίνεται πλῆρες. αὖθις

poculenta eſculentaque offendit, liquefacit protinus ipſa, partitur in minima per exitus, qua progreſſio patet, & tanquam ex fonte quodam educit: in meatus videlicet venarum traiicit, quaecunque exhauſit, atque per corpus quaſi vallem venarum fluenta diducit. Sed videamus iterum, quibus cauſis reſpiratio hunc in modum, quem nunc cernimus, fuerit inſtituta. cuius quidem rei talis erit conſideratio: Quoniam vacuum nuſquam eſt, quo quidquam eorum, quae perferuntur, ingredi queat, ſpiritus autem e nobis evolat: cuivis conſtat, non in vacuum quidem hunc ſpiritum evolare, ſed proximum ſibi e ſua ſede depellere; depulſum rurſus illum proximum ſibi ſemper extrudere, ac ſecundum neceſſitatem huiuſmodi quidquid in ſedem illam percutitur atque impellitur, unde excluſus eſt halitus, ingreſſum illuc replenſque halitum ipſum ſubſequi: idque totum ſimul revolutione quadam, qua nuſquam ſit vacuum, fieri. Quamobrem cum pectus pulmoneſque ſpiritum efflaverint, mox aëre corpori circumfuſo meatus corporis penetrante, replentur. Ac rurſus

δὲ ἀποτρεπόμενος ὁ ἀὴρ, καὶ διὰ τοῦ σώματος ἔξω ἰὼν, εἴσω
τὴν ἀναπνοὴν περιωθεῖ, κατὰ τὴν τοῦ στόματος καὶ τὴν τῶν
μυκτήρων δίοδον. Τὴν δὲ αἰτίαν τῆς ἀρχῆς αὐτῶν θετέον
τήνδε. πᾶν ζῶον αὐτοῦ πάντως περὶ τὸ αἷμα καὶ τὰς φλέ-
d. βας θερμότητα ἔχει, οἷον ἐν αὐτῷ πηγήν τινα ἐνοῦσαν πυ-
ρός. ὃ δὴ καὶ προσεικάζομεν τῷ τοῦ κύρτου πλέγματι κατὰ
μέσον διατεταμένον ἐκ πυρὸς πεπλέχθαι πᾶν· τὰ δὲ ἄλλα
ὅσα ἔξωθεν, ἀέρος. τὸ θερμὸν δὴ κατὰ φύσιν εἰς τὴν αὐτοῦ
χώραν ἔξω πρὸς τὸ ξυγγενὲς ὁμολογητέον ἰέναι. δυοῖν δὲ ταῖν
διεξόδοιν οὔσαιν, τῆς μὲν, κατὰ τὸ σῶμα ἔξω, τῆς δὲ αὖ
κατὰ τὸ στόμα καὶ τὰς ῥῖνας, ὅταν μὲν ἐπὶ θάτερα ὁρμήσῃ,
e. θάτερα περιωθεῖ. τὸ δὲ περιωσθὲν, εἰς τὸ πῦρ ἐμπίπτον, θερ-
μαίνεται, τὸ δ' ἐξιὸν, ψύχεται. μεταβαλούσης δὲ τῆς θερ-
μότητος, καὶ τῶν κατὰ τὴν ἑτέραν ἔξοδον θερμοτέρων γιγνο-
μένων, πάλιν ἐκείνῃ ῥέπον αὖ τὸ θερμότερον μᾶλλον, πρὸς
τὴν αὐτοῦ φύσιν φερόμενον, περιωθεῖ τὸ κατὰ θάτερα. τὸ δὲ,
τὰ αὐτὰ πάσχον καὶ τὰ αὐτὰ ἀνταποδιδὸν ἀεὶ, κύκλῳ οὕτω

evolans a corpore aër, & emissus anhelitus, respirationem intro retrahi cogit per oris nariumque meatus. Causas vero, quae his principium dant, huiusmodi ponimus. Omne universi huius animal in venis & sanguine calorem, quasi fontem ignis aliquem, possidet. idque reti sagenae comparavimus, per medium extensum, totumque ex igne contextum, cum exteriora omnia ex aëre sint. calorem sane putandum est natura sua in regionem suam extra ad id, quod sibi cognatum est, emanare. Cum vero discursiones duae sint, una per corpus extra, altera rursus per os ac nares: cum anhelitus ad alia impetum facit detruditque, alia contra retrahit atque repercutit. quod autem retractum est, in ignem incurrens calescit: quod exhalavit, friget. Dum ergo caliditas permutatur, &, quae alio transitu utuntur, calescunt, ac rursus, quod fervet, ad naturam suam emigrat, & hac emigratione alia in aliud iter repercutit, rursusque haec idem perpetiuntur aguntque semper: certe anhelitus hic, circulo

σκλευόμενον, ἔνθα καὶ ἔνθα ἀπειργασμένον ὑπ' ἀμφοτέρων, τὴν ἀναπνοὴν καὶ ἐκπνοὴν γίγνεσθαι παρέχεται. καὶ δὴ καὶ τὰ τῶν περὶ τὰς ἰατρικὰς σικύας παθημάτων αἴτια, καὶ τὰ τῆς πόσεως, τά τε τῶν ῥιπτουμένων, ὅσα ἀφεθέντα μετέωρα καὶ ὅσα ἐπὶ γῆς φέρεται, ταύτῃ διωκτέον, καὶ ὅσοι φθόγγοι ταχεῖς καὶ βραδεῖς, ὀξεῖς τε καὶ βαρεῖς φαίνονται· τοτὲ μὲν, ἀνάρμοστοι φερόμενοι, δι' ἀνομοιότητα τῆς ἐν ἡμῖν ὑπ' αὐτῶν κινήσεως· τοτὲ δὲ, ξύμφωνοι, δι' ὁμοιότητα. τὰς γὰρ τῶν προτέρων καὶ θαττόνων οἱ βραδύτεροι κινήσεις ἀποπαυομένας, ἤδη τε εἰς ὅμοιον ἐληλυθυίας, αἷς ὕστερον αὐτοὶ προσφερόμενοι κινοῦσιν ἐκείνας, καταλαμβάνουσι· καταλαμβάνοντες δὲ, οὐκ ἄλλην ἐπεμβάλλοντες ἐνετάραξαν κίνησιν, ἀλλ' ἀρχὴν βραδυτέρας φορᾶς, κατὰ τὴν τῆς θάττονος. ἀποληγούσης δὲ ὁμοιότητα προσάψαντες, μίαν ἐξ ὀξείας καὶ βαρείας συνεκεράσαντο πάθην. ὅθεν ἡδονὴν μὲν τοῖς ἄφροσιν, εὐφροσύνην δὲ τοῖς ἔμφροσι, διὰ τὴν τῆς θείας ἁρμονίας μίμησιν, ἐν θνη-

p. 80 a. b.

quodam hinc & illinc iugiter fluctuans, exſpirationem & reſpirationem continet. Quin etiam cauſae paſſionum, quae ex attractu ampullarum ex corpore a medicis fiunt, atque etiam potionis, & eorum inſuper, quae iaciuntur, ſive emittantur ſublimia, ſeu deferantur humi, hac utique ratione tractandae videntur. voces praeterea, quaecunque veloces & tardae, acutae & graves audiri ſolent: alias diſſonae propter motus eius, qui in nobis ab ipſis fit, diſſimilitudinem, alias propter ſimilitudinem conſonae. priorum enim velociorumque ceſſantes motus, iamque ad ſimile quiddam progreſſos, tardiores ipſae voces ſuccedentes illis, eoſque moventes, occupant: comprehendentes vero, non alium quidem motum iniiciendo perturbant, ſed tardioris lationis initium, ſecundum principium velocioris, inducunt. Dum vero deſinentis motionis ſimilitudinem ſibi quandam accommodant, unum ex acuta & gravi concentum contemperant. Unde inſipientibus voluptatem, ſapientibus gaudium, propter divinae harmoniae imitationem, in lationibus mortalibus repertam, tribuunt. Ea-

ταῖς γενομένην Φοραῖς παρέσχον. καὶ δὴ καὶ τὰ τῶν ὑδάτων
c. πάντα ῥεύματα, ἔτι δὲ τῶν κεραυνῶν πτώματα, καὶ τὰ θαυμαζόμενα ἠλέκτρων πέρι τῆς ἕλξεως καὶ τῶν Ἡρακλείων λίθων, πάντων τούτων ὁλκὴ μὲν οὐκ ἔστιν οὐδενὶ ποτέ· τὸ δὲ κενὸν εἶναι μηδὲν, περιωθεῖν τε αὐτὰ ταῦτα εἰς ἄλληλα, τό, τε διακρινόμενα καὶ συγκρινόμενα πρὸς τὴν αὐτῶν διαμειβόμενα ἕδραν ἕκαστα ἰέναι πάντα, τούτοις τοῖς παθήμασι πρὸς ἄλληλα συμπλεχθεῖσι, τεθαυματουργημένα τῷ κατὰ τρό-
d. πον ζητοῦντι φανήσεται. καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς ἀναπνοῆς (ὅθεν ὁ λόγος ὥρμησε) κατὰ ταῦτα καὶ διὰ τούτων γέγονεν, ὥσπερ ἐν τοῖς πρόσθεν εἴρηται, τέμνοντος μὲν τὰ σιτία τοῦ πυρὸς, αἰωρουμένου δὲ ἐντὸς τῷ πνεύματι ξυνεπομένου, τὰς φλέβας δὲ ἐκ τῆς κοιλίας τῇ ξυναιωρήσει πληροῦντος, τῷ τὰ τετμημένα αὐτόθεν ἐπαντλεῖν, καὶ διὰ ταῦτα δὴ καθ' ὅλον τὸ σῶμα πᾶσι τοῖς ζώοις τὰ τῆς τροφῆς νάματα οὕτως ἐπίῤ-
e. ῥυτα γεγονέναι. νεότμητα δὲ καὶ ἀπὸ ξυγγενῶν ὄντα, τὰ μὲν, καρπῶν, τὰ δὲ, χλόης, ἃ θεὸς ἐπ' αὐτὸ τοῦθ' ἡμῖν ἐφύτευσεν, εἶναι τροφὴν, παντοδαπὰ μὲν χρώματα ἴσχει διὰ τὴν ξύμ-

dem ratio eſt de aquarum fluxibus, de fulminum impetu, de electri mirabili illo attractu, lapidiſve illius, qui Heraclius nominatur. revera nullius horum attractio fit: ſed, cum nuſquam ſit vacuum, & haec ſe invicem pulſent atque repulſent, concretaque & diſcreta ſuum locum ſingula poſcant, diligenti harum rerum inveſtigatori ex his mutuis paſſionibus eventus illi mirabiles contingere videbuntur. Atqui reſpiratio, unde huc digreſſi ſumus, ab his cauſis, & hunc in modum, ut ſupra diximus, provenit. Dum videlicet ignis cibos dividit, elevaturque intrinſecus affectus ſpiritum, venas a ventre communi elevatione huiuſmodi replet, ex eo, quod attrita inde haurit: & ob hanc rationem per totum animalium omnium corpus alimentorum liquores penitus diffunduntur. Statim vero attrita, & a cognatis ſuis ablata, partim fructibus, partim graminibus, quae Deus ad alimoniam corporis noſtri produxit, colores propter mix-

μιξιν· ἡ δ' ἐρυθρὰ πλείστη περὶ αὐτὸ χρόα διαθεῖ, τῆς τοῦ πυρὸς τομῆς τε καὶ ἐξομόρξεως ἐν ὑγρῷ δεδημιουργημένη φύσις. ὅθεν τοῦ κατὰ τὸ σῶμα ῥέοντος τὸ χρῶμα ἔσχεν οἵαν ὄψιν διεληλύθαμεν, ὃ καλοῦμεν αἷμα, νομὴν σαρκῶν καὶ ξύμπαντος τοῦ σώματος. ὅθεν ὑδρευόμενα ἕκαστα, πληροῖ τὴν p. 81
τοῦ κενουμένου βάσιν. ὁ δὲ τρόπος τῆς πληρώσεως ἀποχωρήσεώς τε γίγνεται, καθάπερ ἐν τῷ παντὶ παντὸς ἡ Φορὰ γέγονεν, ἣν τὸ ξυγγενὲς πᾶν φέρεται πρὸς ἑαυτό. τὰ μὲν γὰρ δὴ περιεχῶτα ἐκτὸς ἡμᾶς, τήκει τε ἀεὶ καὶ διανέμει πρὸς ἕκαστον εἶδος τὸ ὁμόφυλον ἀποπέμπον· τὰ δὲ ἔναιμα αὖ, κερματισθέντα ἐντὸς παρ' ἡμῖν καὶ περιειλημμένα, ὥσπερ ὑπ' οὐρανοῦ ξυνεχῶτος ἑκάστου τοῦ ζώου, τὴν τοῦ παντὸς ἀναγ- b.
καζεται μιμεῖσθαι Φοράν. πρὸς τὸ ξυγγενὲς οὖν Φερόμενον ἕκαστον τῶν ἐντὸς μερισθέντων, τὸ κενωθὲν τότε πάλιν ἀνεπλήρωσεν. ὅταν μὲν δὴ πλέον τοῦ ἐπιῤῥέοντος ἀπίῃ, Φθίνει πᾶν· ὅταν δὲ ἔλαττον, αὐξάνεται. νέα μὲν οὖν ξύστασις τοῦ παντὸς ζώου, καινὰ τὰ τρίγωνα οἷον ἐκ δρυόχων ἔτι ἔχουσα

tionem omnino varios habent: ſed plurimus in his rubeus praevalet color, cuius natura ex ignis portione & abſterſione in humido facta provenit. propterea eius, quod in totum corpus permanat, color, talis aſpectu eſt, qualem diximus. id ſanguinem nominavimus, carnium & univerſi corporis pabulum: unde irrigatio diſtributa, paſſim exhauſta cuncta replet. Modus autem impletionis evacuationiſve talis eſt, qualis in univerſo cuiuslibet latio, per quam cognatum quodlibet ad ſe ipſum ſe confert. Quae enim nobis extrinſecus circumfuſa ſunt, reſolvunt nos aſſidue, & ſingulas noſtri portiones ad ſpecies ſuas foras emittunt. Sanguinea vero, in nobis attrita, incluſaque viſceribus, ut par eſt in quolibet animali fieri ſub coelo conſtituto, totius lationem imitari coguntur. Cum igitur attrita quaelibet in nobis cognatum poſcant, exhauſta quaelibet implent. porro quando abſcedit plus, quam acceſſerit, decreſcit animal: quando contra fit, augetur. Recens igitur animalis cuiuslibet compoſitio cum

τῶν γερῶν, ἰσχυρὰν μὲν τὴν ξύγκλεισιν αὐτῶν πρὸς ἄλληλα κέκτηται· ξυμπέπηγε δὲ ὁ πᾶς ὄγκος αὐτῆς ἁπαλὸς, ἅτε
c. ἐκ μυελοῦ μὲν νεωστὶ γεγονυίας, τεθραμμένης δὲ ἐν γάλακτι. τὰ δὴ περιλαμβανόμενα ἐν αὐτῇ τρίγωνα, ἔξωθεν ἐπεισελθόντα, ἐξ ὧν ἄν ᾖ τά τε σιτία καὶ ποτὰ, τῶν αὐτῆς τριγώνων παλαιότερα ὄντα καὶ ἀσθενέστερα καινοῖς ἐπικρατεῖ τέμνουσα· καὶ μέγα ἀπεργάζεται τὸ ζῶον, τρέφουσα ἐκ πολλῶν ὁμοίων. ὅταν δὴ ῥίζαν τῶν τριγώνων χαλᾷ, διὰ τὸ πολλοὺς ἀγῶνας ἐν πολλῷ χρόνῳ πρὸς πολλὰ ἠγωνίσθαι, τὰ μὲν τῆς
d. τροφῆς εἰσιόντα οὐκέτι δύναται τέμνειν εἰς ὁμοιότητα ἑαυτῆς, αὐτὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ἐπεισιόντων εὐπετῶς διαιρεῖται. Φθίνει δὴ πᾶν ζῶον ἐν τούτῳ κρατούμενον· γῆρας τε ὀνομάζεται τὸ πάθος. τέλος δὲ, ἐπειδὰν τῶν περὶ τὸν μυελὸν τριγώνων οἱ ξυναρμοσθέντες μηκέτι ἀντέχωσι δεσμοὶ, τῷ πόνῳ διϊσάμενοι μεθιᾶσι τοὺς τῆς ψυχῆς αὖ δεσμούς. ἡ δὲ κατὰ φύσιν λαθοῦσα, μεθ' ἡδονῆς ἐξέπτατο. πᾶν γὰρ τὸ μὲν παρὰ

novos velut ex ligneo quodam contextu triangulos habeat, validam quidem eorum ſtructuram poſſidet : moles autem eius tenerior tota coaluit, quippe quae ex recentiori medulla concrevit nuper, & lacte nutrita eſt. Suſceptos ergo triangulos illos extrinſecus incidentes, ex quibus cibi potuſque conflantur, triangulis propriis antiquiores imbecillioreſque, iuniorum vi pervincit & conterit, & grande animal ipſum reddit, dum ex multis ſimilibus alit. at cum triangulorum ſuorum radicem compagemque relaxat, ex eo, quod magnis laboribus longo tempore adverſus multa certando fatigata & domita ſit, tunc ſane alimenta ſuſcepta in ſimilitudinem ſuam non poteſt comminuendo redigere : ſua vero membra ab ingredientibus facile diſſipantur. Hinc iam minui ac deficere omne incipit animal, cum ſuperatur : detrimentumque iſtud ſenectus appellatur. Finis vero tunc obvenit, quando triangulorum illorum, ex quibus medulla conficitur, olim coaptata vincula nihil amplius nectunt, ſed defatigatione iam relaxata nexus animae deſerunt. Anima vero clam ſe-

φύσιν, ἀλγεινόν· τὸ δ' ᾗ πέφυκε γιγνόμενον, ἡδύ. καὶ θάνατος δὴ κατὰ ταῦτα, ὁ μὲν κατὰ νόσους καὶ τραύματα γιγνόμενος, ἀλγεινὸς καὶ βίαιος· ὁ δὲ μετὰ γῆρας ἰὼν ἐπὶ τέλος κατὰ φύσιν, ἀπονώτατος τῶν θανάτων, καὶ μᾶλλον μεθ' ἡδονῆς γιγνόμενος ἢ λύπης. τὸ δὲ τῶν νόσων ὃ ξυνίσταται, δῆλόν που καὶ παντί. τεττάρων γὰρ ὄντων γενῶν ἐξ ὧν συμπέπηγε τὸ σῶμα, γῆς, πυρὸς, ὕδατός τε καὶ ἀέρος, τούτων παρὰ τὴν φύσιν πλεονεξία καὶ ἔνδεια, καὶ τῆς χώρας μετάςασις ἐξ οἰκείας ἐπ' ἀλλοτρίαν γιγνομένη, πυρός τε αὖ καὶ τῶν ἑτέρων, ἐπειδὴ γένη πλείονα ἑνὸς ὄντα τυγχάνει, τὸ μὴ προσῆκον ἕκαςον ἑαυτῷ προσλαμβάνει, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα ςάσεις καὶ νόσους παρέχει. παρὰ φύσιν γὰρ ἑκάςου γιγνομένου, καὶ μεθιςαμένου, θερμαίνεται μὲν ὅσα ἂν πρότερον ψύχηται· ξηρὰ δὲ ὄντα, ἐς ὕςερον γίγνεται νοτερά· καὶ κοῦφα δὴ, καὶ βαρέα· καὶ πάσας πάντη μεταβολὰς δέχεται. μόνον γὰρ δὴ, φαμὲν, ταυτὸ ταυτῷ κατὰ ταυτὸ καὶ ὡσαύτως καὶ ἀνάλογον προσγιγνόμενον καὶ ἀπογιγνόμενον, e. p. 82 a. b.

cundum naturam cum voluptate protinus evolat. quidquid enim contra naturam fit, moleſtum eſt: quod autem pro rei natura, iucundum. Similiter & mors, quam morbi & vulnera intulerunt, violenta eſt atque moleſta: quae vero ſenio paulatim ad finem deducente naturaliter ſurrepit, inter omnia mortis genera leviſſima eſt, & cum voluptate potius, quam dolore, contingit. Morbi autem unde naſcantur, quis dubitet? Nam cum quatuor illa ſint, ex quibus compactum eſt corpus, terra, ignis, aqua, aër, horum contra naturam abundantia defectuſque, & ex loco proprio in alienum translatio, per quam, quod ſibi conveniens eſt, non tenent, inteſtinam quandam ſeditionem & morbos inferunt. quando enim praeter naturam unumquodque fit aut transfertur, caleſcunt utique, quae ante frigebant, arida madent, graveſcunt levia, & cetera omnia ſimiliter permutantur. ſolummodo vero idem aliquid ſibimet ſecundum idem, atque ſimiliter & debita proportione ſervata accedens vel decedens, per-

ἐάσει ταυτὸν ὂν αὑτῷ σῶν καὶ ὑγιὲς μένειν. ὃ δ' ἂν πλημμελήσῃ τούτων ἕκαστον ἀπιὸν ἢ προσιὸν, ἀλλοιότητας παμποικίλας καὶ νόσους, φθοράς τε ἀπείρους παρέξεται. δευτέρων αὖ ξυστάσεων κατὰ φύσιν ξυνεστηκυιῶν, δευτέρα κατανόησις νοσημάτων τῷ βουλομένῳ γίγνεσθαι ξυννοῆσαι. μυελοῦ γὰρ ἐξ ἐκείνων ὀστοῦ τε καὶ σαρκὸς καὶ νεύρου ξυμπαγέντος, ἔτι τε αἵματος μὲν, ἄλλον τρόπον, ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν γεγονότος, τῶν μὲν ἄλλων τὰ πλεῖστα ἢπερ τὰ πρόσθεν, τὰ δὲ μέγιστα τῶν νοσημάτων τῇδε χαλεπὰ ξυμπέπτωκεν· ὅταν ἀνάπαλιν ἡ γένεσις τούτων πορεύηται, τότε ταῦτα διαφθείρεται. κατὰ φύσιν γὰρ σάρκες καὶ νεῦρα ἐξ αἵματος γίνεται· νεῦρον μὲν, ἐξ ἰνῶν, διὰ τὴν συγγένειαν· σάρκες δὲ, ἀπὸ τοῦ παγέντος, ὃ πήγνυται χωριζόμενον ἰνῶν. τὸ δὲ ἀπὸ τῶν νεύρων καὶ σαρκῶν ἀπιὸν αὖ, γλίσχρον καὶ λιπαρὸν, ἅμα μὲν τὴν σάρκα πολλὰ πρὸς τὴν τῶν ὀστῶν φύσιν, αὐτό τε τὸ περὶ τὸν μυελὸν ὀστοῦν τρέφον αὔξει· τὸ δ' αὖ διὰ τὴν πυκνότητα τῶν

mittet, ſe idem ſibi ipſi ſoſpes integrumque manere. Quod autem aberrat, ſive accedendo, ſeu decedendo, mutationes varias, morbos, corruptiones infinitas inducit. Ex ſecundis quoque compoſitionibus ſecundum naturam conſtitutis, ſecunda bonae vel malae valetudinis coniectura id quaerenti cuique dabitur. Cum enim medulla ex illis, & os, & caro, & nervi conſtiterint, ſanguis praeterea ex iiſdem, quamvis alio modo, concreverit: ceteri quidem eventus plurimi, quemadmodum ſuperiora, contingunt, maximi vero morbi atque graviſſimi hoc pacto naſcuntur: quando videlicet ordine converſo iſta ex ſe invicem fiunt, procul dubio corrumpuntur. Nempe ſecundum naturam carnes & nervi ex ſanguine generantur: nervi quidem, a fibris & ligamentis, propter cognationem; carnes autem a coagulatione quadam eius, quod ſecretum a fibris & ligamentis, concrevit. Quod rurſus a nervis & carnibus emanat glutinoſum & pingue, ſimul quidem carnem ut plurimum ad oſſium naturam, ac etiam os ipſum medullam circumdans, nutriendo exauget. Quod rur-

ὀξῶν διηθούμενον, καθαρώτατον γένος τῶν τριγώνων, λειότατόν τε καὶ λιπαρώτατον, λειβόμενον ἀπὸ τῶν ὀξῶν καὶ ζάζον, ἄρδει τὸν μυελόν. καὶ κατὰ ταῦτα μὲν γιγνομένων ἑκάστων, ὑγιαίνειν ξυμβαίνει τὰ πολλά· νοσεῖ δὲ, ὅταν ἐναν- c.
τίως. ὅταν γὰρ τηκομένη σὰρξ ἀνάπαλιν εἰς τὰς φλέβας τὴν τηκεδόνα ἐξίῃ, τότε μετὰ πνεύματος αἷμα πολύ τε καὶ παντοδαπὸν ἐν ταῖς φλεψὶ χρώμασι καὶ πυκνότησι ποικιλούμενον, ἔτι δὲ ὀξείαις καὶ ἁλμυραῖς δυνάμεσι, χολὰς καὶ ἰχῶρας καὶ φλέγματα ἴσχει παντοῖα. παλιναίρετα γὰρ πάντα γεγονότα καὶ διεφθαρμένα, τό, τε αἷμα αὐτὸ πρῶτον διόλλυσι, καὶ αὐτὰ σύδεμίαν τροφὴν ἔτι τῷ σώματι παρέχοντα, φέρεται p.
πάντη διὰ τῶν φλεβῶν, τάξιν τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντα περιό- 83
δων· ἐχθρὰ μὲν αὐτὰ αὐτοῖς, διὰ τὸ μηδεμίαν ἑαυτῶν ἀπόλαυσιν ἔχειν· τῷ ξυνεχῶτι δὲ τοῦ σώματος, καὶ μένοντι κατὰ χώραν, πολέμια, διολλύντα καὶ τήκοντα. ὅσον μὲν οὖν αὖ παλαιότατον ὂν τῆς σαρκὸς τακῇ, δύσπεπτον γιγνόμενον,

fus per offium craſſitudinem ſtillat puriſſimum genus triangulorum, laeviſſimumque, & pinguedine abundantiſſimum, dum defluit ex offibus, atque delabitur, medullam irrigat. Quatenus igitur ſingula hunc in modum fiunt, bona valetudo ſervatur: mala vero ſequitur valetudo, quando fit contra. Nam quoties eliquata caro tabem rurſus tranſmittit in venas, ſanguis una cum ſpiritu multus ac varius in venis, coloribus diverſis, amaritudineque, & acidis ſalſiſque infectus ſaporibus, bilem, cruorem, pituitam gignit quam plurimam. Quae quidem omnia rurſus ſic genita & corrupta ſanguinem ipſum in primis inficiunt, & ipſa nullum nutrimentum adhibentia corpori, feruntur paſſim per venas, nullo prorſus naturalis circuitus ordine obſervato. Inimica ſane inter ſeſe iſta ſunt, propterea quod nullum ſui ſibi invicem praebent uſum. Naturali praeterea corporis habitudini ſuoque in ſtatu perſeveranti, diſſolvendo & liquefaciendo plurimum adverſantur. Portio namque carnis vetuſtiſſima cum liqueſcit, ad digeſtionem concoctionemque ineptiſſima, propter veterem exu-

μελαίνει μὲν ὑπὸ παλαιᾶς ξυγκαύσεως· διὰ δὲ τὸ πάντη διαβεβρῶσθαι, πικρὸν ὄν, παντὶ χαλεπὸν προσπίπτει τοῦ σώμα-
b. τος, ὅσον ἂν μήπω διεφθαρμένον εἴη. καὶ τοτὲ μὲν, ἀντὶ τῆς πικρότητος ὀξύτητα ἔσχε τὸ μέλαν χρῶμα, ἀπολεπτυνθέντος μᾶλλον τοῦ πικροῦ· τοτὲ δὲ ἡ πικρότης αὖ βαφεῖσα αἵματι, χρῶμα ἔσχεν ἐρυθρότερον· τοῦ δὲ μέλανος τούτῳ ξυγκερανυμένου, χολῶδες. ἔτι δὲ ξυμμίγνυται ξανθὸν χρῶμα μετὰ τῆς πικρότητος, ὅταν νέα ξυντακῇ σὰρξ ὑπὸ τοῦ περὶ τὴν φλόγα πυρός. καὶ τὸ μὲν κοινὸν ὄνομα πᾶσι τούτοις ἥ
c. τινες ἰατρῶν που χολὴν ὠνόμασαν, ἢ καί τις ἂν δυνατὸς εἰς πολλὰ μὲν καὶ ἀνόμοια βλέπειν, ὁρᾷν δ' ἐν αὐτοῖς ἓν γένος ἑνὸν, ἄξιον ἐπωνυμίας πᾶσι. τὰ δ' ἄλλα ὅσα χολῆς εἴδη λέγεται, κατὰ τὴν χρόαν ἔσχε λόγον αὐτῶν ἕκαστον ἴδιον. ἰχὼρ δὲ, ὁ μὲν αἵματος ὀρρὸς, πρᾶος· ὁ δὲ μελαίνης χολῆς ὀξείας τε, ἄγριος, ὅταν ξυμμιγνύηται διὰ θερμότητα ἀλμυρᾷ δυνάμει. καλεῖται δὲ ὀξὺ φλέγμα τὸ τοιοῦτο. τὸ δ' αὖ μετὰ

stionem nigrescit: quia vero contabuit, penitusque exesa est, amaritudinem contrahit, ceteris omnibus corporis partibus nondum contaminatis adversam. & tum quidem pro amaritudine niger ipse color acerbitatem & acrimoniam habet, eo iam, quod amarum fuerat, magis attenuato: tum vero amaritudo rursus sanguine tincta colorem habet rubeum; sed nigro huic admixto, felleum. Praeterea flavus color cum amaritudine coit, quando ob ignis flammam nova caro liquescit. Et nomen quidem omnibus his commune Bilem imposuit vel medicus aliquis, vel certe eo ingenio praeditus quispiam, quo multa & dissimilia dispicere posset, ac rursus genus in multis unum uno cognomento dignum inspicere. Quae vero bilis species appellantur, pro colorum varietate rationem singulis propriam acceperunt. Cruor praeterea, qui sanguinis residuum & defluxus est, lenis est ac mitis: qui vero bilis atrae acrisque, est agrestis, quando propter caliditatem salso sapori miscetur. Huiusmodi quiddam acida pituita nuncupatur. Saepe vero tenuioris recentisque carnis portio

ἀέρος τηκόμενον ἐκ νέας καὶ ἁπαλῆς σαρκὸς, τούτου δὲ ἀνε-
μωδέντος καὶ ξυμπεριληφθέντος ὑπὸ ὑγρότητος, καὶ πομφο- d.
λύγων ξυσασῶν ἐκ τοῦ πάθους τούτου, καθ' ἑκάσην μὲν ὁρά-
των διὰ σμικρότητα, ξυναπασῶν δὲ τῶν ὄγκων παρεχομένων
ὁρατὸν, χρῶμα ἐχουσῶν, διὰ τὴν τοῦ ἀφροῦ γένεσιν, ἰδεῖν
λευκόν· ταύτην πᾶσαν τηκεδόνα ἁπαλῆς σαρκὸς μετὰ πνεύ-
ματος ξυμπλακεῖσαν, λευκὸν εἶναι φλέγμα φαμέν. φλέγ-
ματος δὲ νέου ξυνισαμένου ὀρρὸς, ἰδρὼς καὶ δάκρυον, ὅσά
τε ἄλλα τοιαῦτα σῶμα τὸ καθ' ἡμέραν χεῖται καθαιρόμενον. e.
καὶ ταῦτα μὲν δὴ πάντα νόσων ὄργανα γέγονεν, ὅταν αἷμα
μὴ ἐκ τῶν σιτίων καὶ ποτῶν ᾖ πλῆθός κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἐξ
ἐναντίων τὸν ὄγκον παρὰ τοὺς τῆς φύσεως λαμβάνῃ νόμους.
διακειρομένης μὲν οὖν τῆς σαρκὸς ἑκάσης, μενόντων δὲ τῶν
πυθμένων αὐταῖς, ἡμίσεια τῆς ξυμφορᾶς ἡ δύναμις. ἀνάλη-
ψιν γὰρ ἔτι μετ' εὐπετείας ἴσχει. τὸ δὲ δὴ σάρκας ὀστοῖς συν- p.
δοῦν, ὁπότε νοσήσῃ, καὶ μηκέτι αὖ τὸ ἐξ ἐκείνων ἄμμα καὶ 84
νεύρων ἀποχωριζόμενον, ὀστῷ μὲν τροφὴν, σαρκὶ δὲ πρὸς ὀστοῦν a.

quaedam una cum aëre colliquescit: deinde vento inflatur incluso, humiditate protinus circumfusa: fiuntque ex hoc ampullae, quae sigillatim propter parvitatem videri non possunt; iunctae vero simul, & in grandiorem tumefactae molem, conspiciuntur, coloremque propter spumae generationem habent album. Omnem hanc tenerioris carnis eliquationem una cum spiritu factam, quae ex humiditate vento circumfusa tumescit, albam pituitam appellamus: recentis item pituitae residuum defluxumque, lacrimas atque sudorem, & quotcunque alia, in quae quotidie corpus resolvitur. Atque haec omnia instrumenta morborum, quando scilicet sanguis non cibis & potibus secundum naturam, sed ex contrariis praeter naturae leges excrescit. Quando igitur caro quaelibet circumciditur, eiusque radix permanet, dimidia quaedam est calamitatis potentia. facile enim restauratur. Quando vero quod carnes ossibus alligat, aegrotat, & sanguis ex illis ac nervis defluens haud amplius nutrit ossa, carnemve revin-

γίγνηται δεσμὸς, ἀλλ' ἐκ λιπαροῦ καὶ λείου καὶ γλίσχρου, τραχὺ καὶ ἁλμυρὸν αὐχμῆσαν ὑπὸ κακῆς διαίτης γένηται· τότε ταῦτα πάσχον πᾶν τὸ τοιοῦτον, καταψύχεται μὲν αὐτὸ πάλιν ὑπὸ τὰς σάρκας καὶ τὰ νεῦρα, ἀφιζάμενον ἀπὸ τῶν
b. ὀζῶν· αἱ δ' ἐκ τῶν ῥιζῶν ξυνεμπίπτουσαι τά τε νεῦρα γυμνὰ καταλείπουσι καὶ μετὰ ἅλμης. αὖται δὲ πάλιν εἰς τὴν τοῦ αἵματος φορὰν ἐμπεσοῦσαι, τὰ πρόσθεν ῥηθέντα νοσήματα, πλείω ποιοῦσι. χαλεπῶν δὲ τούτων περὶ τὰ σώματα παθημάτων γιγνομένων, μειζω ἔτι γίγνεται τὰ πρὸ τούτων· ὅταν ὀζοῦν, διὰ πυκνότητα σαρκὸς, ἀναπνοὴν μὴ λαμβάνον ἱκανὴν, ὑπ' εὐρῶτος θερμαινόμενον, σφακελίσαν, μήτε τὴν τρο-
c. φὴν καταδέχηται· πάλιν τε αὐτὸ εἰς ἐκείνην ἐναντίως ἰὴ ψυχόμενον, ἡ δ' εἰς σάρκας· σὰρξ δὲ εἰς αἷμα ἐμπίπτουσα, τραχύτερα πάντα τῶν πρόσθεν τὰ νοσήματα ἀπεργάζηται. τὸ δ' ἔσχατον πάντων, ὅταν ἡ τοῦ μυελοῦ φύσις ἀπ' ἐνδείας ἢ τινος ὑπερβολῆς νοσήσῃ, τὰ μέγιστα καὶ κυριώτατα πρὸς θάνατον τῶν νοσημάτων ἀποτελεῖ, πάσης ἀνάπαλιν τῆς τοῦ

cit, ſed ex pingui & glutinoſo aſper, ſalſus, ſiccus, & ſqualidus, iniquitate victus eſt factus: tunc certe quod omnia iſta perpetitur, abſciſſum ab oſſibus, ſub carne nerviſque riget. Caro etiam a radicibus decidens nudos relinquit nervos, & ſalſo obductos humore, & in fluenta ſanguinis permanans, morbos, quos ſupra diximus, numero etiam plures reddit. Graves quidem hae corporibus paſſiones; quae vero has praecedunt, admodum graviores: quando videlicet os ob carnis craſſitudinem reſpirationem non habet ſufficientem, ideoque putredinis calore vexatum atque reſtrictum alimenta non ſuſcipit, rurſuſque ipſum in illam contra decidit frigefactum: illa vero in carnem, caro in ſanguinem rurſus delabitur. unde acriores ſuperioribus morbi naſcuntur. Extremum vero omnium eſt, quando medullae natura propter defectum aliquem aut exceſſum aegrotat. hinc enim omnium vehementiſſimi & ad mortem periculoſiſſimi morbi proveniunt: tunc enim omnis compago corporis neceſſario diſſi-

σώματος φύσεως ἐξ ἀνάγκης ῥυείσης. Τρίτον δ' αὖ νοσημάτων εἶδος τριχῇ δεῖ διανοεῖσθαι γιγνόμενον· τὸ μὲν, ὑπὸ πνεύματος, τὸ δὲ, φλέγματος, τὸ δὲ, χολῆς. ὅταν μὲν γὰρ ὁ d.
τῶν πνευμάτων τῷ σώματι ταμίας πνεύμων μὴ καθαρὰς τὰς διεξόδους παρέχῃ, ὑπὸ ῥευμάτων φραχθεὶς, ἔνθα μὲν οὐκ ἰὸν, ἔνθα δὲ πλέον ἢ τὸ προσῆκον πνεῦμα εἰσιὸν, τὰ μὲν οὐ τυγχάνοντα ἀναψυχῆς, σήπει, τὰ δὲ τῶν φλεβῶν διαβιαζόμενον, καὶ ξυνεπιῤῥέφον αὐτὰ, τῆκόν τε τὸ σῶμα, εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ, διάφραγμά τε ἴσχον, ἐναπολαμβάνεται· καὶ μυρία δὴ νοσήματα ἐκ τούτων ἀλγεινὰ μετὰ πλήθους ἱδρῶ- e.
τος ἀπείργασαι. πολλάκις δ' ἐν τῷ σώματι διακριθείσης σαρκὸς, πνεῦμα ἐγγενόμενον, καὶ ἀδυνατοῦν ἔξω πορευθῆναι, τὰς αὐτὰς τοῖς ἐπεισεληλυθόσιν ὀδύνας παρέσχε. μεγίσας δὲ, ὅταν περὶ τὰ νεῦρα καὶ τὰ ταύτῃ φλεβία περιϊὼν καὶ ἀνοιδῆσαν, τούς τε ἐπιτόνους καὶ τὰ ξυνεχῆ νεῦρα οὕτως εἰς τὸ ἐξόπισθεν κατατείνῃ τούτοις. ἃ δὴ καὶ ἀπ' αὐτοῦ τῆς ξυντονίας τοῦ παθήματος, τὰ νοσήματα τέτανοί τε καὶ ὀπισθό-

patur. Tertiam poſt haec morborum ſpeciem tripartito dividimus. Alius enim ſpiritu, alius pituita, alius bile creatur. Nam cum ſpiritus ipſius cuſtos & quaſi penuarius pulmo diſtillatione occluſus, libera & expedita ſpiracula nobis non exhibet, & hinc quidem nullus mittitur ſpiritus, illinc vero plus, quam oportet, accipitur, tunc quae reſpiratione & refrigerio carent, marceſcunt. Quod vero accipitur nimium, per venas traductum, eas contorquet, liquefacitque corpus, eius in medio diaphragma, medium ſcilicet interpoſitum, occupans. hinc morbi admodum moleſti multo cum ſudore innumerabiles oriuntur. Saepe etiam intra corpus diſcreta & rarefacta carne, innaſcitur ſpiritus: qui, cum foras egredi nequeat, iiſdem, quibus & ingreſſi aliunde ſpiritus, doloribus afficit. Sed ingentibus tunc affligit doloribus, quando nervis proximiſque venulis circumfuſus haec inflat, & ligamenta continuoſque nervos a tergo intendit atque detorquet. Qui ſane morbi ab ipſa intendente & inflante paſſione tenſio-

τονοι προσερρήθησαν. ὧν καὶ τὸ φάρμακον χαλεπόν. πυρετοὶ γὰρ οὖν δὴ τὰ τοιαῦτα γιγνόμενοι μάλιστα λύουσι. τὸ δὲ λευ-
p. κὸν φλέγμα διὰ τὸ τῶν πομφολύγων πνεῦμα χαλεπὸν ἀπο-
85 ληφθὲν, ἔξω δὲ τοῦ σώματος ἀναπνοὰς ἴσχον, ἠπιώτερον
a. μὲν, καταποικίλλει δὲ τὸ σῶμα, λεύκας, ἀλφούς τε καὶ τὰ τούτων ξυγγενῆ νοσήματα ἀποτίκτον. μετὰ χολῆς δὲ μελαίνης κερασθὲν, ἐπὶ τὰς περιόδους τε τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ, θειοτάτας οὔσας, ἐπισκεδαννύμενον, καὶ ξυνταράττον αὐτὰς, καθ' ὕπνον μὲν ἰὸν, πραΰτερον· ἐγρηγορόσι δὲ ἐπιτιθέ-
b. μενον, δυσαπαλλακτότερον. νόσημα δὲ ἱερᾶς δὴ φύσεως, ἐνδικώτατα ἱερὸν λέγεται. φλέγμα δὲ ὀξὺ καὶ ἁλμυρὸν, πηγὴ πάντων νοσημάτων ὅσα γίγνεται καταῤῥοϊκά. διὰ δὲ τοὺς τόπους εἰς οὓς ῥεῖ παντοδαποὺς ὄντας, παντοῖα νοσήματα εἴληφεν. ὅσα δὲ φλεγμαίνειν λέγεται τοῦ σώματος, ἀπὸ τοῦ κάεσθαί τε καὶ φλέγεσθαι, διὰ χολὴν γέγονε πάντα. λαμβάνουσα μὲν οὖν ἀναπνοὴν, ἔξω παντοῖ' ἀναπέμπει φυσήμα-
c. τα ζέουσα· καθειργνυμένη δ' ἐντὸς, πυρίκαυτα νοσήματα

nes, & a tergo contortiones cognominantur: quorum difficile remedium eſt. Subortae enim febres hos maxime ſolvunt. Alba vero pituita, propter ampullarum ſpiritum intus incluſa, difficilis, ad exteriorem cutem delapſa, mitior: ſed corpus variis ſordibus aſpergit, albiſque inficit maculis, atque morbos alios eiuſmodi generat. Atrae vero bili permixta, cum diviniſſimos capitis meatus illabitur, diſſipare eos ſolet atque turbare. Si dormientibus id contingat, mitior: ſin vigilantibus, expulſu difficilior. Cum vero ſacrae naturae languor hic ſit, haud ab re ſacer morbus eſt appellatus. Proinde pituita acida atque item ſalſa, languorum omnium, qui diſtillatione fiunt, origo eſt. quoniam vero plurima loca illabitur, malas gignit valetudines plurimas. Quaecunque autem partes corporis tumeſcere dicuntur, a bilis incendio & combuſtione vexantur: quae cum exſpirat, extrinſecus varios aeſtu ſuo tumores producit; intrinſecus vero cohibita, urentes edaceſque morbos plurimos procreat. Tunc autem

πολλὰ ἐμποιεῖ. μέγιστον δὲ, ὅταν αἵματι καθαρῷ συγκερασθεῖσα, τὸ τῶν ἰνῶν γένος ἐκ τῆς ἑαυτῶν διαφορᾶς τάξεως· αἳ διεσπάρησαν εἰς αἷμα, ἵνα συμμέτρως λεπτότητος ἴσχοι καὶ πάχους, καὶ μήτε διὰ θερμότητα, ὡς ὑγρὸν ἐκ μανοῦ τοῦ σώματος ἐκρέοι, μητ' αὖ πυκνότερον, δυσκίνητον ὂν, μόλις ἀντισρέφοιτο ἐν ταῖς φλεψί. καιρὸν δὴ τούτων ἵνες τῇ τῆς Φύσεως γενέσει φυλάττουσιν· ἃς ὅταν τὶς καὶ τεθνεότος αἵ- d.
ματος, ἐν ψύχει τε ὄντος, πρὸς ἀλλήλας ξυναγάγοι, διαχεῖται πᾶν τὸ λοιπὸν αἷμα· ἐαθεῖσαι δὲ, ταχὺ μετὰ τοῦ περιεχῶτος αὐτὸ ψύχους ξυμπηγνύασι. ταύτην δὲ τὴν δύναμιν ἐχουσῶν ἰνῶν ἐν αἵματι, χολὴ φύσει παλαιὸν αἷμα γεγονυῖα, καὶ πάλιν ἐκ τῶν σαρκῶν ἐς τοῦτο τετηκυῖα, θερμὴ καὶ ὑγρὰ κατ' ὀλίγον τοπρῶτον ἐμπίπτουσα, πήγνυται διὰ τὴν τῶν ἰνῶν δύναμιν· πηγνυμένη δὲ, καὶ βίᾳ κατασβεννυμένη, e.
χειμῶνα καὶ τρόμον ἐντὸς παρέχει. πλείων δ' ἐπιῤῥέουσα, τῇ παρ' αὐτῆς θερμότητι κρατήσασα τὰς ἴνας, εἰς ἀταξίαν ζέ-

peſſima eſt, quando puro ſanguini mixta, fibrarum ligaminumque fila ſuo ex ordine dimovet. quae ideo in ſanguinem diductae & ſparſae ſunt, ut mediocrem tenuitatis & craſſitudinis habitum conſequatur; neque propter caliditatem, cum ipſe ſit lubricus, raro ex corpore defluat, neque, ſi craſſior ſit, ad motum fiat ineptior, atque aegre per venas fluat & refluat. Ad hanc utique naturae commoditatem huiuſmodi peropportuna ſunt ligamenta: quae ſi quis, etiam mortuo & ob frigus rigente ſanguine, invicem conducat, & contrahat, reliquus ſanguis omnis diffunditur. Cum vero miſſa fuerint, illico cum praecedente frigore reſtringuntur. Quoniam vero hanc vim fibrae huiuſmodi in ſanguinem habent, cum bilis natura ſanguis vetus evaſerit, ac rurſus ex carnibus in hunc fuerit reſoluta, calida & humida paulatim primum incidens, fibrarum illarum vi compreſſa reſtringitur: compreſſa vero exſtinctaque violenter, procellam intus tremoremque ciet. Ceterum quando uberior affluit, calore proprio ligamenta exſuperans, praeterque modum exaeſtuans, ſervat quidem;

σασα, διέσωσε· καὶ ἐὰν μὲν ἱκανὴ διὰ τέλους κρατῆσαι γένηται, πρὸς τὸ τοῦ μυελοῦ διαπεράσασα γένος, καίουσα ἔλυσε τὰ τῆς ψυχῆς αὐτόθεν, οἷον νεὼς, πείσματα, μεθῆκέ τε ἐλευθέραν· ὅταν δ' ἐλάττων ᾖ, τό, τε σῶμα ἀντίσχῃ τηκόμενον, αὐτὴ κρατηθεῖσα, ἢ κατὰ πᾶν τὸ σῶμα ἐξέπεσεν, ἢ διὰ τῶν φλεβῶν εἰς τὴν κάτω ξυνωσθεῖσα ἢ τὴν ἄνω κοιλίαν, οἷον φυγὰς ἐκ πόλεως σασιασάσης, ἐκ τοῦ σώματος ἐκπίπτουσα,
p. διαῤῥοίας καὶ δυσεντερίας, καὶ τὰ τοιαῦτα νοσήματα πάντα
86 a. παρέσχετο. τὸ μὲν οὖν ἐκ πυρὸς ὑπερβολῆς μάλιστα νοσῆσαν σῶμα, ξυνεχῆ καύματα καὶ πυρετοὺς ἀπεργάζεται· τὸ δ' ἐξ ἀέρος, ἀμφημερινούς· τριταίους δ' ὕδατος, διὰ τὸ νωθέστερον ἀέρος καὶ πυρὸς αὐτὸ εἶναι. τὸ δὲ γῆς, τεταρτῶν ὂν νωθέστατον τούτων, ἐν τετραπλασίαις περιόδοις χρόνου καθαιρόμενον, τεταρταίους πυρετοὺς ποιῆσαν, ἀπαλλάττεται μόλις. Καὶ τὰ
b. μὲν περὶ τὸ σῶμα νοσήματα ταύτῃ ξυμβαίνει γιγνόμενα. τὰ δὲ περὶ ψυχὴν, διὰ σώματος ἔξιν, τῇδε. νόσον μὲν δὴ ψυχῆς,

ac, si continue ad finem usque idonea victoriae sit, penetrat in medullas, adustisque radicibus, inde animae vincula, quasi navis funes, resolvit & amputat, liberamque dimittit. Sed cum inferior adest, corpusque liquescens ei resistit, ipsa devincta, aut per totum corpus excidit, aut per venas in ventrem inferiorem superioremve compulsa, tanquam transfuga ex seditiosa civitate, sic effugit e corpore, morbosque eos inducit, quos Diarrhoeas vocant & Dysenterias, id est, fluxus ventris lubricos, fluxusque mordaces, nec non multas generis eiusdem alias molestias infert. Quando igitur corpus ignis potissimum excessu languet, continua febre laborat: quando vero aëris, quotidiana discreta: aquae, tertiana, propterea quod aqua segnior est, quam ignis & aër. Terrae demum excessu, quartana. terra siquidem omnium tardissima quarto gradu cum sit, temporis circuitu quarto fervet, defervetque: hinc quartanas invehit febres, quae vix seroque sanantur. Atque hoc quidem pacto corporis morbi contingunt. Animae vero morbi propter corporis habi-

ἀνοιαν συγχωρητέον. δύο δ', ἀνοίας γένη· τὸ μὲν, μανίαν· τὸ δ' ἀμαθίαν. πᾶν οὖν ὅ, τι πάσχων τὶς πάθος, ὁπότερον αὐτῶν ἴσχει, νόσον προσρητέον. ἡδονὰς δὲ καὶ λύπας ὑπερβαλλούσας, τῶν νόσων μεγίσας θετέον τῇ ψυχῇ. περιχαρὴς γὰρ ἄνθρωπος ὢν, ἢ καὶ τἀναντία ὑπὸ λύπης πάσχων, σπεύδων τὸ μὲν ἑλεῖν ἀκαίρως, τὸ δὲ φυγεῖν, οὔτε ὁρᾷν οὔτε ἀκούειν ὀρθὸν οὐδὲν c. δύναται, λυττᾷ δὲ, καὶ λογισμοῦ μετασχεῖν ἥκιστα τότε δὴ δυνατός. τὸ δὲ σπέρμα ὅτῳ πολὺ καὶ ῥυῶδες περὶ τὸν μυελὸν γίγνεται, καὶ καθαπερεὶ δένδρον πολυκαρπότερον τοῦ ξυμμέτρου πεφυκὸς ᾖ, πολλὰς μὲν καθ' ἕκαστον ὀδύνας, πολλὰς δ' ἡδονὰς κτώμενος ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα τόκοις, ἐμμανὴς τὸ πλεῖστον γιγνόμενος τοῦ βίου, διὰ τὰς μεγίστας ἡδονὰς καὶ λύπας νοσοῦσαν καὶ ἄφρονα ἴσχων ὑπὸ τοῦ d. σώματος τὴν ψυχὴν, οὐχ ὡς νοσῶν, ἀλλ' ὡς ἑκὼν κακὸς, κακῶς δοξάζεται. τὸ δὲ ἀληθὲς, ἡ περὶ τὰ ἀφροδίσια ἀκολα-

tum ita naſcuntur. Morbum animae dementiam eſſe cenſemus. eius genera duo ponimus, inſaniam, & imperitiam. Quaecunque igitur paſſio alterutrum iſtorum infert, animi aegritudo eſt nuncupanda. Idcirco voluptates doloreſque admodum vehementes, morborum animae omnium graviſſimi iudicandi. Quiſquis enim vel nimia geſtit laetitia, vel nimio dolore deprimitur, dum illam avidius importuniuſque aſciſcere, hunc vitare obniſe conatur, neque cernere, neque audire recte quidquam poteſt, ſed rabie furit, & in eo habitu conſtitutus, minime rationis eſt compos. Qui vero fluido ſtupidoque circa medullam abundat ſemine, utque arbor pluribus, quam conveniat, fructibus gravida, nimia ubertate luxuriat, is profecto multis paſſim doloribus, multis item voluptatibus in libidinibus ipſis, earumque foetibus fructibuſque, affectus, per omnem ferme vitam ob ingentes voluptates doloreſque inſanit ac furit: cumque huius animus propter corpus aeger ſit atque inſipiens, vulgo tamen non aeger, ſed pro voluntate ſua, ut liber, affectus falſo putatur. Veritas autem ſic habet. nempe venereorum intem-

σία, κατὰ τὸ πολὺ μέρος, διὰ τὴν ἑνὸς γένους ἕξιν, ὑπὸ μανότητος ὀςῶν ἐν σώματι ῥυώδη καὶ ὑγραίνουσαν, νόσος ψυχῆς γέγονε. καὶ σχεδὸν δὴ πάντα ὁπόσα ἡδονῶν ἀκρατία καὶ ὀνειδος, ὡς ἑκόντων λέγεται τῶν κακῶν, οὐκ ὀρθῶς ὀνειδίζεται. κακὸς μὲν γὰρ ἑκὼν οὐδείς· διὰ δὲ πονηρὰν ἕξιν τινὰ τοῦ σώ-
e. ματος καὶ ἀπαιδευτον τροφὴν, ὁ κακὸς γίνεται κακός. παντὶ δὲ ταῦτα ἐχθρὰ, καὶ κακόν τι προσγίγνεται. καὶ πάλιν δὴ τὸ περὶ τὰς λύπας ἡ ψυχὴ κατὰ ταῦτα διὰ σῶμα πολλὴν ἴσχει κακίαν. ὅπου γὰρ ἂν οἱ τῶν ὀξέων καὶ τῶν ἁλυκῶν φλεγμάτων καὶ ὅσοι πικροὶ καὶ χολώδεις χυμοὶ κατὰ τὸ σῶμα πλανηθέντες, ἔξω μὲν μὴ λάβωσιν ἀναπνοὴν, ἐντὸς δὲ εἱλούμενοι,
p. 87 a. τὴν ἀφ' αὑτῶν ἀτμίδα τῇ τῆς ψυχῆς Φορᾷ συμμίξαντες ἀνακερασθῶσι, παντοδαπὰ νοσήματα ψυχῆς ἐμποιοῦσι, μᾶλλον καὶ ἧττον, καὶ ἐλάττω καὶ πλείω. πρός τε τοὺς τρεῖς τόπους ἐνεχθέντα τῆς ψυχῆς, πρὸς ὃν ἂν ἕκαστον αὐτῶν προσπίπτῃ, ποικίλλη μὲν εἴδη δυσκολίας καὶ δυσθυμίας παντοδαπὰ, ποικίλλη δὲ θρασύτητός τε καὶ δειλίας· ἔτι δὲ λήθης ἅμα

perantia, maxima ex parte, propter generis unius habitum, per offium raritatem in corpore lubricum madidumque, animi infirmitas eſt. Ac ferme omnis voluptatum incontinentia, quae, perinde ac ſi ſponte improbi ſimus, vituperari ſolet, non recte ita vituperatur, nemo enim ſponte malus, ſed propter pravum quendam corporis habitum rudemque educationem, malus omnis fit malus. omnibus autem adverſa inimicaque haec ſunt, & mala noxiaque contingunt. Rurſus dolore afflictus animus, ſimiliter propter corpus in pravitatem plurimam incidit. Acris enim & infeſta pituita, amari item felleique humores, quando oberrantes per corpus non exhalant, ſed per viſcera revoluti vaporem ſuum penetralibus animae ipſius infundunt, languores animae varios, & magis, & minus, tum plures, tum pauciores efficiunt. Perferuntur ſane ad tres animae ſedes humores vaporeſque huiuſmodi, ac pro loci diverſitate unuſquiſque varias ſpecies generat, difficultatis atque moleſtiae, audaciae

καὶ δυσμαθίας. πρὸς δὲ τούτοις, ὅταν οὕτω κακῶς παγέντων, πολιτεῖαι κακαὶ καὶ λόγοι κατὰ πόλεις ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ λεχθῶσιν, ἔτι δὲ μαθήματα μηδαμῇ τούτων ἰατικὰ ἐκ νέων μανθάνηται, ταύτῃ κακοὶ πάντες οἱ κακοὶ διὰ δύο ἀκουσιώτατα γιγνόμεθα. ὧν αἰτιατέον μὲν τοὺς φυτεύοντας ἀεὶ, τῶν φυτευομένων μᾶλλον, καὶ τοὺς τρέφοντας, τῶν τρεφομένων· προθυμητέον μὴν, ὅπῃ τις δύναται, καὶ διὰ τροφῆς καὶ δι' ἐπιτηδευμάτων, μαθημάτων τε, φυγεῖν μὲν κακίαν, τοὐναντίον δὲ ἑλεῖν. ταῦτα μὲν οὖν δὴ τρόπος ἄλλος λόγων. Τὸ δὲ τούτων ἀντίστροφον αὖ, τὸ περὶ τὰς τῶν σωμάτων καὶ διανοήσεων θεραπείας, αἷς αἰτίαις σώζεται, πάλιν εἰκὸς καὶ τρέπον ἀνταποδοῦναι. δικαιότερον γὰρ τῶν ἀγαθῶν περὶ μᾶλλον ἢ τῶν κακῶν ἴσχειν λόγον. πᾶν δὴ τὸ ἀγαθὸν, καλόν. τὸ δὲ καλὸν, οὐκ ἄμετρον· καὶ ζῷον οὖν τὸ τοιοῦτον ἐσόμενον, ξυμμετρον θετέον. ξυμμέτρων δὲ τὰ μὲν σμικρὰ διαισθανόμενοι

rursus timiditatisque, oblivionis praeterea, atque hebetudinis. Saepe etiam ad pravum hunc corporaturae & affectionis habitum accedunt mores civitatis iniqui, sermonesque & privati & publici non parum omnino noxii: nec ullae doctrinae ad tantorum malorum remedia a tenera aetate discuntur. Atque ita, quicunque nostrûm pravi sunt, duabus ex causis, praeter voluntatem maxime contingentibus, pravi fiunt. Huiusmodi quidem malorum causae ferentibus potius, quam satis, educantibus, quam educatis, attribuendae. Conandum tamen pro viribus, educationis, studiorum, doctrinarum diligentia improbitatem reiicere, assequi probitatem. Sed horum quidem tractatio alio constat differendi modo. Nunc iam converso, quo cultu quibusve causis corporis animique salutem adipiscamur, decet exponere. Iustius enim est de bonis, quam de malis, verba facere. Omne bonum, pulchrum: pulchrum vero sine mensura & moderatione esse non potest. Ideoque animal, quod tale futurum est, convenienti mensura moderatum esse oportet. Ex eorum autem numero, quae commensurata moderataque dicuntur, exigua

ξυλλογιζόμεθα, τὰ δὲ κυριώτατα καὶ μέγιστα, ἀλογίστως ἔχο-
d. μεν. πρὸς γὰρ ὑγιείας τε καὶ νόσους, ἀρετάς τε καὶ κακίας, οὐδεμία ξυμμετρια καὶ ἀμετρία μείζων ἢ ψυχῆς αὐτῆς πρὸς σῶμα αὐτό. ὧν οὐδὲν σκοποῦμεν, οὐδ' ἐννοοῦμεν ὅτι ψυχὴν ἰσχυρὰν καὶ πάντη μεγάλην ἀσθενέστερον ἢ ἔλαττον εἶδος ὅταν ὀχῇ, καὶ ὅταν αὖ τοὐναντίον ξυμπαγῆτον τούτω, οὐ καλὸν ὅλον τὸ ζῶον. ἀξύμμετρον γὰρ ταῖς μεγίσαις ξυμμετρίαις. τὸ δ' ἐναντίως ἔχον, πάντων θεαμάτων, τῷ δυναμένῳ
e. καθορᾶν, κάλλιστον καὶ ἐρασμιώτατον. οἷον οὖν ὑπερσκελὲς, ἢ καί τινα ἑτέραν ὑπὲρ ἕξιν ἄμετρον ἑαυτῷ τι σῶμα ὂν, ἅμα μὲν αἰσχρὸν, ἅμα δ' ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν πόνων πολλοὺς μὲν κόπους, πολλὰ δὲ σπάσματα καὶ διὰ τὴν παραφορότητα πτώματα παρέχον, μυρίων κακῶν αἴτιον ἑαυτῷ. ταυτὸ δὴ διανοητέον καὶ περὶ τοῦ ξυναμφοτέρου, ζῶον ὃ καλοῦμεν· ὡς ὅταν τε ἐν αὐτῷ ψυχὴ κρείττων οὖσα σώματος περιθύμως
P. 88 ἴσχῃ, διασειουσα πᾶν αὐτὸ ἔνδοθεν, νόσων ἐμπίπλησι, καὶ
a.

quaedam perſentimus & iudicamus, praecipua vero & maxima ignoramus. Porro ad bonam & malam valetudinem, ad virtutes & vitia, nulla moderatio vel immoderatio maioris momenti, quam animae ad ipſum corpus, eſſe videtur. Horum nihil conſideramus, neque animadvertimus, quod, quando robuſtam magnamque animam imbecillior inferiorque vehit ſpecies, vel quando contra iſta iunguntur, totum ipſum animal pulchrum eſſe non poteſt. maxima enim menſura & moderatione caret. Quod autem contra affectum eſt, ſpectaculorum omnium ei, qui id valeat intueri, pulcherrimum amabiliſſimumque apparet. Corpus quidem, quod grandioribus vel inaequalibus cruribus, aut quovis alio modum excedente membro ſecum ipſo diſſentit, & deforme eſt, & in ferendis laboribus contorquetur, vacillat, laſſatur, & concidit, innumerabiliumque malorum ſibi cauſam praebet. Idem quoque iudicandum de eo ex anima & corpore compoſito, quod animal appellamus. Quando enim anima corpore admodum potentior eſt, exſultat in eo atque effertur, & totum

ὅταν εἴς τινας μαθήσεις καὶ ζητήσεις συντόνως ἴῃ, κατατήκει διδαχάς τ' αὖ καὶ μάχας ἐν λόγοις ποιουμένη δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ δι' ἐρίδων καὶ φιλονεικιῶν γιγνομένων, διάπυρον αὐτὸ ποιοῦσα λύει καὶ ῥεύματα ἐπάγουσα, τῶν λεγομένων ἰατρῶν ἀπατῶσα τοὺς πλείστους, τἀναντία αἰτιᾶσθαι ποιεῖ. σῶμά τε ὅταν αὖ μέγα καὶ ὑπέρψυχρον, σμικρᾷ ξυμφυὲς ἀσθενεῖ τε διανοίᾳ γένηται, διττῶν ἐπιθυμιῶν οὐσῶν φύσει b. κατ' ἀνθρώπους, διὰ σῶμα μὲν, τροφῆς, διὰ δὲ τὸ θειότατον τῶν ἐν ἡμῖν, φρονήσεως, αἱ τοῦ κρείττονος κινήσεις κρατοῦσαι, καὶ τὸ μὲν σφέτερον αὔξουσαι, τὸ δὲ τῆς ψυχῆς, κωφὸν καὶ δυσμαθὲς ἀμνήμόν τε ποιοῦσαι, τὴν μεγίστην νόσον ἀμαθίαν ἐναπεργάζονται. μία δὲ σωτηρία πρὸς ἄμφω, μήτε τὴν ψυχὴν ἄνευ σώματος κινεῖν, μήτε σῶμα ἄνευ ψυχῆς, ἵνα ἀμυνομένω γίγνωνται ἰσορρόπω καὶ ὑγιᾶ. τὸν δὴ μαθηματικὸν

ipsum intrinsecus quatiens languoribus implet. Quando etiam ad discendum investigandumque, collectis in unum viribus, vehementer incumbit, liquefacit protinus corpus & labefactat. Denique cum ad docendum differendumque privatim & publice ambitiosa quadam concertatione contendit, inflammat corpus atque resolvit. Nonnunquam etiam distillationes fluxusque commovens, medicorum plurimos decipit, cogitque illos contrarias causas iudicare. Rursus quando corpus grande, & pigriori mole superexcedens, pusillae exilique cogitationi animi copulatur, cum geminae sint in homine secundum naturam cupiditates, una quidem per corpus, alimentorum, altera vero per id, quod divinissimum nobis inest, prudentiae: tunc sane potentioris illius praevalentes agitationes quod suum est adaugent; quod vero animi, hebes, indocile, oblivioſum reddunt, atque ita infirmitatem maximam, videlicet imperitiam, generant. Una demum est ad utrumque salus & conservatio, ut neque animam sine corpore, neque corpus absque anima moveamus, ut in mutua contentione exaequatis invicem viribus insurgentia bonam totius valetudinem tueantur. Quapropter quicunque mathe-

c. ἢ τινα ἄλλην σφόδρα μελέτην διανοίᾳ κατεργαζόμενον, καὶ
τὴν τοῦ σώματος ἀποδοτέον κίνησιν, γυμναστικῇ προσομιλοῦν-
τα· τόν τε αὖ σῶμα ἐπιμελῶς πλάττοντα, τὰς τῆς ψυχῆς
ἀποδοτέον κινήσεις, μουσικῇ καὶ πάσῃ φιλοσοφίᾳ προσχρώ-
μενον· εἰ μέλλοι δικαίως τὶς ἅμα μὲν καλὸς, ἅμα δὲ ἀγαθὸς
ὀρθῶς κεκλῆσθαι. κατὰ δὲ τὰ αὐτὰ ταῦτα καὶ τὰ μέρη θερα-
πευτέον, τὸ τοῦ παντὸς ἀπομιμούμενον εἶδος. τοῦ γὰρ σώμα-
d. τος ὑπὸ τῶν εἰσιόντων καομένου τε ἐντὸς καὶ ψυχομένου,
καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ξηραινομένου καὶ ὑγραινομένου,
καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα πάσχοντος ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν κι-
νήσεων, ὅταν μέν τις ἡσυχίαν ἄγον τὸ σῶμα παραδιδῷ ταῖς
κινήσεσι, κρατηθὲν διώλετο· ἐὰν δὲ ἦν τροφὸν καὶ τιθήνην τοῦ
παντὸς προσειπόμεν, μιμῆταί τις, καὶ τὸ σῶμα μάλιστα μὲν
μηδέποτε ἡσυχίαν ἄγειν ἐᾷ, κινῇ δὲ, καὶ σεισμούς τινας ἀεὶ
e. ἐμποιῶν αὐτῷ διαπαντὸς, τὰς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς ἀμύνηται κα-
τὰ φύσιν κινήσεις, καὶ μετρίως σείων, τά τε περὶ τὸ σῶμα
πλανώμενα παθήματα καὶ μέρη, κατὰ ξυγγενείας εἰς τά-

maticis doctrinis operam dat, aut cuivis mentis indagationi vehementius ſtudet, debet etiam motum corporis adhibere, & in gymnaſtica exercitatione verſari. Ac rurſus qui ſumma corpus diligentia format & roborat, animae quoque viciſſim motus adiungere, muſica & omnibus philoſophiae ſtudiis uſus, ſi modo quis iure bonus ſimul & pulcher ſit appellandus. Similiter quoque partes curare debemus, totius ſpeciem imitati. Cum enim corpus ab ingredientibus incendatur intus, frigidumque fiat, & iterum ab externis aridum madidumque reddatur, &, quae deinceps haec ſequuntur, perpetiatur, quando quis otium agens corpus motionibus his committit, ſuperatum ab his diſſolvitur. At ſi quis in curando corpore illam imitetur naturam, quam altricem univerſi vocavimus, ita ut nunquam torpere permittat, ſed moveat ſemper, iugique agitatione internis externiſque motibus ſecundum naturam ubique reſiſtat, & moderata quadam commotione oberrantes paſſiones corporis parteſque,

ξιν κατακοσμῇ πρὸς ἄλληλα, κατὰ τὸν πρόσθεν λόγον, ὃν περὶ τοῦ παντὸς ἐλέγομεν, οὐκ ἐχθρὸν παρ' ἐχθρὸν τιθέμενον, ἐάσει πολέμους ἐντίκτειν τῷ σώματι καὶ νόσους, ἀλλὰ φίλον παρὰ φίλον τεθὲν, ὑγίειαν ἀπεργαζόμενον παρέξει. τῶν δ' αὖ κινήσεων ἡ ἐν αὐτῷ ὑφ' ἑαυτοῦ ἀρίστη κίνησις (μάλιστα γὰρ τῇ διανοητικῇ τοῦ παντὸς κινήσει ξυγγενὴς) ἡ δὲ ὑπ' ἄλλου, χείρων. χειρίστη δὲ, ἡ κειμένου τοῦ σώματος καὶ ἄγοντος ἡσυχίαν, δι' ἑτέρων αὐτὸ κατὰ μέρη κινοῦσα. διὸ δὴ τῶν καθάρσεων καὶ ξυστάσεων σώματος, ἡ μὲν διὰ τῶν γυμνασίων, ἀρίστη· δευτέρα δὲ, ἡ διὰ τῶν αἰωρήσεων, κατά τε τοὺς πλοῦς, καὶ ὅπη περ ἂν ὀχήσεις ἄκοποι γίγνωνται. τρίτον δὲ εἶδος κινήσεως, σφόδρα ποτὲ ἀναγκαζομένῳ χρήσιμον, ἄλλως δὲ οὐδαμῶς τῷ νοῦν ἔχοντι προσδεκτέον, τὸ τῆς φαρμακευτικῆς καθάρσεως γιγνόμενον ἰατρικόν. τὰ γὰρ νοσήματα ὅσα μὴ μεγάλους ἔχει κινδύνους, οὐκ ἐρεθιστέον φαρμακείαις. πᾶσα γὰρ ξύσκασις νόσων τρόπον τινὰ τῇ τῶν ζώων φύσει προσέοικε. p. 89 a. b.

cognationis ratione ſervata, viciſſim in ordinem redigat & exornet, ſecundum ſermonem illum ſuperiorem, quem de univerſo habuimus, nequaquam ſinet inimicum inimico admotum proelia in corpore morboſque ciere, ſed efficiet potius, ut amicum adhaerens amico ſanitatem corporis tueatur. Omnium vero motuum optimus ille eſt, qui in ſemet ex ſe ipſo fit: (nam & mentis, & totius ipſius motioni cognatiſſimus eſt) qui vero ab alio fit, deterior. deterrimus autem motus, quando iacens & quietem agens corpus, ab aliis ſecundum partes movetur. Quapropter purgationum conſtitutionumque omnium corporis, quae exercitatione gymnaſtica fit, ſaluberrima eſt. Proxime ad hanc accedit vectio facilis, ſive navi, ſeu quovis alio vehiculo peragatur. Tertia commotionis ſpecies tunc demum, cum ſumma cogit neceſſitas, utilis: aliter vero nullo modo ſanae mentis homini ſuſcipienda. Medicorum illa purgatio eſt, quae pharmacis, id eſt, ſolutivis medelis, fieri ſolet. Morbi enim niſi periculoſiſſimi ſint, pharmacis irritandi non ſunt. Omnis namque

καὶ γὰρ ἡ τούτων ξύνοδος ἔχουσα τεταγμένους τοῦ βίου γίγνεται χρόνους, τοῦ τε γένους ξύμπαντος, καὶ καθ' αὐτὸ τὸ ζῶον εἱμαρμένον ἔχον ἕκαστον τὸν βίον φύεται, χωρὶς τῶν
c. ἐξ ἀνάγκης παθημάτων. τὰ γὰρ τρίγωνα εὐθὺς κατ' ἀρχὰς ἑκάστων δύναμιν ἔχοντα ξυνίσταται μέχρι τινὸς χρόνου δυνατὰ ἐξαρκεῖν· οὗ βίου οὐκ ἂν ποτέ τις εἰς τὸ πέραν ἔτι βιώη. τρόπος οὖν αὐτὸς καὶ τῆς περὶ τὰ νοσήματα ξυσάσεως ἦν· ἃ ὅταν τὶς παρὰ τὴν εἱμαρμένην τοῦ χρόνου φθείρῃ φαρμακείαις, ἅμα ἐκ μικρῶν μεγάλα καὶ πολλὰ ἐξ ὀλίγων νοσήματα φιλεῖ γίγνεσθαι. διὸ παιδαγωγεῖν δεῖ διαίταις πάντα
d. τὰ τοιαῦτα, καθ' ὅσον ἂν ᾖ τῳ σχολὴ, ἀλλ' οὐ φαρμακεύοντας κακὸν δύσκολον ἐρεθιζέον. καὶ περὶ μὲν τοῦ κοινοῦ ζώου καὶ τοῦ κατὰ σῶμα αὐτοῦ μέρους, ᾗ τις ἂν καὶ διαπαιδαγωγῶν καὶ διαπαιδαγωγούμενος ὑφ' αὑτοῦ, μάλιστ' ἂν κατὰ λόγον ζῴη, ταῦτα λελέχθω. τὸ δὲ δὴ παιδαγωγῆσον αὐτὸ, μᾶλλόν που καὶ πρότερον παρασκευαζέον εἰς δύναμιν ὅτι

morborum conſtitutio, animalium naturae quodammodo ſimilis eſt. Sane animalium compoſitio ab ipſo generationis exordio certis temporum curriculis terminatur: idque & genus univerſum patitur, & animal unumquodque ab ortu fatale vivendi ſpatium in ſe ipſo, exceptis neceſſariis paſſionibus, continet. Etenim trianguli ab ipſo initio ſingulorum vim poſſidentes, uſque ad certum tempus ſufficienter ad uſum vitae cohaerent: ultra id vita nemini prorogatur. Idem quoque conſtitutionis modus langoribus convenit: quos ſi quis citra fatalem temporis curſum pharmacis amputare contenderit, ex parvis ingentes, ex paucis multi evadere conſueverunt. Quapropter diligentia victus corrigendi & gubernandi ſunt morbi, prout cuique datur otium: neque difficile infeſtumque malum pharmacis inveſtigandum. Ac de communi quidem animali, & parte illius corporea, qua diligentia regenda & gubernanda ſint, ut ratio vivendi ſervetur, haec dicta ſint. Ipſum vero, quod gubernaturum eſt, multo magis ac prius ita pro viribus inſtruendum eſt, ut quam optime

κάλλιστον καὶ ἄριστον εἰς τὴν παιδαγωγίαν εἶναι. δι' ἀκριβείας μὲν οὖν περὶ τούτων διελθεῖν, ἱκανὸν ἂν γένοιτο αὐτὸ καθ' αὑτὸ μόνον ἔργον· τὸ δ' ἐν παρέργῳ κατὰ τὰ πρόσθεν ἑπόμενος ἄν τις, οὐκ ἄπο τρόπου τῇδε σκοπῶν, ὧδε τῷ λόγῳ διαπεράναιτ' ἂν, καθάπερ εἴπομεν πολλάκις, ὅτι τρία ψυχῆς τριχῇ ἐν ἡμῖν εἶδη κατῴκισαι. τυγχάνει δ' ἕκαστον κινήσεις ἔχον. οὕτω κατὰ ταυτὰ καὶ νῦν ὡς διὰ βραχυτάτων ῥητέον, ὅτι τὸ μὲν αὐτῶν, ἐν ἀργίᾳ διάγον, καὶ τῶν ἑαυτοῦ κινήσεων ἡσυχίαν ἄγον, ἀσθενέστατον ἀνάγκη γίγνεσθαι· τὸ δ' ἐν γυμνασίοις, ἐρρωμενέστατον. διὸ φυλακτέον ὅπως ἂν ἔχωσι τὰς κινήσεις πρὸς ἄλληλα συμμέτρως. τὸ δὲ δὴ περὶ τοῦ κυριωτάτου παρ' ἡμῖν ψυχῆς εἴδους διανοεῖσθαι δεῖ τῇδε, ὡς ἄρα αὐτὸ δαίμονα θεὸς ἑκάστῳ δέδωκε τοῦτο, ὃ δὴ φαμὲν οἰκεῖν μὲν ἡμῶν ἐπ' ἄκρῳ τῷ σώματι, πρὸς δὲ τὴν ἐν οὐρανῷ συγγένειαν ἀπὸ γῆς ἡμᾶς αἴρειν, ὡς ὄντας φυτὸν οὐκ ἔγγειον, ἀλλ' οὐράνιον· ὀρθότατα λέγοντες. ἐκεῖθεν γὰρ ὅθεν ἡ πρώτη τῆς

e.

p. 90 a.

atque pulcherrime ad regendum ſit praeparatum. Exacta quidem huius rei diſcuſſio propriam ſibi & integram diſputationem exigeret: quantum vero forte ad id, quo de agimus, attinet, ſi quis per ſuperiorum veſtigia gradiatur, non abſurde ſic maxime procedendo ad commodum iſtorum finem perveniet. Saepe in ſuperioribus diximus, tres eſſe animae ſpecies in nobis trifariam diſtributas, ſingulaſque ſuos motus habere. Ita nunc paucis concludamus, quaecunque illarum torpet, & a ſuis motibus otium agit, imbecilliſſimam neceſſario reddi: quae vero agit aſſidue, robuſtiſſimam. Quapropter danda eſt opera, ut ſpecies ſingulae motus ſuos inter ſe moderatos convenienti tenore conſervent. De praeſtantiſſima igitur animae noſtrae ſpecie ita eſt ſentiendum: nempe hanc Deus, ut daemonem noſtrum, cuique tribuit: hanc in ſumma corporis arce ſedem habere dicimus, atque ad coeli cognationem a terra nos tollere, tanquam animalia coeleſti potius, quam terreno, ſemine nata. Quod quidem recte admodum dicitur. Unde enim primus animae datus eſt

b. ψυχῆς γένεσις ἔφυ, τὸ θεῖον τὴν κεφαλὴν καὶ ῥίζαν ἡμῶν
ἀνακρεμαννὺν, ὀρθοῖ πᾶν τὸ σῶμα. τῷ μὲν οὖν περὶ τὰς ἐπι-
θυμίας ἢ φιλονεικίας τετηκότι, καὶ ταῦτα διαπονοῦντι σφό-
δρα, πάντα τὰ δόγματα ἀναγκη θνητὰ ἐγγεγονέναι, καὶ
παντάπασι καθ' ὅσον μάλιςα δυνατὸν θνητῷ γίγνεσθαι, τού-
του μηδὲ σμικρὸν ἐλλιπεῖν, ἅτε τὸ τοιοῦτον ηὐξηκότι· τῷ δὲ
περὶ φιλομάθειαν καὶ περὶ τὰς τῆς ἀληθείας φρονήσεις ἐσπου-
δακότι, καὶ ταῦτα μάλιςα τῶν αὐτοῦ γεγυμνασμένῳ, φρο-
c. νεῖν μὲν ἀθάνατα καὶ θεῖα, ἂν περ ἀληθείας ἐφάπτηται, πᾶ-
σα ἀνάγκη που· καθ' ὅσον δ' αὖ μετασχεῖν ἀνθρωπίνη φύσις
ἀθανασίας ἐνδέχεται, τούτου μηδ' ἂν μέρος ἀπολιπεῖν. ἅτε
δὲ ἀεὶ θεραπεύοντα τὸ θεῖον, ἔχοντά τε αὐτὸν εὖ μάλα κε-
κοσμημένον τὸν δαίμονα ξύνοικον ἐν αὑτῷ, διαφερόντως εὐ-
δαίμονα εἶναι. θεραπεία δὲ δὴ πάντη παντὸς μία, τὰς οἰκείας
ἑκάςῳ τροφὰς καὶ κινήσεις ἀποδιδόναι. τῷ δ' ἐν ἡμῖν θείῳ
d. ξυγγενεῖς εἰσι κινήσεις, αἱ τοῦ παντὸς διανοήσεις καὶ περι-

ortus, inde divina vis caput radicemque & originem noſtram pendentem ſuſpendens, totum dirigit corpus. In eo igitur, qui concupiſcentiae & ambitioſae iracundiae affectibus explendis incumbit, neceſſe eſt opiniones omnes mortales fieri, atque eum, quam maxime fieri poteſt, mortalem prorſus evadere, cum mortalem naturam pro viribus auxerit: at eum, qui totus diſcendae veritatis cupiditate flagraverit, atque omnem eius operam praecipue in hoc uno impenderit, neceſſe eſt omnino, ſi quidem veritatem attingat, immortalia & divina comprehendere; &, quatenus humana natura immortalitatem aſſequi poteſt, eatenus hunc penitus immortalem evadere, nulla videlicet immortalitatis parte dimiſſa; quin etiam, cum ſemper divinum colat, ipſumque familiarem daemonem in ſe habeat ornatiſſimum, praecipue beatum fore. Cultura autem cuiuſque omnino una eſt, proprium cuique pabulum motumque tribuere. Ei vero, quod in nobis divinum eſt, motus cognati ſunt, univerſi ipſius cogitationes atque circuitus. hos itaque ſecutum unumquem-

φοραί. ταύταις δὴ ξυνεπόμενον ἕκαστον δεῖ, τὰς περὶ τὴν γένεσιν ἐν τῇ κεφαλῇ διεφθαρμένας ἡμῶν περιόδους ἐξορθοῦντα, διὰ τὸ καταμανθάνειν τὰς τοῦ παντὸς ἁρμονίας τε καὶ περιφορὰς, τῷ κατανοουμένῳ τὸ κατανοοῦν ἐξομοιῶσαι κατὰ τὴν ἀρχαίαν φύσιν· ὁμοιώσαντα δὲ, τέλος ἔχειν τοῦ προτεθέντος ἀνθρώποις ὑπὸ θεῶν ἀρίστου βίου, πρός τε τὸν παρόντα καὶ τὸν ἔπειτα χρόνον. Καὶ δὴ καὶ τὰ νῦν ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς παραγγελθέντα διεξελθεῖν περὶ τοῦ παντὸς μέχρι γενέσεως ἀνθρωπίνης, σχεδὸν ἔοικε τέλος ἔχειν. τὰ γὰρ ἄλλα ζῶα ἢ γέγονεν αὖ, διὰ βραχέων ἐπιμνηστέον, ὃ μή τις ἀνάγκη μηκύνειν. οὕτω γὰρ εὐμετρότερός τις αὐτῷ δόξειεν περὶ τοὺς τούτων λόγους εἶναι. τῇδ' αὖ τὸ τοιοῦτον ἔχω λεγόμενον. τῶν γενομένων ἀνδρῶν ὅσοι δειλοὶ, καὶ τὸν βίον ἀδίκως διῆλθον, κατὰ λόγον τὸν εἰκότα γυναῖκες μετεφύοντο ἐν τῇ δευτέρᾳ γενέσει. καὶ κατ' ἐκεῖνον δὴ τὸν χρόνον διὰ ταῦτα θεοὶ τὸν τῆς ξυνουσίας ἔρωτα ἐτεκτήναντο, ζῷον, τὸ μὲν ἐν ἡμῖν, τὸ δ' ἐν ταῖς γυναιξὶ συσήσαντες ἔμψυχον. τοιῷδε δὲ τρόπῳ ποιήσαντες ἑκάτε- c. p. 91 a.

que noſtrum oportet diſcurſiones illas noſtras in capite, olim a prima generatione corruptas, per ipſam mundanae harmoniae revolutioniſque intelligentiam ita corrigere, ut intellectae rei intelligentem vim ſecundum priſtinam naturam ſimilem reddat, per quam ſimilitudinem, vitae, a Deo optime nobis propoſitae, & in praeſenti tempore, & in futuro finem adipiſcamur. Sed iam diſputatio illa de univerſo uſque ad generationem hominum nobis propoſita finem paene ſuum adepta videtur. Ceterorum vero animantium generationem, quatenus dumtaxat neceſſitas poſtulat, paucis perſtringemus. Sic enim modum in hac diſputatione tenere ſibi quiſque videbitur. Verum de his iam ita dicamus. Quicunque virorum iniuſti timidique vixerunt, quemadmodum probabilis ratio nobis oſtendit, in generatione ſecunda in feminas ſunt converſi. Quo quidem tempore hanc ob cauſam Dii coitus amorem machinati ſunt. Igitur in viris unum quiddam, in feminis alterum vitae & animae compos ita compoſuerunt:

ρον τὴν τοῦ ποτοῦ διέξοδον, ᾗ διὰ τοῦ πνεύμονος τὸ πόμα ὑπὸ
τοὺς νεφροὺς εἰς τὴν κύστιν ἐλθὸν, καὶ τῷ πνεύματι τὸ ὄλιφθὲν
ξυνεκπέμπει, δεχόμενοι, ξυνέτρησαν εἰς τὸν ἐκ τῆς κεφαλῆς
κατὰ τὸν αὐχένα καὶ διὰ τῆς ῥάχεως μυελὸν ξυμπεπηγότα·
b. ὃν δὴ σπέρμα ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις εἴπομεν. ὁ δὲ, ἅτ' ἔμψυ-
χος ὢν, καὶ λαβὼν ἀναπνοὴν τοῦθ' ἧπερ ἀνέπνευσε, τῆς
ἐκροῆς ζωτικὴν ἐπιθυμίαν ἐμποιήσας αὐτῷ, τοῦ γεννᾶν ἔρω-
τα ἀπετέλεσε. διὸ δὴ τῶν μὲν ἀνδρῶν τὸ περὶ τὴν τῶν αἰδοίων
φύσιν, ἀπειθές τε καὶ αὐτοκρατὲς γεγονὸς, οἷον ζῶον ἀνυπή-
κοον τοῦ λόγου, πάντων δι' ἐπιθυμίας οἰστρώδεις ἐπιχειρεῖ κρα-
τεῖν. αἱ δ' ἐν ταῖς γυναιξὶν αὖ μῆτραί τε καὶ ὑστέραι λεγό-
c. μεναι, διὰ ταυτὰ ταῦτα ζῶον ἐπιθυμητικὸν ἐνὸν τῆς παιδο-
ποιΐας, ὅταν ἄκαρπον παρὰ τὴν ὥραν χρόνον πολὺν γίγνη-
ται, χαλεπῶς ἀγανακτοῦν φέρει· καὶ πλανώμενον πάντη
κατὰ τὸ σῶμα, τὰς τοῦ πνεύματος διεξόδους ἀποφράττον,
ἀναπνεῖν οὐκ ἐῶν, εἰς ἀπορίας τε ἄλλας τὰς ἐσχάτας ἐμ-
βάλλει, καὶ νόσους παντοδαπὰς ἄλλας παρέχεται, μέχρι περ

Ipſum potus diſcurſum, quo per pulmones ſub renes in veſicam defluens, & ſpiritui mixtus eliſuſque depromitur, Dii in fiſtulae modum in compactam medullam a capite per cervicem & ſpinam derivaverunt: quod quidem ſperma, id eſt, ſemen, in ſuperioribus nuncupavimus. Hoc autem, utpote animatum ac reſpirans, qua parte ſpirat, per eandem vitale effluendi deſiderium gignit, atque ita generandi amorem nobis inſeruit. Quocirca pudendorum naturae in viris inſita vis, inobediens atque imperioſa, & quaſi animal non exaudiens rationem, furioſarum libidinum violentia ſubiicere ſibi cuncta conatur. Vulva quoque matrixque in feminis eadem ratione animal avidum generandi, quando procul a foetu per aetatis florem, aut ultra diutius detinetur, aegre fert moram, ac plurimum indignatur: paſſimque per corpus oberrans, meatus ſpiritus intercludit, reſpirare non ſinit, extremis vexat anguſtiis, morbis denique omnibus premit, quouſque utrorumque cupido amorque quaſi ex arboribus

ἂν ἑκατέρων ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ ἔρως ἐξαγαγόντες οἷον ἀπὸ δένδρου καρπὸν, κἄτα δρέψαντες ὡς εἰς ἄρουραν τὴν μήτραν, d.
ἀόρατα ὑπὸ σμικρότητος καὶ ἀδιάπλαστα ζῶα κατασπείραντες, καὶ πάλιν διακρίναντες, μεγάλα ἐντὸς ἐκθρέψωνται· καὶ μετὰ ταῦτα εἰς φῶς ἀγαγόντες, ζώων ἀποτελέσωσι γένεσιν. γυναῖκες μὲν οὖν καὶ θῆλυ πᾶν οὕτω γέγονε. τὸ δὲ τῶν ὀρνέων φῦλον μετερρυθμίζετο, ἀντὶ τριχῶν πτερὰ φύον, ἐκ τῶν ἀκάκων ἀνδρῶν, κούφων δὲ καὶ μετεωρολογικῶν μὲν, ἡγουμένων δὲ δι' ὄψεως τὰς περὶ τούτων ἀποδείξεις βεβαιοτάτας e.
εἶναι, δι' εὐήθειαν. τὸ δ' αὖ πεζὸν καὶ θηριῶδες γέγονεν ἐκ τῶν μηδὲν προσχρωμένων φιλοσοφίᾳ, μηδὲ ἀθρούντων τῶν περὶ τὸν οὐρανὸν πέρι μηδέν· διὰ τὸ μηκέτι ταῖς ἐν τῇ κεφαλῇ χρῆσθαι περιόδοις, ἀλλὰ τοῖς περὶ τὰ σήθη ψυχῆς ἡγεμόσιν ἕπεσθαι μέρεσιν. ἐκ τούτων οὖν τῶν ἐπιτηδευμάτων, τά τε πρόσθια κῶλα καὶ τὰς κεφαλὰς εἰς γῆν ἑλκόμενα, ὑπὸ ξυγγε-

foetum fructumve producunt: ipsum deinde decerpunt, & in matricem velut agrum inspargunt. hinc animalia primum talia, ut nec propter parvitatem videantur, necdum appareant formata, concipiunt: mox, quae conflaverant, explicant, ingentia intus enutriunt, demum educunt in lucem, animaliumque generationem perficiunt. Mulieres hunc in modum & feminae omnes sunt genitae. Avium autem genus ex nostro ita est apte formatum, ut pro pilis pennas acciperet. In hoc illi homines transeunt, qui simplices & innocentes cum sint, leves tamen sunt, & frustra in rebus sublimibus curiosi: quive adeo fatui sunt, ut, oculorum iudicio confisi, hoc altissima quaeque firmiter demonstrari posse non dubitent. Gressibilium vero ferarum genus ex his natum hominibus, qui a philosophia penitus alieni ad coelestia nunquam oculos erexerunt, ex eo, quod volutionibus illis, quae in capite peragi solent, usi nunquam sunt, sed illas animae partes secuti, quae in ventre & pectore dominantur. Ex his utique studiis anteriora membra & capita ob ipsam cognationem humi penitus defixerunt: in longum productum

νείας, ἥρεισαν· προμήκεις τε καὶ παντοίας ἔσχον τὰς κορυ-
p. φὰς, ὅπη συνεθλίφθησαν ὑπὸ ἀργίας ἑκάζων αἱ περιφοραί. τε-
92 a. τράπουν τε τὸ γένος αὐτῶν ἐκ ταύτης ἐφύετο καὶ πολύπουν τῆς προφάσεως· θεοῦ βάσεις ὑποτιθέντος πλείους τοῖς μᾶλλον ἄφροσιν, ὡς μᾶλλον ἐπὶ γῆν ἕλκοιντο. τοῖς δ' ἀφρονεςάτοις αὐτῶν τούτων, καὶ παντάπασι πρὸς γῆν πᾶν τὸ σῶμα κατατεινομένοις, ὡς οὐδὲν ἔτι ποδῶν χρείας οὔσης, ἄποδα αὐτὰ καὶ ἑλυσπώμενα ἐπὶ γῆς ἐγέννησαν. τὸ δὲ τέταρτον γένος ἔνυδρον
b. γέγονεν, ἐκ τῶν μάλιςα ἀνοητοτάτων καὶ ἀμαθεςάτων. οὓς οὐδ' ἀναπνοῆς καθαρᾶς ἔτι ἠξίωσαν οἱ μεταπλάττοντες, ὡς τὴν ψυχὴν ὑπὸ πλημμελείας πάσης ἀκαθάρτως ἐχόντων, ἀλλ' ἀντὶ λεπτῆς καὶ καθαρᾶς ἀναπνοῆς ἀέρος, εἰς ὕδατος θολερὰν καὶ βαθεῖαν ἔωσαν ἀνάπνευσιν. ὅθεν ἰχθύων γένος καὶ τὸ τῶν ὀςρέων, ξυναπάντων τε ὅσα ἔνυδρα γέγονε, δίκην ἀμαθίας ἐσχάτης, ἐσχάτας οἰκήσεις εἰληχότων. καὶ κατὰ ταῦ-

ac diverſum corporis verticem tenuere, quandoquidem ibi propter deſidiam ſingulorum colliſi ſunt & confracti circuitus, & ideo, quod quatuor pedum ac etiam plurium eſt inſtituta figura, ut inſipientioribus Deus maiorem ex pedibus multis atque progreſſu occaſionem praeſtet, per quam magis etiam deflectantur ad terram. Eos autem, qui horum inſipientiſſimi erant, corpuſque in terram penitus proſternebant, quaſi nihil ultra pedibus opus foret, in corpora carentia pedibus & humi ſerpentia permutarunt. Quartum genus aquaticum eſt, ex illis natum, qui ſtolidiſſimi & imperitiſſimi fuerant: quos noſtri illi transformatores pura reſpiratione dignos idcirco non iudicaverunt, quia propter extremae tranſgreſſionis iniquitatem animam impuriſſimam prorſus habebant. Ideo ex tenui ac pura aëris illa reſpiratione, in aquae reſpirationem profundam turbidamque merſerunt. unde piſcium & oſtrearum, ac denique aquatilium omnium, orta eſt multitudo: in qua certe mutatione illi ex ſedium extremarum habitatione, inſcitiae quoque extremae dant poenas. Hunc in modum & olim & nunc in ſe invicem animalia

τα δὴ πάντα τότε καὶ νῦν διαμείβεται τὰ ζῶα εἰς ἄλληλα, c.
νοῦ καὶ ἀνοίας ἀποβολῇ καὶ κτήσει μεταβαλλόμενα. Καὶ
δὴ καὶ τέλος περὶ τοῦ παντὸς νῦν ἤδη τὸν λόγον φῶμεν ἡμῖν
ἔχειν. ἔνητὰ γὰρ καὶ ἀθάνατα ζῶα λαβὼν, καὶ ξυμπληρω-
θεὶς ὅδε ὁ κόσμος, οὕτω ζῶον ὁρατὸν, τὰ ὁρατὰ περιέχον, εἰ-
κὼν τοῦ νοητοῦ θεοῦ, αἰσθητὸς, μέγιστος καὶ ἄριστος, κάλλιστός
τε καὶ τελεώτατος γέγονεν, εἷς οὐρανὸς ὅδε, μονογενὴς ὤν.

migrant, dum mentis & dementiae iactura vel adeptione mutantur. Iam igitur noſtra haec de Univerſo diſputatio finem habeat. Mortalia enim & immortalia viventia mundus hic ſortitus, atque inde completus, ita denique factus eſt viſibile viſibilia comprehendens animal, intelligibilis Dei imago, ſenſibilis, maximus, interminatus, pulcherrimus, perfectiſſimus, coelum unum hoc atque unigenitum.

826045

Stephani
. 9 # 4853

Plato - Opera ad editionem H Stephani.

vol. 9

LIBRARY
Pontifical Institute of Mediaeval Studies
113 ST. JOSEPH STREET
TORONTO, ONT., CANADA M5S 1J4

4853 .